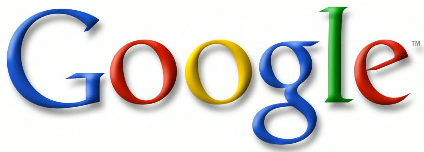
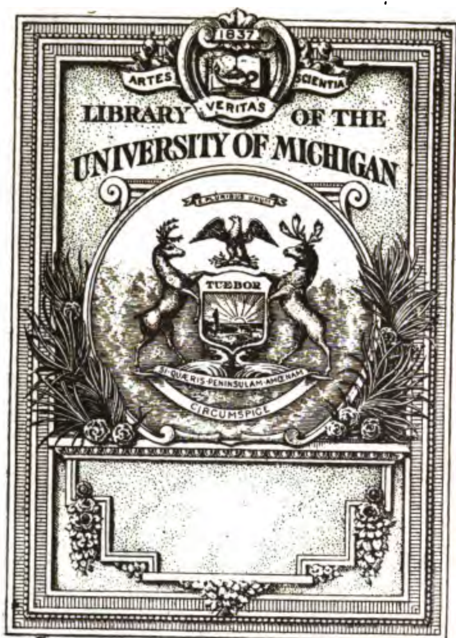

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

NEDERLANDSCHE
JAERBOEKEN, van het Koningrijk der Nederlanden

inhoudende een Verhael van de

MERKWAERDIGSTE
GESCHIEDENISSEN,

die voorgevallen zyn binnen den omtrek der

VEREENIGDE
PROVINTIEN,

zedert het begin des jaers MDCCXLVII.

ACHTTIENDE DEEL.

1764.

TE AMSTELDAM,
By *F. HOUTTUYN.*

VOORREDE.

Indien onze geëerde Lezers, en hooggeachte Begunstigers geen recht hadden, om een Voorrede voor elk Deel van onze Nederlandsche Jaerboeken, als eene jaerlyksche hulde en dankbare erkentenisse voor derzelver toegenegenheid en ondersteuninge, te verwagten, zouden wy ons de moeite wel hebben kunnen sparen, om hun by deze gelegenheid aen te spreken: daer toch eene Voorrede zelden iets meer dan uitdrukkingen van dankbaerheid kan behelzen, die nooit beter getoond kan worden, dan door daden; dat is, door rustig voort te varen in onzen arbeid, en alle zeilen by te zetten, om den verloopen tyd in te halen en eerlang op een gelyken voet te geraken.

Mogen wy, zonder de Zedigheid te kwetzen, zeggen, dat wy ons, zedert den aenvang van dit werk tot op dezen tyd toe, met alle naerstigheid toegelegd hebben, om het zelve zoodanig in te richten, dat het aen den dag brengen der Merkwaerdigste Gebeurtenissen, by Liefhebbers van Kunsten en Wetenschappen, by Beminnaers van Kerkelyke en Waereldlyke Geschiedenissen, by Heeren van den Tabbaerd en den Degen, eene billyke goedkeuring hebbe weggedragen; wy betuigen onze hoogste verpligting, daer voor; zoo aen onze geachte Correspondenten, voor den edelmoedigen onderstand, waermede dezelven ons, tot dezen tyd toe, de Zee der Vaderlandsche Historien hebben helpen bouwen; als aen onze Lezeren, voor zoo veele teekenen van heusheid en genegenheid, waer mede onze arbeid by hen ontvangen is. En hebben wy, tot ons leedwezen, moeten ondervinden, dat verscheiden oorzaken ons in het bereiken van ons oogmerk verhinderd hebben; zoo dat wy onze pogingen op die wyze niet hebben kunnen voortzetten, als wy begonnen

we-

waren en het eenigen tyd uitbielden; dit gebrek is te verbeteren; de verloopen tyd kan ingehaeld worden; de spoedige voortgang, welke met het afdrukken van de Jaerboeken voor het laetste half jaer gemaekt is, bewyst zulks ten klaersten.

Het behage dan onze hooggeachte Begunstigers, het behage allen den genen, die ons het een of ander van tyd tot tyd medegedeeld hebben, in hunnen loffelyken iever kloekmoediglyk voort te varen, hunne Verzamelingen na te zien, of er nog het een en ander, welk zy oordeelen ons van dienst te kunnen zyn, in gevonden mogte worden, en het gevondene hoe eer hoe liever over te zenden. De goede Hemel beschikke hun tyd en lust om ons verder in het bereiken van voornemens, die pryzenswaerdig zyn; het mededelen namelyk en bewaren van 's Lands Historien, ten gevalle van onze Tydgenoten en Nakomelingen; door een edelmoedige ondersteuninge en toejuichinge, de behulpzame hand te bieden.

NEDER-

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

JANUARY.

MDCCLXIV.

Volgens gewoonte, deelen wy, by den aenvang van dit jaer, onzen Lezeren wederom een Lyst mede van de Gedoopten of Geborenen en Getrouwde Paren, gelyk ook van de Overledenen, in zommige Nederlandsche Steden, zoo als dezelve in vorige Jaren is opgemaekt.

	Gedoopten of Geborenen,	*Getrouwde Paren,*	*Overledenen,*
Haerlem,	In de Geref. Kerken. Jongens 218 Meisjes 189 —— 407 Waeronder drie Bejaerden en vyf paer Tweelingen. Daerenboven zyn gebooren en elders of niet gedoopt Jongens 190 Meisjes 175 —— 365 —— 772	In de Geref. Kerk 185	Boven de 12 jaren 514 Onder de 12 jaren 414 —— 928

	Gedoopten of Geborenen,	Getrouwde Paren,	Overledenen,
's Gravenhage,			Bened. 1 jaer 320
			1—10——170
			10—20—— 43
			20—30—— 81
			30—40—— 91
			40—50—— 81
			50—60——116
			60—70——135
			70—80——132
			80—90—— 84
			90—100 — 14
			——1267
Amsteldam,	In de Geref. Ned. Walsche en Eng. Kerken 3101	In de Geref. Kerken, 1630	
	In de Luth. Kerken, 1314	Op het Stadhuis, 795	
	——4415	——2425	7294
Oostzaandam,	Jongens 104		Boven de 12 jaren 139
	Meisjes 98	In de Geref. Kerk 41	Onder de 12 jaren 126
	202		—— 265
Westzaandam,	Jongens 73		Boven de 12 jaren 129
	Meisjes 68	In de Geref. Kerk 54	Onder de 12 jaren 114
	141		—— 243
Koog,	Jongens 41		
	Meisjes 29	In de Geref. Kerk 12	
	70		64
Middelburg.			Bened. 1 jaer 226
			1— 5—— 97
			5—10—— 18
			10—15—— 9
			15—20—— 16
			20—25—— 35
			25—30—— 40
			30—35—— 17
			35—40—— 37
			40—45—— 37
			45—50—— 62
			50—55—— 48
			55—60—— 53
			60—65—— 49

	Gedoopten of Geboorenen.	*Getrouwde Paren.*	*Overledenen.*
			van hier tegen over 744 65—70—— 41 70—75—— 22 75—80—— 17 80—85—— 9 85—90—— 3 90—100— 3 In 't Gasthuis 14 In 't Simpelh. 1 In 't Tuchthuis 2 —— 856
Vlissingen.	In de Geref. Nederd. Kerk, Jongens 71 Meisjes 76 In de Walsche Kerk, Jongens 4 Meisjes 3 In de Engelsche Kerk, Jongens 2 Meisjes 1 —— 157	In de Gereform. Nederduitsche Kerk 73 In de Walsche Kerk 5 In de Engelsche Kerk 2 —— 80	235
Utrecht.	In de Geref. Kerken 609		Binnen de Stad 746 In de Vryheid 144 —— 890
Leeuwarden.	In de Geref. Kerken, Jongens 176 Meisjes 159 —— 335	215	
Deventer.	236	92	246
Hattem.	Jongens 35 Meisjes 26 —— 61	18	56
Groningen.	In de Geref. Kerk, Egte 610 Onegte 12 —— 622		661

GELDERLAND.

ARNHEM.

ARNHEM. Hoewel het Werk der Rivieren, en de geduurige overstroomingen, byzonder op den Nederrhyn, de Lek en den Yssel, veroorzaekt door den zwaren toevloed van de afkoomende Wateren, zedert een geruimen tyd, een voornaem onderwerp verschaft hebben aen de Raedpleegingen van de Staten van Gelderland, Holland en Utrecht, is het echter aen de verscheidenheid van Gevoelens, welken de Provincien, mitsgaders derzelver Kwartieren en Leden, ten opzichte van die zaek voeden, toe te schryven, dat men daeromtrent tot nog toe niets zekers heeft kunnen bepalen. Aen alle kanten was men volkomenlyk overtuigd van het Gevaer en Nadeel, dat, in vervolg van tyd, daer uit te duchten stondt; de oorzaken van het kwaed waren bekend; doch in het uitdenken van Middelen, tot afweringe van hetzelve, scheen men het niet eens te kunnen worden. 't Is bekend, dat men, in den aenvang dezer Eeuwe, om den Rhyn uit de Wael van meer Water te voorzien, by het Dorp Pannerden, twee uuren gaens beneden Schenkenschans, een Gat of Doorvaert uit de eene Rivier tot in de andere gegraven heeft, welk gemeenlyk het *Pandersche Gat* genoemd wordt. By die gelegenheid gingen de Staten van Gelderland, Utrecht en Overyssel eene overeenkomst met elkanderen aen, waerby uitdruklyk

Nederlandsche Jaarboeken, XVIII Deel, Bladz. 5.

bedongen werdt, dat het Water, by het Schep- hoofd aen Ysseloort, egalyk op den Nederrhyn en Yssel verdeeld zoude worden. Doch, na dat de Staten van Overyssel goedgevonden hadden den kostbaren onderhoud van de Pannerdensche en andere aengelegde Werken ten laste over te laten van de Provincien van Gelderland en Utrecht alleen, is de toeverzicht op den Yssel verminderd en de mond van die Rivier verzand, waer door eene aenmerkelyke veelheid van het hooge Water belet word, langs dezelve, naer de Zuiderzee te loopen. Gelyk nu de Nederrhyn en Lek, door deze verzanding van den Ysselmond, zeer bezwaerd hebben moeten worden, zoo kregen die Rivieren in den jare 1740, een nieuwen toevoer van Water, door de Spyksche doorbraken, dewyl niet alleen de vernaeuwde Yssel geenen genoegzamen aftogt gaf aen 't hooge Water, maer daerenboven een groot gedeelte van het zelve, door de Malburgsche dykbreuke, die in dat zelfde jaer voorviel, een korter en van den Yssel afgekeerden weg vondt, om naer het beneden gedeelte van den Nederrhyn en naer de Lek af te schieten. En, hoewel men, in den jare 1745, de Spyksche doorbrake wel hersteld heeft, bleef echter de Yssel verstopt en Malburg open. Wel is waer, dat men de Werking van die doorbraak, in den jare 1753, gestremd heeft, doch de 's Gravenwaerdsche en Offenwaerdsche Dyken waren toen reeds doorgebrooken, en hadden een nieuwen byweg, erger dan de Spyksche doorbrake, geopend voor het hooge Water naer den Nederrhyn en de Lek. Den Offenwaerdschen Dyk heeft men her-

ARNHEM.

ARNHEM. De Staten van Gelderland besluiten de zaek der Rivieren ernstig aen te vatten, en ten dien einde de Provincien Holland en Utrecht tot eene onderhandelinge uit te nodigen.

vincien de by de Conventie vastgestelde verdeeling van het Water tusschen den Nederrhyn en de Wael niet zouden konnen conserveren, zonder de Dorpen *Pannerden* en *Aert* bedykt te houden, verzoekende, terwyl het Saisoen om nieuwe Dyken te leggen jegenswoordig verloopen was, zulks aen deze Landschap ter ryper overweginge wel te willen voordragen, en aen hun dezerzyds Consideratien daer over mede te delen.

Dat zy Gecommitteerden, dit een en ander overwogen hebbende, dienaengaende van diverse gedachten waren geweest:

Dat die van de Graefschap en Veluwe hadden vermeend, aen deze Landschap te moeten voordragen;

Dat het wel waer was, dat de twee voornoemde Kwartieren tot de Herwensche Werken, zedert een geruimen tyd, verscheide Contributien hadden gedaen, maer dat dit altoos in die verwagtinge was geweest, dat eenmael eens de hand zoude geslagen worden aen zoodanige middelen, welken konden dienen tot ontlastinge van den beneden Rhyn van het overtollige Water, by overstroomingen;

Dat de Gecommitteerden van de Provincien van Holland en Utrecht nog actueel van het zelve concept waren, door het insteren op het toemaken van den ouden Rhyn, en het bedyken van den 's Gravenwaerd:

Dat het Kwartier van Nymegen zich daer tegens, door verscheide wegen, scheen aen te kanten, waer uit dan noodzaeklyk moest volgen, dat, na de intentie der Heeren Staten des Kwartiers van Nymegen, by een hooge Rivier, de Kwartieren van Zutphen en Veluwe zouden moeten blyven geinundeerd.

Dat, al verder, uit de laetste aenteekeninge, door het Kwartier van Nymegen, op den 6 Augustus laetstleden ten Landdags Recesse gedaen, en waer in zich het zelve expliceerde op een manier, als of by hun de Souvereiniteit zoude resideren, kwam te blyken, dat het zelve niet zoude lyden, dat iets op hun Territoir, tot ruine van derzelver Ingezetenen, wier-

de

de ondernomen, door het aenleggen van een Dyk, by de Provincie van Holland voorgeslagen, om, in het præsente geval, eene nog grotere overstrooming te beletten; en dus opgemelde Kwartier de conservatie van eenige Mergens Lands van hunne Ingezetenen voor het behoud der twee Kwartieren prefereerde:

ARNHEM. *De Staten van Gelderland besluiten de zaek der Rivieren eensig aen te vatten, en ten dien einde de Provincien Holland en Utrecht tot eene onderhandelinge uit te nodigen.*

Dat het niet te begrypen was, hoe men van de Kwartieren Zutphen en Veluwe konde vergen, aen de Herwensche Waterwerken, zonder eenig goed effect voor die Kwartieren, verder te helpen werken.

Dat ook, of 't wel buiten alle bedenking was, dat het onderhoud van Dyken en Waterwerken aldaer, volgens gewoonten en Dykrechten, tot laste van het Kwartier van Nymegen of deszelfs Ingezetenen behoorde,

Echter, om op de laetste propositie van de Hollandsche Gecommitteerden, tenderende om te conserveren de aengelegde en overgeblevene Waterwerken te Herwen, en het maken van een Inlaegdyk, derzelver gedachten te zeggen, zy Gecommitteerden van opinie waren;

Dat aen de Gecommitteerden van Holland, die met en nevens de Heeren Staten van Utrecht, de Graefschap Zutphen en het Kwartier van Veluwe van gevoelen zyn, dat de ontlasting van den beneden Rhyn absolut noodzaeklyk is, behoorde te worden gerescribeerd;

Dat aen hunne Ed. Mog. het assecureren van het Herwensche Schaer, ten minsten, indien men op het Advys van het Kwartier van Nymegen doorgaen mag, van een zoo geringe importantie niet toeschynt, dat het met eenige honderden Guldens zoude konnen worden verzekerd.

Tevens aen Hun voorslaende, om het zelve mede met de Gecommitteerden van Utrecht, in oogenschyn te gaen nemen, of ook wel, voor af, daer van te doen maken eene begrooting, door Geauctoriseerden uit de drie Provincien, ten einde als dan met malkanderen te overleggen, of en wat hier omtrent zoude konnen en behoren gedaen te worden.

En dat, dien onverminderd, het Kwartier van Nymegen behoorde te worden verzocht, dit een en an-

der in eene nadere overweginge te nemen, en niet te dulden, dat die Dyken, welker voorbedachte verlating met de Dood bedreigd is, worden geabandonneerd.

Aernhem.

De Staten van Gelderland besluiten de zaek der Rivieren ernstig aen te vatten, en ten dien einde de Provincien Holland en Utrecht tot eene onderhandelinge uit te nodigen.

By ontstenteniffe van 't welk men, als dan, diende ter verantwoordinge van opgemelde Kwartier over te laten de gevolgen, welken dit, zoo ten aenzien van de verwoestingen, als het missen van de Commercie, zoude konnen hebben.

De Gecommitteerden des Kwartiers van Nymegen, daer en tegen, considererende het Saisoen te verre verloopen te zyn, om, met hoop van succes, eenige Werken van aenbelang by de hand te nemen, zyn van Advys geweest, dat de voorslag van Holland behoorde geaccepteerd, en de Inlaegdyk gelegd te worden tot de Dykpael No. 31 aensluitende.

Voorts, dat de nog overige Bleeswerken aen het vaste Land, door de Klagen en invullingen noodzaeklyk moeten gehegt worden, om te prevenieren, dat het gehele Bleeswerk, dat nog overig is, ter lengte van circa 148 Roeden, werde afgescheurd, om, zoo veel mogelyk, groote calamiteiten, by dit aenstaende Wintersaisoen te duchten, voor te komen.

Edoch, belangende de Utrechtsche Missive, dat zy Gecommitteerden eenparig van Advys waren, dat aen welgemelde Gecommitteerden 's Lands van Utrecht behoorde te worden gerescribeerd, dat men zich geen denkbeeld konde maken, hoe en op wat wyze; wanneer de Dorpen *Pannerden* en *Aert* rondom werden onbedykt gehouden; de proportie van het Water tusschen den Neder-Rhyn en de Wael zoude konnen worden geconserveerd, en dat men, overzulks, bevorens zich te konnen expliceren, of 'er zoodanige proportie zoude konnen worden gehouden of niet, verzocht preallabel wat nader te mogen worden geëclaircisseerd, en dien aengaende derzelver intentie te mogen weten.

Waer op gedelibereerd en gelet zynde, hoe dat het Kwartier van Nymegen, by het uitbrengen van zyn Advys op voorsz. Rapport, onder anderen heeft komen voor te dragen:

Dat niet anders, dan met leedwezen, kwam te

ver-

vernemen, dat de oneenigheden en discrepantien over de verzorging der Rivieren, tusschen de Kwartieren van Zutphen en Veluwe en Hen, by continuatie, als nog, bleven subsisteren:

ARNHEM.

De Staten van Gelderland besluiten de zaek der Rivieren ernstig aen te vatten, en ten dien einde de Provincien Holland en Utrecht tot eene onderhandelinge uit te nodigen.

Dat nooit de intentie van hunne Ed. Mog. geweest is, of als nog was, om, by overstroominge van de Rivieren, den Neder-Rhyn en Yssel met al te veel Water, boven de natuurlyke proportie, te incommoderen, veel min de In- en Opgezetenen, daer aen gelegen, en waer by het Kwartier van Nymegen, ten aenzien van de Over- en Nederbetuwe, zelfs zoo merkelyk was geïnteresseerd, daer door te abimeren.

Dat, om dien aengaende van hunne ware gevoelens nogmaels te doen blyken, en hunne Medeleden preuves te geven, hoe aengenaam het aen hun zoude zyn, dat eenmael die differenten, voor nu en altoos, konden worden uit den weg genomen, hetzelve Kwartier, by deze, geene zwarigheid maekte te declareren, genegen en gereed te zyn, zonder omtrent het toemaken van den Mond van den Ouden Rhyn en 't Bedyken van 's Gravenwaerd, verder in discussie te komen, met de twee andere Kwartieren en de geïnteresseerde Provincien, mitsgaders die van Kleve, in onderhandeling te treden en te zamen zoodanige middelen te beramen, en alzulke Werken aen te leggen, als men, om, by een hooge Rivier, noch den Neder-Rhyn en Yssel, noch de Wael met te veel en overtollig Water te bezwaren, maer aen ieder zyn juste proportie tot conservatie van de Landen, aen die beide Rivieren gelegen, te geven, onderling zoude dienstig en nodig bevinden.

Onder die mits, en in die vaste verwagting, nogtans, dat welgemelde twee Kwartieren en Provincien, hetzelve oogmerk buterende, insgelyks, tot dat einde, in alle vertrouwendheid, het hare zouden komen te contribueren, en te gelyk als dan ook verklaren, aen te nemen, mede de hand te zullen bieden, om 't Herwensche Schaer niet alleen door de nodige Waterwerken, te dekken, maer ook, naer omstandigheden van Zaken, op de eene of andere manier te ontzetten.

Terwyl hunne Ed. Mog. by zich zelven volko-

ko

ARNHEM.

komen verzekerd waren, dat, wanneer daer tegens niet wierde voorzien, maer het gemelde Schaer aen de woede der Rivier overgelaten, alles te vergeefsch zoude zyn, en het voorgestelde oogmerk, tot conservatie der Navigatie en behoud der In- en Opgezetenen, zoo aen de Wael, als aen den Neder Rhyn en Yssel geintereſſeerd, en waer voor te zamen behoorde gezorgd te worden, by eenige mogelykheid, niet zoude konnen worden bereikt.

De Staten van Gelderland besluiten, de zaek der Rivieren ernstig aen te vatten, en ten dien einde de Provincien Holland en Utrecht tot eene onderhandelinge uit te nodigen.

Met verzoek, dat overzulks de twee andere Kwartieren, dit een en ander in een serieuse deliberatie nemende, zich dienaengaende, insgelyks, op eene voldoende wyze, zouden gelieven te expliceren.

Voorts mede in achtinge genomen wezende, hoe dat, by de Graefschap Zutphen, ter dezer occasie, was verzocht, dat zich zoo wel de twee andere Kwartieren, als de geintereſſeerde Provincien, eindelyk eens zouden gelieven te verklaren op de meermalen gedane instantien en 't overgegeven Project tot het verbeteren en opmaken van den Mond van den Yssel, terwyl de Graefschap, by langer dilay, ten aenzien van de herstelling der Herwensche Werken, niet voornemens was zich verder te zullen inlaten;

Hebben hunne Ed. Mog. eenpariglyk goedgevonden welgemelde Gecommitteerden te auctoriseren, gelyk dezelve geauctoriseerd worden krachte dezes, vermits het Saisoen te verre is verloopen, ten einde, met hoope van succes, iets verders van aenbelang in deze te konnen ondernemen, om, conform den voorslag van de Gecommitteerden van Holland, mede te helpen bevorderen, dat, hoe eer zoo beter, de Inlaegdyk, gepaſſeerde Najaer te Herwen gemaekt, naer vereisch van zaken, eenigzins worde verlegd, en by de Dykpael No. 31, of daer omtrent aengesloten; voorts, dat de nog resterende Bleeswerken aldaer, op de beste en bekwaemste wyze, worden vastgemaekt en gedekt, om te prævenieren, dat de nog in staet zynde Bleeswerken van 't Land niet worden afgegescheurd, en voor alle anderzins te vrezene desasters bewaerd.

Dat zy Gecommitteerden van dit alles aen de Gecommitteerden van Holland zullen kenniſſe geven, met by-

byvoeginge, dat hunne Ed. Mog. vertrouwen, dat het Declaratoir, door het Kwartier van Nymegen in deze gedaen, aen hun mede niet ongevallig zal voorkomen, en gevolglyk, dat; gelyk hunne Ed. Mog. voornemens zyn om, met malkanderen, in alle vertrouwendheid, ten eerste al nu die middelen by de hand te nemen, welken men, om zoo wel Neder-Rhyn en Yssel, als de Wael in hare juiste proportie te houden, en dat, by een overstrooming, noch de eene noch de andere met te veel en overtollig Water werde bezwaard, dienstig en nodig zal oordeelen; dezelven daer toe insgelyks het hunne zullen trachten te contribueren, en vervolgens niet ongenegen wezen, om, met dezerzyds Gecommitteerden, mitsgaders der andere geinteresseerde Provincien, hoe eer zoo beter, in een Conferentie te treden, en gezamelyk, met onderling concert, t'overleggen, op wat wyze en manier, eenmaal iets zekers, zoo om, aan den eenen kant, het overtollig Water, by een hooge Rivier, van den Neder-Rhyn en Yssel af te keren, als, aen de andere zyde, om de Wael daer mede boven hare proportie niet t'overladen, mitsgaders om den Mond van den Yssel open, en in een goeden en bevaerbaren staet te brengen, vastgesteld, en alzoo het generale oogmerk, om de In- en Opgezetenen tegens alle schadelyke overstroomingen te dekken, en daer benevens de Commercie en Navigatie op de respective Rivieren te conserveren, bereikt zal konnen worden.

ARNHEM.

De Staten van Gelderland besluiten de zaek der Rivieren ernstig aen te vatten, en ten dien einde de Provincien Holland en Utrecht tot eene onderhandelinge uit te nodigen.

Dat zy Gecommitteerden, al verders, aen de Gecommitteerden 's Lands van Utrecht, niet alleen op den voet, als by het Raport vermeld, op derzelver Missive van den 22. dezer zullen rescriberen, maer ook aen dezelven gelyke Communicatie van het gunt voorsz. geven, en welgemelde Gecommitteerden tot het houden van eene Conferentie invitagen, in verwagtinge, dat dezelven, thans ziende de eenparige genegenheid van deze Provincie, om malkanderen te redden, en den een boven den ander by een hooge Rivier niet te belasten; zich dezer zake in het generael, en het verleggen van den voor aengetogenen Inlaegdyk en het aanlegten van

het

ARNHEM. het Bleeswerk te Herwen in het particulier, niet zullen willen onttrekken, maer, dienaengaende, mede, met alle confidentie, de hand aen 't werk zullen slaen, en de nodige maetregelen te zamen beramen.

De Staten van Gelderland besluiten de zaek der Rivieren ernstig aen te vatten, en ten dien einde de Provincien Holland en Utrecht tot eene onderhandelinge uit te nodigen.

En, laetstelyk, dat zy Gecommitteerden al mede den Heeren Staten van Overyssel van dit alles zullen informeren, en; in consideratie van het groot aenbelang, dat gemelde Provincie, nevens die van deze Provincie, als ook van Holland en Utrecht, by de conservatie der Rivieren zyn hebbende, en dat alle overstroomingen by hooge Wateren, waer door, zedert eenige Jaaren, zeer veel duizenden van In- en Opgezetenen mede van hunne Provincie zyn geplaegd, ja zelfs geruineerd geworden, zoo veel doenlyk te prævenieren, en tevens, by een laeg Water, den Yssel vaerbaer te houden; dezelven zullen verzoeken, om die voorgeslagene Conferentie, met de Gecommitteerden der andere Provincien, door derzelver Gecommitteerden te willen laten bywoonen, om alzoo, met een gemeen overleg, en door het formeren van een generael Plan, tot welzyn en behoud der geintereffeerde Provincien, dit Werk eindelyk eens tot een vaste consistentie te helpen brengen.

Uit dit Besluit kunnen de Gevoelens, zoo van de drie Provincien als van de Kwartieren van Gelderland, nopens de zaek der Rivieren, genoegzaem opgemaekt, en tevens daer uit gezien worden, dat het Kwartier van Nymegen zich wel genegen en bereid toonde, om met de Provincien van Holland en Utrecht, en de twee andere Kwartieren van Gelderland, in onderhandelinge te treeden, ter beraminge van een algemeen Plan, om de woede der Rivieren te stuiten; doch onder deze voorwaerde, en in die vaste verwagtinge, dat men alsdan mede de hand zoude bieden, om 't Herwensche Schaer niet alleen, door de noodige Waterwerken,

ARNHEM.

ken, te dekken, maer ook hetzelve, naer de omstandigheden van Zaken zulks zouden vereischen, op de eene of andere maniere, te ontzetten. Dan, dewyl de Provincie van Utrecht oordeelde, dat 'er geen nut te wagten was van de Penningen, die, door de Provincien, op nieuw, aen het dekken en ontzetten van 't Herwensche Schaer besteed zouden moeten worden, en dat men beter zoude doen, de handen geheel daer van af te trekken, en gebruik te maken van een middel, welk op den duur de vereischte zekerheid kon geeven, zoo gaven de Heeren Gecommitteerden van dezelve hunne bereidwilligheid te kennen, om in eene Onderhandelinge te treeden, mits de gemaekte Conventien omtrent de verdeeling van het Water tusschen de Wael en den Nederrhyn, en tusschen den Nederrhyn en den Yssel in haer geheel bewaerd en heiliglyk achtervolgd, en hun niet gevergd zou worden iets te doen, waer toe zy, uit hoofde van die Conventien, niet gehouden zyn, hoedanig de Bezorging van 't Herwensche Schaer is. En hier toe; gelyk ook ter ophelderinge van het Plan of den Voorslag, om de meergemelde verdeeling van het Water te bewaren, zonder dat de Dorpen *Pannerden* en *Aert* bedykt gehouden wierden; waeromtrent het Kwartier van Nymegen nadere opening begeerde; diende de volgende Brief, den 16 van Grasmaend des jaers 1763, aen de Gecommitteerden van Gelderland, ter beneficiëringe van den Nederrhyn en Yssel geschreeven:

ARN-HEM.

EDELE MOGENDE HEEREN!

Gecommitteerden van Utrecht geeven hunnetoestemming tot het aengaen van de by de Staten van Gelderland voorgeslagene Onderbandeling, op zekere Voorwaerden, enz.

In vereischte overweging genomen hebbende uwer Ed. Mog. Missive van den 30. October laetstleden, met derzelver Bylage, hebben wy de eer U Ed. Mog. in antwoord daerop voor te dragen, dat, vermits de Geërfden van *Herwen*, *Aert* en *Pannerden* zoo weinig bevreesd schynen te zyn voor overstroomingen, en zoo veel weerzin toonen, om hunnen Polder behoorlyk bedykt te houden, dat zy hunne Wael- en Rhyndyken, die in February 1761 beschadigd en doorgebroken zyn, tot hier toe, in weerwil van de Resolutie der Heeren Staten van Gelderland, in dato den 7 October 1761, nog niet hersteld hebben; zoo dat die drie Dorpen, nu al ruim twee jaren, byna als Uiterwaerd gelegen hebben, en ook het leggen van den Slaperdyk van 750 Roeden den inloop van het Water binnen den Polder door den Kruisdyk niet verhinderd, nog aen den Nederrhyn eenig voordeel toegebragt zoude hebben; daer ook de Subsidien, door de geassocieerde Provincien verleend, tot bezorginge van het Herwensche Schaer, besteed zyn geworden tot het maken van Werken, welken, reeds voor den aenleg, eenparig door de kundige Lieden werden afgekeurd, en by de uitkomste bevonden zyn niet houdbaar, en zelfs, door hun verloop, schadelyk te wezen; hoe zeer anders, uit verscheide zoortgelyke Schaerdyken, binnen het Kwartier van Nymegen, als te *Millingen*, *Doornenburg*, *Gent*, en op meer andere Plaetsen, welken door particuliere Heeren, of Districten, bezorgd worden, (zonder dat het gemelde Kwartier, of de Provincie van Gelderland, veel min de geassocieerde Provincien) daer mede belast zyn, blykt, dat het Herwensche Schaer ook wel zoo te dekken ware geweest dat het de woede der Riviere konde verduren; wyders, daer de Ingezetenen der drie Dorpen zoo weinig iever getoond hebben, om die gemaekte Werken, zoo lang mogelyk, te doen duren, dat zy, in tegendeel, door hun verzuim in het doen van tydige reparatien, het verloop derzelven verhaest hebben; en einde-

delyk, daar hun gehouden gedrag, zedert den Jare 1751 tot hier toe, zelfs wanneer die werken nog stand helden, de minste hoope niet geeft, dat, hoe zeer dat Schaer ook mogte bezorgd worden, zy hunne Dyken aen den Wael- en Rhynkant in zulken staet zullen brengen en houden, dat de geassocieerde Provincien eenigzins gerust konnen zyn tegens de overstortingen langs dien weg uit de Wael in den Nederrhyn; overzulks zichtbaer is, dat de geassocieerde Provincien, ter bereikinge van het oogmerk der Associatie, (namelyk de bewaring, en wanneer zulks vereischt wordt, de herstelling der geconvenieerde proportie van het water tusschen de Wael en den Nederrhyn) hare penningen te Herwen kwalyk geplaetst hebben, en dat, zoo zy kwamen goed te vinden, daer op nieuw eenige penningen te besteden, zy uit dezelven geen meer nut dan uit de vorige te wagten hebben.

ARNHEM. *Gecommitteerden van Utrecht geeven bunne toestemming tot het aengaen van de by de Staten van Gelderland voorgeslagene Onderbandeling, op zekere Voorwaerden, enz.*

Weshalven het ons voorkomt, Edele Mogende Heeren, dat de geassocieerde Provincien veel beter zouden doen, de handen geheel af te trekken van het Herwensche Schaer en van de Herwensche Waeldyken, en de Geërfdens daer mede te laten begaen, zoo als zy best zullen oordeelen, het zy dat zy het Schaer zelven willen bezorgen, gelyk die van *Millingen*, *Gent*, &c. doen, of het ter bezorginge aen de natuur overlaten, gelyk ten opzichte van het Bylandsche Schaer geschiedt, en hunne Waeldyken liever willen laten verloopen, dan in staet houden; en dat de Provincien veel eer behoorden gebruik te maken van een middel, dat aen Haer, van deze zyde, de vereischte zekerheid op den duur kan geven; waer toe zich van zelven aanbiedt de Rhynbandyk van den Herwenschen Polder, welke een voldoende separatie kan zyn tusschen den Nederrhyn en de Wael, by tyden van hooge Rivieren, in gevalle de Provincien van Gelderland, Holland en Utrecht denzelven voor hare rekeninge willen nemen, de schade, die in February 1761 daer aen geschied is, doen herstellen, en, des noods, den geheelen Dyk van omtrent 2000 roeden lang doen verbeteren, waar toe geen groote Kosten vereischt worden.

ARNHEM. Deze Dyk ligt op den afstand van 300 roeden van den afbraek van het Herwensche Schaer, die gedurig van plaets verandert, wegens de veranderlykheid van den aenval der Rivieren; dus het niet mogelyk is, dat die afbraek in 150 of 200 Jaren zich (schoon aen de bezorging van de natuur overgelaten) tot dezen Rhyndyk zal extenderen.

Gecommitteerden van Utrecht geeven hunne toestemming tot het aengaen van de by de Staten van Gelderland voorgeslagene Onderbandeling, op zekere Voorwaerden, enz.

Deze Dyk, die voor eenige eeuwen reeds het voorrecht van Bandyk gehad heeft, is geen nieuwe Dyk, daer eenig Ingezeten voorwenden kan door benadeeld te worden; vermits geen land daer door buiten gedykt, of de gemeenschap van eenige Geërfden gesepareerd wordt.

Behalven dat deze Rhyndyk, als die door de Provincien geconserveerd en verbeterd wordt, aen de Geërfden, wanneer die, by tyden en wylen, na dat hunne landen tot genoegen gemest en opgeslikt zullen zyn, weer lust mogten krygen om bedykt te zyn, dat voordeel zoude toebrengen, dat zy maer alleen aen de Waelzyde zouden behoeven te werken.

Wy vertrouwen, Edele Mogende Heeren, dat U Ed. Mog. hier mede in staet gesteld zullen zyn, om aen de Heeren Staten van Gelderland de begeerde eclaircissementen te geven, hoe, naer onze gedachten, zonder de Dorpen *Pannerden* en *Aert* te herdyken, de overloop der hooge Rivierwateren naer den Nederrhyn, door dien Polder, op het zekerste kan verhinderd worden, en dus belet, dat de by de Conventie vastgestelde verdeeling van het water tusschen den Nederrhyn en de Wael langs dien weg niet benadeeld werde.

Doch vermits 's Gravenwaerd in den Jare 1745, en nog eenige Jaren daer na, een water vryen Dyk gehad heeft, en de voorsz. vastgestelde verdeeling van het water niet geconserveerd kan worden, zonder den doortogt der hooge Rivieren over 's Gravenwaerd naer den Nederrhyn, (die met het Jaer 1751 begonnen, en tot hier toe gecontinueerd is) te beletten en de Inlaegdyk G H van omtrent 270 roeden, en de herstelling en verbetering van den nog overgebleven, maer zeer beschadigden 's Gravenwaerdschen Dyk F G, van omtrent 330 roeden, daer toe het

aller-

allerbekwaemst geoordeeld wordt, vleyen wy ons met de verwagting, dat de Heeren Staten des Kwartiers van Nymegen, verklarende geene intentie te hebben, om hunne eigen In- en Opgezetenen van de Over- en Nederbetuwe aen den Nederrhyn, by overstroomingen, met al te veel water te incommoderen, in goeden ernst de hand wel zullen willen leenen, om dit zoo heilzaam werk, niet alleen voor alle de geassociëerde Provincien, maer ook voor hunne eigen In- en Opgezetenen van de Betuwe te bevorderen en te helpen executeren.

ARNHEM.

Gecommitteerden van Utrecht geeven hunne toestemming tot het aengaen van de by de Staten van Gelderland voorgestagene Onderbandeling, op zekere Voorwaerden, enz.

Hoe zeer de Heeren Staten, onze Principalen, de verbetering en het openmaken van den verzanden Yssel mond, en om die Rivier ondoorwaedbaer en vaerbaer te houden, zich laten aengelegen zyn, zullen U Ed. Mog. konnen zien uit Hoogst derzelver Missive, den 11 Aug. 1756 aen de Heeren Staten van Gelderland geschreven, als mede uit de Missive, die wy den 8 Nov. 1761 de eer gehad hebben U Ed. Mog. te laten toekomen.

Het is, Edele Mogende Heeren, met een gevoelig verdriet, dat de Heeren Staten dezer Provincie zien, dat de Conventie, in het begin van deze eeuw, tusschen de Provincien van Gelderland, Utrecht en Overyssel, aengegaen, zoo verre uit het oog verloren geraekt is, ten opzichte van den Yssel, dat die Rivier thans zoodanig gesteld is, dat de Republiek van een importante Barriere, de Nederrhyn van een noodzaeklyke waterloozing, en de Ingezetenen van het Graefschap Zutphen, en van de Provincie van Overyssel, tegens alle redelykheid, versteken zyn van de billyke voordeelen der Scheepvaert, daer zy deelen moeten in de drukkende ongemakken der hooge wateren.

Voor het overige is het ons ten hoogsten aengenaem, dat de drie Kwartieren van Gelderland overeen gekomen zyn, om de differenten over de Rivieren, voor nu en altoos, uit den weg te ruimen, en den Nederrhyn, Wael en Yssel ieder zyne juiste portie van water te geven, zoo dat de Navigatie, by lage Rivier, op geen van die drie Rhyntakken belemmerd, en, by hooge Rivier, de landen aen de

eene

ARN-HEM.

eene niet boven de landen aen de andere gelegen bezwaerd werden.

Gecommitteerden van Utrecht geeven hunne toestemming tot het aengaen van de by de Staten van Gelderland voorgeslagene Onderbandeling, op zekere Voorwaerden, enz.

De Heeren Staten van deze Provincie, geen ander oogmerk hebbende, gelyk hunne Ed. Mog. meermalen uitdrukkelyk verklaerd hebben, en wy nogmaels positief declareren, dan de Steden en Landen aen de Wael en den Yssel gelegen te behandelen, even gelyk hunne Ed. Mog. wenschen de Steden en Landen, aen den Nederrhyn en Lek gelegen, behandeld te zien, kunnen U Ed. Mog. de Heeren Staten van Gelderland verzekeren van de krachtige medewerking dezer Provincie, ter bereiking van dat salutair einde; in die verwagting echter, dat de opgerichte Conventien, omtrent de verdeeling van het water tusschen de Wael en den Nederrhyn, en tusschen den Nederrhyn en den Yssel, in haer geheel bewaerd, en heiliglyk achtervolgd zullen worden; alzoo, die Conventien eens ter zyde gesteld wordende, alles los raken en fluctuëren zal; en dat ook van de Heeren Staten dezer Provincie niet gevergd zal worden te concurreren tot iets, waer toe zy, uit hoofde van die Conventien, niet gehouden zyn, hoedanig de bezorging is van het Herwensche Schaer, veel min te concurreren tot de executie van een zoo verderfelyk Project, als dat van de Bylandsche doorsnyding is, zoo diametrael geopposeerd tegens het ware oogmerk, dat de Provincien met het aengaen van die Conventien bedoeld hebben.

Op dezen voet, Edele Mogende Heeren, zyn wy ten uitersten bereid, om te komen tot de gepropoZneerde Conferentie, verzoekende te mogen geinformeerd worden omtrent den tyd, dien U Ed. Mog. daer toe bekwaemst zullen oordeelen.

Waer mede &c.

Aengezien nu in dezen Brief van de Gecommitteerden 's Lands van Utrecht het Plan, welk dezelven van begrip waren dat behoorde in acht genomen te worden, vervat en opgehel-

helderd was, vonden de Staten van Gelderland goed, het Kwartier van Nymegen te verzoeken, om het zelve naeuwkeurig te overwegen, en, zoo er eenige Bezwaerlykheid in gevonden mogte worden, als dan een Ontwerp te beramen, waer door men, naer gedachten van het zelve, het voorgestelde Oogmerk, om geen der drie Rivieren, met te veel Water, boven derzelver mate, te bezwaren, en den Yssel in staet van bevaerbaerheid te houden, zoude kunnen bereiken. Dit geschiedde; het Kwartier van Nymege vormde een Ontwerp en gaf het zelve, ter Staatsvergaderinge over, zoo als het begreepen is in het volgende.

ARNHEM.

Extract uit het Reces des Kwartiers van Nymegen, gehouden binnen de Stad Nymegen in May 1763.

Veneris den 27 May 1763.

Walraven van Balveren, Waltgraef des Neder-Rykschen Walts, en Bernard Cock, Burgermeester der Stad Thiel, Gecommitteerden tot het beneficieren van den Nederrhyn en Yssel, hebben ter Vergadering gerapporteerd, dat zy, in gevolge Kwartiers Resolutie en Auctorisatie de dato 30 April dezes Jaers 1763, niet alleen de Landmeters *F. Beyerink* en *J. H. van Suchtelen* hadden geëmployeerd, om den verzanden Mond van den ouden Rhyn, den 'sGravenwaerd, benevens den Boterdyk, loopende van omtrent de Tolhuisen tot door *Lobith*, en vervolgens het terrain van *Lobith* tot den Offenwaerdschen Dam, exactelyk te waterpassen (*), daer van een

Het Kwartier van Nymegen vindt het Plan van die van Utrecht bard en onaenneemlyk, en beraemt een ander ontwerp.

(*) Het resultat van deze Waterpassingen is, dat 'er by een hooge Rivier, wegens het openliggen van 's Gravenwaerd, ten minsten een profil van vyf en zestig vierkante roeden Waters van ter zyden in den Ouden Rhyn stort, en op den Nederrhyn komt.

ARNHEM. een Profil of Kaert te formeren, als mede een begrooting of calculatie te maken, van de quantiteit water, als, by hooge Rivier, zoo door den mond van den Ouden Rhyn zelve, als, van ter zyde, in denzelven komt te vallen.

Het Kwartier van Nymegen vindt het Plan van die van Utrecht hard en onaenneemlyk, en beraemt een ander ontwerp.

Maer dat zy Gecommitteerden, vervolgens, geadsisteerd met den Secretaris E. de Man, zich den 21 dezer maend May, naer *Herwen* hadden begeven, en de Situatie aldaer, nevens het bovengemelde terrain geexamineert en in oogenschyn hadden genomen.

Dat zy, op de eerstgemelde plaets, hadden bevonden, dat, behalven den Inlaegdyk tot aen de Pael num. 31, in deze Nawinter reeds voltooid, thans de aenhechting van 't Bleeswerk, om verdere afscheuringe te prævenieren, ook was geperfecteerd, en wel voornamelyk, dat de Rivier thans aldaer zoodanige directie hadt gekregen, dat niet alleen de force van het water de oude Blees voorby was schietende, maer dat het Schaer naer bovenwaerds, genoegzaam door een Bleeswerk, zoude konnen worden gedekt, zonder dat ooit weder voor een kostbare Bleeskop te vrezen zoude zyn.

Dat, vermits het gemelde Schaer en het onderste gedeelte van 'sGravenwaerd, by continuatie, even sterk is wegloopende, en dus door verdere Inscharinge de bezorging kostbaerder en zelfs onzekerder zoude konnen worden, zy Gecommitteerden, derhalve, van gedachten zouden zyn, dat het voorsz. Schaer, hoe eerder hoe beter, met een Blees voor verdere Inscharinge behoorde te worden bezorgd, tot in de bogt, op het nevensgevoegde Kaertje met een kruisje genoteerd.

Of wel, dat, in plaets van dien, van den 'sGravenwaerd, ter plaetse, daer de zware aenval der Rivier begint, een zware Kribbe van genoegzame lengte, met consent en voorkennisse van de Kleefsche Krygs- en Domeinkamer, behoorde te worden uitgetrokken, die, naer de gedachten van kundige Luiden, niet alleen minder dan de voorsz. Blees zoude komen te kosten, maer waer door een oogenschynlyk ontzet te hoopen zoude zyn, en gevolglyk, na verloop van

eeni-

eenigen tyd, de respective Provincien bevryd konnen worden van het gestadig onderhoud, die de Bleeswerken komen te requireren.

Dat zy Gecommitteerden, ten einde gene der drie Rivieren, volgens het voorgestelde oogmerk, met te veel water boven hare proportie te bezwaren, verders van opinie zouden zyn, dat de Dyk boven Herwen, en de Kruisdyk, in behoorlyken staet zouden behoren gebragt te worden tot aen den Ossenwaerdschen Dam.

Dat, vervolgens, van den Ossenwaerdschen Dam (te weten omtrent hondert roeden van het boveneinde van dezelven van A tot B) zoude konnen een Dyk getrokken worden, langs *Lobith*, den zoogenaemden Boterdyk, naer mate verhoogd en voortgetrokken, tot aen de Tolhuisen.

Dat, vermits uit de waterpassingen, mitsgaders de uitrekeningen van dien, door de respective Landmeters gedaen, en by de daer van gemaekte Profilen en Rapport vervat, klaer komt te blyken, wat groote quantiteit waters door de bovengemelde bedyking uit den Nederrhyn zoude worden geweerd, zy Gecommitteerden van gedachten zouden zyn, dat de kleine distantie van de Tolhuisen tot aen den verzanden mond van den Ouden Rhyn, benevens den gehelen verzanden Ouden Rhyn tot aen den Spykschen Dyk behoorden te blyven in dien staet, als zich thans bevinden, immers tot tyd en wyle men, ter occasie van een hoog Opperwater, met meerder zekerheid, zal konnen oordeelen of het voorgestelde oogmerk hier door is bereikt, of welke der Riviertakken nog is bezwaerd gebleven.

Vertrouwende zy Gecommitteerden, dat de twee andere Kwartieren en Geinteresseerde Provincien, na rype examinatie van de voorsz. waterpassingen &c. benevens de dezerzyds geadviseerde bedykingen, volkomen overtuigd zullen zyn, dat door U Ed. Mog. alles wordt geavanceerd, en zoodanige toegevendheid gebruikt, als met eenige reden, zoo ter reële voldoeninge van het Declaratoir, den 29 October des afgeloopen Jaers 1762 aen 's Landschaps tafel gedaen, als ter betrachtinge van hun pligt jegens hun-

ARNHEM.

Het Kwartier van Nymegen vindt het Plan van die van Utrecht hard en onaenneemlyk, en beraemt een ander ontwerp.

ARNHEM. hunne goede Ingezetenen van dezelven kan gevergd worden.

Het Kwartier van Nymegen vindt het Plan van die van Utrecht hard en onaenneemlyk, en beraemt een ander ontwerp.

Dat zy Gecommitteerden wel mede, by deze occasie, geexamineerd hadden de Missive, door de Heeren Gecommitteerden 's Lands van Utrecht, in dato 16 April laetstleden, aen de Gecommitteerden dezer Provincie geschreven, tenderende om de Heeren Staten dezer Provincie te eclaircisseren, hoe, naer hunne gedachten, zonder de Dorpen *Herwen* en *Pannerden* te herdyken, de doorloop der hooge Rivierwateren naer den Nederrhyn, door die Polder, kan worden belet, dusdanig, dat de vastgestelde proportie tussen den Nederrhyn en Wael worde geconserveerd, en wel door middel, dat de geassocieerde Provincien de handen geheel van 't Herwensche Schaer en de Herwensche Waeldyken behoorden af te trekken, dezelven aen de natuur overlatende, en den Herwenschen Rhynbandyk van die Polder, lang omtrent 2000 Roeden, voor hunne rekeninge nemen, en doen verbeteren, terwyl die Dyk, 300 Roeden van 't afbreekend Herwensche Schaer gelegen zynde, by geene mogelykheid, in 150 of 200 Jaren, aen de inscharing kan geexponeerd worden.

Doch dat zy Gecommitteerden te gelyk moesten verklaren, dat die zoogenaemde Eclaircissementen, of Plan, niet alleen aen hun geheel onaenneemlyk en hard waren voorgekomen, maer daerenboven van zeer dangereuse gevolgen. Geconsidereerd, volgens attesten van oude Menschen, te *Herwen* woonende, en het oogenschynlyke, de distantie, welke de Rivier, zedert omtrent vyftig Jaren, van den Oever heeft weggenomen, grooter zy dan van den afbraek tot aen den Aertsen Dyk omtrent den Koornmolen.

En uit een exacte Kaert blykt, dat het Schaer by den Bleeskop, zedert 1753, by de 40 Roeden is ingebroken, het geen nog even zeer is continuerende, en waer uit gevolglyk, ligt is op te maken, in hoe weinig Jaren de Bovenrhyn of Wael eensklaps zoude konnen doorbersten tot in den Ouden Rhyn.

Dat zy Gecommitteerden, omtrent de bedyking van 's Gravenwaerd, almede van sentiment hadden moeten verschillen, om redenen, dat dezelve de Ri-

Rivier niet alleen te veel zonde benaeuwen, tot nadeel van 't Herwensche Schaer, maer insgelyks tot nadeel van den geheelen Duffelschen Polder; en waer door dus zouden worden geeffectueerd, dat de Negotiatien, met de Kleefsche Heeren (zonder welke men in allen deze niets doen kan) difficiel wierden gemaekt.

ARNHEM.

Het Kwartier van Nymegen vindt het Plan van die van Utrecht hard en onaenneemlyk; en beraemt een ander ontwerp.

Dat zy Gecommitteerden, hier by, tot nadere elucidatie waren exhiberende het rapport van de voorgemelde Landmeters met het Profil van de gedane Waterpassingen en Kaerten figuratief, te gelyk verhoopende, hier mede aen de Intentie van hunne Ed. Mog. te zullen hebben voldaen.

Met verzoek, dat Hoogstdezelven, als nu, en ten spoedigsten, op dit een en ander zoodanig gelieven te resolveren, als ten algemenen welzyn en tot voorkominge van dangereuse gevolgen, het nodigste en bekwaemste zullen oordelen te behoren.

Waer op gedelibereerd zynde, hebben hunne Ed. Mog., derzelver Gecommitteerden voor hunne genomene moeite en gedaen Rapport bedankende, het zelve allerdings geapprobeerd, en welgemelde Gecommitteerden verders verzocht en geauctoriseerd om, dien conform, al wat nodig zullen bevinden in het werk te stellen, en daeromtrent zoodanig te handelen als ten meesten nutte des Kwartiers zullen oordelen in deze te behoren.

Van dit ontwerp des Kwartiers van Nymegen, zoo als het in het bovenstaende Besluit vervat is, werdt een Afschrift aen Gecommitteerden 's Lands van Utrecht gezonden, die, het zelve in overweging genomen hebbende, goedvonden; ter wegneminge van de onaenneemlykheid of hardigheid, die het Kwartier van Nymegen in hun Plan of verslag meende opgesloten te zyn, en te gelyk om hunne Bedenkingen op het ontwerp van dat Kwartier de Staten van Gelderland onder het oog te brengen; eenen Brief te schryven aen de Gecom-

ARNHEM. committeerden van die Provincie ter beneficiëringe van den Nederrhyn en Yssel, die gedagteekend was den 29 van Oogstmaend des zelfden Jaers, 1763, en dus luidde.

Extract uit de Missive der Heren Gecommitteerden 's Lands van Utrecht, aen de Heren Gecommitteerden van Gelderland, tot het beneficiëren van den Nederrhyn en Yssel, in dato den 29 Augusty 1763.

Gecommitteerden van Utrecht toonen dat hun Plan niet hard noch onaenneemlyk is, en de noodsaeklykheid van het berdyken van 's Gravenwaerd.

In overweging genomen hebbende het Extract uit het Reces des Kwartiers van Nymegen van den 27 May dezes Jaers, door U Ed. Mog. aen ons, den 7 Juny daer aen volgende, toegezonden, hebben wy, niet zonder bevreemding, daer uit gezien, dat onze voorslag, vervat by de eclairciſſementen, welken wy, ten verzoeke van de Heren Staten van Gelderland, op den 16 April jongstleden, gegeven hebben, voorgekomen is aen de Heren Staten des Kwartiers van Nymegen en derzelver Gecommitteerden als geheel in onaenneemlykheid, of hardigheid zoude bestaen, of wie 'er eigentlyk by het uitvoeren van dien voorslag zouden verongelykt worden.

Het is immers een uitgemaekte zaek, dat de Geërfden van den Herwenschen Polder, even als die van Doorneburg en anderen, hun Schaer en Waeldyken zelven moeten bewaren en onderhouden, en dat, zoo zy, wegens onvermogen, daer toe eenige onderstanden nodig hebben, die onderstanden ten laste behoren te komen van het Kwartier van Nymegen alleen, als het welk alleen de voordeelen geniet van de ongelden en schattingen, welken door dien Polder opgebragt worden, ten minsten, dat de geassocieerde Provinciën buiten alle verpligting zyn, om voor dat Schaer en die Waeldyken te zorgen, of de Geërfden, in de bezorging daer van, met subsidien te assisteren. Weshalven wy niet zien konnen, in wat opzichte het hard zy, dat de geassocieerde

Pro-

Provincien zich onttrekken aen een last, dien zy ongehouden zyn te dragen; en dat de Heren Staten van de Kwartieren Zutphen, Veluwe en van de Provincien van Holland en Utrecht de penningen hunner Ingezetenen niet verder te koste leggen tot het beletten van de Inscharing van een grond, en het beveiligen van drie Dorpen, in het Kwartier van Nymegen gelegen, daer zy zich nooit toe verbonden hebben.

Al het belang, dat de gemelde Provincien en Kwartieren by Herwen hebben, bestaet alleen daer in, dat het hooge Waelwater over dien Polder geen overtogt vinde naer den Nederrhyn, het geen te beletten is door een enkelen Dyk, onverschillig aen de Wael of Rhynzyde gelegen, als die maer buiten gevaer zy van door de Inscharing van de Wael in te storten.

Het zoude inderdaed eenigzins hard zyn, indien de voornoemde Provincien en Kwartieren, voor hare eige veiligheid willende zorgen, en zulks konnende doen met gelyke zekerheid en met gelyke kosten, op een plaets en wyze, dat te gelyk het Kwartier van Nymegen en de Polder van Herwen geholpen wierden, het zelve weigerden.

Maer U Ed. Mog. weten, dat men alle voorslagen, die gedaen zyn, om door het leggen van een Inlaegdyk aen de Waelzyde, op een behoorlyken afstand van het Schaer, de onderliggende Provincien en Kwartieren, en den Herwenschen Polder te gelyk te dekken, onverzetlyk van de hand gewezen heeft.

Daer en boven is het U Ed. Mog. bekend, dat de gemelde Provincien en Kwartieren, zedert ruim elf Jaren, van tyd tot tyd, de eene min de andere meer, aenzienlyke en toereikende onderstanden verleend hebben, om het Schaer van Herwen tegen verderen afbraek, en dien Polder tegen overstroomingen van den Waelkant te dekken, met oogmerk om daer door de nodige veiligheid te bekomen, tegen den overtogt van het hooge water over dien Polder naer den beneden Rhyn.

Maer U Ed. Mog. weten ook, dat die onderstanden gebruikt zyn tot het aenleggen van Ryswerken,

die

ARNHEM. Gecommitteerden van Utrecht tonnen dat hun Plan niet hard noch onaanneemlyk is, en de noodzaeklykheid van het bedyken van Gravenwaerd.

ARNHEM.

Gecommitteerden van Utrecht toonen dat hun Plan niet hard noch onaenneemlyk is, en de noodzaeklykheid van het herdyken van 's Gravenwaerd.

die men voor af wist onhoudbaer te wezen, en welker verloop men, door het verzuim van nodige reparatien, nog verhaest heeft, en tot het maken van Inlaegdyken, welken, om dat zy telkens op den kant van het afbrekend Schaer gelegd wierden, men ligt voorzien konde, dat gestadig onderhevig moesten zyn aen het instorten en wegspoelen; en dat, even als of die kwalyk geplaetste en onveilige Inlaegdyken nog te veel zekerheid gaven tegens de overstroomingen van den Polder, men boven dien den Kruisdyk; op verscheide plaetzen, meer dan ter halve dikte, weg-geslagen en afgespoeld zynde, schoon hy voornamelyk den aenval der Riviere verduren moet; echter zedert de maend February 1761, tot heden toe onhersteld gelaten heeft.

Daer nu de geassocieerde Provincien, noch door de natuurlyke billykheid, noch door eenige conventie, verpligt zyn tot de continuatie van die verleende onderstanden, kan het gezegd worden hard te zyn; dat zy daer mede ophouden, wanneer zy zien, dat dezelven gebruikt worden op een wyze, dat 'er alleen eenige bestekmakers, aennemers en arbeiders van Rys-en Dykwerken, en misschien eenige eigenaers van houtgewassen door bevoordeeld worden, zonder dat 'er eenig wezenlyk of bestendig nut door verkregen wordt voor de drie Dorpen, of voor het oogmerk, dat de Provincien met het accorderen van die subsidien bedoeld hebben?

Is het hard, dat de Provincien eindelyk eens de oogen openen, en niet langer opiniameren, om den gemelden overtogt van het hooge water te willen beletten, door te trachten, met excessive kosten, te gelyk aen den Polder van Herwen een veiligheid te bezorgen tegens overstroomingen van de Waelzyde, daer de geinteresseerden in dien Polder zoo zichtbaer toonen een afkeer van te hebben, en die zy, door het verwaerlozen van hunne dyken, onmogelyk maken?

Is het hard, dat de Provincien zich ten laetsten naer den Rhynkant keeren, daer zy, met geringe kosten, voor zich de vereischte zekerheid op den duur vinden konnen, die zy met zulke zware geld-

som-

fommen, gedurende meer dan elf Jaren, aen de Waelzyde te vergeefs gezocht hebben?

ARNHEM.

De Rhynbandyk van de drie Dorpen is aengelegd om het hoogste water te konnen keeren, en moet door de Ingezetenen, indien zy hunnen pligt betrachten, daer toe in staet gehouden worden; derhalven zal niemand benadeeld worden, indien de Provincien dien last op zich nemen, en de Ingezetenen ontheffen van eene verpligting, waer van zy, door hun gedrag, toonen zeer gaerne te willen ontslagen worden. Hier door zal geen gemeenschap van Geërfden worden gescheiden, het geen anders, als een wigtige zwarigheid, tegens andere propositien ingebragt is. En de drie Dorpen zullen, door dit in staet houden van hunnen Rhyndyk, niet meer naer den Waelkant, dan door het in staet houden van hunne Waeldyken naer den Rhynkant buiten gedykt worden. Ook zullen zy de volle faculteit, die zy ooit gehad hebben, blyven behouden, om met hun Schaer en Waeldyken zoodanig te handelen; als zy best te rade zullen worden, en om hunnen Polder, by hoog water, droog te houden of te laten onderloopen naer welgevallen. In voege het recht van niemand door onze propositie in het minste verkort wordt.

Gecommitteerden van Utrecht toonen dat hun Plan niet hard noch onaenneemlyk is, en de noodzaeklykheid van het berdyken van 'sGravenwaerd.

Mogelyk zal men zeggen, dat die Rhyndyk, door de Provincien overgenomen, en in een verzekerden staet gebragt zynde, om aen het oogmerk te voldoen, zal moeten beveiligd worden tegens het doorsteken, des noods zelfs door 's Lands Militie, en dat hier door de Ingezetenen zullen onzet worden van een middel tot hunne ontlasting by eene overstrooming;

Maer het is U Ed. Mog. bekend, dat, by een hooge Rivier, de oppervlakte van den ouden Rhyn met die van de Bovenwael genoegzaem gelyk staet, en dat dit, by een vallende Rivier, blyft duuren tot omtrent den tyd, dat de verzande Rhynmond ophoudt te stroomen, dat is, tot dat het water komt te zakken tot op dertien of twaelf voeten, Arnhems peil, en dus tot dat de oppervlakte van de Bovenwael weinig meer verheven is boven het maeiveld van Herwen.

Hier

ARNHEM.

Gecommitteerden van Utrecht toonen dat hun Plan niet hard noch onaenneemlyk is, en de noodzaeklykheid van het herdyken van 's Gravenwaerd.

Hier uit is zichtbaer, dat, wanneer die Polder overstroomd wordt, de Ingezetenen geen wezenlyker ontlasting vinden konnen aen den Rhynkant, dan boven den hoek van het Pannerdensche Kanael aen de zyde van de Wael, en dat al het water, dat hier langs niet te lozen is, zeer gemakkelyk door Sluisgangen naer buiten kan gebragt worden, en dierhalven dat de Ingezetenen, tot hunne ontlasting, zich van den weg naer de Wael, waer door niemand benadeeld wordt, bedienen konnende, genoegzaem met het zelfde effect als van den weg naer den Nederrhyn, niets dan een opzettelyke kwaedaertigheid hen engageren kan, om hunnen Rhyndyk en dien van het Pannerdensche Kanael door te steken, tot bezwaer van de onderliggende Provincien en Kwartieren.

Weshalven het niet hard is, die Ingezetenen te beletten gebruik te maken van een ongeoorloofd middel, dat zy tot hun behoud en ontlasting niet nodig hebben, en waer door zy, by een hoog gerezene Rivier, duizenden van hunne Landsgenoten konnen ongelukkig maken.

Wy konnen ook niet zien, wat 'er onaenneemlyk zy in onze propositie. Immers zullen de Ingezetenen van den Herwenschen Polder hier door ook bevoordeeld worden, vermits zy ontheven zullen worden van de kosten en moeite, om hunnen Rhyndyk, volgens hunne verpligting, in behoorlyken staet te brengen en te houden. En het vereischt geen bewys, dat ons voorgeslagen middel overeenkomstig is met de belangen van de geassocieerde Provincien, aengezien het veel minder kostbaer wezen zal, dan die, welken ter bereiking van het zelfde oogmerk tot hier toe vruchteloos gebruikt zyn. Dat ook het gehoopte succes van dat middel te wagten is, vertrouwen wy, dat U Ed. Mog. niet twyfelachtig zal voorkomen. De Heren Hollandsche Gecommitteerden hebben het, in den Jare 1752, reeds aengemerkt als een *ultimatum*, daer men, als het op zyn ergst liep; en men door het bezorgen van den Polder van Herwen aen de Waelzyde niet te recht konde komen, altyd toevlugt toe nemen konde." In die

ter-

termen bevinden zich thans de geassocieerde Provinciën. De ondervinding van elf jaren doet zien, dat zy daer vergeefsche moeite doen; weshalven het niet onaennemelyk kan voorkomen, dat zy van dat *ultimatum* voor hare veiligheid eindelyk gebruik maken.

ARNHEM.

Gecommitteerden van Utrecht toonen dat hun Plan niet hard noch onaenneemlyk is, en de noodzaaklykheid van het herdyken van 's Gravenwaerd.

En inderdaed, die genen; welken zich verbeelden, en anderen willen doen geloven, dat de Rivier te Herwen, by een dykbreuk een geul zoude konnen scheuren van 140, van 200 en 300 roeden lengte, en daer door zich een weg banen naer den ouden Rhyn, of naer het Pannerdensche Kanael; en dat hier uit het verloop van de Wael, de ruine van Zutphen en Overyssel, en de ondergang van het grootste en beste gedeelte van het Nedersticht en van Zuidholland te vrezen zy, moeten, behoudens hunne onderstelling, zekerlyk het verbeteren en in staet houden van den gemelden Rhynbandyk, en van den Dyk langs het Pannerdensche Kanael; mitsgaders het bewaren van dezelven tegen het doorsteken; aenzien niet alleen als aennemelyk, maer als ten allerruitersten noodzaeklyk, om, door het beletten van den doortogt van het hooge water naer den ouden Rhyn en het Pannerdensche Kanael, die buiten gewone scheuring, zoo veel mogelyk, te stremmen, vooral, daer zy weten konnen, dat de ondervinding van de Jaren 1751, 1757 en 1761 maer al te klaer heeft doen zien, hoe onderhevig de Herwensche Waeldyken aen doorbraken zyn.

De Heren Gecommitteerden des Kwartiers van Nymegen meenen, dat onze propositie van zeer dangereuse gevolgen zy; aengezien, volgens attesten van oude menschen, te Herwen wonende, en het oogenschynlyke, de distantie, welke de Rivier zedert omtrent vyftig jaren van den oever heeft afgenomen, grooter zoude zyn dan van den afbraek tot aen den Aertschen Dyk, omtrent de Korenmolen; en dat uit een exacte Kaert blyke, dat het Schaer by den Bleeskop, sedert 1753, by de 40 Roeden ingebroken zy, het geen nog even zeer continuerende zy, en waer uit gevolglyk ligt op te maken zoude zyn, in hoe weinig jaeren de Bovenrhyn

ARNHEM.

Gecommitteerden van Utrecht toonen dat hun Plan niet hard noch onaenneemlyk is, en de noodzaeklykheid van het berdyken van 's Gravenwaerd.

rhyn of Wael eensklaps zoude komen door te berſten tot in den ouden Rhyn.

Doch, naerdemael de originele Kaerten by de Provincien beruſten van den toeſtand, waer in de Rivier zich bevondt, op het einde van de voorgaende eeuw, eer de zware ryswerken verloopen zyn, die de Rekenkamer van Gelderland aen het Herwenſche Schaer hadt leggen, zullen U Ed. Mog. met ons van begrip zyn, dat het, ten opzichte van de hoegrootheid der afbrake, zedert vyftig en meer jaren, niet kan aenkomen op het oogenſchynlyke, noch op atteſten van oude menſchen, die te Herwen wonen. De Profeſſor Lulofs, die men niet zeggen kan, dat gewoon is den toeſtand van Herwen al te voordeelig op te geven, ſchreef, in het voorleden jaer, dat het Schaer, by en boven Herwen, in tien jaren, ſlechts vyf en twintig Roeden afgebroken was; dus die meerdere afbraek, welke de gemelde Heeren Gecommitteerden aldaer bevonden hebben, toe te ſchryven is aen de ſterke woeling, die het afſcheuren van den Bleeskop veroorzaekt heeft, en ſtrekt ten bewyze, dat de geldſommen, door de Provincien geaccordeerd, beſteed zyn geworden niet alleen tot nutteloozе, maer zelfs tot zeer ſchadelyke werken; en dat het des te minder hard kan voorkomen, dat zy, voor het toekomende, ophouden onderſtanden te verleenen, waer door de Polder en de bezittingen van deszelfs Ingezetenen benadeeld worden.

Wy zullen ons thans niet inlaten in een onderzoek van de gegrondheid of ongegrondheid der vreze, dat de Rivier by Herwen, in weinig jaren, eensklaps zal komen door te berſten tot in den ouden Rhyn.

Alleen zullen wy de eer hebben aen te merken, dat zoo die, welken geintereſſeerd zyn by den Polder van Herwen, ter goeder trouwe meenen, aen den eenen kant, dat de Rivier in weinig jaren tot aen den Aertſchen Dyk omtrent de Korenmolen kan inſcharen; dat is, tuſſchen de zes honderd en duizend mergen lands weg nemen; en aen den anderen kant, dat dit door het geproponeerde Bleeswerk, uit de bogt, met een kruisje genoteerd, te beginnen, kan belet

belet worden, het vreemd moet voorkomen, dat zy dat werk niet hoe eer hoe beter ter uitvoer brengen; daer tachtig roeden Bleeswerk, volgens de begrooting van de Landmeters Leenen en Klingenberg, van den 4 July 1761, tegen drie honderd guldens de roede, slechts een somme bedraegt van vier en twintig duizend guldens, en die somme omgeslagen zynde over zes honderd mergen lands, die ondersteld worden anders in weinige jaren te zullen verloopen, ieder mergen, om geconserveerd te worden, maer veertig guldens zoude behoeven te contribueren; het geen wy vertrouwen, dat U Ed. Mog. met ons oordeelen zullen, geen last te zyn, die, zonder de Provincien op nieuw om subsidien lastig te vallen, door de Geërfden niet zoude te dragen wezen, of waer in zy, door de Heeren Staten van het Kwartier van Nymegen alleen, niet zouden konnen naer behooren onderfteund worden:

ARNHEM.

Gecommitteerden van Utrecht toonen dat hun Plan niet hard noch onaenneemlyk is, en de noodzaeklykheid van het herdyken van 'sGravenwaerd.

Wy zullen in geene discussie treden over de gemaekte begrooting van de quantiteit van water, dat, by een hooge Rivier, van ter zyden in den ouden Rhyn stort, noch over het Plan tot weeringe van die overstorting, door de Heeren Gecommitteerden des Kwartiers van Nymegen aen de hand gegeven.

Wy kunnen echter niet voorby, te remarqueren, dat, volgens dit Plan, ten aenzien van 'sGravenwaerd, werkstellig zoude gemaekt worden het geen die Heeren, ten opzichte van den Herwenschen Polder, oordeelen geheel onaenncmelyk en hard te zyn.

Mogelyk zal men zeggen, dat onze propositie om de handen af te trekken van het Schaer en de Waeldyken van Herwen; en den Rhyndyk van dien Polder in staet te brengen en te houden, ook een tegenstrydigheid schynt te bevatten met de geapprobeerde herdyking van 's Gravenwaerd:

Maer die tegenstrydigheid zal ras verdwynen, als in aenmerking genomen wordt, dat de geinteresseerden in den Polder van Herwen, door hun gedrag, zedert ruim elf jaren gehouden, de duidelykste blyken gegeven hebben van hunnen weerzin, om aen de Waelzyde tegens overstroomingen gedekt te wezen, en dat zy alle de kosten, door de Provincien,

ARNHEM.

Gecommitteerden van Utrecht toonen dat hun Plan niet hard noch onaenneemlyk is, en de noodzaaklykheid van het herdyken van 's Gravenwaerd.

gedurende dien tyd, daer toe aengewend, voor het grootste gedeelte, door hun eigen toedoen vruchteloos gemaekt hebben, zonder eenige hoop over te laten, dat eenige verdere kosten of moeite, aldaer besteed, van meer nut dan de vorige zullen wezen; daer, in tegendeel, die van Kleef, reeds in den jare 1750 en 1751, grooten iever getoond hebben voor de herdyking van 's Gravenwaerd, en die reeds lange zelven zouden werkstellig gemaekt hebben, zoo de aensluiting van den 's Gravenwaerdschen dyk aen den Kruisdyk door die van Herwen niet eerst geweigerd was, en naderhand wel toegestaen, maer op zulke voorwaerden, die onaennemelyk waren; en daer ook, noch onlangs, de Krygs-en Domeinkamer van Kleef den voorslag om 's Gravenwaerd, ten kosten der Provincien, te laten herdyken ten eersten geaccepteerd heeft, en die acceptatie geredelyk zoude gestand gedaen hebben, zoo niet de Duffelsche en andere Schouwen zich tot een onredelyke oppositie daer tegens hadden laten opmaken. Dus 'er van de herdyking van 's Gravenwaerd een effect te hoopen is, dat van het doen van verdere kosten en moeite aen de Waelzyde van Herwen met geen de minste reden kan verwagt worden.

Ten opzichte van het gemelde Plan, moeten wy hier nog by voegen, dat, zoo het zelve, zonder de herdyking van 's Gravenwaerd, ter uitvoer gebragt wordt, men weinig staet zal konnen maken op den herstelden Boterdyk, als in wiens behoud noch de Grondheer noch de Bruikers van 's Gravenwaerd eenig wezenlyk belang zullen hebben, en dat ook, door de Provincien, weinig zal konnen gevigileerd worden voor de bewaring en tegens het doorsteken van dien Dyk, als op een vreemd Territoir gelegen zynde. En dat wy ook niet zien konnen, dat 'er eenige reden is om te konnen vertrouwen, dat als dan de Offenwaerdsche Dam, door de Geërfden, in een beter staet zal gehouden worden, dan tot hier toe geschied is, zonder het welk, echter de uitvoering van dat Plan ten eenemael vruchteloos zyn zoude. In voegen het ons voorkomt, dat het zelve aen de geintereffeerde Provincien en Kwartieren de vereischte zekerheid niet geven kan. Om-

Omtrent de herdyking van 's Gravenwaerd hebben de welgemelde Heren Gecommitteerden vermeend, in sentiment te moeten verschillen met de Heren Staten van Gelderland, Holland en Utrecht, en gegeven voor reden daer van, dat die herdyking de Rivier niet alleen te veel benaeuwen zoude, ten nadeele van het Herwensche Schaer, maer insgelyks tot nadeel van den geheelen Duffelschen Polder.

ARNHEM.

Gecommitteerden van Utrecht toonen dat hun Plan niet hard noch onaenneemlyk is, en de noodzaeklykheid van het herdyken van 's Gravenwaerd.

Doch U Ed. Mog. zullen met ons gelieven aen te merken, dat door het opmaken van den overgebleven Dyk, F G, de Rivier dezelfde wydte aldaer zal blyven behouden, die zy, in den jare 1748, hadt, zynde by F van 375 roeden en by G van 500 roeden, en dus niet vernaeuwd zal worden; en dat zy, in tegendeel, door het inleggen van den Dyk naer H, aldaer wyder zal worden, dan zy voor dezen was, en een ruimte zal krygen van 700 Roeden.

Daer en boven, dat, wanneer die van Kleef een Inlaegdyk op 's Gravenwaerd geprojecteerd hadden, die op de Kaert van den Landmeter Leenen van den jare 1751 tusschen de Letters K L vertoond wordt, waer door de Rivier wyder zoude geworden zyn, dan zy te voren was, die van Herwen beweerd hebben, dat hun Schaer daer door nadeel lyden zoude, en gewild, dat die Inlaegdyk nader by den Oever der Riviere zoude gelegd worden, niet tegenstaende de Rivier, door den Bylandschen Dam, toen ter tyde, tot bezwaer voor Herwen, een aenmerkelyke belemmering hadt, die tegenwoordig uit den weg geruimd is.

En wat den Duffelschen Polder betreft, het is U Ed. Mog. bekend, dat die niet alleen zich niet geopposeerd heeft tegens het leggen van den Dyk op den Millingschen Waerd, in den jare 1746, waer door de Rivier van ruim 500 roeden wydte tot op omtrent 175 roeden vernaeuwd werdt, noch in het jaer 1749, tegens het leggen van den dyk op den Pannerdenschen Uiterwaerd, noch eindelyk tegens het leggen van den voorsz. Dam op den Bylandschen Waerd, in of omtrent het jaer 1750; welke drie dyken Ds. Timmer met reden opgeeft als de oorzaken van die notabile opstuwing, die in het jaer 1751 op de Bovenwael bespeurd is; maer zelfs dat die

Arnhem.

Gecommitteerden van Utrecht toonen dat hun Plan niet hard noch onaenneemlyk is, en de noodzaeklykheid van het herdyken van 'sGravenwaerd.

Polder, wanneer in den jare 1760 en 1761 geresolveerd werdt, om, door het verlagen van dien Millingschen Dyk, de vorige wydte der Riviere te herstellen, by een Missive van den 23 Juny 1761, tegens die verlaging geprotesteerd heeft.

Vermits nu, door de herdyking van 'sGravenwaerd, de noodige veiligheid voor de Provincien, tegens de zydelingsche overstorting van het hooge water in den Ouden Rhyn, te verkrygen is, en de Bovenwael daer door niet naeuwer worden zal, dan die in het jaer 1748 was, en het opmaken en inleggen van den dyk op 's Gravenwaerd niets bevat, dat strydig is met het geen te Herwen en aen de Duffelsche zyde zoo menigmaal gepractiseerd en billyk geoordeeld is; en daer die van Herwen en van den Duffelschen Polder thans, met weinig gratie, uit eene pretense vernaeuwing der Riviere, een gevaer prætexeren, dat zy te voren uit de verwydering derzelve voorgaven te vreezen; willen wy hoopen, dat de Heeren Staten des Kwartiers van Nymegen, dit alles in nadere overweging nemende, geen zwarigheid zullen maken, om zich, ten opzichte van de herdyking van 's Gravenwaerd, met het sentiment der twee andere Kwartieren van Gelderland en van de Provincien van Holland en Utrecht te conformeren, en derzelver goede diensten aen te wenden, om de zwarigheden, die zich daer tegens in Kleefsland opgedaen hebben, uit den weg te helpen ruimen.

Voor het overige, Edele Mogende Heeren, indien 's Gravenwaerd herdykt wordt, zullen de Heeren Staten, onze Principalen, ook gaerne concurreren tot het opmaken van den Boterdyk, als het welk, schoon op zich zelven geen genoegzame veiligheid belovende, echter gevoegd by de herdyking van 's Gravenwaerd, niet kan nalaten de zekerheid te vergrooten voor de geintereffeerde Provincien, tegens het overstorten van het hooge water in den ouden Rhyn.

Wy durven ook vertrouwen, dat, zoo dra 's Gravenwaerd zal herdykt, en de Rhynbandyk van den Herwenschen Polder voor rekening van de geintereffeerde Provincien overgenomen, verbeterd en in een

een verzekerden ftaet gebragt zal zyn, de Heren Staten, onze Principalen, als dan zich wel zullen willen laten welgevallen, om, hoewel daer toe in't geheel ongehouden zynde, voor eens, en zonder confequentie voor het toekomende, te contribueëren tot het leggen van een Krib aen den 's Gravenwaerdfchen Oever, waer door de Heren Staten des Kwartiers van Nymegen thans meenen, dat het Herwenfche Schaer te ontzetten is, mits nochtans, dat de noodige voorzorg gebruikt werde, dat daer door niet, gelyk door het leggen der bovengemelde ryswerken gefchied is, meer nadeel dan voordeel aen dat Schaer toegebragt werde.

ARNHEM.

Gecommitteerden van Utrecht toonen dat hun Plan niet hard noch onaenneemlyk is, en de noodzaeklykheid van het herdyken van 'sGravenwaerd.

U Ed. Mog. zullen ons zeer verpligten, indien U Ed. Mog. deze onze confideratien aen de Heren Staten van Gelderland en van het Kwartier van Nymegen gelieven voor te dragen en te communiceren, en indien U Ed. Mog. teffens gelieven, met alle vermogen, te helpen bevorderen de zoo hoognoodige opening van den Yffel, daer zoo veele dringende redenen voor pleiten, en die zoo overeenkomftig is met de plegtige verbindteniffen, in het begin van deze eeuw aengegaen; op welke verbindteniffen U Ed. Mog. nog zoo onlangs het betoog gegrond hebben van de gehoudenheid der Heren Staten van Overyffel, om mede te laften in den onderhoud der Pannerdenfche en andere werken; kunnende inderdaed met weinig billykheid, zoo van de Heren Staten van die Provincie, als van de Heren Staten des Graeffchaps Zutphen, de præftatie gevergd worden van het onereufe van die engagementen, zoo lange men den Yffel gefloten en onvaerbaer houdt, en die welgemelde Heren Staten zich daer door ontzet zien van de billyke voordeelen, om welker genot te erlangen, zich hunne Ed. Mog in die verbindteniffen ingelaten hebben. Waer mede &c.

Dus beantwoorden de Gecommitteerden 's Lands van Utrecht den Brief en het Befluit van het Kwartier van Nymegen: en, dewyl

ARN-HEM. de Staten van die Provincie de groote naeuwte en belemmeringen van de Lek by Schoonhoven voor de derde wezenlyke oorzaek hielden van de onmatige hoogte van het water op die Rivier, zoo oordeelden zy, dat het niet alleen nuttig, maer ook noodzaeklyk was, dat er eenige opruimingen op dezelve gedaen wierden. Hier over was ook reeds tusschen Holland en Utrecht gehandeld. De Staten van de eerstgemelde Provincie hadden aen die van de laetste eene byeenkomst van rivierkundige Lieden voorgeslagen, die als dan gezamenlyk een Advis zouden formeren omtrent het gene ter herstellinge van de Rivieren behoorde by de hand genomen te worden. Doch, dewyl de begrippen van de meeste kundige Lieden reeds bekend waren en zeer van elkanderen verschilden, konden die van Utrecht zich niet veel vruchts van zoodanig eene Byeenkomst belooven; te meer, dewyl zy oordeelen, dat de aenhoudendheid van het kwaed, voor het grootste gedeelte, toegeschreven moest worden, aen het vertrouwen, dat de belang hebbenden in derzelver Advisen stelden, die men echter kon aentoonen, dat dikwyls beuzelachtig en gansch verkeerd waren ingericht. Het kwam hun derhalve voor, dat, in plaetse van zulk eene Byeenkomst niet alleen de onderhandeling, door de GelderscheHeeren voorgeslagen, hoe spoediger hoe beter behoorde voortgang te hebben, maer dat ook, door Gecommitteerden van de beide Provincien, eene schouwing gedaen werde van de Lek, boven, by en beneden de Stad Schoonhoven; dit gavenze die van Holland te kennen, by eene Missive van den 10 van Oogstmaend des vorigen jaers, luidende als volgt:

EDELE

EDELE GROOT MOGENDE HEREN BYZONDERE GOEDE VRIENDEN, NAGEBUREN EN BONDGENOTEN. ARNHEM.

Dat wy met U Ed. Groot Mog. ten vollen overtuigd zyn van het gevaer en nadeel van het al te sterk afkomen van het opperwater, langs den Nederrhyn en Lek, daer van kunnen getuigen de ernstige Vertoogen, dienaengaende, door ons en van onzent wege, aen U Ed. Groot Mog. en aen de Heeren Staten van Gelderland zoo menigmalen gedaen en herhaeld.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. aen.

De oorzaken van het kwaed zyn bekend, Edele Grootmogende Heren, en de middelen tot afweringe van het zelve niet verre te zoeken. Het ontbreekt alleen maer aen den iever, om dezelven met den vereischten spoed by de hand te nemen, en ter goeder trouwe werkstellig te maken.

By de Associatie, welke wy, in het begin van deze Eeuw, met de Heeren Staten van Gelderland en Overyssel hebben aengegaen, om den Nederrhyn en Yssel; welker verval aen de Republiek, in den jare 1762, zoo duur was komen te staen, en waer van de schadelyke uitwerkingen, by aenhoudendheid gevoeld, gestadig meer en meer stonden toe te nemen; door middel van de Pannerdensche doorsnyding te verbeteren, is uitdruklyk bedongen, dat het water, by het Schephoofd aen Ysseloort, egalyk zoude verdeeld, en van tyd tot tyd egael gehouden worden; en, tot zekerheid van de getrouwe naerkoming van dit beding, is aen den Directeur, Opper- en Onderbazen der te makene Werken voorgeschreven, en door dezelven gepræsteerd een plegtige Eed, waer by zy aennamen en beloofden, zich zonder eenzydigheid te zullen gedragen, zoodanig dat het water, 't geen door de Grift van 't Pannerdensche Retranchement zoude loopen, zoo veel mogelyk, egael op den Nederrhyn en Yssel wierde verdeeld en getrokken.

Het ongeluk heeft gewild, Edele Groot Mogende

ARNHEM.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachtenaen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. aen.

Heeren, dat; voornamelyk zedert dat de Heeren Staten van Overyssel goedgevonden hebben, zich geheel te onttrekken aen de præstatie van het geen, dat van hunne Ed. Mog., uit hoofde van die Associatie, moest verwagt worden, en den kostbaren onderhoud van de Pannerdensche en andere aengelegde Werken, ten laste over te laten van de Provincien van Gelderland en Utrecht alleen; de toeverzicht op den Yssel verminderd, en die vastgestelde verdeeling van het water uit het oog verloren is.

In den jare 1735, werdt ons kennisse gegeven, dat de mond van die Rivier zeer verland was, en dat die verlanding nog meer stondt toe te nemen. Beducht, dat hier door niet alleen de defensie van het Land considerabel zoude verzwakt worden, maer dat ook, door de meerderheit van water, dat de Nederrhyn en Lek zouden moeten slyten, derzelver dyken en dammen in groot gevaer zouden gesteld worden van doorbraek en overstrooming, hebben wy, ten eersten, met de Heeren Staten van Gelderland geresolveerd, om, met die van Kleefsland, de noodige werken aen te leggen tot verbeteringe van dien Riviermond.

Doch dat geresolveerde (uit wat oorzaek zullen wy thans niet onderzoeken) is niet ter uitvoer gebragt. In tegendeel, hebben de Heeren van Arnhem, in den jare 1739, konnen goedvinden, door het leggen van de Westervoortsche Veerdammen, die bandyks hoogte en zwaerte hebben, den Yssel zoo toe te dyken, dat 'er van de wydte van byna drie honderd Roeden, die de Rivier te voren hadt slechts een wydte van een en dertig Roeden, in den jare 1749, bevonden wierdt overgelaten te zyn, zonder dat die Heeren, zedert dien tyd, tot eenige verkorting of verlaging van die dammen hebben gelieven te verstaen.

Het is gemakkelyk op te maken, dat de verzanding van den Ysselmond, die Wy met de Heeren Staten van Gelderland geresolveerd hadden, door het leggen der voorsz. Werken, te doen verminderen, hier door niet weinig toegenomen is; gelyk ook de ondervinding doet zien, dat die Rivier, by Wester-

voort

voort, naeuwlyks met een enkele pont te passeren is, by tyden, dat 'er nog meer dan acht voeten water op den Nederrhyn aen de Peilpael te Arnhem staet.

ARNHEM.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. aen.

En wy zouden aen het doorzicht van U Ed. Groot Mog. te kort doen, indien wy eenig bewys by bragten, om U Ed. Groot Mog. te overtuigen, dat, de Yssel byna tot op een tiende gedeelte van zyne vorige wydte toegedykt, en zyn mond zoo verzand zynde, daer door een aenmerkelyke quantiteit van het hooge water belet wordt, langs die Riviere naer de Zuider-zee te loopen, en dat de Nederrhyn en Lek hier door zeer bezwaerd moeten worden.

Voor den jare 1740, plagt de Nederrhyn, by een hooge Rivier, geen ander water te ontvangen, dan het geen hem aengebragt werdt, door het Kanael van Pannerden, en door den verzanden ouden Rhyn; in dit jaer kreeg hy een nieuwen toevoer door de Spyksche doorbrake.

Hier door moest de Nederrhyn en Lek noodzaeklyk nog meer bezwaerd worden, vooral, daer niet alleen de zoo zeer vernaeuwde en in zyn mond verzande Yssel geen genoegzamen aftogt gaf aen het hooge water, maer daer een groot gedeelte van het zelve, door de Malburgsche dykbreuke, die in dat zelfde jaer voorviel, een korter en van den Yssel afgekeerden weg vondt, om naer het benedengedeelte van den Nederrhyn en naer de Lek af te schieten.

In den jare 1745, werdt de Spyksche Doorbraek wel hersteld, maer de Yssel bleef verstopt, en Malburg open.

Daerenboven werdt het effect der herstelling van de Spyksche Doorbrake straks verydeld, door den Dam, welke, ter lengte van omtrent 480 roeden, en ter hoogte van 20 voeten en 10 duimen, Arnhems peil, in het volgende jaer heimelyk gelegd werdt op den Millingschen Uiterwaerd, waer door het hooge water van de Bovenwael verhinderd werdt, langs dien ruimen Waerd naer de Nederwael te loopen.

Hier is bygekomen een Dam van omtrent 230 roeden lengte, die, in den jare 1750, op den

By-

ARNHEM. Bylandschen Waerd gelegd werdt, waer door de aftogt van het Bovenwael-water nog meer werdt belet.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. aen.

Uit dit een en ander ontstondt een zoodanige opkropping van het hooge water op de Bovenwael, dat, in den jare 1751, wanneer het Water te Wesel negen duimen, en te Nymegen 20 duimen lager stondt, dan in den jare 1740, het zelve echter, by Herwen, dertien duimen hooger rees, dan in dat jaer, gelyk dit te zien is uit het bericht van Ds. Timmer, Predikant in Herwen en Aert, die van deze gebeurtenis ooggetuige geweest is.

Het gevolg van deze opkropping is geweest niet alleen, dat het water, voor den mond van den verzanden Rhyn opgestuuwd, in veel grooter quantiteit, dan anders geschied zoude zyn, daer door op den Nederrhyn gekomen is, maer ook dat de 's Gravenwaerdsche en Ossenwaerdsche Dyken ingebroken zyn, en een nieuwe byweg, erger dan de Spyksche Doorbraek was, geopend is geworden voor het hooge water naer den Nederrhyn en de Lek.

De werking van de Malburgsche doorbrake is, in den jare 1753, wel gestremd; de Bylandsche Dam, in den jare 1760, geruineerd en vervolgens geslegt; ook zyn de Ossenwaerdsche Dykbreuken hersteld; en op de instantien, door ons, geduurende meer dan tien jaren, op het allerernstigste gedaen, is de Millingsche Dam, na een schade van ettelyke millioenen den Lande te hebben toegebragt, eindelyk, in het begin van het voorleden jaer tot op 16 voeten, Arnhems peil, wel verlaegd geworden; maer 's Gravenwaerd is, ter lengte van omtrent 600 roeden, blyven open liggen, waer langs den ouden Rhyn, by een hooge Riviere, boven en behalven het geen hy direct, door zyn verzanden mond, ontvangt, van ter zyde een water-colom toegevoerd wordt van vyf en zestig vierkante roeden profils, volgens de rekening, daer van onlangs, na voorgaende metingen en waterpassingen, gemaekt door de Landmeters Beyesink en van Suchtelen, welke rekening, in derdaad, eer te klein dan te groot genomen is; ook is de Yssel

zoo

zoo toegedykt, en zyn mond zoo verzand gebleven, als wy de eer hadden zoo even te melden. ARNHEM.

Hier komt by de groote naeuwte en belemmeringen van de Lek, by Schoonhoven, waer door die Rivier, uit de voorsz. oorzaken, reeds te onmatig opzwellende, in haren vryen aftogt zoo verhinderd wordt, dat de Landmeter Korn. Velsen, by de inspectie van de Lek, op order van de Heeren Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerde Raden, in den jare 1749, gedaen, aldaer een opkropping gevonden heeft van ruim drie voeten.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. aen.

Het bericht, door dien Landmeter gegeven van die bevinding, wordt geloofbaer, als aengemerkt wordt, dat de Lekdyken opwaerts van malkanderen gelegen zyn meer dan twee honderd roeden, en nederwaerts naer Schoonhoven malkanderen naderen, tot op den afstand van honderd en zelfs van tachtig roeden, en dat tusschen die naderende Dyken, boven, by en beneden Schoonhoven, verscheide belemmeringen gevonden worden; als mede, dat men meermalen het water heeft zien staen tot aen de kruinen der Dyken boven Schoonhoven, wanneer het nog verre daer beneden was by de Dyken van den Krimpener Waerd, schoon die beide Dyken weinig in hoogte verschilden.

En zoo dit alles niet overtuigend genoeg mogte zyn, wordt de waerheid van de opkropping, door dien Landmeter berigt, buiten alle tegenspraek gesteld door de ondervinding van den jare 1751.

By verscheide observatien is gebleken, dat, als het water aen de peilpael te Arnhem komt te staen op 15 voeten en drie duimen, die water hoogte doorgaens (uitgezonderd by doode ebben met sterke Oostewinden, of by springvloeden met Noordweste Winden gepaerd) het water aen de Vaert op de hoogte brengt van dertien voeten boven den dorpel, leggende tusschen de Spondingen der Schotbalken van de voorste Sluis; te Jaersveld tot aen het Klokkeslag of even daer beneden; en, een weinig boven Schoonhoven, of in Willige Langerak, tot vyf duim onder het Klokkeslag aen de pael aldaer gesteld, alles op tyden, dat de vloed op het hoogste is.

Den

ARNHEM.

Den 20 Maert van het gemelde jaer was het Water te Arnhem aen de peilpael op 19 voeten, 1 duim; den 22 daer aen volgende op 19 voet 2 duim.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. enz.

Dit Arnhems peil heeft het water gebragt aen de Vaert op 18 voet 6 duim, Rhynlandsche maet, boven den gemelden Sluisdorpel, te Jaersveld op 78 en drie quart Stichtsche duimen, boven het Klokkeslag, en, even boven Schoonhoven, op 75 en een halve Stichtsche duimen boven het Klokkeslag aen den pael aldaer.

Waer uit te zien is, dat de 46 of 47 Rhynlandsche duimen, die het water te Arnhem boven de 15 voet 3 duim gestaen heeft, aen de Vaert uitgedyd zyn tot 66 Rhynlandsche duimen, te Jaersveld tot 78 en drie quart Stichtsche of 82 Rhynlandsche duimen; en even boven Schoonhoven tot 80 en een halve Stichtsche of 84 Rhynlandsche duimen.

Zoo dat 'er, boven Schoonhoven 38, te Jaersveld 36, en aen de Vaert 20 Rhynlandsche duimen water meer gestaen heeft, dan 'er hadde behooren te zyn. Zonder dat de ophooging van het Rivier-bed, daer zoo veel ophef van gemaekt wordt, al was die zoo reëel, als onbewezen, iets heeft konnen contribuëren tot dit groot verschil in deze watershoogten, vermits het zelve hier alleen in aenmerking genomen wordt van dien tyd af, dat de laegste Uiterwaerden reeds geinundeerd waren, en dus die pretense ophooging van het Rivier-bed al het kwaed reeds moest gedaen hebben, dat dezelve doen konde.

Ziet daer, Edele Groot Mogende Heeren, eenvoudig de drie ware en wezenlyke oorzaken van de onmatige hoogte van den Nederrhyn en de Lek; namelyk: de groote toevoer van water van ter zyde naer den verzanden Rhyn over 's Gravenwaerd, de verstoptheid van den Yssel en de naeuwte en belemmeringen van de Lek by Schoonhoven.

Weshalven van zelfs blykt, dat, om den Nederrhyn en de Lek efficacieuslyk te ontlasten, die toevoer over 's Gravenwaerd moet belet, de Yssel geopend, en de Lek by Schoonhoven opgeruimd en wyder gemaekt worden.

Wy willen wel geloven, Edele Groot Mogende Hee-

ARNHEM.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. aen.

Heeren, dat de reden, waerom het kwaed niet al lang geremedieerd is, ook daer in te zoeken zy, dat 'er, onder de Geinteresseerden gevonden worden, die mogelyk meer op hun eigen belang bedacht zyn, dan op het behoud van het algemeen.

Maer wy konnen niet ontveinzen van begrip te zyn, dat die aenhoudendheid van het kwaed, voor het grootste gedeelte, toe te schryven is aen de advisen van verscheiden kundige Lieden, die, zedert een langen tyd, het vertrouwen der meeste Geinteresseerden gehad hebben.

In den jare 1753, heeft men die Lieden, in een openbaer Geschrift, dat in de verhandelingen van de Haerlemsche Maetschappye ingelast is, tegens de allerbekendste ondervinding, en tegens het geen door U Ed. Groot Mog. zelven bewezen was, zien verzekeren, dat de verhoogde Lek niet ontstaen zy uit eene vermeerdering van water; maer, in tegendeel, uit de verzanding van derzelver bed. Schoon die verzanding, zoo zy al eenige realiteit mogte hebben, zoo gering is, dat zy noch by de bewoners der boorden van die Rivier bespeurd wordt, noch uit de gemiddelde Watershoogten, gedurende verscheide jaren, aen de Vaert geobserveerd, te bemerken is, en onmogelyk een verhooging, die van eenig belang zy, aen de oppervlakte der Riviere toebrengen kan.

Des niet tegenstaende trachten zy die verzanding, door beuzelachtige vertellingen, die geen onderzoek lyden konnen, als zeer important te doen voorkomen, en geven dezelven, in hunne Advisen, telkens op als de wezenlykste oorzaek van het hooge water op de Lek.

Men heeft hen openlyk zien beweren, dat aen den nieuwen Rhynmond by Pannerden zoo een situatie behoorde gegeven te worden, als die was, welke de voorname oorzaek geweest is van de verzanding van den ouden Rhynmond, en welke situatie van den ouden Rhynmond de Republick en de geinteresseerde Provincien, ten koste van zoo veel tonnen schats, met ongelooflyke moeite, geduurende byna een gansche eeuw, schoon vruchteloos, aengewend, hebben zoeken te veranderen in een legging, als die van den nieuwen Rhynmond tegenswoordig is. In

ARNHEM.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. enz.

In conformiteit van die verkeerde ſuſtenue, is, door hun, in den jare 1749, een Advis geſuppediteerd, om twee Kribben dwars voor den mond van het Kanael van Pannerden te leggen, waer door, indien de zichtbaerheid der ſchadelyke gevolgen de uitvoering niet gelukkig belet hadt, dat Kanael reeds lang verland zoude geweeſt zyn.

In conformiteit van die zelfde ſuſtenue, is, door hun, het verderflyk project geproponeerd van de Bylandſche doorſnyding, om den ſtroom van de Bovenwael meer naer de Nederwael en minder naer het Kanael van Pannerden te determineren, dat is, met andere woorden, om den afkoomenden ſtroom den nieuwen Rhynmond te doen voorby ſchieten, het geen men by den ouden Rhynmond, in voege voorſz., op alle mogelyke wyze, heeft getracht te beletten.

De Amotie van den Millingſchen Dam is, by hen, langen tyd als een hulpmiddel van weinig nut aengemerkt, en de voordeelen daer van worden, door hun, nog opgegeven als van geen belang; ſchoon reeds, op de peilshoogte van 17 en een halve voeten, het water, in het voorleden jaer, drie duimen te Nymegen hooger geweeſt is dan te Arnhem, en die Amotie dus aen den Nederrhyn te Arnhem, op die watershoogte, een ontlaſting van een halven voet, en, gevolglyk, aen de Lek by de Vaert, te Jaersveld en by Schoonhoven, een nog grooter ſoulaes toegebragt heeft, en bekend is, dat het behoud en verlies der Dyken menigmael afhangt van eenige weinige duimen water minder of meer.

Over de verſtoptheid van den Yſſel gliſſeren zy, in hunne Adviſen, even of die byna niets ter zake deedt, en trachten, door ongegronde conſequentien, uit waterpaſſingen afgeleid, die hare eige onzekerheid aen den dag leggen, te doen geloven, dat 'er, by Schoonhoven, geen opkropping plaets heeft, en de opruimingen op de Lek weinig nut konnen toebrengen tot vermindering van het hooge water, hoe zeer U Ed. Groot Mog. met ons, meer dan eens, dat middel als daer toe ten uiterſten heilzaem en nodig erkend hebben.

In

In tegendeel, trachten zy, op alle mogelyke wyze, te doen resolveren, een afleiding te maken langs den Diefdyk en een doorsnyding door den Bylandschen Waerd; schoon zichtbaer is, dat het eerste de Lek en Nedermaes, en het laetste den Nederrhyn, de Lek en Nedermaes te zamen noodzaeklyk moet ruineren, en beiden het verval van het bloeiendste gedeelte van het Zuider-Kwartier van Uw Ed. Groot Mog. Provincie onfeilbaer te wege moeten brengen, en de Bylandsche doorsnyding daer en boven de Republick ontzetten moet van een barriere, waer van het noodlottig Jaer 1672 de noodzaeklykheid maer al te zeer beweزen heeft.

ARNHEM.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. aen.

De kromte der Rivieren en de inscharing te Herwen wordt, door hun, opgegeven als een allerzeldzaemst verschynzel, waer van echter een overvloed van voorbeelden op de Boven- en Nederwael en elders te vinden is.

De geïnteresseerde Provincien worden, door hun, gestadig geallarmeerd met het chimeriek gevaer van een doorberstіng der Riviere te Herwen, daer nog onlangs zoo duidelyk de ongegrondheid van gezien is, door de drie doorbraken, welken aldaer, in de Maend February 1761, in eenen nacht, voor gevallen zyn, met een storm uit den zuidwesten, by een watershoogte, die sterk naderde aen de grootste hoogte, die de Rivier, zedert den jare 1740, ooit gehad heeft, zonder echter het minste bewys nagelaten te hebben van eenige poging der Riviere, om van loop te veranderen.

De inscharing te Herwen willen zy doen geloven dat eerlang tot aen den ouden Rhyn zoude konnen avanceren, daer die Polder op zyn smalste byna 500 roeden breedte heeft, en, volgens hun eigen opgave, het Schaer by en boven Herwen, in tien jaren, slechts 25 roeden afgebroken is; zoo dat, indien de inscharing even sterk en bepaeldelyk op de smalste plaets bleef aenhouden, de Rivier in honderd jaren nog maer tot op de helft van den tegenwoordigen afstand van den ouden Rhyn zoude komen; terwyl ondertusschen de hoop, die al in den jare 1751 opge-

ARNHEM. vat is, dagelyks toeneemt, dat het verder afzakken van de Lobitsche zandwelle ontzet zal aenbrengen.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. aen.

De ryswerken, die te Herwen tot dekking van het Schoor gemaekt zyn, hebben allen, die daer over geconsuleerd zyn, reeds voor den aenleg, eenparig als onhoudbaer afgekeurd, om dat zy van boven niet gedekt wierden; die werken zyn boven dien, zedert den jare 1758, buiten alle reparatie gelaten; de nieuwe Inlaegdyken zyn telkens op den kant van het afbrekend Schoor gelegd. Met wat opließ hebben zy echter, toen de Rivier, achter die kwalyk aengelegde en verwaerloosde werken, was ingebroken, en een gedeelte daer van vernield hadt, niet geroepen, dat het hooge water de nog resterende Bleeswerken afscheuren, den als dan bloot leggenden Oever binnen weinige dagen inzwelgen, en den Dyk, benefens de Kerk van Herwen, wegslepen zoude, even of dat iets zonderlings of voor de associatie der vier Provincien van eenig wezenlyk belang was.

Wat is het gevolg van al dien allarm over Herwen anders geweest, dan dat de attentie der Provincien afgetrokken is van het zoo hoognodig emplooi der middelen, die voor het gemeen behoud dienstig zyn, tot de bezorging van een Schaer, dat ten minsten in geen honderd jaren, zoo het niet al door de de nature zelve ontzet wierdt, eenig wezenlyk nadeel doen kan, en dat, op de zekerste wyze, bezorgd zynde, niet beletten zal noch kan, dat de Landen, aen den Nederrhyn, Lek en Yssel gelegen, aen gedurige overstromingen onderhevig blyven, zoo lang de toevoer over 's Gravenwaerd niet belet, de Yssel niet geopend, en de Lek niet opgeruimd en verwyderd wordt, aengezien men meermalen de Nederrhyn- en Lekdyken heeft zien overloopen en doorbreken, wanneer de Herwensche Dyken nog stand hielden.

Al het nadeel, dat Herwen doen kan, bestaet in den overloop van water over dien Polder, wanneer de Dyken aldaer doorbreken, naer den ouden Rhyn of naer het Pannerdensche Kanael; maer de ondervinding van de maend February 1661 heeft doen zien, dat die overloop zoo gering is, dat die geen overstroo-

stroomingen kan veroorzaken, dan wanneer het water, buiten dat, toch ryst tot aen de kruinen der Dyken van den Nederrhyn en de Lek, en al leen een uitwerking kan doen gelyk aen die van een geringe quantiteit van bykomend water, dat een byna boorden vol geloopen Schip doet zinken.

ARNHEM.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. aen.

Doch wat is 'er met de zware Geldsommen, die aen het Herwensche Schaer besteed zyn, gevorderd, zelfs om dien overloop te beletten. Den Kruisdyk, op verscheide plaetsen meer dan ter halver dikte afgeslagen, heeft men nu ruim twee jaren onhersteld laten liggen; de Rhyndyk van dien Polder wordt, zoo ons bericht is, buiten schouw en reparatie gehouden; en de Offenwaerdsche dam, die op het verzoek en beding van U Ed. Groot Mog., by een hooge Rivier, door een detachement van 's Lands Militie tegens het doorsteken bewaerd wordt, is in het slag van de Geërfden zoo gesteld, dat de kruin daer van nauwlyks de breedte van een voetpad heeft voor een enkel Mensch; waer door de voorzorg van U Ed. Groot Mog., en van de Heeren Staten van Gelderland, voor de bewaring van dien Dam ten eenenmale infructueus wordt.

Wanneer wy in aenmerking nemen de voorzeide wyze van denken, en adviseren van de gemelde kundige Lieden, komt het ons voor, Edele Groot Mogende Heeren, dat het niet te verwonderen is, dat velen der Geinteresseerden, verkeerdelyk onderricht omtrent de ware oorzaken der hooge Wateren, weinig gereed zyn om de hand te leenen tot het gebruik van middelen daer tegen, die, hoe noodzaeklyk ook voor het gemeen welzyn, door Lieden, waer op zy vertrouwen, verklaerd worden voor onnodig, of als onverschillig slechts in 't voorbygaen aengeroerd, of zeer flaeuwlyk aengeprezen worden, vooral, wanneer die middelen eenigzins hunne byzondere belangen schynen te benadeelen, en wanneer zy in de verbeelding gebragt worden, dat het kwaed in den grond te genezen is, door de uitvoering van projecten, die met hunne byzondere belangen meer bestaenbaer, of voor dezelven voordeliger schynen, doch van welke projecten het goed vertrouwen hen belet de schadelyke gevolgen te zien.

U

ARNHEM.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. enz.

U. Ed. Groot Mog. gelieven ons te proponeeren een byeenkomst van kundige Lieden, door elk der geïnteresseerde Provincien te committeren, om gezamenlyk een Advis te formeren, omtrent het geen ter herstelling van de Rivieren behoorde by de hand genomen te worden. Maer U Ed. Groot Mog. zullen, uit het geen wy dus verre de eer gehad hebben U Ed. Groot Mog. voor te houden, ligtelyk konnen opmaken, dat Wy ons van zoo een byeenkomste weinig vrucht beloven. Bovendien zyn de begrippen der meeste kundige Lieden reeds bekend, en zeer verschillend van malkanderen; en het is ten uiterste onwaerschynlyk, dat, in een byeenkomste, door hun, een eenparig Advis zal konnen geformeerd worden, en dat zy niet elk op hun stuk zullen blyven staen. Waer van het gevolg zyn zal, dat, na een groot verlies van tyd, de geïnteresseerde Provincien zelven met malkanderen zullen moeten overleggen, welke van de bekende middelen ten meeste nutte van het algemeen by de hand dienen genomen te worden, en zich dienaengaende onderling te verstaen. En dit is het, Edele Groot Mogende Heeren, waer mede wy meenen, dat behoorde begonnen te worden, en dat ons voorkomt niet moeilyk te zyn, zoo het gemeen belang boven het byzondere in het oog gehouden wordt, zonder het welk een eenparig Advis van kundige Lieden ook weinig baten zoude.

By de Conventie van het jaer 1745, is vastgesteld, dat het Kanael van Pannerden op dezelfde wydte en diepte zal gehouden worden, die het in dat jaer hadt, en dat een derde deel van het boven Rhynwater langs den Nederrhyn zal worden afgevoerd. De goede trouw brengt mede, dat die Conventie heilig worde achtervolgd. Het Kanael heeft na genoeg zyn vereischte wydte en diepte, en, by een gemeene Rivier, komt eer minder dan meer als een derde deel van het Bovenrhynwater op den Nederrhyn; maer, by een hooge Rivier, ontvangt de Nederrhyn merkelyk meer water, dat hy moest afvoeren, en de oorzaek daer van kan niet meer ontveinsd worden, dat te zoeken is in het openliggen van 's Gravenwaerd. De herdyking daer van is, by U Ed. Groot

Mog.,

Mog., by de Heeren Staten van Gelderland, en by Ons gereso̊lveerd; alleen blyven de Heeren Staten van het Kwartier van Nymegen daer in difficulteren, en proponeren een ander middel, om den overloop over 's Gravenwaerd naer den Ouden Rhyn te weren. Dus het hier maer aenkomt om de Heeren Staten van Nymegen te permoveren, om zich met het sentiment der overige Geïntereffeerden wel te willen conformeren en het consent van Kleefsland tot die herdyking mede te helpen obtineren, of dat derzelver Plan, teffens met die herdyking, werkstellig gemaekt worde, tot vergrooting van de zekerheid der onderliggende Provincien van dien kant.

ARNHEM.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene conferentie, enz. aen.

De zaek van Herwen schynt ook, door onderlinge toegevendheid, niet moeilyk te vereffenen te wezen; daer, aen den eenen kant, de ondervinding op het duidelykst heeft doen zien, dat met het besteden van geld aen het Schaer aldaer geen veiligheid tegens den overloop van water over dien Polder verkregen wordt, en die overloop, door andere middelen, die reeds aengewezen zyn, moet belet worden, en daer, aen den anderen kant, de Heeren Staten van het Kwartier van Nymegen thans van begrip zyn, dat, door het uitsteken van een enkele Krib, uit den oever van 's Gravenwaerd, het Schaer van Herwen te ontzetten is.

De noodzaeklykheid van het openen van den Yssel is zoo groot en zichtbaer voor de veiligheid van den staet, voor de Commercie en Navigatie der aengrenzende Steden en Landen, en voor de hoognodige ontlasting van den Nederrhyn en de Lek, dat wy moeite hebben om te geloven, indien U Ed. Groot Mog. derzelver ernstige instantie by de Onze gelieven te voegen, dat de Heeren Staten van Gelderland daer toe niet te bewegen zouden zyn.

Indien U Ed. Groot Mog. voor eerst al niet konnen besluiten, om de Dyken by Schoonhoven meer binnenwaerds te leggen; hebben echter U Ed. Groot Mog., gelyk Wy de eer hadden hier voren te melden, het opruimen der belemmeringen op de Lek met ons meermalen erkend, als een zeer nuttig en heilzaem middel.

ARNHEM.

En dat 'er geen meer effect gezien is van de reeds gedane opruimingen, is daer aen toe te schryven, dat, by het doen derzelver, niet behoorlyk gevolgd is het begrip van U Ed. Groot Mog. die te recht vermeind hebben, dat, volgens de reden, met die opruimingen moest begonnen worden van onderen op naer boven.

De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't hooge water op de Rivieren, en dringen op het houden van eene Conferentie, enz. enz.

Aen de groote nuttigheid en noodzaeklykheid zoo van die opruimingen, als van het openen van den Yssel, zelfs, in gevalle 's Gravenwaerd herdykt wordt, zullen U Ed. Groot Mog. te minder twyffelen, als aengemerkt wordt, dat een groot gedeelte van de Bovenwaeldyken, daer de Provincien het meeste belang by hebben, op een vreemd Grondgebied gelegen zyn, en dat 'er, waerschynlyk, by volgende inbraken, even als by vorigen, telkens veel tyd zal vereischt worden om het nodige consent tot de herstelling te obtineren, en dat men ook, alsdan, op geen spoediger eensgezindheit van de Provincien zelve zal konnen hopen, dan tot hier toe bespeurd is: waer door de ongemakken der hooge Wateren al wederom dezelfde zouden worden als tegenwoordig. Men voege hier by de gereedheid van de Opgezetenen der Landen, aen de Bovenwael gelegen, om hunne Dyken te verwaerlozen, en, ingeval van een inbraek aen de Waelzyde, hunne Rhyndyken door te steken, waer door de veiligheid en gerustheid van dien kant, voor het toekomende, niet weinig verminderd, en de noodzaeklykheid, om, door het verbeteren van den aftogt van het hooge Water naer beneden, zich, zoo veel mogelyk, in zekerheid te stellen, zeer vermeerderd wordt.

Weshalven het ons voorkomt, Edele Groot Mogende Heeren, dat, in plaetse van een byeenkomste van eenige Rivierkundige Lieden, de Conferentie, door de Geldersche Heeren geproponeerd, en waerin, van onze zyde, reeds over lang geconsenteerd is, behoorde, hoe spoediger hoe beter, haer voortgang te hebben, en dat elk der Provincien hare Gecommitteerden behoorde te auctoriseren, om, behoudens de geslotene Conventien, zonder de minste eenzydigheid, zulke middelen aldaer te helpen beramen, die

voor

voor het algemeene welzyn van den meesten dienst konnen zyn, en waer door geëffectueerd mag worden, dat alle Geinteresseerden, egalyk, zoo veel mogelyk is, deelen in de ongemakken en in de voordeelen der Rivieren; waer toe wy verklaren, met de uiterste bereidwilligheid, de Heeren, door ons te committeren, te zullen auctoriseren.

Wy vermeinen ook, dat het ten uitersten nuttig en nodig zy, dat, door wederzydsche Heeren Gecommitteerden van U Ed. Groot Mog. en van ons, zoo dra mogelyk, een inspectie gedaen worde van de Lek boven, by en beneden Schoonhoven, met auctorisatie, om, zonder aenzien van een der beide Provincien, alle belemmeringen aldaer op te nemen, en de nodige middelen te beramen om dezelve ten allerspoedigsten weg te nemen, mits beginnende van onderen naer boven. Op welk een en ander wy de eer zullen hebben de gedagten van U Ed. Groot Mog. te gemoet te zien.

Waer mede &c.

ARNHEM. *De Staten van Utrecht openen hunne Gedachten aen die van Holland over de oorzaken van 't boogewater op de Rivieren, en dringen op het houden van eene Conferentie, enz. aen.*

Hoewel nu de Staten van Holland vermeenden; dat men beter zou doen, wanneer men alvorens kundige Lieden benoemde om 't werk der Rivieren te onderzoeken en een Plan te beramen, naer welk men zich in de onderhandelinge zoude kunnen schikken, gaven ze echter hunne toestemming tot het houden van eene vriendelyke Byeenkomst, waertoe, door Gecommitteerden van de drie Provincien, de 9 van Slagtmaend des vorigen Jaers bepaeld werdt. De Staten van Gelderland magtigden ten dien einde uit ieder Kwartier twee Heeren; te weeten uit dat van Nymegen, Jr. *Walraven, Baron van Balveren*, Heer van Wuert, en Waltgraef des Nederrykschen Walts, en *Bernard Cock*, Burgemeester der Stad Thiel; uit de Graefschap van Zutphen, *Willem Hen-*

 drik

ARNHEM. *drik Baron van Rouwenoort*, Heer van Ulenpas en Hunderen, en *Jan Adriaen Joost*, *Baron Sloet*, Heer van Diepenbroek en 't Oye, Burgemeester der Stad Zutphen; en, uit het Kwartier van Veluwe, *Andries*, *Baron Schimmelpenning van der Oye*, Heer van beide Pollen, enz. en *Philip Henrik*, *Baron van Goltstein*, Heer van Grunsfoord en Appel, welken Gecommitteerden een Secretaris uit ieder Kwartier was toegevoegd, namelyk de Heeren *de Man*, *Toewater* en *Brantzen*. Uit Holland verscheenen de Heeren Jr. *Jakob Philip*, *Baron van den Boetzelaer*, Heer van Nieuwveen, beschreeven in de Ridderschap van die Provincie, en Mr. *Daniel Jan Camerling*, Raed in de Vroedschap der Stad Haerlem, nevens den Heere Professor *Johan Lulofs*, als Inspecteur der Riviéren, wegens dat Gewest. Van wege de Provincie van Utrecht waren tot de onderhandelinge afgevaerdigd; uit het Lid der Geëligeerden, de Heeren Jr. *Jakob Hendrik Graef van Rechteren*, Heer van Westerveld, enz. en Mr. *Jan Pit*, Deken van 't Kapittel van Ste. Marie; uit de Ridderschap, Jr. *Diderik Jakob Tuyll van Serooskerken*, Heer van Zuilen, en Jr. *Gysbert Jan van Hardenbroek*, Heer van Bergestein; uit de Steden, Mr. *Jan André van Westrenen*, en Mr. *Aernoud Loten*, regeerende Burgemeesters der Stad Utrecht; doch de laetstgemelde Heer heeft zich, wegens verhinderingen, buiten staet gevonden, om deze Commissie waer te nemen. Wyders was den Stichtschen Gemagtigden, in plaetse van eenen Secretaris, toegevoegd de Heer Mr. *Herman Brouwer*. Uit Overyssel verwagtte men

men geene Gemagtigden, aengezien die Provincie zich dezer Zake geheel onttrok. Wanneer nu al deze Heeren den gemelden 9 van Slagtmaend, op het Raedhuis van deze Stad zamengekomen waren, opende de Heer van Balveren de onderhandeling met eene ter zake dienende Aenspraek, welke door de gezamenlyke Gecommitteerden in gepaste bewoordingen beantwoord werdt. Vervolgens maekte men een aenvang met het gene aen den mond van den Yssel zou behoren in 't werk gesteld te worden; In hoe verre men nu in dat en de overige Punten met elkanderen de zaek hebbe kunnen eens worden, blykt uit het volgende. ARNHEM.

VERBAEL *van het gebesoigneerde in een Conferentie, tusschen de Heren Gecommitteerden der drie Provincien*, Gelderland, Holland en West-Vriesland, *en* Utrecht, *op den 9. November 1763, en eenige volgende dagen binnen de Stad van Arnhem gehouden.*

Woensdag den 9 November 1763.

Verbael van het verhandelde inde gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.

De Gecommitteerden uit de drie voorschreven Provincien, op gister avond, in gevolge verschryvinge, binnen de Stad van Arnhem gekoomen, en, na wederzyds afgelegde curialia, huiden by malkanderen vergaderd zynde; heeft *Walraven van Balveren*, Waltgraef des Nederrykschen Walts, ter Vergaderinge præsiderende, die zamenlyke Leden voor derzelver tydlyke en goedwillige Comparitie bedankt, en vervolgens kortelyk voorgedragen;

Dat het hunne Ed. Mog. kennelyk was, dat, zedert een geruimen tyd, het Werk van de Rivieren en de geduurige inundatien, byzonder op den Nederrhyn, Lek en Yssel, door den zwaren toevloed

ARNHEM. van de afkoomende Wateren, veroorzaekt wordende, een voornaem object van de deliberatien der drie voorsz. Provincien waren geweest.

Verbael van het verbandelde in de geboudene Conferentie over de zaek der Rivieren. Dat hunne Ed. Mog. zich almede zouden gelieven te rememoriëren, dat de gevoelens der respective Provincien, mitsgaders der Kwartieren en Leden van dien, omtrent die materie zich zeer verdeeld hadden gevonden, en dat, door die discrepantien, was veroorzaekt, dat, ten dien opzigte, niets zekers hadde konnen worden bepaeld, terwyl, inmiddels, niet alleen de Waterwerken te Herwen, met zoo veel kosten aengelegd, waren verloopen, en in zulk eene ongelukkige situatie gebragt, dat het zich liet aenzien, dat dezelven naeuwlyks te redresseren zouden zyn.

Maer dat ook geene attentie op den Yssel was gegeven, welke, by een hooge Rivier, met het Water, tot rüine der aengelegene Ingezetenen, en derzelver Landeryen, werdt gesurchargeerd, en, by een lage Rivier, aen deszelfs Mond van dag tot dag zoodanig kwam te verzanden, dat geene Schepen, hoe vlot die ook mogten gaen, meer daer in of uit konden komen.

Dat, in die omstandigheden van zaken, eindelyk, by de Heeren Staten van Gelderland, op den 29 October des afgeloopen Jaers 1762, was genoomen een Resolutie, waer in dezelven vermeenden, zich, op eene voldoende wyze, geëxpliceerd te hebben, met verklaringe, dat genegen en bereid waren, om, met de andere geinteresseerde Provincien, zoodanige middelen te beramen, en alzulke Werken aen te leggen, als men, zoo om, aen den eenen kant, het overtollige Water, by een hooge Rivier, van den Nederrhyn en Yssel af te keren, als, aen de andere zyde; om de Wael daer mede boven hare proportie niet te overladen, mitsgaders om den mond van den Yssel open en in een goeden en bevaerbaren staet te brengen, dienstig en nodig mogte bevinden; ten einde alzoo het generale oogmerk, om de In- en Opgezetenen tegens alle schadelyke overstroomingen, zoo veel mogelyk, te dekken, en daer benevens de Commercie en Navigatie op de respective Rivieren te conserveren, bereikt zoude konnen worden.

Dat

Dat van die Resolutie Copie aen welgemelde Provincien was gezonden, en te gelyk voorgeslagen, of het niet best zoude zyn, dat, ten dien einde, de Gecommitteerden der Provincien, hoe eer hoe beter, met malkanderen in een Conferentie kwamen te treden, en daer in te zamen te overleggen, wat het bekwaemste, tot bereikinge van het voorgestelde oogmerk, zoude konnen en behoren gedaen te worden.

ARNHEM. *Verbael van het verhandelde in de gehouden Conferentie over de zaek der Rivieren.*

Dat zy Gecommitteerden wisten, wat daer op door hun, als ook door de Heeren Staten van Overyssel was gerescribeerd geworden, mitsgaders, dat zulks van dat gevolg was geweest, dat, door de Provincien van Gelderland en Holland, de laetste Inlaegdyk te Herwen eenigzins verlegd, en het nog resteerende Bleeswerk aldaer van boven aen het Schaer was gehecht geworden; voorts, dat het Kwartier van Nymegen, by een nadere Resolutie van de Heeren Staten van Gelderland, in dato den 30 April 1763, was verzocht, om vooraf het Plan, door de Gecommitteerden 's Lands van Utrecht overgezonden, in den haren, met attentie, te examineren, en te overwegen, of, en zoo ja, welke inconvenienten daer in, naer hunne gedachten mogten resideren; mitsgaders, zoo dien aengaende eenige bedenkingen mogte vinden, als dan een Project te formeren, waer door, naer hunne opinie, het voorgestelde oogmerk, om geen der drie Rivieren met te veel water, boven hare proportie, te bezwaren zoude konnen worden bereikt.

Dat het Kwartier van Nymegen daer aen wel hadt willen defereren, en, ten gevolge van dien, een Project door hun geformeerd, en by Resolutie van den 27 Mey laetstleden vervat, overgegeven, waer van al mede een Afschrift aen welgemelde Gecommitteerden, op den 2 Juny dezes jaers, was toegezonden; en terwyl wederzydsche Provincien, (except die van Overyssel, welke zich deze zake in het geheel kwam te onttrekken,) in het houden van een vriendelyke byeenkomst hadden bewilligd, schoon die van Holland eerst vermeend hadden, dat beter zoude geweest zyn, dat dit werk bevorens, by kundige Personen, door de respective Provincien daer toe te nomineren, was onderzocht, en een

Pro-

ARNHEM. *Verbael van het verhandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.*

Project-Plan geconstateerd, thans het gunt voorsz. het voorwerp van hunner Ed. Mog. deliberatien zoude uitmaken, verzoekende overzulks hy Heer van Balveren, dat de respective Leden zich, alnu, op een voldoende en gunstige wyze, in deze zouden gelieven te expliceren, en door een onderlinge toegevendheid en confidentie, met postpositie van alle particuliere vuës en eigen belangen, te zamen zoodanige maetregelen te beramen, als men, in een stuk van zoo veel importantie en gewigt, voor wederzydsche Provincien, en ter bereikinge van het voorgestelde heilzaem oogmerk, het convenabelste zal oordeelen en vermeenen te behoren.

Waer na tot die besoignes getreden zynde, is (na dat de zamenlyke Gecommitteerden zich in het generael hadden geëxpliceerd, van ieder het zyne te zullen contribueren, ten einde een zaek van zoo veel aengelegenheid, door over en weder iets toe te geven, en van byzondere gedachten af te zien, eindelyk eens tot consistentie zoude mogen worden gebragt) een aenvang gemaekt met het geen aen den Mond van den Yssel, om denzelven, by een lage Rivier, in een vaerbaren staet zoo veel mogelyk te brengen, zoude behoren gedaen te worden, en zyn mitsdien eenige Retroacta van het geen in den jare 1735, en vervolgens, tot den jare 1738, op dat subject was gehandeld, gelezen.

Ook is door de Gecommitteerden uit de Graefschap Zutphen een nader Plan van gemelden Mond, door den Landmeter Beyerink geformeerd, overgegeven, het welk, met het Rapport daer toe specterende, by de Heeren Gecommitteerden van Holland en Utrecht, ten fine van examinatie, en om zich daer over op morgen te zullen verklaren, is overgenomen.

Donderdag den 10 *November* 1763.

De Besoignes hervat zynde, hebben de Heeren Gecommitteerden van Holland in substantie gedeclareerd, dat het Project van den Landmeeter Beyerink, met de daer toe specterende Kaert, rakende het

het verbeteren van den Mond van den Yssel, by den Arnhem overgenomen, hadden geëxamineerd, en dat, schoon de Provincie van Holland zich nooit met het werk van den Yssel hadde bemoeid, maer het zelve altyd door de drie Provincien Gelderland, Utrecht en Overyssel was behandeld; echter, schoon buiten eenige verpligting, niet ongenegen waren, om met de andere Provinciën te concurreren in zoodanige middelen, als men tot het vaerbaer maken van meergemelden Mond, het convenabelste zoude mogen oordelen: met dien verstande echter, dat te gelyk mede de nodige mesures wierden beraemd en ter executie gesteld, dat de extraordinaris invloed van het afkoomende hooge Water uit de Wael naer den Nederrhyn wierdt belet, en gemelde Rivier niet boven zyn proportie bezwaerd, terwyl vermeenden, dat die twee poincten van malkanderen niet behoorden te worden gesepateerd.

Verbael van het verhandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.

De Heeren Gecommitteerden 's Lands van Utrecht hebben voor hun advis op die materie overgegeven het volgende Geschrift.

By het overwegen van het Verbael van den Landmeter Fredrik Beyerink, door de Heeren Gecommitteerden van het Graefschap Zutphen, in de conferentie van gisteren, voorgebragt, is het ons voorgekomen, dat het Plan, daer in vervat, tot wegneming van de verzanding van den Ysselmond, in effecte het zelfde is, als het geen die Landmeter, reeds in zyn Verbael van den 29 April 1761, voorgesteld heeft; immers zoo veel aengaet den Project-Dyk over de Pley. bestaende het onderscheid genoegzaem alleen daer in, dat die Dyk thans nader by den Oever van den Nederrhyn zou geplaetst worden.

De Professor Lulofs heeft, in zyne Aenmerkingen van den 24 July 1761, tegens dat eerste Project, onder anderen deze twee welgegronde zwarigheden geopperd:

1 Dat het Water, door dien Dyk, al te veel gedetermineerd zoude worden naer den Nederrhyn, en dus een merkelyk bezwaer aen dien Rhyntak zoude worden toegebragt.

2. En dat men geen efficaciëuser middel zoude konnen

ARNHEM. *Verhael van het verhandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.*

nen uitdenken, om den Malburgschen Dyk te ruïneren, tot groot nadeel niet alleen van de Malburgsche Ingezetenen, onderdanen zynde van den Koning van Pruissen; maer ook van Holland en het Sticht.

Die twee zwarigheden schynen ons toe, zoo van geen meer, immers van geen minder gewigt te zyn, tegens dezen tweeden Project-Dyk; aengezien dezelve, nog nader aen den Oever van den Rhyn gelegd wordende, dan de vorige, het Water nog meer den Ysselmond voorby wyzen en op den Malburgschen Schaerdyk determineren zoude.

Hier komt nog by, dat, uit die geproponeerde bedyking van de Pley, een vermeerdering van opkropping hooger op te dugten is, en dat hier door het gevaer van doorbraken voor de Dyken van de Betuwe en de Lymers merkelyk zal vergroot, en de Yssel, nog meer dan tegenwoordig, bloot gesteld worden, om door bywegen te worden overladen.

Wy konnen ook niet zien, dat, door die bedyking, eenig wezenlyk voordeel te verkrygen zy, tot vermindering van de verzanding van den Ysselmond.

Wanneer, in het midden van de voorige eeuw, het zoogenaemde nieuwe Kanael aen den Mond van den ouden Rhyn, door het aengegroeide Grind, tegens over Schenkenschans, gegraven werdt, heeft men ook teffens het Spyk bedykt, waer over het Water in den Nederrhyn plagt te storten; even als nu over de Pley in den Yssel; die Spyksche Dyk is t'elkens, by voorvallende inbraken, hersteld, en by wegspoelingen vernieuwd, en, des niettegenstaende, is echter dat nieuwe Kanael verzand en de gehele Rhynmond verstopt geworden; gelyk ook die verstopping blyft duuren en aenhouden, in weerwil van den nieuwen Dyk, die in den jare 1745 op het Spyk wederom gelegd is.

Dat de overstorting van het hooge Water over de Pley de verzanding van den Ysselmond eenigzins mede helpt bevorderen, is ontwyffelbaer; doch de reden daer van is, naer onze gedachten, daer in te zoeken, dat, wegens het voorby schieten van den Rhyn voorby den Ysselmond, de Stroom binnen

dien

dien Mond al te zwak is; welke zwakheid nog vermeerderd wordt, door de belemmering van de Westervoortsche Veerdammen; die zwakheid, meenen wy, maekt dat het overvallend Water over de Pley in staet is, om dien Stroom byna tot stilstand te brengen, waer door de medegevoerde zanden, tusschen den Mond van den Yssel en die Veerdammen, zinken en blyven liggen.

ARNHEM. *Verhael van het verhandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.*

Om derhalve het nadeelige van die overstorting weg te nemen, is, onzes bedunkens, alleen nodig, den Stroom binnen dien Mond te versterken, door den voorbyschietenden Nederrhyn beter op den zelven te doen aenvallen; zynde zichtbaer uit het geen, by elke hooge Rivier, by den Salmoort, by den Bylandschen en den Millingschen Waerd en op meer andere plaetsen gebeurt, dat een zydlingsche overval van Water aen de Rivier, wier Stroom genoegzame kracht heeft, geen nadeel toebrengt.

Dit en het rechtmatig begrip, dat gemelde overstorting niet is de voorname maer alleen een bykomende oorzaek van den verzanding van den Ysselmond, en welke, niet dan by een hooge Rivier, en dus gedurende het minste gedeelte van het jaer, werken kan, schynen ons toe de reden te zyn, dat, noch in den jare 1735, noch in den jare 1742, toen de opruiming der verzanding van den Ysselmond het object van serieuse deliberatien geweest is, de bedyking van de Pley, noch by de kundige Lieden, welken ten dien tyde geëmployeerd zyn, noch by de Provincien van Gelderland en Utrecht, in aenmerkinge gekomen is; maer dat men voornaemlyk bedacht is geweest, om, in navolging van het geen in de voorige en in het begin van deze eeuw gepracticeerd was geworden, door het uitsteken van Kribben aen de zuidzyde van den Nederrhyn, een betere directie aen deszelfs Stroom te geven naer den Ysselmond.

Dit laetstgemelde middel, gelyk op gisteren uit de Retroacta gebleken is, wel eer by de twee zoo evengemelde Provincien geapprobeerd en geresolveerd zynde, wordt als nog by de Heeren Gecommitteerden van het Graefschap Zutphen, even als

by

ARNHEM.

Verbael van het verhandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.

by ons, goedgekeurd; alleen schynen hunne Ed. Mog. daer in van ons te verschillen, dat hunne Ed. Mog. zouden inclineren, om, by het gebruik van dat middel, teffens te voegen de voorsz. herdyking van de Pley, waer in by ons, om de bovengemelde redenen, gedifficulteerd wordt, en die ons toeschynt den Ysselmond, zoo niet te zullen benadeelen, immers niet te zullen bevoordeelen.

Weshalven wy de eer hebben in bedenken te geven, of niet, met achterlating van die bedyking, een proef zoude kunnen en dienen genomen te worden, wat uitwerking het middel der Kribben, waer van de nuttigheid ter weerzyden erkend wordt, doen zal, tot vermindering en wegneming van de verzanding van den Ysselmond; met dien verstande, dat, zoo de uitkomst aen de verwagting niet mogte beantwoorden, als dan nader zoodanige middelen beraemd en werkstellig gemaekt zullen worden, als, ter bereiking van dat einde, van nut en dienst zullen worden geoordeeld.

Ook zouden wy van advies zyn, dat, teffens met het leggen van voorsz. Kribben, ook het Schaer aen de Pley tegens verderen afbraek behoorde gedekt te worden, ten einde den toevoer van zand, daer van daen, naer den Ysselmond, te doen ophouden.

Na welkers lecture de Heeren Gecommitteerden van Gelderland en Holland daer van een Affchrift hebben verzocht, en zyn, by die gelegenheid, ter instantie van de Heeren Gecommitteerden 's Lands van Utrecht gelezen twee Extracten uit de Verbalen van den Nederrhyn en Yssel, van den 21 October 1706, en den 16 Maert 1707, waer uit welgemelde Gecommitteerden sustineerden, dat zoude blyken, dat het afkoomende Water langs den Nederrhyn zoude moeten worden verdeeld in twee egale deelen, en dat de eene helft daer van op den Yssel, en de andere helft langs de Stad van Arnhem, en zoo verder naer de Lek zoude moeten worden gebragt; doch welke sustenue echter, by de Heeren Gecommitteerden van Gelderland geenszins is geavoueerd

ge-

geworden. Inmiddels dit stuk provisioneel hier by verbleeven zynde, is, vervolgens, geprocedeerd tot het poinct van den ouden Rhyn, of wel wat middelen zouden konnen en behoren werkstellig gemaekt te worden, om voor te komen, dat door dien weg de Nederrhyn en Lek niet boven hare proportie, met het afkomende Water, by een hooge Rivier, wierden bezwaerd.

ARNHEM. *Verbaal van het verhandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.*

En zyn tot dat einde gelezen, eerstelyk, de Brief van de Gecommitteerden 's Lands van Utrecht, den 16 April 1763 aen de Gecommitteerden van Gelderland geschreven; ten anderen, de Resolutie van het Kwartier van Nymegen van den 27 Mey 1763, en laetstelyk, een nadere Brief van welgemelde Gecommitteerden 's Lands van Utrecht van den 29 Augustus daer aen volgende.

Voorts hebben hunne Ed. Mog., bevorens zich nog in dezen te expliceren, goedgevonden de kundige Personen van de respective Provincien te gelasten, om met malkanderen in overleg te treden, en door onderlinge toegevendheid te zamen, ware het mogelyk, een conciliatoir Plan, zoo omtrent het geen, dat aen den Mond van den Yssel, als ten opzichte van het afkomende Water door den ouden Rhyn zoude behoren gedaen te worden, te formeren, en het zelve als dan op morgen aen hunne Ed. Mog. over te brengen.

Vrydag den 11 *November* 1763.

De Professor Lulofs heeft ter Vergaderinge gerapporteerd, dat, in gevolge en ter voldoeninge van hunner Ed. Mog. Resolutie, op gisteren genomen, met de kundige Lieden van de respective Provincien in conferentie was geweest, om te overleggen, of niet, zoo omtrent het verbeteren van den Mond van den Yssel, als om voor te komen, dat de Nederrhyn en Lek, door den weg van den ouden Rhyn, boven hare proportie, met water wierdt bezwaerd, eenig expedient te zamen konden uitdenken en voorslaen, waer door de discreperende sentimenten zouden kunnen worden geconcilieerd.

ARNHEM.

Verhael van het verbandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.

Dat, ten aenzien van het eerste point, alleen wel daer in met den anderen hadden geconvenieerd, dat het dienstig zoude zyn, dat twee of drie Kribben aen de kant van Malburg, boven den Mond van den Yssel, wierden aengelegd; maer dat de præcise plaetsen en lengte, dewyl dezelven op de Kaert van den Landmeter Beyerink alleen maer figuratief waren getekend, by een nadere oculaire inspectie zouden dienen te worden gedetermineerd.

Maer dat, met betrekking tot het opmaken van den Dam over de Pley, welke de Geldersche Landmeters absolut noodzaeklyk oordeelden; zouden de Kribben van eenige effect konnen wezen; zoo min als met opzicht tot het verlagen van den Westervoortschen Veerdam naer de kant der Stad Arnhem; die de Utrechtsche kundige Personen vermeenden dat ter halverwege, immers ter lengte van ongeveer vyftig roeden, tot op zestien voet aen de Pylpael te Arnhem zoude moeten worden verlaegd, zich niet hadden konnen vinden.

En, belangende het tweede poinct, dat, schoon allen geoordeeld hadden de herdyking van 's Gravenwaerd nuttig en nodig te wezen, en dat daer door veel water, by een hooge Rivier, van den Nederrhyn zoude worden afgekeerd, nochtans, met relatie tot de Herwensche Polder, tot hun leedwezen moesten zeggen, dat derzelver gedachten zoo discrepant waren gebleven, dat onderling niets zekers hadden konnen bepalen.

Waer op gedelibereerd, en over en weder de redenen, door de respective Heeren Gecommitteerden geallegeerd, gediscutieerd zynde, is den Secretaris Brantsen gelast, om de poincten, mondeling verhandeld, in geschrift te stellen, en op morgen aen hunne Ed. Mog. voor te brengen, ten einde zich op het een en ander, als dan, met meerder præciesheid, te konnen bepalen.

Saturdag den 17 *November* 1763.

De Secretaris Brantsen heeft ter Vergaderinge voorgedragen, dat, in gevolge en ter voldoeninge van

hun-

hunner Ed. Mog Resolutie, een extensie hadt ge- ARN-
maekt van de poincten, waer over in de besoigne op HEM.
gisteren was gehandeld; ten einde hunne Ed. Mog.
des te beter daer uit zouden konnen zien, of en in
hoe verre, aen hunne intentie kwam te voldoen;
zynde van den volgende inhoud.

Verbael van het verhandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.

Is tusschen de Heeren Gecommitteerden der drie Provincien, onder expres voorbehoud nochtans van de Approbatie van derzelver wederzydsche Heeren Principalen, overkomen en versprooken.

1. Dat, in opzichten van den Mond van den Yssel, by provisie, aen de Malburgsche zyde zullen worden aengelegd twee of drie Kribben, ter plaetse en lengte zoo als men *in loco* nader onderling zal reguleren, gelyk mede, ten regarde van de noordzyde van den Rhyn, boven den Mond van den Yssel, zoodanige Werken zullen worden gemaekt, als men om het Schaer van de Pley tegens verdere afbraek te dekken, en alzoo den toevoer van het zand daer van daen naer den voorsz. Mond te beletten, onderling by nadere examinatie zal dienstig oordelen.

2. Dat dit een en ander gelegd zynde, zal worden afgewagt van wat uitwerking het zelve zal wezen, specialyk, of door dit middel aen den verzanden Mond een behoorlyke diepte en vaerbaerheid zal konnen worden gegeven.

3. Inval men onverhoopenlyk mogt bevinden van neen, dat als dan, tusschen de drie Provincien, nader zal worden overlegd en die mesures genomen, waer door, met meerder effect, de vaerbaerheid van voornoemden Mond zal konnen worden bereikt.

„ De Heeren Gecommitteerden 's Lands van U-
„ trecht hebben op dit subject verklaerd, nopens de
„ verbetering van de voorsz. mond, ten einde daer
„ door die importante Barriere voor de Republiek te
„ verzekeren en de Steden en Landen, by die Rivier
„ gelegen, de billyke voordelen der Scheepsvaert te
„ te doen genieten, zich te gedragen aen hun schrif-
„ telyk Advis, dien aengaende ingebragt, en het
„ geen tusschen de gezamenlyke Heeren Gecom-
„ mitteerden der respective Provincien daer omtrent

ARN-HEM.

Verbael van het verbandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.

„ is geconvenieerd; verzoekende, dat de overi-
„ ge Heeren zich ook gelieven te expliceren op de
„ propositie, by dat Advis vervat, om het afbre-
„ kend Schaer aen de Pley, boven den Mond van
„ den Yssel gelegen, te dekken tegens verderen af-
„ braek, ten einde de toevoer van zand daer van
„ daen naer dien Mond te beletten.

„ Wyders verklaren zy Heeren Gecommitteer-
„ den, dat, in gevolge de speciale Resolutie der
„ Heeren Staten hunne Principalen, met ernst geïn-
„ steerd hebbende, dat de Westervoortsche Veer-
„ dammen tot op zestien voeten, Arnhemsch peyl,
„ mogten verlaegd worden, immers, tot zoo verre,
„ dat de Rivier, boven dat peil ryzende, en dus
„ over die verlaging heen stroomende, het water op
„ den Yssel aen het peil van Zutphen, en op den
„ Nederrhyn aen het peil van Arnhem, gelyk ko-
„ me te staen, zy wel gewenscht hadden, dat
„ hunne instantien daer omtrent meer ingang had-
„ den konnen vinden by de Heeren Gecommit-
„ teerden van de Kwartieren Zutphen en Veluwe;
„ doch dat zy, ziende de sterke oppositie van die
„ Heeren daer tegens, en derzelver apprehensie,
„ als of daer uit zeer nadelige gevolgen spruiten
„ zouden, voor de twee gemelde Kwartieren en
„ voor de Provincie van Overyssel; schoon zy
„ Heeren Stichtsche Gecommitteerden bekennen
„ moeten, van de gegrondheid dier apprehensie in
„ geenen dele overtuigd te zyn; echter by de Hee-
„ ren Staten hunne Principalen zullen trachten uit
„ te werken, dat hunne Ed. Mog. zich gelieven te
„ laten welgevallen, dat, provisioneel, wanneer
„ aen de Malburgsche zyde, als mede aen het afbre-
„ kend Schaer van de Pley; zoo spoedig als doen-
„ lyk is, convenable Kribben zullen gelegd zyn,
„ het effect afgewagt worde, dat dezelven doen
„ zullen, tot het verbeteren en in staet brengen van
„ den Yssel, om, by een hooge Rivier, meer wa-
„ ter dan tegenswoordig te konnen slyten; in ver-
„ trouwen, dat, dit effect eenigzins aen de verwag-
„ ting beantwoordende, de Heeren Staten der Kwar-
„ tieren Zutphen en Veluwe zich als dan niet zul-
„ len onttrekken, om, door een toereikende ver-

„ la-

„ laging van de gemelde Veerdammen, een behoor- ARNHEM.
„ lyke ontlasting van het hooge Water aen den Ne-
„ derrhyn en Lek, langs den Yssel, zoo veel
„ doenlyk is, te bezorgen; onverminderd nochtans *Verhael van het verhandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.*
„ de conventie tusschen de Provincien Gelderland,
„ Utrecht en Overyssel, in den beginne van deze
„ eeuw, aengegaen, en de daer by vastgestelde egale
„ verdeling van het water by Ysseloort, waer aen
„ zy Heeren Stichtsche Gecommitteerden verklaren
„ niet te willen verstaen worden hier mede eenig-
„ zins te derogeren".

En hebben de Heeren Gecommitteerden van Gelderland daerentegen gedeclareerd, te inhæreren de Resolutie van hunne Heeren Principalen op het subject van die voor aengetoogene Veerdammen, mitsgaders omtrent de proportie van het water, zoo op den Nederrhyn en Lek, als op den Yssel, den 22 October 1756 genomen, en waer van, ten zelfden dage, by eene ampele Missive aen de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, gelyk mede aen de Heeren Staten 's Lands van Utrecht, kennisse is gegeven.

Dat, wat vervolgens betreft het water vallende by een hooge Rivier uit de Wael in den ouden Rhyn, zoo is geconvenieerd:

1 Dat men, de concert, die van Kleve daer toe zal trachten te permoveren, dat de 's Gravenwaerd tegens het hoogste water moge worden herdykt, en dat, tot dat einde, de Dam, beginnende omtrent de Tolkamer, en van daer tot de rode Letter G, op de generale gedrukte Kaert van den jare 1761 genoteerd, worde opgemaekt en verhoogd.

2 Dat van voorsz. letter G een nieuwe Dam over den gemelden 's Gravenwaerd worde aengelegd tot aen de Kruisdyk by letter H.

3 Dat van gemelde Kruisdyk, of wel van de letter A, langs de letter K, tot de letter I, gemaekt zal worden een Slaperdyk alnu door den Professor Lulofs, op de zoo even gemelde Kaert gemarqueerd.

4 Dat boven dien de Kerk, en nog eenige Huizen te Herwen, met een particuliere Dyk, te beginnen

ARN-HEM. nen van K tot de letter B, zullen worden omvangen en, zoo veel eenigzins mogelyk, geconserveerd.

Verhael van het verbandelde in de gehoudene Conferentie, over de zaek der Rivieren.

5 Dat vermits die Dammen of Dyken alleen aen het voorgestelde oogmerk in alles niet zullen kunnen voldoen, men al mede die van Kleve zal zoeken te induceren, dat, langs den 's Gravenwaerd, ter plaetse alwaer men zulks het best zal oordelen, een of meer Kribben worden aengelegd en zoo lang het nodig is, onderhouden, om zoo doende den gemelden Waerd, en het onderliggende Herwensche Schaer te dekken, en met 'er tyd geheel te ontzetten.

6 Dat de kosten, welken men genoodzaekt zal wezen tot het gunt voorsz., als mede omtrent de Kribben by den Mond van den Yssel aen te wenden, door de drie Provincien zullen worden gedragen, en verdeeld op dien voet, als omtrent de vorige Herwensche Werken is geschied.

En eindelyk, dat het Kwartier van Nymegen zal zorg moeten dragen en zich engageren, dat niet alleen de Kruisdyk, maer ook de verdere Herwensche en Pannerdensche Dyken, langs de Wael, ten eersten worden gerepareerd en in ordre gebragt; maer dat die ook, zoo wel als de Slaaperdyk en de omvanging van de Herwensche Kerk, welken thans door de drie Provincien zullen worden gemaekt, in het vervolg, naer behoren en conform de Dykrechten, preciesely k worden onderhouden.

Na lecture van de voorsz. geprojecteerde extensie, mede gelezen wezende een schriftelyke Memorie van de Heeren Gecommitteerden 's Lands van Utrecht van inhoud als volgt.

„ De Heeren Gecommitteerden 's Lands van
„ Utrecht verklaren, met genoegen te zullen zien,
„ dat, conform de reeds genomene Resolutien van
„ de Provincien van Holland en Utrecht, mitsga-
„ ders van de Kwartieren Zutphen en Veluwe,
„ thans eenparig by alle de Heeren Gecommitteer-
„ den der respective Provincien werde gearresteerd
„ de herdyking van 's Gravenwaerd, ten koste van
„ de gezamenlyke geassocieerde Provincien, zoo

„ als die herdyking, door den Professor Lulofs, ARNHEM.
„ op den 28 July 1761 is geproponeerd; consen-
„ teren ook in de herstelling van den vervallen
„ Boterdyk, en nemen aen, op het favorabelste,
„ aen de Heeren Staten hunne Principalen te zul-
„ len voordragen een Kribbe, ter lengte van vyf-
„ tig of zestig Roeden, of liever twee Kribben,
„ welken te zamen die lengte hebben, te helpen
„ leggen en, zoo lang nodig, te helpen onderhou-
„ den; tot dekking van den hoek, alwaer op
„ 's Gravenwaerd de Inlaegdyk aen den ouden
„ Dyk zal aengesloten worden; wyders te zullen
„ trachten, by hooggemelde Heeren hunne Princi-
„ palen te wege te brengen, dat hunne Ed. Mog:
„ voor het tegenwoordige, wel willen afzien van
„ de voorgeslagene verbetering van den Rhynban-
„ dyk der drie Dorpen, en, ten gevalle van de
„ Heeren Staten des Kwartiers van Nymegen,
„ gelieven te consenteren, dat, in gevalle 's Gra-
„ venwaerd, in voege voorsz., herdykt, en de
„ tegenwoordige Wael en Rhyndyken van de drie
„ Dorpen, door die, aen welken zulks incum-
„ beert, in behoorlyken staet gebragt worden,
„ als dan, ten koste van de geassocieerde Provin-
„ cien, te Herwen gelegd worde, niet alleen de
„ Inlaegdyk, door den Professor Lulofs in dato
„ als boven geproponeerd, maer ook, achter de
„ Kerk van dat Dorp, een Slaperdyk, beginnende
„ aen dien Inlaegdyk ruim honderd Roeden boven
„ deszelfs nedereinde, en sluitende aen den Her-
„ wenschen Waeldyk omtrent zestig Roeden be-
„ neden het nedereinde van den gemelden Inlaeg-
„ dyk. Alles onverminderd de ongehoudenheid
„ der hooggemelde Heeren Staten van Utrecht,
„ om de Dyken en het Schaer van Herwen te
„ helpen bezorgen; konnende echter zy Heeren
„ Stichtsche Gecommitteerden niet nalaten hier by
„ te voegen, als nog beducht te zyn, dat de ge-
„ melde Slaperdyk, wegens zyne nabyheid by den
„ Oever van het afbrekend Schaer, niet buiten ge-
„ vaer zal wezen van, binnen korten tyd, weg te
„ spoelen, en dat het derhalven raedzaem zoude
„ zyn, denzelven tot omtrent honderd en vyftig

Verbael van het verbandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.

„ Roe-

ARNHEM.

Verbael van het verhandelde in de gehoudene Conferentie over de zaek der Rivieren.

„ Roeden verder te verlengen, alwaer wat meer
„ Voorland gevonden wordt, of liever, in deszelfs plaets te leggen den Slaperdyk, door den Professor Lulofs op den 26 April 1762 geproponeerd.

„ De gemelde Heeren Gecommitteerden vleyen zich met de billyke verwagting, dat de Kring dus gesloten zullende wezen, van beneden den Mond van den ouden Rhyn af, tot aen den Mond van het Pannerdensche Kanael toe; de Heeren Staten van Gelderland en van het Kwartier van Nymegen, op eene efficacieuse wyze, daer in wel zullen gelieven te voorzien, dat de Dyken, tot dien Kring behoorende, voor zoo verre dezelven op het grondgebied van hunne Ed. Mog. gelegen zyn, op den duur, in een behoorlyken staet gehouden worden, en dat, in gevalle van onverhoopte doorbraken van de Waeldyken der drie Dorpen, de Ingezetenen daer toe gehouden worden, dat zy tot hunne ontlasting geen hulpgaten maken in hunne Rhyndyken, noch in den Dyk van het Pannerdensche Kanael, maer alleen in hunne Waeldyken, alwaer zy, zonder iemands nadeel, genoegzaem de zelfde ontlasting vinden konnen, als aen de zyde van den Rhyn, of van het Pannerdensche Kanael."

Is tusschen de Heeren Gecommitteerden van het Kwartier van Nymegen en de Heeren Gecommitteerden 's Lands van Utrecht contest ontstaen over de contenue van den geprojecteerden vyfden Artikel, zoo even gementioneerd, rakende het leggen en onderhouden van de Kribben langs den 's Gravenwaerd, en wel principalyk in opzichte van derzelver getal, plaetse en het oogmerk van dien, in zoo verre, dat, wat voorslagen ook zyn gedaen, de sentimenten dien aengaende niet hebben konnen worden vereenigd, en vermits dus doende niets tot een finale consistentie heeft konnen worden gebragt, zy hunne Ed. Mog. onverrichter zake op dato als boven van malkanderen gescheiden.

Onderstond

Accordeert met het voorsz. Verbael.

Getekent,

H. W. BRANTSEN.

HOLLAND.

'sGRAVENHAGE.

'sGRAVENHAGE.

De toestand van de Oost-Indische Compagnie dezer Landen; welker Handel in Bengalen, grootelyks gestremd en benadeeld is geworden door de Vyandlykheden der Bedienden van de Engelsche Compagnie aldaer; by de Heeren Staten Generael in ernstige overweginge genomen zynde, hebben hunne Hoog Mog. op het verzoek van gemelde Bewindhebberen, eenige Besluiten genomen, welken strekken konden ter bescherminge en beveiliginge eener Maetschappye, aen wiens behoud en welvaert den algemeenen staet zoo merkelyk gelegen ligt. Van deze Besluiten en de daer uit voortgesproten onderhandelingen, tusschen Commissarissen van de beide Compagnien te Londen gehouden, zullen wy thans verslag doen. Het was den 29 van Wintermaend des jaers 1761, dat de Heer Boreel, buitengewoon Gezant van dezen Staet by den Koning van Groot Britannie, aen hunne Hoog Mog. berichtte, dat hy, ter voldoeninge van derzelver Besluit, den 3 van die Maend op de herhaelde Klagten van Bewindhebberen genomen, gesprooken hadt met Milord Bute, zyner Majesteits Staets-Secretaris, en denzelven, in het breede, hadt trachten aen te toonen de rechtmatige Klagten, welken, door de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie, gebragt waren ter tafel van hunne Hoog Mog., tegens de Bedienden van de Engelsche Oost-Indische Compagnie, met byvoeginge, dat hy geenszins twyfelde, of het ge-

'sGRAVENHAGE.

gedrag van die Bedienden, zoo, zoo door den Koning zelven, als door hem Heere Secretaris van Staet, ten hoogsten gelaekt en afgekeurd worden; waerom hy verzogt dat, hoe eer zoo beter, de nodige Ordres gesteld mogten worden, ten einde de Engelsche Bedienden zich van diergelyken zaken onthielden, en, verre van de Mooren by te staen, den Nederlanders alle mogelyke hulpe en bystand beweezen. Milord Bute hernam hier op „ hoofdzaeklyk, dat het antwoord op de eerste „ Klagten van de Nederlandsche O. I. Com„ pagnie nog niet was gebragt in volkomene „ gereedheid; doch dat de Directeuren te „ Londen hoope gegeeven hadden, dat het „ zelve eerstdaegs zoude worden overgegee„ ven; dat, wat de nieuwe Klagten aenging, „ hy daer van aen Directeuren kennisse gegee„ ven hadt, verzekerende wyders den Heere „ Boreel, dat de nodige Ordres naer de Indiën „ zouden verzonden worden, om te be„ letten dat, in vervolg van tyd, gene Re„ denen tot klagten gegeeven wierden". Ondertusschen gingen de Heeren Staten Generael voort met maetregelen te beramen, welken zouden kunnen dienen om de gerezene Verschillen tusschen de beide Compagnien, op eene minnelyke wyze, uit den weg te ruimen, en, ten dien einde, deedenze, den 15 van Sprokkelmaend des volgenden jaers 1762, Bewindhebberen van de O I. Compagnie, ter Kamer van Amsteldam, aenschryven „ om „ eenige Personen tot Commissarissen te be„ noemen en de poincten van bezwaer te fix„ eeren, welken zy zouden meenen te moeten „ uitleveren de Objecten, waer over, tus-

„ schen

'S GRAVENHAGE.

„ schen de gemelde Commissarissen en die,
„ welken door de Oost-Indische Compagnie
„ van Engeland zouden benoemd worden,
„ zouden mogten worden behandeld, en die
„ poincten van bezwaer aen hunne Hoog Mog.
„ te doen toekomen". De Bewindhebbers ter Kamer van Amsteldam vonden goed de Vergadering van Zeventienen ten spoedigsten te beschryven, ten einde, met voorkennisse en concurrentie van alle de Kameren, gezamenlyk te overwegen en te arresteren het gene in eene zake van dat gewigt, en welke de generale Compagnie direct was concernerende, voor haer meeste belang zoude kunnen worden gedaen. De Leden van die Vergaderinge, zaemgekomen zynde, bevonden datze zoo schielyk niet ter bepalinge van de poincten van bezwaer konden overgaen, uit hoofde dat het antwoord van de Engelsche O. I. Compagnie op hunne Klagten hun nog niet in handen gekoomen was, waerom zy voor als nog niets anders konden doen, dan de nodige schikkingen maken, om, zoo dra het gemelde antwoord ingekomen zou zyn, ten spoedigsten met de zaek voort te gaen. En hier van gavenze kennis aen hunne Hoog Mog. als blykt uit het volgende Besluit.

Martis den 30 *Maert* 1762.

Ontvangen eene Missive van de Gecommitteerde Bewindhebberen uit de respective Kameren van de generale Nederlandsche geoctrooyeerde Oostindische Compagnie ter Vergaderinge van Zeventienen, geschreven te Amsteldam, den zes en twintigsten dezer loopende maend, houdende, dat de præsidiale Kamer te Amsteldam, op den ontvangst van hunner

'S GRA-VEN-HAGE.

De Vergadering van Zeeventienen maekt schikkingen tot het onderzoek van het verwagt wordende antwoord uit Engeland, op derzelver Klagten enz.

Hoog Mog. Resolutie van den vyftienden February laetstleden, hun ten spoedigsten hebbende beschreven, om te delibereren en te resolveren op het gunt hunnen Hoog Mog. hadt behaegd de gemelde Kamer aen te schryven, zy, zonder eenig vertoef, terstond in overweging hadden genomen, hoe zy best aen de intentie van hunne Hoog Mog. zouden kunnen voldoen.

En mede niets yveriger verlangende, dan, door een vriendelyk accommodement, ten spoedigsten vereffend te zien de verschillen, die tusschen die twee Compagnien zyn ontstaen, zy van hunne zyde zouden trachten toe te brengen alles, wat eenigzins zoude kunnen dienen om de voorschreve Commissie van de gewenschte vrugt te doen zyn.

Dat, met dat voornemen, die zaek zullende behandelen zy gemeend hadden, uit hunner Hoog Mog. voorsz. Resolutie, en uit de daer by vermelde pro Memoria, door den Lord Bute aen den Heer Boreel, hunner Hoog Mog. Ambassadeur en Plenipotentiaris aen het Hof van zyne Majesteit, den Koning van Groot-Britannie, ter handen gesteld, te mogen besluiten, dat zoo wel zyne Groot-Britannische Majesteit, als hunne Hoog Mog. die Commissie hadden gelieven te decerneren, met dat byzonder oogmerk, om, door Commissarissen van de twee Compagnien in een buitengewone zamenkomst, in der minne, ware het mogelyk, te doen vereffenen de klagten, die van wederzyde zyn gedaen, over het geen laetst in Bengalen is voorgevallen, tusschen de Bedienden van de gemelde Compagnie. En om dus, door die extraordinaire Commissie, ten spoedigsten te doen herstellen het ongelyk, het geen de een of de andere Compagnie mogte zyn aengedaen, en alzoo te prevenieëren de verdere verwydering, die, uit de reeds gepleegde feitelykheden, ligtelyk tusschen de twee Compagnien zoude kunnen ontstaen.

Dat op die gronden ook geoordeeld hadden, dat de intentie van hunne Hoog Mog., zoo mede die van hoogstgemelde zyne Groot-Britannische Majesteit niet was, om, in het benoemen van wederzydsche Commissarissen, noch in het houden van de

Con-

Conferentien, precise te doen achtervolgen het Reglement, by het separate Artikel van den aghsten Maert zestien honderd vyf en zeventig gemaekt; en dat zy, vervolgens, onder gunstig welnemen van hunne Hoog Mog. zouden committeren drie Personen, om, nevens een gelyk getal, wegens de Engelsche Oostindische Compagnie te benoemen, de ontstane verschillen te verhandelen, en, was het mogelyk, in der minne af te doen. Dat zy voorts wel hadden gewenscht, dat, in voldoening aen hunner Hoog Mog. Resolutie van nu af aen hadden konnen fixeren de poincten van hun bezwaer, welken zy vermeenden te zullen moeten uitleveren de objecten, waer over zoude moeten worden gehandeld, om dezelven, nevens de voorsz. Missive, aen hunne Hoog Mog. te hebben doen toekomen, dan vermits zy tot nog toe niet hadden gezien het antwoord van de Engelsche Oostindische Compagnie, op hunne gedane klagten, en zy over zulks niet konden weeten, of in dat antwoord van gemelde Compagnie zouden voorkomen zaken, die hun zouden konnen noodzaken, daer naer te reguleren de opgave van de poincten van hun bezwaer, het hun, voor als nog, niet mogelyk was aen hunner Hoog Mog. bevelen in allen dele te voldoen.

's GRAVENHAGE. De Vergadering van Zeventienen maekt schikkingen tot het onderzoek van het verwagt wordende antwoord uit Engeland, op derzelver Klagten enz.

Dat, om echter het zelve werk naer vermogen te bevorderen, zy reeds in geschrifte hadden gebragt hunne considerationen over de te doene opgave van de wederzydsche poincten van bezwaer, met intentie, om dezelve, mede by de voorschreve Missive, onder het oog van hunne Hoog Mog. te brengen, maer dat dien zelfden morgen geinformeerd zynde, dat het antwoord van de Engelsche Oostindische Compagnie aen hunne Hoog Mog. was overgegeven, en dat het zelve aen hun stondt te worden toegezonden, zy gemeend hadden hunne Hoog Mog. niet te moeten lastig vallen met het examen van die considerationen, en best gedagt hunne reeds gearresteerde rescriptie te rug te houden, en de verdere deliberatien van hunne Vergadering op te schorten, tot den ontvangst van het gemelde antwoord, om alsdan, met allen mogelyken spoed, aen den verderen inhoude

's GRAVENHAGE. de van hunner Hoog Mog. Resolutie van den vyftienden February laetstleden te voldoen.

De Vergadering van Zeventienen maekt schikkingen tot het onderzoek van het verwagt wordende antwoord uit Engeland, op derzelver Klagten enz.

Dat, vermits onvermydelyk nog eenige dagen zouden verloopen, voor dat het gemelde antwoord van de Engelsche Oostindische Compagnie hun zoude kunnen ter handen komen, en dat ook het zelve in een commissoriael Besogne diende te worden geëxamineerd; alvorens zy daer over, met de vereischte vrugt, kunnen delibereren, zy geresolveerd hadden hunne Vergadering, die reeds veel langer dan naer gewoonte by den anderen was geweest, voor een korten tyd op reces te doen scheiden.

Dat, om daer door gene de minste vertraging aen den voortgang der zake toe te brengen, zy teffens eenige Leden uit den haren hadden gecommitteerd, om, zoo haest het gemelde antwoord zoude zyn ingekomen, het zelve te examineren, en provisioneel, zoo veel mogelyk, in gereedheid te brengen het gunt ter bevorderinge van de voorschreve zaek zoude kunnen dienen, ten einde alsdan, met dies te meerder spoed, te kunnen overwegen en arresteren het gunt ter voldoeninge aen hunner Hoog Mog. bevelen zoude kunnen worden gedaen; verhoopende en verzoekende, dat hunne Hoog Mog. zich deze hunne provisionele Schikkingen gunstiglyk zullen gelieven te laten welgevallen.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat Copie van de voorschreve Missive gezonden zal worden aen den Heer Boreel, hunner Hoog Mog. extraordinaris Ambassadeur en Plenipotentiaris aen het Hof van zyne Majesteit den Koning van Groot Britannien, om te strekken tot zyne narichtinge, en om, by bekwame gelegenheid, zoo ver hy het dienstig zal vinden, daer van gebruik te maken.

Vyf dagen, voor dat het bovenstaende antwoord van Heeren Bewindhebberen der Oost-Indische Compagnie, ter Vergaderinge van Zeventienen, op hunner Hoog Mog. Besluit van den 15 der vorige Sprokkelmaend, in-

kwam,

kwam, hadt de Ridder Yorke, extrordinaris Ambassadeur en Plenipotentiaris van den Koning van Groot Brittannie het antwoord van de Engelsche O. I. Compagnie, op de Memorie van de Nederlandsche, ter Generale Staetsvergaderinge ingeleverd, daer by voegende eene Memorie, in welke hy hunne Hoog Mog. te kennen gaf, dat de Koning, zyn meester, niet twyfelde, of dezelven zouden, na het stuk onderzogt en de gevallen, daerin voorgesteld, naeuwkeuriglyk overwogen te hebben, zeer verschillend oordeelen over het gedrag der Bedienden van de beide Maetschappyen in Bengalen, en ganſch anders, dan zy tot nog toe gedaen hadden. Na dat nu het gemelde antwoord aen Bewindhebberen van de Nederlandsche Compagnie toegezonden, en by dezelven vervolgens geraedpleegd was over het geene behoorde gedaen te worden ter voldoeninge van hunner Hoog Mog Resolutie van den 15 van Sprokkelmaend, beslooten zy van hunne zyde alleen op te geeven de Puncten van Bewaer, welken in hun ingediend Bericht van den 2 van Lentemaend des vorigen jaers vermeld zyn (*), in vooronderstellinge dat de Engelsche Directeuren van hunnen kant geene andere puncten zouden opgeeven, dan die vervat zyn in de eerste Memorie van den Heer Ridder Yorke, en het daernevens gevoegde Extract uit den Brief van den Gouverneur en Raed van 't Fort William in Bengalen. (†) En tevens benoemden zy de Heeren Mr. *Thimon van Schoonhoven*, Burgemeester en Raed der Stad Leiden, 's GRAVENHAGE.

Mr.

(*) Zie ons XV Deel (1761) bladz. 13.
(†) Aldaer, bladz. 15.

'S GRAVENHAGE.

Mr. *Pieter Duvelaer van Campen*, Burgemeester der Stad Middelburg, beide Bewindhebbers van de O I. Compagnie, ter Kamere van Amsteldam en Zeeland, benevens Mr. *Kornelis van der Hoop*, eersten Advocaet van dezelve, om met Gemagtigden van de Engelsche O. I. Compagnie in onderhandelinge te treden, ten einde de wederzydsche Verschillen, ware het mogelyk, op eene minlyke wyze te vereffenen. Van 't een en ander gaven zy kennis aen hunne HoogMog. by een Brief van den 8 van Bloeimaend des zelfden jaers 1762, die, den 13 daeraenvolgenden, op denzelven het onderstaende Besluit namen.

Jovis den 13 Mey 1762.

Bewindhebbers fixeren de pointen van Bezwaer tegens de Engelsche O. I. Compagnie, en benoemen Gecommitteerden om naer Londen te vertrekken, enz.

Ontvangen eene Missive van de Gecommitteerde Bewindhebberen uit de respective Kameren van de generale Nederlandsche geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie, ter Vergaderinge van Zeventienen, geschreven te Amsteldam, den achtsten dezer loopende maend, houdende antwoord op hunner Hoog Mog. Resolutie van den vyftienden February laetstleden, waer by hunne Hoog Mog. hun hebben aengeschreven, op te geven de poincten van bezwaer, die wegens de Oostindische Compagnie dezer Landen zullen moeten uitleveren de Objecten, waer over, door wederzydsche Commissarissen, zal dienen te worden gehandeld; het voorschreven antwoord, onder anderen, medebrengende, dat, in de onderstelling, dat de Heeren Engelsche Directeuren geene poincten van bezwaer zullen opgeven, buiten die genen, welken vervat zyn in de eerste Memorie van den Heere Ridder Yorke, van dato den veertienden Augusty zeventien honderd zestig, en in het daer nevens gevoegde Extract uit de Missive van den Gouverneur en Raed van het Fort William, in Bengalen; zy Bewindhebbers geresolveerd hadden, voor het

het jegenwoordige, ook van hunne zyde alleen op te geven de poincten, welken vermeld zyn by hun ingediend Bericht van den tweeden Maert zeventien honderd een en zestig (*), waer by zy Bewindhebbers, in de eerste plaets, hadden geklaegd over de Vyandlykheden, die de Bedienden van de Engelsche Compagnie, tegens die van de Nederlandsche, in Bengalen, hadden gepleegd, en weswegens zy, teffens, hadden verzocht behoorlyke satisfactie en vergoeding van de daer door toegebragte en verdere geledene schadens. Dat het tweede poinct van hun bezwaer was geweest, dat de Bedienden van de Engelsche Compagnie de Nederlandsche hadden gesecludeerd van den vryen Inzaem van Salpeter. Dat, in de derde plaetse, zy Bewindhebbers hadden geklaegd over het belet, en over de verhinderingen, welken de gemelde Bedienden aen die van de Nederlandsche Compagnie hadden toegebragt, met opzichte tot den Lywaethandel, en van welke twee poincten zy ook te, gelyk het noodige redres hadden gevorderd. Dat, in de vierde plaetse, hadden gevraegd voldoening van het gunt de Engelsche Compagnie, ter zake van zekere Conventie, in den jare zeventien honderd negen en twintig met de Nederlandsche Compagnie aengegaen, aen de laetstgemelde nog was verschuldigd. Dat, ten vyfden, hadden geëischt vergoeding van de schadens, die aen de Reders van de Goerab de Charlotta, en aen die van het Scheepje de Anna was toegebragt, door het onwettig nemen en prys verklaren van het eerste, en het verongelukken van het tweede. Dat zy Bewindhebbers, eindelyk, in de zesde plaetse, daer op hadden aengedrongen, dat de noodige en toereikende ordres, ten spoedigste mogelyk, zouden worden gedepecheerd aen de Directeuren van de Oostindische Compagnie te Londen, om te achtervolgen, en door hunne onderhoorige Bedienden in Indiën ook stiptelyk te doen achtervolgen de Tractaten en Verbonden, die tusschen zyne Groot-Brittannische Majesteit en hunne Hoog Mog. subsisteerden, en dienvolgende zich te onthouden van het pleegen van geweld, of eenige hostile bedryven tegen de Eta-

's GRAVENHAGE.

Bewindhebbers fixeeren de poincten van Bezwaer tegens de Engelsche O. I. Compagnie, en benoemen Gecommitteerden om naer Londen te vertrekken, enz.

(*) Aldaer, bladz. 139.

'S GRAVENHAGE.

Bewindhebbers fixeeren de pointen van Bezwaer tegens de Engelsche O. I. Compagnie, en benoemen Gecommitteerden om naer Londen te vertrekken, enz.

Etablissementen of de Onderhoorigen van de Nederlandsche Compagnie; dezelven niet te verongelyken; derzelver Handel niet te stremmen, door eenige dwang of andere onbehoorlyke middelen, maer, in tegendeel, van alle zyden, een getrouwe en vriendelyke nabuurschap, volgens opgemelde Tractaten, te onderhouden en te bewaren.

Dat zy Bewindhebbers, by het gemelde Bericht, en by hunne nadere Memorie van den tweeden December laetstleden (*), voorts nog ter kennisse van hunne Hoog Mog. hadden gebragt, welke extorsien en knevelaryen de Nederlandsche Compagnie in Bengale hadde moeten ondergaen, en wat nadeelige Conventien men derzelver Bedienden aldaer, door een misbruikte overmagt, en met geweld, hadde afgeperst.

Dat, schoon zy Bewindhebbers vertrouwden, dat die afgedwongen Gelden reeds voor lange gerestitueerd, en de gemelde Conventien nimmer aengegaen zouden zyn geweest, indien de Bedienden van de Engelsche Compagnie, op fundament van een pretens Tractaet, door hun, in den jare zeventien honderd zeven en vyftig, met den Nawab *Jaffer Aly Chan* gesloten, niet, met alle hunne magt, denzelven hadden geadsisteerd, om de Nederlandsche Compagnie te beletten, het aengedane ongelyk te doen repareren en derzelver voorrechten te maintineren; zy echter, oordeelende, dat van die extorsien en geweldenaryen, hoe verregaende en hoe drukkende die ook voor de Maetschappye waren, in dezen gene speciale opgave behoorde te worden gedaen; geconsidereerd, dat, met opzichte tot de schaden en nadelen, die de Bedienden van de Engelsche Oostindische Compagnie, door hun gehouden gedrag, in het adsisteren van den Nawab, de Nederlandsche Compagnie hadden toegebragt of veroorzaekt, de deswegens verschuldigde vergoeding begrepen was onder het hier bovengemelde eerste poinct van hun bezwaer.

Dat, betreffende de verdere geweldenaryen van de Mooren, het redres daer van by den Nawab zoude moeten worden gezocht, en, door gepaste middelen

(*) Zie hetzelfde Deel, bladz. 1184.

len, met hoop van fucces, ook zoude kunnen worden bewerkt, indien maer zyne Groot-Britannifche Majefteit, gelyk zy Bewindhebbers van hoogft deszelfs beroemde aequiteit vaftelyk vertrouwden, de noodige voorziening zoude gelieven te doen, dat, conform den Tractaten, die tusfchen hoogstgemelde zyne Majefteit en hunne Hoog Mog. fubfifteeren; en fpecialyk, volgens het feparaet Artikel van den achtften Maert zeftien honderd vyf en zeventig, noch de Oostindifche Compagnie van Engeland noch eenige andere onderdanen van hoogstgemelde zyne Majefteit, uit hoofde van het pretenfe Tractaet met den Nawab, of op andere diergelyke frivole en ongegronde pretexten; direct of indirect, eenige Vyandlykheden tegens de Nederlandfche Compagnie zouden mogen plegen.

'S GRAVENHAGE.

Bewindhebbers fuceren de pointen van Bezwaer tegens de Engelfche O. I. Compagnie, en benoemen Gecommitteerden om naer Londen te vertrekken, enz.

Dat zy Bewindhebbers, derhalven, ook voor als nog, hunne op te gevene poincten van bezwaer bepaelden tot de hier boyengemelde zes Artikelen, en hunne Hoog Mog. konden verzekeren, dat zy niets vieriger wenfchten, dan dat alle bezwaernisfen, zoo wel die van de Engelfche Oostindifche Compagnie, als de Nederlandfche, door een billyk accommodement, ten fpoedigften en in der minne, mogten worden vereffend; doch dat, hoe genegen en bereid zy Bewindhebbers ook waren, daer toe, van hunne zyde, naer uiterfte vermogen, mede te werken, en om ook, in het vervolg, alle verwydering tusfchen de twee Compagnien voor te koomen, echter vreesden, dat een verdrag over het gepasfeerde zeer bezwaerlyk zoude zyn te treffen, en ook de te neemen maetregelen, voor het toekomende van weinig vrucht zouden zyn, zoo lang de Directeuren van de Engelfche Oostindifche Compagnie bleven fustineren, gelyk dezelve thans, by hun ingediend Antwoord, openlyk deeden, „ dat hunne Bedienden in „ Bengale bevoegd waren geweeft, uit krachte van „ het gesloten Tractaet met den Nawab *Jaffer Aly* „ *Chan*, denzelven, met alle hunne magt, te adfisteren, en, als zyne Vrienden en Geallieerden, de „ Onderhorigen van de Nederlandfche Compagnie „ en hunne Schepen vyandig aen te tasten en te „ mishandelen, zonder, *quasi*, daer door aen te „ gaen

Bewindhebbers fixeren de pointen van Bezwaer tegens de Engelsche O. I. Compagnie, en benoemen Gecommitteerden om naer Londen te vertrekken, enz.

„ gaen tegens de Tractaten, die tusschen wederzyd- „ sche Souverainen in Europa subsisteerden", en zulks op dat frivole pretext, dat de Tractaten niet applicabel waren, wanneer een Compagnie als geallieerde van een inlandsch Vorst, tegens de andere ageerde, en dat, vermits de Nederlandsche Compagnie door den Nawab in genen dele was verongelykt, en hare Bedienden echter hadden getracht, in weerwil van denzelven, eenige Troepen in Bengale te brengen, de Bedienden van de Engelsche Oostindische Compagnie, als geallieerden van gemelden Nawab, bevoegt waren geweest het opkoomen van die Troepen, met geweld en naer uiterste vermogen, te beletten; verzoekende gemelde Bewindhebberen, om redenen, in de voorschreve Missive geallegeerd, dat hunne Hoog Mog. in serieuse overweging gelieven te nemen de bovengemelde sustenue van de Directeuren van de Engelsche Oostindische Compagnie, en dat het hunne Hoog Mog. gunstiglyk mogte behagen tot vermyding van de moeilykheden, die uit dit gesustineerde in de verdere behandeling van zaken te wagten waren, zoodanige besluiten te nemen, als hunne Hoog Mog., naer derzelver hooge wysheid, zouden oordelen te behooren; gevende gemelde Bewindhebberen voorts aen hunne Hoog Mog. kennisse, dat zy, tot verdere voldoeninge van hunner Hoog Mog. gerespecteerde Resolutie, van den vyftienden February laatstleden, hadden benoemd de Heeren Mr. *Thimon van Schoonhoven*, Burgemeester en Raed der Stad Leiden, mitsgaders Meesterknaep van Holland, Mr. *Pieter Duvelaer van Campen*, Burgemeester der Stad Middelburg, Bewindhebberen in de respective Kameren van Amsteldam en Zeeland, en Mr. *Kornelis van der Hoop*, eersten Advocaet van de generale Nederlandsche Geoctroyeerde Oostindische Compagnie, om met de Heeren Gecommitteerden wegens de Engelsche Oostindische Compagnie in conferentie te treden; zullende hunne Gecommitteerden zich in gereedheid houden, om, op den ontvangst van hunner Hoog Mog. nadere bevelen, daer aen zonder vertoef te kunnen voldoen.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en ver-

verstaen, dat Copie van de voorschreve Missive gezonden zal worden aen den Heere Boreel, hunner Hoog Mog. extraordinaris Ambassadeur en Plenipotentiaris aen het Hof van zyne Majesteit den Koning van Groot-Brittannie, en denzelven daer nevens aengeschreven, dat het groot oogmerk van deze Commissie van Bewindhebberen voornamelyk daer toe moet strekken, om de verschillen, welken tusschen de twee Compagnien zyn ontstaen, uit hoofde van de feitelykheden, die laetst in Bengalen zyn voorgevallen, zoo doenlyk, by een Accommodement in der minne te termineren; ten anderen, om het nadeel, het welke de Nederlandsche Compagnie heeft geleden en nog lydt, door dat de Engelschen, op pretext van een verkregen Octrooi, hen hebben gesecludeerd van den vryen inzaem van Salpeter, te doen herstellen; ten derden, om te doen cesseren de stremming en het dadelyk belet, het geen hunne Bedienden in Bengale, by continuatie, door de Bedienden van de Engelsche Compagnie wordt toegebragt in het bezorgen van de nodige Lywaten; en ten vierden, om, door het maken van convenabele schikkingen, in het toekomende, te zorgen, dat de eene Compagnie, door de andere, niet benadeeld of in hare verkregene rechten verkort worde, en dat de wederzydsche Bedienden gene feitelykheden de eene tegens de andere moorden pleegen, om zoo op die wyze, te prevenieren de verwyderingen, die tusschen de twee Compagnien ontstaen kunnen, uit het ongeoorloofd gedrag van hare Bedienden. Dat, op die gronden, de Objecten van de te houdene Conferentien behooren te worden bepaeld tot het voorgevallene in Bengale, en de directe gevolgen van dien. Dat de Bewindhebberen van de Oostindische Compagnie dezer Landen, by hunne voorschreve Missive, gelyk mede by hun Bericht van den twintigsten Maert zeventien honderd zestig, onder anderen ook nog hebben gevraegd voldoening van het geen de Engelsche Oostindische Compagnie aen haer is verschuldigd, uit hoofde van de Conventie, die, in zeventien honderd negen en twintig, tusschen de wederzydsche Bedienden is aengegaen, om de Oostende-

na-

's GRAVENHAGE.

Bewindhebbers fixeeren de pointen van Bezwaer tegens de Engelsche O. I. Compagnie, en benoemen Gecommitteerden om naer Londen te vertrekken, enz.

'S GRAVENHAGE.

Bewindhebbers fixeren de pointen van Bezwaer tegens de Engelsche O. I. Compagnie, en benoemen Gecommitteerden om naer Londen te vertrekken, enz.

naren uit Bengalen te houden, als mede vergoeding van de geleden schade, wegens het confisqueren van de Goerab de Charlotta, en het verongelukken van het Scheepje de Anna; dan dewyl de veelheid der Objecten, waer over door Commissarissen zal moeten worden gehandeld, niet anders kan strekken dan tot vertraging in het afdoen van de hoofdzaken, en dat de laetstgemelde twee poincten niet zyn van die aengelegenheid, om daer op voor eerst te blyven staen; dat het hunne Hoog Mog. voorkomt, dat die twee poincten provisioneel kunnen worden achtergehouden, en dat hy Heer Boreel, derhalven, aen het Ministerie van Groot-Britannien, als poincten van bezwaer van de kant van de Nederlandsche Compagnie, by provisie alleen zal opgeeven het eerste, tweede, derde en zesde poinct; sprekende het eerste van de gepleegde feitelykheden in Bengale; het tweede van den inzaem van Salpeter, het derde van den Lywaethandel, en het zesde van de voorziening in het toekomende; en dat hy daer tegens van het Ministerie aldaer zal verzoeken, dat aen hem ook mogen worden opgegeven de pointen van bezwaer van de zyde van de Engelsche Compagnie, zoo veel mogelyk, insgelyks bepaeld tot de differenten, die betrekking hebben tot Bengale; om des te eerder en beter tot een afkomst te kunnen geraken. Dat hy Heer Boreel, wyders, aen het voernoemde Ministerie kennis zal geven van de Personen, die, van wegens Bewindhebberen van de Oostindische Compagnie dezer Landen, de voorschreve Commissie zullen bekleden, met verzoek, dat aen hem insgelyks opgegeven mogen worden de Personen, die door Bewindhebberen van de Engelsche Compagnie daer toe zullen worden benoemd, en dat hy verzekering zal geven, dat, zoo haest Bewindhebbers alhier van het een en ander geinformeerd zullen zyn, zy hunne Commissarissen naer Londen zullen laten vertrekken. Dat, ten aenzien van den verderen inhoud van de voorschreve Missive; hoe zeer hunne Hoog Mog. het met gemelde Bewindhebberen over den zin en het verstand van het separaet Artikel van den achtsten Maert zestien honderd vyf en zeventig volkomen eens zyn;

ech-

echter, voor als nog niet tydig wordt geoordeeld 's GRA-
daer op te disponeren; maer dat, daer omtrent, in VENHA-
het vervolg nader zal worden geresolveerd, naer dat GE.
de omstandigheden het zullen vereischen, en de zaken zich in de te houdene Conferentien zullen schikken.

En zal Extract van deze hunner Hoog Mog. Resolutie gezonden worden aen de Bewindhebberen van de generale Nederlandsche Oostindische Compagnie ter Vergadering van Zeventienen, om te strekken tot derzelver narichtinge, en om de nodige aenstalt te maken, ten einde de Commissarissen, door hen benoemd, op de eerste nadere ordre zullen kunnen vertrekken.

In gevolge van dit Besluit, werden dan de Punten, by hunne Hoog Mog. gefixeerd, den Heere Boreel toegezonden, die dezelven in Engeland ter plaetse bragt, daer het behoorde, en den 8 van Zomermaend des zelfden jaers aen de Staten Generael kennisse gaf, dat tot Commissarissen van de kant van de Engelsche Compagnie benoemd waren de Heeren *Thomas Rous*, President van het Hof der Directeuren, *Jean Dorier*, Vice President, en *Laurens Sullivan*, die gemagtigd zouden worden om met de afgevaerdigden uit de Nederlandsche O. I. Compagnie over die vier Punten in onderhandeling te treden. De Nederlandsche afgevaerdigden namen, den 15 van Hooimaend daer aen volgenden, afscheid van de Staten Generael, die dezelven met Brieven van Credentie aen zyne Majesteit van Groot-Britannie en de nodige Pasporten begunstigden. Terwyl men te Londen handelde, kregen Bewindhebbers van de Nederlandsche Compagnie kennis van nieuwe verongelykingen, die de Engelschen den onzen in Oost-

's GRAVEN-HAGE. Indien aengedaen hadden. Hier om vielen zy wederom klagtig by hunne Hoog Mog., die, den 19 van Slagtmaend deszelfden jaers 1762, daerop het volgende Besluit namen:

Veneris den 19 November 1762.

Besluit van hunne Hoog Mog. op de klagten van Bewindhebberen, over den Engelschen Commandeur Tinker.

Ontvangen een Missive van de Gecommitteerde Bewindhebberen uit de respective Kameren van de generale Nederlandsche geoctrooieerde Oostindische Compagnie, ter Vergaderinge van zeventienen, geschreven te Amsteldam, den achtienden dezer loopende maend, daer by aen hunne Hoog Mog. voorgedragende, dat, in de maenden January en Maert dezes jaers, aen het Esquader van den Commandeur Tinker, sterk vyf Engelsche Oorlogschepen, te Batavia bewezen waren alle mogelyke gerieffelykheden, welken niet alleen hadden bestaen in de permissie, om zyn Esquader aldaer te mogen voorzien van zoo veel Arak, Suiker, Ryst en andere Provisien, als hy oordeelde nodig te hebben; maer dat men hem daerenboven zonder Rabat uit 's Compagnies Kas betaeld hadt zoodanige twintig duizend Souratsche Ropyen, als hy te Colombo hadt geteld om te Batavia weder te ontvangen. Dat men boven dien, Compagnieswege, hem nog hadt gerieft, met Ankers, Touwen en andere Equipagie-Goederen; hoe zeer de geringe voorraed daer van tot eigen Compagnies gebruik een voldoende reden zoude hebben konnen uitleveren, om het een en ander te refuseren; zynde des niet te min ten behoeve van het voornoemde Esquader te Batavia verstrekt.

Twee Ankers; elf Kabeltouwen; vyf Mastbouten; zes Spieren; een honderd twintig Rollen Zeildoek; veertig Yzere Trossen; dertien Wiel Trossen; veertien vaten Teer; zeventig Picols Malaks Tin; twintig Vaten, zoo Vleesch als Spek; vier en zestig duizend acht honderd guldens in Kontanten, waer van de restitutie te Cochim was beloofd.

Dat

Dat de voornoemde Commandeur Tinker, daer op, naeuwlyks de Batavische Reede hadt verlaten, of dat het geheugenis voor die ontvangene gerieflykheden by hem was verdweenen; dewyl hy, by ontmoeting van 's Compagniesbodem Schoonzicht, onder Poulo Panjang, hadt bestaen den op zoo even gemelden Bodem commanderenden Capitein Moole, door drie Schoten met scherp, en door het nemen van voorgemelden Bodem Schoonzicht, tusschen twee van zyne Oorlogschepen te noodzaken, om zyn Wimpel te stryken; sustineerende gemelde Commandeur Tinker, in een Brief aen den Gouverneur Generael van der Parra geschreven, dat het stryken van den Wimpel een eerbewyzing was, die door de Staetsche Oorlogschepen, in de kleine Zeeën, en door de Koopvaerdyschepen in alle gedeelten der Waereld, by ontmoeting van Engelsche Koningsschepen bewezen wierdt. Dat uit het gemelde geavanceerde kwam te consteren, dat hy, te Batavia erlangd hebbende verscheide Provisien, en dat dus het gebrek daer aen, speciael met relatie tot het Vleesch en Spek, hem niet noodzaekte tot het navolgende, echter, het uitkomende Schip, de Kornelia Hillegonda, onder het nieuwe Eiland, gelegen aen het inkomen van Straet Sunda, hadt aengedaen en het zelve gedwongen aen zyn Esquader af te staen twee Vaten Vleesch, vier Vaten Spek en vier Vaten Gort; zynde de Opperhoofden van dien Bodem door hem ter betaling gerenvooieerd aen den Engelschen Zaekbezorger te Batavia. Waeromtrent zy hunne Hoog Mog. waren informerende, dat, hoe zeer de Nederlandsche Compagnie niet gewoon was eenig Resident of Agent van vreemde Compagnien te Batavia te admitteren, men echter van de Engelsche zyde een zoogenaemden Zaekbezorger aldaer wilde doen resideren, om, zoo als zy zelven avanceerden, over te schryven tydingen, die tot securiteit en het welzyn van hunne Bezittingen dienen konden; gelyk ook om aen den Admirael van zyne Groot-Britannische Majesteits Vloot de bewegingen van hunne Vyanden de Franschen te konnen mededeelen, met byvoeging, dat zy vertrouwden dat men, op de ver-

's GRAVENHAGE.

Besluit van hunne Hoog Mog. op de klagten van Bewindhebberen over den Engelschen Commandeur Tinker.

'S GRAVENHAGE.

Besluit van hunne Hoog Mog. op de klagten van Bewindhebberen over den Engelschen Commandeur Tinker.

toogen van hunne Zaekbezorgers, behoorlyke reflectie zoude slaen, ter voorkoming, zoo zy zeiden, van de fatale Consequentien, die onvermydlyk volgen moesten, indien de zaken (die het hun geluste differenciael te maken) voor de commanderende Chefs van de Land en Zeemagt zyner Britannische Majesteit, gebragt zouden moeten worden.

Dat gemelde conduites, den voornoemden Gecommitteerde Bewindhebberen voorkomende van ver uitzicht en onzekere gevolgen, zy vermeend hadden geen tyd te mogen laten voorbygaen, om dezelve te brengen ter kennisse van hunne Hoog Mog.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat Copie van de voorschreve Missive gesteld zal worden in handen van de Heeren Pagniet, en andere hunner Hoog Mog. Gedeputeerden tot de zaken van de Oostindische Compagnie, om te visiteren, examineren, en van alles alhier ter Vergaderinge rapport te doen.

Ondertusschen gingen de Onderhandelingen te Londen voort, die niet afgebrooken werden, dan in't midden van Hooimaend dezes jaers 1763. Bewindhebbers van de Compagnie ter Kamer van Amsteldam schreven, op den 12 van die maend, aen hunne Hoog Mog., dat hun uit de gehoudene Correspondentie met hunne Commissarissen te Londen gebleeken was, dat de Nederlandsche Compagnie geene de minste voldoening hadt kunnen erlangen, op de rechtmatige klagten en eischen, die by de drie eerste Punten vervat waren; zynde de Memorien, met betrekking tot het vierde Punt, reeds geformeerd en van weerzyde uitgewisseld, zoo dat een langer verblyf van hunne Commissarissen te Londen als ten eenemale nutteloos kon worden aengemerkt; om welke redenen zy verzochten, dat hunne Hoog Mog. toe mogten laten, dat dezelven herwaert

kwa-

kwamen, om van al het verhandelde en voorgevallene mondeling Rapport te doen. In dit verzoek bewilligden de Staten Generael; doch te gelyk te kennen gevende, dat zy verwagtten dat Bewindhebbers aen hunne Commissarissen zouden aenschryven, „ om, voor hun „ vertrek, daer van kennisse te geven aen de „ Engelsche Commissarissen, en aen dezelven „ te insinueren, dat hunne intentie niet was, „ de conferentien af te breeken, maer alleen „ van daer voor een tyd te vertrekken, om „ aen hunne Heeren en Meesteren rapport te „ doen: gelyk hunne Hoog Mog. ook verwagtten, dat gemelde Commissarissen herwaert gekomen zynde, en Rapport gedaen „ hebbende, Zy Bewindhebbers aen hunne „ Hoog Mog. omstandig verslag zouden doen „ van al het voorgevallene en verhandelde, „ en van den staet, waer in de voorschrevene „ Negotiatie is gebragt". Dit was de hoofdzaeklyke inhoud van het Besluit, den 13 van die Hooimaend, op gemelden Brief van Bewindhebberen genomen. De afgevaerdigde Heeren keerden dan te rug en deeden verslag van de Onderhandelingen aen Bewindhebberen, die derzelver Rapport, vervat in eenen Brief, aen hunne Hoog Mog. toegezonden. Hoogst dezelven stelden dien Brief in handen van hunne Gecommitteerden tot de zaken van de Oost-Indische Compagnie, by een besluit van den 14 van Wynmaend, waer uit men de redenen kan afnemen, om welken de Conferentien afgebrooken en geene verdere Onderhandelingen gehouden zyn. Het zelve luidt aldus:

'S GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE.

Veneris den 13 October 1763.

Besluit van de Staten Generael op het Rapport van Bewindhebberen wegens de onderhandelingen te Londen.

Ontvangen een Missive van de Gecommitteerde Bewindhebberen uit de respective Kameren van de generale Nederlandsche geoctrooieerde Oostindische Compagnie, ter vergadering van Zeventienen, geschreven te Amsteldam, den twaelfden dezer loopende maend, houdende een omstandig rapport van de verrigtingen van de Gecommitteerden, die, wegens de Nederlandsche Compagnie, laetstelyk in Engeland zyn geweest, en, in gevolge van hunner Hoog Mog. Resolutie van den dertienden July jongstleden, hier te lande te rug zyn gekomen; van den staet hunner Negotiatie, en welke de uitslag is geweest van de Conferentien, met betrekking tot de vier vastgestelde pointen; het eerste concernerende de satisfactie en vergoeding, welke de Nederlandsche Compagnie heeft gevraegd wegens de verongelykingen en schaden, die de Bedienden van de Engelsche Compagnie in Bengale, in den jare zeventien honderd negen en vyftig, aen haer hebben toegebragt, door de vyandelyke aggressie van haere Troepen en Schepen; het twede, rakende den vryen inzaem van Salpeter in Bengale; het derde, rakende de klagten van de Nederlandsche Compagnie, over de verhinderingen, welke hare Bedienden, door die van de Engelsche Compagnie, waren toegebragt in den inzaem van Lynwaten; en het vierde, ten einde gezamenlyk te beramen de vereischte schikkingen, om, in het toekomende, te zorgen, dat de eene Compagnie door de andere niet benadeeld, of in hare verkregene voorrechten verkort wierde, en om te beletten, dat de wederzydsche Bedienden geene feitelykheden de een tegens den anderen plegen; omtrent geen van welke pointen men tot eenig besluit hadt kunnen komen; zoo dat een langer verblyf van gemelde Gecommitteerden te Londen ten eenemael nutteloos zoude zyn geweest, en dat, zonder tusschenkomst van wederzydsche Souverainen, geen de minste vrucht van eenige verdere Conferentien met de Engelsche Gecommitteerden is te verwachten; Sustinerende die van de

Engelsche Compagnie, dat, behoudens de Tractaten, die tusschen zyne Groot Britannische Majesteit en hunne Hoog Mog. subsisteren, de Engelschen in Bengale bevoegd zyn geweest, als Ingezetenen van het Land, en als geallieerden van den Nabab, het opkomen van de Troepen met geweld te beletten: van welk gesustineerde de Engelsche Compagnie, zonder de interpositie van de hooge auctoriteit van zyne Groot Britannische Majesteit niet ligtelyk zoude afgaen; gelyk ook geene schikkingen, voor het toekomende, met vrucht zullen kunnen worden geprojecteerd, zoo lang de evengemelde questie niet is gedecideerd: insterende gemelde Bewindhebberen derhalven op het ernstigste, dat hunne Hoog Mog. uit aenmerking dat het behoud of de ruine van 's Compagnies Bezittingen in Bengale grootelyks afhangt van den uitslag dezer zake, daer in hoogst derzelver byzondere bescherming aen de Compagnie dezer Landen gelieven te verlenen, en dat het hunne Hoog Mog. vervolgens behagen moge, de nodige repræsentatien by zyne Groot-Britannische Majesteit te laten doen, ten einde de Oostindische Compagnie dezer Landen moge erlangen de zoo billyk verschuldigde satisfactie en vergoeding, wegens de verongelykingen haer in Bengalen aengedaen.

's GRAVENHAGE.

Besluit van de Staten Generael op het Rapport van Bewindhebberen, wegens de onderhandelingen te Londen.

Dat, wyders, de Engelsche Oostindische Compagnie moge worden verpligt aftezien van hare verbindtenissen en Contracten met den Nabab van Bengalen, in zoo verre die stryden met de meergemelde Tractaten, en de gemelde Compagnie voorts moge worden gelast, niets vyandelyks of met geweld, onder eenig pretext, of schyn, tegens de Oostindische Compagnie dezer Landen te ondernemen of te doen, noch haer in hare verkregene rechten te verkorten; op dat vervolgens zullen kunnen worden gemaekt de vereischt wordende schikkingen, om, conform het oogmerk van hunne Hoog Mog. en van zyne Groot-Britannische Majesteit, in het vervolg voor te koomen de verwyderingen, die tusschen de Compagnien kunnen ontstaen, uit het ongeoorloofd gedrag van hare Bedienden.

'S GRAVENHAGE.

Besluit van de Staten Generael op het Rapport van Bewindhebberen, wegens de onderhandelingen te Londen.

Waer op gedelibereerd zynde, hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provincien van Holland en Westvriesland, en van Zeeland, de voorschreve Missive copiëlyk overgenomen, om in den haren breeder gecommuniceerd te worden.

En is, dien onverminderd, goedgevonden en verstaen, dat Copie van de voorschreve Missive gesteld zal worden in handen van de Heeren van Hoytema, en andere hunner Hoog Mog Gedeputeerden tot de zaken van de Oostindische Compagnie, om te visiteren, examineren, en van alles alhier ter Vergaderinge rapport te doen.

Het was den 4 van deze Louwmaend dat de Heeren Gemagtigden tot de zaken van de Oostindische Maetschappye verslag deden van hun onderzoek. Hun was gebleken dat de Onderhandeling vruchteloos was geweest, uit hoofde van de verschillende begrippen, welken de beide Maetschappyen over het Verbond van de jaren 1667 en 1674 hadden: bewerende de Engelschen, dat zy, behoudens dezelven, zoodanige overeenkomsten met den Nabab van Bengale mogen aengaen, als hun goeddunkt; zoo ten opzichte van onderlinge verdediging, als met betrekkinge van de inzameling van Producten, die in dat Gewest vallen: doch de Nederlanders oordeelden, dat de gemelde Verbonden als het richtsnoer moesten worden aengemerkt, naer welk de beide Compagnien zich te gedragen hebben, en gevolgelyk, dat de Engelschen, wildenze niet strydig met de Tractaten handelen, geen recht hadden om zulke overeenkomsten met den Nabab aen te gaen. Daer nu het Geschil over den rechten zin, het verstand en de toepassing van die Verbonden een zaek van het uiterste be-

lang is, zoo hebben de Heeren Staten Generael geoordeeld, dat hetzelve door eene nadere Verklaring, zoo van den Koning van Groot-Britannie, als van hunne Hoog Mog. zelven, ten spoedigsten behoorde beslist en uit den weg geruimd te worden, en, ten dien einde, zoodanige orders aen hunnen Gezant te Londen gezonden, als in het volgende Besluit, dienzelfden dag genomen, begreepen zyn: 'S GRAVENHAGE.

Mercurii den 4 January.

Is gehoord het Rapport van de Heeren van Lynden tot Hemmen, en andere hunner Hoog Mog. Gedeputeerden tot de zaken van de Oostindische Compagnie, hebbende, in gevolge en tot voldoeninge van derzelver Resolutie, commissoriael van den veertienden October laetstleden, geëxamineerd een Missive van de Gecommitteerde Bewindhebberen uit de respective Kameren van de generale Nederlandsche Oostindische Compagnie, ter Vergaderinge van Zeventienen, geschreven te Amsteldam, den twaelfden daer te voren, houdende een omstandig Rapport van de verrigtingen van de Gecommitteerden; die, wegens de Nederlandsche Compagnie, laetstelyk in Engeland zyn geweest, en in gevolge van hunner Hoog Mog. Resolutie van den dertienden July jongstleden, hier te Lande zyn te rug gekomen; van den staet hunner negotiatie, en welke de uitslag is geweest van de Conferentien, met betrekking tot de vier vastgestelde pointen: insterende gemelde Bewindhebbers vervolgens, om redenen, by hunne Missive geallegeerd, op hunner Hoog Mog. byzondere bescherming, en dat hunne Hoog Mog. de nodige representatien by zyne Groot-Britannische Majesteit gelieven te laten doen, ten einde de Oostindische Compagnie dezer Landen moge erlangen de zoo billyk verschuldigde satisfactie en vergoeding wegens de verongelykingen, haer in Bengalen aengedaen.

Hunne Hoog Mog. verzoeken den Koning van Groot-Britannie om een Declaratoir over den zin der subsisterende Tractaten, enz.

's GRAVENHAGE.

Hunne Hoog Mog. verzoeken den Koning van Groot-Britannie om een Declaratoir over den zin der subsisterende Tractaten, enz.

Dat wyders de Engelsche Oostindische Compagnie moge worden verpligt af te zien van hare Verbindtenissen en Contracten met den Nabab van Bengalen, in zoo ver die Stryden met de Tractaten tusschen zyne Groot-Britannische Majesteit en hunne Hoog Mog. subsisterende; en voorts geordonneerd aen de gemelde Compagnie, om niets vyandelyks of met geweld, onder eenig pretext of schyn, tegens de Oostindische Compagnie dezer Landen te ondernemen, of te doen, noch haer in hare verkregene rechten te verkorten; op dat vervolgens zouden kunnen worden gemaekt de vereischte schikkingen, tot voorkooming, voor het vervolg, van de verwydering, tusschen de Compagnien kunnende ontstaen, uit het ongeoorloofd gedrag harer Bedienden; alles breeder in de voorschreve Missive, en in de Notulen van den veertienden October laetstleden vermeld.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat aen den Heere Graeve van Welderen, hunner Hoog Mog. extraordinaris Envoyé en Plenipotentiaris aen het Hof van zyne Majesteit, den Koning van Groot-Britannie, zal worden aengeschreven, dat hy aen hoogstgedachte zyne Majesteit zal representeren, dat hunne Hoog Mog., met leedwezen, hebben vernomen, dat de wederzydsche Commissarissen niet hebben kunnen vereffenen de subsisterende differenten, over het gepasseerde te Bengalen, en dus niet hebben getermineerd de pointen, deswegens ter verhandeling vastgesteld; waer van hunne Hoog. Mog. vertrouwen, dat de Commissarissen van de Engelsche Oostindische Compagnie gelyken voorslag aen zyne Koninglyke Majesteit zullen hebben gedaen, als door Commissarissen van de Compagnie dezer Landen aen hunne Hoog Mog. is geschied; dat daer uit aen hoogstgedachte zyne Majesteit zal zyn gebleken;

Dat de verschillende begrippen, die de Compagnien hebben geformeerd over het verstand of de applicatie van de Tractaten, die tusschen zyne Groot-Britannische Majesteit en hunne Hoog Mog. subsisteren, de voornaemste oorzaek is geweest, dat de

vastgestelde pointen onafgedaen zyn gebleven; alzoo de Commissarissen van de Engelsche Compagnie hebben gesustineerd, dat, behoudens de Tractaten van zestien honderd zeven en zestig, zestien honderd vier en zeventig, en het Artikel van den achtsten Maert, zestien honderd vyf en zeventig, de Engelsche Compagnie met den Nabab van Bengalen heeft mogen aengaen of- en defensive Alliantien, en met den zelven mogen maken exclusive Contracten over de inzameling van de Producten aldaer vallende.

Dat de gemelde Commissarissen, vervolgens, ook op die gronden, hebben getracht te justificeren de feitelykheden, die de Bedienden van de Engelsche Compagnie, als Geallieerden van den Nabab, in den jare zeventien honderd negen en vyftig, hebben gepleegd tegens de Nederlandsche Compagnie; gelyk mede het exclusive Contract, het gene die Compagnie met gemelde Vorst heeft aengegaen tot de privative inzameling van de Salpeter.

Dat daer tegens de Commissarissen van de Nederlandsche Compagnie hebben gesustineerd, dat de gemelde Alliantie, als mede het voorschreven Contract, en het daer op gevolgde gedrag van de Engelsche Bedienden, direct strydende was met de bovengemelde Tractaten van zestien honderd zeven en zestig, zestien honderd vier en zeventig, en het Artikel van den achtsten Maert zestien honderd vyf en zeventig.

Dat de wederzydsche Commissarissen, na dat zy alle de vastgestelde pointen hadden verhandeld, van begrip zyn geweest, dat de opgemelde Tractaten waren de regel en 't richtsnoer, waer naer de Compagnien zich moesten gedragen; en dat, vermits derzelver sentimenten over den zin van dezelven zoo zeer verschilden, de Conferentien met geen de minste vrucht konden worden gecontinueerd.

Dat hunne Hoog Mog., hoe zeer zy begrypen, dat de subsisterende Tractaten duidelyk en klaer zyn, niet te min oordeelen, dat het verschil tusschen de twee Compagnien over het verstand en de applicatie van dezelven, zonder uitstel, door een nader Declaratoir van zyne Groot Britannische Majesteit en hunne Hoog Mog. dient te worden getermineerd, en

de

'S GRAVENHAGE.

Hunne Hoog Mog. verzoeken den Koning van Groot Britannie om een Declaratoir over den zin der subsisterende Tractaten, enz.

'S GRAVENHAGE.

Hunne Hoog Mog. verzoeken den Koning van Groot-Britannie om een Declaratoir over den zin der subsisterende Tractaten, enz.

de Directeurs van wederzydsche Compagnien geordonneerd, zich daer naer precise te gedragen, en door hare Bedienden in Bengalen te doen observeren; aengezien te duchten is, dat, zoo langen de Engelsche Compagnie hare sustenue nopens den zin dier Tractaten zal blyven inhereren, de Compagnien tot geen afkomst der subsisterende pointen in geschil zullen kunnen geraken, en inmiddels nieuwe onlusten en verwyderingen tusschen dezelven zouden kunnen ontstaen.

Dat hunne Hoog Mog., derhalven, verzoeken, dat hoogstgedachte Zyne Majesteit, tot voorkoming van verdere verwyderingen, en om eindelyk een afkomst van de subsisterende differenten te kunnen maken, het daer toe benodigde Declaratoir, hoe eerder zoo beter, met hen gelieven te constateren, en in zoo verre het zelve niet zoo spoedig, als hunne Hoog Mog. hertelyk wenschen, zoude kunnen geschieden, in alle gevallen met hen, by provisie, ordre te stellen, om voor te komen, dat door een verkeerd begrip van Directeuren van de eene of andere Compagnie, of derzelver Bedienden, nieuwe feitelykheden werden gepleegd.

Dat hunne Hoog Mog. wel met genoegen, door hem Heer Grave van Welderen, hebben vernomen, dat de Heer Secretaris van Staet de Graef van Sandwich aen hem gezegd hadt, dat het zyne Majesteits intentie was, dat de Engelsche Compagnie niets zoude ondernemen tegens de Compagnie dezer Landen; en dat, zoo zulks echter mogt gebeuren, zy niet zoude worden gesouteneerd; dat dezelve ook geene Konings Schepen meer in die Zeeën zoude hebben; als mede dat dezelve Heer hem hadt ter hand gesteld een Missive, door de Directeuren van de Engelsche Compagnie, aen hem geschreven, nevens een Copie van de Ordres, door de Directeuren aen hunne Bedienden in Bengalen van den tweeden April zeventien honderd twee en zestig gezonden, met byvoeginge dat het zelve was een blyk, dat het Ministerie die ordres guarandeerde, en dezelve dus een volkomene zekerheid gaven.

Dat hunne Hoog Mog. de voorschreve Missive's en ordre geexamineerd hebbende, daer uit wel met genoegen hebben gezien, dat de Directeuren van de Engelsche Compagnie, by de voorschreve Missive, declareren, niet meer te verlangen dan in goede termen met de Nederlandsche Compagnie te zyn, en geen intentie te hebben eenige hostiliteiten tegens dezelve te committeren, eenige van derzelver privilegiën te verkorten of aen haer eenig nadeel toe te brengen. Dan dat hunne Hoog Mog. vermeenen dat, schoon de ordres, door de voornoemde Directeuren, voldoende zouden mogen worden gerekend, dezelven echter niet beantwoorden aen het bedoelde oogmerk, om alle aenleiding tot feitelykheden tusschen hunne Bedienden in Bengalen voor te koomen; geconsidereerd, dat gemelde Directeuren, en voor en na dato van die ordres, met veel iever en aendrang hebben beweerd, dat de Verbindtenissen, die hunne Bedienden met den Nabab van Bengalen hebben aengegaen, en de daedlykheden, die zy als pretense Geallieerden van den zelven tegens de Nederlandsche Compagnie hebben gepleegd, niet strydende waren met de Tractaten, die tusschen zyne Majesteit en hunne Hoog Mog. subsisteren; en vervolgens ook op die gronden hebben getragt te justificeren het gedrag van hunne Bedienden in Bengalen.

GRAVEN-HAGE. *Hunne Hoog Mog. verzoeken den Koning van Groot-Britannie om een Declaratoir over den zin der subsisterende Tractaten enz.*

Dat daer uit, en uit de extensie zelve van die ordres, blykt, dat de Directeuren van de Engelsche Compagnie van begrip zyn, dat die ordres, hoe sterk en strict die ook schynen te zyn, echter hunne Bedienden in Bengalen niet beletten kennis te nemen van de verschillen, welken tusschen de Nederlandsche Compagnie en den Nabab zouden kunnen ontstaen, en, naermate van het oordeel, het geene die Bedienden zullen vellen over het gelyk of ongelyk, dat de Nederlandsche Compagnie in die verschillen zouden mogen hebben; den Nabab te assisteren, en, als zyne Geallieerden, feitelykheden tegens de Nederlandsche Compagnie te plegen.

Dat hunne Hoog Mog. oordelen, dat die sustenue van de gemelde Directeuren niet alleen direct aen-

loopt

's GRAVENHAGE.

Hunne Hoog Mog. verzoeken den Koning van Groot-Britannie om een Declaratoir over den zin der subsisterende Tractaten, enz.

loopt tegens de Tractaten, die zoo gelukkig tusschen zyne Groot-Britannische Majesteit en hunne Hoog Mog. subsisteren; maer dat dezelve ook niet dan tot nadeel en mogelyk tot ruine van beide de Compagnien in Bengalen zoude kunnen strekken; dewyl te vrezen is, dat, zoo de Compagnien bevoegd zyn dusdanige of- en defensive Alliantien met den Nabab aen te gaen, daer uit veelvuldige oneenigheden, en zelfs vyandelykheden tusschen de twee Compagnien zouden kunnen ontstaen.

Dat, gelyk zulks ten eenemael strydig zoude zyn met het ware belang van beide de Compagnien, en met de zoo gunstig gedeclareerde intentie van hoogstgedagte zyne Majesteit, hunne Hoog Mog derhalven ook vertrouwen, dat hoogstdezelve met hen zal willen concurreren, om daer tegens de noodige voorziening te doen.

Dat de weerzin, die de Directeuren van de Engelsche Compagnie hebben getoond; en als nog toonen te hebben, om nopens het geven van assistentie aen den Nabab van Bengalen zich duidelyk en cathegoricé te verklaren, niet zonder reden de Bewindhebbers van de Nederlandsche Compagnie in bedenking heeft gebragt, dat gemelde Directeuren, in gevolge hunne sustenue, alsnog van begrip zyn, dat, by opkoomende verschillen, tusschen den Nabab en de Nederlandsche Compagnie, de Bedienden van de Engelsche Compagnie den zelven mogen assisteren, en, op fundament dat de Nederlandsche Compagnie in die verschillen ongelyk zoude hebben, vyandig tegens haer ageren.

Dat; gelyk de Nederlandsche Compagnie niet anders bedoelt, dan een rustig en vredig genot van hare Bezittingen en verkregen voorrechten in Bengalen, zonder eenig oogmerk te hebben daedlykheden te beginnen, of ietwes ten nadele van de Engelsche Compagnie of hare Bezittingen te doen of ondernemen; zy ook gaern volkomene gerustheid zoude hebben, dat, in het vrye genot van hare Bezittingen en Voorrechten, door de Bedienden van de Engelsche Compagnie, onder het pretext van het geven van assistentie aen den Nabab, niet zal worden geturbeerd.

Dat

Dat hunne Hoog Mog. zich derhalven ook flatteren, dat zyne Majesteit, tot dat einde, aen de Directeuren van de Engelsche Compagnie wel zal gelieven te verbieden, uit hoofde van eenige Verbindtenissen met den Nabab van Bengalen, of als zyne Geallieerden, of op eenig ander pretext, hoe genaemd, eenig geweld of Acte van vyandschap tegens de Nederlandsche Compagnie te plegen, of haer in hare verkregene Voorrechten te benadelen; en dezelve voorts te gelasten dat verbod door hare Bedienden in Bengalen stiptelyk te doen achtervolgen.

's GRAVENHAGE. Hunne Hoog Mog. verzoeken den Koning van Groot-Britannie om een Declaratoir over den zin der subsisterende Tractaten, enz.

Dat hunne Hoog Mog. bereid zyn gelyk verbod te doen, en gelyke ordres te geven aen de Nederlandsche Compagnie; vertrouwende dat zulks het bekwaemste en mogelyk het eenigste middel zal wezen, om tot 'er tyd toe dat zyne Koninglyke Majesteit en hunne Hoog Mog. zich, nopens den zin van de bovengemelde Tractaten, nader zullen hebben verklaerd, alle verdere verwyderingen tusschen de twee Compagnien voor te koomen; tessens oordelende dat, om daer omtrent aen wederzyden meerder gerustheid te hebben, over en weder zouden dienen te worden gecommuniceerd de ordres, die de Compagnien aen hare respective Bedienden in Bengalen zullen zenden.

En zal Extract van deze hunner Hoog. Mog. Resolutie, door den Agent van Byemond gesteld worden in handen van den Heere Yorke, extraordinaris Ambassadeur en Plenipotentiaris van zyne Majesteit, den Koning van Groot-Britannie, met verzoek om deze hunner Hoog Mog. instantien, door zyne veelvermogende officien, by zyn Hof ten besten te appuïeren.

Op denzelven 4 van deze Louwmaend namen hunne Hoog Mog. insgelyks een Besluit op de nieuwe Klagten, aen dezelven, van wege de Bewindhebberen der Oost-Indische Maetschappye gedaen; welken onlangs kennisse hadden gekregen, niet alleen van de onderhandelingen, die de Bedienden van de Engelsche Compagnie met den Koning van Kandia, tot

mer-

's Gravenhage, merkelyk nadeel van de Nederlanders, die met dien Koning in oorlog zyn, hadden aengegaen: maar ook van de feitelyke Ondernemingen tegens Natter en Tapanioely, en 't gedrag van zommige Engelsche Officieren, die, misbruik makende van de herbergzaamheid en vriendschap, hun bewezen, zich niet ontzien hebben, verregaende buitensporigheden tegens de Bezittingen, Schepen en Onderhorigen van de Nederlandsche Compagnie, in de Oost-Indien te plegen: alles breder op te maken uit het Besluit zelve, dat aldus luidt.

Mercurii den 4 January 1764.

De Staten Generael doen, door hunnen Ambassadeur, de terug geving verzoeken van Natter en Tapanioely, en satisfactie wegens het gedrag der Engelsche Zee-Officieren in de Oost-Indien.

Is gehoord het Rapport van de Heeren van Lynden tot Hemmen, en anderen hunner Hoog Mog. Gedeputeerden tot de zaken van de Oostindische Compagnie, hebbende, in gevolge en tot voldoeninge van derzelver Resolutie commissoriael van den veertienden October laetstleden, geëxamineerd een Missive van de Gecommitteerde Bewindhebberen uit de respective Kameren van de generale Nederlandsche Oostindische Compagnie ter Vergadering van Zeventienen, geschreven te Amsteldam den twaelfden daer te voren; waer by aen hunne Hoog Mog. voordragen verscheide nieuwe Klagten over verongelykingen, door de commanderende Officieren van zyne Groot-Britannische Majesteits Vlooten en Schepen, en door de Bedienden der Engelsche Compagnie, in weerwil der Tractaten, aen de Nederlandsche Compagnie aengedaen, en over verregaende feitelykheden tegens hare Bezittingen, Schepen en onderhorigen in de Oostindien gepleegd; waer van de voorvallen in het brede in de voorschreve Missive zyn gedetailleerd; verzoekende gemelde Bewindhebberen, dat hunne Hoog Mog. by zyne Groot-Brittannische Majesteit de nodige representatien gelieven te laten doen, ten einde de Nederlandsche Compagnie dieswegens mo-

ge

ge erlangen de behoorlyke satisfactie; en dat, overzulks, de twee Plaetsen *Natter* en *Tapanioely* ook aen haer weder ingeruimd mogen worden; alles breder in de voorschreve Missive en in de Notulen van den veertienden October laestleden vermeld.

'S GRAVENHAGE.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat aen den Heere Grave van Welderen, hunner Hoog Mog. extraordinaris Envoyé en Plenipotentiaris aen het Hof van zyne Majesteit den Koning van Groot-Britannie, zal worden aengeschreven, dat hy aen hoogstgedachte zyne Majesteit zal representeren, dat hunne Hoog Mog. niet als zeer ongaern hoogstgedachte zyne Majesteit moeijelyk vallen met Klagten, over verongelykingen, door de commanderende Officieren van zyne Majesteits Vlooten en Schepen, of door de Bedienden van de Engelsche Oostindische Compagnie aen de Nederlandsche Compagnie aengedaen, of over feitelykheden tegens hare Bezittingen, Schepen en Onderhorigen in Oostindien gepleegd. Dat echter de onderhandelingen van de Bedienden van de Engelsche Compagnie met den Koning van Kandia, en het gedrag van zommige commanderende Officieren van zyne Majesteits Vlooten in Indie, gelyk mede de feitelyke ondernemingen tegens Natter en Tapanioely onlangs tot hare kennisse gekomen, van dien aert en van zoo verren uitzicht zyn, dat zy niet mogen nalaten hun bezwaer daer over aen hoogstgedachte zyne Majesteit in te brengen. Dat reeds aen hoogstgedachte zyne Majesteit bekend zyn de rechtmatige Klagten, wegens hunne Hoog Mog. gedaen, over de onbetaemlyke conduite, door den Engelschen Commandeur Tinker, in het voorleden jaer gehouden, welke Commandeur, na dat hy met vyf Engelsche Oorlogschepen te Batavia alle bedenklyke gerieflykheden hadde genoten, zich niet ontzien heeft, zoo als hy van Batavia was vertrokken, by ontmoeting van 's Compagnies Schip *Schoonzicht*, drie schooten met scherp op het zelve Schip te doen, en daer na het uitkomend Schip de *Kornelia Hillegonda*, onder het nieuwe Eiland gelegen, aen het inkoomen van de Straet Sunda, aen te doen, en het zelve te dwingen

De Staten Generael doen, door hunnen Ambassadeur, de terug geeving verzoeken van Natter en Tapanioely, en satisfactie wegens het gedrag der Engelsche Zee-Officieren in de Oost Indien.

'S GRAVENHAGE. aen hem af te staen eenige Vaten Vleesch, Spek en Gort; waer op tot nog toe geen voldoend antwoord is gegeven.

De Staten Generael doen, door hunnen Ambassadeur, de teruggeeving verzoeken van Natter en Tapanioely, en satisfactie wegens het gedrag der Engelsche Zee-Officieren in de Oost-Indien.

Dat hunne Hoog Mog. zedert, door Bewindhebberen van de Oostindische Compagnie dezer Landen, geinformeerd zyn, dat, met de jongst uit Ceilon overgebragte Brieven, tyding is gekoomen, dat, geduurende den Oorlog, die de Nederlandsche Compagnie zedert den jare zeventien honderd zestig genoodzaekt is geweest, en als nog genoodzaekt wordt te voeren tegens den Koning van Kandia, de Gouverneur en Raed wegens de Engelsche Compagnie te Madras met gemelden Vorst in onderhandelinge zyn getreden, tot merkelyke prejudicie van de Nederlandsche Compagnie, en zelfs tot dat einde eenige Persoonen naer Kandia zyn gezonden.

Dat, vermits dusdanige onderhandelingen met een Vorst, met wien de Oostindische Compagnie dezer Landen in Oorlog is, strydig zyn met het twaelfde en een en twintigste Artikel van het Tractaet van Breda, van den een en dertigsten July, zestien honderd zeven en zestig, nader geconfirmeerd by dat van Westmunster van den negentienden February zestien honderd vier en zeventig, en met het separate Artikel van den achtsten Maert zestien honderd vyf en zeventig, de Gouverneur en Raed te Colombo dieswegens een Protest hebben afgezonden aen het bovengemelde Ministerie te Madras.

Dat het gemelde Ministerie, by haer Antwoord op dat Protest, heeft erkend, dat zy met voorschreve Koning in onderhandeling waren getreden, en daer by teffens gedeclareerd, dat zy vermeenden zulks te mogen doen, terwyl zy dien Vorst considereerden te zyn een onafhankelyk Souverain, welke uit zich zelven het recht hadde om zoodanige Natien, als hem zoude mogen goed dunken, met hem in onderhandeling te doen treden.

Dat de Admirael Cornish, die in het evengemelde jaer, geduurende meer dan twee maenden, met zyn onderhebbend Esquader in de Baay van Trincomale hadt gelegen, en alle mogelyke hulp en gerieflykheden, zoo voor hem als zyn onderhebbend Esquader, hadt

hadt genooten, zich van die toegevendheid en gerief- lykheid heeft bediend, om de hier bovengemelde Engelsche Zendelingen op het Eiland Ceilon aen Land te zetten.

'S GRAVENHAGE.

De Staten Generael doen, door hunnen Ambassadeur, de te rug geeving verzoeken van Natter en Tapanioely, en satisfactie wegens het gedrag der Engelsche Zee-Officieren in Oost-Indien.

Dat gemelde Admirael, wyders ook, in weerwil der protestatien van 's Compagnies Bedienden, in de bovengemelde Baei heeft opgebragt een Vaertuig, door hem van de Franschen veroverd, en dat dezelve, in verscheidene andere opzichten, zoodanig misbruik van de aen hem bewezene hospitaliteit en vriendschap heeft gemaekt, dat 's Compagnies Ministers te Colombo genoodzaekt zyn geweest te doen denunciëren aen gemelden Admirael, en aen het voornoemde Ministerie te Madras, dat zy, voor eerst en tot nader ordre, geen Engelsche Schepen in de Havenen of Baeien van het Eiland Ceilon zouden konnen toelaten.

Dat voorts ook uit de Brieven, die laetst van Batavia alhier zyn aengebragt, is gebleken, dat, in het zelve jaer zeventien hondert twee en zestig, ter reede van Natter, gelegen op de Kust van Sumatra, is aengekoomen een Engelsch Vaertuig, gevoerd by zekeren Mr. Thomas Ringtot en Mr. James Lister; dat die Scheeps-Overheden aen Land gekoomen, en door den Resident van de Nederlandsche Compagnie aldaer, J. A. Mosschel, afgevraegd zynde de reden van hunne komst, dezelven daer op hebben geantwoord, dat zy, uit ordre van het Ministerie van Madras, gezonden waren, om daer zoo lang hun verblyf te houden; tot dat 'er een groot Schip met meerder manschappen van Banca Houlo zoude zyn gekoomen.

Dat gemelde Resident wel heeft getracht, door minlyke persuasien, de voornoemde Scheeps-Overheden van daer te doen vertrekken; dan dat dezelven hebben geweigerd zulks te doen; dat de voornoemde Mosschel daer van hebbende kennis gegeven aen den Commandeur en Raed van de Nederlandsche Compagnie te Padang, inmiddels, op den dertienden April, ter reede van Natter ter anker is gekoomen de Engelsche Paquet Prins Henry, gevoerd by den Capitein Henry Russel; dat die Capitein, wel verre

'S GRAVEN HAGE.

De Staten Generael doen, door hunnen Ambassadeur, de terug geeving verzoeken van Natter en Tapanioely, en satisfactie wegens het gedrag der Engelsche Zee-Officieren in de Oost Indiën.

van aen de representatien van voorgemelden Resident te defereren, in tegendeel, den zelven heeft gedwongen de Nederlandsche Vlag te stryken, en vervolgens door geweld en overmagt hem heeft genoodzaekt, met alle Bedienden, Goederen en Effecten van de Nederlandsche Compagnie, van Natter te vertrekken; dat de voornoemde Capitein, zich dus met geweld meester hebbende gemaekt van die Plaets; voorts ook, op gelyke wyze, in bezit heeft genoomen het daer by gelegene Tapianoely; dat die geweldige occupatie van de twee Plaetsen dies te vreemder en te onverwagter zyn geweest, vermits het Engelsche Ministerie te Madras, als ook dat van Banca Houly, korten tyd bevorens, de sterkste betuigingen van welmenendheid en van vriendschap; zoo by monde als in geschrifte, aen den Commandeur en Raed te Padang hadden gedaen, en teffens verklaerd, dat, tot voorkooming van moeilykheden tusschen de Bedienden van de twee Compagnien op de Kust van Sumatra, het Ministerie te Madras met den Gouverneur en Raden van Indien te Batavia zouden verhandelen de verschillen over Natter en Tapanioely, en dat op de herhaelde verzekeringen van de Engelsche Bedienden, en op hunne zoo expressely gedane betuigingen, dat zy geen voornemen hadden, iets tegens Natter of Tapanioely te ondernemen; maer genegen waren volkoomen vrede en vriendschap met de Nederlandsche Compagnie te onderhouden, de gemelde Commandeur en Raed te Paddang, ten verzoeke van het Ministerie te Madras, de Engelsche Bedienden te Banca Houlo hadden voorzien met al het geen zy hun tot derzelver onderhoud en gerief konden verzorgen; dat gemelde Commandeur en Raed vervolgens ook, met allen ernst en nadruk, hun beklag over die gepleegde feitelykheden aen den Gouverneur te Banca Houlo hebben gedaen; met verzoek dat, zonder tydverzuim bovengemelde Plaetsen weder aen hun mogten worden overgegeven, en de voornoemde Capitein Russel naer verdienste gestraft; dat de voornoemde Gouverneur daer op heeft geantwoord: „ dat hy geheel onwetende was van

„ de

'S GRAVENHAGE.

De Staten Generael doen, door hunnen Ambassadeur, de teruggeeving verzeken van Natter en Tapanioely, en satisfactie wegens het gedrag der Engelsche Zee-Officieren in de Oost-Indien.

„ de handelingen van bovengemelde Lister en Russel; dat het hem voorkwam, dat Lister handelde als een particulier Koopman, die zyn recht zogt te bewaren, om te handelen op een Plaets die hy wist dat, *quasi*. aen de Engelsche Compagnie behoorde; dat Russel zekerlyk iets hadde ondernomen, daer hy geen ordre toe hadt; doch dat die Capitien eeniglyk den Commandeur Tinker was voorgekoomen in de ordres, die dezelve aen de Schepen the Panter en Revenge hadt gegeven, in gevalle de Commandeur en Raed te Paddang Natter en Tapanioely maintineerden, met verdere byvoeging, dat, vermits de Commandeur Tinker aen hem Gouverneur hadde bericht, dat de Gouverneur Generael te Batavia hem hadt beloofd, dat, in gevalle Natter en Tapanioely wierden opgeëischt, dezelven wederom zouden worden overgegeven; hy Gouverneur, over zulks, uit naem van de Engelsche Oostindische Compagnie, die beide Plaetsen opeischte."

Dat de bovengemelde jongst van Batavia ontvangen Brieven wyders medebrengen, dat de Commandeur en Raed te Paddang, considererende dat de Tractaten, die tusschen wederzydsche Souvereinen in Europa subsisteerden, aen de Compagnien verbieden eenig geweld of eenige vyandelykheden de eene tegen de andere te plegen, en acht gevende op de nadrukkelyke en herhaelde ordres van de Vergadering van Zeventienen, om zich naer die Tractaten te gedragen, daer door zyn wederhouden eenige middelen van meerder klem dan bloote protesten te gebruiken, om zich weder in possessie van Natter en Tapanioely te stellen, en, over zulks, genoodzaekt zyn geweest die twee Plaetsen te laten in handen van de Bedienden der Engelsche Oostindische Compagnie.

Dat voorts, korten tyd na die geweldige occupatie van Natter en Tapanioely, ter reede van Paddang is verscheenen het evengemelde Schip the Revenge, gevoerd by den Capitein J. Watson; dat die Capitein het Kasteel aldaer niet hebbende gesalueerd, meergemelde Commandeur hem dieswegens zyne bevreemding heeft getoond, onder te kennen ge-

'S GRAVENHAGE. geving, dat, indien hy bleef weigeren dat salut te doen, hy, buiten de vergunning van brandhout en water, geene verdere geriefiykheden te verwagten hadt; dat de Capitein Watson daer op, by Missive van . . July zeventien honderd twee en zestig, aen gemelden Commandeur onder anderen heeft geschreven:

De Staten Generael gedoen, door hunnen Ambassadeur, de terug geeving verzoeken van Natter en Tapanioely, en satisfactie wegens het gedrag der Engelsche Zee-Officieren in de Oost-Indien.

„ Dat de Capitein Johan Bladon Tinker, Commandeur van de Schepen, die kortelings te Batavia waren aengeweest, hem hadde geordonneerd possessie te nemen van Natter en Tapanioely voor de Engelsche Compagnie, zoo die Plaetsen niet al bereids in handen van de Engelsche Natie waren, en gemelden Commandeur van Paddang wyders af te vorderen verantwoording en satisfactie wegens de onbillyke behandeling van denzelven gepleegd," met verdere byvoeging; „ dat hy als nog, uit 's Konings naem, vroeg vryheid om voor betaling zich te doen verschaffen alle zulke benodigdheden, als die Plaets konde uitleveren, en hem ontbreken, en dat hy, by weigering van dien, zulks als een vyandelyk bedryf zoude aenmerken, en zich teffens gehouden achten zulks te nemen waer hy konde." Doch welke bedreiging hy echter, zoo het schynt, niet raedzaem heeft gevonden in het werk te stellen.

Dat hunne Hoog. Mog. gemeend hebben al het bovenstaende, en specialyk het geen met opzichte tot Natter en Tapanioely is voorgevallen, in alle zyne omstandigheden, te moeten brengen ter kennisse van hoogstgedachte zyne Majesteit, om daer uit te doen zien, op wat onvriendelyke wyze, hunne Onderdanen in Indien, door eenigen van zyne Majesteits Officieren en Bedienden van de Engelsche Oostindische Compagnie zyn behandeld.

Dat de onderhandelingen van het Ministerie te Madras met den Koning van Candia, het gehouden gedrag van den Admirael Cornish, en vooral de feitelyke onderneming van den Capitein Russel niet anders kunnen worden aengemerkt, dan als infractien van de Tractaten, die tusschen hoogstgedachte zyne Majesteit en hunne Hoog Mog. subsisteren; want

want, behalven dat dusdanige onderhandelingen, als het Ministerie van Madras met den Koning van Candia heeft gehouden, direct strydig zyn met de aengehaelde Artikelen uit de hier voren gemelde Tractaten; dat ook by het vier en dertigste Artikel van het Tractaet van Breda expresselyk is gestipuleerd, „ dat „ de Vlooten of Schepen van de eene Mogendheid „ in de Haven van de andere koomende niets vyandelyks of iets tot præjudicie van dien zullen mogen ondernemen." Zoo ook niet opzichte tot Natter en Tapanioely specialyk is aen te merken, dat, volgens de aloude Contracten, met de wettige Regenten van die Plaetsen aengegaen, en zedert van tyd tot tyd vernieuwd, dezelven beide gehoren onder de Nederlandsche Compagnie, en de Engelsche Compagnie daer op geen recht heeft; dat de eerstgemelde ook niet 'er daed die twee Plaetsen in bezit hebben gehad, toen gemelde Capitein Russel den Resident van Mosschel gedwongen heeft van daer te vertrekken; en gevolgelyk dat, wat recht ook dat de Engelsche Compagnie op die Plaetsen zoude mogen hebben, dezelve echter niet heeft mogen zich met geweld in de possessie van dezelve te stellen; alzoo het separaet Artikel van den achtsten Maert zestien honderd vyf en zeventig met zoo vele woorden medebrengt:

„ Dat, zoo het gebouren mogt dat 'er verschil „ tusschen de voorschreve Compagnien mogt ont„ staen, of eenige schaden, injurien of geweld van „ de eene Compagnie, of iemand anders van een van „ beide dependerende, aen den anderen mogt aengedaen zyn, of gepretendeerd worden aengedaen „ te zyn; in dien gevalle zal blyven verboden, „ dat de andere Compagnie tot middel van geweld „ of Acte van vyandschap, hoedanig of met wat „ daedlykheid die wezen mogt, uitbreken.

Dat hunne Hoog Mog. vervolgens hoogstgedachte zyne Majesteit verzoeken de nodige voorziening te willen doen, ten einde de Nederlandsche Compagnie, wegens de voorschreve ondernemingen, moge erlangen de behoorlyke satisfactie, en de bovenge-

's GRAVEN-HAGE.

De Staten Generael doen, door hunnen Ambassadeur, de terug geeving verzoeken van Natter en Tapanioely, en satisfactie wegens het gedrag der Engelsche Zee-Officieren in de Oost-Indien.

's GRAVENHAGE.

gemelde twee Plaetsen overzulks ook weder aen haer ingeruimd mogen worden.

En zal Extract van deze hunner Hoog Mog. Resolutie, door den Agent van Byemond, gesteld worden in handen van den Heer Yorke, extraordinaris Ambassadeur en Plenipotentiaris van zyne Majesteit den Koning van Groot-Britannie, met verzoek om deze hunner Hoog Mog. instantien, door zyne veelvermogende Officien, by zyn Hof ten besten te seconderen.

Het jaer ten einde geloopen zynde, heeft de Raed van State der Vereenigde Provincien, op nieuws, volgens deszelfs oude en lofflyke Gewoonte, met alle mooglyke oplettendheid en naeuwkeurigheid, in order gebragt en vervolgens in hunner Hoog Mog. Vergaderinge ingeleverd de generale Petitie, met de gewone en buitengewone Staten van Oorlog, voor dit loopende jaer 1764: welke Petitie en Staten van Oorlog, gelezen zynde, in tegenwoordigheid van den Raed van State, aen de Heeren Staten van de byzondere Provincien zyn toegezonden, met vriendelyk verzoek van hunne Hoog Mog., de generale Petitie aendachtig te willen leezen, derzelver punten rypelyk te overwegen en ten spoedigsten de nodige Consenten tot de gewone en buitengewone Staten van Oorlog, voor dezen jare, te dragen, op dat de Staetszaken, in overeenkomst van dezelven, mogen worden gehandhaefd, met gemeen overleg en eenparige bereidwilligheid, en de Banden van Eenigheid, Harmonie en Vertrouwen, hoe langs hoe meer, onder de Bondgenoten bewaerd en versterkt.

Om voor te koomen dat de goede Ingezetenen van deze Hofplaetse geen overlast meer ly-

lyden van stoute Bedelaers en Moetwilligen heeft het Hof van Holland, Zeeland en Vriesland, op den 13 van deze Louwmaend, de volgende Publicatie vastgesteld. 's GRAVENHAGE.

De President en Raden over Holland, Zeeland en Vriesland, allen den genen, die dezen zullen zien of horen leezen, salut: Alzo tot onze kennisse is gekoomen, dat zedert eenige dagen de Straten en Toegangen van den Hage onveilig worden, zoo door stoute Bedelaryen, vermengd met dreigementen, en afperssingen van Geld, als door feitelyke aenrandingen en kwetzinge van de goede Ingezetenen, in vilipendie van de Wetten en Ordonnantien, daer tegens geëmaneerd, *Bedelaryen en afperssingen van Geld verboden.*

ZOO IS 'T, dat wy, dezelve Wetten en Ordonnantien renoverende, en maintinerende, en willende zorge dragen voor de zekerheid en veiligheid van 's Heeren Wegen, geïnterdiceerd en verboden hebben, zoo als wy interdiceeren en verbieden by dezen, allen en een iegelyk zich aen eenige stoute Bedelaryen schuldig te maken, of de genen, die eenige Aelmissen weigeren, te dreigen, ofte iemand, door woorden of daden, eenig Geld of iets anders af te perssen, of anderzins op 's Heeren Wegen te beledigen of aen te randen, op pœne van als Moedwilligen en Straetschenders, aen den Lyve, ja zelfs met de dood, naer exigentie van zaken, te zullen worden gestraft, volgens de rigeur der Wetten.

Beloovende aen den geenen, die zoodanig een Delinquant zal weten aen te brengen, zoo, dat hy in handen van de Justitie gerake, en van het fait worde overtuigd, een premie van honderd guldens, zullende des Aenbrengers naam, des begerende, worden gesecreteerd.

En op dat niemand hier van ignorantie pretendere, lasten en beveelen wy, dat deze zal worden gepubliceerd en geaffigeerd daer zulks behoort, en te geschieden gebruiklyk is.

UTRECHT.

UTRECHT.

UTRECHT. De Onderhandelingen over de Zaek der Rivieren te Arnhem vruchteloos afgeloopen zynde (*); om dat het Kwartier van Nymegen onverzetlyk op het bezorgen en onzetten van het Schaer van Herwen bleef aendringen, en de Gemagtigden van deze Provincie niet besluiten konden, zich, zonder eenig wezenlyk nut voor de gemeene Zake, in het dragen van kosten in te wikkelen, waervan de groote en langduurigheid niet te bepalen waren; zoo keerden dezelven, den 11 van de vorige Slagtmaend, naer huis; en, met de Gecommitteerden van Holland eene afspraek gemaekt hebbende over het opnemen van de Lek, begaven zy zich, den 15 van die maend, naer Vreeswyk, gezegd de Vaert, daer zy de Gecommitteerden van Holland, die ondertusschen van Arnhem, in een Jagt, de Rivier afgekomen waren, vonden en met dezelven de voorgenomene Schouwing werkstellig maekten. Van 't een en ander, deeden zy, den 7 van de na afgeloopen Wintermaend, het volgende Verslag aen de Heeren Staten, hunne Principalen.

EDELE MOGENDE HEEREN!

Na dat U Ed. Mog., by derzelver Resolutie van den 28 September, laetstleden, hadden goedgevonden te committeren de Heeren *van Westerveld*, *Pit*, *van Zuilen*, *van Bergestein*, *van Westrenen* en Lo-

(*) Zie hier voren, blads. 11.

Stich, om met de Heeren Gecommitteerden der respective Provincien, die in de zaken van den Nederrhyn en Yssel mede geintereffeerd zyn, te treden in eene Conferentie, welke te Arnhem stondt gehouden te worden; en aldaer zoodanige middelen te helpen beramen, waer door te wege mogte gebragt worden, dat de Landen en Steden, aen de Wael, Nederrhyn, Lek en Yssel gelegen, zoo veel mogelyk, egalyk mogten deelen in de voordeelen der Rivieren, en de een niet boven de andere bezwaerd worden met de ongemakken der hooge Wateren; mitsgaders, om, met de Heeren Gecommitteerden van Holland, den toestand der Riviere de Lek te gaen bezichtigen, en met dezelven te overleggen, door welke bekwame middelen de belemmeringen, welken op die Rivier gevonden worden, zouden konnen en behoren uit den weg geruimd te worden, en na dat de dag, om de voorsz. Conferentie binnen Arnhem te beginnen, tusschen de Heeren Gecommitteerden der respective Provincien bepaeld was op den 9 der afgeloopen maend November, zyn uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, uitgenomen de Heer *Loten*, die zich, wegens verhinderinge, buiten staet vondt deze Commissie by te wonen, 's daegs te voren, derwaerds vertrokken, en aldaer des avonds omtrent zes uuren aengekomen, hun Logement nemende in de herberg de Ploeg; en hebben kort daer na, door den Secretaris Brouwer, van hun arrivement kennis gegeven aen de Heer *van Balveren*. Waerop de Heeren Gecommitteerden van Gelderland, den volgenden dag om half elf uuren, uwer Ed. Mog. Gecommitteerden zyn komen verwelkomen.

UTRECHT. *De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.*

Vervolgens, hebben uwer Ed. Mog. Gecommitteerden een visite afgelegd by de Heeren Gecommitteerden van Holland, in het Jagt van den Raed van State, dat, tot dienst van dezelven, te Arnhem gekomen was, en hebben, na het eindigen der wederzydsche pligtplegingen, opening gedaen van den staet der Negotiatie met die van Kleve, omtrent de herdyking van 's Gravenwaerd, en hoe die zaek, daer de Kleefsche Krygs- en Domeinkamer, en derzelver Gecommitteerden zich genegen voorgetoond hadden,

den; dus verre buiten effect was gebleven, door de Oppositie van de Duffelsche en andere Dykstoelen daer tegen; met verzoek, dat zy Heeren Gecommitteerden van Holland hunne goede Officien geliefden aen te wenden, om die Herdyking mede te helpen bevorderen.

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Hier op hebben de Heeren Gecommitteerden van Holland, in substantie, geantwoord zeer genegen te zyn, om, in de te houden Conferentie, op het generale werk van de Rivieren, iets te helpen constateren, dat tot onderling genoegen mogte strekken van alle de geinteresseerde Provincien en Kwartieren; en dat, indien 'er zoo iets konde geconstateerd worden, de Heeren Staten van Holland en Westvriesland geen zwarigheid zouden maken om tot de uitvoering daer van mede te concurreren en te contribuëren; zelfs al kwam het te gebeuren, dat hun Ed. Groot Mog. niet ten vollen overtuigd mogten zyn, dat het zelve, in allen deele noodzaeklyk of nuttig was, als het maer geen nadeel konde doen, en als maer de eendragt en goede verstandhouding, tusschen de Geinteresseerde Provincien en Leden van dien, daer door bevorderd konde worden.

Na een vriendelyk afscheid genomen te hebben, zyn uwer Ed. Mog. Gecommitteerden hier van daen naer het Raedhuis gegaen, ontvangende van de Militaire Wagt de gewone eerbewyzingen, en zyn kort daer na gevolgd door de Heeren Gecommitteerden van Holland.

Waer op; vermits 'er geen Gecommitteerden van de Provincie van Overyssel te verwagten waren; de Heer *van Balveren* de Conferentie geopend heeft met een ter materie dienende Aenspraek, breder genotuleerd in het hier nevens gevoegde Verbael; welke Aenspraek door de gezamenlyke Heeren Gecommitteerden in gepaste termen beantwoord is geworden.

Aldus toegetreden zynde tot de besoignes is, op het verzoek van uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, een aenvang gemaekt met het geen aen den mond van den Yssel zoude behoren werkstellig gemaekt te worden, om denzelven, by een lage en middelbare Rivier, in een vaerbaren staet te brengen.

En

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

En hebben de Heeren Gecommitteerden van het Graefschap Zutphen daer op een Verbael en bygevoegde Kaert overgelegd, van den Landmeter Beyerink, in dato 12 April 1763, vervattende een Plan, om de voorsz. Vaerbaerheid te bevorderen; niet alleen door het leggen van eenige Kribben aen de Malburgsche zyde tegens over en boven den mond van den Yssel; maer ook door het bedyken van de Plei, die onmiddelyk boven dien Mond en aen de Noordzyde van den Nederrhyn gelegen is.

Na eenige onderlinge discoursen hier over, zyn, op het verzoek van uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, voorgelezen de Retroacta van de jaren 1735 en 1738, als mede van 1742, het welk door uwer Ed. Mog. Gecommitteerden verzocht wierdt, ten einde te doen zien welke middelen, in dien tyd, schoon het gebruik daer van telkens uitgesteld is, echter by U Ed. Mog. en by de Heeren Staten van Gelderland eenparig goedgekeurd en gearresteerd zyn geworden, tot bevordering van de voorsz. Vaerbaerheid, en dat de Bedyking van de Plei daer toe nooit in aenmerking gekomen was.

Na dat verders eenige redewisselingen hier over gevallen waren, als mede over de verdeeling van het water tusschen de Lek en den Yssel; waeromtrent voornamelyk de Heeren Gecommitteerden van het Kwartier van Veluwe toonden met uwer Ed. Mog. Gecommitteerden in een verschillend begrip te zyn; is eindelyk goedgevonden het voorsz. Verbael van den Landmeter Beyerink ter examinatie over te nemen, om daer op, den volgenden dag, nader te delibereren, en zyn hier mede de besoignes van dezen dag geëindigd.

Dezelve, 's anderen daegs, die geweest is Donderdag de 10 November, hervat zynde, hebben de Heeren van het Kwartier van Nymegen verklaerd, het middel der Kribben tot verbetering van den Ysselmond te approberen; maer het bedyken van de Plei aen te zien als aen verscheide bedenklykheden onderhevig te zyn.

De Heeren Gecommitteerden van Zutphen waren van gedachten dat het voorsz. Plan van den

Land-

UTRECHT. Landmeter Beyerink in alle deelen behoorde gevolgd te worden.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

De Heeren Gecommitteerden van Veluwe verzochten, alvorens zich daer omtrent te expliceren, de gedachten van uwer Ed. Mog. Gecommitteerden dien aengaende te mogen vernemen.

De Heeren Gecommitteerden van Holland uitten zich, in substantie, zoo als in het nevensgaende Verbael vervat is, en verzochten insgelyks het sentiment van uwer Ed. Mog. Gecommitteerden over het gemelde Plan te mogen horen.

Hier op hebben uwer Ed. Mog. Gecommitteerden het volgend schriftelyk Advis ingebragt.

„ By het overwegen van het Verbael van den „ Landmeter Frederick Beyerink, door de Heeren „ Gecommitteerden van het Graefschap Zutphen, „ in de Conferentie van gisteren voorgebragt, is het „ ons voorgekomen, dat het Plan, daer in vervat, „ tot wegneming van de Verzanding van den Yssel-„ mond, in effecte, het zelfde is, als het geen die „ Landmeter reeds in zyn Verbael van den 29 April „ 1761 voorgesteld heeft; immers, zoo veel aen-„ gaet den Project-Dyk over de Plei; bestaende het „ onderscheid genoegzaem alleen daer in, dat die „ Dyk thans nader by den Oever van den Neder-„ rhyn zoude geplaetst worden.

„ De Professor Lulofs heeft, in zyne Aenmerkin-„ gen van den 24 July 1761, tegens dat eerste Pro-„ ject, onder anderen, deze twee wel gegronde „ zwarigheden geopperd. 1. Dat het Water door „ dien Dyk al te veel gedetermineerd zoude wor-„ den naer den Nederrhyn, en dus een merkelyk „ bezwaer aen dien Rhyntak zoude worden toege-„ bragt. 2. En dat men geen efficacieuser middel „ zoude kunnen uitdenken, om den Malburgschen „ Dyk te ruïneren, tot groot nadeel niet alleen van „ de Malburgsche Ingezetenen, Onderdanen zynde „ van den Koning van Pruissen; maer ook van Hol-„ land en het Sticht.

„ Die twee zwarigheden schynen ons toe, zoo „ van geen meer, immers van geen minder gewigt „ te zyn tegens dezen tweeden Projectdyk; aenge-

gezien dezelve, nog nader aen den oever van den Rhyn gelegd wordende, dan de vorige, het Water nog meer den Yſſelmond voorby wyzen en op den Malburgſchen Schaerdyk determineren zoude.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

„ Hier komt nog by, dat, uit die geproponeerde Bedyking van de Plei, een vermeerdering van opkropping hooger op te duchten is, en dat hier door het gevaer van doorbraken voor de dyken van de Betuwe en de Limers merkelyk zal vergroot, en de Yſſel nog meer dan tegenwoordig bloot geſteld worden, om door bywegen te worden overladen.

„ Wy konnen ook niet zien, dat, door die bedyking eenig wezenlyk voordeel te verkrygen zy, tot verminderinge van de Verzanding van den Yſſelmond.

„ Wanneer, in het midden van de vorige Eeuw, het zogenaemde nieuwe Kanael aen den mond van den Ouden Rhyn, door het aengegroeide Grind, tege[illegible]ver Schenkenſchans gegraven werdt, heeft me[illegible]ook teffens het Spyk bedykt; waer over het Water in den Nederrhyn plagt te ſtorten, even als nu over de Plei in den Yſſel; die Spykſe Dyk is telkens, by voorvallende inbraken, herſteld en by wegſpoelingen vernieuwd; en des niet tegenſtaende, is, echter, dat nieuwe Kanael verzand, en de geheele Rhynmond verſtopt geworden, gelyk ook die verſtopping blyft duuren en aenhouden, in weerwil van den nieuwen Dyk, die, in den jare 1745, op het Spyk wederom gelegd is.

„ Dat de overſtorting van het hooge Water over de Plei de verzanding van den Yſſelmond eenigzins mede helpt bevorderen, is ontwyfelbaer; doch de reden daer van is, naer onze gedachten, daer in te zoeken, dat, wegens het voorby ſchieten van den Rhyn voorby den Yſſelmond, de ſtroom binnen dien mond al te zwak is; welke zwakheid nog vermeerderd wordt, door de belemmering van de Weſtervoortſche Veerdammen. Die zwakheid, meenen wy, maekt, dat het overvallend Water over de Plei in ſtaet is, om dien ſtroom by-

UTRECHT.

De Gecommitteerden 't Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

„ byna tot stilstand te brengen, waer door de me„ degevoerde zanden tusschen den mond van den „ Yssel en die Veerdammen zinken en blyven lig„ gen.

„ Om, derhalve, het nadeelige van die overstor„ ting weg te nemen, is, onzes bedunkens, alleen „ nodig, den stroom binnen dien mond te verster„ ken, door den voorby schietenden Nederrhyn „ beter op denzelven te doen aenvallen; zynde zicht„ baer uit het geen, by elke hooge Rivier, by den „ Salmoort, by den Bylandschen en den Millingschen „ Waerd, en op meer andere plaetsen gebeurt, dat „ een zydelingsche overval van water aen een Ri„ vier, wier stroom genoegzame kracht heeft, geen „ nadeel toebrengt.

„ Dit, en het rechtmatig begrip, dat de gemelde „ overstorting niet is de voorname, maer alleen een „ bykomende oorzaek van de verzanding van den „ Ysselmond, en welke niet dan by een hooge Ri„ vier, en dus geduurende het minste gedeelte van „ het jaer werken kan, schynen ons toe de gronden te „ zyn, dat, noch in den jare 1735, noch in den „ jare 1742, toen de opruiming der verzanding van „ den Ysselmond het object van serieuse deliberatien „ geweest is, de Bedyking van de Plei, noch by de „ kundige lieden, welken ten dien tyde geëmploieerd „ zyn, noch by de Provincien Gelderland en U„ trecht, in aenmerking gekomen is; maer dat men, „ voornamelyk, bedacht is geweest, om, in navol„ ging van het geen in de vorige, en in 't begin van „ deze Eeuw gepractiseerd was geworden, door „ het uitsteken van kribben aen de zuidzyde van den „ Nederrhyn, een betere directie aen deszelfs stroom „ te geven naer den Ysselmond.

„ Dit laetstgemelde middel, gelyk op gisteren uit „ de Retroacta gebleken is, wel eer by de twee zoo „ evengemelde Provincien geapprobeerd en geresol„ veerd zynde, wordt als nog by de Heeren Gecom„ mitteerden van het Graefschap Zutphen, even als „ by ons, goedgekeurd; alleen schynen hunne Ed. „ Mog. daerin van ons te verschillen, dat hunne „ Ed. Mog. zouden inclineren, om, by het gebruik

„ van

„ van dat middel, tessens te voegen de voorsz. bedyking van de Plei, waerin by ons om de bovengemelde redenen gedifficulteerd wordt, en die ons toeschynt den Yssselmond zoo niet te zullen benadeelen, immers niet te zullen bevoordeelen.

„ Weshalven wy de eer hebben in bedenken te geven, of niet, met achterlating van die Bedyking, een proef zoude konnen en dienen genomen te worden, wat uitwerking het middel der Kribben; waer van de nuttigheid ter wederzyden erkend wordt; doen zal tot vermindering en wegneming van de Verzanding van den Ysselmond, met dien verstande, dat, zoo de uitkomst aen de verwagting niet mogte beantwoorden, als dan nader zoodanige middelen beraemd en werkstellig gemaekt zullen worden, als ter bereiking van dat einde van nut en dienst zullen worden geoordeeld.

„ Ook zouden wy van Advis zyn, dat, tevens met het leggen der voorsz. Kribben, ook het Schaer aen de Plei tegens verderen afbraek behoorde gedekt te worden, ten einde dezen toevoer van Zand daer van daen naer den Ysselmond te doen ophouden."

UTRECHT; *De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.*

Dit Advis gelezen zynde, hebben de Heeren Gecommitteerden van Gelderland en Holland een Afschrift daer van verzocht.

Vervolgens, door Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden instantien gedaen zynde tot het verlagen der Westervoortsche Veerdammen, en daer op, door de Heeren Gecommitteerden van het Kwartier van Veluwe zynde geadviseerd, dat vooraf de proportie behoorde bepaeld te worden tusschen den Yssel en de Lek, zyn, ten verzoeke van Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, gelezen de Resolutie van hunne Hoog Mog. van den 3 September 1698, en twee Extracten uit de Verbalen van den Nederrhyn en Yssel, van den 21 October 1706, en den 16 Maert 1707, strekkende ten bewyze, dat hunne Hoog Mog., in de onderstelling dat de toenmalige Project doorsnydingen van het Spyk en de Plei ter uitvoer zouden gebragt worden, van sentiment waren geweest, dat, tot wegneming van alle kommer en jalousie,

UT-RECHT. omtrent de Verdeeling van het water tusschen den Nederrhyn en Yssel, zoude konnen vastgesteld worden, dat het schephoofd van de Project doorsnyding van de Plei op zulk eene lengte zoude aengelegd worden, als men bevinden zoude, dat de gelykheid tusschen de beide Rivieren vorderde.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Dat, vervolgens, wegens de non Executie van die Projecten, de Provincien Gelderland, Utrecht en Overyssel besloten hebbende, de Pannerdensche Doorsnyding werkstellig te maken, in conformiteit van het voorsz. sentiment van hunne Hoog Mog., en om dezelfde inconvenienten te prævenieren, onderling by de Conventie over dat werk, in 't begin van deze Eeuw aengegaen, uitdrukkelyk beloofd hebben, met malkanderen in alle getrouwigheid te zullen handelen, het Water by het Schephoofd aen Ysseloort egael te verdeelen, en van tyd tot tyd egael te houden; en dat zy den Directeur, Opper- en Onderbazen van de toen te maken werken, by solemnelen eede, tot de observantie van die egale Verdeeling verpligt en verbonden hebben.

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden hebben ook geallegeerd het achtste Artikel van de Conventie, in den jare 1745 gesloten, ten einde te doen zien, dat, door die nadere Conventie, aen de voorsz. egale Verdeeling van het Water tusschen den Yssel en de Lek, geenszins is gederogeerd geworden. Besluitende, dat, vermits de validiteit der Conventie, in 't begin van deze Eeuw aengegaen, *in confesso* is, als waer op nog onlangs de Heeren Gecommitteerden van Gelderland het betoog gegrond hebben van de verpligting der Heeren Staten van Overyssel, om mede te lasten in de Pannerdensche en andere Werken; dierhalven de egale Verdeeling van het Water by Ysseloort, als zynde uitdrukkelyk by die Conventie gestipuleerd, en naderhand nooit by de gezamenlyke Contractanten geabrogeerd, insgelyks voor een valide en obligatoire schikking te houden zy.

Hier tegens is bygebragt en geleezen de Resolutie der Heeren Staten van Gelderland, den 22 October 1756 genomen, waer van, ten zelven dage, by een ample Missive aen U Ed. Mog. en aen de Heeren

Sta-

Staten van Holland kennis gegeven is, waerin de volgende assertie gevonden wordt, dat, namelyk, al tyd zoude begrepen zyn, dat de Yssel naer zyne gesteldheid een derde, en de Lek daer en tegen de resterende twee derde deelen van het Water van den Nederrhyn behoorde te hebben.

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Rapport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Waeruit dan volgen zoude, dat, wel verre dat de Lek, schoon die by een hooge Rivier merkelyk meer Water ontvangt dan de Yssel, langs deze Riviere zoude mogen en moeten ontlast worden, in tegendeel de Yssel, in zoo verre die meer dan een derde deel van het hooge Water van den Nederrhyn ontvangt, zoude moeten ontlast worden langs de Lek.

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden hebben niet verzuimd voor te houden hoe ongegrond de voorsz. assertie is, en van hoe weinig gewigt dezelve wezen kan tegen de uitdrukkelyke stipulatie van een plegtige Conventie, waer van de validiteit *in confesso* is.

Hier op is het geheele stuk van den Yssel by de Heeren Gecommitteerden van Gelderland en Holland gehouden in Advis, en goedgevonden over te gaen tot de deliberatien over de middelen, die behoorden gebruikt te worden, om te beletten, dat de Nederrhyn, by een hooge Rivier, niet boven zyne proportie met het af komend Water worde bezwaerd.

En zyn, ten dien einde, gelezen 1. de Brief van Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, den 16 April 1763, aen de Heeren Gecommitteerden van Gelderland geschreven. (*) 2. De Resolutie der Heeren Staten des Kwartiers van Nymegen van den 27 May 1763 (†), en, eindelyk, een nadere Missive van Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, van den 29 Augusty daer aen volgenden (§).

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden hadden, in die twee Missiven, om redenen, aldaer in het breede vermeld, geadviseerd, dat, om de vastgestelde proportie tusschen den Nederrhyn en de Wael te doen stand grypen, en den Nederrhyn tegens het overtollig Wa-

(*) Zie hier voren, bladz. 16.
(†) Bladz. 21.
(§) Bladz. 26.

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

ter by een hooge Rivier te bevryden, de Herdyking van 's Gravenwaerd, conform de Resolutien van U Ed. Mog., van de Heeren Staten van Holland en van de Kwartieren Zutphen en Veluwe, behoorde bevorderd en werkstellig gemaekt te worden, en dat de Geintereſſeerde Provincien, na geduurende meer dan elf jaren met groote kosten aen de Waelzyde van den Polder der drie Dorpen, Herwen, Aert en Pannerden, te vergeefs de vereischte veiligheid gezocht te hebben, tegens den overtogt van het hooge Waelwater over den zelven naer den Nederrhyn, eindelyk zich behoorden te keeren naer den Rhynkant van dien Polder, en den Rhynbandyk, die aldaer gevonden wordt, voor hare rekening te nemen, denzelven in een behoorlyken en verzekerden staet te brengen en te houden.

Integendeel, hadden de Heeren Staten des Kwartiers van Nymegen, by derzelver voorsz. Resolutie, het sentiment geadopteerd, dat de Herdyking van 's Gravenwaerd de Rivier niet alleen te veel zoude benaeuwen, tot nadeel van het Herwensche Schaer; maer insgelyks tot nadeel van den geheelen Duffelschen Polder; en hadden, in plaets van die Herdyking, geapprobeerd den voorslag, om den Dyk boven Herwen en den Kruisdyk in behoorlyken staet te brengen tot aen den Ossenwaerdschen Dam, vervolgens van dien Dam (omtrent honderd roeden van *deszelfs* boven einde) een Dyk te trekken langs *Lobeth*, en den zoogenaemden Boterdyk naer mate te verhoogen, en voort te trekken tot aen de Tolhuizen.

Wyders hadden die welgemelde Heeren Staten zich geconformeerd met het Advis van de Heeren, derzelver Gecommitteerden, dat de propositie van Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, zoo even gemeld, ten aenzien van den Herwenschen Rhynbandyk, geheel onaennemelyk en hard was; als mede dat het Herwensche Schaer, hoe eerder hoe beter, met een *blees voor verdere inscharing behoorde te worden bezorgd, ofte wel dat, in plaets van dien, van den 's Gravenwaerd, ter plaetse daer de zware aenval der Riviere begint, een zware Kribbe van genoegzame lengte, met consent en voorkennisse van de Kleefsche Krygs- en Domeinkamer,* be-

behoorde te worden uitgetrokken, met byvoeging, dat die, naer de gedachten van kundige lieden, niet alleen minder dan de voorsz. blees zoude komen te kosten; maer dat daer door een oogenschynlyk ontzet te hoopen zoude zyn; en gevolglyk, na verloop van eenigen tyd, de respective Provincien bevryd zouden konnen worden van het gestadig onderhoud, die de bleeswerken komen te requireren.

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden hadden, in hunne voorsz. Missive van den 29 Augusty laetstleden, onder anderen, hier op aengemerkt, dat de Herdyking van 's Gravenwaerd de Rivier nergens naeuwer, maer wel op zommige plaetsen wyder zoude maken, dan dezelve in den jare 1748 geweest was; en dat die van Herwen en van den Duffelschen Polder thans met weinig gratie, uit een pretense vernaeuwing van de Rivier, een gevaer prætexteerden, dat zy te voren uit het verwyden derzelve voorgegeven hadden te vreezen.

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Voorts, dat het Plan, door de Heeren Staten des Kwartiers van Nymegen in plaetse van die Herdyking geamplecteerd, de nodige zekerheid aen de Geinteresseerde Provincien en Kwartieren niet geven konde.

Dat, echter, indien 's Gravenwaerd herdykt wierdt, U Ed. Mog. gaerne zouden concurreren tot het opmaken van den Boterdyk, als het welk, schoon op zich zelven geen genoegzame veiligheid belovende, echter, gevoegd by die Herdyking, niet konde nalaten de zekerheid te vergrooten voor de Geinteresseerde Provincien tegens het overstorten van het hooge Water in den ouden Rhyn.

Wyders, dat de voorslag, dezerzyds gedaen omtrent den Herwenschen Rhynbandyk, noch hard was; alzoo niemand daer door in zyn recht zoude verkort worden, noch onaennemelyk; vermits de Ingezetenen van den Herwenschen Polder insgelyks hun voordeel daer by vinden zouden; en daer dit middel van geen twyfelachtig succes was, en bovendien veel minder kostbaer, dan die men ter bereiking van het zelfde oogmerk tot hier toe vruchteloos hadt gebruikt.

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden hadden hier bygevoegd, te vertrouwen, dat, zoo dra 's Gravenwaerd herdykt, en de Rhynbandyk van den Herwenschen Polder, voor rekening van de Geinteresseerde

UTRECHT. Provincien overgenomen, verbeterd en in een verzekerden staet gebragt zoude zyn, U Ed. Mog. als dan zich wel zouden willen laten welgevallen, om, hoewel daer toe geheel ongehouden zynde, voor eens en zonder consequentie, voor het toekomende, te contribuëren tot het leggen van een Krib aen den 's Gravenwaerdschen Oever, waer door de Heeren Staten des Kwartiers van Nymegen thans meenden, dat het Herwensche Schaer te ontzetten was.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Na het lezen van die Brieven en Resolutie, zyn 'er verscheide discoursen gevallen over de verschillende Advisen, daer in vervat. Onder anderen hebben de Heeren Gecommitteerden des Kwartiers van Nymegen geïnsteerd op de bewaring van de Proportie tusschen de Wael en den Nederrhyn, zoo als die by de Conventie van 1745 vastgesteld is; en hebben voorgehouden, dat de verlaging van den Millingschen Dam, volgens het *aveu* van de Provincie Utrecht, reeds een aenzienlyk effect gedaen hadt tot ontlasting van den Nederrhyn; dat men bedacht behoorde te zyn om niet te verre te gaen, en, door alles te sluiten tot aen het Pannerdenschen Kanael toe, de Wael niet te overladen.

Dat de hardigheid der propositie van Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden omtrent den Herwenschen Rhynbandyk, die Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, in hunne laetstgemelde Missive, verklaerd hadden, *niet te weten waer in te bestaen*, daer in gelegen *was*, dat, zoo die propositie gevolgd wierdt, de ingezetenen van de drie Dorpen het Water, dat zy nu, om zoo te spreken, tot aen het venster kregen, als dan tot aen den zolder krygen zouden.

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden hebben hier op gerepliceerd, dat het bewaren der voorsz. proportie hun niet minder ter harte ging; dat hun voorgelezen Advis daer ook toe tendeerde; dat, volgens het zelve, de Mond van den ouden Rhyn zoude open blyven, en alle die bywegen gesloten worden, waer door het *in confesso* was, dat, niet tegenstaende de Verlaging van den Millingschen Dam, de Nederrhyn nog verre boven zyne proportie bezwaerd wierdt.

En, wat het nadeel belangde, het welk de Heeren Ge-

Gecommitteerden des Kwartiers van Nymegen, uit hunne propositie omtrent den Herwenschen Rhyndandyk apprehendeerden, dat de vreeze voor het zelve hun voorkwam ongegrond te zyn; alzoo de Ingezetenen der drie Dorpen genoegzaem dezelfde ontlasting vinden konden aen de Waelzyde, als aen den Rhyn kant; behalven dat die Ingezetenen, zoo de gemelde Propositie gevolgd wierdt, daer door niet belet zouden worden hunnen Polder, indien zulks kwamen goed te vinden, aen de Waelzyde tegens Inundatien te beveiligen.

UT-RECHT. *De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.*

Die Heeren bleven, echter, persisteren by het Advis, in voorsz. Resolutie vervat, voor zoo verre het Herwensche aengaet; doch verklaerden, omtrent de Herdyking van 's Gravenwaerd, te zullen afwagten welke de sentimenten van de overige Leden dienaengaende waren.

De Heeren Gecommitteerden van het Graefschap Zutphen zeiden niet te weten, welke van de twee plans, dat van Nymegen, of dat van Utrecht, te præfereren ware, en verzogten dat de kundige Lieden daer op zouden gehoord worden.

De Heeren Gecommitteerden van het Kwartier van Veluwe toonden, de verbetering van den Rhyndyk der drie Dorpen te approberen, en verklaerden de herstelling van de Herwensche Waeldyken over te laten aen het Kwartier van Nymegen; dat ook, volgens Dykrechten, dat Kwartier gehouden was het Herwensche Schaer te bewaren; doch dat zy Heeren Gecommitteerden, echter, wel voor eens zouden willen consenteren in eene modique somme, daer toe te impenderen, mits het Kwartier van Nymegen zich engageerde, daer toe in 't vervolg niets meer te zullen vragen. Dat, voor het overige, ook niet wisten welke van de twee voorgelezen' Advisen, dat van het Kwartier van Nymegen, of dat van Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, behoorde gevolgd te worden, en derhalven ook van gedachten waren, dat de kundige Lieden daer over dienden gehoord te worden; insterende tevens mede op de bewaring van de vastgestelde proportie tusschen de Wael en den Nederrhyn.

De Heeren Gecommitteerden van Holland betuig-

UT-RECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

den hun leedwezen over de discrepantien niet alleen tusschen de geinteresseerde Provincien, maer zelfs tusschen de Kwartieren van Gelderland op het stuk der Rivieren.

Men behoorde, naer hunne gedachten, eenstemmig te zyn op het geen ter verbetering van dezelve by de hand te nemen was, alvorens de Koning van Pruissen, wiens consent in velen opzichte daer toe vereischt zoude worden, daerom konde aengesproken worden.

Holland hadt geen belang by Herwen, doch zoude, echter, zonder te onderzoeken, of daer toe verpligt was of niet, wel willen concurreren tot eenige middelen om Herwen te behouden.

Men behoorde werkstellig te maken, het geen tot onderlinge vereeniging en genoegen strekken konde, al was het iets, dat niet ten uitersten noodzakelyk was.

Wyders, proponeerden die Heeren het innemen van een generael Advis der kundige Lieden, die present waren, over het geheele werk der Rivieren, dat het subject was van de tegenwoordige Conferentie.

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden zeiden, dat zy zich in de voorgelezene Missives en in hun schriftelyk Advis, zoo even overgegeven, breedvoerig op alles, volgens de billykheid in de gronden der Rivierkunde, geëxpliceerd hadden; dat, echter, wel lyden mogten, dat de differentiale pointen in handen gesteld wierden van de kundige Lieden, om te zien, of 'er een generael Conciliatoir te vinden ware.

En is daer op eenparig goedgevonden, de kundige Persoonen van de respective Provincien te gelasten, om met malkanderen, in 't minzame, in overleg te treden over de differentiale pointen, zoo ten aenzien van den Yssel, als van 's Gravenwaerd en Herwen, en door onderlinge toegevendheid, indien het mogelyk was, een Conciliatoir Plan daer omtrent te beramen.

En zyn door de Heeren Gecommitteerden van Gelderland daer toe benoemd de Landmeters *Leenen* en *Beyerink*; door de Heeren Gecommitteerden van Holland de Professor *Lulofs*, benevens de Landmeters *Bolstra* en *Klinkenberg*, en door uwer Ed. Mog. Ge-

com-

committeerden de Major Ingenieur *Veltgens*, benevens den Secretaris *Brouwer*. UTRECHT.

Dezen, in het Jagt van den Raed van State byeen gekomen zynde, waren, na langdurige redewisselingen over de middelen om den Yſſelmond vaerbaer te maken, het dus verre eens, dat het dienſtig ware, aen de Malburgſche zyde, over den mond van den Yſſel, Kribben te leggen, en dat, by gebreke van een gemeten Kaert; zynde die van den Landmeter *Beyerink* ſlegts ſignatief, de plaets en lengte van die te leggene Kribben, by een nadere oculaire inſpectie, behoorden bepaeld te worden. Doch ten opzichte van den Projectdyk over de Plei, waer van dezer zyds het weinig nut voor den Yſſelmond en tot groot nadeel voor den Malburgſchen Schaerdyk en voor den Benedenrhyn en Lek beweerd werdt, bleven de Gelderſche Landmeters by het ſentiment, dat dezelve volſtrekt noodzaeklyk was, als zonder welken, naer hunne gedachten, de voorſz. Kribben weinig of geen effect zouden konnen doen.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

De Hollandſche kundige Lieden waren, insgelyks, van begrip, dat die Projectdyk tot nadeel ſtrekken zoude van den Malburgſchen Schaerdyk en tot bezwaer van den Benedenrhyn en Lek, en dus ſtryden zoude met de belangen van Holland en het Sticht; maer gaven tevens te kennen, niet ten vollen overtuigd te zyn, dat dezelve geen meer voordeel doen zoude ter verbetering van den Yſſelmond, dan dezer zyds gemeend wordt.

Hier van rapport gedaen zynde door den Profeſſor *Lulofs*; als mede dat de tyd niet hadt toegelaten eenige van de overige pointen te verhandelen, hebben de Heeren Gelderſche Gecommitteerden te kennen gegeven zich te laten welgevallen, dat, conform het voorſz. ſchriftelyk Advis van Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, met achterlating van de Bedyking van de Plei, een proef genomen wierdt, wat uitwerking het middel der Krebben aen de Malburgſche zyde doen zoude, tot vermindering en wegneming van de verzanding van den Yſſelmond; en dat, zoo de uitkomſt aen de verwagting niet kwam te beantwoorden, als dan, in 't vervolg, nadere middelen beraemd en werkſtellig gemaekt wierden, om dat oog-

UTRECHT.

merk te bereiken, en werdt aldus dit point geresolveerd.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Den volgenden dag, die geweest is Vrydag den 11 November, zyn de bovengemelde Persoonen vroegtydig in het Jagt van den Raed van State wederom by een gekoomen, en hebben in overweging genomen de Verdeeling van het Water tusschen den Yssel en de Lek, eerstelyk by een lage en middelbare Rivier, en vervolgens by een hooge Rivier.

Na verscheide onderlinge discoursen over het eerste point, is, dezer zyds, als een Conciliatoir daeromtrent voorgeslagen, dat, de Conventie, in het begin van deze eeuwe aengegaen, van waerde en in haer geheel blyvende op dit subject, de tyd zoude afgewagt worden, dat, door middel van Kribben, of door andere zoodanige middelen, als daer toe verder zouden mogen worden geëmployeerd, de mond van den Yssel zoude zyn vaerbaer geworden, dat, als dan uit de ondervinding zoude worden opgemaekt, welke kwantiteit van Water 'er nodig zy, om dien mond, by een lage en middelbare Rivier, op den duur vaerbaer te houden, en alzulks om het hoofdoogmerk te bereiken, dat, ten aenzien van den Yssel, by de voorsz. Conventie, voor zoo veel de gemelde Verdeeling aengaet van het lage en middelbaer Water, bedoeld is; namelyk om die Rivier te doen dienen aen den eenen kant tot gerief voor den Koophandel en Scheepvaert van de aengrenzende en andere Steden en Landen, en, aen den anderen kant, tot een Barriere voor den Staet; en dat, zoo bevonden wierdt, dat een mindere kwantiteit, dan de helft van het afkoomend Nederrhynwater daer toe voldoende was, men daer mede genoegen nemen zoude; doch zoo het mogte gebeuren, dat by de ondervinding kwam te blyken, dat de Ysselmond niet vaerbaer te houden was, dan met de helft van het afkomend Nederrhynwater, dat als dan die helft daer toe zoude besteed worden.

De Hollandsche kundige Lieden verklaerden, dat de voorslag, om den tyd af te wagten, dat uit de ondervinding kwam te blyken wat kwantiteit van Water 'er noodig zy, om den Ysselmond, by een la-

laege en middelbare Rivier, vaerbaer te houden, hun niet onaennemelyk voorkwam; doch wat belangde, dat, indien, by de uitkomſte, bevonden wierdt, de helft van het Nederrhynwater daer toe vereiſcht te worden, als dan die helft daer toe zoude moeten worden beſteed, zulks aen groote zwarigheden onderhevig te zyn; dat, wat 'er ook zyn mogte van de vaſtgeſtelde egale verdeeling van het water by Yſſeloort, welke by de Utrechtſche Heeren beweerd, en by de Gelderſche Heeren tegengeſproken werdt, de Provincie Holland nooit deel hadt gehad in de Conventie, waer op, ſchoon 'er zich Overyſſel aen onttrokken hadt, die Verdeeling aen de Stichtſche zyde geſuſtineerd wordt; dat derhalven Holland ongehouden was om die egale Verdeeling, zelfs in 't gemelde geval, te doen ſtand grypen, en dat verſcheide Leden van die Provincie nooit te bewegen zouden zyn om daer in te conſenteren.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Hier op werdt dezer zyds aengemerkt, dat, ſchoon Holland daer in nooit deel genomen hadt, die Conventie niet te min tuſſchen Gelderland, Utrecht en Overyſſel geſloten en obligatoir was. Overyſſel hadt wel, naderhand, zich daer aen onttrokken: maer de twee andere Provincien waren ſtandvaſtig daerby gebleven; zy hadden Overyſſel ook nooit daer van ontſlagen, maer integendeel altoos beweerd by dat gedrag van die Provincie bezwaerd en verongelykt te zyn; en hadden, by aenhoudendheid, geinſteerd op redres daer van. Nog onlangs waren twee breedvoerige Deductien hier over aen wylen hare Koninglyke Hoogheid, Gl. Mem., overgegeven, met ernſtig verzoek, dat Hoogſtdezelve, als Gouvernante van den Lande, over deze zake geliefde uitſpraek te doen, en de Provincie Overyſſel te houden tot de præſtatie van dat engagement.

Uit de Retroacta bleek, op de overtuigendſte wyze, dat de egale Verdeeling van het water by Yſſeloort uitdrukkelyk by die Conventie bedongen was.

Dit was genoegzaem het eenigſte Artikel van die Verbindteniſſe, dat voordeelig was voor Overyſſel.

Het zichtbaer oogmerk van dat Beding, met betrekking tot die Provincie, was de egale Vaerbaerheid van den Yſſel en de Lek.

Gel-

UT-RECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Gelderland en Utrecht konden dierhalven, behoudens hare sustenue tegens Overyssel, en zonder het gedrag van die Provincie, daer zy zich over bezwaerden, te wettigen, niet nalaten die egale vaerbaerheid te helpen effectuëren.

Utrecht hadt ook voor de veiligheid der Frontieren, en voor de betere ontlasting van het hooge water een importatt belang daer by. Gelderland en Holland waren in het zelfde geval, en, in zekeren opzichte, nog ruim zoo veel daerby geintereseerd.

Als die Vaerbaerheid maer bezorgd wierdt, deedt het niets ter zake, en Overyssel hadt geen reden van klagten, of het met de helft geschiedde, of met een mindere portie van het afkomend Nederrhynwater. Het belang ook, dat Gelderland en Utrecht, zoo wel als Holland, hadden by den Benedenrhyn en de Lek, gedoogde niet meer water, dan noodig was, daer toe te laten gebruiken.

Doch indien, echter, by de uitkomst, tegens verwagting, kwam te blyken, dat de helft van het voorsz. water tot die Vaerbaerheid volstrekt vereischt wierdt, konden Gelderland en Utrecht, zonder inconsequentie, niet weigeren, als dan die helft, wanneer zulks gerequireerd mogt worden, daer toe te laten emplooieren.

Het besluit was, dat het voorkwam, dat in de tegenwoordige onzekerheid, wat kwantiteit van water daer toe noodig zy, provisioneel, en onverminderd een ieders gesustineerde, konde afgewagt worden, wat de ondervinding daer omtrent leeren zoude.

De Geldersche Landmeters hadden hier niet tegen, en de Hollandsche kundige Lieden bleven by hun gezegde.

Na dat ook eenige discoursen over het tweede point gevallen waren, heeft de Professor *Lulofs*, des gevraegd zynde, gezegd, dat hy reeds vele jaren van Zutphen afwezig was geweest; dat, in dien tyd, de toestand aen den Yssel merkelyk konde veranderd zyn; dat anderzins, zoo veel hem de gesteldheid van die Rivieren, uit vorige jaren opgemaekt, bekend was, hy niet zoude durven verzekeren, dat dezelve, by een hooge Rivier, buiten Doorbra-

ken

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

ken, geen meer water zoude konnen lyden dan zy nu gemeenlyk ontfangt: dat hem ook voorkwam, dat ter op den Yssel, wanneer het water aen het peil te Zutphen op achtien voeten staet, geen meer ongemakken gevoeld worden, dan op den Nederrhyn, wanneer het water aen het peil te Arnhem op gelyke hoogte staet, en, eindelyk, dat hy zich verbeeldde, dat de Yssel te Zutphen by een hooge Rivier egael zoude konnen peilen met den Nederrhyn te Arnhem. Alles, echter, mede te verstaen, ingevalle die Rivier nu nog gesteld was, als in vorige jaren.

Hier op is, dezer zyds, als een Conciliatoir over dat point, voorgeslagen, dat, zonder te insteren op de egale Verdeeling van het hooge water tusschen den Nederrhyn en Yssel, hier mede genoegen zoude genomen worden, dat de Westervoortsche Veerdammen tot op 16 voeten Arnhems peil wierden verlaegd, provisioneel ter lengte van 50 roeden aen de zyde der Stad Arnhem, en dat, zoo die lengte niet voldoende was, als dan verder met die Verlaging zoo lang wierde voortgegaen, tot dat de Nederrhyn en Yssel, by hooge Rivieren, aen de tegenwoordige peilen te Arnhem en te Zutphen respectivelyk kwamen gelyk te staen, en dat die gelykheid van peiling zoude beginnen gerekend te worden, van dat het water boven de 16 voeten Arnhems peil zoude gerezen zyn, en over die Verlaging zoude heen stroomen.

De kundige Lieden van Holland verklaerden, dat zy, als Bedienden van die Provincie, zich met dezen voorslag zeer wel konden conformeren.

In tegendeel, sustineerden de Landmeters van Gelderland, dat de gesteldheid van den Yssel volstrekt geen Verlaging van die Veerdammen konde lyden.

Vervolgens overgegaen zynde tot de zaken aen de Bovenwael, werdt de Herdyking van 's Gravenwaerd by allen geoordeeld nuttig en noodzaeklyk te zyn.

Ten opzichte van het Herwensche Schaer was de Landmeter *Leenen* van begrip, dat het noch met een enkele Kribbe, noch met tachtig roeden Bleeswerk, te helpen was, maer dat daer vry wat meer toe vereischt zoude worden.

De Hollandsche kundige Lieden meenden ook,

UTRECHT. dat het Advis, vervat in de meergemelde Resolutie des Kwartiers van Nymegen, daer omtrent wat onvoorzichtig was; en verklaerden, ten aenzien van het overnemen en verbeteren van den Rhyndyk der drie Dorpen, dat, als maer, van dezen kant, de noodige veiligheid verkregen werdt, het voor Holland onverschillig was, waer de dyk lag, welke die veiligheid bezorgde; maer dat te vreezen was, dat de Heeren van het Kwartier van Nymegen niet te bewegen zouden zyn, om in de propositie, door de Stichtsche Heeren daer omtrent gedaen, te bewilligen.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Rapport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Dezer zyds is, op de gronden en redenen, welken in de twee bovengemelde Missiven van Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden vervat zyn, gesustineerd, dat derzelver Advis aengaende het Herwensche behoorde gevolgd te worden.

Van de voorsz. begrippen, door den Professor *Lulofs*, sommierlyk rapport gedaen zynde ter Vergadering van de gezamenlyke Heeren Gecommitteerden, die ondertusschen byeen gekomen waren, hebben de Heeren Gecommitteerden van Zutphen en Veluwe de Verlaging van de Westervoortsche Veerdammen ten eenenmale van de hand gewezen: voor reden gevende, dat de Yssel, by een hooge Rivier, met geen meer water, dan tegenwoordig, konde bezwaerd worden, zonder die twee Kwartieren te ruïneren, en een onherstelbaer nadeel toe te brengen aen de Provincie Overyssel.

De Heeren Gecommitteerden van Holland herhaelden de betuiging van hun leedwezen over de discrepantien tusschen de Leden, en van hunnen wensch, om iets te konnen helpen constateren tot genoegen van allen.

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden insteerden, met allen ernst, op de Verlaging van de Westervoortsche Veerdammen, immers dat het zoo even gemelde Conciliatoir, daeromtrent voorgeslagen, mogte gevolgd worden; doch te vergeefs. Weshalven ziende, dat de Heeren Gecommitteerden van Zutphen en Veluwe op dit stuk onverzetlyk waren, en om door alle mogelyke toegevendheid te

be-

beletten, dat deze Conferentie niet vruchteloos mogte eindigen, hebben Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, eindelyk, daer omtrent die Verklaring gedaen, welke in de Memorie, zoo straks volgende, vervat is; waer mede die Heeren genoege genomen hebben. En is het point van de Verdeeling van het water by Ysseloort, by een lage en middelbare Rivier, en het geproponeerde Conciliatoir daer omtrent, buiten discussie gebleven.

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek;

Ten aenzien van de Herdyking van 's Gravenwaard hebben de zoo even gemelde Heeren zich geconformeerd met het Advis van Uwer Ed. Mog Gecommitteerden. Ook hebben de Heeren Gecommitteerden van het Kwartier van Nymegen daer in geconsenteerd; doch onder voorwaarde, dat men zich onderling omtrent het Herwensche ook verstaen moeste.

Ten dezen opzichte hebben Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden aengedrongen op het in staet brengen van den Rhynbandyk der drie Dorpen, conform hun Advis, daeromtrent hier voren gemeld; doch dit is by de Heeren Gecommitteerden des Kwartiers van Nymegen ten eenenmale gedeclineerd geworden.

Vervolgens hebben Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, gemakkelykheids halve, in de plaetse daer van geproponeerd het leggen van den Inlaegdyk, by den Professor *Lulofs*, op den 26 April 1762, geprojecteerd, die, op een draeglyke distantie van het afbrekend Schaer, zoude geplaetst worden; maer deze propositie, wat instantien daer toe by de Heeren Gecommitteerden van Holland en van U Ed. Mog. ook gedaen zyn, is, insgelyks, onverzetlyk van de hand gewezen.

Het uiterste, daer de Heeren Gecommitteerden des Kwartiers van Nymegen verklaerden toe te konnen komen, was, dat 'er, behalven den Inlaegdyk, door den gemelden Professor op den 28 July 1761 geprojecteerd, nog gelegd zoude worden een Slaperdykje achter de Kerk van Herwen, en schoon Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden voorhielden, dat, wegens de nabyheid van dien Slaperdyk by den Oever der Riviere, de geinteresseerde Provincien en

Kwar-

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Kwartieren geen behoorlyke veiligheid daer door verkrygen konden; en hoe zeer zy ook verzochten, dat die Slaperdyk ten minsten honderd en vyftig roeden verder mogte voortgetrokken worden, tot op een plaetse, daer wat meer Voorland was, en in dat verzoek geappuïeerd wierden door de Heeren Gecommitteerden van Holland, was, echter, alles te vergeefsch. Weshalven Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, geen middel ziende om iets beters te obtineren, en tot een nader bewys van derzelver ernstig verlangen, om deze Conferentie van eenig nut te doen zyn, eindelyk, zich daeromtrent geëxpliceerd hebben, zoo als in de tweede Memorie, hier na volgende, vervat is.

Eindelyk, door de Heeren Gecommitteerden des Kwartiers van Nymegen aengedrongen zynde op de bezorging van het Herwensche Schaer, hebben Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, voorbehoudens de ongehoudenheid van deze Provincie, om daer toe te concurreren, geconsenteerd, op het welbehagen van U Ed. Mog., in het leggen van een zware Kribbe aen den Oever van 's Gravenwaerd. Doch hoe zeer dit inderdaed alles was, dat de Heeren Staten des Kwartiers van Nymegen, by hunne meergemelde Resolutie, gedesidereerd hadden, waren, echter, de Heeren Gecommitteerden van dat Kwartier daer niet mede te vreden, maer insteerden op ten minsten nog een tweede Kribbe, en onderhoud van beiden. Deze instantien werden ten sterksten geappuïeerd door de Heeren Gecommitteerden van Holland. Waer op, eindelyk, Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, met een nieuwe toegevendheid, geconsenteerd hebben in het leggen van eene of liever twee Kribben aen den oever van 's Gravenwaerd, en in den onderhoud van dien; in voegen, zoo als uit de laetstgemelde Memorie, zoo straks nader blyken zal. En het heeft Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden toegeschenen, dat hier mede genoegen genomen wierdt.

Voorts is de Secretaris *Brantsen* verzocht om de pointen, die dus verre verhandeld waren, in geschrift te stellen, en des anderen daegs ter Vergadering voor te brengen.

Wyders, is gelezen en gearresteerd een Concept Missive, door de Heeren Gecommitteerden van Gelderland; als op wier name alleen de Conventie over de Spyksche Werken met de Kleefsche Regering gesloten is; te schryven aen de Kleefsche Krygs- en Domein-kamer tot aenmaning, om te concurreren tot het herstellen der defecten van die werken.

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne Verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Eindelyk hebben de Heeren Gecommitteerden van Gelderland aen Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden gecommuniceerd een Verbael van den Landmeter *Beyerink*, over de defecten van den Waerdschen Dam, rakende de drie Provincien; welke zaek by Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden gehouden is in Advis. En is hier mede de Vergadering gescheiden op reces.

Den volgenden dag, die geweest is Saturdag den 12 November, na dat de respective Heeren Gecommitteerden eenige Ordonnantien ten laste van de drie en vier Provincien geteekend hadden, door den Secretaris Brantsen een extensie voorgelezen zynde van de voorsz. pointen, hebben Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden de twee volgende Memorien overgegeven, ten einde van derzelver byzondere Advisen en ware Meaning te beter blyken mogte.

De inhoud van de eerste Memorie was deze:

„ De Heeren Gecommitteerden 's Lands van Utrecht verklaren, nopens de verbetering van den „ mond van den Yssel, ten einde daer door die importante Barriere voor de Republiek te verzekeren, en de Steden en Landen, by die Rivier gelegen, de billyke voordeelen der Scheepvaert te „ doen genieten, zich te gedragen aen hun schriftelyk Advis, dienaengaende ingebragt, en het „ geen tusschen de gezamenlyke Heeren Gecommitteerden der respective Provincien daeromtrent „ is geconvenieerd; verzoekende, dat de overige „ Heeren zich ook gelieven te expliceren op de „ propositie, by dat Advis vervat, om het afbrekend Schaer aen de Plei boven den mond van

UT-RECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

„ den Yssel gelegen, te dekken tegens verderen afbraek, ten einde den toevoer van zand daer van daen naer dien mond te beletten.
„ Wyders verklaren zy Heeren Gecommitteerden dat, in gevolge de speciale Resolutie der Heeren Staten hunne Principalen, met ernst geinsteerd hebbende, dat de Westervoortsche Veerdammen tot op 16 voeten Arnhems peil mogten verlaegd worden, immers tot zoo verre, dat, de Rivier boven dat peil ryzende en dus over die Verlaging heen stroomende, het water op den Yssel aen het peil van Zutphen en op den Nederrhyn aen het peil van Arnhem gelyk kome te staen, zy wel gewenscht hadden dat hunne instantien daeromtrent meer ingang hadden kunnen vinden by de Heeren Gecommitteerden van de Kwartieren Zutphen en Veluwe; doch dat zy, ziende de sterke oppositie van die Heeren daer tegen, en derzelver apprehensie, als of daer uit zeer nadeelige gevolgen spruiten zouden voor de twee gemelde Kwartieren en voor de Provincie van Overyssel; schoon zy Heeren Stichtsche Gecommitteerden bekennen moeten van de gegrondheid dier apprehensie in geenen deele overtuigd te zyn; echter, by de Heeren Staten, hunne Principalen, zullen trachten uit te werken, dat hunne Ed. Mog. zich gelieven te laten wel gevallen, dat, provisioneel, wanneer, aen de Malburgsche zyde, als mede aen het afbrekend Schaer van de Plei, zoo spoedig als doenlyk is, convenabele Kribben zullen gelegd zyn, het effect afgewagt worde, dat dezelven doen zullen tot het verbeteren en in staet brengen van den Yssel, om, by een hooge Rivier, meer water, dan tegenwoordig, te konnen slyten, in vertrouwen dat, dit effect eenigzins aen de verwagting beantwoordende, de Heeren Staten der Kwartieren Zutphen en Veluwe zich als dan niet zullen onttrekken, om door eene toereikende Verlaging van de gemelde Veerdammen een behoorlyke ontlasting van het hooge water aen den Nederrhyn en Lek langs den Yssel, zoo veel doenlyk is, te be-

„ zor-

„ zorgen ; onverminderd nogthans de Conventie
„ tusschen de Provincien Gelderland, Utrecht en
„ Overyssel in den beginne van deze eeuwe aenge-
„ gaen, en de daer by vastgestelde egale Verdeeling
„ van het water by Ysseloort, waer aen zy Heeren
„ Stichtsche Gecommitteerden verklaren niet te
„ willen verstaen worden hier mede eenigzins te
„ derogeren".

UT-RECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

De tweede Memorie was van den volgenden inhoud:

„ De Heeren Gecommitteerden 's Lands van U-
„ trecht verklaren met genoegen te zullen zien dat,
„ conform de reeds genomene Resolutien van de
„ Provincien Holland en Utrecht, mitsgaders van
„ de Kwartieren Zutphen en Veluwe, thans eenpa-
„ rig by alle de Heeren Gecommitteerden der re-
„ spective Provincien worde gearresteerd de Herdy-
„ king van 's Gravenwaerd, ten koste van de geza-
„ menlyke Provincien, zoo als die Herdyking door
„ den Professor *Lulofs*, op den 28 July 1761, is ge-
„ proponeerd. Consenteren ook in de Herstelling
„ van den vervallen Boterdyk, en nemen aen op
„ het favorabelste aen de Heeren Staten, hunne
„ Principalen, te zullen voordragen een Kribbe, ter
„ lengte van vyftig of zestig roeden, of liever twee
„ Kribben, welken te zamen die lengte hebben, te
„ helpen leggen, en, zoo lang nodig, te helpen
„ onderhouden tot dekking van den hoek, alwaer op
„ 's Gravenwaerd de Inlaegdyk aen den ouden dyk
„ zal aengesloten worden. Wyders te zullen trach-
„ ten by Hooggemelde Heeren, hunne Principalen,
„ te wege te brengen, dat hunne Ed. Mog. voor het
„ tegenwoordige wel willen afzien van de voorgesla-
„ gen verbetering van den Rhynbandyk der drie Dor-
„ pen, en, ten gevalle van de Heeren Staten des
„ Kwartiers van Nymegen, gelieven te consenteren,
„ dat, ingevalle 's Gravenwaerd in voege voorsz.
„ herdykt, en de tegenwoordige Wael en Rhyn-
„ dyken van de drie Dorpen, door die, aen welken
„ zulks incumbeert, in behoorlyken staet gebragt
„ worden, als dan, ten koste van de geassocieerde

UT-RECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem; als op de Lek.

„ Provincien, te Herwen gelegd worde niet alleen „ de Inlaegdyk, door den Professor *Lulofs*, in „ dato als boven, geproponeerd, maer ook ach„ ter de Kerk van dat Dorp een Slaperdyk, be„ ginnende aen dien Inlaegdyk ruim honderd roe„ den boven deszelfs nedereinde, en sluitende „ aen den Herwenschen Waeldyk omtrent zestig „ roeden beneden het nedereinde van den gemelden „ Inlaegdyk; alles onverminderd de ongehoudenheid „ der hooggemelde Heeren Staten van Utrecht, om „ de Dyken en het Schaer van Herwen te helpen be„ zorgen. Kunnende, echter, zy Heeren Stichtsche „ Gecommitteerden niet nalaten hier by te voegen, „ als nog beducht te zyn, dat de gemelde Slaper„ dyk, wegens zyne nabyheid by den Oever van het „ afbrekend Schaer, niet buiten gevaer zal wezen, „ van binnen korten tyd weg te spoelen, en dat het „ derhalven raedzamer zoude zyn denzelven tot „ omtrent honderd en vyftig roeden verder te ver„ lengen, alwaer wat meer Voorland gevonden wordt, „ of liever, in deszelfs plaets te leggen den Slaper„ dyk, door den Professor *Lulofs* op den 26 April „ 1762 geproponeerd.

„ De gemelde Heeren Gecommitteerden vleien „ zich met die billyke verwagting, dat de kring dus „ gesloten zullende wezen van beneden den mond „ van den ouden Rhyn af tot aen den mond van het „ Pannerdensche Kanael toe, de Heeren Staten van „ Gelderland en van het Kwartier van Nymegen, op „ eene Officicaieuse wyze, daer in wel zullen gelie„ ven te voorzien, dat de Dyken, tot dien Kring „ behoorende, voor zoo verre dezelven op het „ Grondgebied van hunne Ed. Mog. gelegen zyn, op „ den duur in een behoorlyken staet gehouden wor„ den, en dat, in gevalle van onverhoopte doorbra„ ken van de Waeldyken der drie Dorpen, de Inge„ zetenen daer toe gehouden worden, dat zy tot hun„ ne ontlasting geen hulpgaten maken in hunne Rhyn„ dyken, noch in den Dyk van het Pannerdensche „ Kanael, maer alleen in hunne Waeldyken, al„ waer zy, zonder iemands nadeel, genoegzaem de-

„ zelf-

„ zelfde ontlasting vinden konnen, als aen de zyde UTRECHT.
„ van den Rhyn of van het Pannerdensche Kanael.

Vervolgens hebben Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden nogmaels zeer ernstig verzocht, dat de zoo even gemelde Slaperdyk ten minsten honderd en vyftig roeden langer mogte gemaekt worden; doch al wederom vruchteloos.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Eindelyk, door Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden instantien gedaen zynde tot het bezorgen van de Noordzyde van den Rhyn boven den mond van den Yssel, het welk Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden vermeinden, dat door middel van Krebwerken behoorde te geschieden; is men, na eenige redewisselingen, dienaengaende dus verre overeen gekomen, dat aldaer zoodanige werken zouden gemaekt worden, als men, om het Schaer van de Plei tegen verderen afbraek te dekken, en alzoo den toevoer van het zand daer van daen naer den voorsz mond te beletten, onderling by nadere examinatie zoude dienstig oordeelen.

Het scheen nu, dat alles geschikt was, en het liet zich aenzien, dat deze byeenkomst, zoo niet van dat nut, als men wel had mogen verwagten, immers niet geheel vruchteloos wezen zoude. De zaek, echter, is gansch anders uitgevallen.

By het vyfde Artikel van de extensie, door den Secretaris *Brantsen* voorgelezen, wordt gezegd:
„ dat men die van Kleef zoude zoeken te induceren,
„ dat langs den 's Gravenwaerd, ter plaetse, alwaer
„ men zulks het best zoude oordeelen, een of meer
„ Kribben wierden aengelegd, en, zoo lang het no-
„ dig is, onderhouden, om, zoo doende den gemel-
„ den Waerd en het onderliggende Herwensche
„ Schaer te dekken, en met den tyd geheel te ont-
„ zetten".

Toegetreden zynde tot de deliberatie over die extensie, hebben Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden aengemerkt, dat dit Artikel, zoo als het daer geconcipieerd was, veel ruimer was dan hun gedragen Consent; alzoo by hun Consent bepaeld was het getal der Kribben, en de Plaetsen, alwaer dezelven zouden gelegd worden. Dat zy wel hadden aengeno-

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

men aen U Ed. Mog. favorabel te zullen voordragen, dat U Ed. Mog., behalven tot de Herdyking van 's Gravenwaerd, ook geliefden te concurreren tot het leggen en onderhouden van ééne of liever twee Kribben, om die Herdyking ter plaetse, daer de nieuwe Inlaegdyk aen den ouden Dyk zoude aengesloten worden, tot meerder gerustheid voor de geassocieerde Provincien, te dekken, ten einde, zoo doende, ook tevens te gemoet te komen aen de Heeren Staten des Kwartiers van Nymegen, die verklaerd hadden in het begrip te zyn, dat 'er een oogenschynlyk ontzet te hoopen zoude zyn voor het Schaer van Herwen, indien daer ter plaetse een enkele Kribbe uitgetrokken wierdt, en dat het Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden ook ten uitersten aengenaem zoude zyn, dat door die Kribben dat ontzet te wege gebragt wierdt; doch dat zy geenzins bewilligen konden, dat hun voorsz. Consent daeromtrent geëxtendeerd wierdt, als op eenigerhande wyze implicerende een engagement tot de bezorging of ontzetting van dat Schaer; alzoo U Ed. Mog. daer toe ongehouden waren, en geen belang daer by hadden, en ook by verscheide Resolutien uitdrukkelyk verklaerd hadden in die zake geen deel te konnen nemen. Dat overzulks Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden in dat Concept Artikel niet konden acquiësceren.

De Heeren Gecommitteerden des Kwartiers van Nymegen ontkenden niet, dat U Ed. Mog. ongehouden waren om Herwen te bewaeren; maer zeiden, dat zy niet bewilligd hadden in de Herdyking van 's Gravenwaerd, dan onder voorwaerde, dat men zich onderling over het Herwensche zoude verstaen; dat zy verwagt hadden, dat de gezamenlyke Provincien tot de bezorging daer van zouden concurreren; dat vooraf niet konde bepaeld worden, of daer toe niet meer dan twee Kribben zouden nodig zyn; dat men ook de Resolutie des Kwartiers van Nymegen daeromtrent in geen strikten zin hadt moeten opvatten; alzoo zichtbaer genoeg was, dat het oogmerk van dat Kwartier met een enkele Kribbe niet te bereiken was.

Wyders hielden die Heeren voor den beklaeglyken toestand der Ingezetenen van de drie Dorpen; het

groot-

groot verlies door hun by het Schaer van Herwen geleden; de zware kosten, door het Kwartier van Nymegen daer aen reeds gedaen, en dat, zoo het zelve door de geassocieerde Provincien niet tevens bezorgd wierdt, dat Kwartier ook niet zoude consenteren in het overige, dat by deze Conferentie beraemd was.

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden hebben hier op gerepliceerd, dat de Herdyking van 's Gravenwaerd, als strekkende niet alleen tot nut van de overige Provincien en Kwartieren, maer ook ten aenzien van de Betuwe, tot merkelyk voordeel van het Kwartier van Nymegen, in geen compensatie konde komen met de bezorging van het Schaer van Herwen; dat alleen tot avantage strekte van dat Kwartier, zonder dat de overige Provincien en Kwartieren daer eenig belang of voordeel by hadden.

Dat Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden uit de voorsz. Resolutie niet anders hadden konnen opmaken, dan dat het Kwartier van Nymegen meende het leggen van een enkele Kribbe alleen noodig te hebben. Dat zy, echter, op de pressante instantien, daer toe gedaen, geconsenteerd hadden in eene of in twee Kribben en in den onderhoud van dien, en dus in meer, dan zy begrepen hadden, dat by het gemelde Kwartier begeerd was: en dat het hun ook voorgekomen was, dat men hier mede volkomen genoegen genomen hadt. Dat, al hadt men zelfs uitdrukkelyk een onbepaeld getal van Kribben by die Resolutie geproponeerd, zy, in dien gevalle, echter hun Consent niet verder zouden hebben kunnen extenderen, dan zy nu gedaen hadden. Dat ook, daer de geassocieerde Provincien, ten opzichte van het Schaer van Herwen, tot niets gehouden waren, en de geheele bezorging daer van het Kwartier van Nymegen alleen aenging, het hun voorkwam, dat men reden hadt, om met dat geconsenteerde wel te vrede te zyn; dat Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, by het accepteren der propositie tot het houden van deze Conferentie, vooraf uitdrukkelyk verklaerd hadden, in die verwagting te zyn, dat van U Ed Mog. niet zoude gevergd worden het Schaer van Herwen te helpen bezorgen. En dat ook, daer de Provincie van U-

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

trecht zelve zoo zeer gedrukt wierdt door den last van kostbaere Dyken, en de ongemakken der hooge Rivieren, en een aenmerkelyk getal van Ingezetenen binnen dezelve hier door insgelyks in zeer beklaeglyke omstandigheden waren, het in der daed noch te vergen, noch te verwachten was, dat U Ed. Mog. buiten eenige verpligting of belang, zich engageren zouden tot het bezorgen en ontzetten van een Schaer, in het Kwartier van Nymegen gelegen.

Niet te min bleven echter de Heeren Gecommitteerden van dat Kwartier op die Bezorging aendringen.

De Heeren Gecommitteerden van Holland herhaelden nogmaels, breedvoerig, hunne hier voren gemelde betuigingen, en insteerden met ernst, dat Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden nog in een derde Kribbe consenteren zouden.

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden hebben hier op onderling in aenmerking genomen het bovengemelde begrip van den Landmeter *Leenen*, omtrent het geen vereischt zoude worden, om het Schaer van Herwen te ontzetten, en het gebruik, dat van de onderstanden gemaekt is, welke de geassocieerde Provincien, de eene min de andere meer, daer toe reeds te voren verleend hebben; boven dien dat, om den Nederrhyn te ontlasten, de bezorging van dat Schaer niet nodig is, en dat ook die Ontlasting daer door niet verkregen kan worden; in voegen de geassocieerde Provincien, die bezorging ten haren laste nemende, zich, zonder eenig wezenlyk nut voor de gemeene Zake, engageren zouden tot het dragen van kosten, waer van de grootte en langdurigheid niet te bepalen zyn.

Wyders, dat van de geassocieerde Provincien gevergd wierdt, voor het particulier belang van het Kwartier van Nymegen dien last op zich te nemen, daer, ter zelfder tyd, niet alleen de Heeren Gecommitteerden van dat Kwartier aen die Provincien het gebruik weigerden van den Rhyndyk der drie Dorpen; maer daer ook die Heeren door geene Instantien van de Heeren Gecommitteerden van Holland of van U Ed. Mog te bewegen waren, om te consenteren in

het

het leggen van een Inlaegdyk aen de Waelzyde, op een draeglyken afstand van het afbrekend Schaer, en zelfs onverzetlyk declineerden, het geringe Slaperdykje, hier voren gemeld, hoe oogenschynlyk deszelfs onveiligheid ook was, slechts honderd en vyftig roeden te laten verlengen, om ten minsten eenige zekerheid van dien kant aen de onderliggende Provincien en Kwartieren te bezorgen.

UT-RECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Rapport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Voorts, hoe weinig 'er te betrouwen zy op de Bovenwaeldyken, zelfs al worden zy behoorlyk hersteld, en dat de geintereſſeerde Provincien altoos van die zyde in gevaer blyven, zoo lang de Yſſel en Lek in geen beteren ſtaet gebragt worden; en dat, het geen men geconſenteerd hadt tot vermindering der Belemmeringen van den Yſſel zeer gering was, en daer en boven nog onzeker, of en hoe verre het zelve ter uitvoer zoude gebragt worden; en dat, ten aenzien van de Lek, nog niets geconſtateerd was met de Heeren Gecommitteerden van Holland.

Eindelyk, dat uit het ſteeds aenhouden der Heeren Gecommitteerden van het Kwartier van Nymegen op de geheele bezorging en ontzetting van het Herwenſche Schaer zichtbaer was, dat dezelve even zoo weinig met drie als met een of twee Kribben te vreden zouden zyn.

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden dit alles overwegende, en geen eene reden ziende, waer door U Ed. Mog., thans meer dan ooit te voren, zouden kunnen geëngageerd worden, om van derzelver iterative Reſolutien, omtrent dat Schaer genomen, af te gaen, hebben eenparig vermeind, by hunne gedane Propoſitie op dat ſubject, zoo als dezelve vervat is in de laetſtgemelde Memorie, te moeten perſiſteren, en niet te konnen of mogen aennemen U Ed. Mog. te adviſeren om derzelver conſent, ten dezen opzichte, nog verder te extenderen.

Weshalven Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden het voorſz. verzoek zoo tot een derde Kribbe, als tot de geheele Bezorging en Ontzetting van het meergemelde Schaer, ten eenemael gedeclineerd hebben.

De Heeren Gecommitteerden des Kwartiers van Nymegen, daer en tegen, niet te permoveren zynde

om

UT-RECHT. om met de zoo evengemelde Propositie genoegen te nemen, is het gevolg van dit verschil geweest, dat de Heeren Geldersche en Hollandsche Gecommitteerden verstaen hebben, dat, vermits men het op dit stuk niet eens konde worden, al het overige, dat by deze Conferentie beraemd en vastgesteld was, te houden was voor krachteloos; en deze Byeenkomst dus vruchteloos gescheiden is.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

Waer op Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden met de Heeren Gecommitteerden van Holland een afspraek gemaekt hebbende over de Opneming van de Lek, den volgenden dag, 's morgens, van Arnhem weder vertrokken, en des avonds alhier te Utrecht te rug gekomen zyn.

Vervolgens zyn Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, in conformiteit van die Afspraek, op Dingsdag, den 15 November, wederom, van hier gereden naer de Vaert, en hebben aldaer de Heeren Gecommitteerden van Holland gevonden, die ondertusschen van Arnhem de Rivier af derwaert gekomen waren, en zyn met dezelve in het Jagt van den Raed van State de Lek afgezakt tot kort by Bergambagt.

By de Opneming van die Riviere, derzelver Boorden en Dyken, in zoo verre zulks zonder uit het Jagt te gaen geschieden konde, vergeleken met een nieuwe Kaert van de Lek, door den Landmeter *Bolstra* gemaekt, welke de Heeren Gecommitteerden van Holland by zich hadden, is, tot vermindering van de opkropping van het hooge water, voornamelyk het volgende in aenmerking gekomen:

1. Zoude de Kade, die een weinig beneden de Vaert zich van den Noorder Lekdyk uitstrekt tot aen de Erf van den vervallen Steenoven, het oude Werk genaemd, indien dezelve boven het peil van den Viaenschen Veerdam verheven mogte zyn, tot op dat peil verlaegd worden.

2. Zoude de Kribbe beneden de Wiel, by Jaersveld, aen de Noordzyde van de Lek, wat ingekort konnen worden, niet zoo zeer tot vermindering van de Opkroppingen, als wel om de directie van de Rivier alhier te verbeteren; waer by gevoegd diende te

worden

worden de Amotie van eenig Houtgewas, daer tegen over gelegen.

3. Zoude van groot nut zyn het inleggen van den Zuider Lekdyk, by het huis te Herlaer, beneden Jaersveld.

4. Zoude nader kunnen onderzocht worden of de Boven-Molen van Jaersveld niet te verplaetzen zy in dier voegen, dat deszelfs Kaden schuins naer beneden gelegd, of wel geheel geamoveerd zouden konnen worden.

5. Zoude zeer dienstig zyn het Erf van den verlaten Steenoven van Ommeren, en een hoogte daer achter gelegen; door welk een en ander de ruimte tusschen de Dyken voor den vryen aftogt van het hooge water aldaer zeer belemmerd is; te verlagen.

6. Dienden de Houtgewassen en Opslag op den Uiterwaerd van Willige Langerak, beneden de Slaepwerf, opgeruimd, en de Kaden, welke daer op zyn mogen, zoo veel nodig, verlaegd te worden.

7. Zoude vereischt worden dat, aen den eenen kant, de Noorder Lekdyk by Willige Langerak even boven Nieuwpoort,

8. En, aen den anderen kant, de Zuider Lekdyk, tegen over Schoonhoven, van beneden Nieuwpoort tot by het huis van Liesveld, naer binnen gelegd wierden.

9. Doch in gevalle, niet tegenstaende het importante nut, zoo oogenschynlyk hier uit te wagten, tot vermindering van de zware opkropping boven Schoonhoven, en van het daer uit resulterend gevaer voor de Provincien van Holland en Utrecht, dit echter onverhooptelyk te veel zwarigheden en hinderpalen mogte ontmoeten, zoude, ten minsten, het resterend Houtgewas tegens over Schoonhoven, en verder naer beneden tot op een en een half of twee roeden van den dyk weggehakt, en de Huisjes, die aldaer by het Veer buiten den dyk staen, geamoveerd dienen te worden.

10. Eindelyk, zouden de boven en beneden Dwarskaden van de Nessepolder, onder Liesveld, geslegt of verlaegd, en het daer beneden staende Rietgewas uit den weg geruimd behooren te worden.

Margin: UTRECHT. *De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.*

De

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

De Heeren Gecommitteerden van Holland hebben aengenomen van de voorsz. pointen rapport te doen aen de Heeren Staten, hunne Principalen; maer hebben te gelyk te kennen gegeven, dat, vermits men het te Arnhem niet hadt konnen eens worden omtrent het generale werk der Boven-Rivieren, Holland ook wel ligt zoude konnen difficulteren omtrent de Opruiminge van de Lek, hoe gereed, anders, om alle toegevendheid daer in te gebruiken.

Waer op Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden aen die Heeren voorgehouden hebben, dat het inderdaed zeer nuttig en noodzaeklyk was, de Overstortingen van het hooge Waelwater in den Nederrhyn over 's Gravenwaerd en Herwen te beletten, en dat het ook te wenschen was geweest, dat de Heeren Gecommitteerden des Kwartiers van Nymegen daer toe een min bekrompen en tevens gaef Consent hadden konnen uitbrengen, zonder het zelve te accrocheren aen de bezorging en ontzetting van het Herwensche Schaer, daer het Sticht van Utrecht geen deel in nemen konde, en daer ook de geassocieerde Provincien noch belang by hadden, noch verpligt toe waren. Doch dat te gelyk aen te merken was, dat de ondervinding sedert den jare 1740, op de overtuigendste wyze, hadt doen zien, dat, al wierden de Bovenwaeldyken behoorlyk hersteld, men zich nooit op dezelven konde verlaten. Dat derhalven het belang der onderliggende Provincien medebragt, om voor hare veiligheid vooral bedacht te zyn op de verbetering van de Lek en de Herstelling van den Yssel, ten einde, in alle gevallen, hoe de Bovenwaeldyken ook mogten gesteld zyn, een onbelemmerden aftogt aen het overtollige Opperwater naer Zee te bezorgen. Dat van die twee middelen het gereedste voor Holland en Utrecht was het verbeteren van den Lek, als het welk van de Heeren Staten dier twee Provincien alleen afhing, zonder het consent van anderen daer toe nodig te hebben. Dat het zelve ook van de meeste aengelegenheid was voor die twee Provintien, wegens de aenmerkelyke vermindering der gevaerlykheid en schadelykheid van die Riviere, welke daer uit met zekerheid op den duur te wagten was. Dat Utrecht inderdaed zeer veel belang

lang hier by hadt; doch Holland vooral niet minder. En dat het, derhalven, voor de laetstgemelde Provincie ten minsten even zoo nuttig en nodig was als voor Utrecht, met allen ernst en spoed gezamenlyk de hand te slaen aen het verbeteren van de Lek, zonder daer toe af te wagten, wat 'er omtrent de Boven-Riviere zoude mogen besloten of werkstellig gemaekt worden.

UTRECHT.

De Gecommitteerden 's Lands van Utrecht doen Raport aen de Staten, wegens hunne verrichtingen, zoo te Arnhem, als op de Lek.

De inspectie van de Lek dus geëindigd zynde, hebben Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden, 's namiddags om vyf uuren, een vriendelyk afscheid genomen van de Heeren Gecommitteerden van Holland, en zyn, vervolgens, van Groot Ammers, in Rytuigen, over Vianen en de Vaert, naer Utrecht terug gekeerd, en aldaer des avonds om tien uren binnen gekomen.

Uwer Ed. Mog. Gecommitteerden hadden wel gewenscht dat zy U Ed. Mog. een voordeeliger rapport hadden konnen doen van den uitslag dezer commissie; dog vleien zich, echter, met het vertrouwen, dat hunne verrichtingen en aengewende pogingen in dezen met de goedkeuring van U Ed. Mog. zullen vereerd worden.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

Ter Uitschryvinge van den grooten Landsdag, die alhier, jaerlyks in Sprokkel- en Lentemaend, gehouden wordt, hebben de Ed. Mog. Heeren, Gedeputeerde Staten van deze Provincie, op den 10 van de tegenwoordige Louw-maend, een Brief aen de Gerechten in de Grietenyen en de Magistraten in de Steden doen afzenden, welke van dezen inhoud is:

VESTE,

LEEU-
WAR-
DEN.

Brief ter Uitschryvinge van den grooten Lands-dag.

VESTE, LIEVE, BEZONDERE!

Als Wy ons eens errinneren, en te binnen brengen de bekommerlyke en dangereuse omstandigheden van Tyden en Zaken, waer in de Staet zich meermalen heeft bevonden in vorige Jaren van deze Eeuwe;

Zynde, of door vreemde Troepen omcingeld en ingesloten, of hebbende van rondsomme het schrikkelyk vuur des Oorlogs woeden;

En daer by considereren de heuchelyke Tyden, waer in dezelve zich voor tegenwoordig mag bevinden, van niet alleen by continuatie te genieten die twee groote en onwaerdeerbare Voorrechten in eene Burgerstaet van Vrede en Vryheid;

Maer daer en boven te mogen leven in eene aengename hoope en verwagtinge van in dezelven niet te zullen worden gestoord ofte ontrust.

Zoo kunnen Wy Ons niet genoegzaem verwonderen over GODS goede Voorzienigheid en genadige Bewaringe en Beschermiuge in dezen over den Staet, en zynen heiligen Name daer voor naer waerde danken;

Waer door vorige groote zwarigheden, en gevreesde onheilen niet alleen zyn opgehouden, en verdweenen, maer de Staet ook als in de ruimte gebragt, en in vorigen Luister, Aenzien, en Credit gesteld.

Immers, in den voorleden jare, by deze zelve Tyds-gelegenheid, mogte het Ons gebeuren, wel een aengenaem vooruitzicht ontwaer te worden tot de herstellinge van een algemeene Vrede in Europa.

Doch nu zien Wy dezelve reeds daer gesteld, gesloten en bevestigd.

En schynende de in Oorlog geweest zynde Mogendheden, door het maken van onderlinge Alliancien en Tractaten, zeer genegen te zyn tot conservatie der Vrede, en over de Balance en Evenwigt in dit Waerelddeel onderling te contracteren:

Mogte maer de gemaekte en algemeene Vrede een Vrede zyn in 's Heeren gunste, en daer door geduurzaem en bestendig gemaekt.

Als

Als mede alles, wat daer aen hinderlyk ofte nadeelig is, als, by voorbeeld, zoude kunnen zyn de Twist-Appel over het beklimmen van den vacanten Kroon en Throon van Polen, of iets diergelyks, daer van genadiglyk afgeweerd worden.

LEEUWARDEN. *Brief ter Uitschryvinge van den groten Landsdag.*

Zaken, niet anders als ten uiterften wenschelyk en begeerlyk voor deze Onze Republiek.

Om niet, by eene ongelukkige Rupture tusschen derzelver Geallieerden, in den Oorlog te worden ingewikkeld, en genoodzaekt, daer in deel te nemen, uit oorzake van vorengemaekte schikkingen en verbindtenissen.

En kunnende de Staet, in dezen zeer aengenamen Tyd van Vrede, hoe langs zoo meer komen, tot eene blyde ademhalinge, en ontlastinge van zware Lasten, benevens grote en importante Schulden, in vorige Oorlogen opgelegd,

En de Ingezetenen van denzelven daer door verligt, en in de ruimte gebragt worden.

Mogt het den HEERE behagen om van den Staet, verder, en in het toekomende, genadiglyk af te wenden allerlei Oordeelen, en blyken van zynen rechtvaerdigen Toorn, die Wy als nog, door de aenhoudende Ziekte en Sterfte op veele plaetsen onder het kostelyke Rundvee gevoelen en ondervinden.

En den Inwoonderen des Lands te doen genieten het goede en weldadige tot in een lengte van dagen.

Ondertusschen zal het voor den Staet zeer nodig zyn om met alle Wysheid en Voorzichtigheid, zorge te dragen voor den welstand en de veilige behoudenisse van Land en Kerk.

Zoekende, onder Gods hulpe, en medewerking, zoodanige middelen te beramen, en wegen in te slaen, als ter bewaringe van deze Onze gewenschte Vrede en afwendinge van alle Gevaren en Onheilen, zoo van binnen als buiten, nodig zullen bevonden worden.

De middelen, hier toe geschikt, zyn van Ons meermalen bygebragt, en zullen dezelven, om geen longeur te betragten, en redites te vermyden, met stilzwygen voorbygaen.

Te meer, om dat dezelven omstandig en naeuwkeu-

LEEU-WARDEN. keurig zullen worden opengelegd en aengedrongen; in eene generale Petitie der Consenten voor de respective Staten van Oorlog, zoo ordinaris als extraordinaris, voor dezen loopende jare 1764;

Brief ter Uitschryvinge van den groten Landsdag. Door den Raed van State der Vereenigde Nederlanden ter Vergaderinge van hunne Hoog Mog. de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, na derzelver hooge Wysheit, en bekende zorge voor 's Vaderlands Welzyn *en Corps* overgebragt;

En door hunne Hoog Mog. aen deze onze Provincie, gelyk aen de Heeren Staten van de andere Provincien, ten fine van eene spoedige Deliberatie en gave consenteringe, wordende toegezonden.

Wy hebben derhalven goedgevonden den Ordinaris Landsdag, voor dezen jare, wederom uit te schryven tegens Maendag, die wezen zal den zesden February eerstkomende.

Verzoekende en ordonnerende UE., amtshalven, hier af vroegtydig kennisse te laten toekomen aen de respective Volmagten van uwen Bedryven, ten einde dezelven zich op voorsz. tyd in de Stad en ter Vergaderinge op 't Landschaps-huis, mogen laten præsent vinden, om, na aenhooringe der Propositie, op gemelde Staten van Oorlog, en andere Generale en Provinciale Poincten en Petitien, sampt andere Stukken, benevens andere 's Lands Volmagten, zoodanig mede te helpen delibereren en resolveren, *als* ten beste van den Staet in 't gemeen, van deze onze Provincie in 't byzonder, en tot conservatie en meeste veiligheid van deze aengename Vrede, gulden Vryheid, en zuiveren Godsdienst, onder den Goddelyken Zegen, nodig en dienstig zal bevonden worden.

Overzulks enz. (*)

Zagen

(*) Hier op volgt, alleen met veranderinge van den dag der stemminge, die nu, op de Dorpen, den 1 en in de Weerkamer, op den 3 van Sprokkelmaend vastgesteld is, wat wy, in ons III Deel (1749) bladz. 75 regel 14, tot bladz. 79 regel 40, hebben te boek gesteld.

Zagen wy te voren hoe de beruchte Deductie; op den naem van de Gecommitteerde Leden van den grooten Kerkenraed dezer Stad, ter vergaderinge van de Heeren Gedeputeerde Staten ingeleverd, en vervolgens met den druk gemeen gemaekt; doch die by de uitkomst gebleeken is alleen het werk van Ds. Blom geweest te zyn; in 't algemeen ontvangen is (*), wy moeten nu zien, wat uitwerkzel dezelve gehad hebbe by hunne Ed. Mog. en hoe die de gansche handelwyze van dien Predikant hebben opgenomen. Terwyl ieder met verlangen den uitslag van de zaek te gemoet zag, hadt de Magistraet zich met een Verzoekschrift aen de Heeren Gedeputeerde Staten gewend, ten einde het denzelven behagen mogte, het gezag van de Regering omtrent kerkelyke zaken te handhaven, en tevens, tot genoegen van hunne Ed. Achtb., zoodanige orders te stellen, als zy, naer hunne hooge wysheid, zouden verstaen te behoren. Om hun verzoek kracht by te zetten, hadden zy nevens het zelve gevoegd drie Stukken, van welken het eerste bestondt in een *Betoog van het gepasseerde omtrent de zaken van Ds. Blom, met eenige Aenmerkingen daerop; benevens het geen door hem is in 't werk gesteld om Oproer te verwekken. Voorts verscheiden Onwaerheden opgelost.* Dit alles was begrepen in de volgende Artikelen.

LEEUWARDEN.

I. De beruchte Aenspraek is, door Ds. *Blom*, gedaen aen den Magistraet van Leeuwarden, op Vrydag den 26 Augusty 1763; dezelve met indignatie

(*) Zie ons vorig Deel (1763) bladz. 767, en volg.

LEEU-WARDEN. gnatie door hunne Achtb. gehoord zynde, is, toen ten tyde, daer op alleen geresolveerd, *het verzoek*, *door den Kerkenraed gedaen*, *by provisie*, *te houden voor Notificatie*, met intentie, om de Deliberatiën over de ergerlyke Uitdrukkingen, en de manier, waer op de Aenspraek was gedaen, uit te stellen tot nadere Vergaderinge.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

Op Woensdag den 31 Augusty, is die Aenspraek publiek in Druk uitgegeven en verkogt.

Op Vrydag den 2 September, hebben hunne Achtb. de gedrukte Exemplaren laten ophalen, het verder drukken verboden, en den Drukker gecondemneerd in een Boete van 50 Goud-guldens, als mede Ds. *Blom* in een Boete van 100 Goud-guldens; beide ten profyte van de Stads Armen-kamer, en te gelyk den éénen over zyn Wangedrag, en den anderen over zyne Onvoorzichtigheit gecorrigeerd; deze Resolutien zyn, op Woensdag den 7 dito, zoo aen den Drukker, als aen Ds. *Blom* te voren gelezen, en weinige dagen daer na, buiten kennis en tegens de intentie van hunne Achtb. gedrukt. Ondertusschen hadt de Drukker zich reeds by Requeste, en daer by overgelegde gedrukte Deductie, geadresseerd aen den Hove van Vriesland, en zich beklaegd over de Ophalinge der gedrukte Exemplaren, en over het Verbod van dezelven te drukken en te verkoopen; sustinerende dat in dezelve Aenspraek niets gevonden wierdt, het gene onbetamelyk of ergerlyk was, en, diensvolgens, dat het Drukken daer van geenszins strydig was tegen 's Lands Ordonnantie, 2de Boek Tit. 19; verzoekende derhalve, dat de Magistraet mogt worden geordonneerd, om aen hem kost en schadeloos te restitueren alle de opgehaelde Exemplaren, en teffens te boeten de schade, daer door by hem geleden.

De Achtb. Magistraet, hier op rescriberende, heeft aengetoond dat de Aenspraek wel ter dege en directelyk viel in de termen van 's Lands Ordonnantie, en dat dezelve was *Ergerlyk*, *Lasterlyk*, *Diffamatoir* en *Seditieus*, hoedanige Geschriften, onder anderen, aldaer verboden worden te drukken, by pœne van 50 Goude Friesche Ryders.

Het is evident, dat van deze Quæstie, en van de

Uitspraek, daer over by den Hove te doen, genoegzaem afhing de Decisie van de Zaek: Want byaldien hunne Ed. Mog. mogten verstaen, dat de Aenspraek niets onbetamelyks in zich vervatte, zoo was by den Magistraet te onrechte gehandeld, en moest aen den Drukker zyn Verzoek worden geaccordeerd: in tegendeel, zoo het Hof oordeelde, dat de Aenspraek zoodanig was, als dezelve by den Magistraet wierdt aengemerkt, volgde van zelf, dat des Drukkers Verzoek moest worden afgeslagen: Nu is het laetste geschied, hebbende hunne Ed. Mog. op des Drukkers Requeft geappointeerd *Nihil*, den 8 October 1763. Waer uit, derhalve, klaerlyk is af te nemen, dat het Hof de Aenspraek heeft geoordeeld te zyn *Ergerlyk*, *Lasterlyk*, *Diffamatoir* en *Seditieus*, diensvolgens strafbaer: gelyk ook alle verstandige Menschen dezelve geoordeeld hebben zoodanig te zyn.

LEEUWARDEN.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

Nogthans hebben Ds. *Blom* en de Drukker beiden kunnen goedvinden te appelleren, eerst aen den Hove, en daer na mede aen het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gedeputeerden, niet tegenstaende de Resolutien, tegens hen genomen, kleiner boeten en zagter correctien vervatteden, dan de één zoo wel als de ander verdiend hadden.

II. Het is bekend, dat Ds. *Blom*, op Zondag den 4 September, na dat des Vrydags te voren was genomen de Resolutie om hem te boeten en te corrigeren, (waer van hy schynt kennis gekregen te hebben) zeer ergerlyk en aenstotelyk heeft gepredikt, over een uitgekipte Text van *Pred.* 3 vs. 16 en 17; en laten na zingen *Psalm* 52, vs. 4, 5 en 6, en zulks op eene wyze, waer door alle de Toehoorders ontsteld en ten uitersten ontstigt zyn geweest. Het is mede bekend, dat Ds. *Blom*, zedert dien tyd, alle zyne Predikatien over vrye Stoffen heeft gedaen over Texten, welken meer of min applicabel waren op de omstandigheden, waer in hy zich, naer zyne gedachten, bevindt.

Niet lang na de voorsz. condemnatoire Resolutie, heeft Ds. *Blom*, door den druk, laten publiceren een zoo genaemd *Eenvoudig Verbael van het gene voorgevallen is van den 24 Augustus tot den 10 of 11 September.*

LEEUWARDEN.

ber, in het welke gevonden worden verscheide kwaedaertige en tegens de waerheit verdraeide of vercierde omstandigheden.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

III. Den 10 of 11 October, is, tot verbazinge van al de waereld, in het licht gekomen *de befaemde Deductie* (uitgegeven, zoo als op de titel staet, doch tegens de waerheit) *op den naem van den E. Groten Kerkenraed, en op order van deszelfs Gecommitteerden.*

Deze Deductie kan niet anders worden aengemerkt dan te zyn een nadere Explicatie en uitbreiding van de gedane Aenspraek van Ds. *Blom*, en als een blyk van wat Geest dezelve gedreven wordt; behelzende die Deductie, nog meer dan de Aenspraek, van het begin tot het einde, zoo vele honende en injurieuse uitdrukkingen tegens zyne wettige Overigheit, zoo vele extravagante en verregaende stellingen, en teffens zoo vele onwaerheden, dat dezelve van ieder een met de uiterste verontwaerdiginge gelezen en verfoeid is; geblykende daer uit, en uit de gehele aeneenschakelinge van 's Mans handelingen, ten allerklaersten, dat zyn oogmerk van het begin af aen geweest is om het gemeen op te hitzen, en wat zand in de oogen te strooijen, om het zelve met een blind vooroordeel, voor hem ten goeden, en voor den Magistraet ten kwaden in te nemen.

IV. In het *Eenvoudig Verbael* wordt eerst gezegd, dat Ds. *Blom*, beneffens een Ouderling en een Diacon, gecommitteerd waren om, by den Magistraet, op een *Vriendelyke*, *Bescheidene*, *Eerbiedige*, doch *teffens Deftige wyze, en met kracht en klem van redenen, te verzoeken en aendringen op de Approbatie van het Drietal, ten minsten een spoedige afdoeninge en uitslag van zaken:* Een Commissie, die zeer rechtmatig en billyk was, en *waer toe* (gelyk hunne Achtb. zelven zeggen in hunne Resolutie van den 2 September) *de Kerkenraed allezins gerechtigd was.* De wyze om die last uit te voeren konde ook met geen gepaster woorden zyn uitgedrukt; maer de uitvoering van die Commissie, door Ds. *Blom*, is recht het tegengestelde geweest; want in plaetse van het te doen op een *Vriendelyke*, *Bescheidene*, *Eerbiedige* en *Deftige* wyze, en

met

met kracht en klem van redenen, heeft hy, het gedaen op een *Onvriendelyke*, *Onbescheidene*, *Oneerbiedige* en *Dol-driftige* wyze, met kracht en klem van onbetamelyke en honende uitdrukkingen, en zulks op zoo een hoogen en meesterachtigen toon, en met zulke gesten, dat hy eerder scheen gekomen te zyn om een hoop Schooljongens of Turfdragers te corrigeren en wat uit te schoften, dan in de Vergaderinge van zyne wettige en gebiedende Overheden om aen dezelve een verzoek te doen.

LEEUWARDEN.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

V. Verders, zegt Ds. *Blom* in zyn *Eenvoudig Verhael* pag. 3, dat de Aenspraek *zonder zyne ordre of permissie het licht ziet, en in aller handen is*, en pag. 7. dat *het drukken van die Aenspraek hem niet raekt*; gelyk hy ook in zyne Deductie op pag. 19. zegt *rondelyk voor al de Waereld te verklaren, dat hy noch part noch deel aen het drukken van die Aenspraek heeft*; † Ieder een is nogthans overtuigd dat het contrarie waer is; en zulks geblykt ook uit de verklaringe, door den Drukker zelven aen den Heere President, in presentie van den Secretaris, op den Raedhuise gedaen, hebbende dezelve Drukker, op de aen hem gedane vragen getuigd, dat hy een afschrift van de Aenspraek gekregen hebbende van een der Diaconen, het zelve, schielyk, met hulp van zyn knegt, hadt uitgeschreven; dat hy daer op was gegaen naer het huis van Ds. *Blom*, om die te vragen of hy het zelve wel mogte drukken, maer dat hy hem niet hadt t'huis gevonden; dat Ds. *Blom* niet lang daer na was gekomen aen het huis van hem Drukker, en dat dezelve als toen, op zyne vraeg of hy de Aenspraek wel mogte drukken, geantwoord hadt dat hy daer toe geen order gaf, en het hem ook niet verboodt; dat de Heer President hem Drukker verders gevraegd hebbende, hoe het kwam, dat 'er in de afschriften van de Aenspraek, welken den eersten avond, en den volgenden morgen, na dat hy dezelve gedaen hadt, gemaekt waren na het eigenhandige van Ds. *Blom*, niet gevonden wierden eenige woor-

† Het is aenmerkelyk, dat Ds. *Blom* nergens zegt, dat de Aenspraek *zonder zyne kennis* gedrukt is.

LEEUWARDEN.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

woorden, welken al staen in de gedrukte, en welken hy ook op den Raedhuise gesproken hadt; als de woorden, en niet de *Afgoden of een Afgod*, en eenige anderen meer, dat hy Drukker daer op hadt geantwoord, dat Ds. *Blom* zyn afschrift gelezen hebbende gezegd hadt, dat 'er nog eenige woorden in moesten, die hy ook gesproken hadt, en dat daer op voorsz. woorden 'er in gevoegd waren, zoo dat het zeker is, dat de Aenspraek wel ter dege met kennisse, zoo niet op ordre van Ds. *Blom*, gedrukt is, en dat hy daer toe met raed en daed geholpen heeft.

VI. Verders, zegt Ds. *Blom* in zyn *Eenvoudig Verbael*, dat de President van hunne Achtb. na het doen van de Aenspraek, en na dat de Gecommitteerden waren uitgegaen en weêr binnen gekomen, aldus hadt geantwoord: *Dat de E. Raed ons en den Kerkenraed bedankte voor de zorge, die wy droegen voor den welstand van Gods Kerke &c.* willende door de woorden *ons en den Kerkenraed* te kennen geven, dat de Heer President de Gecommitteerden zoo wel als den Kerkenraed bedankt hadt, gelyk hy ook in zyne Deductie, op de 8ste en meer andere paginâs, het zelve nog sterker uitdrukt, zeggende *dat hunne Achtb. door den Mond van hunnen President de Gecommitteerden hadden bedankt, als mede den Kerkenraed*; doch dit is volstrekt onwaer: De Magistraet heeft, toen ten tyde, alleenlyk geresolveerd, *het voorstel van den Kerkenraed by provisie aen te nemen voor Notificatie*; en dat geresolveerde is door den Heere President aen de Gecommitteerden bekend gemaekt met deze woorden: *Hunne Achtb. bedanken den Eerwaerden Kerkenraed voor zyne attentie, en houden het gedane verzoek by provisie voor Notificatie: Hunne Achtb. zyn ook al voor eenigen tyd bedacht geweest, om de zaek af te doen, maer eenige omstandigheden hebben het tot nog toe belet; dezelve zullen hunne intentie aen den E. Kerkenraed, by Resolutie of Missive, laten bekend maken*; dit weten en verklaren niet alleen de Leden van den Magistraet, maer ook Ds. *Blom* zelve heeft aen den Kerkenraed gerapporteerd: *Dat de Gecommitteerden tot antwoord hadden gekregen, door den Mond van den President Bourboom, dat de Magistraet den Kerkenraed bedankte voor de zorge &c.* (dus niet

de

de Gecommitteerden en den Kerkenraed beide, maer den Kerkenraed alleen) dit blykt uit de Resolutien in het Kerkeboek geregistreerd, waer van een Extract gevonden wordt in de gedrukte Deductie van den Drukker op pag. 4, als mede in de Deductie van Ds. *Blom* pag. 8; alwaer hy nogthans maer weinige regels hooger, tegens de waerheid, gezegd hadt, dat de Heer President, *Dezelven*, (namelyk de drie Gecommitteerden) *hadt bedankt als mede den Kerkenraed*; zoo dat Ds. *Blom* het bedanken van de Gecommitteerden heeft verzonnen, en ter kwader trouwe gevoegd by het bedanken van den Kerkenraed; behalven dat dit Rapport ook in andere opzichten niet in oprechtigheid is gedaen; want het compliment van de gedane dankzegginge aen de Kerkenraed is geweest *voor zyne attentie*, en niet voor de zorge &c. (hoewel dit op een uitkomt) maer het gene wezenlyker is, *het bouden van het gedane verzoek voor Notificatie* is door Ds. *Blom* geheel afgelaten, het welk nogthans, toen ten tyde, is geweest, eigenlyk en alleen, de inhoud van de Resolutie.

LEEUWARDEN.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

VII. In het vervolg van het *Eenvoudig Verbael* pag. 4, 5 en 6, spreekt Ds. *Blom* kortelyk, doch in de Deductie pag. 23 en 24 zeer breed, van de aenzegginge, en de drie Citatien, welken hem gedaen zyn om op den Raedhuise te compareren; doch hy heeft in dat Verhael tegens de waerheid gesteld vele omstandigheden, die niet gebeurd, en redenen of antwoorden, die niet gesproken zyn; daer en tegen heeft hy verzwegen eenige inpertinentien, die hy gezegd heeft; voorts doet hy alles met een groten omslag, doch tegens de waerheid, zoo voorkomen, als of hy geciteerd was tegens tyden, wanneer hy moeste prediken, of ledematen aennemen, of in den Kerkenraed zyn, en als of hy alzoo was gestoord en verhinderd in zyn Heilig Dienstwerk, en in de zaken van God; integendeel is hy telkens geciteerd tegens zoodanigen tyd en uur, als hy die zaken zoude verricht hebben, waer op by den Magistraet wel naeuwkeurig gelet is. Ook spreekt hy van die voorgewende, doch onware, verhinderingen, met een schynheiligheit en hui-

LEEU-WARDEN.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

chelarye, die alles te boven gaet; waer tegens veel zoude konnen worden ingebragt, doch het welk hunne Achtb. liever met stilzwygen willen passeren. Uit zyn eigen Verhael geblykt genoegzaem, dat hy in het ontvangen en beantwoorden van de gedane Citatien zich gansch oneerbiedig en choquant gedragen heeft; maer uit de Rapporten en schriftelyke Relasen der Boden geblykt zulks nog veel klaerder; gelyk daer uit mede geblyken verscheide Onwaerheden, die hy hier opdischt; verzwygende onder anderen ook, dat hy aen den Bode, toen die de eerste mael kwam om hem aen te zeggen om boven te komen, eerst gevraegd hadt, *of hy kwam uit Naem van den Magistraet, of van den President?* en dat de Bode geantwoord hebbende, dat hy kwam uit ordre van den gehelen Magistraet, zoo als hy ook daegs te voren aen zyn Huis was geweest, Ds. *Blom* daer op gerepliceerd hadt: *Dan behoefje myn Dienst niet te presenteren aen den President, maer aen hunne Achtb.* Verders kan men uit der Boden Relasen, en uit het gehele Gedrag van Ds. *Blom*, in dezen gehouden, duidelyk afnemen, dat zyn oogmerk is geweest, om zyne Overigheit eenige malen vergeefs te doen vergaderen, te tergen en te bespotten; ook is zelf choquant en insolent de Missive, die hy zegt aen hunne Achtb. gezonden te hebben, waer van hy het Afschrift voordraegt op pag. 5, doch welke niet geopend is; gelyk ook choquant is geweest de manier van die Missive te zenden. Ds. *Blom* schynt te hebben gedacht, dat hunne Achtb. niet zouden durven komen tot de extremiteit, van hem door den Major en Stads Adsistenten te laten halen, welk evenwel geschied zoude zyn geweest, zoo hy niet hadt aengenomen te compareren op de vierde Citatie, die alleen gediend hadt tot waerschouwinge.

VIII. Het gene Ds *Blom* verder sustineert, op pag. 6 van zyn *Eenvoudig Verhael*, en breeder op pag. 23 en 24 van zyne Deductie, dat de Magistraet geen recht zoude hebben, om hem te laten citeren by pœne van vier pond groot, en dat zulks zoude strydig zyn tegen 's Lands Ordtie, 3 Boek 2 Tit. Art. 29, als mede, dat tusschen ieder Citatie zouden moeten ver-

lopen

LEEUWARDEN.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

lopen acht dagen, en wat dies meer is; zulks alles geeft te kennen zoo wel eene kinderachtige Onkunde, als grote Malitie; want die en andere passagien uit die Titul van 's Lands Ordtie komen hier in genen dele te pas, terwyl die gehele Titel alleen behelst de manier en instructie van de Practyk voor de Gerechten, in ordinaris Processen, en geenszins handelt van politique bevelen, wanneer de Overigheid iemand in persoon ontbiedt, of anders kan laten halen.

Zeer laeg, maer nogthans ook vuil, is het mede, dat Ds. *Blom*, met veel ophef, als een zoort van kwade trouwe doet voorkomen een Schryffout, welke geslopen was in de Resolutie Condemnatoir, waer van hem Extract is ter hand gesteld, zynde daer in geschreven geweest, den 27, in plaetse van 26 Aug. van welke geringe Schryffout de eerste Klerk Ds. *Blom* is gaen adverteren, doch het welke hy geweigerd heeft te laten corrigeren.

IX. Op pag. 6 en 7, zegt Ds. *Blom* kortelyk iets van de manier, op welke hy, des Woensdags avonds, den 7 Sept. naer het Raedhuis is gegaen, met den Bybel onder den arm, en het geen als toen hem zoude bejegend zyn; doch hy verzwygt wederom de voornaemste omstandigheden, uit welken zoo klaer als de dag gebleekt, dat hy het kwaed en strafbaer oogmerk heeft gehad, om het gemeen op den been te helpen, en oproer te verwekken; want ieder een weet, dat hy dien avond omtrent half zeven uur, wanneer het nog licht was, uit het huis van zyn Advocaet, en met denzelven aen zyne zyde, is gegaen naer het Raedhuis, niet langs den kortsten weg, die maer van weinig treden was, maer langs een groten omweg, heel langzaem en statieus, dragende onder zyn arm een Bibel in quarto van het grootste en dikste formaet, en wel met een witten band, om op zyn zwart kleed te meer af te steken; alles strekkende om de Nieuwsgierigheit der menschen gaende te maken. Men weet ook met zekerheid dat, al straks na den middag, aen zommigen van het flegte volk is bekend geweest, dat hy dien avond met den Bibel onder den arm naer het Raedhuis zoude gaen; het welk niet mogelyk was, dat iemand konde weten, by aldien het niet

LEEUWARDEN.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

niet door Ds. *Blom*, of van zynen wege, was ruchtbaer gemaekt; hy zegt zelve, op gemelde pag. 6, dat, wanneer hy van het Raedhuis af kwam, *vele menschen, hem by de mouw en hand vattende, gevraegd hadden hoe hy voer, en hem Gods zegen en ondersteuning toe gewenscht hadden, welken hy voor hunne genegenheid bedankt, en gezegd hadde, ik ben wel, houdt u stil, God zal wel zorgen voor zyn Kerke, en my bewaren.* Het zy zulks waer of gefingeerd zy, (want men heeft tot nog toe niemand gevonden die het gezien of gehoord heeft) geeft Ds. *Blom* immers zelve daer mede in 't openbaer te kennen zyne intentie en hoope om, gelyk reeds gezegd is, oproer te verwekken, door aen het gemeen te willen inboezemen, dat Gods Kerk, en hy voor zyn Persoon, in gevaer waren, en dat aen dezelve geweld gedaen werdt. Het geen hy 'er by voegt, *dat 'er zoude verteld zyn, doch dat hy voor de waerheit niet kan instaen, dat de Magistraet den Officier van de wagt verzogt hadde, om op de wagt te blyven &c.* is zoo laeg en malitieus gefingeerd, dat het zich zelven schaemt; terwyl aen zoodanig verzoek niet eens gedacht is, en daer toe ook niet de minste reden was; hebbende wel eenige nieuwsgierigen in de stoepen en voor het Raedhuis gestaen, maer geen eenig mensch zich gerept of bewogen tot oproerigheid.

X. Onder de menigvuldige Onwaerheden, waer mede Ds. *Blom* het gemeen zoekt in te nemen, is 'er nog eene, die zeer notabel is, namelyk, dat Ds. *Blom*, in zyne Deductie, op pag. 9, 10, en elders, stoutelyk voorgeeft, *dat verscheide Leden van den Magistraet zyne Aenspraek in het eerste begin zouden hebben geapprobeerd en geprezen, tot aen den volgenden dingsdag toe.* Zulks is mede volstrekt onwaer; in tegendeel de Magistraet heeft de Aenspraek met indignatie en aendoeninge aengehoord; zelfs zyn aenstonds, na dat de Gecommitteerden waren buiten gegaen, door twee Heeren al remarques gemaekt op de ergerlyke en onbetamelyke uitdrukkingen; hebbende een derzelver, onder anderen, vragende gezegd, wat de woorden de *Afgoden of een Afgod te dienen, en Slaef der menschen te wezen*, toch wilden zeggen? Waer op, door

een

een der Burgermeesteren, (wat zagter) is geantwoord: *laet ons daer eens nader over spreken.* LEEUWARDEN.

Maer gelyk reeds gezegd is, als toen is by hunne Achtb. alleen gedelibereerd over het antwoord, welk aen den Kerkenraed, op zyn verzoek zoude worden gegeven, en geresolveerd het zelve, by provisie, voor Notificatie aen te nemen. Hunne Achtb. hebben, in dezen, niet schielyk maer voorzichtiglyk willen te werk gaen, met goed te vinden, dat ieder by zich zelven voor af rypelyk diende te overwegen het gene gezegd was, ten einde in de volgende Vergaderinge te kunnen oordelen en resolveren wat op een stuk, zoo vele onbetamelykheden behelzende, behoorde gedaen te worden; kunnende hunne Achtb. toen ten tyde, niet denken, dat hen die Deliberatien zoo gemakkelyk zouden gemaekt worden, door Ds. *Blom* zelven, met het laten drukken van de Aenspraek, welkers woorden en zin hy nog anderzins hadt kunnen ontkennen, of immers verdraejen.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

Wel is waer, dat verscheide Heeren van den Magistraet, zoo voor als na, *het Verzoek*, door den Kerkenraed gedaen, geapprobeerd hebben; de Magistraet approbeert dat Verzoek ook zelf in zyne Resolutie; maer hier uit af te leiden, of te verzinnen, dat de *Aenspraek* zoude geapprobeerd zyn, is ter kwader trouwe gehandeld. Het gaet nog verder, dat Ds. *Blom*, op pag. 16 van zyne Deductie, zegt dat *by hunne Achtb. wel durft bezweeren by dien, die hooger is dan alle Hoogen, en die de binnenste gedachten des herten ziet, kent, en in het gerichte zal brengen, of wel een eenig Lid van hunne Achtb. op den 26 Aug. den dag, op welken de Aenspraek is geschied, dezelve, als toen, zoodanig (gelyk men ze nu verkeert) heeft aengemerkt en opgenomen, ja of zy niet, in tegendeel, dezelve hebben geprezen en geroemd, zelfs tot den volgenden Dingsdag toe:* Een tael, daer men waerlyk van moet schrikken.

XI. In de Deductie, op pag. 9 boven aen, zegt Ds. *Blom*, dat des Kerkenraeds Resolutie, om hem te bedanken voor zyn welgepaste Aenspraek, en om die te registreren in het Kerkeboek was genomen,

Leeuwarden. men, *Unanimi Consensu*, *niemand uitgezonderd*, *in presentie en met toestemminge van de drie voorzittende Ouderlingen*, *Wesselius*, *Doting en Dorbout*, *mede Leden van den Magistraet*; dit is echter mede abusief en onwaer in meer dan een opzichte; want, voor eerst, Ds. *Schrader* en de Ouderling *Dorbout* hebben Ds. *Blom* geenszins bedankt voor zyne Aenspraek, en het wel uitvoeren van zyne Commissie; ten tweeden, heeft Ds. *Schrader* ook niet gestemd om die Aenspraek te boeken, maer de Schepen *Dorbout* heeft dit geaccordeerd, met oogmerk dat de woorden van die Aenspraek niet zouden kunnen verduisterd worden; ten derden, zyn Ds. *Ratelband* en de Ouderling *Wesselius* by die Vergadering niet present geweest.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

Van gelyke is niet waer het geen pag. 10 gezegd wordt, *dat de Kerkenraed de Aenspraek hadt geapprobeerd op het Præadvys der drie Leden uit hunne Achtb. die dezelve toen voor de tweede male hoorden*, (naml. eerst op het Raedhuis, en daer na in den Kerkenraed) want de Heer *Doting* was by het doen van de Aenspraek op het Raedhuis niet present geweest, en de Heer *Wesselius* was, gelyk gezegd is, nu in den Kerkenraed absent, behalve dat de Ouderling *Dorbout* niet tot het approberen van de Aenspraek gepræadviseerd hadt.

De meeste Leden van den Kerkenraed, door de hoogdravende uitdrukkingen ingenomen, hebben wel de Aenspraek, in de eerste schielykheit, en zeer onbedagt, geapprobeerd, doch de verstandigste van hen hebben dezelve, zoo ras in druk kwam, met een gansch ander oog ingezien, en zelfs gedisapprobeerd, zynde door een der Predikanten (gelyk men met zekerheid weet) met verhef gezegd: *waer heb ik myn verstand gelaten?* en door een ander: *ik ben bly dat ik niet ben present geweest, ik hou 'er my buiten.*

XII. Al het gene Ds. *Blom*, in zyn *Eenvoudig Verhael*, pag. 8, en in zyne Deductie pag. 24 en 25 raisonneert, dat niemand ongehoord, of door zyne partyen mag veroordeeld worden, en dat niemand Rechter in zyn eige zaek mag wezen, wordt insge-

insgelyks zeer malitieus, en om onwetenden te abuseren, toegepast op het tegenwoordig geval. By aldien de Aenspraek van Ds. *Blom* niet was gedrukt geweest, zouden hunne Achtb., alvorens hem te condemneren, hem daer over hebben verstaen; maer nu hunne Achtb. de Aenspraek gedrukt zagen, zoo als zy dezelve woordelyk hadden horen spreken, en zoo als dezelve eigenlyk, door Ds. *Blom*, voor de zyne erkend werdt, mitsgaders op zyn verzoek in het Kerkeboek geregistreerd was, kwam 'er geen nader verhoring te pas; de zaek was klaer en notoir.

LEEUWARDEN.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

En wanneer Ds. *Blom*, des woensdags avonds, op het Raedhuis gecompareerd is, heeft het zich dus toegedragen: Ds. *Blom* was naeuwlyks in de Raedkamer getreden, of hy begon, heel oneerbiedig, en met indecente gesten, met verhef te zeggen *Achtbare Heeren*. . . waer op de President hem inviel, en zeide, *zagt Dominé, gelieft maer te gaen zitten, en te horen, wat u gezegd en voorgelezen zal worden*. Na zulks heeft de President hem kortelyk aengesproken, en de Resolutie door den Secretaris laten voorlezen, het welk gedaen zynde heeft Ds. *Blom* eenige redenen gesproken, vry confuis, en die van de meeste Heeren niet wel verstaen zyn, doch waer in hy niet is ingevallen noch verhinderd.

Ook kunnen hunne Achtb., in dezen, niet worden aengemerkt als Partyen, of als Rechters in haer eigen zaek, want dezelven hebben niet voor hunne eige Personen, noch tot hun eigen profyt, Ds *Blom* gecondemneerd, maer als Magistraet en Overigheit, welkers publyke digniteit, gezag, en jurisdictie geschonden was. In dezen staet aen te merken, dat 'er groot onderscheid is, of de Leden van een Collegie boete of straffe vorderen voor hunne Personen, en ten hunnen particulieren profyte; dan of zy vindiceren en straffen het ongelyk of den hoon, die aen het Collegie, als Collegie, gedaen is. In het eerste geval, kunnen zulke Leden geen rechters zyn; maer in het tweede geval, wel zekerlyk. Insgelyks; het staet aen de Leden van een Collegie vry, en het is zelfs edelmoedig, dat zy voor hunne Personen remitteren het ongelyk hun gedaen; maer daer toe hebben-

ze,

LEEUWARDEN.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

ze, als Collegie, gene vryheit. In tegendeel ieder Rechter en Collegie van Regeringe is, Amts- en Eedshalve, verpligt, zyn eige waerdigheit, auctoriteit, en jurisdictie te beschermen, te maintineren, en aen zyne Opvolgers ongeschonden over te laten; waer toe geen Collegie in staet zoude zyn, als het zelve geen magt en auctoriteit hadde, om zelfs indirect te straffen de zulken, die zyne digniteit en gezag gehoond en geschonden hebben; zulks wordt ook over al, en in alle Landen; en door allerlei Rechters en Collegien, gedaen; en het is volkomen in rechten gegrond. Zoo zegt de Hr. *Huber* in Præl. ad Tit. Pand. si quis jus dicenti non obtemp. §. 5; *Hodiernis Magistratibus non est neganda potestas cogendi atque mulctandi Cives suos, Jurisdictioni suæ resistere, eamve contemnere ausos.* En *Wissembach* ad Tit. Cod. ne quis in sua causa judicet. *Potest & Magistratus jurisdictionem suam violatam vindicare*, Leg. un Cod. si quis jus dicenti non optemp. *Quia hic non tam causæ suæ privatæ Judex esse videtur, quam læsæ publicæ dignitatis & jurisdictionis vindictam ac pœnam exigere.* Het zelve leert ook *Voet* ad Tit. ff. de Judiciis, met deze woorden: *Ita quoque non iniquum est, Judicem mulctâ impositâ coercere tales, qui ei, qua Judici & munus implenti, injuriam dicto aut facto inferre haud verentur, si modo de vindicta publica imponenda, non de pœna Judici læso applicandâ, quæstio sit;* welke woorden letterlyk behelzen de distinctie, zoo even gemaekt. Op gelyke wyze wordt dit zelve ook in 't breede geleerd by *Gail*, Observ. Lib. 1. Obs 39. wiens redenen over een geval, met het tegenwoordige byna gelyk, hier op uitkomen: *Dat, wanneer een Rechter beledigd en gehoond wordt, als Rechter, en die belediging notoir zy, gelyk in het geval van een persoon, die den Raed in qualiteit als Rechter, gediffameerd hadde door een geschrift, het welk hy voor het zyne erkende, dat dan die zelve Rechter, den persoon straffende, gehouden wordt, niet in zyn eigen, maer in een 's anders zake te procederen en te condemneren:* En een weinig te voren zegt dezelve Hr. *Gail*, *dat de Raed zoodanige injurie, naer de qualiteit van den persoon, en de grootheit van de misdaed, op staende voet, kan straffen, zonder andere aenklagte, en met voorby*

gaen

gaen van de ordinaris manier van procederen. Want, voegt de Heer *Gail* daer by; *in notoire zaken wordt alle solemniteit van ordinaris Rechtsplegingge verstaen te cesseren, voornamelyk als de zaek zoo notoir is, dat ze niet gelochend kan worden.* LEEUWARDEN.

XIII. Verscheiden andere Onwaerheden, of malitieuse verdraeingen, die in de Deductie voorkomen, en waer van, alleen op pag. 9, een geheele reeks gevonden wordt, aen te halen, en te wederleggen, zoude geen einde zyn; maer hunne Achtb. kunnen niet ongemerkt laten passeren de insolentie, en kwade trouwe, waer mede Ds. *Blom* dezelven beschuldigt, in het begin van zyne Deductie, pag. 1-6, gelyk hy ook reeds in zyne Aenspraek hadt gedaen, als of hunne Achtb. alleen zouden zyn de oorzaek, dat de zesde Leeraers-plaets zoo langen tyd vacant geweest en als nog niet vervuld is, en dat hunne Achtb. daer door zouden mankeren in hun pligt, als Voedsterheren van de Kerk. Dit heeft men ook, zedert eenigen tyd, in dier voege verspreid, en de menschen wys gemaekt; gelyk het ook by vele meer of min is geloofd. Verstandigen nogthans oordeelen en vertrouwen, dat de Magistraet hier toe gewigtige reden moet gehad hebben: En zoo is het ook in der daed, schoon hunne Achtb. niet goed vinden, en ook niet verpligt zyn, die redenen in dezen te melden. *Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.*

XIV. Nu zullen hunne Achtb. kortelyk aenroeren het notabel Point, *dat de Deductie*, tegens de waerheit en bedriegelyk, *is uitgegeven op Ordre van de Gecommitteerden van den Grooten Kerkenraed*, gelyk met ronde woorden op den Titel staet, en *dat de* Groote Kerkenraed in dezelve als *Deducenten* sprekende wordt ingevoerd. Waerlyk allezins een zeer onbeschaemd bedrog! Want, men weet zeker, en het is bewyslyk, dat de Deductie reeds is begonnen gedrukt te worden op Zaturdag, den 8 October, dat dezelve des Zondags byna, en den volgenden Maendag geheel afgedrukt is geweest; niet tegenstaende, dien zelven Zaturdag, in eene Vergadering van den Grooten Kerkenraed, volkomen was afgekeurd het Voorstel, om een Deductie publyk te maken en te laten drukken, (waer mede men echter toen al bezig was.)

LEEUWARDEN.

Betoog van den Magistraet, nopens het gebeurde in de zake van Ds. Blom.

Voorts heeft Ds. *Blom*, dien Maendag, des avonds te 9 uure, by één geroepen de Commissie, door den Kerkenraed tot deze Zaken gemaekt, en bestaende in vier Predikanten, drie Ouderlingen en drie Diaconen. Van deze tien Personen zyn als toen drie absent geweest, waer onder één der Predikanten; de overige zeven gecompareerd zynde, is de geschrevene Deductie door Ds. *Blom* voorgedragen, en het drukken daer van in omvrage gebragt, (die NB. toen reeds geheel afgedrukt was). De twee presente Predikanten, beneffens één Diacon, keurden het drukken af; doch drie anderen van de presente Leden werden door Ds. *Blom* bewogen, hun Stem by de zyne te voegen en het drukken toe te laten, waer toe dan Ds. *Blom*, sustineerende met deze vier Stemmen de meerderheit te hebben, concludeerde; schoon hier tegens geprotesteerd wierdt; behalven, dat zelfs de geheele Commissie geene vryheit hadde, een Deductie te laten drukken, om dat, gelyk gezegd is, by den vollen Kerkenraed het drukken was afgekeurd des Zaturdags te voren.

Deze bedriegelyke handel is ook van dat gevolg geweest, dat één der Predikanten, die onder de gemelde zeven was present geweest, met nog twee Ouderlingen en zeven Diaconen, als mede nog de vyf andere Leden van de Commissie, dus te zamen vyftien Leden des Kerkenraeds, by Requesten aen het Hof hebben bekend gemaekt en verklaerd: *Dat zy allen die Deductie ten eenemael afkeurden en daer aen part noch deel wilden hebben; als mede dat de Leden van den Grooten Kerkenraed te onrechte, daer in als Deducenten worden ingevoerd, vermits aen hunne Gecommitteerden nooit ordre of last gegeven hadden, om een Deductie te doen opstellen, veel min te laten drukken, enz.* Gelyk ook de tien eerstgemelde Leden zulks alles, en nog meer, hebben laten adverteren publyk in de Leeuwarder Courant van den 15 October.

Straks daer na hebben de meeste van de overige Leden mede de Deductie afgekeurd, zoo dat Ds. *Blom* maer een zeer klein getal heeft over gehouden, die de Deductie blyven goed keuren.

Het Tweede Stuk bevatte een *Extract* van de voornaemste extravagante Stellingen, omtrent het Polityke, strekkende tot wegneminge van alle Rechten der Hooge en Mindere Overheden, zelfs van den Souverein, en tot volkomen onafhankelykheit der Kerkelyken. LEEUWARDEN.

Op pag. 9 vindt men deze perioden: *Daer en boven behoeven de Deducenten gene Approbatie van hunne Achtb. in zoodanige Kerkelyke zaken en verrigtingen* (namelyk als de Aenspraek) *te vragen, ofte zich aen de Ap- of Improbatie van den Magistraet in dezen te storen; de Deducenten, aen wien de Sleutelen des Hemelryks mede zyn toevertrouwd, en aen welken het opzicht en bestier over de Kerkelyke zaken in deze Gemeente ALLEEN is aenbevolen, en daer van ALLEEN verantwoordinge en rekenschap hebben te doen aen den eenigen Koning zyner Kerke, den Heere Jezus Christus, hebben gene goedkeuringe te vragen of verantwoordinge te doen aen iemand ter Waereld, van alle zoodanige Zaken, en Aenspraken, als zy Lieden in hunne qualiteiten als Opzieners van de Gemeente des levendigen Gods, in den naem, en op bevel van hunnen grooten Heere en Meester, den Koning zyner Kerke, tot nut, heil, voordeel en zaligheit van het Zion Gods aen deze Plaetse verrichten.* Uittrekzel van buitensporige stellingen omtrent het politike; die in de Deductie te vinden zyn.

Op pag. 10 is een diergelyk absurd raisonnement, waer in, onder anderen, gezegd wordt: *Dat de Aenspraek te approberen, of te disapproberen, niet het werk van hunne Achtb. was, &c.; de Magistraet hadt in dezen niets te zeggen, &c.* pag. 14. *dat aen de Predikanten, Ouderlingen en Diaconen de bezorging over de Kerke Gods, alhier te Leeuwarden, alleen is toevertrouwd en aenbevolen &c. Dat zy verpligt waren hunne Achtb., door een ernstige Aenspraek, hun pligt in dezen onder het oog te brengen, het geen zy niet in betrekkinge slegts van Menschen, maer in betrekkinge als Dienaers van den levendigen God moesten doen, waer in zy meerder dan hunne Achtb. zyn.*

Op pag. 19 is een gansche menigte van de allerhoogmoedigste, heerschzugtigste, en buitensporigste

LEEUWARDEN.

Uittrekzel van buitensporige stellingen omtrent het politike; die in de Deductie te vinden zyn.

redeneringen, als: *Dat Ds. Blom de Aenspraek heeft gedaen als een Dienaer van den levendigen God, als een Afgezant van den Grooten Hemelkoning, en uit naem van den Grooten Kerkenraed, aen wien God ALLEEN de bestiering en regering zyner Kerke aen deze Plaetse heeft aenbevolen, zoo dat noch de Kerkenraed, noch hun Spreker, hier over eenige Verantwoordinge behoeven te doen; ja zyn hunne Achtb. in dezen niet eens bevoegd Ds. Blom daer over te spreken, of te ondervragen, &c.* Waer na dan (waerlyk op een profane wyze) wordt geappliceert Ps. 105: 15. En tastet myne Gezalfden niet aen, en doet myne Profeten geen kwaed, (even als of de Magistraet dit deedt). Voorts, *dat Ds. Blom, als Gods Knegt, en uit zyn naem sprekende, in die Commissie hooger was, als hunne Achtb. en daer kwam als hun Leeraer en Predikant, die over hen in het Kerkelyke mede gesteld is, en aen wien zy derhalven verpligt waren gehoor te geven, en zich aen zyne woorden, niet als eenes Menschen, maer als Gods Woord zynde, te onderwerpen.*

Pag. 22: *Dat de Magistraet geen Recht altoos heeft over de Deducenten, of hunnen Spreker in hunne qualiteit, als staende ALLEEN onder den Grooten Koning van zyn Kerk.*

Pag. 25 wordt herhaeld, dat *Ds. Blom de Aenspraek hadt gedaen als Gods Knegt, en Afgezant van den Grooten Hemelkoning; en uit name van den Kerkenraed, zoo dat hunne Achtb. tegens Ds. Blom als Ingezeten in dezen niets vermogten te doen.*

Men behoeft niet veel verstand noch oordeel te bezitten, om te begrypen de verregaende buitensporigheit en absurditeit van alle deze Stellingen en Redeneringen. Ieder een ziet aenstonds, 1. Dat dezelven zyn honende en smadelyk, niet alleen voor den Magistraet van Leeuwarden, en de verdere Steden van Vriesland, maer voor alle de Overheden zonder onderscheid. 2. Dat het Recht, de Autoriteit, en Magt van allerleie Overheden over de bestieringe der Kerke, en over Kerkelyke Persoonen, hier door ten eenemale wordt weggenomen. Want, zoo het doorgaet, *dat de Kerkelyke geen* goed-

goedkeuringe hebben te vragen, noch verantwoordinge te doen aen iemand ter Waereld, van alle zoodanige Zaken en Aenspraken, als zy in qualiteit van Opzieners van de Gemeente des levendigen Gods, in den Naem en op Bevel van hunnen Grooten Heere en Meester, den Koning zyner Kerke (naer hunne gedagten) *doen, en dat zy alleen onder dien Koning staen;* zoo zynze boven alle Magt en Jurisdictie van alle Overheden, niet alleen der Landen en Steden, maer ook van het Hof, van het Collegie der Heeren Gedeputeerden, ja van de Heeren Staten zelven, niet alleen in Vriesland, maer ook in alle andere Provincien en Landen.

Landswaerde.

Uittrekzel van buitensporige stellingen omtrent het politike; die in de Deductie te vinden zyn.

Waer uit dan verders volgt, 3. dat de Geestelykheit ten eenemale onafhankelyk en souverein is, niet minder dan de Paus. En wat zouden al niet schrikkelyke gevolgen voortvloejen uit deze Stellingen, die regelrecht strydig zyn met Gods Woord, en met alle Kerkelyke Ordonnantien van het Protestantendom, zelfs van het Dortsche Synode, waer in *Art.* 4 gestatueerd is: *Dat de Verkiezing der Predikanten niet zonder goede Correspondentie met de Christelyke Overheid der Plaetse zal geschieden;* van welk Synode de Kerkenordening anders in Vriesland verboden is, uit hoofde, dat de Verkiezing der Predikanten, in de Dorpen, door de Stemdragende Ingezetenen, daer mede niet bestaenbaer zoude zyn; gelyk die Verkiezing ook door de Stellingen van Ds. *Blom* ten eenemale onwettig gemaekt zoude worden; ja alles wat by 's Lands Ordonnantie of anderzins, door de Heeren Staten of het Collegie, ooit aengaende Kerkelyke Zaken gestatueerd is, zoude onwettig zyn.

Wie ziet eindelyk niet, dat de Stellingen van Ds. *Blom* de deur openen tot Oproerigheit en Vrygeesterry, en dat aen die genen, die buiten ons zyn, daer door reden gegeven wordt, van zich daer over te verheugen; diensvolgens dat dezelve Stellingen verdienen beide de Polityke en Kerkelyke Censure.

Dit alles zouden hunne Achtb. in 't brede en bondig kunnen bewyzen, maer vinden zich hier in voorgekomen door twee gedrukte Geschriften, beide schrander en verstandig opgesteld, het éene onder den Naem van *Brief van een Liefhebber der Waerheid, &c,*

LEEUWARDEN.

en het ander van *Verdediging van de Ed. Achtb. Magistraet der Stad Leeuwarden, &c.* Waer toe hunne Achtb. zich derhalve zullen gedragen.

Uittrekzel van buitensporige stellingen omtrent het politike; die in de Deductie te vinden zyn.

Ook is het Recht der Steden van Vriesland, benevens dat van alle Overheden omtrent het Kerkelyke, in 't byzonder de Approbatie en Improbatie, in den jare 1743, door den Achtb. Magistraet van Dokkum, zoo klaer en bondig gededuceerd en aengetoond, in een geschreven Stuk, tot Titel voerende, *Proeven van Redenen, enz.*, dat het zelve Stuk, by 't Collegie der Ed. Mog. Heeren Gedeputeerden, is gelaudeerd, voor valid en convincant verklaerd, en in de Notulen geinsereerd, by Resolutie van den 10 January 1744.

Men kan hier nog byvoegen twee Tractaetjes van Ds. *Bruining* en *Hofstede*, in 't jaer 1756 te Rotterdam gedrukt, het eene genaemd: *Het Recht van de Kerke van Rotterdam &c.* en het ander; *Het Kralinger Lasterschrift &c.* waerin insgelyks de Rechten der Overheden omtrent het Kerkelyke, zeer solide zyn bewezen, en uit de beste Theologische Schryvers bevestigd.

Het Derde bestondt in een *Extract* van de voornaemste lasterlyke en injurieuse Expressien, omtrent den Magistraet, voorkomende in de Deductie van Ds. BLOM, enz. met eenige Aenmerkingen op dezelve.

Uittrekzel van de lasterlyke en honende Uitdrukkingen, omtrent den Magistraet, in de Deductie te vinden.

Dezelve Expressien zyn zoo menigvuldig in het *Eenvoudig Verhael* en de *Deductie* overal verspreid, dat het onmogelyk is die allen aen te halen, zonder beide die stukken by na geheel uit te schryven; tot exempelen zullen dienen de volgende perioden. Op pag. 11 van de Deductie wordt gezegd: *Dat de voorrechten van 's Konings Kerk merkelyk worden verkleind en weggenomen*, (namelyk door den Magistraet;) en een weinig daer na: *dat hunne Achtb. zich aengekant hebben en partyen getoond tegens die genen, die Zions muuren willen bouwen, en het goede van Gods Huis zoeken.*

Op

Op pag. 16 en elders, wordt de Magistraet beschuldigd van *volstrekte onwaerheden, verkeeringe van woorden, rukken van een zin uit zyn verband, &c.* en wat lager worden aen hunne Achtb. toegeschreven *den Kerkenraed des levendigen Gods honende uitdrukkingen &c.*

Pag. 17 wordt gezegd, *dat de uitlegging van hunne Achtb. is gansch verkeerd, buitenspoorig, en tegens de waerheid der zake aen.*

Op pag. 18 wordt de Magistraet, door de zoogenaemde Deducenten, en door Ds. Blom in 't bezonder *geprovoceerd, om zyne lasterlyke en verregaende imputatie te bewyzen, verklarende dezelve, zoo lange zulks niet is geschied, te zyn een openbare onwaerheid, en beschuldiging den Deducenten en hunne Spreker, uit partydigheid of onkunde, zonder eenig recht of reden, aangewreven:* Voorts, dat *diensvolgens de uitdrukkingen door hunne Achtb. tegens de Deducenten en hun Spreker gebruikt, enkele kwade betigtingen en onbetamelyke redenen zyn, met de uiterste ergernis en verontwaerdiginge van een ieder moetende worden gelezen en gehoord.*

Op pag. 22 wordt gezegd, *dat hunne Achtb. op een wederrechtelyke wyze, met Ds. Blom gehandeld hebben, en, daer door, zich zelven niet alleen als volstrekte partyen gedragen, maer daer en boven eene animositeit betoond, die zoo groot is, dat, in gansch Nederland, dergelyke misschien nooit gehoord is.*

Op pag. 23 leest men: *Doch hunne Achtb. de geheiligde dingen, en het werk ten dienste van den Drieëenigen God, en het welzyn van 's Konings Kerk aen hunne Citatien postponerende, etc.*

En op de gehele 23, 24 en 25 pag. worden de handelingen van den Magistraet zoodanig voorgesteld, dat men van de Ongodsdienstigste, Godlooste, en Onrechtvaerdigste Rechters niet slimmer spreken kan; waer op dan volgt als tot een besluit, *dat hunne Achtb. in dezen, alderverst van 't spoor der Gerechtigheid zyn afgedwaeld; en verders dat de deugden van het Hof zullen helder schynende en blinkende zyn tot spyt van die, welken onrecht en godloosheit tragten te oeffenen;* en eindelyk, *hier veroordeelt men een onschuldigen gansch onverhoord, en laet hem niet toe te spreken.*

LEEU-WAR-DEN.

Uittreksel van de lasterlyke en honende Uitdrukkingen, omtrent den Magistraet, in de Deductie te vinden.

LEEUWARDEN.

Uittrekzel van de lasterlyke en honende Uitdrukkingen, omtrent den Magistraet, in de Deductie te vinden.

Wie schrikt niet, die en meer diergelyke woorden te horen uitbraken tegens de wettige Overigheid? en dat van een Predikant, die op den Predikstoel voor dezelven verpligt is te bidden, volgens Gods woord en de wetten van den Lande; van een Predikant, die zich zelven beschryft als een Heilig, als een gezant van den levendigen God, als een knegt en dienaar des Heeren, en zich nu doorgaens in zyne Predikatien vergelykt by David, Azaf, en andere heilige Mannen.

Deze zelve Predikant nogthans ontziet zich niet, *de Goden te vloeken, en de Oversten in zynen volke te lasteren*, tegens het gebod van God zelven *Exod.* 22: 28. en oneindige plaetsen meer van de heilige Schrift, die aen ieder particulier Christen bekend zyn: gelyk hy zich ook niet ontziet, om, in zyn *Aenspraek*, *Eenvoudig Verbael*, en vooral in de *Deductie*, Gods heiligen naem, die niet dan met eerbied, vreeze, en beven behoort genoemd te worden, zoo menigvuldig en geduurig te gebruiken, dat het meer gelykt naer een iedel, als naer een heilig gebruik van denzelven.

Minder verfoeilyk, maer nogthans zeer onbetamelyk is de smadelyke wyze, waer op van den Magistraet gesproken wordt op pag 20 en 24, als van een veragtelyk Nedergerechte; want hoewel de Steden, gelyk de Grietenyen van Vriesland, zyn, en in de Lands Ordonnantie genoemd worden *Nedergerechten*, voor zoo verre van derzelver vonnissen, in de meeste zaken, kan geappelleerd worden aan de hoogere Rechtbanken van het Hof, en van het Collegie, zoo zyn en blyven ze echter de wettige Overigheden, zoo wel van de Predikanten, als alle andere Ingezetenen; gelyk ook ieder Grietenye en Stad uitmaekt een integrerend Lid van den Staet, en alzoo in den eenen zin is een Nedergerechte, en in den anderen een gedeelte van de Souverainiteit.

Doch worden de Geboden van God zelven, om de Overheden onderdanig te zyn, van Ds. *Blom* veracht, zoo is het geen wonder, dat hy geen zwarigheit maekt, de bevelen van die Overheden te verachten, die in vroegere en latere tyden zoo dikwils gegeven zyn; uit zeer velen kan tot een voorbeeld

dienen

dienen de Staets Resolutie van den 10 Aug. 1667; in het slot van welke hunne Ed. Mog. zeggen: *En belasten wy allen Predikanten, hunne Magistraten met alle respect en eerbiedigheit te bejegenen, alzoo wy zulks ten dienste van den Lande verstaen te behoren.* Men zie ook de Resolutie van de Ed. Mog. Heeren Gedeputeerden van den 11 Dec. 1744; welke beide Resolutien in 't bezonder raken de Predikanten van Leeuwarden.

LEEUWARDEN.

Uittrekzel van de lasterlyke en honende Uitdrukkingen, omtrent den Magistraet, in de Deductie te vinden.

Doch, terwyl, volgens de stellingen van Ds. *Blom*, de Kerkelyken aen niemand ter Waereld verantwoording schuldig zyn, en *alleen* staen onder God, en Christus, als Koning van zyn Kerk, zoo heeft hy zich ook niet te storen aen de Ordonnantien van de Overheden, zelfs niet van den Souverein; maer die zyn, volgens zyne stellingen, onwettig; gelyk breder betoogd wordt aen hooggemelde Collegie.

Van wat uitwerkinge deze Stukken, benevens het Request van den Magistraet geweest zyn, kan men afnemen uit het volgende Extract uit het Resolutie Boek der Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten van deze Provincie.

Vrydag den 13 January 1764.

Gehoord zynde het Rapport van de Heeren onze Commissariën, en derzelver ampel verbael, gehouden ter zake het gepresenteerde Request van den Achtb. Magistraet der Stad Leeuwarden, over het gedrag van Ds. *Corn: Blom*, Predikant aldaer, zoo ten opzichte van een Aenspraek aen hunne Achtb. gedaen, als het uitgeven van zekere Deductie en anderzins, blykbaer uit de Bylagen, ten Requeste toegevoegd sub N. 1, 2 en 3, in hunner Edelhedens handen gesteld. Is, na Deliberatie, goedgevonden en verstaen, gemelde Heeren onze Commissariën, voor hunne genomene moeite en gedaen Rapport te bedanken, zoo als geschiedt by dezen; voorts het gedrag van den Magistraet van Leeuwarden, in

De Gedep. Staten suspenderen Ds. Blom voor den tyd van zes weken.

 dezen

Leeuwarden. dezen gehouden, met Ds. Blom en den Boekdrukker *Tresling* te boeten, niet alleen te approbeeren, maer daer te boven Ds. *Blom* over zyn gedrag en handelwyze in dezen te corrigeren, en den zelven te suspenderen *ab officio et benificio*, voor den tyd van zes weeken, in te gaen met den 5. Febr. eerstkomende, waeraen zich de zelve zal moeten onderwerpen, by poene dat nader tot zyn leedwezen zal worden gedisponeerd: voorts de Clasfis van Leeuwarden te ordonneren, om den dienst in middeler tyde, in alle zyne deelen, te vervullen en waer te nemen, voor het Tractement, en daer toe na den ontvangst van deze onze Resolutie de nodige schikking te maken, en zal Extract dezes aen den Magistraet van Leeuwarden, aen de Classis van Leeuwarden en Ds. *C. Blom*, tot hun naricht ten spoedigsten worden toegezonden.

De Gedep. Staten suspenderen Ds. Blom voor den tyd van zes weeken.

Accordeert met voorsz. Boek.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

'sLands Zegen en Onheilen.

De Slappe Winter en menigvuldige Regen, in 't laetst van het nu afgeloopen Jaer, gevallen, hebben in deze Louwmaend, veel gevaer en droevige Onheilen veroorzaekt, door de Overstroomingen der Rivieren, die niet alleen in Groot-Britannie, in Duitschland en andere Gewesten maer ook in onze Nederlanden veel schade gedaen hebben. Inzonderheid heeft de ongemeene hooge ryzing van het Water in den *Rhyn*, de Stad *Wageningen* in groot gevaer gebragt, aengezien het 'er terstond in den beginne van deszelfs Overstrooming, zoo akelig uitzag, dat men voor een gehelen Ondergang bedugt was. Ieder was bezig om wat maer mogelyk was in de hoogte der huisen te

ber

bergen. Men hoorde genoegzaem niets dan eene algemene jammerklagte. Ondertusschen kwamen drie Zinkingen in den Dyk, van welken twee zich openbaerden achter deze Stad en een aen de Afwegen van den Rhyn. Men stelde terstond alle menschelyke hulp in 't werk om den dyk verder te behouden, en, den 7 van deze Louwmaend, scheen het dat men het gevaer eenigzins te boven was, want het water welk negentien voet, twee en een halve duim hoog was geweest, zakte op dien dag omtrent derdehalf duim. Denkelyk dat deze Zakking toe te schryven zy aen eene doorbraek van den Rhyn, een half uur boven *Rees*, in den nacht tusschen den 6 en 7 van deze Louwmaend, waer door niet alleen veele Landen daeromtrent overstroomd zyn geworden, maer ook veel schade aen menschen en vee toegebragt is. Doch, dit is aen den anderen kand ook zeker, dat men, in 't eerst, een al te groten ophef van deze doorbraek gemaekt heeft, als of ook OVERYSSEL en VRIESLAND daer door overstroomd zouden zyn: wel is waer dat men in OVERYSSEL duchtte dat de *Yssel* ongemeen hoog zou ryzen; doch dit is niet geschied; den 10 van deze maend stondt het water in die Rivier, by *Deventer*, ruim twintig voeten hoog, waerdoor de Kelders van de meeste huizen by de Duin- en Vis-poort met water bezet waren; en dus is hetzelve eenige dagen blyven staen, zoo dat het by aenhoudendheid iets viel, en op den 20, byna weder binnen zyne Oevers was. Beklaeglyker is het Lot, dat de arme Ingezetenen van de *Bommelerwaerd* getroffen heeft. Deze, nog naeuwlyks hersteld

[illegible] ZEEEN EN ONHEILEN

van

'sLANDS ZEGEN EN ON-HEILEN.

van de rampen, die de vreeslyke doorbraek by *Hedel*, in den jare 1757 veroorzaekt heeft, hebben wederom het droevig ongeluk gehad, dat de Waeldyk tusschen *Rossum* en *Herwynen* op den 7 van deze maend, doorgebroken en het geheele Land ondergeloopen is, waerdoor ze, op nieuw, in een zeer jammerlyken toestand van elende en armoede gedompeld zyn, hebbende zelfs veel Vee, dat uit het water geborgen was, van honger moeten omkoomen, om dat daeromtrent geen Hooi of Stroo te krygen was. Zelfs zyn eenige Lieden, van *Gorkum* afgezonden met Vaertuigen, om de her en derwaerts vlugtende Menschen te redden, verhinderd geworden van hun een spoedigen bystand te bezorgen, en zelven verongelukt. In de Meierie van 's *Hartogenbosch* is de doorbraek der Dyken, door de spoedig aengewende vlyt, wel afgewend; doch, dit niettegenstaende, is een groot gedeelte van de Heerlykheid *Vucht* en veel laeg land binnen 's dyks overstroomd. De Dorpen *Michiels-Gestel*, *Dungen*, *Berliken*, *Rosmalen*, en anderen rondsom 's *Hertogenbosch*, bevonden zich in denzelfden toestand. In die Stad lagen de Vinchterstraet en de breede en smalle Haven onder water; ook was aldaar van de Predikstoelen afgekondigd dat, op den 8 van deze Louwmaand, wanneer het H. Avondmaal gehouden zou worden, niet in de kleine Kerken, maer alleenlyk in de grote Kerk zou worden gepredikt: zeer weinige menschen, echter, hebben, op dien dag, hunne openbare Godsdienstoeffening kunnen verrichten. Alle de *Corps de Gardes* stonden onder water; de Soldaten moesten uit hunne

[illegible] ZEGEN EN ONHEILEN.

ne Baracquen, in Karren, op de Paradeplaets gebragt worden, en, over de Vismarkt kon men slegts, door een eng steegje, op den wal en dus by de Poorten komen, welk veel ongemak en belemmering veroorzaekte. Nogthans heeft de Magistraet van die Stad vier Schepen, met voorraed en noodwendigheden, naer *Bommel* en de *Bommelerwaerd* gezonden, tot ondersteuninge van die ongelukkige Ingezetenen. Wat nu de *Maes* belangt, den 9 van deze maend, kreeg men, beneden de Stad *Heusden*, eene zinking in den dyk, die, den volgenden morgen, zoodanig vergroot was, dat men dezelve tien voeten lang en acht voeten breed bevondt. De Heeren Dykgraef en Heemraden lieten den Dyk ten spoedigste beschoeien ter lengte van zestien Roeden, ter breedte van vyftien voeten, in eene diepte van twaelf of veertien voeten waters. Met dezen arbeid was men reeds 's avonds tot boven het water gevorderd; maer 's nachts tusschen den 10 en 11, ontstondt 'er een tweede scheuring in den dyk, waer door dezelve ombuitelde en men van twee-en-twintig voeten dyks niet meer dan zeven behieldt. Terstondt werdt, buiten de reeds gemaekte Beschoeing, met alle mogelyke spoed, een Kisting gemaekt, ter lengte van zes Roeden, en ter breedte van vier voet, zynde de vaste dyk, boven op zyn lyf, drie voet gebleven. Boven de gemelde Stad, is men ook in groot gevaer geweest; want, door de Stormwinden van den 11 dezer, werden de dyken, op zommige plaetsen, en wel inzonderheid aen het verger-end tot by de Zandkade afgeslagen; doch, door de spoedige hulp, is aldaer

ook

LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

ook de Inbraek verhinderd. Ondertusschen hebben de Stads-werken van *Heusden* veel schade, door den hoogen Watervloed, geleden. De gehele Borstwering op het Ravelyn van de grote Sluis is, tot half wege de Kruin, afgeslagen, gelyk ook een Ravelyn buiten de Wyksche Poort, en is de Borstwering van de Wal aen de haven, met de palissaden, in de Maes gestort; hebbende het hoogste water, aldaer, aen de pylpael in de haven, gestaen op achtien voeten en een duim. Den 13 van deze maend stondt het op zestien voet en acht duim, zedert welken dag het van tyd tot tyd gezakt is. De *Lekkendyk* heeft ook veel gevaer geloopen, doch door den doorbraek van den dyk boven *Emmerik* en dien in de *Bommelerwaerd*, is het Water in de *Lek* gevallen, en daerdoor geen merkelyk Onheil veroorzaekt. De dyken van de *Lopiker* en *Krimpener Waerden* en van *Jaersveld* hebben zich zeer wel gehouden, gelyk ook de nieuwe Sluis in de voorhaven van de Stad *Schoonhoven*.

Belangende de Berichten, die men van de sterfte onder het Vee gekregen heeft, van dezelve was men rondom de Stad *Brielle* en het Land van Putte, door Gods goedheid, een geruimen tyd, bevryd geweest; gelyk mede in de Provincie ZEELAND en *Staets-Vlaenderen*. Omstreeks de Stad UTRECHT, aen den Rhyn naer *Woerden*, en inzonderheid te *Hermelen*, woedde die plaeg zeer sterk, zoo dat verscheiden Boeren al het ongebeterd Vee hunner stallen verloren hebben. In VRIESLAND hadt men dezelve omtrent Nieuwjaer, in de Grietenyen van *Leeuwaerderadeel* en *Wymbritzeradeel*.

VER-

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN.

DELFT. By gelegenheid dat de Regering van deze Stad met het begin van ieder jaer verandert, hebben de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van deze Provincie, als oefenende de Voogdye over den minderjarigen Heere Erfstadhouder, uit ten dien einde overgeleverde Nominatien, verkozen, en zyn, vervolgens, met den 1 van deze Louwmaend, in bediening getreeden, voor den tyd van één jaer, als Burgemeesters de Heeren Mr. IZAAK VAN BUUREN, Mr. ADRIAEN MOUCHON, Mr. BRUNO RÖVER en Mr. FRANC VAN DER BURCH, J. Z.; als Schepenen, de Heeren Dr. *Nikolaes Schuyl*, *Adriaen van Staveren*, Dr. *Willem van Blommestein*, Mr. *Franc van der Burch*, Heer van Spieringshoek en de Made, Mr. *Nikolaes Kraeivanger*, Mr. *Joan Karel van Alderwerelt* en Mr. *Adriaen van Assendelft*, en uit deze als Schepenen Commissarissen over Zaken, des gemeenen Lands middelen betreffende, de gemelde Heeren *Schuil*, *van Staveren* en *van Blommestein*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN.

LEIDEN. Op den 29 van deze Louwmaend, overleedt, alhier, de Heer Mr. *Jan van der Burch*, in den Ouderdom van ruim een-en veertig jaren. Zyn Wel-Ed. was in den jare 1752 tot Raed in de Vroedschap van deze Stad benoemd, en bekleedde thans den Schepensstoel, tot welke waerdigheid hy voor de eerste mael, in den jare 1759 is aengesteld.

AMSTERDAM. Door het Overlyden van den Heere Mr. Jan van Loon een Bewindhebbersplaetse van de West-Indische Maetschappye, ter Kamer van deze Stad, open gevallen zynde, is, op den 25 van deze Louwmaend, door de Ed. Groot Achtb. Heeren Burgemeesteren, uit eene, aen dezelven, van wege de Heeren Bewindhebberen en Hoofdparticipanten, overgeleverde Nominatie van drie persoonen, tot Bewindhebber in dezelfde Maetschappye en Kamer verkozen

de

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN.

de Heer *Nikolaes Geelvinck* de Jonge, thans Secretaris van deze Stad.

Den 28 van deze zelfde Louwmaend, hebben de Ed. Achtb. Heeren zes-en-dertig Raden, ter vervullinge van de plaetse, in hun Collegie, door het overlyden van den Heere Mr. Anthony Pieter van der Lyn, in Sprokkelmaend van het nu afgeloopen jaer, vacant geworden tot Raed van deze Stad verkozen den Heere Mr. *Gerbrand Elias*, thans regerend Schepen van deze Stad.

GOUDA. De Regering van deze Stad, jaerlyks, op den 1 van Louwmaend, veranderende, zyn, ten dien dage, in bedieninge getreden en beëedigd de Heeren, die, door de Heeren Staten dezer Provincie, in derzelver hoedanigheid van Voogden over den minderjarigen Heere Erfstadhouder, uit de daer toe overgeleverde Nominatien, waren uitgekozen, namelyk, als Burgemeesters, de Heeren Mr. JOHAN DE LANGE, President, Mr. AELBRECHT VAN DER BURCH, (*) Mr. BARTHOLOMEUS DE MOOR VAN IMMERZEEL, en Mr. LODEWYK QUARLES: en, als Schepenen, de Heeren *Dirk Verryst*, President, Mr. *Daniël Willem Lestevenon*, Heer van Schoonauwen, Mr. *Adriaen Prins*, Mr. *Bonaventura de Lange*, Mr. *Jan Noortberg*, * Dr. *Willem Griffioen* en *Dirk Daniël de Kedts Houtman*. En uit dezen, als Schepenen Commissarissen over des gemeenen lands middelen de drie laetstgemelde Heeren.

Vervolgens hebben de Heeren Raden in de Vroedschap van deze Stad, by het vervallen van de Commissien, die met het begin van de eerstkomende Bloeimaend voor dezelve openvallen, van hunne Medeleden den Heer Mr. *Willem Decker*, Heere van Urcem en Oud-Præsident Schepen benoemd om, wegens deze Stad, zitting te nemen in 't Ed. Mog. Collegie van Raden ter Admiraliteit te Amsteldam, en den Heere Mr. *Kornelis van der Burch*, Oud Schepen, om

(*) De Heeren voor wier namen een * staet, zyn in het tweede jaer van hunne Regeringe.

om gecommitteerd te worden in de Provinciale Rekenkamer van Holland. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN.

VIANEN. Den 1 van deze Louwmaend, gewonen dag, op welken de Regering van deze Stad verandert, zyn, door de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerden Raden van Zuidholland, als Stads Burgemeester verkozen de Heer Mr. EVERHARD VAN DIERMEN, en als Schepen Burgemeester de Heer JAKOB KAMBIER; als Schepenen de Heeren *Daniel van Westerveld*, *Hermannus Croesen*, *Johan Diderick Ramot*, Mr. *Jakob de Vry*, Mr. *Gysbertus Maes* en *Georg Johannes Hammius*.

GORINCHEM. Volgens gewoonte, door de Ed. Achtb. Heeren Schepenen van deze Stad, den 29 van de nu afgeloopen Wintermaend, eene Nominatie gemaekt zynde ter veranderinge van derzelver Collegie, hebben de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van deze Provincie, in hunne reeds gemelde hoedanigheid, uit dezelve, als Schepenen dezer Stad en van den Lande van Arkel, voor den jare 1764, verkozen de Heeren *Johan Hendrik Verboom*, Mr. *Martinus Pompe*, *Theodorus van Diepenbrugge*, *Mathys van Borcharen*, *Lambertus van Meerten*, Mr. *Pieter Christiaen van Barneveld* en Mr. *Hendrik Haggert*; en uit dezen, als Schepenen Commissarissen over des gemeenen Lands middelen de gemelde Heeren *Verboom*, *van Borcharen* en *van Barneveld*.

De afgaende en deze nu aenkomende Heeren Schepenen, daerna, eene Nominatie gemaekt hebbende, ter verkiezinge van een nieuwen Burgemeester, hebben de gemelde Heeren Staten, in dezelfde hoedanigheid, tot die waerdigheid verkozen den Heere KORNELIS VAN DER DOES om, geduurende dit en het volgende jaer 1765, te regeren.

Wyders hebben de Heeren Vroedschappen, by het vervullen der openvallende Commissien, den Heere Oud-Burgemeester Mr. *Hendrik van Schuilenburg* benoemd om in het Collegie van de Ed. Mog. Heeren Raden ter Admiraliteit op de Maze, zitting te nemen, met het begin van de eerstkomende Slagtmaend.

ENKHUIZEN. In het laetst van de nu afgeloopen

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN.

Wintermaend hebben de Heeren Burgemeesters van deze Stad eene Nominatie gemaekt, ter veranderinge van het Collegie van Schepenen, alhier, voor den jare 1764, uit welke, door de Heeren Staten, als Voogden over den minderjarigen Heere Erfstadhouder, verkozen zyn de Heeren *Klaes Koning*, Præsident, *Nikolaes Hendrik de Vries*, *Pieter Ebbenhout*, Mr. *Thade Pan*, *Sieuwert Ris*, Mr. *Hugo Adriaen van Bleiswyk* en Mr. *Augustinus Hendrik Duyvensz.*

Vervolgens hebben, den 1 van deze Louwmaend, de Keurmannen, volgens gewoonte, alhier plaets hebbende, daer toe uitgeloot, tot Burgemeesters van deze Stad, voor den jare 1764, verkozen de Heeren KORNELIS FRANÇOIS DUYVENSZ., Mr. ADRIAEN VAN BLEISWYK en ROELOF BLOK, en dezen, daerna, beëdigd zynde, uit de Burgermeesteren, die in 't afgeloopen jaer geregeerd hebben, als Præsident Burgemeester, om nog een jaer zitting te hebben, den Heere Mr. FREDERIK VERBRUGGEN.

MEDENBLIK. Met het begin van de nu afgeloopen Louwmaend, zyn, volgens gewoonte, de Collegien van Burgemeesteren en Schepenen dezer Stad veranderd, en zyn, op de wyze alhier gebruikelyk, als Burgemeesters, voor den jare 1764, gekozen en aengekomen de Heeren Mr. KORNELIS MORENVLIEDT, Mr. JAN JOSEPH NOBELING, en HENDRIK DE ZEE; wyders, zyn uit de Nominatie daer toe gemaekt, door de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van deze Provincie, oefenende de Voogdye over den Erfstadhouder, verkozen en vervolgens tot Schepenen van deze Stad beëedigd de Heeren *Jan Roos Jakobsz.* *Dirk Mol*, *Jakob Rootjes*, *Klaes Kos*, *Klaes Gerdenier*, *Kornelis Zalm* en *Kornelis Elias* Junior; en uit dezen weder de gemelde Heeren *Mol*, *Kos* en *Zalm* om, als Schepenen Commissarissen over zaken, betreffende des gemeenen Lands middelen, te oordeelen.

Eindelyk zyn, door de Heeren Burgemeesteren en Raden in de Vroedschap, alhier, verkozen en benoemd de Oud-Burgemeester *Karel Heinsius van Willigen* om, met het begin van Bloeimaend dezes jaers, zitting te nemen in het Ed. Mog. Collegie van de

Hee-

Heeren Gecommitteerde Raden van Holland en West-Vriesland in West-Vriesland en het Noorder-Quartier; den Oud Burgemeester *Jan Bourgonje*, tot Gecommitteerden Raed ter Admiraliteit in West-Vriesland en 't Noorder Quartier, en den Oud-Schepen *Pieter Uilenburg* tot Gecommitteerden Raed in de Provinciale Reken-Kamer van Holland en West-Vriesland. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAREN.

PURMERENDE. De Ed. Achtb. Heeren Raden in de Vroedschap van deze Stad hebben den Heer Oud-Burgemeester *Kornelis Neelen* benoemd om, met den eersten van de aenstaende Bloeimaend, zitting te nemen in de Rekenkamer van deze Provincie, voor den tyd van drie jaren.

ZIERIKZEE. Den 26 van de nu afgeloopen Wintermaend zyn, alhier, door het Collegie van Burgemeesteren en Schepenen, voor het eerstvolgende jaer, tot Burgemeesters van deze Stad verkozen de Heeren Mr. JOHAN BOEJE en SAMUEL SCHUURBEQUE.

VERE. Volgens jaerlyksche gewoonte, op den 10 van de nu afgeloopen Wintermaend, de Nominatie van Burgemeesteren en Schepenen voor dezen jaer gemaekt zynde, is, den 5 van deze Louwmaend, de Magistraet van deze Stad veranderd, en zyn, op den 6 daeraenvolgende, met de gewone plegtigheden, aen de Regering gekomen, als Burgemeesters de Heeren LOURENS NEBBENS en Mr. KORNELIS GODIN; en als Schepenen de Heeren *Johannes de Vriendt*, Dr. *Jakob Johan Andriessen*, Mr. *Anthony Jakob Mirinissen*, *Stephanus van der Loef*, *Maximiliaen Noest*, *Kornelis Adrianus Reinoutt*, *Jan Byleveld*, *Jan Kornelis Convert* en *Michiel Bastiaenze*.

AMERSFOORT. Uit eene overgeleverde Nominatie, zyn, door de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provincie, als oefenende de Voogdye over den minderjarigen Heere Erfstadhouder, verkozen en met den beginne van dit jaer aen de Regeringe gekomen om, geduurende hetzelve, daeraen deel te hebben, als Burgemeesters de Heeren ANTHONY VAN BRINKENSTEIN en Mr. WILLEM METHORST; en, als Schepenen de Heeren *Dirk Logen*, *Willem Jakobus*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAREN.

van Bemmel, *Everard Jan van Moorsbergen*, Mr. *Karel van Koeverden*, *Dirk Vryberg*, Mr. *Simon Petrus Trouillart*, *Johannes Jonas*, *Willem Hendrikzen*, *Kornelis van Deventer*, *Wilhelmus Gualterus van Voorst* en Dr. *Mathias Sas*.

Voorts hebben de Heeren Raden van deze Stad den Heer *Dirk Logeri*, thans afgegaenen Burgemeester, gecommitteerd om, met het begin van deze Louwmaend, zitting te nemen ter Vergaderinge van de Ed. Mog. Heeren Gedeputeerden van de Staten 's Lands van Utrecht.

VRIESLAND. De Regering der Steden van deze Provincie, naer gewoonte, met het begin des jaers, veranderd wordende, volgens de Verkiezinge van hare Doorl. Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse Douariere van Oranje en Nassau, gedaen uit Nominatien, ten dien einde alvorens in ieder Stad gemaekt, zyn den 1 van deze Louwmaend, aen de Regering gekomen, te

LEEUWARDEN, als Burgemeester, Mr. WILLEM COULON, als Schepen, *Jouke Andeles*, en als Bouwmeester Mr. *Hendrik Semler*.

BOLSWARD, als Burgemeester, SEERP STERVEN SWERMS, als Raedsman *R. Fontein van Reidsma*.

FRANEKER, als Burgemeesters Mr. WILLEM OUWENS en KEIMPE RINGERS.

DOKKUM, als Burgemeesters Jr. EPO SJUK VAN BURMANIA en FOLKERT RIPPERDA.

HARLINGEN, als Burgemeesters JOHAN DANIEL TOUSSAINT en JUNIUS PETRUS MUNTER, als gezworen Gemeens Lieden Jr. *Hans Willem van Plettenberg* en *Hidde Brouwer*.

WORKUM, als Burgemeesters THOMAS ALLENGA en HETTE ALTENA.

Voorts is, op den 18 van deze Louwmaend, na eene zukkelende ziekte, in den Ouderdom van drie en zeventig jaren, te Leeuwarden, overleden de Heer JAKOBUS BOURBOOM, zedert den jare 1714 Raed in de Vroedschap van deze Stad, thans Regerend Burgemeester, en zitting hebbende in 't Collegie der Gedeputeerde Staten van deze Provincie. In deszelfs plaet-

plaetse is, uit eene Nominatie van vier persoonen, door gemelde hare Hoogheid, aengesteld tot Burgemeester de Heer JAN TJOMMES WYNGAERDEN.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN.

GRONINGEN. Den 9 van den nu afgeloopen Louwmaend, is alhier, met de gewone plegtigheden, door het trekken van vyf zwarte boonen, de jaerlyksche Keur van Burgemeesteren en Raedsheeren geschied, by welke gelegenheid Keurmannen waren de Heeren Taelman *J. Borgesius*, de Gezworens *N. Amsing*, *H. Bellinga*, *H. Lobman* en *W. H. Lobman*, door welken twee Burgemeesters en zes Raedsheeren zyn ingekozen. Den 15 daeraenvolgende, geschiedde, insgelyks op de gewone wyze, de jaerlyksche Keur van Taelmannen en de gezworen Gemeente, en zyn, op dien dag, Keurmannen geweest de Heeren Taelmannen *E. T. de Drews* en *M. van Bolhuis*, Gezworens de Heeren *H. Walthers*, *H. Bellinga* en *H. Nauta*. Welke twee Keuren, vervolgens, door den zittenden Raed, als volgens het Reglement van Tutele daer toe gequalificeerd, goedgekeurd zynde, is de Regering van deze Stad in deze Sprokkelmaend veranderd, en zyn aengekomen.

Als Burgemeesters.

In den continuerenden Rang.	In den aengaenden Rang.
WICHER VAN SWINDEREN.	A. A. VAN IDDEKINGE.
CORNELIUS TJASSENS.	JAN WILLEM FOLKERS.

Als Raedsheeren.

Joost de Valcke.	*Coban van Heerm.*
Jakob Woldring.	*Meinhard Lobman.*
Lucas Trip.	*Hendrik Geertsinga.*
Hendrik van Nyeveen.	*T. van Berchuis.*
Pieter van Ham.	*W. R. de Sitter.*
Jakob van Gesseler.	*J. Cranssen.*

Als Gezworenen.

E. T. de Drews, Taelman.	*J. Winsbemius*, Taelman.
J. Borghesius, Taelman.	*C. Barlinkhof*, Taelman.

J.

J. Helmolt.	*J. Wichers.*
T. B. van Hulten.	*L. Beckeringh.*
M. H. Altingh.	*H. G. van Bulderen.*
N. Amsingh.	*L. Bosch.*
J. H. Reneman.	*J. Camphuis.*
R. Warmolts.	*N. Fockens.*
L. Hamnink.	*E. P. Smith.*
H. Nauta.	*P. Ottinga.*
J. D. Quintus.	*A. H. van Swinderen.*
	H. F. Sichterman.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 16 January.

By de Z. Zak.

TARW. O. W. Zeeuwſ.	17½ a 19ß
—— N. W. dito	12 a 16ß
—— Blaeuwe	11½ a 14ß
—— Zomer	11½ a 13ß
ROGGE, Zeeuwſ.	8½ a 9ß
ERTEN, Graeuwe	12 a 20ß
—— Blaeuwe	15 a 22ß
—— Witte	10 a 12ß
Witteboonen	8 a 16ß

by 't Laſt.

BOEKW., Vl. enz. op 154 ℔	a 16½ £
—— Klaei	14 a 15 £
GARST, Winter	12½ a 14 £
—— Zomer	11¾ a 12¾ £
HAVER, Zeeuwſ.	8¼ a 10 £
KOOLZAED, Z. enz.	36 a 42 £
PAERDEBOONEN.	16 a 17 £

Rotterdam, den 16 January.

by den Steen.

VLAS, Allerbeſt	28 a 30 ſt.
—— Beſt	26 a 28 ſt.
—— Middelſoort	24 a 25 ſt.
—— Gemeen	23 a 24 ſt.
—— Slegt	21 a 22 ſt.

Leiden.

by 't Vierend.

GRASBOTER, 7, 14 Jan.	32 - :
—— 21 dito	33 - :
—— 28 dito	32 - :
HOOIBOT., 7, 14 Jan.	23 a 24 - :
—— 21 dito	24 a 25 - :
—— 28 dito	23 a 24 - :

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

FEBRUARY. MDCCLXIV.

GELDERLAND.

ZUTPHEN.

Den 17 van deze Sprokkelmaend hebben Burgemeesters, Schepenen en Raed van deze Stad eene vermeerderde Ordonnantie vastgesteld, *voor de Wagen- en Karrelieden*, alhier woonachtig, benevens een Lyst der Vrachtloonen, zoo van Koetsen, Phaëtons, Chaisen en Karren, die naer elders gehuurd worden, als voor de gewoone Postwagenen, het Veer op Arnhem, Harderwyk en Deventer bedienende. De Ordonnantie zelve bestaet in de volgende Artikelen. I. „ Dit Veer zal, in 't „ toekomende, van gene anderen mogen wor„ den bediend, dan die, by Resolutie van de „ Heeren van den Magistraet dezer Stad, daer „ toe zyn geadmitteerd. II. Nogthans mag „ iemand, buiten 't Veer zynde, wel aen Bur„ geren en Ingezetenen, maer niet aen vreem„ de personen, Paerden, ook Chaisen en Phaë„ tons, doch gene andere rytuigen, hoe ge„ naemd, verhuuren, mits daer voor niet meer ZUTPHEN.

ZUTPHEN. „ dan drie paerden ſpannende, op verbeurte „ van de volle vragt ten voordele van 't Veer. „ III. Een Burger of Ingezeten, zoo een rytuig en Paerden, als in 't voorgaende Art. „ vermeld, hebbende gehuurd, ſtaet het hem „ vry een of meer perſonen, ſchoon vreemd „ zynde, mede te nemen, mits met dat zelfde rytuig, en met dezelfde perſonen, uit „ en t' huis komende, ten ware hy zich met „ dezelven naer zyn Buitenplaets liet brengen, „ by poene als voren. IV. Ieder Voerman, „ in 't Veer, als Art. I. toegelaten, zal moeten voorzien zyn van een bekwame en goede Koets, Phaëton voor zes perſonen, Poſtwagen en Chaiſe, ook van 't nodig getal „ Paerden en Tuigen, zullende tot het doen „ eener reiſe geen vreemde Paerden mogen „ leenen of huuren, op een boete van twee „ goud-guldens voor ieder paerd. V. De „ Commiſſaris zal een ordentlyk Regiſter houden van de Koetſen, Phaëtons, Poſtwagens, „ Chaiſen, Karren en Paerden, die in 't Veer „ zyn, en alle mogelyke toezicht nemen, *dat* „ dezelve Rytuigen in een goeden *en ſuffiſanten* ſtaet gehouden worden, om een iegelyk, „ by voorkomende gelegenheid, te kunnen „ dienen. VI. Ten welken einde dezelven, „ alle twee jaren, door de tydlyke Heeren „ Politiemeeſteren, zullen geviſiteerd en geſchouwd, en daer toe, na voorgaende aenzegging, op een beſtemden dag, gebragt worden op 's Gravenhof, als wanneer de defecten, zoo men daer aen mogte bevinden, „ ten aller eerſten, en tot genoegen van welgemelde Heeren Politiemeeſteren, *zullen*

„ moeten

„ moeten worden gebeterd, eer en bevorens ZUTPHEN.
„ zulk een Wagen- of Karreman een beurt zal
„ mogen opnemen, by een boete van drie
„ goud-guldens. VII. Gelyk het aen de Bur-
„ geren en Ingezetenen dezer Stad zal vry-
„ ſtaen om Koetſen, Phaëtons, Poſtwagens,
„ Chaiſen, Karren en Paerden te bevragten
„ en af te huuren, zonder dat dezelven ge-
„ houden zyn, daer in, alvorens, den Com-
„ miſſaris te kennen; alzoo zullen, in tegen-
„ deel, vreemde Lieden of Paſſagiers, of door
„ zich zelven, of door anderen, wie 't ook
„ zoude mogen wezen, zulks niet mogen
„ doen, zonder kenniſſe en beſtellinge van
„ den Commiſſaris: zullende de Voerman,
„ welke daer tegens aengaet, en een vreemde
„ dan anders gezegd, aenneemt, telkens ver-
„ beuren zes goud-guldens. VIII. Zoo nog-
„ thans, dat de Heeren der Regeringe dezer
„ Provincie, het zy ter occaſie van de Land-
„ dagen, of uit anderen hoofde, alhier ee-
„ nige Land- of Kwartierlyke Commiſſien be-
„ kleedende, als mede de Leden der Regerin-
„ ge van andere Steden, alwaer de Leden van
„ den Magiſtraet dezer Stad van dat zelfde
„ recht jouïſſeren, een Voerman, mits in het
„ Veer zynde, naer hun welgevallen, zullen
„ mogen aennemen. IX. Welk ook aen de
„ Commiſen ten Comptoire Generael der U-
„ nie, van hier willende verreizen, zal zyn
„ gepermitteerd, zullende echter zoo eenen
„ Voerman zulks voor eene toerbeurte in dit
„ laetſte geval verſtrekken. X. En terwyl het
„ van de uiterſte noodzaeklykheid is, dat de
„ Commiſſaris weet, wat voor Koetſen, Phaë-

ZUTPHEN.

„ tons, Postwagens, Chaisen, Karren en Paerden in de Stad, en welken daer uit zyn, zullen alle Voerlieden, in 't Veer wezende, die of een der voorsz. of een Burger-vracht aennemen, met wat rytuig zulks ook zoude mogen wezen, verpligt zyn, aenstonds, ten minste binnen een uur na het aennemen van een der bovengenoemde vrachten, daer van kennis te geven aen den Commissaris, met de nominatie van het Rytuig en opgevinge van het getal der Paerden, by pœne van twee goud guldens. XI. Burgers en Ingezetenen, eenige goederen naer Kermissen of Jaermarkten willende transporteren, mogen daer toe emploijeren of ontbieden een boere Wagen of Karre van 't platte Land, doch geen Wagen of Karreman uit andere Steden, by pœne van twee goud guldens. XII. Een Burger of Ingezeten mag vreemde personen wegbrengen, met welken Voerman hy ook wil, mits 'er een uit het Veer nemende, zelfs ook mede rydende ter plaetse, waer op het Rytuig is afgehuurd, en daer benevens betalende den Commissaris zyne Jura, in contrairen cas op de boete der bedongene of beloofde vracht, telkens by den contraventeur te verbeuren, ten voordele van 't Veer. XIII. Een Burger, zoo wel als een Vreemde, een Rytuig naer zekere plaets hebbende aengenomen, en belet wordende de bestemde reis voort te zetten, zal gehouden wezen, aen dien aengenomenen Voerman te betalen een vyfde van de vracht, zoo by de nagenoemde Lyst der vragtlonen is vermeld, zullende, in dit geval, *zooda-*

nige

„ nige Voerman, wien de reis, als voorsz. ZUTPHEN.
„ opgezegd wordt, aen de beurt in 't Veer
„ blyven, mits binnen een uur of eerder aen
„ den Commissaris hier van naricht gevende.
„ XIV. Een Wagenman een Burger-vracht
„ hebbende aengenomen, en krygende een
„ bybeurt op dien of den vorigen dag naer ee-
„ ne plaets, zoo verre afgelegen, dat daer van
„ zoo tydig niet kan t'huis komen, dat die Bur-
„ ger-vracht zoude kunnen doen, zal de vol-
„ gende Wagenman die bybeurt moeten be-
„ dienen. XV. Het zal ook eenen Voer- of
„ Karreman voor een toerbeurte verstrekken,
„ indien hy maer een reis, ongeveer twee uu-
„ ren van deze Stad, op order van den Com-
„ missaris doen moet. XVI. Indien een Wa-
„ genman, op zyn beurt, aen eene reise staen-
„ de, of door den Commissaris tot het doen
„ van dien geordonneerd wordende, dezelve
„ mogte verweigeren, onder voorwendzel van
„ reeds, door een Burger of Ingezeten bespro-
„ ken of aengenomen te zyn, zoodanig dat
„ een ander Voerman de by hem gedeclineer-
„ de reise of vragt moet waernemen, en het
„ echter naderhand kwame te blyken, zulks
„ gefingeerd en onwaer te zyn, dezelve Voer-
„ man, in dat geval, niet alleen zyne beurt
„ zal verliezen, maer ook daer en boven ver-
„ vallen wezen in de boete van vyf goud-gul-
„ dens. XVII. De Wagenman op *Arnhem*
„ zal, ter gestemder dagen, Zomers om twee,
„ en 's Winters te twaelf uuren, en op *Har-*
„ *derwyk* alle morgen, precies te acht uuren, af-
„ ryden, en van de laetstgemelde plaets re-
„ tourneren, zoo dra het volk met de bestel-

ZUTPHEN.

„ goederen uit het Veer schip van Amsteldam
„ aen de Wal gekomen en gebragt zyn. XVIII.
„ De Postwagen op *Deventer* zal ook 's mor-
„ gens, precies te acht uuren, zoo wel 's Win-
„ ters als 's Zomers, vertrekken, en de Passa-
„ giers, neffens de brieven en bestelgoederen
„ alleen, zoo vroeg aldaer moeten leveren,
„ dat dezelven bekwaemlyk op de Zwolsche
„ Wagen konnen zyn, by pœne van twee
„ goud-guldens t'elkens te verbeuren, ten pro-
„ fyte van den genen, zoo daer by geinteres-
„ seerd mogt zyn; En 's achtermiddags van
„ *Deventer* wederom afryden, van den *eersten*
„ *Maert* tot den *laetsten April*, te vier uuren,
„ van den *eersten Mey* tot den *laetsten Septem-*
„ *ber* te vyf uuren, en van den *eersten October*
„ tot den *laetsten February* te drie uuren, zon-
„ der te Gorssel, of elders, zich te mogen op-
„ houden, by pœne van een Stads pond tel-
„ kens by contraventie te verbeuren. XIX.
„ Dit Deventer Wagenveer zal, voortaen, door
„ een alleen worden waergenomen; dienvol-
„ gens zullen gene andere Voer- of Karrelie-
„ den, zoo wel in als buiten het Veer, voor
„ hun eigen zelven, of ook niet, wanneer
„ door een Burger of Ingezeten aengenomen
„ worden, op hunne Wagens, Karren en ove-
„ rige voitures eenige passagiers, pakken of
„ andere vragten van hier naer *Deventer* mo-
„ gen medenemen, of van daer weêr her-
„ waert brengen. XX. Waer van, nogthans,
„ zullen zyn uitgezonderd die gene, welken
„ tot het heen en weêr brengen van vragten
„ naer en van *Deventer* specialyk zyn afge-
„ huurd, door deze of gene Burgeren en In-

„ geze-

" gezetenen, als aen wien zulks, by conti- ZUTPHEN.
" nuatie, blyft gepermitteerd, mits die rytui-
" gen voor hunne particuliere rekeninge hou-
" dende, en daer mede gene goederen meer,
" dan uit tweeërlei huisgezinnen transporte-
" rende, en zulks alles op een boete van vyf
" goud-guldens. XXI. Wanneer 'er een by-
" wagen op *Arnhem*, of *Harderwyk* moet loo-
" pen, te gelyk op een dag, dat de Wagen-
" man van *Arnhem* of *Harderwyk* van hier
" afrydt, zal deze toer door den genen (de
" Deventer Wageman uitgezonderd) welke de
" naeste aen de bybeurt staet, en zoo deze niet
" kan, door den volgenden moeten waerge-
" nomen worden, zonder echter daer door
" zyn ordinaire beurt te verliezen, zullende
" de vragt en vragtloonen half en half by die
" twee Wagenlieden gedeeld en genoten wor-
" den, zoo als alhier van ouds gebruikelyk is
" geweest. XXII. Een Wagenman, op de
" Veerbeurt naer *Arnhem* of *Harderwyk* staen-
" de, inmiddels op den zelfden dag van zyne
" beurt, een Burgervragt hebbende aengeno-
" men, zal hy zulks aenstonds hebben bekend
" te maken aen den Commissaris, welke
" den Wagenman, op de volgende beurt staen-
" de, daer toe zal moeten ordonneren, te-
" gens genot van *negen* guldens van een *Har-*
" *derwyker*, en *vyf* guldens van een *Arnhem-*
" *sche* heenreise, welken de Wagenman, wiens
" beurte de volgende heeft moeten waerne-
" men, zal gehouden zyn te suppleren, voor
" zoo verre aen een van de twee voorsz. beur-
" ten mogte ontbreken. XXIII. Van welke
" uitkeringe bevryd zal zyn de Stads Voer-

ZUTPHEN.

„ man, wanneer hy naer de Landdagen, Schouwen, of sunsten, in dienste van deze Stad, moet ryden en uit zyn, terwyl als dan zyn beurt, door den volgenden Wagenman, zonder ontgeltenisse, zal moeten worden waergenomen. XXIV. De Voerlieden zullen gene Koffers, Valiesen, Mantelzakken of diergelyken, bezyden de wagen mogen vastmaken, maer dezelven binnen in de wagen moeten plaetzen, uitgenomen manden met levendige Hoenderen, Ganzen, Kalkoenen, Duiven &c. die achter aen de Wagen altyd zullen moeten worden vastgebonden, by een boete van twee Stads ponden. XXV. Zullen ook niet meer dan zes personen in een wagen, in een ordinair Veer rydende, mogen hebben, en geen meer onderwegen opladen, veel min die op 't voorhekke zetten, op een boete van een goud-gulden ten behoeve van den aenbrenger, van ieder mensch, zoo meerder als voorsz. mogte hebben mede genomen. XXVI. Wanneer iemand, het zy Burger of Vreemde, op een ordinaris Postwagen een of meer *plaetsen* mogte hebben besproken, en, naderhand, dezelve, wegens voorgekomen belet, kwame op te zeggen, zal dezelve alsdan aen den Voerman moeten betalen de halve vragt van elk bestelde plaets, en daer mede kunnen volstaen. XXVII. Ten ware hy, ten zelfden tyde, van een andere voiture, of gelegenheid naer die gedestineerde plaets, en langs dezelfde route, zich mogte bedienen, als in welken cas de volle vragt zal moeten geven. XXVIII. Voorts, zullen de Voer-

„ en

„ en Karrelieden, zoo verre een ieder betreft, ZUTPHEN.
„ den Koopmans-bode, van *deze Stad* naer
„ *Amsteldam* reizende, hebben te bedienen in
„ conformité der Ordonnantie voor de Koop-
„ mansbode, Art. 5. tot Art. 11. in February
„ 1759, geärresteerd, en met den druk ge-
„ meen gemaekt. XXIX. De Wagenlieden
„ zullen niet gerechtigd zyn van de Koopmans-
„ bode af te vorderen vragt tot *Harderwyk*
„ van geld, 't zy los of in een pakje of brief
„ gesloten, hem tusschen wegen wordende me-
„ degegeven om naer *Amsterdam* of verder te
„ bestellen, mits het geld in zulken geringen
„ quantiteit besta, dat hy het gemaklyk in
„ zyn zak kan steeken, of in zyn kist leggen;
„ zynde in zoo verre het 8. Art. van gem. Or-
„ donnantie geälteteerd. XXX. Alzoo de
„ Koetskarren niet in 't Veer behoren, zullen
„ de Karrelieden, die in 't veer zyn, daer me-
„ de geen vreemde personen mogen wegbren-
„ gen, 't zy dezelven met die Karre te rug ko-
„ men, op verbeurte van twee goud-guldens.
„ XXXI. Een Karreman, niet in het Veer
„ zynde, mag geene vreemde personen bedie-
„ nen, of een Burger en Ingezeten moet zelf-
„ mede ryden, ook daer mede wederom t'huis
„ komen, ten ware hy zich met denzelven
„ naer zyne Buiten-plaets liet transporteren,
„ en zulks by verbeurte der bedongen vragt
„ voor het Veer. XXXII. Een Karreman, 't
„ zy in of buiten 't Veer, zal met zyn Karre
„ gene personen uit tweërlei huisgezinnen al-
„ hier des voormiddags wegvoeren, of on-
„ derwegen opnemen, naer plaetsen, wer-
„ waerts 's morgens of 's namiddags van hier

„ een

ZUTPHEN.

„ een reguliere wagen afrydt, uitgezonderd „ Ouders en Kinderen, of reizende personen, „ die met een en 't zelfde Rytuig hier waren „ aengekomen, by verbeurte van vier Stads „ ponden. XXXIII. De Voerlieden, met „ vragt uitrydende, zullen niet mogen dronken zyn, noch, geduurende de reise, zich „ dronken drinken, ook niet lang onder we- „ gen pleisteren, maer zoo spoedig als doenlyk „ is, de reis vervorderen, veel minder de rei- „ zende personen kwalyk toespreken, dreigen „ of miszeggen, met woorden of met daden, „ op de boete van vier goud-guldens, en zes „ weken uit het Veer gehouden te worden, „ boven en behalven arbitrale correctie, naer „ bevind van zaken. XXXIV. Wanneer een „ Voerman, door dronkenschap, of door een „ kwaed toeverzicht en onachtzaemheid, een „ Rytuig komt om te smyten, zal daer voor „ niet alleen geboet, als in 't voorgaende Art., „ maer ook nog arbitrairlyk gecorrigeerd wor- „ den: Zullende een Voerman voor zyn knecht, „ of een ander, dien hy in zyn dienst komt te „ gebruiken, by aldien aen 't gene in *dit*, en „ 't voorgaende Art. uitgedrukt, zich mogte „ hebben schuldig gemaekt, moeten instaen en „ verantwoordlyk zyn. XXXV. Een Voer- „ man, zittende op Koets, Phaëton, Postwa- „ gen of Karre, zal geen Tabak mogen rooken, „ ten zy daer toe van de passagiers permissie „ verzogt en bekomen heeft. XXXVI Een „ Wagen- of Karreman zal den Commissaris „ niet mogen miszeggen, injuriëren of mis- „ doen, maer in tegendeel obediëren en naer- „ komen al 't gene dezelve door hem belast

„ wordt.

„ wordt. XXXVII. Wordende, in contrai- ren val, de Commissaris by dezen geaucto- riseerd, om het Rytuig van zoo een Wagen- en Karreman terstond aen den Keten te leg- gen, tot dat de bevelen, aen denzelven door hem gegeven, zullen zyn achtervolgd, of tot dat de boete, waer in dezelve, vol- gens het Reglement, mogte zyn vervallen, zal hebben betaeld. XXXVIII. Zullende, echter, zoo een Voer- of Karre-man, na al- vorens geobediëerd te hebben, in val hy als dan mogte vermenen bezwaerd te zyn, zich aen de Heeren van 't Gerichte, of aen den Magistraet hier over mogen addresseren. XXXIX. Alle questien over 't Veer, waer van de Ordonnantien, Reglementen of Re- solutien, by de Heeren van den Magistraet genomen, genoegzaem spreeken, zullen, ter eerster instantie, by den Commissaris worden gedecideerd. XL. Indien Partyen daer mede niet te vrede zyn, zullen zich daer over mogen beklagen aen de Heeren van den Magistraet, en zoo de uitspraek van den Commissaris als dan geprezen wordt, zal de Klager, boven de onkosten, verval- len zyn in een boete van een goud-gulden, ten behoeve van den Armen. XLI. De Commissaris zal, behalven de Jura, zoo de Voerlieden hem betalen, profiteren, van een vreemden, voor 't bestellen van een Koets, Phaëton, Postwagen, of Chaise met twee Paerden *zes* Stuivers, van een Chais met een Paerd, of Kar, *drie* Stuivers, 't welk ook van een Burger of Ingezeten zal wor- den betaeld, indien dezelve zich by den

ZUT-PHEN.

„ Com-

ZUT-PHEN. „ Commissaris, om een der voorsz. Voitures „ in zyn dienst te hebben, addresseerde. XLII. „ Zal van een Wagen, in 't Veer rydende naer „ *Harderwyk*, inhebbende twee of meer per- „ sonen, en anders niet, genieten *vier* stui- „ vers, en van een Zutphenschen Voerman, „ in 't Veer op *Arnhem* rydende, met twee „ of meer personen, *drie* stuivers. XLIII. „ Van een *Arnhemschen* Voerman, beladen „ met twee of meer personen, dezelve som- „ me, als onze Voerlieden tot *Arnhem* aen „ den Commissaris betalen, te weten *vier* stui- „ vers; En zulks boven de *twee* stuivers, „ welke ieder persoon, met de ordinaris Post- „ wagen reizende, verpligt is aen den Com- „ missaris te geven. XLIV. De Commissaris „ zal van dezer Stads Voerman in 't Veer op „ *Deventer* niets profiteeren, maer de Deven- „ ter Voerman zal aen den Commissaris beta- „ len 't gene door den Commissaris te *Deventer* „ van onzen Wagenman wordt afgevorderd. „ XLV. De boeten, in bovenstaende Artike- „ len uitgedrukt, zullen voortaen *half ten* „ *voordele* van den Commissaris, en *half voor* „ den Armen zyn, uitgezonderd die Art. 2, „ 3, 18, 25, en 31. staen gestatueerd". (Hier volgde een Lyst der Vragtloonen van Koetsen, Phaëtons, Postwagens, Chaisen en Karren, naer verscheiden Plaetsen, zoo in als buiten deze Provincie, benevens een Lyst der Vragtloonen voor de ordinaire Postwagens, het Veer op Arnhem, Harderwyk en Deventer bedienende.) XLVI. „ De Voerlieden zullen ge- „ houden zyn, voor de zelfde vragt, de zelf- „ de persoonen, des begerende, op den zelf-

„ den

" den dag, van de Steden Arnhem, Deven- ZUT-
" ter, Doesburg, Deutichem, Lochem en PHEN.
" Borculo, mitsgaders van 't Loo en Dieren,
" wederom te huis te brengen, zoo nogthans
" dat de Passagiers zoo vroeg afryden, dat de
" Voerlieden, 's avonds, ordenlyk konnen
" binnen komen. XLVII. De Karrelieden zul-
" len, wegens het wegbrengen van de baga-
" ge, voor de doormarcherende Militie, ge-
" nieten, van ieder Marsch-route, 't zy groot
" of klein, volgens 's Lands Ordonnantie, *vyf*
" guldens. XLVIII. Onder de voorsz. Vragt-
" loonen zullen niet begrepen wezen Tollen,
" voorts Weg-Veer en Brugge-geld, alzoo de-
" ze verblyven ten laste van de Passagiers in
" de heen reise, ook dan, wanneer dezel-
" ven weder mede te rug komen. XLIX. De
" Zomervragten zullen, voortaen, beginnen
" met 1 April, en eindigen met den laersten
" October, zullende den overige tyd de Win-
" tervragten gerekend worden, except nog-
" thans die van 't ordinaire Wagenveer op
" *Arnhem* en op *Harderwyk*, als respective
" hier boven te zien. L. Voor een Voorspan
" van vier Paerden, voor een Koets, op Hol-
" landsch spoor staende, zal worden betaeld
" *drie* stuivers van elke gulden boven de vragt
" van een Koets, zoo als op ieder plaets hier
" voren is uitgedrukt; en voor een Koets op
" Brabandsch- of Duitsch spoor, zes stuivers
" per gulden, boven de daer toe gestelde vragt.
" LI. Eindelyk wordt den Commissaris, by
" dezen, serieuslyk geordonneerd en gelast,
" zyn Amt promt waerteneemen, en ten dien
" einde zorg te dragen, dat het voorn. *Regle-*

" *ment*,

ZUTPHEN.

„ *ment*, in alle zyne leden en deſen, zoo als
„ ook de *Lyſt der Vragt-loonen*, ſtiptelyk en
„ letterlyk worde achtervolgd en niet overtre-
„ den; zullende de contraventeurs van dien,
„ zonder aenzien van Perſonen, aenſtonds be-
„ keuren, en de boeten paratelyk met het ſlui-
„ ten der Wagens en Karren aen de ketting
„ executeren, ook den eenen Voer- of Karre-
„ man boven den anderen, in het bezorgen
„ van een reis, niet voortrekken, neenmaer
„ de tourbeurten altyd moeten obſerveren, en
„ daer van aentekening houden; alles by pœne
„ van arbitrale correctie. LII. Voorts, zul-
„ len alle Reglementen en Conventien, met
„ naburige Steden over het Veer opgericht,
„ mitsgaders alle andere Reſolutien. zoo over
„ het Veer zelf als over het medenemen van
„ deze en gene Goederen of Waren, ſucceſſi-
„ velyk by hunne Ed. Achtb. genomen, ver-
„ volgens alle Uſantien, uit dien hoofde, en
„ tot nog toe in gebruik geweeſt, in hunne
„ waerde blyven, voor zoo verre, by dezen,
„ niet zyn veranderd of gederogeerd. LIII.
„ Reſerverende hunne Ed. Achtb. de boven-
„ ſtaende *Ordonnantie* en *Lyſt der Vragtloonen*,
„ ten allen tyde, te mogen veranderen, ver-
„ meerderen en verminderen, zoo en als, naer
„ exigentie van zaken, zullen oordeelen te be-
„ horen."

's Anderendaegs hebben dezelfde Heeren Burgemeeſters, Schepenen en Raed eene vermeerderde *Ordonnantie* vaſtgeſteld, naer welke de Veerlieden, in het waernemen en bedienen van het Veer over de Rivier den Yſſel, voor deze Stad, ten tyde, wanneer, het zy wegens

hoog water, of anderszins, de Schip-brug aldaer afgenomen of onbruikbaer is, als mede in het vorderen en nemen van Veergeld. desweġe, zich zullen hebben te reguleren. Het eerste Artikel van dezelve bepaelt het Veergeld, voor het overzetten van Menschen, Paerden, Kalveren, Chaisen, Karren, Koetsen, enz. De volgenden behelzen schikkingen op de Vermeerdering van het zelve, in gevalle de Veerlieden, wegens grotere Overstromingen, verder moeten varen, dan gewoonlyk; de Vragt van Koffers, Manden, Pakken, enz. het aennemen van Aeken, en hoe veel door enkele personen, dezelven afhuurende, naer verscheiden plaetsen, betaeld moet worden. ZUTPHEN.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

Hunne Hoog Mog. de Staten Generael der Vereenigde Provincien goedgevonden hebbende een algemenen *Dank-Vast-en-Bededag*, tegens den 29 van deze Sprokkelmaend, te arresteren is, van wege de Heeren Staten dezer Provincie de volgende Uitschryving naer de Steden en Dorpen afgevaerdigd: 's GRAVENHAGE.

Erentfeste, Wyze, Voorzienige, Discrete, Lieve, Getrouwe. De goedertierenheden van den Hemel, aen deze Republiek by aenhoudendheid bewezen, verpligten Ons wederom, om Ons, met alle de Inwoonderen des Lands, met de hartelykste dankbaerheid en diepste verootmoediging ter neder te werpen voor den Throon des Allerhoogsten. *Uitschryving van den Dank-Vast-en Bededag.*

De zonderlinge bescherming, waer door Wy bewaerd zyn voor het gevoel van de ongelukken van

'S GRAVENHAGE.

Uitschryving van den Dank- Vast- en Bededag.

den Oorlog, die zoo vele jaren rondsomme Ons gewoed heeft, kan aen ware Liefhebberen van het Vaderland en rechtgeaerde Christenen nog niet zyn vergeten, en de gansche bevryding van alle onze bekommeringen, die Wy van dien kant zoo lang gehad hebben, vereischt van Ons tegenwoordig nieuwe uitdrukkingen van lof- en dankzegging aen den Opperften Regeerder en Bestierder van alles. Wy verheugden Ons, met blyde harten, in het begin van het voorleden jaer, over de herstelling van de Vrede, schoon toen ter tyde nog eenige nevelen bleven hangen over een gedeelte van Europa; maer nu hebben Wy het genoegen alle nevelen te zien opgehelderd, de voordelen en zegeningen van de Vrede alomme te zien volgen op de onheilen van den oorlog, en onze rust op goede gronden te zien bevestigd, te gelyk met de behouding van onzen zuiveren Godsdienst en dierbare Vryheid.

De gevoelens van Dankbaerheid, welken dit gezicht van de goedertierenheden van den Hemel zoo natuurlyk verwekken, behoren ter zelver tyde gepaerd te gaen met gevoelens van berouw en leedwezen, op het gezicht van de beantwoordingen, die Wy daer aen gedaen hebben, en van het misbruik, dat in het algemeen gemaekt is, zoo van de Geestelyke als tydelyke zegeningen, waer mede Wy begunstigd zyn geworden. De Waerschuwingen, die Wy ook ontvangen, door de gevaerlyke gesteldheid van ons Land, in het midden van zoo vele Wateren, die onzen ondergang zoo menigmael dreigen, maer welker geweld Wy, tot nog toe, ontgaen zyn, verdienen een meer dan gemene opmerking, en moeten Ons rechtmatig doen beducht zyn en vrezen, dat God, die Ons tot hier toe bewaerd heeft, om onze overtredingen Ons in nieuwe ongelukken zoude kunnen storten; naerdien toch onnoemelyke middelen van behoud en verderf in de hand zyn van dien genen, aen wien de gansche Natuur moet gehoorzamen. Het is uit een aendachtige overweging van het een en ander, en uit een overtuiging van onze verpligting tot Dankbaerheid, Boetvaerdigheid, en voornemens van Bekering, dat de Heeren Staten Generael der Vereenigde

Nederlanden, met onze bewilliging, goedgevonden 's hebben wederom uit te schryven een algemenen Dank-, Vast- en Bededag, over alle de geunieërde Provincien, geassocieerde Landschappen, Steden en Leden van dien, tegens Woensdag, die wezen zal den 29 February aenstaenden, om den Opperften Regeerder der Waereld aen te bidden en groot te maken, om onzen diepsten eerbied voor zyne hoogste Majesteit te betuigen, en ons Vaderland, onze Steden, onze Familien en Personen, onzen Godsdienst en Vryheden op nieuw aen de zorg van zyne byzondere Voorzienigheid op te dragen; om die Goedheid, die ons tot hier toe bewaerd heeft, te verheffen, en derzelver aenhoudendheid af te smeeken; ter bewaring van onze rust, herstelling van ons Rundvee, bevryding van Overstroomingen en Watervloeden, en afweering van alle onheilen en oordelen, die onze zonden en ongerechtigheden rechtvaerdiglyk verdienen; om ons zelven voor den Allerhoogsten te vernederen met eene oprechte belydenis van onze overtredingen, en om te bidden om genadige vergeving van dezelven, te gelyk met de hulp van Gods Geest, tot verwekking van boetvaerdigheid en verbetering van een zondig Land.

GRAVENHAGE. *Uitschryving van den Dank- Vast en Bededag.*

Wy zyn daerenboven by deze gelegenheid verpligt den Goddelyken zegen af te smeken over de Personen en bestiering van de Hooge Overigheid van dit Land; dat Wysheid, Eenigheid en een onbaetzugtige ÿver voor het gemeene welzyn mogen regeren in alle hare Vergaderingen, en alle hare raedslagen voorspoedig maken, tot behoud van de Vrede, aenmoediging van Godsdienst en Deugd, voortzetting van nuttige Konsten en Wetenschappen, en bevordering van den bloei en welstand van de goede Ingezetenen. Wy moeten ook bidden om de dierbaerste blyken van Gods gunst en bescherming over den Persoon en het Huis van zyne Doorluchtigste Hoogheid den Heere Prinse van Orange en Nassau, onzen geliefden Erf-Stadhouder, dat dezelfde goede Voorzienigheid, die Hem in het voorleden jaer uit een gevaerlyke ziekte gered heeft, zyne dagen wil verlengen, en geven dat Hy, onder het bestier van dien groten en waerdigen

'S GRAVENHAGE.

Prins, aen wien de zorg van zyn Persoon en opvoeding byzonder is toevertrouwd, de eerste jaren van zyne jeugd mag besteden tot het verkrygen van ware Wysheid en wezenlyken luister; dat, gelyk Hy thans geroepen is tot de bywoning der deliberatien van den Staet, om meer en meer bekwaem te worden tot de hooge posten, die Hem inwagten, alle zyne in- en uitgangen gezegend mogen wezen, en gevolgd worden van een dagelyksche toeneminge in alle Prinselyke en Christelyke Deugden, die dezen hoop geven den Prins, te zyner tyde, mogen stellen tot een roemrugtig Voorstander van onze Rechten en Vryheden, Burgerlyke en Godsdienstige.

Uitschryving van den Dank- Vast en Bededag.

Eindelyk, moeten Wy bidden om den Goddelyken zegen over alle de Protestantsche Kerken in alle Plaetsen; byzonder over die van ons Vaderland, ten einde de arbeid van derzelver Leeraren moge strekken tot bevordering van Godsvrugt en Rechtvaerdigheid, Liefde en Eenigheid, en alle die Deugden, die Ons hoop kunnen geven den Goddelyken zegen en bescherming over dit ons goede Land te genieten tot in het laetste Nageslagt. Alles tot grootmaking van des Heeren Allerheiligsten Naem, voortplanting en aenwas van de ware Christelyke Gereformeerde *Religie*, conservatie van onze duurgekogte Vryheid en onzer aller Zielen zaligheid.

Wy begeren, derhalve, dat UL. *dezen Dank-*, Vast- en Bededag, tegens Woensdag den 29 *February* eerstkomenden, tydelyk zullen doen publiceren, ter plaetse daer men gewoon is zoodanige Publicatie te doen; en daer benevens strictelyk verbieden, ook met 'er daed doen ophouden allerleie Handwerk en Neringe, mitsgaders het Tappen, Kaetsen, Balslaen en diergelyke exercitien, op dat dit goed en heilzaem voornemen door gene onbehoorlykheden geturbeerd moge worden; doende hier van mede advertentie aen de Walsche en Engelsche Kerken, die in UL. Stad zouden mogen zyn.

Waer op Ons verlatende, bevelen Wy UL. de bescherminge Gods. Geschreven in den Hage den 2 February 1764.

Den

Den 7 van deze Sprokkelmaend hebben de- 's GRAVENHAGE.
zelfde Heeren Staten van deze Provincie, wederom voor het tegenwoordige jaer 1764, een Plakaet vastgesteld, wegens de Heffinge der gemene Lands Lasten op de Huisen, Landeryen, Obligatien, Actien in de Oost- en West-Indische Compagnie, Heerlykheden, Tienden en Visscheryen enz. onder den naem van de Honderdste en Tweehonderdste Penningen bekend, welk Plakaet wederom woordelyk is van den zelfden inhoud als dat in den jare 1754, tot heffinge van die middelen vastgesteld, uitgezonderd de Veranderingen, welken hunne Ed. Groot Mog., in den jare 1762, in het zelve gemaekt hebben. (*)

AMSTELDAM.

Volgens jaerlyksche gewoonte, hebben de Ed. Achtb. Heeren van den Gerechte dezer Stad, op den 28 van de nu afgeloopen Louwmaend, verscheide Keuren vastgesteld, en op den 31 daeraenvolgenden openlyk van het Stadshuis doen afkondigen. AMSTELDAM.

De *Eerste* strekt tot wegneminge van eenige twyfelingen, die ontstaen zyn omtrent het vierde Artikel van het zevende Kapittel van de *Ordonnantie en manier van Procederen voor den Gerechte dezer Stad*; waeromtrent hunne Ed. Achtb. goedgevonden hebben thans te verklaren, te willekeuren en te statueren „ dat de „ tweede uitzondering, gemeld in het gezegde Arti-

(*) Zie ons VIII Deel (1754) bladz. 164-171. Vergeleken met ons XVI Deel (1762), bladz. 7.

AMSTELDAM.

„ Artikel, en luidende *ofte dat de Arrestant* „ *pretendeerde Recht van Eigendom ofte Hypo-* „ *theek*, moet worden verstaen, geobserveerd „ en bepaeld in en tot zoodanige gevallen, wanneer de Arresten zyn gedaen op de Goede„ ren zelven, op welken de Arrestant Recht „ van Eigendom, of Hypotheek pretendeert „ te hebben, en dat de gedagte uitzondering „ geen plaets heeft of geappliceerd moet wor„ den; wanneer de Arresten geschieden op Pen„ ningen, van zulke Goederen geprovenieerd, „ en die, by Afschryving, of na een *Judicium* „ van Preferentie of Concurrentie, moeten „ worden gedistribueerd."

De *Tweede* is gemaekt ter gelegenheid dat vele Personen zich niet ontzien, in weerwil van het Besluit en Octrooi der Heeren Staten van deze Provincie, aen de Regenten van het Burger-Weeshuis dezer Stad verleend, mitsgaders tegens eene Ordonnantie van hunne Ed. Achtb. ten behoeve van het gemelde Weeshuis, op den 31 van Lentemaend des jaers 1523, vastgesteld; de Sterfgevallen van Ouderen, wier Kinderen in hetzelve moeten worden onderhouden, niet eerder aen te geven, dan na dat de Lyken der langstleevenden van die Ouderen reeds begraven zyn, intusschen de Boedels der Ouderen merkelyk verminderende, tot nadeel van het Weeshuis; als mede dat vele Erffenissen en Legaten, aen de Weezen van dat Huis opkomende, worden verzwegen, en daer door aen het Weeshuis de inkomsten derzelven, voor zoo verre het den Weezen aengaet, onthouden worden: waerom, by deze vernieuwinge van de gemelde Keur, verboden

wordt.

wordt. I. „ Dat niemand, wie het ook zy, AMSTELDAM.
„ zich zal onderwinden eenige goederen, ef-
„ fecten, contante penningen, of wat het ook
„ zoude mogen zyn, van zoodanige Boedels
„ en Sterfhuisen van Ouderen, wier Kinderen
„ in het Burger-Weeshuis zullen worden geali-
„ menteerd, daer uit te nemen, te verbergen
„ of te verzwygen, onder wat pretext of voor-
„ wendzel het zoude mogen zyn, op poene
„ van de dubbelde waerde van zoodanig uitge-
„ nomen, verborgen of verzwegen Goed aen
„ het Burger-Weeshuis te vergoeden. II. Dat
„ mede alle Executeurs, Voogden, Admini-
„ strateurs en Mede-erfgenamen van alle Boe-
„ dels en Erffenissen of Giften, in welken me-
„ de begrepen zullen zyn Kinderen, die in
„ het Burger-Weeshuis, nu, of in het vervolg,
„ worden gealimenteerd, gehouden zullen zyn
„ daervan, binnen zes weeken na het afsterven
„ van den Testateur of Gever, zoo het Sterf-
„ geval hier binnen 's Lands voorvalt, en bui-
„ ten 's Lands voorvallende, zes weeken na
„ dat de Executeurs daervan kennisse hebben
„ gekregen, aen Regenten van het voorsz.
„ Weeshuis Kennisse te geven, met overleve-
„ ringe van behoorlyke Copie van het Testa-
„ ment of de Acte, voor zoo verre het den Wee-
„ zen betreft, vervattende de Erfenisse, Legaet
„ of Gifte, denzelven gemaekt en besproken,
„ ten einde dezelve Regenten van de Reve-
„ nuen daervan, geduurende de Alimentatie
„ der Weezen, zouden kunnen profiteren, op
„ poene van de dubbelde waerde van dien aen
„ het bovengemelde Weeshuis te vergoeden.
„ III. Dat, laetstelyk, alle die genen, welken

AMSTELDAM.

„ eenige verzwegene, geborgene of verstoo-
„ kene goederen, effecten of contante pennin-
„ gen, of wat 'er ook zoude mogen geborgen,
„ verstooken of verzwegen zyn, 't zy van de
„ Boedels of Sterfhuisen der Ouderen, of an-
„ derszins aen de Weezen opgekomen, aen
„ Regenten zullen aenbrengen, voor provisie
„ zullen genieten tien percento van de waerde
„ der door hen aengebragte goederen, effecten
„ of contanten. Blyvende voor 't overige de
„ gemelde Keur in haer geheel."

De *Derde* is eene Vernieuwing en Vermeerdering van de Keuren op het *meeten van Kalk en Cement* vastgesteld, wordende by dezelve gestatueerd „dat alle de Steenkoopers en Steen-
„ koopereſſen dezer Stad, als mede alle de Lie-
„ den, die Kalk of Cement op doen, voortaen
„ mede bevoegd zullen zyn de Bekeuringen te
„ doen, wegens het niet behoorlyk meeten van
„ Kalk of Cement; zullende de Bekeurders ge-
„ houden zyn hunne Bekeuringen op te geven
„ aen den Keurmeester en Opziener van de
„ Kalk, om de boeten in te vorderen en te ap-
„ pliceren, volgens het 23 Art. van de Keure
„ van 29 April 1615. Dat, wanneer iemand,
„ vermeenende by de eerste meetinge te zyn
„ geledeerd, de hermeeting vordert, als dan,
„ indien bevonden wordt de eerste meeting
„ waerlyk kwalyk te zyn geschied, de mee-
„ ters, die de gemelde meeting gedaen heb-
„ ben, gemulcteerd zullen worden, boven het
„ gene by het 21 Art. van de Keure van 9 No-
„ vember 1663 reeds is gestatueerd, voor de
„ eerste reise, met eene boete van twaelf Gul-

„ dens;

„ dens; voor de tweede reise, met eene boe- „ te van vyfentwintig Guldens; en, voor de „ derde reise, met eene boete van vyftig Gul- „ dens, zullende in alle gevallen, door den „ Heere Hoofd-Officier, naer bevinding van „ Zaken, het zy tot amotie van hunne Bedie- „ ningen, of als tegens Mein-eedigen kunnen „ worden geprocedeerd. En, op dat, aen „ den anderen kant, de Meesters en Dragers „ niet belemmerd worden in het verrigten van „ hun Werk, zullen de Steenkoopers en Steen- „ kooperessen gereed moeten zyn om de bestel- „ de Kalk en Cement te ontvangen en te laten „ opslaen, op poene van te verbeuren drie Gul- „ dens, welke Bekeuring alleen zal mogen ge- „ daen worden door den Keurmeester, die „ daer toe gequalificeerd wordt, mits dezen, „ latende hunne Ed. Achtb. voorts in volko- „ men vigeur, 't gene by het 12 Art. van de „ bovengemelde Keuren gestatueerd is."

AM-STEL-DAM.

By de *Vierde* Keur doen hunne Ed. Achtb. voorziening tegens de desorders en ongeregeldheden, welken, in weerwil van de Keure van den 29 van Louwmaend des jaers 1732, voor de Schuitevoerders en Schuitevoersters, varende in de Wetering, buiten de Weteringspoort, van tyd tot tyd voorvallen, ordonnerende ten dien einde I. „ Dat, van nu voortaen, de „ Schuitevoerders en Schuitevoersters, varen- „ de in de Wetering, buiten de Weterings- „ poort, hunne Legplaets zullen hebben aen „ de Oostzyde van den Overhael, en dat de „ Schuiten van de Personen, welken hunne „ Tuinen aen de Wetering, of op de Paden „ hebben, waeronder insgelyks zullen begre-

AM-STEL-DAM.

„ pen zyn de Warmoeziers, Hoveniers en Ne-
„ ringdoende Luiden, van nu voortaen, hun-
„ ne Legplaets voor hunne Schuiten zullen heb-
„ ben aen de Weſtzyde van gemelden Over-
„ hael. II. Dat de Schuitevoerders en Schui-
„ tevoerſters van het gemelde Veer zich zullen
„ hebben te vervoegen, met het opgaen der
„ Poorten, zoo wel des zomers als des win-
„ ters, zonder onderſcheid, aen hun gemelden
„ Steiger, op eene boete van zes guldens;
„ zoo als dezelven ook zullen gehouden zyn,
„ een half uur na het opgaen der Poorten, op
„ een gelyke boete van zes guldens, ten min-
„ ſte met een Schuit, te zyn aen ieder der
„ Hoofden. III. Dat, insgelyks, gemelde
„ Schuitevoerders en Schuitevoerſters zullen
„ hebben zorg te dragen, op een boete van
„ twaelf guldens, te verbeuren uit de gemee-
„ ne Boſſe van 't Gild, dat, den ganſchen
„ dag door, tot het ſluiten der Poorten toe,
„ altoos, zoo veel doenlyk, zelven aen hunnen
„ Steiger zullen zyn, ten minſten met een
„ Schuit, zoo als zy ook, op eene gelyke boete
„ van twaelf guldens, verpligt zullen zyn, ge-
„ melde hunne Schuiten in goede ordre, zon-
„ der lekkingen, volkomen waterdigt te on-
„ derhouden. IV. Dat het gemelden Schuite-
„ voerders en Schuitevoerſters zal vryſtaen,
„ des winters, by beſloten water, een Ys-
„ brug te leggen in de Wetering, aen hunnen
„ Steiger, blyvende het echter den Perſonen,
„ die hunne Tuinen aen de Wetering, of op
„ de Paden hebben, zoo als ook den War-
„ moeziers, Hoveniers, en andere Nering-
„ doende Luiden gepermitteerd, insgelyks een
„ Ys-

„ Ysbrug te leggen aen hunnen Steiger: bly- „ vende verders, op eene boete van vyftig gul- „ dens, aen een ieder, geen Ingeland zynde, „ geinterdiceerd eenige Ysbruggen te leggen, „ hoe genaemd, aen de West- of Oostzyde „ van den Overhael. V. Laetstelyk, ordon- „ neren voornoemde Heeren van den Gerech- „ te, dat het gemelde Veer, zoo als ook alle „ de Personen, hier boven gemeld, zich pre- „ ciselyk aen de Legplaetsen der Steigers zul- „ len hebben te gedragen, op eene boete van „ vyf en twintig Guldens, blyvende de voor- „ gaende Keuren en Ordonnantien, op dit „ voornoemde Veer gemaekt, volkomen in „ haer geheel. Uitgenomen, dat de Boeten, „ van nu voortaen, geappliceerd zullen wor- „ den, een Derde voor den Heere Hoofd- „ Officier, een Derde voor den Aenbrenger, „ en een Derde voor den Armen, en worden „ de Substituten en Dienaers geauctoriseerd, „ om de bekeuringen mede te mogen doen, „ waer naer zich een ieder zal hebben te re- „ guleren."

De *Vyfde* behelst een Lyst, naer welke de Bestelders van het Schiet-schuitenveer van deze Stad op Utrecht, en *vice versa*, zich zal moeten gedragen in het invorderen van het Bestel- of 't t'Huisbrengloon der goederen, moetende van alle verdere en in die Lyst niet genoemde Waren voor Bestelloon betaeld worden de helft van het Vragtloon, den Schipper by Lyste daervan toegevoegd, en zynde voor al het gemelde Loon de Besteller gehouden de Goederen t'huis te brengen of te doen brengen ten huise van alle Personen, binnen deze Stad,

die

AMSTELDAM. die dezelven niet willen werken waerze woonachtig zyn; alles met dien verstaende, dat hier niet wordt verstaen eenige Verandering gedaen te zyn in het t'Huisbreng- of Werk-loon van eenige Waren, waertoe eenige Personen specialyk, buiten den Besteller, geauctoriseerd zyn.

In de *Zesde* worden de Keuren van den 31 van Oogstmaend 1658 en den 26 van Louwmaend des vorigen jaers opgehelderd en vermeerderd, ordonnerende hunne Ed. Achtb. „ Dat alle Schippers of Boekhouders de onder „ hen berustende en nog verschuldigde Ga„ gien of de Penningen, die van Plunje, wel„ ke, staende de reise, of buiten 's lands, mog„ ten wezen verkogt, zullen zyn geprove„ nieerd, 't zy van Officieren, Matroosen, of „ Passagiers, die, in dienst van derzelver Sche„ pen of met dezelven gevaren hebbende, on„ der weg, op Zee, of aen Land zyn gestor„ ven, absent of vermist zyn, binnen den tyd „ van zes weeken na 't arrivement, of immers „ na 't ontlossen der Schepen, zullen aenge„ ven aen de Commissarissen van de Zeeza„ ken, ten einde door hunne Ed. aengetee„ kend, en vervolgens ter Rekenkamer te „ worden gebragt, om door Rekenmeesteren „ ontvangen en, by tyd en wyle, aen de „ daertoe Gerechtigden gedistribuëerd te wor„ den; als mede dat zy de nog in wezen „ zynde plunje van zoodanige Overledenen, „ Absenten of Vermisten aen de Conchergie „ dezer Stad ter hand zullen stellen, om de„ zelve te verkoopen en het zuiver Provenu „ daer van, na aftrek der onkosten, ter Re„ kenkamer te brengen (waer toe de Concher-

„ gie

„ gie by dezen wordt gecommitteerd) op AM-
„ poene, dat zy, by nalatigheid, zullen ver- STEL-
„ beuren eene boete van 50 Guldens voor ie- DAM.
„ der Persoon, die zoodanig absent, overlee-
„ den of vermist is, en wiens Gelden of Goe-
„ deren onder hen berusten, te appliceren,
„ een derde ten behoeve van den Heere Hoofd-
„ Officier, een derde ten behoeve van de Zee-
„ varende Armen, en 't resteerende eene der-
„ de ten behoeve van den aenbrenger, zul-
„ lende men evenwel gehouden zyn het aen-
„ geven van de nagelatene Gelden of Goede-
„ ren, ter plaetse bovengemeld, getrouwelyk
„ te doen: en worden by dezen alle Boek-
„ houders en Schippers, onder welken eenige
„ zoodanige Gelden of Goederen thans mog-
„ ten berusten, ook wel expresselyk gelast,
„ alle dezelven voor den 1 *May* eerstkomen-
„ de, ten fine voorschreven, aen te geven,
„ mede op de boete en gehoudenisse als vo-
„ ren. En zullen voorts Rekenmeesters ge-
„ qualificeerd zyn, gelyk hunne Ed. gequali-
„ ficeerd worden, mits dezen, om aen zoo-
„ danige Absenten en Vermisten, die, in per-
„ soon of door gemagtigden, het geconsigneer-
„ de zullen komen te reclameren, hetzelve
„ onder behoorlyke quitantie af te geven,
„ zonder dieswege eenige verdere onkosten
„ te korten, of te laten korten, dan alleen
„ het Stads Recht, en *f* 1 - 16. st. voor 't ge-
„ ven van 't Extract uit de Boeken, gelyk me-
„ de Rekenmeesters geauctoriseerd worden
„ om de penningen van Overledenen, com-
„ peterende aen Minderjarigen, sorterende
„ onder de Oppervoogdy en Administratie van

„ Wees-

AMSTELDAM.

„ Weesmeesteren dezer Stad, op de Auctorisatie en Qualificatie van Weesmeesteren, inhoudende beloften van indemniteit, en geteekend door den Secretaris van de Weeskamer, af te geven, tegens quitantie van den genen, daer toe door Weesmeesteren gequalificeerd; en op dat een ieder zyn achterwezen ten laste van zoodanige absente of vermiste Personen op de facielste wyze zoude kunnen bekomen, zal 't aen een iegelyk vrystaen, een behoorlyk blyk van zyne pretensien, ten laste van voorgemelde Personen, wier Gelden of Gagien zyn geconsigneerd, ter Rekenkamer over te leveren: en zullen gedagte pretensien, by den anderen, ieder vierendeel jaers, door Rekenmeesteren in handen van een Procureur worden gesteld, om wegens alle dezelven gezamentlyk een Request, tot ligting der geconsigneerde penningen, aen de Heeren *Schepenen* te presenteren, op welk Request, alsdan, naer bevinding van zaken, zal worden gedisponeerd; wordende nogthans aen een ieder vrygelaten, om ten allen tyde voor zich, ten zynen koste, zoodanig Request te presenteren, als hy zoude mogen goedvinden.

De *Zevende* ordonneert. „ Dat de Schippers „ van deze Stad, varende naer Dordrecht en „ *vice versa*, voortaen zullen vorderen voor „ Vragt van Spykermanden, het zy groot of „ klein, twintig stuivers per mande. Als mede, „ dat dezelve Schippers, in 't vervolg „ zullen varen in eene Beurse of voor gemeene „ Rekeninge, en dat het Accoord en de

„ Or-

„ Ordonnantie, waer over de Heeren Regeerders der Steden Dordrecht en Amsteldam, door dezelver Gecommitteerden, in dato 21 Octóber 1744, overeengekomen en verdragen zyn, in zoo verre, door dezen, zal worden veranderd, waer naer dezelfde Schippers zich exactelyk zullen hebben te reguleren. Blyvende, voor het overige, het voorsz. Accoord of de Ordonnantie in zyn geheel." AMSTELDAM.

By de *Achtste* wordt het eerste Art. van de Keüre van den 12 van Sprokkelmaend des jaers 1614, ten opzichte van het varen met *Roei- of Steiger Schuiten*, geamplieerd en allen Schuitevoerderen van Roei- of Steigerschuiten verboden „ hunne beladene Schuiten te laten „ voeren door zoodanige Persónen, die geen „ Poorter zyn en aen het Gild niet hebben vol„ daen, op de boete van twee Guldens, ten „ voordeele van de Bosse".

By de *Negende* statüeren en willekeuren hunne Ed. Achtb. op een Verzoekschrift van verscheiden Kóoplieden en Bankiers binnen deze Stad, „ Dat, wanneer eenige Wisselbrieven, „ alhier ter Stede getrokken of vernegotiëerd, „ onmiddelyk na het uitstellen of vernegotiëren van dezelven, en met de eerste daer op „ volgende gelegenheid van Post of verzendinge, het zy ter Zee of te Lande, worden „ verzonden naer de Plaets, alwaer dezelven „ betaeld moeten worden; en wanneer zoodanige Wisselbrieven, door onvoorziene toevallen, het zy door Weder, Wind, of andere beletselen van hoogerhand, of het zy door „ spoliëringe en beroovinge der Posten, aenhoudinge en verhinderinge van dezelven,

„ by

AM-STEL-DAM.

„ by Oorlog of ander geweld, op de gezegde „ Plaetsen, daer zoodanige Wisselbrieven betaeld „ moeten worden, niet zoo spoedig arri„ veren, dat de betaling aldaer in tyds gevor„ derd, of anders, binnen den behoorlyken „ tyd, van Nonbetaling van dezelven gepro„ testeerd kan worden; en indien de gemelde „ Wisselbrieven overzulks onvoldaen en met „ protest van Nonbetaling retourneren, de „ Trekkers of Uitstelders, en de Endossan„ ten, welken zulke Wisselbrieven, in manie„ re als voorschreven is, zullen hebben afge„ geven of vernegotiëerd, gehouden zullen „ zyn, om den Inhoud van dezelven, met „ den Wissel, Herwissel, Interessen en Kosten, „ te moeten rembourseren, even of de gezeg„ de Wisselbrieven binnen den behoorlyken „ tyd waren geprotesteerd geworden. Des „ dat, by het Endossement van dusdanige „ Wisselbrieven, mede zal moeten zyn gesteld „ de Datum, wanneer dezelven vernegotiëerd „ zyn, gelyk mede de Datum, wanneer de„ zelven verzonden zyn, en dat de *gemelde* „ Wisselbrieven, uiterlyk binnen *drie Werk*„ *dagen* na het arrivement der getardeerde of „ opgehouden Posten, ter verkryging van de „ betaling zullen moeten worden gepresen„ teerd, en by weigering der voldoening, des„ wege zyn geprotesteerd. Wyders verklaren „ de Heeren van den Gerechte, dat de Intrek„ ker of Endossant van een Wisselbrief, uit „ krachte van zyn Endossement, voor denzelven „ verbonden is, even als de Trekker; en dat, „ wanneer een by Endossement vernegotiëerde „ Wisselbrief niet wordt geaccepteerd of niet

„ wordt

„ wordt betaeld, en overzulks van non ac- AM-
„ ceptatie of non betalinge wordt geprote- STEL-
„ steerd, de Houder van denzelven Wissel- DAM.
„ brief gelyk recht heeft tegen den Endossant
„ als tegen den Trekker, zonder dat, in dien
„ respecte, de Houder verpligt is, zich eerst
„ te keeren tot den Trekker, of in gevalle van
„ non betalinge door den betrokkenen, eerst
„ een contraprotest tegens den Trekker te la-
„ ten doen. Laetstelyk statueren en willekeu-
„ ren hunne Ed. Achtb., dat zoodanige Wis-
„ selbrieven, van buiten komende om binnen
„ deze Stad betaeld te worden, van welken
„ meerder dan drie respytdagen, onder het
„ sluiten van de Wisselbank alhier, zyn ver-
„ loopen, en op welken dus maer twee of een
„ respytdag, na het openen der Wisselbank,
„ zoude overig zyn, van nu af, mede begre-
„ pen zullen wezen onder de dispositie van
„ het 2de Artikel van de Keure van 31 July
„ 1660, en dat over dezelven by non voldoe-
„ ninge mede zal mogen en moeten worden
„ geprotesteerd binnen den tweeden of uiter-
„ lyk den derden dag, na het openen van de
„ Wisselbank, derogerende alzoo de laetste pe-
„ riode van het gedagte tweede Artikel, waer-
„ by was gesteld, dat, in allen gevalle, de zesde
„ dag na den vervaldag verstreken zoude
„ moeten wezen. Doch blyvende de voorge-
„ melde Keure verder in haer geheel."

De *Tiende* strekt tot voorkominge van ver-
schillen tusschen *de Overlieden en de Gildebroe-
ders en Gildezusters van het Sleepers Gild*, als
wordende by dezelve geordonneerd. I. „ Dat,
„ van nu voortaen, uit de Bos zullen mogen

AM-STEL-DAM.

„ trekken de twintig oudste Gildebroeders en „ de veertig oudste Gildezusters, te rekenen „ alleenlyk naer de jaren, die zy in 't Gild „ geweest zyn, zonder op derzelver Ouder„ dom regard te nemen. II. Dat de Gilde„ knecht van het voorn. Gild, 's jaers, hon„ derd Guldens, voortaen, meerder zal genie„ ten, dan hy, tot nog toe, genoten heeft. „ Blyvende alle Keuren, voor dit Gild ge„ maekt, verders in haer geheel".

By de *Elfde* wordt de Gildeknecht van het *Groot-Kramers Gild* gemagtigd om „ zonder „ onderscheid van plaets of tyd, op alle zulke „ publique Verkoopingen, in welken Manu„ facturen, Lywaten, Neteldoeken, Oost„ Indische Stoffen of eenige andere goederen, „ sorterende onder het Groot-Kramers Gild, „ zullen worden verkocht, te gaen en te adsi„ steren, om aldaer regard te nemen dat alles „ geschiede conform het gene hunne Ed. Achtb., „ omtrent de manier van verkoopen, als an„ derzins, successivelyk in de Keure van 26 „ January 1730, in die van 25 January 1734 „ en in die van 30 January 1749, *hebben ge*„ statueërd: waervoor de gem. Gildeknecht „ voor de Dag- of Tafel-Verkoopingen, van „ wege de Verkoopers, zal genieten het gene „ by de Keure van den 23 January 1731 is „ gespecificeerd: maer voor de Avond-Ver„ koopingen, in welken Manufacturen, Ly„ waten, Neteldoeken, Oost-Indische Stoffen „ of andere Goederen, onder het Groot-Kra„ mers-Gilde sorterende, by grote partyen „ verkocht worden, zal de gem. Gildeknecht „ genieten, voor ieder avond, dat hy daerby

„ adsi-

„ adsisteert, een gulden: doch welke somma AM-
„ hem, door de Overlieden van het Groot- STEL-
„ Kramers-Gilde, uit de Gildekas zal worden DAM.
„ betaeld."

De *Twaelfde* is geschikt *ter handhavinge van de Gilde-Kas van het St. Josephs-Gilde*, welks inkomsten, al zedert eenige jaren, niet hebben kunnen toereiken tot het Onderhoud van Weduwen der Overledene Gildebroeders en van zieke en gebrekkige Personen, onder het Gild behorende; weshalve hunne Ed. Achtb. goedvinden te ordonneren. „ I. Dat, van nu
„ voortaen, alle de genen, die eenige Hand-
„ werken, sorterende onder 't Josephs Gild,
„ binnen deze Stad, willen exerceren, zullen
„ moeten wezen ingeschreven, als van ouds,
„ en betalen eens vooral voor Inschryfgeld,
„ een Inboorling zynde, twintig stuivers, en
„ geen Inboorling zynde, dertig stuivers, ten
„ behoeve van 't Gild, welke twintig of der-
„ tig stuivers, door de Basen, daer zoodanige
„ Personen zullen komen te werken, aen 't
„ Gilde-Komptoir zullen moeten worden be-
„ taeld, binnen de veertien dagen, na dat zy
„ een Knecht of Leerling hebben aengenomen
„ of laten werken, behoudens hun recht, om
„ de gemelde twintig of dertig stuivers van
„ des Ambagtsgezels dag- of weekgeld in te
„ houden, en dat op een boete van twaelf
„ guldens, ten behoeve van 't Gild, by zoo-
„ danige Basen te verbeuren, die nalatig ko-
„ men te zyn, hunne Knechts aen te geven
„ aen de Overlieden, en 't Inschryfgeld te be-
„ talen, binnen den gementioneerden tyd, en
„ zal niemand tot het doen van zyne Proef

AMSTELDAM.

„ toegelaten worden, ten zy hy twee jaren „ by het Gild ingeschreven is geweest, en hier, „ ter Stede heeft gewerkt, waer van hy, aen „ Overlieden, een behoorlyk declaratoir van „ zyn Baes of Basen zal moeten overleveren, „ of by faute van dien voor boete moeten be- „ talen, een Inboorling zynde drie guldens, „ en een Vreemdeling, zes guldens, ten be- „ hoeve van 't Gild. Zoo het echter mogt „ komen te gebeuren dat, een Baes overleden „ zynde, en een Zoon nalatende, die by zyn „ Vader gewerkt hadt, zonder in 't Gild in- „ geschreven te zyn geweest, en die begerig „ was, om zyns Vaders ambacht te continue- „ ren; zal hem het doen zyner Proef, in zoo- „ danig geval, door Overlieden, niet mogen „ geweigerd worden. II. Dat een iegelyk, „ die, van nu voortaen, in de Bos van 't ge- „ melde Gild zal willen zyn, voor Inkoopgeld „ zal moeten betalen vier en twintig guldens: „ en verder, dat alle de geintereſſeerden in de „ Bos, zoo wel die genen, die daer reeds in „ zyn, als die in 't vervolg daer in mogten „ komen, tot Fourniſſement van de gemelde „ Bos, voor vierendeel-jaers geld zullen moeten „ betalen vier en twintig stuivers. Wyders zal „ geen Gildebroeder, eens in de Bos ingekogt „ zynde, zyn naem mogen laten roijeren, zoo „ lang hy eenig Ambacht, onder 't Josephs „ Gild behoorende, blyft exerceren, maer ge- „ houden zyn te contribueren, als te voren, „ op een boete van vyftig guldens ten behoe- „ ve van de Bos. III. Dat geen Weduwe van „ een Inkooper van de Bos zal konnen of mo- „ gen trekken van de gemelde Bos, ten zy

„ haer

„ haer overleden Man, volle tien jaren, de AM-
„ gewoonlyke contributie, op een behoorlyke STEL-
„ wyze, zal hebben betaeld gehad; doch, in DAM.
„ geval zoodanig een Inkooper van de Bos,
„ voor den bepaelden tyd van tien jaren, mogt
„ komen te overlyden. en deszelfs Weduwe
„ begere, van de gemelde Bos te genieten,
„ zoo zal zoodanige Weduwe de nog reste-
„ rende jaren, tot de volle tien jaren zullen
„ zyn verloopen, moeten blyven contribueren;
„ even als of haer overleden Man de volle
„ tien jaren geleefd en tot de Bos gecontri-
„ bueerd hadt; voor en aleer zy eenig genot
„ van de Bos zal konnen of mogen pretende-
„ ren, en zal zoodanig eene Weduwe, wier
„ Man, binnen den bepaelden tyd van de tien-
„ jarige contributie, aflyvig komt te worden;
„ begerig zynde de gewoonlyke contributie,
„ tot de volle tien jaren toe, te betalen, ten
„ einde als boven, gehouden zyn haer den
„ Overlieden te addresseren, en van haer voor-
„ nemen kennis te geven, uiterlyk binnen de
„ zes weeken na haer Mans overlyden, of wel
„ na deszelfs Begrafenis, waer van zy den
„ Overlieden een behoorlyk bewys zal moeten
„ produceren. Doch in cas de Weduwe van
„ een Gildebroeder mogte hertrouwen, zal
„ zy verstoken zyn van 't genot der Bos IV:
„ En eindelyk dat, van nu voortaen, het Gil-
„ de-geld of Jaerzang zal worden verhoogd;
„ en in de plaets van acht, zyn vier en twin-
„ tig stuivers, zoo wel voor die genen, die
„ reeds in 't Gild zyn, als die vervolgens
„ in 't zelve zullen inkomen en ingeteekend
„ worden."

AM-STEL-DAM.

De *Dertiende* is eene Verandering van de Keure, op den 28 van Louw-maend des jaers 1752, met opzichte tot het Chirurgyns Gilde vastgesteld, ordonnerende hunne Ed. Achtb. thans „ Dat gene Personen, welken zich als „ oude, verarmde, zieke, gebreklyke of be„ hoeftige, en alzoo subsidie of onderhoud no„ dig hebbende Gildebroeders of Gildezusters, „ of ook als Weduwen van dezelven willen aen„ geven, daertoe zullen bevoegd zyn, of zul„ len worden geadmitteerd, noch eenig subsi„ die of onderhoud trekken, ten zy dezelven „ niet alleen hunne Jaerzangen, Maendgelden „ en Boeten, promptelyk of uiterlyk op den „ laetsten Maendag in Augustus van het zelf„ de jaer, zullen hebben afbetaeld gehad: „ maer dat ook, boven dien, aen zoodanigen, „ ten achteren zynde, noch aen derzelver We„ duwen, in zoo vele jaren, als zy, of in cas „ van overlyden, hare overledene Mannen, „ ten tyde als zy dezelve alimentatie of subsi„ die verzoeken ten achteren zyn of geweest „ zyn, gene alimentatien of subsidien *zullen* „ worden toegekend of uitgereikt, *dan na* dat „ wederom zoo vele jaren zullen zyn verloo„ pen, als zedert welken zy, of hare overle„ dene Mannen, het ten achteren zynde, „ prompt en met 'er daed, en vervolgens hun„ ne Jaerzangen, Boeten en andere Verschul„ digde Penningen, wederom, van jaer tot „ jaer, op den behoorlyken tyd, zullen heb„ ben voldaen gehad ".

Eindelyk, by de *Veertiende* Keure, wordt het vyfde Artikel van de Keure nopens de *Vetweideryen* en het *Vleeschhouwers-Gilde*, op den

31 van Wynmaend des jaers 1697 vastgesteld, AMSTELDAM.
afgeschaft en wyders gestatueerd. „ Dat, van
„ nu voortaen, gene Vleeschhouwers, onder
„ welk voorwendzel het ook zoude mogen
„ zyn, in hunne Huizen of Stallen, zullen
„ vermogen te hebben, veel minder te ver-
„ koopen eenige stukken Vleesch van Ossen,
„ Koeijen of Queën, minder dan een halve
„ voet; of minder dan een half Kalf, Schaep
„ of Lam; en, wegens de Kalveren, Scha-
„ pen of Lammeren, voor de Joodsche Natie
„ moetende worden geslagt, de twee achterste
„ Bouten aen malkanderen vast, en niet afge-
„ sneden, uitgezonderd in den Slagt-tyd, en
„ op zoodanige dagen, wanneer geen Hal
„ wordt gehouden, op pœne van vyf en twin-
„ tig Guldens, en daerenboven de Verbeurte
„ van het zelve Vleesch, ten behoeve van
„ het Mannen en Vrouwen Gasthuis. Bly-
„ vende hier van, ten allen tyde, geëximeerd
„ zoodanig Vleesch, dat geprepareerd wordt
„ om in Tonnen gezouten en gepakt te wor-
„ den, om tot Scheeps-provisie te dienen of
„ voor Negotie te worden verzonden. Dat
„ ook alle Vleeschhouwers, of hunne Knechts,
„ in het vervolg, met hunne Paerden en Slee-
„ den, of Krui-wagens, aen de respective
„ Hallen komende, dezelven zullen moeten
„ plaetzen ter zyde van dezelve Hallen, en
„ wel zoo, dat de uit en ingangen derzelven
„ vry en onbelemmerd worden gelaten, en,
„ ten opzichte tot de Halle in de Nes, op het
„ Plein, ook de Groenmarkt, en ook op de
„ Boere Vismarkt, wanneer aldaer gene Vis-
„ markt wordt gehouden, op verbeurte van

AMSTELDAM.

„ drie Guldens t'elkens: en zullen de Meesters verplight zyn deze Boete voor hunne Knechts te betalen, en dezelve van hun Loon af te houden. Blyvende, voor het overige, de bovengemelde Keur in haer geheel en in volle kracht."

UTRECHT.

UTRECHT.

UTRECHT.

Den 24 van deze Louwmaend is, van wege de Ed. Mog Heeren Gedeputeerden van de Staten dezes Lands, eene Publicatie, betreffende de *Vryheid om, ten Komtoire van deze Provincie, gekorte Zakken in betalinge te mogen ontvangen*, afgekondigd, welke dus luidt:

In welke Zakken ten Komtoire dezes Lands, en in welke Specien, betaeld moet worden.

De Gedeputeerden van de Staten 's Lands van Utrecht doen te weten: Alzoo de Heeren Staten dezer Provincie, om vele redenen, hunne Ed. Mog. daer toe moverende, hebben geresolveerd de permissie om, ten Komtoire dezer Provincie, gekorte Zakken in betalinge te ontvangen en te geven, *met den* eersten der aenstaende Maend Mei, *in te trekken*; en alzulks nodig is, tot voorkominge van inconvenienten, dat allen en een iegelyk, wien zulks aengaen mag, van deze hunner Ed. Mog. Resolutie, by Publicatie, tydige kennis erlangen: Zoo is 't, dat Wy, in gevolge van de auctorisatie ter Beschryvinge verleend, goedgevonden hebben te statuëren en ordonneren, gelyk gestatuëerd en geordonneerd wordt mits dezen.

I. Dat allen, die eenige penningen, uit wat hoofde het zy, op de Komtoiren dezer Provincie te fourneren hebben, op en na den eersten Mei dezes jaers 1764, voortaen die penningen zullen moeten fourneren in volle Zakken, zonder eenige tot hier toe ge-

gebruikelyke korting; en de Ontvanger daer tegen, in plaetse van deze aldus overhandigde Zakken, andere goede Zakken van diergelyke groote, het zy ongemerkte of zoodanige als gevoeglyk, gelyk hier na gezegd zal worden, kunnen worden hermerkt, zal moeten te rug geven, op pœne voor die genen, welke gekorte Zakken ten Komtoire zullen brengen, dat niet alleen de korting voort zal moeten worden gesuppleerd, maer dat, boven dien, het dubbeld van zoodanige korting zal wezen verbeurd, ten behoeve van den Ontvanger of Bedienden van het Komtoir.

UTRECHT. *In welke Zakken ten Komtoire des Lands, en in welke Specien, betaeld moet worden.*

II. Dat niemand eenige Zakken, dan die gemerkt zyn, met de Specie die daer in is, de Somme daer van, en het gewone merk of den naem van den Fourneerder, zal mogen ten Komtoire brengen, zonder zich van Zakken met een ander merk of naem, dan den zynen getekend, te bedienen, by welke gelegenheid ook die Zakken mogen ontvangen zyn; ten zy het vorige merk uitgeschrapt en het zyne in de plaets gesteld zy, op pœne van drie Guldens voor elken Zak, die niet naer behoren zal wezen gemerkt, ten behoeve als boven.

III. Dat, wanneer een Zak drie of ten hoogsten viermael is gemerkt, zulk een Zak niet meer ten Komtoire zal mogen worden gebragt, op pœne als boven.

IV. Dat, by renovatie en ampliatie van het Plakaet van den eersten Augustus 1727, gene halve en quart Ryksdalers, nochte eenige andere dan goede geëvalueërde Nederlandsche zilveren Munt-specien, by den voornoemden Plakate niet verboden, of hele en halve Gouden Ryders, ten Komtoire zullen mogen worden gebragt; dat de Somme ten Komtoire te brengen, ten minsten voor een derde, zal moeten bestaen in grof Geld, met weinig Schellingen en dubbele Stuivers, welke te zamen niet meer dan een vierde-part van de kleine Specie, en dus alleen een zesde van de gansche te fourneren Somme zullen mogen uitmaken; dat blyvende voorsz. Plakaet in zoo verre daer in, by dezen, geen verandering gemaekt is, in zyn volle kracht, conform

 het

UT-RECHT.

In welke Zakken ten Komtoire dezes Lands, en in welke Specien, betaeld moet worden.

het 6 Art. daer van, de acht en twintig Stuivers Stukken in Zakken van 420 Guldens, het Grof-geld in Zakken van 600 Guldens, (ten zy de Ontvanger begeerde dat hem zulks wierde aengeteld) de goede Schellingen in Zakken van 100 Guldens, en de dubbele Stuivers in Zakjes van 100 of van 50 Guldens zullen worden gepast, met die byvoeging dat gene verscheide Specien onder een, en gene Engelsche acht en twintig Stuivers Stukken of Engelsche Schellingen onder de gestempelde acht en twintig Stuivers Stukken of Nederlandsche Zesthalven zullen mogen worden gemengd, op pœne van drie Guldens voor die hier aen contravenieert, ten behoeve als boven te verbeuren.

V. Dat de Ontvangers mede van hunnen kant, met den tyd, ingaende den eersten Mei dezes jaers 1764, en vervolgens, betaling zullen moeten doen in ongekorte Zakken, waer voor de Rentheffers of anderen, die ten Komtoire eenige betaling vorderen, in plaets van de overhandigde Zakken, andere goede Zakken van diergelyke groote, het zy ongemerkt of in staet van te kunnen worden hermerkt, zullen moeten te rug geven, of voor ieder Zak een Stuiver betalen.

En zal deze alomme in deze Provincie worden gepubliceerd en geaffigeerd, ten einde een ieder, zulks rakende, zich daer naer exactelyk gedrage, en niemand eenige ignorantie pretendere.

GENERALITEITS LANDEN.

's HERTOGENBOSCH.

'S HER-TOGEN-BOSCH.

Den 1 van deze Sprokkelmaend, hebben de Ed. Achtb. Heeren Schepenen, Gezworens en Raden van deze Hoofdstad; op verscheide klagten over de ongeregeldheden en het kwaed gedrag der Dienstboden, eene *Ordonnantie en Reglement voor de Dienstboden* gekeurd en

's HERTOGENBOSCH.

en vastgesteld, behelzende de navolgende Artikelen. I. „ Eerstelyk, worden onder *Dienstboden*, „ by deze Ordonnantie, verstaen en begrepen „ Koetziers, Knechten, Minnen, Bakers, en „ voorts alle de genen, die in iemands parti- „ culier lyf- huis- of anderen dienst zyn ver- „ huurd, zonder onderscheid, of dezelven, „ ten huise van hunne Heeren, Meesteren en „ Vrouwen, de kost en 't verblyf hebben, dan „ of op kostgeld, of andere conditien, aenge- „ nomen zyn. II. Niemand mag zich met het „ besteden van Dienstboden generen, of daer- „ van professie doen, dan die daer toe by Hee- „ ren Schepenen zal zyn geadmitteerd, op de „ boete van twaelf Guldens. III. Welke gead- „ mitteerde Besteders, of Besteedsters voor hun- „ ne Huisen, of Woonplaetsen altoos moeten „ hebben een Bord, waer op uitgedrukt staet, „ dat aldaer woont een geadmitteerde Beste- „ der, of Besteedster van Dienstboden. IV. „ En zullen dezelven gehouden zyn, alvorens „ zy eenige Dienstboden in het besteden, of „ verhuuren, behulpzaem zyn, zich, zoo veel „ mogelyk, te informeren naer derzelver ge- „ drag; als mede, of zy hunnen tyd behoor- „ lyk hebben uitgediend; of met consent der „ genen, by wien zy hebben gediend, uit den „ Dienst zyn gegaen, of zullen gaen: op een „ boete van twaelf Guldens, telkens te ver- „ beuren, wanneer zy lieden contrarie dezes „ hebben gedaen, en zullen boven dien, naer „ bevinding van zaken, worden gecorrigeerd. „ V. Van alle die bekomene informatien zul- „ len zy, in het besteden, den Heeren, Mee- „ steren of Vrouwen exactelyk kennis geven,

„ zon-

'S HER-TOGEN-BOSCH.

„ zonder eenige verzwyging; op pœne en „ correctie, als voor. VI. En zullen de Be„ ſteders, of Beſteedſters, de Dienſtboden niet „ mogen raden, veel min, door hoop te ge„ ven tot hooger loon, uitlokken, om hunnen „ Dienſt te verlaten: en byaldien de Dienſt„ boden binnen 's tyds uit hun Dienſt loopen, „ of den ontvangen Handpenning te rug bren„ gen, zullen de Beſteders, of Beſteedſters „ den zoodanigen geene de minſte adſiſtentie „ mogen doen tot verhuuren, veel min dezel„ ven mogen huisveſten: alles op boete en „ correctie, als voren. VII. Niemand zal „ vermogen te huuren, veel min in zyn Dienſt „ ontvangen, het zy binnen, het zy buiten 's „ tyds, eenige Dienſtboden, die hy weet, of „ heeft kunnen weten, dat aen een anders „ Dienſt verbonden zyn, op pœne van zes „ Guldens en nulliteit van zoodanige Huur: „ en indien het blykt, dat de Huurders zoo„ danige Dienſtboden uit hun Dienſt hebben „ gelokt, of getroond, zullen zy verbeuren „ eene boete van twaelf Guldens, boven de „ nulliteit van de Huur. VIII. Alle *Dienſtbo*„ den, zich hebbende verhuurd, om in hun„ nen Dienſt te komen tegens den ordinairen „ verhuistyd, namelyk den eerſten Mey en „ eerſten November, zullen gehouden zyn, „ den derden dag na den eerſten Mey, of No„ vember respective, in hunnen Dienſt, of „ Huur te komen (ten zy 'er wettige redenen „ van belet zyn) op de verbeurte van een „ Gulden 's daegs voor zoo veel dagen, als zy „ later in hun Dienſt of Huur komen zullen, „ te korten by hunne reſpective Heeren, Mee-

„ ſters,

" sters, of Vrouwen aen hun lieden bedongen 's Hertogenbosch.
" loon: en ten opzichte van de Dienstboden,
" die buiten 's tyds gehuurd worden, zullen
" dezelven gehouden zyn, in hunnen Dienst
" te komen ten tyde by de Bestedinge, of Ver-
" huuringe bepaeld; op pœne, als boven is
" gemeld. IX. En op dat de voorsz. Dienst-
" boden daer in niet worden belet, zullen de
" Heeren, Meesters, of Vrouwen dezelven
" moeten laten gaen den derden dag na het
" eindigen van den Dienst, of Huur; op pœ-
" ne van insgelyks te verbeuren een Gulden
" voor ieder dag, die dezelve Heeren, Mees-
" ters, of Vrouwen de Dienstboden, na het
" eindigen van hun Huurtyd, boven de drie
" dagen, zullen hebben gehouden, en niet te
" min verpligt zyn, de voorsz. Dienstboden te
" licentiëren, om binnen den voorsz. tyd hun-
" nen nieuwen Dienst, of Huur te gaen be-
" kleden. X. Welke aengenomen Dienst, of
" Huur de Dienstboden, zonder wettige rede-
" nen, niet zullen mogen te verlaten, op te
" zeggen, of den Handpenning weder te bren-
" gen, veel min binnen denzelven tyd zich aen
" anderen te verbinden, op pœne van nulli-
" teit van de Huur, verbeurte van zes Gul-
" dens en arbitraire correctie; en zullen daer-
" enboven evenwel (des gerequireerd worden-
" de) gehouden blyven, den voorsz. Dienst te
" præsteren, op pœne, dat zy door Heeren
" Officier en Schepenen, ten hunnen koste,
" datelyk uit den Huise gehaeld en tot hunnen
" vorigen, of eerst aengenomen Dienst gecon-
" stringeerd zullen worden, zonder dat zy
" zich in dezen hunnen Dienst daer over on-
" beta-

'S HERTOGENBOSCH.

„ betamelyk, wederspannig, baldadig, veel
„ min ontrouw, met woorden of daden, te-
„ gens hunne Heeren, Meesters of Vrouwen,
„ of iemand van het Huisgezin, zullen mogen
„ te gedragen, mede op arbitraire correctie.
„ En byaldien zoodanige Dienstboden clande-
„ stien uit de Stad naer elders mogten zyn ver-
„ trokken, zonder alhier in derzelver Dienst
„ te gaen, zal het aen hun, binnen drie eerst-
„ komende jaren, niet gepermitteerd zyn, zich
„ binnen deze Stad, of deszelfs Vrydom te
„ verhuuren, op verbeurte van gelyke zes
„ Guldens en arbitraire correctie, boven de
„ nulliteit van de Huur. XI. Dat reciproque-
„ lyk de Heeren, Meesters, of Vrouwen de
„ Dienstboden, als zy dezelven in Huure heb-
„ ben aengenomen, en een Handpenning ge-
„ geven, zonder wettige redenen, niet zullen
„ vermogen de Huur op te zeggen, binnen de
„ zes weeken voor Mey, of November res-
„ pective, maer gehouden zyn, dezelven, op
„ den behoorlyken en bestemden tyd, in hun-
„ nen Dienst te nemen; of wel aen hun, boven
„ den Handpenning, een half *vierendeel jaers*
„ Huur promptelyk te voldoen. XII. Tot hoe-
„ danig loon van zes weeken mede gehouden
„ zullen zyn de Heeren, Meesters of Vrou-
„ wen, byaldien zy de Dienstboden, eenige
„ dagen in huure geweest zynde, wilden laten
„ gaen: ten ware de Dienstboden wettige re-
„ denen van misnoegen mogten hebben gege-
„ ven, in welken geval de Heeren, Meesters
„ of Vrouwen zullen mogen volstaen met het
„ betalen van hun loon tot den dag toe, dat
„ zy gediend hebben, of gedimitteerd zyn.

„ XIII.

„ XIII. Alle de opgemelde Dienstboden, in 's Hertogenbosch.
„ hun Dienst getreden zynde, zullen gehouden
„ zyn, hunne Heeren, Meesters of Vrouwen
„ alle behoorlyk respect, gehoorzaemheid en
„ trouwe te bewyzen; en, aen den anderen
„ kant, de Heeren, Meesters of Vrouwen ver-
„ pligt zyn, hunne Dienstboden met alle bil-
„ lykheid en humaniteit te behandelen. XIV.
„ Dezen aengevangen Dienst, of Huur zullen
„ de Dienstboden niet vermogen, zonder wet-
„ tige redenen, te verlaten, of voor den tyd
„ daer uit te loopen; op de verbeurte van de
„ helft van hun al bereids verdiend loon, die
„ de Heeren, Meesters of Vrouwen voor de
„ ongelegenheid, die zy daer door komen te
„ lyden, zullen mogen inhouden: boven en
„ behalven, dat zoodanige Dienstboden, ge-
„ duurende het naeste half jaer, binnen deze
„ Stad, of deszelfs Vrydom, in 't geheel niet
„ zullen mogen dienen; op de boete van zes
„ Guldens en arbitraire correctie, boven de
„ nulliteit van de Huur. XV. Van gelyke
„ zullen de Heeren, Meesters of Vrouwen niet
„ vermogen hunne Dienstboden binnen 's tyds
„ de Huur op te zeggen en te laten gaen: ten
„ ware de Heeren, Meesters of Vrouwen in
„ het gedrag, of den dienst der gemelde Dienst-
„ boden geen genoegen hadden; in welken ge-
„ val zy dezelven aenstonds de Huur zullen
„ mogen opzeggen en uit hun dienst laten gaen,
„ zonder verpligt te zyn, daer van redenen te
„ geven, mits als dan aen zulke Dienstboden
„ betalende hun verdiend loon van de volle
„ zes weeken, waer in dezelven getreden zyn,
„ naer evenredigheid van de bedongen Huur.

„ XVI.

's Hertogenbosch.

„ XVI. Maer indien de Dienstboden wettige redenen van offensie hadden gegeven, zullen de Heeren, Meesters of Vrouwen bevoegd zyn, dezelven, op staende voet, uit hun Dienst te zetten, en mogen volstaen met het betalen van hun loon tot den dag toe, dat zy gediend hebben, of gedimitteerd zyn. En zullen de Dienstboden, zonder eenig geraes of geweld daer tegen te maken, aenstonds moeten vertrekken, of, in gevalle van kwaedaerdigheid, of onwilligheid, zal het de Heeren, Meesteren of Vrouwen gepermitteerd zyn, zoodanige Dienstboden, door een van de Stad Groeneroedens, ten huise te doen uitzetten; zullende zelfs de wederspannige Dienstboden, naer gelegenheid van zaken, daer over worden gestraft. XVII. Alle Huis-Dieveryen, by de Dienstboden gedaen, of welken, door hun toedoen of medeweten, bedreven worden, het zy veel, of weinig, zullen, zonder eenige verschoning, naer exigentie van zaken, strengelyk worden gestraft. XVIII. *En zal het* aen de Heeren, Meesters of *Vrouwen* vry staen, wanneer eenige goederen ten hunnen huise vermist worden, en daer over eenige suspicie mogte vallen op een, of ander hunner Dienstboden, om, ten overstaen van den Dienstbode zelven, en van geloofwaerdige getuigen, de Kisten, Koffers, Manden, of Doosen van zoodanige Dienstboden te doen openen en visiteren, zonder dat het zelve zal mogen worden geweigerd, direct, of indirect; op pœne van arbitraire correctie. XIX. Dienstboden, zich in Hoererye

„ ver-

„ verlopen hebbende met iemand van het Huis- „ gezin, daer zy wonen, zullen nooit in deze „ Stad zich wederom mogen verhuuren, of ge- „ huurd mogen worden; en zullen de Hee- „ ren, Meesters of Vrouwen, by wien zy wo- „ nen, dezelven niet langer in hun Dienst mo- „ gen houden, dan het half jaer, daer zy in „ getreden zyn: alles onverminderd zoodani- „ ge Pœnaliteit, als by het echt Reglement „ daer tegens is gestatueerd. XX. Het zal aen „ geene Dienstboden zyn gepermitteerd, hun „ Heer, Meester of Vrouw, ter zake van be- „ straffinge, betoninge van suspicie, of aen- „ zegginge van kwaed gedrag, ontrouw, of „ diergelyks, voor de Wet te roepen in cas „ van injurie, en zullen, in dien gevalle, daer „ over zelfs niet mogen worden gehoord, maer „ aenstonds van de hand gewezen worden. „ XXI. De Dienstboden zullen gehouden zyn, „ op Nieuwjaer en Kermis, hunne Heeren, „ Meesters of Vrouwen met behoorlyk respect „ te verklaren, of zy van meninge zyn te bly- „ ven, of te gaen: gelyk ook, aen de andere „ zyde, de Heeren, Meesters en Vrouwen, „ niet genegen zynde hunne Dienstboden te „ houden, verpligt zullen zyn, als dan, aen „ hun den Dienst op te zeggen; op pœne, „ dat, by wederzyds stilzwygen, de Dienst, „ of Huur zal worden gehouden, ten minsten „ voor een half jaer, op den zelven voet ge- „ continueerd. XXII. Alle Dienstboden, door „ het ontvangen van één Nieuwjaers-, of Ker- „ mis-penning, zich aen hunnen Dienst weder „ verbonden hebbende, zyn verpligt den ver-

's HERTOGENBOSCH.

's HER-TOGEN-BOSCH.

„ deren tyd, waer voor zy zich verhuurd heb-
„ ben, uit te dienen, namelyk, die den Nieuw-
„ jaers-penning aengenomen hebben, tot den
„ eersten May; en die den Kermis-penning geno-
„ ten hebben, tot den eersten November, zonder
„ dat het hun, zonder wettige redenen, vry zal
„ staen, die vernieuwde Huur op te zeggen,
„ met dezen Penning te rug te geven; op de
„ verbeurte van een half jaer loon, ten behoeve
„ der Huurderen, en een half jaer buiten Dienst
„ te moeten zyn." XXIII. Indien de Heeren,
„ Meesters of Vrouwen genoodzaekt waren,
„ om, uit wettige oorzake, en die zy kunnen
„ allegeren, de Dienstboden uit hun dienst te
„ laten gaen, na het geven van den Nieuw-
„ jaers-, of Kermis-penning, zullen zy den
„ voorsz. Penning van de Huur kunnen korten:
„ doch byaldien zy, na het schenken van voorsz.
„ Penning, de Dienstboden dimitteren, zonder
„ redenen te allegeren, zullen zy de *Gift* aen
„ de Dienstboden moeten laten behouden.
„ XXIV. Zoo, door versterf, of andere toeval-
„ len, eene Huishouding opgebroken *wordt*,
„ zal volstaen kunnen worden, *met* aen de
„ Dienstboden te betalen de Huur, die dan ver-
„ schenen is, en daer en boven het loon van vol-
„ komen zes weeken, ten ware by het ingaen
„ van het Huur-Contract anders ware afgespro-
„ ken. XXV. De Dienstboden, op den ordi-
„ nairen, of extraordinairen tyd, vertrekkende,
„ mogen geene prætensie maken op de klederen
„ hun gegeven, om in den Dienst gedragen te
„ worden, en byzonderlyk niet op de Rouw-
„ klederen en Rouw gewaed, maer zyn ge-
„ hou-

„ houden al het zelve af te leggen en aen hun 's HER-
„ Heer, Meester of Vrouw over te geven. TOGEN-
„ XXVI. De Heeren, Meesters of Vrouwen, BOSCH.
„ welker Dienstboden op behoorlyken tyd staen
„ te vertrekken, of door hun binnen 's tyds
„ zyn gedimitteerd, zullen gehouden zyn, op
„ verzoek van zoodanigen, die zich naer zul-
„ ke Dienstboden informeren, te geven mon-
„ delinge Verklaringe, of de Dienst tot genoe-
„ gen is volvoerd, of niet; en in geval van
„ ongenoegen, te kennen geven, waer in het
„ ongenoegen is bestaende; en de Heeren,
„ Meesters of Vrouwen, weigerende zoodanig
„ eene verklaring te geven, zullen verbeuren
„ twintig Guldens: en by aldien de Dienstbo-
„ den, wegens diergelyk eene verklaring, of
„ over welke zaek het ook zoude mogen we-
„ zen, hunne Heeren, Meesters of Vrouwen,
„ met woorden of werken, eenigzins kwalyk
„ bejegenen, of door anderen eenigen over-
„ last aendoen, zullen dezelven, naer exigen-
„ tie van zaken, worden gestraft. XXVII.
„ Voor het vertrek van de Dienstboden zyn de
„ Heeren, Meesters of Vrouwen bevoegd, der-
„ zelver Kisten, Koffers, Manden, of Doosen
„ te doen openen en te zien, of daer in ietwes
„ wordt gevonden, den Heer, Meester of
„ Vrouw, of iemand van den huise, toebeho-
„ rende; het gene de Dienstboden niet mogen
„ weigeren, veel min zich daer tegen stellen,
„ op de boete van twaelf Guldens. XXVIII.
„ De boeten, waeromtrent hier te voren niet
„ particulier is gestatueerd, zullen wezen een
„ derde voor den Heere Officier, een derde

R 2 „ voor

'S HER-TOGEN-BOSCH. „ voor den Aenbrenger of Klager, en een der-
„ de voor de Armebus van het Stadshuis.
„ XXIX. Schepenen, Gezworens en Raden
„ dezer Stad reserveren aen zich, deze Ordon-
„ nantie, naer tyds omstandigheden, altyd te
„ mogen veranderen, vermeerderen of vermin-
„ deren."

's HERTOGENRADE.

VAELS.

VAELS. Wy hebben te voren gezien, welke middelen en wegen de Staten Generael der Vereenigde Gewesten noodzaeklyk geoordeeld hebben om uit te werken, dat geenen Gereformeerde Ingezetenen van Aken, of het Akerryk, die in dit Dorp hunnen openbaren Godsdienst verrichten, eenig geweld of overlast, door het Roomsch gepeupel, aengedaen worde in den vryen toegang en wederkering naer en van de Kerk dezer plaetse. Hunne Hoog Mog. wilden namelyk, in gevolge van hun *Besluit*, den 19 van Wynmaend des vorigen jaers genomen (*), dat; zoo den Protestanten, ter bywoninge van den Godsdienst, zich ter Kerke begevende, of van daer te rug komende, eenige feitelykheden of verhinderingen toegebragt wierden; de Lieutenant Hoofd-Officieren van de drie Landen van Overmaze, ieder in zyn district, zich daerop zouden informeren, en bevindende zulks in waerheid te bestaen, de Roomsche Kerken sluiten en alle ver-

(*) Zie ons vorig Deel (1763) bladz. 795.

verrichtingen van den Roomfchen Dienft op Vaels. doen houden. Om deze orders ter uitvoeringe te brengen, heeft zich de Heer *Jakobi de Cadier*; die den overledenen Heere *van den Heuvel*, als Lieutenant Droffard van den Lande van 's Hertogenrade opgevolgd is, in de nu afgeloopene Louwmaend, verpligt gevonden. Den 15 en 17 van die maend, waren de Protestanten van Borchet, by hunne wederkering van Vaels, in het Akerryk, door eenige boere-jongens en een gedeelte van het Aker Graeuw op nieuw beledigd, met allerhande fcheldwoorden bejegend, met fteenen en drek befchadigd, ja zoo geweldiglyk mishandeld, dat een derzelver aen eene bekomene wonde overleden is: alle welke verguizingen en fmaedheden de Proteftanten geduldig verdroegen. Deze verregaende geweldenaryen konden voor den Heere Lieutenant Droffaerd niet verborgen blyven. Hy onderzocht derhalve de zaek, en bevindende, dat dezelve in waerheid beftondt, deedt hy de Roomfche Kerken van *Holfet*, *Vaels* en *Vylen*; en vervolgens ook die van *Gulpen* en *Margeraten* toefluiten, met verbod aen de Roomfche Paftoors en Geeftelyken aldaer, om eenigen dienft te verrichten, en hun teffens aenzeggende, dat zulks gefchiedde om de verregaende beledigingen, die den Proteftanten van tyd tot tyd wierden aengedaen. Vervolgens gaf hy kennis van zyne verrichtingen aen de Heeren Staten Generael, die dezelven goedkeurden, en hem wyders zoodanige orders toezonden, als uit het volgende Befluit van den 10 van deze Sprokkelmaend kunnen afgenomen worden.

Veneris den 10 February 1764.

VAELS. *Ordres van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het gebeurde te Vaels.*

Is gehoord het Rapport van de Heeren van Lynden tot Hemmen, en andere hunner Hoog Mog. Gedeputeerden tot de Zaken van de Landen van Overmaze, hebbende, in gevolge en tot voldoeninge van der zelver Resolutie commissoriael van den dertigsten der voorlede maend, met en nevens eenige Heeren Gecommitteerden uit den Raed van State, geëxamineerd een Missive van de Jacobi de Cadier, Lieutenant Hoofd-Officier van den Lande van 's Hertogenrade, geschreven te Maestricht, den acht-en-twintigsten daer te voren, houdende, dat, ter naerkominge van hunner Hoog Mog. ordres, vervat in derzelver Resolutie van den negentienden October des voorleden jaers, zich verpligt hadde gevonden, de Roomsche Kerken van *Holset*, *Vaels* en *Vylen*, Lande van 's Hertogenrade, te doen sluiten, met interdictie aen de Roomsche Pastoors en Geestelyken aldaer, geduurende dat verbod, geen dienst te verrichten, hun teffens aenzeggende, dat zulks geschiedde om de verregaende insultes, den Protestanten aengedaen, *om redenen*, dat reeds, zedert eenigen tyd, de Protestanten van Aken en Borschet, wederom by het gaen en retourneeren naer en uit de Kerken van Vaels, *ter verrichtinge* van hunnen Godsdienst, door *het Gepeupel* en Graeuw van Aken en uit het Aker Ryk, met allerlei scheldwoorden waren geinjurieërd; en met Steenen en drek gemolesteerd geworden; welke injurien en molesten door de Protestanten geduldig waren verdragen, zynde daer van een en andere gevallen in de voorschreve Missive vermeld, vertrouwende hy Lieutenant Hoofd-Officier dat hunne Hoog Mog. zyne verrichting zouden gelieven te approberen, en hem met der zelver ordres vereeren, hoe zich verder te gedragen, en tot hoe lange de Kerken geslooten houden zoude.

Wyders, onder het oog van hunne Hoog Mog. brengende, dat de Officier, commanderende het Detachement Militie te Vaels, hem geklaegd hadde,

dat

VAELS.

Orders van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het gebeurde te Vaels.

dat zyn Detachement te verre uit malkanderen gespreid was, om, in cas van nood, het zelve te verzamelen, het geen niet anders konde worden voorgekomen, dan met het huuren van een Woonhuis voor de Militie, het geen wel te vinden was, doch dat, alzoo het bezorgen van Vuur en Licht, en nodige Matrassen en Deekens, te zwaren last voor de Bank van Vaels zoude wezen, indien dezelve niet door het een of andere middel gesubvenieerd wierdt, hy Lieutenant Hoofd-Officier daer in niet hadde konnen voorzien, zonder alvorens hunner Hoog Mog: intentie daer omtrent te weten, welke hy was verwagtende.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat den Lieutenant Drossard van 's Hertogenrade, de Jacobi de Cadier, zal worden aengeschreven, dat hunne Hoog Mog., gezien hebbende de ingewonnen bewyzen van de geweldadigheid, speciael gepleegd den vyftienden January dezes jaers, aen *Gerard Matthys Ullendahl*, reeds, aen zyne lethael bevonden wond, den tweeden dag daer aen overleden, en het gunt verder in de aggressie, den zeventienden daer aen volgenden, is ondernomen; breder by het gedeposeerde *sub Litteris C.* en *D.* vermeld zynde, approberen, gelyk hunne Hoog Mog. approberen mits dezen, dat hy de Roomsche Kerken te Holset, Vaels, en Vylen heeft doen sluiten, met byvoeging van de interdictie, boven breder gemeld, dat vervolgens scherpelyk toe zal zien, dat jegens voornoemde interdictie noch openlyk, noch heimelyk geattenteerd worde; zullende gemelde Kerken niet weder geopend, of aldaer de Roomsche dienst verricht worden, voor en aleer, wegens de voorgemelde feiten behoorlyke satisfactie gegeven, en hunne Hoog Mog. daer toe aen hem Lieutenant Drossard voornoemd hunne ordre nader zullen hebben gedaen toekomen. Lastende denzelven daer benevens, dat hy vigilerende, om, zoo doenlyk, den Dader of Daders personeel nader te ontdekken, inmiddels de overgezondene bewyzen behoorlyk zal doen beëedigen, of requireren dat zulks geschiede, en dat alsdan Copien authenticq van dezelven in zyne qualiteit zal overzenden aen den Magistraet der Rykstad Aken,

VAELS. ken, detaillerende, by eene Missive, ten geleide der gemelde Stukken te voegen, het moorddadig geweld aen den nedergeslagenen geperpetreerd, met requisitie, dat tegens de Daders, naer gelang hunner misdaden, en op de begane Manslag, met allen ernst, ten scherpste mag worden geprocedeerd, ten einde de publieke Wegen beveiligd, en, door administratie van goede Justitie wegens het violeren en mishandelen der Protestanten, de Kerk van Vaels frequenterende, behoorlyke satisfactie bezorgd möge worden.

Orders van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het gebeurde te Vaels.

Gevende hy aen hunne Hoog Mog. kennisse van het antwoord, dat in de Rescriptie van den Magistraet voornoemd bekomen zal.

En is laetstelyk verstaen, den voornoemden Lieutenant Drossard aen te schryven, dat hy, met overleg en communicatie van den commanderenden Officier van het Detachement der Militie aldaer, als mede van de Banks-Commissarissen, despiciëre, en inhuure een zoodanig Huis, als tot het logeren der voorschreve Militie by den anderen bekwaemlyk geëmploijeerd kan worden, zynde nogtans verdagt, dat de gemelde Huurpenningen en het gunt verder aen de Militie moet gepresteerd worden, volgens de ordre van het Land, door de In- en Opgezetenen, gefourneerd en gedragen zullen moeten worden.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

In 't begin van deze Sprokkelmaend begonden de Wateren in de Rivieren, welken zedert den · van Louwmaend van dag tot dag gezakt waren, wederom zoo sterk te groeien, dat men aen alle kanten vöor gevaer vreesde. Vyf doorbraken te *Herwen* veroorzaekten een ongemeene hoogte van dezelven op den Rhyn, en, indien niet boven Rees, omtrent twee honderd Roeden van die Stad, een Door-

Doorbraek voorgevallen was, zou men, naer alle waerschynlykheid, nog meer Waters gehad hebben. De laetste Doorbraek te *Herwen* was op het Kerkhof, daer de Lyken uit de Graven gespoeld zyn. Geen wonder derhalve dat, in dien akeligen toestand, de ongelukkige Ingezetenen van dat Dorp en van *Pannerden* zich met de vlugt zogten te redden en hunne Huisen verlieten, van welken veelen weggedreeven en de meesten in stukken geraekt zyn. Te ZUTPHEN was men voor grooten nood beducht; aengezien het Water op de Rivier voor die Stad, den 11 van deze Maend, negentien en een vierde duim hoog was en by aenhoudendheid bleef wassen, zoo dat men van alle kanten niet anders dan van jammer en elende hoorde. Hier kwam by, dat de Kanonsdyk, die tot nog toe stand gehouden hadt, 's daegs te vooren, door geweld van 't Water, in weerwil van alle aengewende moeite en poogingen om denzelven te behouden, reeds op twee plaetsen was doorgebrooken, dus men aldaer niet anders zag dan een barre Zee. Dien zelfden dag hoorde men naer den kant van Doesburg, en meer andere plaetsen, Kanonschoten doen, waerdoor de bekommering voor meer doorbraken in de Dyken grootelyks toenam. Inmiddels sluimerde de loflyke zorg der Overheden niet om den noodlydenden bystand toe te brengen. Den 10 werden, door den Magistraet, twee Schuiten met Levensmiddelen uitgezonden, onder het opzicht van twee State-boden; doch ter naeuwernood was men, met het pryzenswaerdig oogmerk om, zoo veel mogelyk, de Elendigen in hunnen benaeuw-

'sLANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

'sLANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

den ſtaet, met voedzel te verkwikken; van Land geſtooken of een der Schuiten werdt, door de geweldige Stormwinden en ſterke Golven, omgeſmeeten en ging op 't oogenblik te gronde, en, zoo de daarop zynde Bode, benevens den Schipper en deszelfs Knecht niet hadden kunnen zwemmen, zoudenze ongelukkiglyk hebben moeten verdrinken, naerdien men hun zoo ſchielyk geen hulp kon toebrengen. Echter is de Bode, in het uiterſte Levensgevaer, nog gered, na dat hy reeds een kwartier uurs in en op de Golven gedobberd hadt. De twee Schippers hadden zich aen een Boom vaſtgehouden, tot dat men hen ook helpen konde. Ondertuſſchen bleeven de Stormwinden, by aenhoudendheid, woeden; waerom men, binnen die Stad, inzonderheid ook voor den Warnsfeldſchen dyk bekommerd was; nacht en dag werdt 'er aen gearbeid, en, indien de genomene voorzorgen vruchteloos bevonden waren, zou het Dorp *Warnsfeld* in groot gevaer geweeſt zyn om geheel, of ten minſte voor 't grootſte gedeelte, weg geſpoeld te worden. In den *Yſſel* voor DEVENTER was het Water, op den laetſten van Louwmaend, tot op dertien en een halve voet gezakt; doch, den 1 van deze Sprokkelmaend, begon het wederom te groeijen en van dag tot dag toe te nemen, zoo dat men, op den 3. genoodzaekt was de Stads Schip-brugge wederom af te nemen en vervolgens, het gene zelden geſchiedt, achter het Bolwerk, den Bakoven genoemd, te brengen. Zedert wies het Water geſtadiglyk, doch met geen ſterken aengroei. Den 11 hadt men een hevigen Storm uit het *Zuid-Zuid-Weſten*,

die

die den Snippelingsdyk voor de Bergpoort in groot gevaer bragt, zynde, op veele plaetsen, den kruin op twee of drie voeten weggeslagen en jagende de Storm het Water 'er wel vier voeten overheen; door de uiterste waekzaemheid, en met grote kosten, is dezelve echter voor doorbraken bewaerd gebleeven, niettegenstaende het Water 'er hier en daer al doorliep. Den 12 bedaerde de Storm, en van dien tyd af aen begon het Water te vallen, zynde op zyn hoogst geweest twee en twintig en twee duimen. Te WAGENINGEN en *Soelmond* was men mede in geen gering gevaer. Op de laetstgemelde plaets stonden de Dienaers met geladen Pistolen op den Dyk om de onwilligen onder de Boeren tot werken te noodzaken. Ook hadt men aldaer eene Verzakking in den Dyk van veele roeden. Aen de *Leck* was men ook met allen yver bezig om de Dyken te bewaren, welk het waekzaem Dyk-Collegie en den trouwen bystand der Ingezetenen, onder Gods hulpe, ook gelukt is, tot dat men, den 10 van deze Maend, aldaer, de heuglyke tyding kreeg dat het Water stil begon te staen. Was deze blydschap groot, nog grooter was de Vreugde, toen men over al bespeurde dat het wezenlyk zakte en zich schikte om eerlang binnen zyn gewone Oevers te keeren, gelyk meest in alle de Rivieren voor het afloopen van deze Sprokkelmaend gezien is.

'sLANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Van de Ziekte onder het Rundvee zwygen onze Berichten voor deze Maend.

Enschede, in OVERYSSEL, levert ons wederom een voorbeeld op van een Man, die eenen zeer hoogen Ouderdom bereikt heeft.

Al-

'sLANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

Aldaer overleedt, den 27 van deze Sprokkelmaend, zekere *Jan Franken*, in den Ouderdom van honderd en vier jaren, elf maenden en vyf dagen. Hy was zes en dertig jaren getrouwd geweest met *Hendrikje Willink*; hadt gene Kinderen by haer gehad, en haer vier en veertig jaren overleefd. Zoo in zynen Ouderdom, als in zyne vroege dagen gaf hy, doorgaens, blyken van eenen blymoedigen en vergenoegden Geest, en is tot het einde zyns Levens by zyn volle kennis gebleven.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

THIEL. Den 13 van deze Sprokkelmaend, overleedt, alhier, de Heer *Bernard Cock*, zedert den jare 1740 Raed in de Vroedschap van deze Stad, thans Rechter en President Burgemeester van dezelve, als mede Land-Schryver des Amts van Neder-Betuwe, en Afgevaerdigde, van wege deze Stad, ter Vergaderinge van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Gewesten.

In plaetse van dien Heere is tot Rechter aengesteld de Heer Baron *van Brakel*, Zoon van den onlangs overledenen Lieutenant Generael van dien naem, en tot Raed in de Vroedschap de Heer Mr. *Willem Albert van Lith de Jeude*.

LEIDEN. Den 30 van de nu afgeloopen Louwmaend, overleedt, binnen deze Stad, in den ouderdom van ruim een en veertig jaren, de Heer Mr. *Jan van der Burch*, zedert den jare 1752, Raed in de Vroedschap en Oud-Schepen van deze Stad, tot welke Waerdigheid hy in den jare 1760 is verkozen geweest.

De Heeren Veertigen, hier op, den 6 van deze Sprokkelmaend, weder toegetreden zynde ter vervullinge van deze opengevallen plaetse in hun Colle-

legie, hebben als hun nieuw Medelid in Rade verkozen den Heer Mr. *Johan Pompe van Meerdervoort*; gelyk ook, uit een overgeleverde Nominatie, door hunne Ed. Groot-Mog. als Voogden over den Prinse Erfstadhouder, op den 7, in plaetse van den overledenen, tot Schepen van deze Stad aengesteld is de Heer Mr. *Jakob Jan de Mey*, Heer van Streefkerk.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

'S GRAVENHAGE. Den 22 van deze Sprokkelmaend verwisselde, alhier, het tydlyke met het eeuwige, in den ouderdom van omtrent vyf en zestig jaren, de Heer Mr. *David van Roijen*, Secretaris van den Raed van State der Vereenigde Nederlanden, waer toe hy in den jare 1753 aengesteld is geworden, na dat hy eerst den Heeren Bezorgeren van 's Lands Hooge Schôle te Leiden en Burgemeesteren van die Stad, als Secretaris, en vervolgens deze gemelde Stad van tyd tot tyd als Griffier, Secretaris en Raed-pensionaris, met grooten lof, gediend hadt.

In plaetse van dien Heere hebben hunne Hoog Mog. tot Secretaris van den Raed van Staten aengesteld den Heere Mr. *Paulus Abraham Gilles*, Pensionaris der Stad Haerlem.

AMSTELDAM. In 't begin van deze Sprokkelmaend geschiedde, alhier, de gewone Verandering in de Collegien van Burgemeesteren en Schepenen dezer Stad. En zyn, op den 1 van dezelve, door den grooten Oud-Raed, bestaende uit de regerende en geregeerd hebbende Burgemeesteren en Schepenen, op de gewone wyze, tot Burgemeesteren van deze Stad, voor 't eerstvolgende jaer, verkozen de Wel Ed. Groot Achtb. Heeren Mr. GERARD AERNOUT HASSELAER, JAN CALKOEN, en Mr. GUALTERUS PETRUS BOUDAEN; welken uit de Burgemeesteren, die in 't afgeloopen jaer geregeerd hebben, om nog een jaer te continueren hebben geassumeerd den Wel Ed. Groot Achtb Heer Mr. GERRIT HOOFD.

Ook zyn, uit eene, door de Ed. Achtb. Heeren Raden geformeerde Nominatie van Veertienen, door hunne Ed Groot Mog. de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland, oefenende de Voogdy over den minderjarigen Heere Erfstadhouder, tot Schepe-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

penen van deze Stad, voor 't eerstvolgende jaer, verkozen de Ed. Achtb. Heeren Mr. *Jakob Elias Arnoudz.* Mr. *Willem Gerrit Dedel* Salomonsz., Mr. *Jan Elias Huidekooper van Maerssseveen*, Heer van Maerssseveen, Neerdyk, enz. Mr. *Marten Adriaen Beels*, Mr. *Frederik Alewyn*, *Egidius van de Poll*, en *Nikolaes Geelvink* de Jonge, Heer van Stabroek, en uit dezen, als Schepenen Commissarissen over des gemeenen Lands middelen, de gemelde Heeren *Dedel*, *Huidekooper van Maerssseveen*, *Beels*, *Alewyn*, *van de Poll* en *Geelvink*. De eerstgenoemde zeven Heeren, den 2 van deze Maend beëedigd zynde, hebben daerop, uit de afgaende Heeren Schepenen, tot President van hun Collegie verkozen den Heere Mr. *Gerbrand Elias*, en tot Vice-President den Heere *Bartholomé Muylman*.

Door het aenstellen van den gemelden Heere *Geelvink* tot Schepen, eene Secretaris plaetse van deze Stad open gevallen zynde, is daer toe, op den 22 van deze Maend, aengesteld de Heer Mr. *Willem de Dieu*, Secretaris van Amstelland.

Den 24 daer aenvolgende, hebben de Heeren Burgemeesters, uit eene nominatie van drie bevoegde persoonen, door de Participanten in de *Oostindische* Maetschappye ter Kamer van deze Stad gemaekt, tot Bewindhebber van die Maetschappye en Kamer, verkozen den Heer *Pieter Trip*, in plaetse van den Overledenen Heere Jan Elias Buis.

Eindelyk is de Heer Mr. *Daniel de Dieu*, Oud-Burgemeester van deze Stad, benoemd om, wegens dezelve zitting te nemen in 't Collegie van de Ed. Mog. Heeren Raden ter Admiraliteit, alhier residerende.

VRIESLAND. De stemmen der Volmagten ten Landsdage van deze Provincie, in de Dorpen en Grietenyen van dezelve, en vervolgens in de Weerkamer geschied zynde, zyn als zoodanigen verkozen uit

OOSTER-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

OOSTERGOO, wegens

LEEUWARDERADEEL.

Als Adelyke Staten.	Als Eigengeërfden.
Ir. H. van Burmania.	*Mr. H. Duivenstein.*
Ir. U. van Burmania.	*Mr. I. H. Voorda.*

FERWERDERADEEL.

Ir. T. D. van Sixma.	*J. E. De Schepper.*
Ir. A. T. R. van Sixma.	*P. van Scheltinga.*

WESTDONGERADEEL.

Ir. H. D. E. van Aylva.	*Mr. P. W. Ramaker.*
Ir. F. E. van Aylva.	*Mr. Z. Gerroltsma.*

OOSTDONGERADEEL.

Ir. I. H. U. van Burmania.	*Mr. P. J. Poutsma.*
Ir. I. F. van Burmania.	*J. van der Swaag.*

KOLLUMERLAND.

Ir. W. H. van Hiemstra.	*C. van Scheltinga.*
Ir. S. van Hiemstra.	

ACHT KARSPELEN.

Ir. C. van Koenen.	*D. B. van Haersma.*
	Mr. B. Schultens.

DANTUMADEEL.

Ir. M. P. D. van Sytzama.	*W. Bergsma.*
A. C. Visser.	*H. H. van Haersma.*

TIETJERKSTERADEEL.

Ir. B. P. Æ. van Humalda.	*J. S. van Wyckel.*
H. W. van Altena.	*A. van Sminia.*

SMAL-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

SMALLINGERLAND.

Ir. W. J. D. J. B. van Burmania.	*C. van Haersma.*
L. van Haersma.	*H. L. van Haersma.*

IDAERDERADEEL.

Ir. L. van Burmania.	*Mr. J. Voorda.*
C. van Scheltinga.	

RAUWERDERHEM.

Ir. T. Æ. J. H. van Eysinga.	*W. van Glinstra.*

WESTERGOO.

MENALDUMADEEL.

Ir. G. F. B. Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg.	*V. van Glinstra.*

FRANEKERADEEL.

Ir. C. G. Grave van Wassenaer.	*P. B. van Wydenbrugh.*
	G. de Keth.

BARRADEEL.

Ir. R. van Haersolte.	*J. M. van Beyma.*
Ir. S. van Haersolte.	*J. van Idsinga.*

BAERDERADEEL.

Ir. G. W. van Doys.	*A. Lycklama à Nyeholt.*
Ir. F. W. v. Gent Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg.	*A. Wiarda.*

HENNAERDERADEEL.

Ir. J. E. van Burmania.	*T. van der Sluys.*
T. Æ. van Sminia.	

WONSERADEEL.

Ir. H. Baron van Aylva.	*S. T. Hoytinga.*
Ir. W. B. Thoe Schwartsenberg en Hohenlansberg.	*Mr. H. U. Huber.*

WYM-

WYMBRITZERADEEL.

Ir. S. G. J. V. B. Rengers. | *J. J. De Blocq van Kuffeler.*
Ir. F. H. van Burmania. | *Mr. W. Tuynbout.*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

HEMELUMER OUDEVAERT.

Ir. H. W. Rengers. | *E. W. van Wydenbrugh.*
J. W. van der Haer.

'T BILDT.

Ir. W. van Haren. | *Mr. M. Smit.*
Ir. J. A. Du Tour.

ZEVENWOUDEN.

UTINGERADEEL.

Ir. B. D. van Burmania. | *T. van Teyens.*
A. Lycklama á Nyeholt. | *Mr. H. R. van Wyckel.*

ÆNGWIRDEN.

Ir. D. M. van Burmania. | *C. M. van Haersma.*
H. B. van Sminia.

DONIAWERSTAL.

Ir. Job. Vegelin van Claerbergen. | *G. van Knyff.*
J. van Greven.

HASKERLAND.

Ir. S. H. R. van Eysinga. | *Mr. G. Siderius.*

SCHOTERLAND.

Ir M. Baron van Koehoorn. | *Mr. E. Idema.*
M. C. van Scheltinga. | *M. van Scheltinga.*

GAESTERLAND.

Ir. U. A. Rengers. | *J. A. van Beukher.*
Ir. J. C. Baron van Diest. | *D. P. van Kolde.*

ONSTERLAND.

Ir. D. S. Thoe Grovestins. | *T. B. van Teyens.*
L. S. Lycklama a Nyeholt. | *Mr. F. De Kempenaer.*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

STELLINGWERF, *Oosteinde.*

Ir. W. A. van Grovestins. *L. D. v. Andringa.*
D. B. Lycklama a Nyeholt. *Mr. B. A. v. Boelens.*

STELLINGWERF, *Westeinde.*

Ir. J. P. A. van Kanter. *Mr. J. van Beucker.*
Ir. C. Du Tour.

DE STEDEN.

LEEUWARDEN.

Magistraet.	Vroedschap.
Mr. W. Caulen.	*Mr. N. Arnoldi.*

BOLSWARD.

Ir. G. S. van Hiemstra. *P. A. Koopmans.*

FRANEKER.

W. Ouwens. *P. H. Dyxtra.*

SNEEK.

Mr. A. Bergsma. *D. Koops.*

DOKKUM.

Ir. E. S. van Burmania. *T. Tadema.*
H. Bock.

HARLINGEN.

F. Acronius. *Ir. H. W. v. Plettenberg.*

STAVOREN.

F. Domna. *Ir. T. Æ. H. R. van Sixma.*

SLOOTEN.

Mr. A. Patras. *Dirk Jans.*

WORKUM.

Mr. H. van Sloterdyk. *H. Hagius.*

YLST.

S. T. Koopmans. *D. B. van Scheltinga.*

HINDELOPEN.

Anne Klases. *Herke Dirksz.*

De

De Opdragt der zoogenoemde ambulatoire Amten van het Kwartier der Steden, den 7 van deze Sprokkelmaend, aen hare Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse Douariere van Orange en Nassau, als in voorige jaren, gedaen zynde, heeft hare Hoogheid, by eene Missive van den 11 daeraenvolgende, over dezelven gedisponeerd en aengesteld tot GECOMMITTEERDE STATEN IN HET MINDERGETAL de Heeren *Willem Ouwens*, Burgemeester te Franeker en Mr. *Hermanus van Sloterdyck*, Burgemeester te Workum, ieder voor een jaer; tot GEDEPUTEERDEN STAET van deze Provincie Ir, *Epo Sjuk van Burmania*, Burgemeester te Dokkum, van Bloeimaend dezes jaers tot Bloeimaend des jaers 1767; tot MONSTER-KOMMISSARIS den Heer *Anne Klases*, Burgemeester te Hindelopen, van Slagtmaend des jaers 1765 tot Bloeimaend des jaers 1767; tot Bewindhebber van de Oost-Indische Compagnie den Heer Mr. *Adrianus Bergsma*, Volmagt ten Landsdage uit de Grietenye van Dantumadeel, van Bloeimaend 1764 tot Bloeimaend 1767, en tot Bewindhebber van de West-Indische Compagnie den gemelden Heere *Anne Klases*, voor den zelfden tyd. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAREN, ENZ.

LEEUWARDEN. Den 10 van deze Sprokkelmaend overleedt, alhier, in den ouderdom van zeven en zeventig jaren, de Heer *Lambertus Vitringa*, Volmagt ten Landsdage wegens de Grietenye van Idaerderadeel, en oudste Regent van het Sint Anthony-Gasthuis dezer Stad, in welke hy ook voor dezen de Burgemeesterlyke Waerdigheid bekleed heeft.

DEVENTER. Den 22 van deze Sprokkelmaend, gewonen Keurdag van Schepenen en Raed en Gezworene Gemeente, zyn de Leden, uitmakende het Collegie van Schepenen en Raed, volgens het Reglement op de Voogdye over den Prinse Erfstadhouder, allen gecontinueerd. En wyders, in plaetse van twee Overledenen, tot nieuwe Leden van der Gezworenen Gemeente gekozen, in de Polstraet, de Heer *H. W. ten Brink*, en in de Bisschopsstraet de Heer *Gerhard de Schepper*.

GRONINGEN. In dezer Stads-buiten-ampten, beginnende die Commissien met den 1 van de aenstaende

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

de Bloeimaend, zyn benoemd, als Gedeputeerden ter Vergaderinge van de Heeren STATEN GENERAEL DER VEREENIGDE NEDERLANDEN, de Heer Burgemeester *P. Alstorphius* en de Raedsheeren *E. E. Tammnga Sickinghe* en *F. Berghuis*; in den RAED VAN STATE de Heer Burgemeester *Wiardus Siccama*; in de GENERALITEITS REKENKAMER de Raedsheer *Barent van Iddekinge*; in de ADMIRALITEIT TE HARLINGEN de Heer *R. Emmen*; in 't Collegie der Ed. Mog. Heeren GEDEPUTEERDE STATEN van deze Provincie de Heer Burgemeester *Hendrik van Sysen*, en de Raedsheeren *Wolter Wolters*, *Ajold Jan Terborgh* en *A. Gerlacius*; en eindelyk, in de PROVINCIALE REKENKAMER, de Raedsheer *J. Gockinga*, benevens de Heeren *A. H. van Swinderen* en *H. van Sysen*.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 20 February.

By de Z. Zak.

TARW. O. W. Zeeuwf. $18\frac{1}{2}$ a 20 ß
—— N. W. dito . 14 a 17 ß
—— Blaeuwe . $13\frac{1}{2}$ a 15 ß
—— Zomer . $12\frac{1}{2}$ a 14 ß
ROGGE, Zeeuwf. . $9\frac{1}{2}$ a 10 ß
ERTEN, Graeuwe . 13 a 21 ß
—— Blaeuwe . 12 a 20 ß
—— Witte . . 9 a 11 ß
Witteboonen . 7 a 15 ß

by 't Last.

BOEKW., Vl. enz. op 154 ₶ a $16\frac{1}{2}$ £
GARST, Winter . $12\frac{3}{4}$ a 15 £
—— Zomer . $12\frac{1}{4}$ a $13\frac{1}{4}$ £
HAVER, Zeeuwf. . $7\frac{3}{4}$ a 10 £
KOOLZAED, Zeeuwf. 36 a 43 £
PAERDEBOONEN. 13 a 15 £

Rotterdam, den 20 February.

by den Steen.

VLAS, Allerbest 30 a 31 st.
—— Best 28 a 29 st.
—— Middelsoort 24 a 23 st.
—— Gemeen 23 a 24 st.
—— Slegt 21 a 22 st.

Leiden.

by 't Vierend.

GRASBOTER, 4 Feb. 32 a 33 -:
—— 11, 18 en 25 dito 33 a 34 -:
HOOIBOTER. 4 Febr. 24 a 25 -:
—— 11 dito 25 a 26 -:
—— 18 en 25 dito 26 a 27 -:

NEDERLANDSCHE
JAERBOEKEN.

MAERT.

MDCCLXIV.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

Den 16 van deze Lentemaend hebben de Heeren Staten van deze Provincie, beducht dat, door de aenhoudende ſterfte onder het Rundvee, hunne In- en Opgezetenen niet genoegzaem van Vee zullen kunnen worden voorzien, goedgevonden het Verbod van den Invoer, by het Plakaet van den 7 van Wintermaend 1751 gedaen, gelyk ook de Ordres, by het zelve vervat, omtrent het vervoeren van Rundvee van het eene diſtrict van deze Provincie in het andere, op te heffen, voor den tyd van twee Maenden, beginnende met den 1 van Grasmaend en eindigende met den laetſten van Bloeimaend dezes jaers, onder zoodanige bepalingen, echter, als in voorgaende jaren geſchied is. 's GRAVENHAGE.

Wyders hebben hunne Ed. Groot Mog. het gemelde Plakaet van den 7 van Wintermaend

'sGRAVENHAGE. des jaers 1751, (*) wederom op nieuw doen publiceren om stand te grypen na den laetsten van de aenstaende Bloeimaend, op welken dag de Vryheid van Invoer weder ophoudt.

Ook hebben de Heeren van den Magistraet dezer Hofplaetse, den 8 van deze Lentemaend, hunne Keure van den 16 van Wynmaend 1752, en Publicatie van den 3 van Louwmaend, des vorigen jaers vernieuwd, waerby het houden van Honden verboden wordt aen zulken, die van de Diaconye-armen bedeeld worden; gelyk ook het laten loopen van Honden op straet; mogende insgelyks geene Bleekers of Vleeschhouwers hunne Honden los laten loopen, tusschen de op- en ondergang van de Zon, maer moetende dezelven, geduurende dien tyd, aen kettingen houden; alles op zoodanige boeten, als tegens de overtreeders zyn vastgesteld.

ROTTERDAM.

ROTTERDAM. Den 1 van deze Lentemaend, hebben de Heeren van de Wet, alhier, doen publiceren twee *Ampliatien*, die reeds den 21 en 25 van de nu afgeloopen Sprokkelmaend vastgesteld waren. By de eerste wordt de *Ordonnantie op het Groot Timmerlieden en Witwerkers Gilde* met deze Artikelen vermeerderd:
„ I. Dat de Meesters Witwerkers, verzuimen-
„ de hunne Jongens of Knechts aen te geven,
„ aleer zy dezelven te werk stellen, aen de
„ Hoofdlieden van het Groot Timmerlieden
„ Gil-

(*) Zie het zaklyke van dit Plakaet in ons V Deel (1751) bladz. 1179.

„ Gilde, om in het Boek van hetzelve Gild te worden aengeteekend, t'elken reise, zullen verbeuren de somma van drie Guldens, de helft ten behoeve van het gemelde Groot Timmerlieden Gilde, en de andere helft ten behoeve van de Witwerkers te appliceren.

ROTTERDAM.

„ II. Dat de Knechts, of Jongens, twee jaren by een Meester gewerkt hebbende, zullen gehouden zyn, die, welken behoren tot het timmeren, schrynwerken, blokmaken en stoelsdraeien, aen de Hoofdlieden van het Groot Timmerlieden Gilde; en die genen, welken behoren tot het witwerken, te halen een Leerbrief by de Proefmeesters van het witwerken, en daer voor betalen vyftien stuivers, op de boete van drie Guldens voor die genen, die nalatig is zoodanig een Leerbrief te halen. Zullende de Boeten van de vier eerste ambachten zyn ten behoeve van het Groot Timmerlieden Gilde; en die van de Witwerkers, ten behoeve van hetzelve ambacht."

By de Tweede wordt geordonneerd, „ Dat het XXVII Artikel van de *Ordonnantie op de Gewigten, Maten en Ellen*; dicterende, De koperen Melkkannen en Tonnekens, dienende om de Melk aen de Verkoopers te brengen, zullen mede geykt moeten worden, en zal daerop moeten worden afgeteekend, hoe veel pinten dezelven inhouden, te weten, zoo veel de Kannen aengaet, tot de pegel toe, ten dien einde in de hals te zitten; zal blyven in zyn volle kracht, en by deze zal worden gehouden voor gerenoveerd, en in zoo verre geamplieerd, dat zy

ROTTERDAM. „ lieden, die de Melk van buiten deze Stad „ aen de Godshuisen leveren, of aen de Verkoopers brengen, hunlieder Kannen of Tonnekens jaerlyks zullen moeten laten yken, „ en ten dien einde dezelven brengen in het „ Stads Boterhuis, uiterlyk binnen veertien „ dagen na Pinksteren, terwyl aen de Verkoopers geinterdiceerd blyft, eenige Melk te „ koopen of te ontvangen, dan in behoorlyk „ geykte Kannen of Tonnekens, op de pœne, „ in het eerste Artikel van de Ordonnantie op „ het verkoopen van Melk gestatueerd ".

VIANEN.

VIANEN. Van wege de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland en Westvriesland, als Souvereinen van dezen Lande, is, alhier de volgende *Publicatie*, tot nadere Ophelderinge van eenige punten in de *Ordonnantie op den tachtigsten Penning*, afgekondigd, welke den 27 van deze Lentemaend in derzelver Vergaderinge in 's Gravenhage vastgesteld was:

Publicatie tot ophelderinge van de Ordonnantie op den tachtigsten Penning. De Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland en Westvriesland, Souvereinen van Vianen en Ameide, doen te weten: Alzoo ter onzer kennisse is gekomen dat diverse Lieden, in den Lande van Vianen, zich niet ontzien om, zoo veel hun doenlyk is, de goede intentie, welke wy hebben gehad in het arresteren van de Ordonnantie, wegens den tachtigsten Penning, op allerleie wyze, illusoir en infructueus te maken: zoo hebben wy, ter voorkominge van alle verdere captien, ten overvloede goedgevonden en verstaen de voorsz. onze Ordonnantie op eenige pointen nader te interpreteren, in voege als volgt:

I. Het

I. Het Middel van den tachtigsten Penning zal moeten voldaen worden van alle publique Verkoopingen in den Lande van Vianen, zoo wel van de Goederen, welken buiten den zelven Lande als daer binnen gelegen zyn.

VIANEN.

Publicatie tot opheldering van de Ordonnantie op den tachtigsten Penning.

II. Niemand zal vermogen, by publique Inschryvingen, eenige Goederen of Producten te mogen verkoopen, als ten overstaen van Schout en Gerechte van de Plaets, daer de voorsz. publique Inschryving geschiedt, op pœne van een boete van vyftig Guldens, zoo by den genen die de Inschryving heeft laten doen, als by dien genen, die ingeschreven heeft, ieder respectivelyk te verbeuren, te appliceren een derde voor den Drossard, een derde voor den Aenbrenger, en de resterende derde ten behoeve der Gereformeerde Diaconye Armen der Stede Vianen; En zal, boven en behalve de voorsz. boeten, de voorsz. gedane Inschryving, en daer uit volgende Verkooping, worden gehouden voor nul en als niet gedaen.

III. En zal, voortaen, generalyk, in het gehele Land van Vianen, geobserveerd worden, gelyk tot nu toe in zommige Districten is geobserveerd, dat de tachtigste Penning moet worden voldaen en betaeld van alle publique Verkoopingen en Verhuuringen van Gras-Gewas, zoo wel als van andere Producten, op zoodanige pœne, als tegen het niet voldoen van het voorsz. Middel wegens andere Producten, by de meergemelde Ordonnantie, bereids is gestatueerd.

UTRECHT.

UTRECHT.

Bekommering dat de Visscherye in deze Provincie, welke door het overtreden der Plakaten en Orders, op dat stuk gemaekt, zeer benadeeld wordt, eerlang volkomelyk te niet zoude kunnen gaen, is de oorzaek geweest dat de Ed. Mog. Heeren Staten van dit Ge-

UTRECHT.

UTRECHT. west, den 1 van deze Lentemaend, een *Plakaet* vastgesteld hebben op *de Visscheryen in de Rivieren, Meiren en Binnenwateren van deze Provincie*, welk dus luidt:

Plakaet op de Visscherye in de Rivieren, enz.

De Staten van den Lande van Utrecht doen te weten: Alzoo ons van tyd tot tyd is voorgekomen dat, niet tegenstaende onze vorige Plakaten en herhaelde Ordres op het stuk van de Visscherye, in de Rivieren en Binnenwateren dezer Provincie, grote excessen daer omtrent gepleegd worden, zoo dat, niet alleen contrarie onze goede intentie, daer door, de Visscherye in deze Provincie zeer wordt benadeeld, maer het geschapen staet, dat die eerlang volkomen zal te niet gaen, Zoo is 't, dat wy, daer in willende voorzien, nodig geoordeeld en goed gevonden hebben te statueren, als volgt:

I. Dat niemand, wie hy ook zy, in de Maenden van Maert, April en Mey, zich zal vervorderen met eenigerhande Vischtuig van Netten, Wand, Angelroede of ander Instrument, hoedanig het ook genaemd moge zyn, of worden, te visschen, of Visch met de hand te grypen, te strikken, of met Roers of Boogen te schieten, in eenige Rivieren, Meeren of Wateren, dan alleen op Steur, Salm, Elft, Rivier-Spiering, Ael, Paling, Bot, Schol, Houting en Garnaet, en dat alleen met Korven of Netten daer toe, en tot gene andere Visscherije, bekwaem, op de boete van 25 Guldens voor de eerstemael, boven de verbeurte van Schuit, Wand en Vischtuig; van 50 Guldens, boven gelyke verbeurte, voor de tweede mael; en boven dien, voor de derde mael, met arbitrale correctie.

Zynde hier van uitgezonderd de Rivier de Rhyn boven Wyk, en de Lek daer beneden, alwaer het visschen aen de gequalificeerden, tot eigen gebruik en niet om te verkoopen, vry blyft als voor dezen.

II. Dat zelfs, in den tyd gepermitteerd tot het visschen, niemand zich zal vervorderen, op eenigerhande wyze, Visch te vangen, dan die geen, welke eenig water in eigendom of pagt, of daer toe ander wettig recht hebben.

Zyn-

Zynde alleen aen anderen, tot gene Visscherije gequalificeerd of gerechtigd, gepermitteerd van de gemene wegen in gemene wateren, en op de Hoffteden of in het Veld, met consent van den Eigenaer of Bruiker, te visschen met een Angelroede, (waer aen een Worm of Deeg en geen Visch, van wat zoort het zy, geslagen is) en te poijeren; op pœne, voor die zich hier in te buiten gaet, als by het eerste Articul; verbiedende dus aen zoodanige laetst gemelde Personen, hier mede, op gelyke boete, het gebruik van alle Netten, hoe genaemd, gelyk wy mede allen Vreemdelingen, geen In- of Opgezetenen van deze Provincie zynde, verbieden te visschen, niet alleen met eenige Netten, maer ook met de Angelroede, of te komen poijeren, op pœne als boven.

UIT-RECHT. *Plakaet op de Visscherye in de Rivieren, enz.*

III. Gelyk mede, by dezen, den Molenaers van Watermolens wel scherpelyk verboden wordt het Visschen omtrent hunne Molens, anders dan op Paling en Ael, wordende, mits dien, hun het gebruik van alle Netten verboden, en alleen het gebruik van Aelkorven gepermitteerd, op pœne als boven.

IV. Na zonnen-ondergang tot zonnen-opgang zal niemand mogen Visschen, dan met Vlouwen, Fuiken, Puiken, Ael korven, Dobbers en met te poijeren; blyvende, echter, gepermitteerd, ook 's nachts, in stroomende Rivieren, daer het Visschen naer het gety gereguleerd moet worden, met zoodanig Wand en Netten te Visschen, als aldaer gebruiklyk is, en ook, 's nachts, met de Zegen in andere gepermitteerde wateren, gedurende de Zomer-hitte van de Maenden Juny, July en Augustus.

Zullende de Contraventeurs als in het I. Art. gestraft, en boven dien rigoureus gecorrigeerd worden die zulks doen, diefs-gewyze, in verhuurde wateren, of daer hun in het geheel ongeoorlofd is te Visschen.

V. En op dat onze goede intentie in dezen niet werde verydeld, door de ingeslopene kwade gewoonte, ten platten Lande, daer ieder een zich onderstaet te Visschen op Zondagen, Bededagen of anderen, welken men gewoon is te vieren, verbieden wy wel

UT- RECHT. expresselyk dat niemand, wie hy ook zy, op zoodanige Dagen, zich des zal vervorderen, op pœne als by het I. Art.

Plakaet op de Visscherye in de Rivieren, enz. VI. Zoo verbieden Wy ook, insgelyks wel expresselyk, dat niemand in zyne huisen, schuuren, woningen, of op zyne erven, zal vermogen te houden of te hebben eenigerhande. Vischwand of Netten, hoedanig dezelven ook genaemd mogten worden, dan alleenlyk zal het die genen, die eenige wateren in eigendom of huure gebruikt, of consent van den Eigenaer of Huurder, of eenig ander goed recht als Burgen, Ingezeten of Ingeland ergens of in eenig District, waer in actuëlyk het zelve exerceert, is hebbende, geoorloofd zyn zoodanige Netten te houden en te gebruiken, by dage en buiten de voornoemde Vierdagen, als zyn recht en water vereischt of mede brengt; Interdicerende nogthans, in het generael, allen en een iegelyk, zonder onderscheid, het gebruik van alle Slag- en Steek-elgers, Hoep-net, Steek-net, Schrob-net en Strykhamen, gelyk ook nog byzonder aen ongequalificeerden verboden wordt, het gebruik van Schakels, Vlouwen of andere Netten, van zyde gebreid, en zoogenaemde Zinknetjes, en het gebruik van Totebellen, buiten den tyd, dat daer mede Rivier-Spiering gevangen wordt, op pœne als by het eerste Artikel.

VII. Voorts ordonneren wy, dat het gepermitteerde Wand zal moeten zyn van zoodanige wydte, als van ieder zoort van Netten, in het IX Art. van het Plakaet van den 8 Maert 1708 gespecificeerd, en naer de forme daer van uitgedrukt staet.

Des wordt gepermitteerd een Net, dat met voorn: bepalinge niet overeenkomende, iemand in bezit heeft, als nog, en tot dat het zal versleten zyn, te gebruiken; mits, by vernieuwinge of merkelyke reparatie daer van, het hier voor geordonneerde in acht genomen werde, op pœne van verbeurte van de Netten, die, nieuw gemaekt, zullen worden bevonden daer van te verschillen.

VIII. Hoewel wy, mits dezen, mede ordonneren dat gene Visch, dan van betamelyke groote zal mogen worden gevangen of te koop geveild, zal het nogthan

thans gepermitteerd zyn, in de Maenden van December, January en February te mogen leveren aen de Luiden, die in Zee visschen, alleen tot aes, kleine Esseling, Grundel, Blei, Ruisvoorn en Kolfogen; doch niet anders dan met kennisse van de respective Gerechten, onder welker Jurisdictie zoodanige kleine Visch gevangen zal worden.

UTRECHT. Plakaet op de Visscherye in de Rivieren, enz.

IX. En wordt in 't generael, aen allen en een ieder verboden hunne Zegens of andere geoorloofde Netten, in schepen of op het land, of ten tyde van Vorst op het ys te halen, maer zullen gehouden zyn dezelven of de kuilen daer van, zoo zulks eenigzins doenlyk is, in het water te laten hangen, immers naeuwkeurig zorge te dragen, dat de kleine Visch niet versmoord of verwaerloosd, maer, zoo veel doenlyk, vry gelaten en geconserveerd werde, op pœne als by het eerste Artikel is gestatueërd.

X. Voor alle welke boeten en verdere verbeurte, in dezen Plakate vermeld, de Overtreders in arrest en bewaerderhand gehouden zullen mogen worden, ter tyd toe, dat zy daer voor suffisante cautie gesteld, of de boete voldaen zullen hebben; zullende de Ouders voor hunne Kinderen, en de Meesters en Vrouwen voor hunne Dienstboden moeten instaen, zoo nogthans, dat de laetstgemelden de boete van de huur kunnen aftrekken; en die uit onvermogen, of eenige andere oorzaken, de boete niet kunnen betalen, zullen de zoodanigen, naer bevind van zaken, arbitralyk worden gecorrigeerd.

Zullende in het laetste geval, het geen anders uit de geïncurreerde boete aen die de bekeuring heeft gedaen competeren zoude, den zelven, by aldien de overtreder van het feit overtuigd wordt, uit de Provinciale kasse, als eene beloning, betaeld worden.

XI. De bekeuring van de Contraventeurs of Overtreders zal gedaen mogen worden, (boven de Officieren van de respective Steden, en ten platten Lande de Marschalken, Drossarden, Bailluwen en Schouten, dien de Calange ordinaris competeert, elk in zyn District,) by de Schepenen en alle de Leden van de Gerechten in de Steden, en ten platten Lande; voorts by de Secretarissen, Boden, Dienaers en Oppassers

UTRECHT. *Plakaet op de Visscherye in de Rivieren, enz.*

passers van de Jagt; Item by de Eigenaers, Bruikers en derzelver Geauctoriseerden, en generalyk by allen en een iegelyk, die de voorsz. Contraventie zouden mogen ontdekken, des dat de Contraventeurs voor hunnen competenten Rechter te recht gesteld worden.

En wie, by gelegenheid van eene begane Contraventie bekeurd zynde, zich opposeren tegen den bekeurder, dien miszeggen of misdoen, zoodanigen zullen, boven de boete van de Contraventie, verbeuren 50 Guldens, of, naer vereisch van zaken, arbitralyk worden gestraft.

XII. Iemand, eenige bekeuring doende, zal met den bekeurden niet vermogen te accorderen, op dezelve poenen en boeten, waer in de bekeurde was gevallen; en indien de bekeurde zoodanig accoord of compositie zelf mogte aenbrengen, zal hy, in zulken gevalle, vry zyn van zyne verbeurde boete, of, by compositie van de beloofde penningen, en boven dien genieten de helft van de boete voor zyne denunciatie.

XIII. En of iemand, in 't heimelyk, dezen Plakatte in eenig point of pointen kwame te overtreden, welk niet aenstonds bekend mogte zyn, maer eerst eenigen tyd daer na tot kennisse van den Officier mogt komen, zal evenwel als dan gehouden zyn de boete of verbeurte, volgens den inhoud van dezen, te voldoen; mits de Actie niet verjaerd zy.

XIV. Welke voorsz. boeten en verbeurten zullen komen, voor de eene helfte, ten behoeve van den Officier, die de Calange doen zal, en voor de andere helfte, ten behoeve van den genen, die de bekeuring gedaen zal hebben.

Zullende alle boeten, hier voren gestatuëerd, wanneer dezelven by nacht, of na zonnen ondergang, geïncurreerd zyn, dubbeld wezen.

XV. Alles onverminderd zoodanige Keuren en Ordonnantien of Rechten, welken particuliere Steden, Districten of Personen zyn hebbende.

XVI. Wordende, mits dezen, geabrogeerd en geannulleerd alle vorige Ordonnantien en Plakaten op het stuk van de Visscherye, uitgezonderd alleen het

IX.

IX. Art. van het Plakaet van den 8 Maert 1708, waer toe hier voor, in het VII. Art. van dezen Plakate, gerefereerd wordt, en reserverende wy aen ons de Ampliatie of Alteratie van dezen, enz. UITRECHT.

Den zelfden 1 van deze Lentemaend, hebben hunne Ed. Mog. ter aenmoediginge van die ten platten Lande Huisen bouwen of herstellen, eene *Exemtie van het Huis en Haerdstedengeld* vergund, en ten dien einde de volgende Publicatie doen afkondigen.

Publicatie ter exemptie van 't Huis en Haerdstedengeld, ten platten Lande.

De Staten van den Lande van Utrecht doen te weten: Alzoo, van tyd tot tyd, aen ons, of aen de Heeren onze ordinaris Gedeputeerden, by Requeste wordt verzocht afschryving van dubbeld Huisgeld en Haerdstedengeld van vervallen Huisen ten platten Lande, terwyl daer tegen zelden voorkomt dat, ten platten Lande, nieuwe Huisen aengebouwd of bouwvallige Huisen weder in staet gebragt zyn; en dus, het getal van Huisen en Boeren-woningen dagelyks verminderende, zoodanigen, als zouden kunnen genegen zyn zich ten platten Lande dezer Provincie neder te zetten, hier van, by gebrek van woninge, wederhouden worden, en genoodzaekt zyn zich naer elders te begeven, met dat natuurlyk gevolg, dat groter partyen Lands, in minder getal van handen vervallende, alle zoodanige Landen niet naer behoren kunnen worden bezorgd, en gecultiveerd, tot verval en totale ruïne van het platte Land: ZOO IS 'T, Dat wy, om zoo een merkelyk nadeel van onze Provincie, die wel het grootste gedeelte van haer bestaen van het platte Land heeft, zoo veel mogelyk, voor te komen, goed gevonden hebben, tot aenmoediginge van die ten platten Lande Huisen bouwen of herstellen, te statueren:

I. Dat Huisen, tot den Landbouw nodig, of daer van dependerende, als zyn, behalve de Bouwhuisen zelve, Woningen voor Daghuurders, Smeden, Rademakers en diergelyken, die gebouwd worden ter plaetse, alwaer voorheen geen Huis gestaen heeft,

zullen

UTRECHT. zullen vry zyn, zoo van Enkeld als van Dubbeld Huisgeld, en van Haerdsteden-geld, voor den tyd van 75 jaren.

Publicatie ter exemptie van 't Huis en Haerdstedengeld, ten platten Lande.

Zullende die genen, welken genegen zyn zoodanig Huis te bouwen, en daer voor van dezen toegezegden Vrydom jouisseren willen, gehouden zyn, alvorens een aenvang van het bouwen te maken, van hun voornemen kennis te geven aen den Schout en 't Gerechte van het District, en zullen de voorsz. Schout en Gerecht daer van aenteekening moeten houden, en, by eene schriftelyke Memorie, aen de Heeren onze ordinaris Gedeputeerden kennis geven; gelyk ook (des verzogt wordende) een blyk daer van aen den ondernemer van voornoemde bouwinge leveren, tot zyne gerustheid; op pœne voor den laetstgemelden van, by nalatigheid in dezen, te zullen incurreren eene Boete van tien Guldens, ten behoeve van de Armen des Districts, en voor Schout en Gerechte, die hier in eenig verzuim plegen, of niet oprechtelyk handelen, van te verbeuren eene Boete van twintig Guldens, ten behoeve als boven.

II. Wanneer Huisen, als boven, gebouwd worden ter plaetse, alwaer voorheen wel een Huis gestaen heeft, maer welk gewezen Huis geheel weg is, of zoodanig vervallen, dat daer van afschryving van Dubbeld Huis- en Haerdsteden-geld of reeds is verleend, of kan worden verzocht, en op verklaring van Schout en Gerechte des Districts, op den eed aen den Lande gedaen, als nog verleend zoude moeten worden, dat als dan van zoodanige herbouwde Huisen vrydom van het Dubbeld Huis- en Haerdsteden-geld, mede voor den tyd van 75 jaren gegeven, en, geduurende dien tyd, alleen het Enkeld Huisgeld, zal blyven betaeld worden.

III. Dat de gene, welke alzulken Vrydom, als in het laetst gemelde geval, wil verkrygen, zich daer toe binnen den tyd van 16 jaren, na gedane Publicatie, kan, en, by Requeste, zal moeten addresseren aen ons, of aen de Heeren onze ordinaris Gedeputeerden, met byvoeginge van eene gerechtelyke Verklaringe van den staet, waer in de Grond of Huising zich bevindt, en na dat het werk voltoold is, eene

twede

tweede diergelyke verklaring inleveren ter Vergadering van de Heeren onze ordinaris Gedeputeerden, om daer van aenteekening te worden gehouden, zoo en daer het behoort; alles onverminderd de inspectie, welke gemelde Heeren onze ordinaris Gedeputeerden zullen kunnen goedvinden daer van nog nader te laten doen; op pœne dat de ondernemer van zoodanige herstellinge, die het bovenstaende verzuimt na te komen, verbeuren zal eene Boete van tien Guldens, ten behoeve als boven, of vervallen zyn van allen Vrydom, wanneer hy hierin ter kwader trouwe handelt.

UTRECHT. *Publicatie ter exemtie van 't Huis- en Haerdstedengeld, ten platten Lande.*

En ten einde Minderjarigen niet versteken mogen zyn van de gelegenheid om ook dezen Vrydom te kunnen bekomen, zal de tyd, welke iemand, geduurende de gemelde 16 jaren, onder Voogdye en Minderjarig zal zyn, niet gerekend worden voor hem te verloopen.

IV. Dat ook de gene, welke een der gemelde Vrydommen wil verkrygen, gehouden zal zyn den grond, waer op zyn te bouwen of te herbouwen Huis zal gesteld worden, zoo en daer het doenlyk is, dermate te verhoogen, dat het zelve, in geval van onverhoopte overstroomingen, watervry kan zyn.

V. En eindelyk, dat, geduurende den meergemelden tyd van 16 jaren, gene afschryving van Huis- en Haerdsteden-geld zal worden verleend, ter zake van vernietiging, verval of bouwvalligheid van Huisen, anders dan om herbouwd te worden, ten zy dezelven door Brand, Overstrooming of Storm geruineerd, en de Eigenaers buiten staet mogten zyn die weder op te bouwen; zullende, na verloop van de voorsz. 16 jaren, voor Huisen, als boven gemeld, die nieuw gebouwd worden, vrydom van alle lasten, en die vervallen en onbewoonbaer zynde, herbouwd worden, vrydom van het Haerdsteden en Dubbeld Huisgeld, alleen maer voor den tyd van 15 jaren verleend worden, en worden vergund afschryving van het Haerdsteden en Dubbeld-Huisgeld, voor vervallene en onbewoonbare Huisen, zoo als tot hier gepractiseerd is geworden, enz.

De

UT-RECHT. De Onderhandelingen over het Werk der Rivieren te Arnhem vruchteloos afgeloopen zynde, gelyk wy te voren gezien hebben (*), begaven zich de Heeren Gecommitteerden van Holland en deze Provincie naer Vreeswyk, gezegd de Vaert, om de Lek op te nemen. By die gelegenheid kwamen inzonderheid tien punten in aenmerkinge (†) van welken de Heeren Gecommitteerden van Holland aennamen verslag te doen aen de Heeren Staten, hunne Principalen. Zulks gedaen zynde, vonden hunne Ed. Groot Mog. goed, om; daer het gevaer van de beide Provincien in de jongste Louwmaend wederom zeer groot geweest was; den Staten van deze Provincie voor te stellen zoodanige middelen, als dezelven genoegzaem oordeelden om Utrecht en Holland te beveiligen tegens het gevaer van het hooge Lekwater. Doch, dewyl men hier van gedachte was, dat die middelen in geenen deele toereikende waren om de Lek van het overtollige Water te ontlasten, en beter schot aen de Rivier te geven, zoo schreven de Staten dezes Lands, op den 1 van deze Lentemaend eenen Brief aen die van Holland, om hunne gedachten over de voorgestelde middelen aen den dag te leggen, en tevens te verzoeken dat hunne Ed. Groot Mog. het hunne bybrengen tot alles wat dienen kan om de gesteldheid der Rivieren wezenlyk te verbeteren. Deze Brief luidde:

EDELE

(*) Zie hier voren, bladz. 4. enz.
(†) Zie hier voren, bladz. 142, 143.

EDELE GROOT MOGENDE HEEREN, BYZONDERE GOEDE VRIENDEN, NAGEBUREN EN BONDGENOTEN.

UTRECHT.

Brief van de Staten van Utrecht aen die van Holland, wegens het verbeteren van de Lek.

Weinig hadden wy verwagt, dat, op den 8 der afgeloope Maend February, aen U Ed. Groot Mog. zoude gerapporteerd zyn geworden, dat de Conferentien over het verhoogen en verzwaren van het gedeelte der Noorder Lekdyken, dat zich uitstrekt van Wyk te Duurstede tot aen den Yffeldam, door de Heeren, onze Gecommitteerden, onder deze en gene voorwendsels zouden gedifficulteerd, en die zaek daer door tot hier toe ongevorderd gebleven zyn; na dat nogthans reeds drie maenden te voren de Heeren, onze Gecommitteerden, zoo te Arnhem, als op de Lek, met de Heeren Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden zeer breedvoerige Conferentien gehouden hebben over den hachlyken toestand van den Nederrhyn, Lek en Yffel, en zich daer by overbodig bereid getoond hebben, om alles in vereischte overweging te nemen, wat de Heeren, Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, mogten goedvinden te proponeren als nuttig en nodig, zoo tot herstellinge van die Rivieren in 't gemeen, als in 't byzonder om het Nederfticht en Zuidholland te beveiligen tegens het gevaer en nadeel van het onmatig opzwellen van de Lek; mitsgaders daeromtrent met dezelven zoodanige Schikkingen te helpen beramen, als met de wezenlyke belangen der beide Provincien bevonden mogten worden meest overeenkomstig te zyn; en daer de Heeren, Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, wel verre van, by die gelegenheid, de verhooging en verzwaring van het gemelde gedeelte der Noorder Lekdyken voor te dragen als een middel, waer van het gebruik by U Ed. Groot Mog. als nog verlangd wierdt; veel min als een middel, waer van de behoudenis van het Vaderland afhankelyk zy, (hoe zeer anderzins de natuur en het oogmerk van die Conferentien zulks gevorderd zouden hebben, ingevalle die Heeren daeromtrent van die gedachten waren geweest,) in tegendeel niet alleen

UT-RECHT.

Brief van de Staten van Utrecht aen die van Holland, wegens het verbeteren van de Lek.

dat geheele project met een diep stilzwygen in die Conferentien voorby gegaen zyn, maer zelfs, ter dier gelegenheid, in eene particuliere converfatie, die zaek in het voorbygaen aenroerende, zich dienaengaende zoo geëxpliceerd hebben, dat de Heeren onze Gecommitteerden in het minste niet twyfelen konden, of U Ed. Groot Mog. hadden van dat plan geheel afgezien; gelyk zy ook buiten dien te voren reeds vermeind hadden te moeten vaststellen; vermits, aen den eenen kant, de Heeren Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, in de conferentie van den jare 1761, in den Hage gehouden, verklaerd hadden, met morele zekerheid te voorzien, dat U Ed. Groot Mog. niet ligt zouden consenteren in het verbeteren van de Noorderlyke Lekdyken, veel minder daer toe contribuëren, zoo niet teffens eenige middelen wierden aengewend, om de Hollandsche Landen, ten Zuiden van de Lek, te beveiligen, en tot nadere explicatie daer by gevoegd hadden, dat die middelen voornamelyk zouden bestaen in eene afleiding van het al te abundante Lekwater, en de Heeren onze Gecommitteerden, aen den anderen kant, onderricht waren geworden, dat U Ed. Groot Mog. het daer mede beoogde project, om de Lek langs den Diefdyk af te leiden, eindelyk geseponeerd hadden; zynde zy in dat gemelde begrip te meer bevestigd geworden, wanneer zy zagen, dat, noch in de Missiven, door de Heeren, Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, zedert dien tyd aen hun gezonden; noch zelfs in de Missiven, door U Ed. Groot Mog. aen ons zedert dien tyd over de zaken der Rivieren geschreven, eenige mentie meer gevonden wierdt van het verhoogen en verzwaren der Noorder Lekdyken.

Wel is waer, dat de Heeren, onze Gecommitteerden, den 13 en 31 July 1762, door de Heeren Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden genodigd zynde tot eene Conferentie over die verhooging en verzwaring, by hunne rescriptien van den 27 July en 7 Aug. daer aen volgende, verzocht hebben, alvorens daer toe te komen, eenige opening te mogen ontvangen nopens de intentie van U Ed. Groot Mog.,

ten

ten opzichte van die zake, en in hoe verre en op wat voet U Ed. Groot Mog. voornemens waren, met ons daer toe te concurreren; doch wy vertrouwen, dat U Ed. Groot Mog. in dat verzoek, zoo als het by die twee rescriptien gedaen is, niets zullen vinden, dat niet allezins geschikt was; om, zoo die geproponeerde Conferentie van eenig nut konde zyn, het succes daer van te verhaesten.

UIT-RECHT. *Brief van de Staten van Utrecht aen die van Holland, wegens het verbeteren van de Lek.*

Boven dien hadden de Heeren, Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, in de zoo evengemelde Conferentie van de Maend Mey 1761, niet alleen het verbeteren van de Noorder Lekdyken, in voege voorsz., geconnecteerd met het afleiden van de Lek, maer hadden ook de concurrentie van U Ed. Groot Mog. tot het eerste geaccrocheerd aen onze concurrentie tot het laetste.

De Heeren, onze Gecommitteerden, niet wetende, welke de gedachten van U Ed. Groot Mog. daeromtrent ter dezer tyd mogten zyn, oordeelden die preallable opening des te meer te moeten verzoeken, vermits zy overtuigd waren, niet alleen dat wy nooit zouden konnen resolveren, de hand te leenen tot het maken van die geprojecteerde afleiding, maer ook dat, al wierdt onze concurrentie daer toe niet gedesidereerd, wy echter niet zouden konnen consenteren in de geproponeerde verbetering van de Noorder Lekdyken van Wyk te Duurstede tot aen den Yssfeldam, indien, op eenigerhande wyze, die afleiding stondt gemaekt te worden; zynde zichtbaer, dat, in dien gevalle, in plaetse van die Dyken, zoo als dezelven nu gelegen zyn, te doen verhoogen en verzwaren, wy niet zouden hebben kunnen nalaten, veel eer bedacht te zyn op bekwame middelen om het totael verloop van de Lek zelve te beletten, dat zoo oogenschynlyk uit die geprojecteerde afleiding te wagten was, in voege de Heeren, onze Gecommitteerden, verzekerd waren, dat het vruchteloos wezen zoude, te confereren over het verhoogen en verzwaren van de gemelde dyken, zoo te gelyk die afleiding met of zonder onze concurrentie zoude moeten werkstellig gemaekt worden.

De Heeren, Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteer-

 teer-

UTRECHT. teerden, hebben op dat gedaen verzoek tot antwoord gegeven, alleen te konnen en moeten zeggen, dat zy van de Heeren, onze Gecommitteerden, zouden moeten verwagten, hoe groot de Subsidie zoude zyn, welke wy zouden verlangen, om de voorsz. Noorder Lekdyken in een staet van securiteit te brengen.

Brief van de Staten van Utrecht aen die van Holland, wegens het verbeteren van de Lek.

Dus even onzeker zynde omtrent de intentie van U Ed. Groot Mog., en met leedwezen ziende, dat de welmeenendheid van U Ed. Groot Mog. reeds zoo verre verrast was geworden, dat U Ed. Groot Mog. hadden geapprobeerd het ruineus project van de Bylandsche doorsnyding, en geëngageerd waren geworden, om het ontzet der Landen van Vianen liever door Voormolens te tenteren, dan door het gebruik der natuurlyke middelen, welke tot ontlasting van de Lek voor handen zyn, en vrezende, dat de goede intentie van U Ed. Groot Mog. verder zoude konnen gesurpreneerd worden, om het gebruik van die middelen geheel ter zyde te stellen, en de uitvoering te resolveren van de gemelde afleiding, of van andere zoortgelyke projecten, egael geschikt om, tot onwaerdeerbare schade en nadeel van den Lande in 't gemeen, en van onze Provincie en Zuidholland in 't byzonder, het tegenwoordig Systema der Rivieren te renverseren, in welken gevalle het weinig baten zoude, met groote kosten de voorsz. Noorder Lekdyken te verhoogen en te verzwaren, hebben de Heeren, onze Gecommitteerden, op onze speciale auctorisatie, aen de Heeren, Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, by hunne Missive van den 19 November 1762, kennisse gegeven, dat Wy, alvorens ons nader te expliceren omtrent die verhooging en verzwaring, wenschten van U Ed. Groot Mog. eene verzekerde toezegging te mogen erlangen, dat U Ed. Groot Mog. daer toe concurrerende, teffens, en ten zelven tyde, de hand ook zouden leenen tot de zoo dikwerf verzochte opruimingen van de Rivier de Lek, vooral boven, by en beneden Schoonhoven, en dat U Ed. Groot Mog., met ons, alle mogelyke pogingen ten spoedigsten zouden aenwenden, om den Gelderschen Yssel weder geopend,

vaer-

Brief van de Staten van Utrecht aen die van Holland, wegens het verbeteren van de Lek.

vaerbaer en herſteld te krygen, en eindelyk dat U Ed. Groot Mog. de verdeeling van het water tusſchen den Nederrhyn en de Wael, by de Conventie van den jare 1745 vaſtgeſteld, zouden helpen conſerveren en mainteneren; en alzulks, dat U Ed. Groot Mog., zonder atteinte te geven aen de Conſtitutie der drie Rhyntakken, welke zoo een lange reeks van eeuwen, ten voordeele van den Lande, geſubſiſteerd heeft, zouden medewerken, om, door die middelen, welke de natuur van het kwaed zelve aenwyſt, de Lek van het overtollige water te ontlaſten, met bygevoegde verklaring, dat wy tot het doen van de gemelde verhooging en verzwaring van de Noorder Lekdyken tusſchen Wyk te Duurſtede en den Yſſeldam niet zouden konnen verſtaen, zoo niet teffens die ontlaſting van de Lek werkſtellig gemaekt wierdt, en met verdere aenwyzing van het weinige nut, dat de verbetering van de gemelde Dyken, zonder die ontlaſting, toebrengen zoude, om onze Provincie te beveiligen tegen het gevaer en nadeel der hooge Rivier-Wateren.

De Heeren, Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, avoueerden, by hunne reſcriptie van den 7 December 1762, dat het onwederſpreeklyk was, dat de verbetering van de Noorderlyke Lekdyken alleen niet voldoende was, om de vreze voor inundatien, zoo by Holland, als voornamelyk by Utrecht, geheel te doen verdwynen, en dat ook zeker was, dat, door de verzwaring van die Dyken, de ongemakken, door het Kwelwater veroorzaekt, wel verminderd maer niet weggenomen konden worden; doch in derzelver antwoord werdt voor het overige die geruſtſtelling niet gevonden, welke verzocht was.

Behalven dat, werden de Heeren, onze Gecommitteerden, in het zeker geinformeerd, dat de afleiding van de Lek langs den Diefdyk by U Ed. Groot Mog. in zeer ſerieuſe conſideratie kwam, als een middel, dat, met de verzwaring van de Noorder Lekdyken, *ſimul & ſemel*, zoude moeten werkſtellig gemaekt worden, overeenkomſtig met de bovengemelde verklaring, door de Heeren Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, in de Conferentie van 1761, gedaen,

UT-RECHT.

Brief van de Staten van Utrecht aen die van Holland, wegens het verbeteren van de Lek.

De Heeren, onze Gecommitteerden, ziende dat 'er op dien voet geen succes te wagten was van de onderhandeling over die verzwaring, zyn met ernst bedacht geweest, om aen de Heeren, Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, onder het oog te brengen alle de nadelige gevolgen, welken uit die afleiding te wagten waren, gelyk zy ook, by eene Memorie, die reeds begonnen was in gereedheid gebragt te worden, zouden gedaen hebben, zoo zy niet onderricht waren geworden, dat de schadelykheid van dat project door anderen reeds zichtbaer genoeg was aengetoond, en vervolgens vernomen hadden, dat U Ed. Groot Mog. eindelyk dat plan hadden geseponeerd; waer mede zy vermeind hebben, om redenen hier voren gemeld, te moeten vastftellen, dat U Ed. Groot Mog. ook teffens hadden afgezien van het verbeteren der Noorder Lekdyken.

U Ed. Groot Mog. gelieven thans op nieuw die zaek aen ons te proponeren, en dezelve aen te dringen, door het rememoreren van het gevaer, waer in onze Provincie, en die van U Ed. Groot Mog. nog zoo onlangs zich wederom bevonden hebben, het geen wy gaerne erkennen, dat voornamelyk in de Maend January laetstleden ten uitersten hachlyk geweest is, zonder dat wy echter konnen zien, dat het ongeluk van onze naburen in dien tyd iets van belang heeft konnen toebrengen, om het zelve van Utrecht of Holland af te wenden, of de Herwensche doorbraek om het zelve te vergrooten; alzoo na die doorbraek (welke, vermits de Wael- en Rhyndyken van dien Polder, zedert drie jaren, ten eenenmale verwaerloosd zyn geworden, ligt te voorzien was) het water op de Wael by Nymegen, zoo wy geinformeerd zyn, nog vier duimen, en op den Nederrhyn by Arnhem, slechts drie duimen gerezen is.

U Ed. Groot Mog. gelieven die propositie te hernieuwen, niet alleen zonder eenige opening te geven van derzelver intentie, nopens de bovengemelde drie generale pointen, gementioneerd in de voorsz. Missive der Heeren, onze Gecommitteerden, van den 19 November 1762, en zonder ons derzelver gedachten te communiceren omtrent de middelen, welke tot

ver-

vermindering der hooge Rivier-wateren, door ons aen UEd. Groot Mog., in onze Missive van den 10 Augustus 1763, (*) in 't algemeen voorgedragen, en door de Heeren, onze Gecommitteerden, in de twee laetst gehoudene Conferentien, nader breedvoerig gedetailleerd en met redenen geadstrueerd zyn; maer ook, zonder in het minste te melden, of en hoe verre die propositie geconnecteerd zy met eenig plan van een generael redres van de Rivieren.

UTRECHT.

Brief van de Staten van Utrecht aen die van Holland, wegens het verbeteren van de Lek.

Zelfs gelieven U Ed. Groot Mog., tot onze verwondering, het verhoogen en verzwaren der Noorder Lekdyken, tusschen Wyk te Duurstede en den Yssel-dam, voor te dragen op een wyze, als of U Ed. Groot Mog. van begrip waren, dat dit middel alleen genoeg zy om Utrecht en Holland te beveiligen tegens het gevaer en nadeel van het hooge Lekwater; daer nogthans de onvoldoendheid van dat middel ten dien einde niet alleen in de laetstgemelde Missive der Heeren, onze Gecommitteerden, zichtbaer aengetoond is, maer ook door de Heeren, Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, zelven in voege voorsz. erkend is geworden.

Wy zullen thans niet herhalen, het geen dienaengaende in de zoo even gedagte Missive der Heeren onze Gecommitteerden vervat is, maer ons liever, kortheidshalve, daer aen refereren.

Wy konnen echter niet voorby, U Ed. Groot Mog. voor te houden, hoe zeer men zich bedriegen zoude, indien men meende, dat een doorbraek in den Dyk tusschen Amerongen en Wyk te Duurstede van minder ruineuse gevolgen zoude zyn voor het Nedersticht en Zuidholland, dan een doorbraek in den Dyk tusschen Wyk te Duurstede en den Ysseldam; de zaek is te zichtbaer om eenig bewys nodig te hebben.

Even zeer zoude men zich bedriegen, zoo men in de verbeelding was, dat de Dyk tusschen Amerongen en Wyk te Duurstede, welke de lengte van meer dan twee en twintig honderd en zeventig Rhynlandsche roeden heeft, meer bestand zy tegen het geweld der Ri-

(*) Zie die Missive hier voren, bladz. 39.

UT-RECHT.

Brief van de Staten van Utrecht aen die van Holland, wegens het verbeteren van de Lek.

Riviere, dan de Dyk tusschen Wyk te Duurstede en den Ysseldam; zynde het meer dan waerschynlyk, dat; zoo die eerstgemelde Dyk niet nog onlangs in het voorleden jaer, op drie onderscheide plaetsen, door het leggen van zware bermen, en het dempen van naby gelegene slooten, met alle omzichtigheid bezorgd was geworden; dezelve dezen Winter reeds bezweken zoude zyn, gelyk ook dezelve thans wederom zoodanig gesteld is, dat, zonder een nieuwe en efficacieuse voorziening, geen enkel jaer op den zelven te betrouwen is.

Boven dien is ligt op te maken, dat, zoo 's Gravenwaerd onbedykt blyft liggen, en de verzanding van den Ysselmond by aenhoudendheid blyft toenemen, de toevoer van water naer de Lek jaerlyks nog vermeerderen zal, en dat die Dyk hierdoor eindelyk onhouwbaer worden moet, zoo dezelve niet teffens verhoogd en verzwaerd wordt, en dat dit ook het geval zal wezen van de meeste Dyken, ter weerzyden van de Lek gelegen, en zelfs, dat de geproponeerde verhooging en verzwaring op die plaetsen, daer zy werkstellig gemaekt mogten worden, weinig veiligheid op den duur zal konnen geven, indien U Ed. Groot Mog. niet teffens konnen goed vinden, door het doen der zoo menigmael verzochte opruimingen, en het binnenwaerds leggen van de Dyken, by Tienhoven en tegens over Schoonhoven, meer schot te geven aen het hooge Lekwater.

Wy hebben, in onze Missive van den 10 Augustus 1763, aen U Ed. Groot Mog. de zware opkropping onder het oog gebragt, die, in den jare 1751, by en boven Schoonhoven, op de Lek, by Willige Langerak, te Jaersveld en aen de Vaert bespeurd is geworden. In de laetstlede maend January, is de opkropping op die plaetsen nog grooter geweest. Zelfs heeft de onderscheide hoogte, die het Water in die maend en in de afgeloopene maend February, te Arnhem en te Jaersveld, gehad heeft, doen zien, dat, by een hoog gezwolle Riviere, zes duim ryzens Rhynlandsche maet op de eerste plaets negen duim ryzens Stichtsche maet geeft op de laetste plaets, en hoe aenmerkelyk die opkropping ook beneden Schoonhoven

zy,

zy, zullen U Ed. Groot Mog. hier uit konnen opmaken, dat, op den 6 January laetstleden, wanneer de Rivier aen de pael onder Schoonhoven op 67 duim, te Ammerstol op 49 en een quart duim, en te Bergstoep op 43 duim boven het Klokkeslag geresen was, er nog geen water te Lekkerkerk aen de Pael gevonden wierdt, schoon alle die Palen, zoo ons bericht is, op gelyke hoogte en waterpas staen.

UTRECHT. *Brief van de Staten van Utrecht aen die van* Holland, *wegens het verbeteren van de* Lek.

Hieruit komt het ons voor, zichtbaer genoeg te zyn, hoe weinig het baten zoude, alleen de Noorder-Lekdyken tusschen Wyk te Duurstede en den Ysseldam te verhoogen, en te verzwaren; en hoe noodzaeklyk het zy, teffens die middelen in 't gemeen by der hand te nemen, welken door ons, en de Heeren onze Gecommitteerden, voorgeslagen zyn, om de Lek van haer overtollig water te ontlasten, en in 't byzonder (daer zoo weinig staet te maken is op de Boven-Waeldyken, al worden zy behoorlyk hersteld) beter schot aen die Riviere te geven.

Wy konnen niet nalaten op nieuw zeer instantelyk te verzoeken, dat, gelyk door ons en van onzen wege, zonder eenige reserve, onze gedachten aen U Ed. Groot Mog. meermalen geëxpliceerd zyn, over de wyze, hoe een algemeen redres der Rivieren te verkrygen, U Ed. Groot Mog. ons ook derzelver gedachten daer over eindelyk eens gelieven te communiceren, niet in 't afgebroken, en stuksgewyze, maer op het gehele en generale werk der Rivieren.

U Ed. Groot Mog. konnen zich verzekerd houden, dat wy op onze byzondere begrippen daer omtrent zoo niet gesteld zyn, dat wy daer niet ten eersten van zullen afgaen, zoo dra ons iets beters voorgehouden wordt, zelfs zullen wy van het verzoek, hoe menigmalen ook by ons gedaen, ten opzichte der opruimingen van de Lek, gewillig afzien, zoo dra ons aengewezen wordt, dat de zoo evengemelde opkropping niet subsisteert, of dat dezelve door die opruimingen en het inleggen der voorsz. Dyken, en een inlaeg by Willige Langerak, niet kan weggenomen, immers notabel verminderd worden. Doch zoo onze begrippen, gelyk

UTRECHT. lyk wy meenen, daeromtrent rechtmatig zyn, moeten wy U Ed. Groot Mog. op het allerernstigste verzoeken, zoo waerd als U Ed. Groot Mog. wezen mag de Conservatie van den Lande, deze importante zaek niet langer te willen uitstellen, gereed zynde van onzen kant daer toe het onze te contribuëren, gelyk wy ook gaerne concurreren zullen tot alles, wat verder dienen kan om de gesteldheid der Rivieren wezenlyk te verbeteren, en aen U Ed. Groot Mog. Provincie, zoo wel als aen de onze, de nodige veiligheid te bezorgen; zoo als wy ook accepteren het houden van eene Conferentie tusschen wederzydsche Heeren Gecommitteerden, zoo hier over, als in 't byzonder over het verzwaren en verhoogen der Noorder-Lekdyken bovendams, waer in Wy bereid zyn te consenteren, als het maer niet geaccrocheerd of geconnecteerd wordt aen voorwaerden, of aen het uitvoeren van Projecten, die onbestaenbaer zyn met de wezenlyke belangen van onze Provincie, en het zoo hoognodig redres der Rivieren zelve niet uit het oog verloren of ter zyden gesteld, maer teffens met allen ernst behartigd worde.

Brief van de Staten van Utrecht aen die van Holland, wegens het verbeteren van de Lek.

En Wy proponeren aen U Ed. Groot Mog., tot het houden der voorsz. Conferentie, de Stad Woerden.

Hier mede, enz.

Wyders hebben de Ed. Mog. Heeren, Gedeputeerden van de Staten dezes Lands, den 23 daer aen volgende, het verbod van In- en Uitvoer van Rundvee wederom ingetrokken voor den tyd van twee maenden, beginnende met den 1 van de aenstaende Grasmaend, en eindigende met den 31 van Bloeimaend dezes jaers, onder zoodanige voorzorgen en bepalingen, als dergelyke toelating in vorige jaren geschied is.

Eindelyk, hebben Burgemeesters en Raden in

in de Vroedschap van deze Stad, op het voorstel van de Heeren Gemagtigden uit dezelve tot het sterke Drank-Verkoopers Gilde by de groote maet, den 19 van deze Lentemaend, goedgevonden de Ampliatie van de Ordonnantie op dat Gild, den 7 van Zomermaend des jaers 1751 vastgesteld, in dezer voege te veranderen. I. „ Dat, in 't vervolg, iemand, „ hebbende bereikt den ouderdom van zestien „ jaren, tot voorsz. Gild admissibel zyn zal. „ II. Dat de Gilde-Broeders nalatig zynde hunnen Lyst, inhoudende wat Dranken zy „ hebben in en uitgeslagen, op den tyd, by „ de bovengenoemde Ampliatie geëxpresseerd, „ aen Dekens en Overluiden te bezorgen, incurreren zullen eene boete van zes Guldens, „ en, wanneer zy, den volgenden dag, denzelven niet komen te brengen, twaelf Guldens, en zoo zy den derden dag nog in gebreke blyven, een boete van vyf en twintig „ Guldens, zullende voorts, zoo wanneer zy „ den volgenden dag nog vertoeven, na dat „ door den Gilde-Bode daer toe zyn aengemaend, worden geconsidereerd als nalatig, „ en conform voorgemelde Ampliatie verbeuren, eene boete van 300 Guldens, blyvende „ voorts, zoo by weigering, frauduleuse opgave, als anders dezelve Ampliatie in haer „ volle kracht."

UTRECHT.

Wy hebben te voren onzen Lezeren eenen Brief van den Heer *Pierre le Clerc*, medegedeeld aen de Leden van het Concilie van Utrecht geschreven, om openlyk in die Kerkvergadering gelezen te worden (*). Het oogmerk,

(*) Zie ons vorig Deel (1763) bladz. 918.

UT-RECHT. merk, welk hy daer mede bedoelde, heeft hy echter niet bereikt. Zyn Brief is gelezen; maer men heeft niet goedgevonden hem in perſoon te ontbieden en over zyne ſtellingen te onderhouden: integendeel heeft men dezelven als dwalingen veroordeeld. De Heer *le Clerc*, hier over geweldiglyk verbitterd, en oordelende dat het Concilie geen vryheid hadt, om hem voor de gehele waereld als een Leeraer van dwalingen te doen doorgaen; daer het hem nimmer van verkeerde gevoelens overtuigd hadt; heeft gene zwarigheid gevonden om zyne gedachten deswegens openbaer, en door den druk gemeen te maken een ſtukje, onder den titel van *Korte Aenmerkingen, over het Gedrag van het Concilie, ten opzichte van my, en mynen Brief van den* 12 *September; ook ten opzichte van de Schriften, welker leere ik, in mynen rondgaenden Brief, getracht hebbe, te vergelyken met die der Schriftuure, en met die, welke de Algemeene Kerk, ſtandvaſtiglyk, in de vier eerſte Eeuwen, beleden heeft; eindelyk, ten opzichte van mynen rondgaenden Brief zelven.* „ De Franſchen, dus drukt hy zich „ by hetzelve uit, van welken ik op het twee„ de blad van dien Brief geſprooken heb; ver„ eenigd met die, welken het Kerk-Nieuws „ te Utrecht doen herdrukken; zyn eindelyk „ tot het oogmerk gekomen om, door het „ Concilie van Utrecht, het voornemen te „ doen uitvoeren, het geen zy al voor langen „ tyd tegens my ſmeedden; want dat Conci„ lie, waer van zy de uitvoerers en opſtellers „ zyn, door hen gevleid met de hoope van „ de goede gunſt van den Biſſchop van Rome

„ te

„ te winnen, en Vrede met hem te maken, UT-
„ indien het hem tegens de aenklagte, welke RECHT.
„ ik van hem, en zyne Bullen gedaen heb,
„ verdedigde, is het werktuig van hun drift
„ geworden, en, de oogen voor het gevolg
„ van hun gedrag sluitende, overdekt het
„ zich, daer door, vrywilliglyk, met een
„ schande, welke zoo langen tyd duuren zal,
„ als men van het zelve, in het toekomende,
„ spreeken zal. Want het heeft alle de re-
„ gels; ten opzichte van alle myne Geschrif-
„ ten, hier boven aengetoond; die het voor-
„ werp van hunne byeenroeping geweest zyn,
„ alle de regels der rechtvaerdigheid en ge-
„ rechtigheid geschonden; en welken het in
„ veel stukken veroordeeld heeft, welken ik
„ zeggen durf, dat niets dan de waerheid
„ uitdrukken: ten opzichte van my, welken
„ het, vervolgens, als schuldig, en een Mee-
„ ster der dwalingen gehandeld heeft, gelyk
„ het Publiek in 't kort zien zal, en in het by-
„ zonder in den Brief, welken het my den
„ 20 September geschreven heeft; en dat al-
„ les, zonder my te hebben gedagvaerd, of
„ gehoord; eindelyk ten opzicht van verschei-
„ de aenklagten, welken ik hun gedaen heb,
„ ongestraft latende gaen, en zelfs de schuldi-
„ gen rechtvaerdigende, welke hun aenge-
„ klaegd was, als voor zulk een door Hemel-
„ en Aerde zelfs bekend.

„ De ongerechtigheid is uit Babylonien van
„ de oude Rechters uitgegaen enz. Zy heb-
„ ben onrechtvaerdige oordeelen geoordeeld,
„ de onnozelen hebben zy verdrukt, en de schul-
„ digen hebben zy losgelaten: keert weder ten
„ oor-

UT-RECHT. „ oordeel, want zy hebben valsche getuigenissen uitgesprooken," Dan. 13. vs. 5. 49. 53.

„ Hoe zal het Concilie de schande kunnen „ herstellen, waermede het my en myn Geloof „ zwart gemaekt heeft, zoo in hunne Vergadering, als voor het gemeen, door de Courant „ van Leiden van den 14 Octob. 1763; als „ mede door de Fransche Bedienaers, myne te„ genstreevers, welken van Vrankryk hier geko„ men zyn, om hun voor Raedslieden, en Weg„ wyzers, in alle hunne verrichtingen te dienen; „ want men heeft my in een Brief van den 17 „ October van Parys geschreven, dat de Fran„ schen, welken van Utrecht, naer hunne ver„ richtingen te rug gekomen zyn, myn Geloof „ volgens het Concilie verworpen. Zy zeggen, „ en doen openlyk van alle kanten zeggen, dat „ het Concilie, met eenparige stemmen, myne „ dwalingen, met die der Jesuiten, *Hardouin*, „ *Berruyer*, *Pichon* enz. veroordeeld hadt. Zie „ daer een schoon gezelschap; en 't geen het ver„ wonderlykst is, is dat, na verloop van een „ Maend, dat het Concilie myne verzonne dwa„ lingen veroordeeld heeft, my dezelven nog „ niet heeft bekend gemaekt, en ik ben dezel„ ven heden dezen dag nog onbewust; alhoewel „ ik byna zoo schielyk aen alle de Leden van het „ Concilie geschreven hebbe, volgens den Brief, „ welken zy my den 20 September geschreven „ hebben, om te verzoeken, van ze my te doen „ kennen, en licht te geven, om my in staet te „ stellen, van dezelven te ontdekken. Deze „ vraeg, hoe billyk zy ook is, is my tot dezen „ dag geweigerd geweest. Men heeft my alleen „ van Caiaphas tot Pilatus gezonden, zonder

„ dat

„ dat ik van den een of den ander iets heb kunnen verwerven. Een heel waerdig gedrag van zoo een Concilie. God kent en ziet alle die ongerechtigheden, en hy zalze niet vergeten, als zyn tyd zal gekomen zyn: Want het is nu de dag der duisternisse, die niet lang duuren zal. UTRECHT.

„ Daerenboven, dewyl ik niets gezegd, of geschreven heb, 't geen niet met de Heilige Schriftuur, en de Algemeene Leer der eerste Eeuwen overeen komt, zoo is het myn Leer niet, welke het Concilie, in myne Geschriften, aengerand en veroordeeld heeft, maer het is de waerheid, het is de Leer van het Evangelie, het is de Leer der eerste Eeuwen, het zyn de belangen der Kerk.

„ Welk een streng oordeel zal de Kerk, ten eenigen dage, tegens dat Concilie niet uitspreken, wanneer zy het gedrag van hetzelve, omtrent de werken, welke hun aengediend waren, en welk een schielyke hulp, tot hun voordeel eischten, tegens alle die ondeugden, welke haer zoo langen tyd bedroefden, onderzoeht zal hebben, en als zy bevinden zal, dat in plaets van de verzoeken, en smeekingen, welken die werken tot hun voordeel deeden, te hebben aengehoord, dezelven met den opsteller veroordeeld heeft, en hen met een mantel van schande overdekt, op dat niemand dezelven aenhoore, of liever dat de geheele Waereld dezelven verachte.

„ Welke schreeuwende ongerechtigheid nog? die geenen, als of zy onnozel waren, te hebben laten gaen, welken God hun als schuldig in de handen geleverd hadt, zonder voor het lot van Achab te vreezen; 1 Koning. Kap. 20. vs. 4.

In

UTRECHT. „In vorigen tyd, is de waerheid Vleesch geworden, veroordeeld en gekruist, tusschen „twee Dieven; en Barrabas, welke niet alleen „een Dief, maer daerenboven een Muitmaker „en Moordenaer was, vrygelaten, het geen een „droevige overeenkomst is met de Roverye van „Utrecht van de Maend September 1763.

„De Joden veroordeelden, eertyds, deze „Vleesch gewordene Waerheid, om aen de Romeinen niet te mishagen. Desgelyks veroordeelt het Concilie van Utrecht myne rechtvaerdige Schriften, tegens de ongerechtigheden van „Rome, om zich de goede gunst der Romeinen, „en die van hunnen Bisschop te winnen, welker „Titels, en Onchristelyke Voorrechten het „verdeedigd heeft, als ofze van eene Goddelyke „instelling waren, hoe tegenstrydig dezelven „met de H. Schrifture ook zyn, en terwyl het „zeker is, dat dezelven, in de vier eerste Eeuwen der Kerke, onbekend geweest zyn, zoo „als ik, in myn antwoord, aen den Heer *Meganck* aengetoond heb. En als ongeduldig „naer het moment, om Vrede met hen te maken, zoo heeft het een besluit genomen, van „hen op staende voet een Handschrift van deszelfs Acten te zenden. Het geen ik hier zeg „is zeker, en men verzekert zelfs dat die Copie „reeds op weg is.

„Zie daer dan, wederom, eene levendige vergelyking tusschen de beweegredenen, welken „de Joden aenzetteden, om Jesus Christus te „veroordeelen, en die, welken het Concilie aengespoord hebben, om in myne Geschriften de „Waerheid, welke niet anders is dan Jesus „Christus zelve, te veroordeelen.

Het

Het Concilie heeft veel andere ongerechtigheden begaen, welken in een Geschrift ontleed worden zullen, en onder deze titel te voorschyn komen. UITRECHT.

„ Het Concilie, te Utrecht gehouden van
„ den 13 tot aen den 22 September 1763,
„ voor het publiek, van geweldenary over-
„ tuigd, door een Verhael van het geen 'er
„ voor, in, en na dat Concilie geschied is:
„ of Aenklagte, door P. L. C. voor 't Ge-
„ meen, 't welk hy voor Oordeeler van de
„ Gerechtigheid zyner zake neemt, tegens de
„ ongerechtigheden en ongerymdheden van het
„ gedrag, 't welk het gezegde Concilie gehou-
„ den heeft, zoo ten zynen opzichte, als ten
„ opzichte van zyne Schriften, welken het in
„ verscheiden punten veroordeeld heeft, zon-
„ der hem, of ontboden, of gehoord te heb-
„ ben, zoo als het recht, zelfs ten opzichte
„ van den zwaersten Misdadiger, vereischt."

Ik heb, met de Post van den 21 October 1763, dien Brief van den 12 September, met meer of minder van deze Aenmerkingen, door myne hand geschreven, met de passagie van Daniël, aen alle de Pastoors der Hollandsche Kerken gezonden; van welken een genoegzaem getal aen het gezegde Concilie geen deel wil hebben, en openlyk zeggen, dat zy nooit zullen toestaen, dat men het onder den naem van Concilie, of Synode der Hollandsche Kerke doe passeren, om dat, zeggen zy, men dezelve onteeren zou, met haer een onwettige Vergadering toe te schryven.

Ik ontvang, op dit moment, een Brief van Utrecht, welke onderneemt het Concilie te

UT-RECHT. rechtvaerdigen, wegens die dingen, waer mede ik het beschuldige. Maer dewyl de Opsteller van dien zich achter het scherm houdt, zonder zich te durven vertonen, zoo zal ik op denzelven niet antwoorden.

Indien het Concilie onnozel is, zoo kan het dit wel openbaer doen kenbaer worden, zonder toevlugt te nemen tot een Advocaet, welke zich niet durft noemen. Men heeft tegens my, van den beginne af, tot heden toe, door verkeerde, duistere en bedekte wegen gehandeld, daer ik my, in tegendeel, altoos openlyk vertoond hebbe in al 't gene ik gedaen hebbe; die gene, welke kwaed doet, haet het licht.

Voor het overige, zal ik niet mankeren, om in een werk, dat onder de Pers is, ontegenzeglyk te bewyzen al het geen ik tegens het Concilie aengehaeld heb; en wel byzonder de onrechtvaerdigheid, welke het zelve begaen heeft met, zonder my te ontbieden of te hooren, myne stellingen te veroordeelen, welken het zelve bekent uit myne Boeken getrokken te hebben, (dewyl het de Titels, in hare Actens opgeteekend heeft) op dien zelfden tyd, dat ik in den Brief, welken ik aen het zelve geschreven heb, en byzonder in mynen rondgaenden Brief, het zelve zeg, dat ik, indien het iets berispenswaerdig in myne Werken mogte vinden, in welk opzichte het ook wezen mogt, in een oprechte gesteltenis ben, om, wanneer het my onderrichting en licht gaf, het geen ik verzocht hebbe, myne gevoelens te veranderen; hier toe neme ik God tot getuige. Is het dat niet, dat diergelyke belofte van myn kant het moeste belet hebben, om myne stel-

lin-

lingen te veroordeelen, voor dat het my ontboden, en licht gegeven hadt, het welk ik het, van den beginne, met zoo veel aenhoudendheid verzocht heb. Wilde het my dan volstrekt voor een Mensch, welke het Geloof verzaekt heeft, laten doorgaen, zoo als het my te onrecht beschuldigt, in den Brief, dien het my, den 20 September, geschreven heeft; welken ik niet nalaten zal algemeen te maken. Het was tot onze Eeuwe bewaerd, om van de zyde van een Vergadering, welke zich den naem van Concilie geeft, een zoo weinig redelyk en Christelyk gedrag te zien! UTRECHT.

Op het oogenblik dat ik eindige, met deze laetste woorden te schryven, ontvang ik een Brief van Parys, in dato 20 October, welke my verhaelt, dat men daer een geschreven Verhael van al 't geen 'er in 't Concilie van Utrecht geschied is, gelezen heeft, in het welk men my zegt, dat ik met zeer zwarte kouleuren afgeschilderd ben.

Men voegt 'er by, dat dit Verhael, op het einde van de Maend October gedrukt moet zyn, en dat men het vervolgens naer Rome zenden zal, om, door den Paus, goedgekeurd te worden.

Dit zyn de woorden van den Brief; het gene wel duidelyk een wezenlyk en zeker van 't Concilie voortgekomen Verhael te kennen geeft.

Zie daer een stap, welke, voorwaer, niet door den Heiligen Geest ingegeven is, den Geest van Gerechtigheid en Waerheid, die ons de ongerechtigheid en laster verbiedt, en die ons wel duidelyk in de H. Schrift verklaert,

Ur-recht. dat de Onrechtvaerdigen en Lasteraers niet in het Ryk der Hemelen zullen komen.

Op welken tyd toch, heeft het Concilie my overtuigd, dat ik verkeerde gevoelens had, om zich de vryheid aen te matigen van my, voor de geheele Waereld, voor een Leeraer der dwalingen te doen doorgaen, het welk my alle licht en onderrechting geweigerd heeft, in den tyd dat ik 'er het zelve, met alle aenhoudendheid, om vraegde; het welk my niet gehoord noch ontboden heeft, voor dat het het vonnis des doods direct tegens my en myn Geloof geveld hadt; wezenlyk tegens my, gelyk uit alles duidelyk blykt?

Ik zal, op een anderen tyd, in een Geschrift dat onder de Pers is, doen zien en bewyzen, dat het Concilie zyne ongerechtigheden, door andere ongerechtigheden, verontschuldigt, met zich te rechtvaerdigen van 't verwyt, het geen ik het doe, van my, zonder my te ontbieden of te hooren, veroordeeld te hebben, om dat het myn persoon niet aengerand heeft, maar wel myne gevoelens en Geloof.

Want is dat niet myn Persoon aenranden, als men myn Geloof aenrandt? Is dat niet myn Persoon aenranden, als men my, en de gehele Waereld zegt, dat ik van den weg der Waerheid afgedwaeld, en, te gelyk, een Leeraer der dwalingen ben? Is het dan, dat alle deze dingen myn persoon niet aengaen? Wat is 'er, in de gehele Waereld, kostelyker voor myn Persoon, dan myn Geloof? dat aen te randen, en te veroordeelen, is dat niet my zelven personeel aenranden, en veroordeelen. Voor het overige; ik neem hier alle

alle de Rechtbanken der Waereld, en die der UT-
Heidenen zelfs, tot getuigen, en ik vrage hen, RECHT.
of zy gelooven, dat het, volgens de regels der gerechtigheid, geoorloofd is, de gevoelens van iemand, als schuldig te veroordeelen, zonder dat men hem gehoord heeft; vooral, terwyl die gene in de Nabuurschap woont, en dat hy aen zyne Rechters verzoekt, om zyn manier van denken, zonder hem gehoord te hebben, niet te veroordeelen, op dat hy, indienze berispenswaerdig zy, dezelve door het licht, en de onderrichting, 't geen hy hen met dubbelde verzoeke afvraegt, verbeteren kan.

Daerenboven, welke eene ongerechtigheid nog van de kant van het Concilie, om aen myne eigen tegenstrevers het doen drukken des Verhaels van al het geen het tegens my gedaen heeft over te laten, en hen te bevelen, om het zelve te verzenden, of liever dat zy het zelve naer Rome zouden brengen? welke uitleggingen zullen zy daer aengeven?

Dat is zeker een waerachtig Geheim der boosheid, 't geen zoo veel te meer voor God schreuwende is, om dat men zich van den Godsdienst zelven bediend heeft, om hetzelve uit te werken.

Ik keere weder tot het bevel, 't welk het Concilie aen de Franschen gegeven heeft. Welk een onbetaemlykheid voor dat Concilie, dat is te zeggen, voor Mynheer den Aerts-Bisschop van *Utrecht*, de Heeren Bisschoppen van *Haerlem* en *Deventer* enz. om zich van myne eigen Vyanden te bedienen, (de Franschen) om my verdacht te maken, en my in de handen der magtige menschen te leveren,

UT-RECHT. welken my, volgens hunne beschuldiging, en volgens het verhael, 't welk hun van de zyde van 't Concilie aengebragt is, als hun ergste Vyand zullen aenzien.

Ik weet niet of men eenig voorbeeld, gelyk aen dit gedrag ten mynen opzichte, zoude vinden. Dat men zich tot voorbeeld eens stelle een troep Koninglyke Officiers, ontrouw aen hunnen Meester, welken, op hun weg, een Persoon ontmoeteden, die hun zeide, *ik waerschouw u, dat 'er, op die plaets, Vyanden des Konings zyn, welken het gehele Land verwoesten; neemt tegens hen de belangen van den Koning en zyn Volk waer:* En dat die Officiers zich tegens dien Mensch aenkanteden, en hem met slagen overdekten, en hem vervolgens in de handen van zyn eigen Vyanden leverden, welken zich daer gevallig bevonden, met hun te zeggen, *neemt dien Mensch, en brengt hem by die brave Menschen, welken deze schurk gelasterd heeft. Zegt hun, dat hy ons die, als Vyanden des Konings, aengeklaegd heeft; vertelt hun de mishandeling, welke wy hem reeds hebben doen ondergaen; om zyne stoutmoedigheid te straffen. Verhaelt ons van hun kant de goedkeuring van 't gedrag, 't geen wy omtrent hem gehouden hebben, en vervolgens eene Vredehandeling tusschen hen en ons.* Het dunkt my, in deze vergelyking, natuurlyk, het gedrag, 't geen het Concilie van Utrecht ten myne opzichte houdt, te zien.

Maer wat zal de Koning zeggen, als hy de Vredemaking van die trouwloze Officiers met zyne Vyanden vernemen zal? Hoe zal hy ze handelen?

Hoe

Hoe veel te meer zal God niet handelen, ten aenzien van zyne Dienaers, welken Vrede zoeken met Lieden, die hun, als zyne Vyanden, en die van zyne Kerk, aengeklaegd zyn, om wraek te nemen over de kwade behandeling van dien genen, welke dezelve hun aengeklaegd heeft? UTRECHT.

Het Concilie antwoordt my, op de klagten die ik doe, dat het aen myne aenklagten geen recht gedaen heeft, gelyk ik het zelve aen de Bisschoppen van Rome en hunne Bullen niet gedaen heb: dat het het niet gedaen heeft, *om dat dezelven kwalyk gegrond, en geen de minste overweging verdienden.* Hoe? de aenklaging, welke ik in het byzonder van de Bul *Unigenitus* gedaen heb, als het Evangelie zelf veroordeelende, is kwalyk gegrond, en verdiend geen de minste aenmerking? Indien dat zoo is, dan moet men zeggen, dat de Bul *Unigenitus* het Evangelie niet veroordeelt, zoo als het Concilie verzekert, en wel duidelyk verklaert, met een voorstel te veroordeelen, welk zegt, dat de Bisschoppen van Rome duidelyk de waerheid veroordeeld hebben. Merkt aan, dat het woord *duidelyk* het zelfde te kennen geeft, of betekent als *waerachtiglyk*; dit is het geen die Heeren altoos, tot heden toe, van deze Bul gezegd hebben; maer indien die Bul het Evangelie niet veroordeelt, zoo zyn de Heeren Aertsbisschop van Utrecht, de Bisschoppen van Haerlem en Deventer, en alle de andere Pastoors, waer uit het Concilie zaemgesteld geweest is, bedriegers; zy die menigmael hun Volk gepredikt hebben, dat die Bul een menigte Evangelische Waerheden, en andere

UI-RECHT. Waerheden van het grootste gewigt veroordeelde. Waer is 'er een eenig werk, 't geen de Clergie van de Hollandsche Kerk over de gezegde Bul gemaekt heeft, dat niet het zelfde met nog sterker uitdrukkingen zegt? Dat die Heeren die nu met elkander doen overeenkomen; dat zy nu de Gelovigen uit den droom helpen, wegens het gene zy hen tot heden toe onderricht hebben, en dat, volgens hun vonnis, zy hen leeren, dat de Bul de Waerheid niet veroordeelt. Dat zy hun oprechtelyk bekennen, datze hen, tot dezen dag toe, bedrogen hebben, en datze zich nu bezig houden, met hen de Bul te doen aennemen, voor welke zy hen zoo veel afkeerigheid ingeboezemd hebben.

Hoe? de aenklaging, welke ik van den Bisschoppen van Rome, als Misdadigers gedaen heb; byzonderlyk, dat hy alles in de Hollandsche Kerk verwoest heeft, om dat hy die gene, welke hare Herders zyn, onrechtvaerdig en onwaerdiglyk gehandeld heeft; die aenklaging is kwalyk gegrond en verdient geene de minste aenmerking? Indien dat zoo is, zoo moet men dan zeggen, dat de Aertsbisschop van Rome recht gehad heeft, om de Hollandsche Kerk zoo grouwelyk te handelen, en dat hy wel gedaen heeft, van dezelve te excommuniceren en te vervloeken, als een Kerk van den Satan, zoo als hy dezelve in zyne Bullen der verwoesting noemt.

Indien dat zoo is, zoo heeft de Bisschop van Rome, met alle Rechtvaerdigheid, Mynheer den Aertsbisschop van Utrecht, myne Heeren de Bisschoppen, en andere Herders geëxcommu-

municeerd en vervloekt als Kinderen der God-loosheid, als Bastaerd Kinderen; als openbare Vergiftigers, als Verleiders vol bedrog, als Bedriegers, Verstrooiers van de Kudde van Jesus Christus, als Menschen, welker verordening of inwyding van gener waerde, zondig, onwettig, heiligschendig, afschuwelyk is; als razende Menschen die zich aen den Duivel overgegeven hebben. Eindelyk, om de optelling der heerlyke titels te verkorten, welken de Bisschop van Rome, overvloediglyk, en in verscheide omstandigheden aen die geenen zelven, waer uit het Concilie bestondt, gegeven heeft, als Ketters en Scheurmakers, welken de Kudde van den Duivel naer de Hel leiden, en welke ze verleid, en byeen geraept hebben. Zie de Bullen van Benedictus den XIV, van den 24 January 1741; van den 1 September 1742; van den 20 December 1742; van den 26 Juny 1745; van den 28 Augustus 1745, enz. zonder van die van zyne Voorzaten te spreken.

UT-RECHT.

Ik herhael, indien de aenklagte, welke ik van den Bisschop van Rome als misdadig, met die Heeren zoo gehandeld te hebben, gedaen heb; kwalyk gegrond, en geen de minste overweging verdient, zoo is de Bisschop dan niet misdadig, met hen dusdanig gehandeld te hebben.

Maer indien hy geen kwaeddoener is, zoo heeft hy dan de waerheid gezegd, en indien hy de waerheid gezegd heeft, zoo zyn dan die Heeren, van welken Mynheer de Aertsbisschop van *Utrecht* altoos genoemd is als Standaerddrager van een afgryzelyk oproer, en

Utrecht. als een der grootste schelmen, zoodanigen als de Bisschop van Rome hen afschildert.

Ik late aen de Heeren van 't Concilie van *Utrecht* de zorg over, om zich uit dezen engen weg te redden, of te erkennen, dat de aenklagte, welke ik hun van den Bisschop van Rome als misdadig gedaen heb enz. welgegrond, en alle de overweging verdient, en dat zy zelven, bygevolge, kwaeddoeners en schuldig geworden zyn om bedrogen te hebben Jesus Christus, en zyn Kerk, dezelve geen 't minste recht doende: of toe te stemmen, dat zy zoodanigen zyn, als ik hen, door de pen van den Bisschop van Rome, aengetoond heb. Dat zy, indien zy kunnen, zich van alle deze dingen regtvaerdigen voor 't Volk, waer van zy de Leidsmannen zyn, en 't welk recht heeft, om hen daer van rekenschap te vragen. Zy zyn wel gelukkig dat de Gelovigen van hun recht onkundig zyn; want indien zy het kenden, zoo zouden die Heeren van 't Concilie zich zoo gemakkelyk uit deze zwarigheid niet redden, zoo als de Heilige *Petrus* deedt, wanneer de eerste Gelovigen hem rekenschap van zyn gedrag vraegden. Ziet *Hand. der Apostelen* II. *Hoofst.* vs. 2 en 3.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

Leeuwarden. De Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provincie, volgens jaerlyksche gewoonte, op den grooten Landsdag, in deze Maend, vergaderd, hebben, den 13 van dezelve, op ver-

verzoek van den Magistraet der Stad Hindelopen, het nieuw Floreen-regifter, door hunne Ed. Achtb. opgemaekt, bevestigd by eene Publicatie, welke dus luidt.

LEEUWARDEN.

De Staten confirmeren het Floreen-regifter van Hindelopen.

De Staten van Vriesland allen den genen, die dezen zullen zien of horen leezen, SALUT. Doen te weeten; Alzoo de Magistraet der Stad Hindelopen ons, voor eenigen tyde, verwittigd heeft van de desordres, die de overhand in deszelfs publiek Floreen-regifter hadden genomen, en verzogt de vryheid en auctoriteit, om het zelve te mogen veranderen, en, in plaetse van het oude en gebreklyke, een geheel nieuw Cohier op te stellen, zonder daer in te volgen de ordre van het vorige Regifter, maer het zelve, tot meerdere klaerheid en gemak, zoo te schikken, als de Landen en andere Vastigheden malkanderen in situatie natuurlyk volgen;

En Wy; dit heilzaem voornemen allezins goedkeurende, welged. Magistraet het gedane verzoek hebben toegestaen en de nodige auctorisatie verleend, en daer op aen ons; na verloop van eenigen tyd, is toegezonden een geheel nieuw Regifter van de Floreenen, te Hindelopen schietende, welk wy, door de Heeren onze Gecommitteerden, hebben laten examineren, en, na bekomen rapport, goedgekeurd; Zoo is 't dat wy, na deliberatie, hebben goedgevonden dit geheel nieuw en verbeterd Cohier te stellen, zoo als wy stellen by dezen, tot een vast fondament en regel, naer welken de Floreenen aldaer, in het toekomende, zullen worden ingevorderd en betaeld, met last aen een iegelyk om zich daer naer eeniglyk te reguleren.

Wordende niet te min, van wege de grootheid der gemaekte veranderinge, en op dat niemand zich over den aenslag zyner Landen en Floreenen namaels moge beklagen, by dezen, aen de Geinteresseerden de tyd van een jaer gegund om zich hier omtrent te informeren, en zoo vermeenen mogten ergens in benadeeld en bezwaerd te zyn, te addresseren aen den

Magi-

LEEU-WAR-DEN. Magistraet der Stad, om, zoo waerlyk reden van klagte mogten hebben, daer van redres te verzoeken en te bekomen, enz.

Den 16, stelden dezelfde Heeren Staten een Plakaet vast op het stuk van *'s Lands middelen, de korting van Hoorngeld*, en de *intrekking der Premien op het schadelyk Gedierte*, welk van dezen inhoud is.

Vaststelling der Middelen, Korting van Hoorngeld, enz.

De Staten van Vriesland allen den genen, die dezen zullen zien of horen lezen, SALUT. Doen te weten dat wy, gehoord hebbende het Rapport der Heeren Gecommitteerden tot de Financien, en tot het examineren van den tegenwoordigen toestand der Generale Comptoiren van de Provincie, en vervolgens naergegaen de Lasten, die tot stuur van de algemene zaken onvermydelyk zouden moeten geheven worden, na serieuse deliberatie, hebben goedgevonden en verstaen, vinden goed en verstaen by dezen, dat alle 's Lands Middelen van Contributie en Consumtie, die zedert eenige jaren in trein zyn geweest, en tegenwoordig gelieven worden, in het naestvolgende jaer, ingaende met den eersten Mey 1764, en loopende tot den laetsten April 1765 incluis, op den zelven voet zullen continuëren.

Alwaerom de Cohieren van de Reële en Personele Goedschattingen, als voor dezen, zullen moeten worden opgemaekt, en de Liquidatie van het op het Reële betaelde tegens het Personele mogen geschieden.

En zal een iegelyk, zich by zyn aenslag in de Personele Goedschattinge bezwaerd vindende, tot Doleancie worden geadmitteerd, en zich mogen addresseren aen de Heeren onze Gecommitteerden in het Mindergetal, zoo op of boven de 4000 Guldens Capitael is aengetekend, op den 6, 7 en 8 Augustus eerstkomende, en zoo met minder Somme aengeschreven staet, by het Gerechte, op welks Cohier gevonden wordt, op de dagen daer toe door de Gerechten in den haren te bepalen, om zyne Goederen,

ren, onder solemnelen Eede te begroten, op het Formulier daer van zynde, en meermalen gepubliceerd. LEEUWARDEN.

Dat ook nogmaels zal worden toegestaen de kortinge van het half jaer Hoorngeld, van den eersten November 1763 tot den laetsten April 1764, van zoodanige Runderbeesten, als, na den 16 December laetstleden, en voor den eersten Mey aenstaende, aen de besmettelyke Ziekte gestorven zyn, of nog onverhooptlyk sterven mogen: mits de voor de Publicatie dezes gestorvenen werden afgeteekend, binnen drie weeken, na de te doene Publicatie, en de overigen binnen drie weeken na het Versterf. *Vaststelling der Middelen, Korting van Hoorngeld, enz.*

En dat wy, voorts, hebben geresolveerd de Premien, door ons, op het vangen en destruëren van het Schadelyk Gedierte gesteld, in te trekken en te vernietigen, exempt alleen die op de Vossen en Otters, welken op den laetst geordonneerden voet zullen continueren.

Den 19 van dezelfde maend hebben de Heeren Gedeputeerden van hunne Ed. Mog. goedgevonden de *Negotiatien*, die by *Tontine* geschieden, of door byzondere Personen ondernomen worden, by de volgende Publicatie te verbieden.

De Gedeputeerde Staten van Vriesland allen den genen, die dezen zullen zien of horen lezen SALUT. Doen te weten; Alzoo wy in ervaringe zyn gekomen dat, eenigen tyd geleden, een advertissement is geschied door particuliere personen tot het oprechten van eene Tontine, dat is geld op Lyfrenten te beleggen, waer door iemand in de mooglykheid gesteld zoude worden om, met eenen gemeenen inleg, by overleevinge, een merkelyke somma jaerlyks te trekken: Zoo is 't dat wy, op speciale last der Heeren Staten onze Principalen, hebben goedgevonden niet alleen deze, maer ook alle soortgelyke Negotiatien, door particuliere personen wordende ondernomen, te interdiceren en te verbieden, *Verbod van Negotiatien by Tontine, enz.*

gelyk

LEEUWARDEN. gelyk wy doen door dezen, want wy zulks, ten besten en meesten nutte van den Lande, en der goede Ingezetenen alzoo verstaen hebben te behoren.

GRONINGEN.

GRONINGEN.

GRONINGEN. Den 21 van de nu afgeloopen Sprokkelmaend hebben de Burgemeesters en Raed van deze Stad vastgesteld en vervolgens doen afkondigen het navolgende Plakaet:

Hoe groot, hoog en wyd de Scheepsbollen moeten getimmerd, en hoe dezelven door de Stad moeten gebragt worden.

Nademael Wy bevinden, dat de Steenen Boogen in deze Stad, en de Bruggen in de Kanalen boven dezelve, zedert eenigen tyd, meer dan voorheen, zyn beschadigd geworden; en ten zekersten worden geinformeerd, dat zulks voornamelyk wordt veroorzaekt door het passeren van Scheepshollen, die, in de Stad en derzelver Colonien gebouwd, te groot zyn om, op eene behoorlyke wyze, de voorsz. Boogen en Bruggen te konnen worden doorgebragt; en het te vrezen is, dat, zonder voorzienige daer tegens, dezelven zoodanig staen te worden geforceerd, datze uit haer kragt zullen geraken, en immense kosten tot reparatie vereischen, behalven dat daeruit zware ongelukken zouden konnen resulteren.

Zoo IS 'T, dat Wy, zoo veel mogelyk, vryheid latende aen onze goede In- en Opgezetenen, om hunnen loflyken yver, in 't extenderen van de Zeevaert, te konnen uitvoeren en voortzetten, na ernstige overweginge, tot voorkominge van gevreesde ongelukken, en schade aen de Stadswerken, hebben goedgevonden te ordonneren, en te statuëren, gelyk Wy ordonneren en statuëren by dezen, dat, voortaen alle Scheepshollen, die boven de Kyk-in 't jats Boog worden aengebouwd, en van daer afgebragt, niet grooter, noch hooger opgetimmerd zullen mogen zyn, als vyftien Voeten op de Hekbalk, en verder

op

op 't dek af: niet wyder, dan achttien en een half Voeten, 't hol op zyn wydste gemeten: zullende de Scheepshollen nog daerenboven met zoo veel water moeten worden voorzien, datze tot aen den grond gaen.

GRONINGEN.

Hoe groot, boog en wyd de Scheepsbollen moeten getimmerd, en hoe dezelven door de Stad moeten gebragt worden.

Dat insgelyks die, welken op de Werven aen 't Zuiderdiep worden gebouwd, niet hooger zullen mogen worden afgevoerd, dan veertien Voeten, en drie duimen, en niet wyder, dan achttien Voeten, mede, als voren, met water voorzien, alles Groninger mate.

En op dat deze onze welmening te beter en naeuwkeuriger worde geobserveerd, hebben Wy goedgevonden en verstaen, dat niemand een nieuw Scheepshol, om verder opgetimmerd te worden, zal vermogen door deze Stad af te brengen, of de eerste Brugge of Boog passeren, bevorens hy zyn Schip hebbe laten meten door onzen Stads-Yker, welke, het zelve conform aen onze voorsz. ordres bevindende, daer van een behoorlyk certificaet zal passeren, genietende voor zyne moeite in 't een en ander telkens twee guldens en tien stuivers zonder meer, by cassatie van zyn Amt, welk bewys door den Eigenaer van 't Schip aen de beide Havenmeesters zal moeten worden vertoond, zullende dezelve, in gevalle zulks mogt worden verzuimd en nagelaten, op zoodanig Scheepshol de Kette moeten leggen.

Edoch, in gevalle iemand deze gestatuëerde ordres mogt tegen gaen, en zich onderstaen grooter Scheepshollen, als boven bepaeld, door deze Stad te brengen, of tragten zulks te doen, zal de Eigenaer, of die geene, op wiens perikel het zelve zal worden of zyn afgebragt, vervallen zyn in de breuke van 150 Car. Guldens, te appliceren een derde voor den aenbrenger, een derde voor de gemeene Armen alhier, en een derde voor de Stad: Zullende nog daerenboven alle schade, hier door veroorzaekt, dubbel worden verhaeld uit zoodanig Scheepshol.

Voorts gelasten Wy de respective Havenmeesters, Stads-Yker en alle onze verdere Bedienden, zich, in zoo verre daer toe betrekkinge hebben, naer dezen stiptelyk te reguleren, en verder naeuwkeurig acht

te

GRONINGEN.

te geven, dat hier tegens niet werde gedaen; maer de Overtreders aenstonds aen te brengen, ten einde tegens dezelve, naer inhoud van dit Plakaet worde geprocedeerd.

En op dat niemand hier van eenige onwetenheid moge voorwenden, zal deze op de gewone Plaetsen in deze Stad, en verder in de Kolonien worden geaffigeerd.

Den 29 van deze Lentemaend hebben de Heeren Staten van deze Provincie, op derzelver vergaderinge besloten den Uitvoer van *Hooi* en *Stroo* buiten dat Gewest aen allen en eenen iegelyken wederom toe te staen.

GENERALITEITS LANDEN.

BREDA, BERGEN OP ZOOM, en STEENBERGEN.

BREDA, ENZ.

VAn wege den Raed van State is eene Publicatie, welke op den 6 van deze Lentemaend, in 's Gravenhage, vastgesteld was, in deze Steden afgekondigd, welke dus luidt.

Van Gruis van Koolen en kleine Koolen moet ook Impost betaeld worden.

DE Raed van State der Vereenigde Nederlanden, allen den genen, die deze zullen zien, of horen lezen, SALUT. Alzoo wy in ervaringe gekoomen zyn dat, binnen de Steden Breda, Bergen op den Zoom en Steenbergen, niet alleen de consumtie van kleine Koolen, die in voorige tyden alleen door Smids, Brouwers, Branders en Verwers gebezigd werden, veel algemener is geworden; maer ook dat men, aldaer, van kleine Koolen en Gruis van Koolen met Klei, Aerde of Zand fabriceert en tot branding consumeert een gemengde Brandstof, Kluiten genaemd; strekkende tot merkelyke prejudicie van 's Lands Impoften op de Turf, Hout en groote Koolen.

ZOO IS 'T, dat wy goedgevonden hebben te ordon-

donneren, gelyk wy ordonneren by deze, dat, van nu voortaen, aenvankelyk met de Publicatie dezer, binnen de voorschreven Steden Breda, Bergen op den Zoom en Steenbergen, van Gruis van Koolen en van kleine Koolen, schoon dezelven gemeten en niet gewoogen worden, gelyke Impost zal moeten worden betaeld als van de grote Koolen, die gewoogen worden, en dus van een Hoed kleine Koolen (naer rato van deszelfs gewigt) een proportionael gedeelte van den Impost op het honderd Waeg grote Koolen. enz.

BREDA, ENZ. *Van Gruis van Koolen en kleine Koolen moet ook Impost betaeld worden.*

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Geduurende de drie eerste Maenden van dit jaer zyn de volgende Oorlogschepen, die, ter geleidinge van de Nederlandsche Koopvarers, in Zee waren, in de Havenen dezer Landen te rug gekomen: namelyk het Schip DE TRITON, Capitein *Frans Limburg van der Kracht*, den 13 van de jongste Louwmaend, in Tessel, zynde zedert den 20 van Grasmaend des voorleden jaers in Zee geweest. Den 10 van de volgende Sprokkelmaend landde in Tessel HET ZEEPAERD, Capitein *Dirk Hartog*, 't welk ook op den gemelden 20 van Grasmaend in Zee gestoken was, naer Lissabon, St. Ubes en de Middelansche Zee. Het zelve hadt twintig man van het afgeloopen Oost-Indisch Schip Nyenburg aen boord, die met de Vloot van Phernambuck te Lissabon gebragt waren. Den 5 van deze Lentemaend, kwam, op dezelfde rede ten anker PRINS WILLEM, Capitein *A. L. Betting*, na eene gedane reis naer de Middelandsche Zee. Den 24 daeraenvolgende, ankerden ook aldaer ZUILEVELD, Capitein *J. C. Honsdorff*, te rug van Curacao, en BLOIS, Capitein *N. Riemersma*, van Lissabon.

In die zelfde Maenden zyn wederom drie OorlogSchepen uit Tessel gezeild, om de Koopvaerdyschepen voor Convooi te verstrekken; namelyk, den 25 van Sprok-

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

kelmaend, het Schip NASSAUW WEILBURG, Capitein *Salomon Dedel de Jonge*, naer Lissabon; den 26, DIEREN, Capitein *N. Rietveld*, naer Algiers, en den 1 van deze Lentemaend, LEEUWENHORST, Capitein *Willem Theodorus Huigens*, naer de Straet van Gibralter.

Het vervallen van het Oorlogschip DE PHENIX, gevoerd door den Capitein *Franc van der Goes*, op de Moorsche Kust, is van meer gevolgen geweest, dan wy in onze berichten van Wintermaend des vorigen jaers hebben konnen melden. De Heer Advocaet Fiscael van het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit op de Maze, geïnformeerd, dat de Krygsraed te Amsteldam, onder voorzittinge van den Lieutenant Admirael Kornelis Schryver gehouden, in zyn Advis hadt laten invloeien, dat de Capitein van der Goes in dat gevaer was gebragt, door de onvoorzichtige manœuvres van den Capitein A. de Bruin, voerende het Schip de Pollux; oordeelde zich tegens den laetstgemelden Heer party te moeten stellen, en denzelven in rechten te moeten vervolgen, als zich hebbende schuldig gemaekt aen grove onvoorzichtigheid, die in eenen bevelvoerenden Officier strafbaer gehouden moet worden. Hy verzocht derhalve dat door den Raed de Vlagofficieren benevens eenige Capiteinen, onder deszelfs ressorte behorende, beschreven, en hun alle de stukken, die betrekking hadden op het voorgevallene tusschen de Capiteinen van der Goes en de Bruin, in handen gesteld mogten worden, met auctorisatie om den Capitein de Bruin, en zoodanigen van deszelfs Officieren, als vereischt zouden mogen worden, te verhoren, en vervolgens den Raed van Advis te dienen. Dit verzoek werdt den Heere Advocaet Fiscael toegestaen; als blykt uit het volgende Besluit, den 6 van deze Lentemaend, by het Ed. Mog. Collegie genomen.

Dingsdag den 6 Maert 1764.

De Heer Advocaet Fiscael heeft ter vergaderinge voorgedragen dat hy, in het laetst van den voor-

voorleden jare, by geruchten hadt gehoord dat de Capitein A. de Bruin, commanderende het Fregat de Pollux dezer ressorte, welke met den Capitein F. van der Goes, voerende het Fregat de Phenix van het ressort van het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam, in 't begin van October des gem. jaers, van Mallaga was vertrokken, om het naeuw van de Straet van Gibralter door te loopen, ter voldoeninge van hunne respective destinatien naer Kadix en Lissabon, by zeker Advis van den Krygsraed door het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam beschreven, zoude zyn beschuldigd dat hy, door zyne onvoorzichtige manœuvres, den voornoemden Capitein van der Goes, die, op de voorgem. reise, op de Moorsche Kust was vervallen, en in zeer groot gevaer was geweest, in dat gevaer zoude hebben gebragt.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Het Collegie ter Admiraliteit op de Maze benoemt een Krygsraed om het gedrag van den Capitein A. de Bruin te onderzoeken.

Dat hy Heer Advt. Fiscael, geconsidereerd hebbende dat, volgens de ordre van het Collegie, de Journalen in handen van hem Heer Advocaet Fiscael worden gesteld, en dat het dus van zyn pligt was, of worden zoude om op dit geval attentie te moeten maken, zich zoo veel mogelyk, op deze geruchten hadde zoeken te informeren, en vervolgens magtig was geworden Copie van een Advis, nopens de middelen, door welken diergelyke ongelukken zouden kunnen worden geprevenieërd, aen het voorn. Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam ingediend, in dato 13 December 1763, waer uit hy gezien hadt, dat de Heer Lieutenant Admirael Schryver, met eenige Officieren van het voorn. Ressort, ter voorg. gelegenheid, geëxamineerd hebbende de Stukken, tot het ongeval van den Capt. van der Goes betrekkelyk, zich op deze wyze verklaerd hadden.

Eerstelyk, dat, na examen van de Missive van den Capitein Franc van der Goes, geschreven aen den Raed ter Admiraliteit te Amsteldam, in dato 18 October 1763, ten vollen gebleken was, „ dat de voorn. „ Capitein, met zyn Schip de Phenix, in den ge„ vaerlyken toestand was gekomen, met zoodanig „ op de Moorsche Kust te vervallen, als in die Mis„ sive was vermeld, met zyn commanderenden Of-

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Het Collegie ter Admiraliteit op de Maze benoemt een Krygsraed om het gedrag van den Capitein A. de Bruin te onderzoeken.

„ ficier van na by te hebben gevolgd." Ten tweeden, dat, na examen van de Missiven van den Capitein A. de Bruin, in dato 10 October 1763, en geschreven aen hem Heere Advt. Fiscael, en nog van een Missive van den zelven Capt. aen den Capitein van der Goes, in dato 4 November, daer aenvolgende, uit de voorz. beide Missiven „ ten overvloede en overtuigende was bevestigd, dat de Capt. „ in het voorz. gevaer was gebragt door de onvoorzichtige manœuvres van den Capt. de Bruin, „ daer in bestaende, van in duister Weêr, zonder „ gezicht of verkend te wezen van het Land, door „ het naeuw van de Straet te willen zeilen, en verder, dat in beide voorz. Missiven waren gevonden verscheidene Contradictien en confuse Rapporten; te veel om alles te melden, en by hen onverstaenbaer en onmogelyk voorkomende."

En dat hy Heer Advocaet Fiscael vervolgens gene zwarigheid zoude behoeven te maken om zich, ter zake van grove onvoorzichtigheid, die in een commanderenden Officier strafbaer moet worden gehouden, als nu, by het arrivement van den Capitein de Bruin, party te stellen, en auctorisatie te verzoeken, om tegens denzelven, ter voorz. zake, te mogen procederen; doch dat hy Heer Advocaet Fiscael, in aenmerkinge hebbende genomen, dat het eenige point van beschuldiginge in dezen was een stuk van Zeemanschap, waer over hy Heer Advocaet Fiscael niet pretendeerde te kunnen oordeelen, en dat hy zich dus, ligtelyk, in verlegenheid zoude kunnen vinden, wanneer gem. Capitein de Bruin de omstandigheid van het geval eens op een andere wyze zoude willen voordragen, en zich daer op zoude willen defenderen, of dat hy Heer Advocaet Fiscael, by examen van het Journael, het zelve niet volmaektelyk over een stemmende mogte vinden met de stukken, in het voorz. Advis gemeld, en dat hy Heer Advocaet Fiscael, om deze redenen, te rade was geworden om, zonder langer uitstel, van de voorz. Informatien kennisse te geven aen dezen Rade, en by provisie te verzoeken, dat deze Raed de Vlag-

Of-

Officieren dezer resforte, benevens eenige Capiteinen, zoude gelieven te beschryven ten zekeren dage, en aen dezelven in handen te stellen Copie dezer propositie, mitsgaders van alle zoodanige stukken, als tot het voorgevallene, tusschen den Capitein van der Goes en den Capitein de Bruin, van den 1 tot den 6 October behoren, en voor al het Journael van den gem. Capitein de Bruin, en deszelfs Officieren, en zulks met auctorisatie om gem. Capitein de Bruin, en zoodanige van deszelfs Officieren, als gerequireerd zouden mogen worden, voor hun te ontbieden, en dit alles, ten einde dezelve Heeren, na verhoor van alle die genen, welken in deze zake eenig licht of elucidatie zouden kunnen geven, dezen Rade zouden mogen dienen van derzelver Consideratien en Advis, of de Capitein de Bruin, op deszelfs reise, in de maend October laetstleden, van Mallaga door het naeuw van de Straet, schuldig is aen onvoorzichtigheid, en den Capitein van der Goes, met 's Lands Fregat de Phenix, in het gevaer heeft gebragt van op de Moorsche Kust te vervallen, en deswegens strafbaer is.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Het Collegie ter Admiraliteit op de Maze benoemt een Krygsraed om het gedrag van den Capitein A. de Bruin te onderzoeken.

Dat, vervolgens ook, het dezen Rade van deze Resolutie zoude gelieven kennisse te geven aen het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam, met vriendelyk verzoek, onder belofte van reciprociteit in gelyke gevallen, dat aen dezen Rade, ten spoedigsten, besloten mogen worden overgezonden het Journael van den Capitein van der Goes van de voorz. reise, als mede het Journael van deszelfs eersten Officier; mitsgaders Copie van de Missive van gem. Capitein van der Goes van den 18 October 1763, aen hunne Ed. Mog., en voorts de Missive van den Capitein de Bruin dezer resforte aan gem. Capitein van der Goes, en eindelyk een order voor den Capitein van der Goes om zich, op de requisitie van dezen Rade, alhier te Rotterdam te sisteren tot het geven van zoodanige informatien, en elucidatien, als nopens het voorgevallene tusschen hem en den Capitein de Bruin, op hunne reise van Mallaga, in de Maend October 1763, zoude mogen gerequireerd worden.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Het Collegie ter Admiraliteit op de Maze benoemt een Krygsraed om het gedrag van den Capitein A. de Bruin te onderzoeken.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen den Heere Advocaet Fiscael voor de voorz. Communicatie te bedanken, en zich met de voorz. Propositie te conformeren: en zal dienvolgens aen den Lieutenant Admirael Roos, Vice Admirael Lynslager, en Schout by nacht van Wassenaer, mitsgaders de Capiteinen Pichot, van Haaften, Crul, van Hoogwerf, Simon Loopuit, en van Hoey aenschryving worden gedaen om, voor zoo verre hunne Ed. door geen ziekte zouden mogen worden belet, tegens den 20 dezer Maend, herwaert te komen, om 's anderen daegs, in een der vertrekken van het Hof, in besoigne te treden, en met den anderen te examineren alle de stukken, behorende tot het voorgevallene tusschen den Capitein A. de Bruin dezer resforte, en den Capitein F. van der Goes van het ressort van het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam, op hunne reise in de Maend October laetstleden, van Mallaga door het naeuw van de Straet, en dezen Rade, na verhoor van den Capitein de Bruin en alle zoodanige andere Officieren, onder den zelven gediend hebbende, als dezelven zouden mogen requireeren, te dienen van derzelver Consideratien en Advis, of de Capitein A. de Bruin voorg. by deszelfs reise van Mallaga door het naeuw van de Straet van Gibralter, met en benevens den Capitein F. van der Goes, schuldig is aen onvoorzichtigheid, en of hy, door deszelfs onvoorzichtige manœuvres, den voorn. Capitein van der Goes heeft gebragt in het gevaer, waer in hy op de Moorsche Kust is vervallen, en vervolgens strafbaer moet gehouden worden.

En wordt de Clerk van Veelen mits dezen geordonneerd om de voorz. Besoigne als Amanuensis waer te nemen.

Zullende de Copie der voorz. Propositie, benevens de Journalen van den Capitein de Bruin, en deszelfs Officieren, en zoodanige andere stukken, als tot de voorz. zaken specterende bekomen zullen kunnen worden, door den Secretaris worden gesteld in handen van den President van den voorz. Krygs-

raed,

raed, en voorts, de Capitein de Bruin, en alle de Officieren, gediend hebbende op het Fregat de Pollux, worden geordonneerd om zich, tegens den 21 Maert voorz. en zoo lange de Besoignes van denzelven Krygsraed duuren, alhier op het Hof, 's morgens aen de hand te houden, om zich op de Requisitie van den Krygsraed voor den zelven te sisteren, en zonder zich, geduurende den voorz. tyd, zonder permissie van den President van denzelven Krygsraed te absenteren.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

En zal laetstelyk het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam, conform de Propositie van den Heer Advocaet Fiscael, by Missive, worden kennis gegeven van de Resolutie van dezen Rade, om het gedrag van den Kapitein de Bruin te doen examineren; en aen het zelve Collegie worden gedaen verzoek om de stukken, en ordre, breder in de vorenstaende Propositie vervat, en zulks met belofte van reciprociteit in gelyke gevallen.

Het Collegie ter Admiraliteit op de Maze benoemt een Krygsraed om het gedrag van den Capitein A. de Bruin te onderzoeken.

Ondertusschen hadt de Capitein A. de Bruin, in 't laetste van de nu afgeloopen Sprokkelmaend, in Goeree, binnen gekomen, het Advys van den Amsteldamschen Krygsraed ontvangen, en was, niet zonder grote verwonderinge, de beschuldiging, daerin tegen hem ingebragt, ontwaer geworden; waerom hy, ter handhavinge van zyne Eere, het nodig oordeelde, den Raden van het Collegie ter Admiraliteit, alhier op de Maze, te verzoeken, dat zyn gedrag, door kundige Zee-Officieren, onderzogt, en hem zoodanige herstelling van Eere geschieden mogte, als hunne Ed. Mog. zouden oordeelen te behoren. Dit deedt hy by het volgende Verzoekschrift:

Aen de Edele Mogende Heeren, Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit op de Maze.

Geeft reverentelyk te kennen Andries de Bruyn, Capitein ter Zee, onder het ressort dezes Collegie, laetst gecommandeerd hebbende 's Lands Oorlogs-Fregat de Pollux, dat hy Suppliant, by zyn

 arri-

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

De Capitein A. de Bruin verzoekt dat zyn gedrag moge onderzogt en hem herstelling van Eere gedaen worden.

arrivement alhier, met de uiterste verwondering vernomen heeft dat, by deszelfs absentie, door een Krygsraed, te Amsteldam gehouden, over het vervallen op de Moorsche Kust van het Schip de Phenix, gecommandeerd geweest zynde door den Capitein Franc van der Goes, tusschen den 5 en 6 October des voorleden jaers 1763, is in de Waereld gekomen een Advis, waer by hy Suppliant niet alleen onverhoord veroordeeld, maer teffens, op een læsive en eerrovende wyze, wordt betigt, als oorzaek geweest te zyn van den gevaerlyken toestand, waer in voorz. Schip op gem. Kust was vervallen, met te poseren, dat hy Suppliant, niet alleen commanderende Officier geweest zynde, den Capt. van der Goes hem van na by was gevolgd, maer ook, dat die in het voorz. gevaer gebragt was door de onvoorzichtige manœuvres van den Suppliant, welken bestaen zouden hebben van, in duister Wêer, zonder gezicht of verkend te wezen van het Land, door het naeuw van de Straet te hebben willen zeilen; met verdere byvoeginge, dat, in de twee Missiven, in voorz. Advis gemeld, door den Suppliant geschreven, gevonden waren verscheidene Contradictien, confuse Rapporten, te veel om alles te melden, by de Leden van voorn. Krygsraed onverstaenbaer, en als onmogelyk voorgekomen zynde.

Dat hy Suppliant wel gewenscht hadt, alvorens het voorz. Advis in de Waereld was gekomen, over den toedragt der Zaken en het voorgevallene met den Capitein van der Goes mogte zyn gehoord geweest, om deszelfs verantwoording daer tegens te kunnen doen; doch dat, zulks hem Suppliant niet hebbende mogen gebeuren, hy als nu de vryheid neemt zich by dezen te addresseren aen U Ed. Mog. en daer by voor te dragen:

Dat hy Suppliant, op den 24 September 1763, op de Reede van Mallaga gevonden hebbende 's Lands Schip de Phenix, gecommandeerd door den Capitein Franc van der Goes, op zyn retour over Lissabon, aen denzelven Capt. van der Goes, op deszelfs verzoek, mondeling gedaen, om een schriftelyke ordre

van

van den Suppliant om by hem te kunnen blyven, deze ordre, op den 29 September, heeft gegeven.

Dat hy Suppliant, vervolgens, den 30 September, met den voorn. Capitein in Zee is gezeild, en, op deze reise, wanneer naeuwlyks Marribelle bereikten, gekregen hebben westelyke Winden; waer door weder oostwaerds werden gevoerd, tot op den 4 October, wanneer de Wind oostelyk draeide; dat hy Suppliant daermede cours stelde, en teffens ziende, dat 's Lands Schip de Phenix veel sterker, met die kleine koelte, dan zyn onderhebbend Schip, zeilde (waer door de Capitein van der Goes in zyne reise werdt opgehouden) en considererende, dat gem. Capitein ordre hadt om allen spoed te maken, het sein van Separatie voor dien Capitein heeft gedaen, en dus daer mede de voorz. gegevene ordre weder ingetrokken.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

De Capitein A. de Bruin verzoekt dat zyn gedrag moge onderzogt en hem herstelling van Eere gedaen worden.

Dat gem. Capitein van der Goes, kort daer op, den Suppliant, door den roeper, heeft toegeroepen wat hy Suppliant zoude doen, als de wind weder contrarie liep; daer de Suppliant op antwoordde dan wederom op de Reede van Mallaga te zullen loopen, dewyl, met westelyke Winden, met kruizen maer wierdt verloren; en dat de Capitein van der Goes daer op heeft geantwoord, dan zal Ik U Ed. volgen, waer op de Suppliant weder heeft geroepen, dat de Capitein van der Goes daer meester van was. Dat gem. Capitein, daer op, by den Suppliant aen boord is gekomen, herhalende het gene hy geroepen hadt, en welk gezegde de Suppliant op dezelfde manier heeft beantwoord, houdende het sein van Separatie voor gedaen, en dus de gegevene ordres voor gemortificeerd, op dat de Suppliant het binnen loopen van den Capitein van der Goes, welke reeds over zyn tyd was, niet voor zyne rekeninge zoude mogen hebben.

Dat de Capitein van der Goes, vervolgens, 's avonds van den zelven dag, omtrent, naer best onthoud, 5½ uuren, van boord gegaen zynde, hy Suppliant zeil heeft gemaekt op Kaep Mol, en welke Kaep, ten 6 uuren, door den Suppliant, omtrent 5 a 5½ mylen N. W. ½ N. is gepeild.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Dat, de koelten als toen aennemende, hy Suppliant, ten 8 uuren, koers heeft gesteld W. N. W. ½ N., op het Compas tot 4 Glasen in de Hondewagt, wanneer hy, uit vreeze van te spoedig voor den dag voor het naeuw te wezen, is bygedraeid met de Kop om de Noord, tot 3 uuren in de nacht, wanneer de Commandeur Knol by den Suppliant kwam rapport doen, dat zy lieden allen op het dek de Spaensche Wal zagen; waer op de Suppliant ordonneerde om het dan om de Zuid te draeien, en zoo den dag af te wagten, dewyl het redelyk goed weer was, zoo als hem wierdt gerapporteerd.

De Capitein A. de Bruin verzoekt dat zyn gedrag moge onderzogt en hem herstelling van Eere gedaen worden.

Dat hy Suppliant, met het aenbreken van den dag, op den 5 October, het wederom om de Noord heeft gelegd, om in de Spaensche Wal te zeilen, en alzoo (was het mogelyk) in 't gezicht van die Wal heen te houden; doch het welk hem Suppliant is mislukt, rakende de lucht in 't Noorden meer bezet, dat het gezicht van 't Land benam; dat het, daerentegen, in 't Westen klaerder zynde, hy Suppliant, conform het Advis van al zyne Stuurlieden en Commandeur, is geresolveerd af te houden, en koers te stellen naer het naeuw, op de peiling van 's avonds te voren; dan, dat 's morgens ten 10 uuren, een bui krygende, waer mede het dik werdt, hy Suppliant is bygedraeid, en als toen, naer best onthoud, met onderzeilen om de Noord, by de Wind op heeft gelegen, tot een uuren, als wanneer het wederom opklaerde, het welk den Suppliant deedt resolveren om af te houden, koers stellende als voren, in veronderstellinge dat hy het naeuw zeer na moest genaderd zyn, als hebbende, op den middag, de binnen kant van Europa punt W. Z. W. 3½ mylen van zich, en zynde de generale koers, zoo als in het Journael is te zien, sedert de laetste Peiling van Kaep Mol, W. T. Z. ½ Z. 10 mylen gevallen.

Dat met de 6 Glasen, in de namiddags Wagt, de Stuurman, welke de Suppliant hadt boven gezonden, Land heeft geroepen, en wel, dat hy distinct den berg van Gibralter recht voor uit, en den Apenberg, aen Bakboord, Kraenbalkswyze voor uit zag, en de Suppliant het daer op liet doorstaen tot omtrent het

het eerste Glas in de Platvoet, wanneer de Suppliant het Land nog niet van het dek ziende, niettegenstaende het Schip een sterken voortgang hadt, en het Weêr toen zeer dik wordende, ook met een bui sterk woei, heeft geordonneerd om by te draeien onder de Bezaen, met de Kop om de Zuid, omtrent een Glas, wanneer wederom om de Noord by de wind op is gaen leggen, ten einde wederom Oostwaerds te geraken, doende zyn onderzeilen en mars-zeils by zetten, terwyl de wind wederom afnam tot marzeils en minder koelte; dat, vervolgens, om 5 uuren, hy Suppliant het Land in 't N. N. W. omtrent twee mylen van hem heeft gezien, waer van hy, benevens zyne Stuurlieden, Gibralter maekte: kunnende door de dikte om de Zuid geen Land aldaer zien.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Dat de Suppliant, ter dier tyde, het 's Lands Fregât de Phenix, by zich een weinig te windwaerd heeft gezien, welk Schip, by continuatie, op dezelfde manier als de Suppliant, hadt gemanœuvreerd, en dat hy als toen den Capt. van der Goes heeft gepraeid; latende hy Suppliant, tot dat einde, het sein waeien, 't geen bevorens als een sein om agter-om te komen was beraemd, en gevraegd, waer hy Capitein het voorg. Land voor aen zag? dat de Capitein van der Goes agter om komende heeft geantwoord, wy maken daer van Kaep Cornero, en dat de Suppliant dit weder beantwoordde met te zeggen, en wy maken daer Gibralter van: dat dit gezicht van 't Land, daer op, voor een wyl als verdween; doch zich direct weder vertoonende, de Suppliant aen den Capt. van der Goes heeft toegeroepen, daer is het Land weder, waer op de Capt. van der Goes antwoordde, „ ja, „ wy zien het nu ook, het is Gibralter: laten wy „ maer W. T. Z. heen stuuren, dat loopt alles mis. „ Wil of wees zoo goed (welke woorden de Sup„ pliant niet kan bepalen) een Vuur te laten bran„ den, dan zal ik U Ed. volgen; " en dat de Suppliant daer op geantwoord heeft, dat hy wel een Vuur zoude laten branden, hier in te minder zwarigheid makende, terwyl de Suppliant zulks veeltyds, 's nachts, in donker weer doet, of schoon zich alleen be-

De Capitein A. de Bruin verzoekt dat zyn gedrag moge onderzogt en hem herstelling van Eere gedaen worden.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

De Capitein A. de Bruin verzoekt dat zyn gedrag moge onderzogt en hem herstelling van Eere gedaen worden.

bevindt. Dat, vervolgens, hier naer is zeil gemaekt en de geconvenieerde koers gestuurd van W. T. Z. R. W. tot 's avonds ten 8 uuren, wanneer de Suppliant, het Lood latende werpen, 15 Vaem Water hadt, waer op terstond een Schoot liet doen, en van het gevaer afdraeide, den Capitein van der Goes toeroepende, wanneer beide Schepen elkanderen sterk naderden, dat hy Capt. wenden moest, en wel het Roer aen Stuurboord draeien, om elkander te missen; dat zy in de Land-kenninge waren geabuseerd, alzoo, naer de gedagten van hem Suppliant, in de bogt van Ceuta waren, en dus Oost op moesten, gelyk geschieden konde; als zynde de wind toen N. O. en N. O. T. N; dat gem. Capitein daer op heeft geroepen, ik heb ook 12 a 13 Vadem, (het welk den Suppliant niet bepaeldelyk meer voorstaet) het is de droogte van Tariffa; laet ons maer wat om de Zuid loopen, dan zullen wy dieper water krygen; doch dat de Suppliant, daer op, wederom heeft geroepen: Ik houde het voor de bogt van Ceuta; laet het Tariffa wezen, dan is Oost op in beide gevallen goed; draeg zorg voor U Ed. Schip: dat de Capt. van der Goes, vervolgens, den Suppliant heeft toegeroepen, of niet zoude ankeren; dat de Suppliant beantwoordde met te zeggen, ik moet het dieper hebben, of wil liever dieper water zoeken, en daer de Capt. van der Goes weder op toeriep, zoo ik minder als 10 Vaem kryge, zal ik ankeren; en hy Suppliant daer op weder om, zoo Ik minder als 10 Vaêm kryge, zal ik ook ankeren; en dat hy Suppliant daer na de Reven uit de Marzeils heeft doen steken; de Stagzeils bymaken, en by de Wind om de Oost op stuuren, leggende toen O. T. Z. met een vol zeil. Dat de Suppliant vervolgens, een wyl tyds daer na, den Capt. van der Goes zeer schielyk, naer best onthoud minder dan een Glas, of een half uur, aen Ley agter uit vernemende, verondersteld heeft, dat gem. Capitein het nog voor Tariffa hieldt, en om de Zuid liep, om, in die suppositie, dieper water te vinden, gelyk volgen moest, als het Tariffa was: Doch dat de Suppliant in de persuasie, dat zich in de bogt van Ceuta be-

bevondt, zyn koers is blyven houden, en als toen den Capitein van der Goes is kwyt geraekt.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Dat hy Suppliant, vervolgens, den ganschen nacht, tusschen den 5 en 6 October, het met kracht van Zeil, zoo veel de gelegenheid toeliet, over en weêr heeft gehouden, (want de Wind was den 5, 's avonds om 10 uuren, in 't O. Z. O. geschoten, waer door hy Suppliant lager wal kreeg) tot 's morgens om 7 uuren, wanneer de Suppliant Kaep Porques in 't Zuiden R. W. omtrent een groot half of ¾ myl van zich peilde, en teffens den Capitein van der Goes aen Ley van hem zag, doende een schoot en ten anker komende, zoo als het den Suppliant toescheen, zeer kort op de Wal, met een zeer hooge Zee, doch met een kleine Koelte, en naer gissing voor weinig bot: dat de Suppliant het onderwyl om de Noord hebbende gedraeid, door opkomende dikte, den Capitein van der Goes uit het gezicht heeft verloren, en gelyk 's nachts was geschied, op het Lood af, tot half elf uuren 's morgens, is blyven laveren, wanneer hy Suppliant Kaep Ceuta N. T. O. ¾ myl of een myl van zich heeft gepeild, en het geluk heeft gehad, op den middag, boven de Hoek heen te zeilen, en alzoo het naeuw in te loopen: zynde de Wind, zedert dat de Suppliant den Capitein van der Goes uit het gezicht hadt verloren, met eene variatie van een a twee streken, tot een onderzeils Koelte aengenomen.

De Capitein A. de Bruin verzoekt dat zyn gedrag moge onderzogt en hem herstelling van Eere gedaen worden.

Dat hy Suppliant vertrouwt, dat uit al dit voorz. middag klaer blykt, dat hy Suppliant zeer ten onrechte is beschuldigd van onvoorzichtigheid, en dat het, in allen gevalle, is absolut valsch dat hy Suppliant, door zyne onvoorzichtige manœuvres, den Capitein van der Goes in het gevaer van op de Moorsche Kust te vervallen heeft gebragt, aengezien het uit deze Remonstrantie blykt, dat hy Suppliant, reeds den 4 October, het sein van Separatie heeft gedaen, en dat, gevolgelyk, de Capitein van der Goes, die in het geheel ongehouden was om den Suppliant te volgen, en op zich zelven de koers konde stellen, die hy best oordeelde, wat'er

dan

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

De Capitein A. de Bruin verzoekt dat zyn gedrag moge onderzogt en hem herstelling van Eere gedaen worden.

dan ook van wezen moge, of hy Suppliant wel of kwalyk mogte hebben gemanœuvreerd, niet aen hem Suppliant, maer aen zich zelven moet toekennen, dat hy in het voorz. gevaer is vervallen.

Dat hy Suppliant niet schroomt dat zyne manœuvres, door kundige Zeelieden, ten rigoureusten mogen worden geëxamineerd; dat hy, voor zich zelven, altoos heeft zoeken te volgen de gedagten van den Heere Lieutenant Admirael Schryver, en de andere Officieren, die het voorgen. Advis aen het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam, nopens het geval van den Capitein van der Goes, hebben geteekend, om namelyk nooit het naeuw van Gibralter aen te doen, zonder Land-verkenninge, en het altoos, zoo veel mogelyk, op de Spaensche Wal aen te houden; gelyk U Ed. Mog. zullen gelieven te zien uit deszelfs Journael van een vorige reise, onder den datum van 8 February 1761, en dat hy dit Advis, ook dadelyk na het voorz. geval van den 5 October 1763, heeft zoeken te volgen, want dat werkelyk om de Noord, met de Marszeils en Onderzeilen, hy heeft gelegen om Oost op te werken, wanneer door het gezicht van het Land is misleid, als niet kunnende denken dat, met de Stroom zes grote Mylen, sedert zyne laetste Peiling op den 4 October, ten 6 uuren 's avonds, om de Zuid zoude wezen gezet.

Dat hy Suppliant zich by dezen niet kan verantwoorden, nopens de Contradictien en confuse Rapporten, die aen de Leden van den voorgemelden Krygsraed zyn voorgekomen onverstaenbaer en onmogelyk; aengezien hy Suppliant niet kan gissen, waer in deze onverstaenbaerheid en onmogelykheid is gelegen.

Dat hy Suppliant zich niet vanteert van een goeden styl of tael te schryven, en dikwils particuliere brieven schryft, zoo als het uit de pen volgt; en dat, gelyk hy Suppliant in de brieven, by hem geschreven aen den Heere Raed en Advocaet Fiscael in dit Collegie, en aen den Capitein van der Goes, waer op hy dan is gecondemneerd, geen ander

ander oogmerk hadt gehad, als om aen den Heere Raed en Advocaet Fiscael informatie te doen hebben van de bekommering van hem Suppliant over den gemelden Capitein van der Goes in 't byzonder, met bepalinge tot het gevaer, waer in hy Suppliant hem meende gezien te hebben, te onderhouden, het wel zoude hebben kunnen gebeuren, dat in die brieven geen volledig detail wierdt gevonden van alle de manœuvres, door hem Suppliant gedaen, als die nimmermeer hadt kunnen voorzien, dat die twee particuliere brieven hem Suppliant tot condemnatie zouden kunnen strekken.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Dat hy Suppliant zich, vervolgens, ten hoogsten gelædeerd vindt met de voorz. ongehoorde en voor hem eerrovende condemnatie, en om deze redenen te rade is geworden om U Ed. Mog op de gronden, in deze remonstrantie vervat, ootmoediglyk te verzoeken, dat het denzelven behagen moge om het gedrag en de manœuvres van den Suppliant, op de voorz. reise van Mallaga naer Cadix gehouden en gedaen, te willen examineeren, of door eenige kundige Officieren dezer of van andere ressorten te doen examineeren, en speciael, of het mogelyk zy dat hy Suppliant den meergem. Capitein van der Goes, die in het geheel niet meer stondt onder de Ordres van hem Suppliant, heeft kunnen brengen in 't gevaer, waer in hy is vervallen, en om hem Suppliant voorts te doen erlangen zoodanige Satisfactie, als dezelven tot vindicatie van de eere van hem Suppliant zullen oordeelen te behooren.

De Capitein A. de Bruin verzoekt dat zyn gedrag moge onderzogt en hem herstelling van Eere gedaen worden.

't Welk doende;

Het gene de Capitein A. de Bruin, by dit Request, verzogt ten opzichte van het onderzoeken van zyn gedrag, door eenige kundige Officieren, was den Heere Raed Fiscael reeds toegestaen by het gemelde Besluit van hunne Ed. Mog. in gevolge van 't welk de Krygsraed, bestaende uit den Lieutenant Admirael *Dirk Roos*, den Vice-Admirael *Hendrik*

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Lynslager; den Schout by Nacht *Willem* Baron *van Wassenaer*, en de Capiteinen *Daniel Pichot*, *Willem Crul*, *Pieter van Hoogwerff*, *Johan Hendrik Dol van Ouryk*, *Simon Loopuit* en *Jan Jakob van Hoey*, op het Admiraliteits-Hof, binnen deze Stad vergaderd, den 27 van deze Lentemaend, het volgende Advis, waerby de Capitein A. de Bruin volkomelyk vrygesprooken wordt van onvoorzichtigheid, overleverde:

Edele Mogende Heeren.

De Rotterdamsche Krygsraed spreekt den Capitein A. de Bruin vry van onvoorzichtigheid.

Ingevolge UEd. Mog. zeer geëerd aenschryven van dato 6 Maert dezes jaers 1764, waer by gerequireerd wordt de Consideratien, en het Advis van dezen Krygsrade, of de Capt. A. de Bruin, by deszelfs reise van Mallaga, door het naeuw van de Straet van Gibralter, met en benevens den Capitein F. van der Goes, in de maend van October laetstleden, schuldig is aen onvoorzichtigheid, en of hy, door deszelfs onvoorzichtige manœuvres den voorn. Capt. F. van der Goes heeft gebragt in het gevaer, waer in hy op de Moorsche Kust is vervallen, en vervolgens strafbaer moet gehouden worden: heeft de Wel Ed. Gestr. Krygsraed geëxamineerd alle zoodanige stukken, als door U Ed. Mog. aen denzelven zyn ter hand gesteld, en ook gehoord den voorn. Capt. de Bruin, alle zyne Officieren, en Stuurlieden, op verscheiden malen, en menigvuldige Artikelen, onder presentatie van Eeden, als mede naergegaen de Bestekken, volgens de ons toegekomene Journalen, en bevonden dat hy Capt. A. de Bruin, met het Schip de Pollux zoodanig heeft gemanœuvreerd, en zyne koerssen gesteld, dat meerder Noord, en dus de Spaensche wal, dan om de Zuid hadt kunnen denken te zyn, en alzoo het vervallen op de Moorsche Kust van 's Lands Schip moet veroorzaekt wezen, door misleidinge der stroomen, variabele winden, koelten, en weêr.

En hoe onaengenaem het ook zy voor een Officier een engte te passeren, met dik, en donker weêr;

weêr, echter wel eens door de omstandigheden daer toe genoodzaekt wordt, inzonderheid het naeuw van de Straet van Gibraltar, waer toe de Levant-winden vereischt worden, die veelmalen aenkoomen waeien, met eene dikte op 't Land, die het gezicht benemen, en waer van men echter moet profiteren, om de Middelandsche Zee uit te koomen.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Dat de Capt. voornoemd, meer dan eens, door de dikte van het Weêr, is bygedraeid; doch wanneer wederom een Flink kwam, is afgehouden, en heeft koers gesteld, en dus zyn pligt gedaen om te profiteren van een gunstige Wind.

De Rotterdamsche Krygsraed spreekt den Capitein A. de Bruin *vry van onvoorzichtigheid.*

En wyders nog, alle omstandigheden rypelyk overwegende, aen ons consteert, dat de Capt. A. de Bruin zich niet heeft schuldig gemaekt aen onvoorzichtige Manœuvres, waervan wy hem, by dezen, vry erkennen, en alleenlyk het ongelukkig vervallen van 's Lands Schepen op de Moorsche Kust attribuëren, als boven is gemeld, en als zynde gevallen, die eenen Zeeman meermalen zyn, en nog overkomen.

Ook blykt aen ons, nog ten overvloede, dat hy, Capt. de Bruin, niet kan aengemerkt worden als oorzaek te zyn geweest, of eenige onvoorzichtige manœuvres te hebben begaen, zulks 's Lands Schip de Phenix zoude wezen daer door gebragt in het gevaer, waer in het zelve op de Moorsche Kust zich heeft bevonden, op den 5 October jongstleden; dies te meer, wanneer wel gereflecteerd wordt dat hy Capt. A. de Bruin, reeds des daegs te voren, en wel inzonderheid in den Namiddag van den 4 derzelfde Maend, voor den Capt. F. van der Goes het sein van separeren hadde gedaen, en alzoo hy Capt. A. de Bruin 's Lands Schip de Phenix, van toen af aen, geheel en al aen zich zelve hadde overgelaten om, en uit redenen, zoo als hy Capt. de Bruin by deszelfs Requeste ook heeft geposeerd, den Capt. F. van der Goes niet op te houden, aengezien 's Lands Schip de Phenix, ook ter dier tyd, beter zeilde, maer om hem zyne reise met meerder spoed te laten voortzetten; dat, of schoon het wel waer is, de

Capt. F. van der Goes het Schip de Phenix altoos nog is by gebleven, en daer mede stilzwygende te kennen gaf te approberen de gedane manœuvres van den Capt. A. de Bruin, het echter ook aen de andere zyde wederom aen ons is gebleken, dat de Capt. A. de Bruin gene verdere signalen voor hem Capt. F. van der Goes heeft gedaen, dan alleenlyk eens het sein van agter om komen, ten tyde als, door den Capt. F. van der Goes, het sein van Land gewaer worden eerst was gedaen, op den 5 October 's avonds ten 6 uuren, en in welke verpraeiing dat Land van beide Schepen voor den berg van Gibralter werdt aengenomen en zulks maer uit een louter verlangen om, door meergem. Capt. van der Goes, nader te worden geïnformeerd, waer voor hy dat Land aenzag, en erkende, overiegens nog eenige Kanonschoten, van tyd tot tyd, tot waerschouwinge enkel en alleen voor eenige aennaderende en rondom hem zynde Schepen.

Hier mede vleien wy ons dat wy, conform Uwer Ed. Mog. Requisitie, punctelyk, onze Considerati en Advis hebben ingericht. Waermede, na toewenschinge van Godes Zegen, enz.

Gevallen betreffende de Nederlandsche Scheepvaert.

De Rotterdamsche Krygsraed spreekt den Capitein A. de Bruin vry van onvoorzichtigheid.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

Verandering onder de hooge en lage Amtenaren, enz.

DORDRECHT. Den 23 van deze Lentemaend, hebben de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van deze Provincie, in hunne hoedanigheid van Voogden, over den minderjarigen Heere Erfstadhouder, tot Burgemeesteren van deze Stad, voor den tyd van twee jaren, verkozen de Heeren Mr. KORNELIS DE WITT en JERONIMUS KARSSEBOOM, welken, den 1 van de aenstaende Grasmaend, die waerdigheid zullen aenvaerden.

'S GRAVENHAGE. Den 2 van deze Lentemaend, overleedt, binnen deze Hofplaetse, de Heer Mr. *Kornelis Kalkoen*, welke, in den jare 1750, als Minister

nister Plenipotentiaris van dezen Staet aen 't Hof van den Keurvorst van Saxen aengesteld, dat Character bekleed heeft tot den 14 van de jongste Sprokkelmaend, op welken dag hy, in plaetse van den overledenen Heere Baron de Hochepied, door hunne Hoog Mog. benoemd werdt, om, in qualiteit van derzelver Ambassadeur te gaen naer het Hof van den Turkschen Keizer, om den dienst van den Staet en de belangen van deszelfs ingezetenen aldaer waer te nemen, op gelyken voet en tractement als zyn Voorzaet dat gezantschap bekleed hadt. Hy hadt deze Waerdigheid, hem opgedragen, ook reeds aengenomen, doch, terwyl hy reeds toebereidzelen maekte tot die reise, overviel hem eene ziekte, die hem, binnen korte dagen, uit dit leven rukte.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAREN, ENZ.

Door de Heeren Staten van deze Provincie, is de Heer Mr. *Anthony Hendrik van Hees*, Raedsheer in den Hoogen Rade, aengesteld tot derzelver Commissaris Politiek op het Synode van Zuid Holland, in plaetse van den overledenen Heere President de Grande.

AMSTELDAM. Den 16 van deze Lentemaend overleed alhier, in den ouderdom van byna drie en tachtig jaren, de Heer Mr. *Ferdinand van Collen*, Heer van Guntersteïn en Tienhoven, Oud Burgemeester en Thesaurier Ordinaris van deze Stad aen welke hy zedert den jare 1719 deel gehad heeft in de regeringe: want, in dat jaer, werd hy, voor de eerstemael tot Schepen verkozen, welke bediening hy vervolgens, in verscheide jaren, bekleed heeft. In den jare 1736 werdt hy tot Medelid van de Vroedschap verkozen. In het daeraenvolgende jaer droeg men hem het Hoofd-Officiers Amt op, welk hy bediende tot den jare 1743; waerin hy voor de eerstemael de Burgemeesterlyke Waerdigheid aenvaerde, die hy voor de tweedemael in den jare 1746, en voor de derdemael in den jare 1749 bekleedde. In dit jaer deedt hy afstand van zyne Raedsplaetse, ten voordeele van zynen Zoon, den Heer Mr. Ferdinand van Collen Ferdinandsz.

Wyders is, den 30 van deze Lentemaend, in eene

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAAREN, ENZ.

ne Vergadering van den Wel Ed. Manhaften Krygsraed, tot Kolonel van de Burgerye dezer Stad verkozen de Heer Mr. *Willem Gerrit Dedel*, thans regerend Schepen.

BRIELLE. Den 28 van de nu afgeloopen Sprokkelmaend overleedt alhier de Heer *Johannes van Dam*, zedert den jare 1753 Raed in de Vroedschap en thans regerend Schepen van deze Stad.

MIDDELBURG. Den 14 van deze Lentenmaend, overleedt, in 's Gravenhage, na eene onpasselykheid van eenige dagen, in den ouderdom van zes en vyftig jaren Jonkheer *Jan van Borssele*, Vryheer van Borssele, Heer van ter Hooghe, representerende zyne Doorl. Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje en Nassauw, als eersten Edelen van deze Provincie in de Vergaderinge der Ed. Mog. Heeren Staten, derzelver Gecommitteerden Raden, en ter Admiraliteit; Gedeputeerde wegens Zeeland ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Gewesten, en Bewindhebber van de Oost-Indische Compagnie. Van het Sterfgeval van dezen Heere, die door zyne ongemeene verdiensten, en diensten aen deze Provincie, zich by groot en kleen zeer bemind gemaekt heeft, is plegtig kennisse gegeven aen de Steden Vere en Vlissingen, daer hy, geduurende de minderjarigheid van zyne Hoogheid, de Magistraets-bestelling hadt. Zyn Lyk is, den 19 dezer, in een Lykkoets met zes paerden, gevolgd van twee andere Koetsen, ieder met twee paerden bespannen, en verzeld van de Livery Bedienden, en zestien Booden van Staet, in de gemelde Hofplaetse, aen een jagt gebragt, en met hetzelve naer de Heerlykheid Geldermalsem overgevoerd, om aldaer in het Familiegraf bygezet te worden.

GOES. Den 9 van deze Maend, verwisselde binnen deze Stad het tydlyke met het eeuwige, in den ouderdom van byna vierenzeventig jaren, de Heer Mr. *Kornelis Keetlaer*, Raed in de Vroedschap en Oud Schepen van deze Stad. Hy was een Broeder van de Heeren Dignus Keetlaer, die Raedpensionaris van Zeeland, en François Keetlaer, die Raedsheer

in

in den Hoogen Raede van Holland, Zeeland en Vriesland geweest is. Hy laet eene talryke Familie na, onder welke drie Zoonen, die den Goesschen en Zirikzeeschen Raed reeds als Burgemeester en Vroedschappen vercieren.

VERANDERINGE ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

ACHTKARSPELEN. De Heeren Gedeputeerde Staten van deze Provincie, by eenen brief van den 7 dezer Lentemaend, aen de Heeren Staten kennisse gegeven hebbende, dat de Heer Ankus van Haersma, Grietman van deze Grietenye, overleden zynde, zy, in gevolge de order van regeringe hier te lande, door de Stemgerechtigde Ingezetenen hadden doen formeeren eene Nominatie, waerop gebragt waren de Heeren *Daniel de Blocq van Haersma*, *Nikolaes Arnoldi* en *Kornelis van Haersma*, en dat zy, amtshalve, zich verpligt vonden dit Drietal aen hunne Ed. Mog. als Voogden over den minderjarigen Heere Erfstadhouder, te presenteren; zoo hebben hunne Ed. Mog., by een Besluit van den 12 dezer, uit dezelve tot Grietman van deze Grietenye benoemd en aengesteld de Heer *Daniel de Blocq van Haersma*, met aenschryvinge aen de Heeren Gedeputeerden, om denzelven onder solemnelen eede te brengen en met de nodige commissie te voorzien.

GRONINGEN. Den 7 van deze Lentemaend, overleedt, alhier, in het zestigste jaer zyns ouderdoms de Heer *Reneke Busch de Marees*, Oudste Burgemeester van deze Stad, Raed in het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam wegens deze Provincie, Bewindhebber van de West-Indische Compagnie ter Kamer van deze Stad, Curator van de Provinciale Academie, en oudste Ouderling van de Nederduitsche Gereformeerde Kerke alhier.

In deszelfs plaetse is tot Curator van de Academie verkozen de Heer Raedsheer *W. Wolthers*; en is tot Raed in de Admiraliteit te Amsteldam, van wege deze Provincie, benoemd de Heer Raedsheer *J. W. Folkers*, Gedeputeerde Staet van deze Provincie; waertoe, in plaetse van dezen Heer, benoemd is de Heer Secretaris *Siccama*.

Vyf dagen daerna verloor deze Stad ook zynen Presi-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

siderenden Burgemeester, den Heer *Wicher van Swinderen*, die, den 12, het tydlyke met het eeuwige verwisselde. Hy was ook Bewindhebber van de West-Indische Compagnie ter Kamer van Stad en Lande.

In deszelfs plaetse is, den 22 daeraenvolgende, door hunne Ed. Mog., de Heeren Burgemeesteren en Raed van deze Stad, tot Burgemeester aengesteld de Heer JOOST DE VALCKE; wiens Raedsheersplaets wederom vervuld is, door den Heere *H. van Sysen*, thans zitting hebbende in de Provinciale Rekenkamer.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 19 Maert.

	By de Z. Zak.
TARW. O. W. Zeeuws.	19 a 20 ß
—— N. W. dito .	14 a 17 ß
—— Blaeuwe .	13 a 15 ß
—— Zomer .	12½ a 14½ ß
ROGGE, Zeeuws. .	8 a 9½ ß
ERTEN, Graeuwe .	12 a 22 ß
—— Blaeuwe .	13 a 20 ß
—— Witte .	9 a 12 ß
Witteboonen .	7 a 14 ß
	by 't Last.
BOEKW., Vl. enz. op 154 ß	a 16½ £
GARST, Winter .	13¾ a 15 £
—— Zomer .	12 a 13¼ £
HAVER, Zeeuws. .	7½ a 10 £
KOOLZAED, Zeeuws.	36 a 43 £
PAERDEBOONEN.	14 a 17 £

Rotterdam, den 19 Maert.

	by den Steen.
VLAS, Allerbest	30 a 32 st.
—— Best	28 a 29 st.
—— Middelsoort	25 a 27 st.
—— Gemeen	23 a 24 st.
—— Slegt	21 a 22 st.

Leiden.

	by 't Vierend.
HOOIBOT., 3 Maert	26 a 27 - :
—— 10, en 17 dito	27 a 28 - :
—— 24 dito	29 a 30 - :
—— 31 dito	25 a 26 - :
GRASBOT., 3 Maert	33 a 34 - :
—— 10 en 17 dito	35 a 36 - :

NEDERLANDSCHE

JAERBOEKEN.

APRIL.

MDCCLXIV.

GELDERLAND.

NYMEGEN.

Den 13 van deze Grasmaend hebben de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provincie, op den gewonen Landdag, binnen deze Stad vergaderd, een Plakaet vastgesteld, ter *veranderinge van het Wagenspoor, welk tot nog toe in 't Kwartier van Nymegen in gebruik is geweest*, luidende als volgt: NYMEGEN.

De Staten des Furstendoms *Gelre* en Graefschaps *Zutphen* allen den genen, die dezen zullen zien of hooren lezen, *doen te weeten*; Alzoo Wy dagelyks meer en meer ondervinden, dat, door de verscheidenheid van Wagenspooren, welken in het Kwartier van *Nymegen* nog in gebruik zyn, diverse inconveniënten, strekkende tot groot ongerief, zoo van Vreemden als Ingezetenen, worden veroorzaekt: waerom Wy, daer in willende voorzien, goedgevonden hebben te ordonneren en te statuëren, gelyk Wy ordonneren en statuëren by dezen; *In 't Kwartier van Nymegen moet het Wagenspoor de zelfde wydte hebben, als in de beide andere Kwartieren.*

Dat, voortaen het zelfde Spoor, als in de Kwar-

NYMEGEN.

In 't Kwartier van Nymegen, moet het Wagenspoor de zelfde wydte hebben, als in de beide andere Kwartieren.

tieren van de *Graeffschap* en *Veluwen* in gebruik is; en het welk de wydte heeft van vier en een halve voet Amsteldamsche Maet, of vier voet en drie vierde duim Rhynlandsch, de Vellingen gerekend dik twee en een half duim, en dan midden op midden, of eene Velling binnen, en de andere buiten werks gemeten; in het Kwartier van *Nymegen*, en dus de gehele *Provincie* door, zal plaets hebben.

Dat, ten dien einde een Wagenmaker of Timmerman, of wie het ook zy, aen een Wagen, Kar, Chaise of ander Rytuig, aen een Ingezeten van het Kwartier van *Nymegen* toestendig, geen andere As zal mogen maken, dan die tot het *Graeffschapsche* en *Veluwsche* Spoor is geapproprieërd, en op welke As de Maker zyn Naem of Merk; benevens de vermelding van het jaer, waer in de As gemaekt is, zal hebben te zetten; alles op eene poene van zes Guldens, t'elkens, by contraventie, door den Maker voor ieder As, op een ander Spoor gemaekt, te verbeuren. Zoo nogthans, dat de Assen voor Postwagens, Koetsen, Karren en Chaisen zoodanig gemaekt zullen mogen worden, dat, door invoeginge van klossen, op wyder Spoor konnen worden gezet.

Dat, ook van ieder Wagen, Kar of ander Rytuig, in het Kwartier van *Nymegen* t'huis horende, welk, na verloop van den 1 May 1765, op gemene Wegen wordt bevonden, zonder dat met Assen; tot het *Graeffschapsche* of *Veluwsche* Spoor, in voege voornoemd, geapproprieërd, is voorzien, zal verbeurd worden de somma van zes Guldens; Alles met dezen verstande, dat iemand, die buiten 's Lands reist, of van buiten inkomt; het zy Ingezetenen of Vreemde; deze Boete niet zal onderhevig zyn.

En op dat enz.

Van wege zyne Majesteit, den Koning van Pruissen, aen den Heere Verelst, buitengewoon Gezant van dezen Staet te Berlyn, eenige representatien gedaen zynde, ten opzichte van de aenhoudende Wild- en Houtdieverye, in

de

de Landen en Bosschen van dien Vorst, door de Ingezetenen van de Heerlykheid Groesbeek; in deze Provincie gelegen en aen het Kleefsche grenzende; hebben de Heeren Staten van deze Provincie, daervan kennis gekregen hebbende, begreepen, dat gewone en gemene middelen tot het doen ophouden van dat kwaed niet toereikende genoeg waren, en daerom gemeend geen grooter blyk van oplettendheid voor zyne Koninglyke Majesteits representatien te kunnen geven, dan, door van den gemenen weg in dezen eenigzins af te gaen, en hun toevlugt tot buitengewone middelen te nemen; om daer door niet alleen een openbaer getuigenis te geven, hoe weinig zy genegen waren, diergelyke euveldaden, als waerover geklaegd was, te dulden, en door de vingeren te zien, veel min hunne Onderdanen daer in te verschonen; maer ook, hoe hunne ernstige meening en gezindheid was, om dezelven, als de noodzaeklykheid zulks vereischte, door strenge en sterke middelen tegen te gaen, en zoo mogelyk uitteroeien. En hier toe diende de volgende Publicatie, den 18 van deze Grasmaend vastgesteld, en vervolgens openlyk afgekondigd. NYMEGEN.

De Staten des Furstendoms *Gelre* en Graefschaps *Zutphen*, allen en een iegelyk, die deze zullen zien of horen leezen, salut; doen te weeten: Alzoo tot onze kennisse is gekomen, dat; niet tegenstaende, in ons Plakaet van den 18 October 1721, in 't byzonder een zeer ernstige voorziening is gedaen, tegens de Hout- en Wild-Dieven, die, zich in de Heerlykheid Groesbeek ophoudende, het Kleefsche Woud en andere Wildbanen van Zyne Koninglyke Majesteit van Pruissen. *De Staten verbieden het stelen van Hout of Wild, in de Boschen en Landen van den Koning van*

NYMEGEN.

De Staten verbieden het stelen van Hout of Wild, in de Bosschen en Landen van den Koning van Pruissen.

van Pruissen merkelyke schade kwamen toe te brengen; nogthans dit kwaed niet alleen niet heeft opgehouden, maer zelfs, van tyd tot tyd, zoodanig he toegenomen, dat het zelve continuele klagten van de Kleefsche Regering heeft veroorzaekt; en dat, al nu ook, van wege Zyne Koninglyke Majesteit van Pruissen, daer over directe repræsentatien zyn gedaen; en dat onze serieuse intentie is, om niet alleen die genen, welken zich aen zulke Dieveryen mogten schuldig maken, rigoureus te doen straffen; maer ook, om het kwaed zelve op 't krachtigste tegen te gaen, te beletten en uit te roeien, en daer toe, zoo geen zagte en waerschouwende gemene middelen meer mogten helpen, strenge en sterke te gebruiken.

Zoo is 't, dat Wy aen allen en een iegelyk, in dezen *Furstendomme* en *Graefschappe*, alnog wel scherpelyk by continuatie, in gevolge onze vorige Plakaten, en speciael dat van den 18 October 1721, verbieden, van niet te onderstaen in de Landen of Bosschen van zyne Koninglyke Majesteit van Pruissen eenig Hout te steelen, of Wild, 't zy grof of klein, te jagen, vangen of schieten, veel min tot het een of ander eenig geweld, of by troepen, of ook alleen, te gebruiken: alles op pœne in voorgemelde Plakaten uitgedrukt.

En dat Wy, voorts in 't byzonder, met betrekkinge tot de Ingezetenen van de Heerlykheid Groesbeek, of die zich aldaer mogten ophouden, tot beter bereikinge van ons oogmerk, hebben goedgevonden, dat zullen plaets hebben en strict geobserveerd en geëxecuteerd worden de volgende poincten en artikelen.

I. Dat gene Ingezetenen van Groesbeek; die genen nogthans, welken, wegens den Heer, tot de exercitie van de Jagt, of wegens den Officier tot dienste van 't Gericht mogten worden gebruikt, uitgezonderd; in hunne Huisen of Woningen zullen mogen hebben, of zich bedienen van eenige Snaphanen of ander Schiet-Geweer; Pistoolen of kort Geweer alleen uitgezonderd; by pœne, dat, zoodanige Snaphanen of Schiet-Geweer by hen gevonden wordende,

derde, of ook, dat zich van Pistolen of kort Geweer buiten hunne Huisen of Woningen bedienen mogten, in beide die gevallen daer over respective arbitralyk zullen worden gestraft, naer omstandigheden van zaken, 't welk altyd crimineel zal worden behandeld, en welke straffe ten minsten in een confinement voor een jaer in een Tuchthuis zal moeten bestaen.

NYMEGEN.

De Staten verbieden het stelen van Hout of Wild, in de Bosschen en Landen van den Koning van Pruissen.

II. Dat een ieder zy gewaerschouwd, dat die gene, welke, op 't roepen van de Kleefsche Bedienden om te blyven staen, niet mogt goed vinden daer aen te voldoen, te wagten zal hebben, dat op hem vryelyk met scherp door die Bedienden zal mogen worden geschoten, zonder dat de Richter van Groesbeek zich dit zal aentrekken; terwyl zoo een zich zelven zal hebben te wyten, dat hy, door niet te willen blyven staen, en zich aen een onderzoek te onderwerpen, zich aen dit gevaer vrywillig heeft bloot gesteld.

III. Dat het, geduurende de tyd van drie jaren, na de publicatie dezes, aen de Kleefsche Bedienden zal vrystaen, om ook in de Heerlykheid Groesbeek de Delinquanten in dezen te vervolgen en te apprehenderen.

IV. Dat die zoodanig geapprehendeerd zyn wel aenstonds in handen van den Richter der Heerlykheid zullen moeten worden overgegeven; doch dat het echter aen de Kleefschen zal zyn gepermitteerd om, geduurende denzelven tyd van drie jaren, van dezelve Personen, na de overgifte, extraditie van hunne Personen te verzoeken, om aldaer, naer de Wetten van de Plaets, alwaer gedelinqueerd hebben, gestraft te worden, waer in de Ingezetenen van Groesbeek te wagten hebben, dat alle faciliteit zal worden gebruikt.

V. Dat, wanneer al de een of ander van deze Ingezetenen mogt ontkomen, dezelve al mede, geduurende den tyd van drie jaren, op requisitie van de Kleefsche Regering, Officier of Gericht, door den Richter van Groesbeek zal worden geapprehendeerd, en zelfs daer aen worden overgegeven; mits dat, zoo in dit, als in 't geval van den voorgaenden artikel, het bewys van 't geen zich tot zynen laste mogt voor-

NUMMEGEN. doen, sufficiënt genoeg zal worden gevonden; waer over het oordeel aen 't Hof Provinciael wordt overgelaten, indien de Richter dezer Heerlykheid daer omtrent eenige zwarigheid mogt hebben of maken.

De Staten verbieden het steelen van Hout of Wild, in de Bosschen en Landen van den Koning van Pruissen.

VI. Dat onverminderd het gunt voorsz., de straffe ten aenzien van 't steelen van Hout of Wild uit de Landen of Bosschen van zyn Majesteit, den Koning van Pruissen, voor 't toekomende wordt gedeclareerd altyd crimineel te zullen zyn, en zoo een Delinquant aanstonds als een criminele zal moeten worden behandeld, zonder dat voor af tot eenige pecuniële boete zal mogen worden gecontendeerd.

VII. Dat, door het gestatuëerde in den 3, 4 en 5 artikelen, de Richter der Heerlykheid Groesbeek zich in genen dele ontheft en ontslagen zal mogen rekenen, om, uit zich zelven, op zoodanige Delinquanten te inquireren; Maer wordt in tegendeel denzelven expresselyk geordonneerd, om uit eige beweginge, al kwamen 'er geene klagten van de Kleefse zyde in, naeuwkeurig acht te geven, of eenige suspicien van diefstal van Hout of Wild uit de Bosschen van zyne Majesteit, den Koning van Pruissen, op den een of ander van de Ingezetenen van de Heerlykheid Groesbeek mogten vallen, daer op de nodige recherge, zonder de minste conniventie, te doen, en daer tegens zoo wel in conformité van deze Publicatie te procederen, als in 't generael voorige Lands Plakaten, op het steelen van Hout geëmaneerd, te executeren, zonder daer van eenigzins in gebreke te blyven, ten einde om zich aen geen pligtverzuim in 't waernemen van zyne functie, en de gevolgen van dien onderhevig te maken.

VIII. Dat, om denzelven Richter daer toe te beter in staet te stellen, hy, ten allen tyde, bevoegd zal wezen om huiszoeking by de Ingezetenen te doen, met dat gevolg dat, wanneer hy by den een of ander, in 't Huis, of Schuur, by of tot dat Huis gehorende, eenig Wild of Hout mogt vinden, de Bewoonder of Bewoonders van 't Huis zal of zullen verpligt zyn om aen te wyzen, waer en van wien hy of zy dit Wild of Hout hebben gekregen; En dat, zoo zulks niet mogte konnen of willen doen, zoo een arbitralyk

-lyk zal worden gecorrigeerd, 't zy door een boete, 't zy door een corporele straffe, naer dat het Gericht bevindt, dat de omstandigheden zoo eenen min of meer bezwaren; Of zal hy ook, indien de circumstantiën het zeer waerschynlyk mogten maken, dat zoodanig Wild of Hout, buiten zyne kennisse en zonder zyne oogluikinge, in zyn Huis of Schuur was verstooken, tot een expurgatoiren Eed mogen geadmitteerd worden, en tot het præsteren van dien gehouden zyn, met dat effect, dat zoo, daer toe gecondemneerd, dien weigerde af te leggen, hy, als een dief, in voege voorf. zal worden gestraft.

NYMEGEN.

De Staten verbieden het stelen van Hout of Wild, in de Bosschen en Landen van den Koning van Pruissen.

IX. Dat met dit zelfde oogmerk aan allen en een ieder wordt bevolen, om zich het geven van getuigenis der waerheid, op requisitie van den Richter, niet te onttrekken; maer om in tegendeel gewillig zich te betonen, om alles getrouwlyk, by 't nemen van informatien, aen den Richter te openbaren; by pœne dat, zoo daer na mogt worden ontdekt, dat iemand iets willens en wetens mogt hebben achtergehouden, hy daer over, naer rigueur, in rechten zal worden vervolgd, en na gelegenheid van de zaek gestraft.

X. Dat aen dien genen, welke een Plegtigen aen 't steelen van Hout of Wild uit de Landen of Bosschen van zyne Koninglyke Majesteit van Pruissen vrywillig mogt komen te ontdekken aen den Richter of zynen Stadhouder, zoodanig, dat die in handen van Justitie zal komen te geraken, en van 't feit zal worden overtuigd, tot een præmie voor ieder Persoon zal gegeven worden vyftig guldens, uit de Domeinen dezer Provintie te betalen; en dat boven dien, zoo deze Ontdekker een Medepligtige mogte zyn, impuniteit voor zichzelven zal genieten, en in 't generael de naem van den Aenbrenger, des begerende, zal worden gesecreteerd.

Van deze Publicatie werdt een Afschrift gezonden aen de Staten Generael der Vereenigde Gewesten, met verzoek, dat hunne Hoog Mog. den Heere Verelst in staet wilden stellen, om, op eene convenabele wyze, het ge-

NYMEGEN. presenteerde door den Minister van zyne Pruissische Majesteit te beantwoorden; in hoope, dat dezelve daer door overtuigd zoude worden van hunner Ed. Mog. geneigdheid; om hem, zoo veel in hun was, te gemoet te komen; en in verwagting dat hoogstdezelve, van zynen kant, aen de Kleefsche Regering de nodige orders zal laten afgaen, ten einde op het gedrag van de Kleefsche Ingezetenen insgelyks moge worden gelet, op dat die den naem van de Ingezetenen van Groesbeek niet misbruiken, om een schyn van onschuld te vertoonen, noch met dezelven zamenspannen om Hout of Wild te steelen: en, wanneer in 't vervolg wederom stof tot klagten zoude mogen voorkomen, dat die van Kleve zich alsdan niet zouden mogen vergenoegen, om hunne bezwaren met woorden alleen voor te stellen, maer gehouden zullen zyn, dezelven met behoorlyk bewys te bekleeden. Ingevolge van dit verzoek hebben de Heeren Staten Generael den Brief, waerin het zelve vervat was, benevens de gemelde Publicatie, aen hunnen Gezant te Berlyn gezonden, om van den inhoud daervan kennisse te geven, daer het behoort, en verders dat gene te verrichten, welk in 't verzoek der Heeren Staten van deze Provincie begreepen was.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE. Schoon men in 't eerst, niet zonder reden, vreesde dat de Muiteryen, door de Slaven in Rio de Berbice aengericht, ook zouden over-

overslaen tot de Colonien van Suriname en Issequebo, heeft echter de tyd geleerd dat de Negers aldaer gene de minste pogingen gedaen hebben om zich van het juk, waeronder zy liggen, te verlossen. Doch dit niet tegenstaende, hebben de Ed. Groot Achtb. Heeren van de Societeit van Suriname geoordeeld, zoodanige maetregelen te moeten nemen, als diennen konden om die bloeiende Volkplanting voor diergelyke rampen en onheilen te bewaren. Ten bewyze hier van strekt een Brief, door dezelven, reeds in Hooimaend dezes jaers, aen de Heeren Staten Generael van de Vereenigde Provincien geschreven; welks inhoud uit de volgende Resolutie van hunne Hoog Mog. kan afgenomen worden.

'S GRAVENHAGE.

Lunae den 18 *July*.

Ontvangen een Missive van Directeuren van de Societeit van Suriname, geschreven te Amsteldam, den zesden dezer loopende maend, houdende, dat de perplexiteit, waerin zy zich bevonden, door den ramp, aen de Colonie de Berbice overgekoomen, door hare mutinerende Slaven, en de rechtmatige vreze van eene zoo florisante Colonie van dezen Staet, als Suriname, mede aen zoodanige rampen en onheilen geëxponeerd en bloot gesteld te zien, hen verpligtte ter kennisse van hunne Hoog Mog. te brengen, dat zy, na naeuwkeurig examen, niet anders hadden kunnen bespeuren, dan dat dit ongeluk, aen de Berbices overgekoomen, speciael was veroorzaekt door het gering getal van Blanken, en daer en tegen de overmagt van het getal der Zwarten; dat zulks precies het geval was, waerin die van Suriname ook verseerden, dewyl zy op het Boek van hunne Hoofdgelden bevonden, dat tegens een getal van omtrent zes en dertig duizend Slaven of meer, zoo Mans als Vrou-

Directeuren van de Societeit van Suriname verzoeken, dat hunne Hoog Mog. aen Gouverneur en Raden van Policie doen aenschryven om by ieder twintig Slaven een Blanken te houden.

's GRAVENHAGE.

Vrouwen, op de Plantagien en in de Huisen van Paramaribo, zich niet meer bevonden dan een getal van omtrent dertien honderd Blanken, zoo Mans als Vrouwen; dat dit getal zekerlyk te gering was om resistentie te doen naer behoren, in cas deze Slaven, gezamenderhand, tegen hunne Meesters kwamen op te staen, zonder dat nog eens hier by in comparatie bragten de bevredigde Boschnegers, die zich in zoo nare omstandigheden by hen zouden kunnen voegen, en welker getal, schoon hun niet ten vollen bekend, mede al aenzienlyk en formidabel was; dat om de overmagt der Slaven te balanceren en ze meerder in tugt te houden, en zelfs te preveniëren en toe te zien, dat zy niet *ultra modum* wierden gecastigeerd, of willekeurig buiten de Justitie met den dood wierden gestraft, de eerste aenleggers van de Colonie, in den jare zestien honderd twee en negentig, dit geval reeds in opmerkinge hadden genomen, en gestatueerd, dat by ieder tien Slaven een Blanke zoude moeten worden gehouden; doch dat in 't vervolg bevonden was dat die last voor den Planter te zwaer en te drukkende was, echter de noodzaeklykheid om een genoegzaem aental van Blanken op ieder Plantagie te onderhouden, aenleiding hadt gegeeven om, zonder dat groot oogmerk uit het oog te verliezen, dat Plakaet in zoo verre te verligten en te mitigeren, dat men, in plaetse van by ieder tien Slaven een Blanke te houden, zoude kunnen volstaen met by ieder twintig Slaven een Blanke te houden, gelyk hunne Hoog Mog. zouden kunnen zien uit de Resolutien van Gouverneur en Raden van Policie, in dat is den zevenden January zestien honderd twee en negentig en den dertienden Mey zestien honderd negen en negentig, nevens de voorschreve Missive gevoegd.

Directeuren van de Societeit van Suriname verzoeken, dat hunne Hoog Mog. aen Gouverneur en Raden van Policie doen aenschryven om by ieder twintig Slaven een Blanken te houden.

Dat de Directeuren, op die gronden, mitsgaders op de vruchtelooze tentamina, door den Gouverneur Crommelin en den Hove van Policie gedaen, hunne Hoog Mog. verzogten het onderwerp dezer zake in serieuse overweginge te nemen, en om vervolgens, met de meeste spoed, aen Gouverneur en Raden van Policie te doen aenschryven, dat zy immediaet, en

ZOR-

zonder eenig het minste uitstel, den inhoud van de hier voren gemelde Resolutie van Gouverneur en Raden, in dato den dertienden Mey zestien honderd negen en negentig, doen renoveren en *in viridi* herstellen, met recommandatie om de stipte observantie en achtervolginge van dien met allen ernst waer te koomen en te doen observeren.

Dat de Directeuren voornoemd, om van zich af te weren de blaem, als of zy, uit hoofde der calamiteiten en omstandigheden, thans exsterende, zich, ten laste der Planters en Ingezetenen, zouden trachten te verryken, en hunne Financien te verbeteren, door de vermeerderinge der Hoofdgelden, die uit zoodanige augmentatie van Blanken van zelfs voortvloeiden, in tegendeel bereid waren, dezelve Planters en Ingezetenen, met Sacrificie van het Recht, hun uit hoofde van het vierde Artikel competerende, om, namelyk, vyftig pond Suiker te genieten voor Hoofdgeld, welk zy met recht wegens deze Vermeerdering van Blanken zouden kunnen doen vorderen, het zelve na te geven, en aen allen en een ieder Planter, die, uit hoofde dezer Resolutie, meerder Blanken in zyn dienst genoodzaekt is te nemen, dan hy ten tyde van het emaneren van dit Plakaet hadt gehad, by provisie voor den tyd van tien jaren, exemtie te verleenen, en kwyt te schelden het meerder Hoofdgeld, dat hun anderszins, uit hoofde van het gemelde vierde Artikel van den Octroije, zoude competeren.

's Gravenhage.

Directeuren van de Societeit van Suriname verzoeken, dat hunne Hoog Mog. aen Gouverneur en Raden van Pollicie doen aenschryven om by ieder twintig Slaven een Blanken te houden.

Waerop gedelibereerd zynde, hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Holland en West-Vriesland de voorschreve Missive en Bylagen copiëlyk overgenomen, om in den haren breder gecommuniceerd te worden.

En is dien onverminderd goedgevonden en verstaen, dat Copie van de voorschreve Missive en Bylagen gesteld zal worden in handen van de Heeren van Heeckeren tot Kell en andere hunner Hoog Mog. Gedeputeerden tot de Zaken van de West-Indische Compagnie, om te visiteren, examineren en van alles alhier ter Vergaderinge rapport te doen.

Het

's Graven-hage.

Het liep aen tot den 2 van deze Wintermaend, eer hunne Hoog Mog. op nieuw over het verzoek van de Directeuren van de Societeit raedpleegden; doch op dien dag namen dezelven daeromtrent het volgende Besluit:

Veneris den 2 December.

Besluit van hunne Hoog Mog. op het verzoek van Directeuren voornoemd.

By resumtie gedelibereerd zynde op de Missive van Directeuren van de Societeit van Suriname, geschreeven te Amsteldam, den zesden Juny laetstleden, en den achtienden daer aen volgende ter Vergaderinge ingekoomen, houdende (hier was de brief, wederom, geheel ingevoegd).

Is goedgevonden en verstaen, dat Gouverneur en Raden van Policie en criminele Justitie in de Colonie van Suriname zal worden aengeschreven, dat zy, zonder eenig het minste uitstel, den inhoud van de Resolutie van Gouverneur en Raden voorschreven, in dato den dertienden Mey zestien honderd negen en negentig, doen renoveren, met recommandatie om de stipte observantie en achtervolging van dien met allen ernst naer te komen en te doen observeren, met die alteratie nogthans dat, in plaetse van de pœnaliteit van duizend ponden suiker, by de voorschreve Resolutie gesteld, zal moeten worden gesteld een Boete van vyfhonderd Guldens Hollandsch, voor ieder Blanken, dien de Planters bevonden zullen worden minder te houden dan die Resolutie dicteert; dat voorts allen en een iegelyk der Coloniers en Planters, die minder Blanken op hunne respective Plantagien bevonden zullen worden te hebben, dan by de voorschreve Resolutie wordt gerequireerd, te weten een Blanken tegens twintig Slaven, gehouden zullen zyn de manquerende te suppleren, binnen den tyd van drie maenden, of eerder, indien zy daer toe bekwame subjecten in de Colonie zullen weeten te vinden, en zoo niet, alsdan, ten langsten en in allen gevalle, binnen den tyd van twaelf maenden, na dato van het defect, op een boete van vyfhonderd Guldens;

dens, als voren, en dat de respective Coloniers en Planters gehouden zullen zyn, niet alleen volgens het oude gebruik, de respective aengevingen van het getal hunner Blanken te doen onder eede, maer ook op de daervan te formeren Lysten duidelyk uit te drukken de namen der Blanken bedienden, die zy op hunne Plantagien hebben.

'S GRAVENHAGE. *Besluit van hunne Hoog Mog. op het verzoek van Directeuren voornoemd.*

Dat ook Copyen van die Lysten zullen moeten worden ter hand gesteld aen den Raed Fiscael, ten einde dezelve naeuwkeurig zal hebben te vigileren en toe te zien, dat de voorschreve hunner Hoog Mog. salutaire ordres en intentie, in het vervolg promt en exactelyk worden naergekomen en voldaen, alles nogthans met dien verstande en modificatien, dat, indien iemand niet meer dan drie Blanken op zyne Plantagien zoude willen hebben, hetzelve aen hem zal worden gepermitteerd, mits dat hy voor ieder Blanken, die hy, naer rato van het getal zyner Slaven, meerder zoude moeten houden, jaerlyks aen de Kasse der Wegloopers zal hebben te furneren eene somme van tweehonderd vyftig Guldens Hollandsch, om daer voor, in cas van noodzaeklykheid de vereischte Blanken te kunnen huuren of houden, om te dienen en geëmplooiëerd te worden tegens de Wegloopers, daer en zoodanig als hetzelve zal bevonden worden te behooren.

En dat, voorts, conform de offerte, by de Directeuren van de Societeit gedaen, om van zich af te weeren de blaem, als of, uit hoofde der calamiteiten en omstandigheden, thans exsterende, ten laste der Planters en Ingezetenen zich zouden trachten te verryken, en derzelver Financien te verbeteren door de vermeerderinge der Hoofdgelden, uit zoodanige augmentatie van Blanken voortvloeiende, dezelve Planters en Ingezetenen, die, uit hoofde dezer Resolutie, meerder Blanken in hun dienst genoodzaekt worden te nemen, dan zy ten tyde van het emaneren van dit Plakaet hebben gehad, by provisie voor den tyd van tien jaren, exemtie en kwytschelding zullen genieten van het meerder Hoofd-geld, a vyftig ponden suiker per hoofd, het geen zy anderszins, uit hoofde

's GRAVENHAGE. hoofde van het vierde Artikel van den Octrooie aen Directeuren verschuldigd zouden zyn.

En zal Extract van deze hunner Hoog Mog. Resolutie gezonden worden aen Directeuren van de Societeit van Suriname, om te strekken tot derzelver naerichtinge.

Over dit Besluit vonden zich eenigen van de voornaemste Belanghebbenden in de Colonie van Suriname ten hoogsten bezwaerd, zoo ten opzichte van de wyze, op welke het zelve in de waereld gekomen was; als om dat 'er, in de tegenswoordige tydsomstandigheden, geene redenen zyn, tot het nemen van zoodanige Maetregelen, omtrent de veiligheid en bescherming van de Volkplantinge, en eindelyk ook, om dat het houden van een zeker zental van Blanken volstrekt ondoenlyk was, zoo men de gansche Colonie niet wilde ten gronde doen gaen. Zy deden derhalve, door hunne Gemagtigden, het volgende Verzoekschrift, op den 16 van de nu afgeloopene Lentemaend, ter Vergaderinge van hunne Hoog Mog. inleveren, ten einde die Resolutie wederom vernietigd, of ten minsten voor eerst buiten kracht gesteld mogte worden.

Aen de Hoog Mogende Heeren, de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.

Geven, met behoorlyke eerbied, te kennen *Theodore van Marselis*, *Mattheus Freber*, en *Mr. Jan Frederik Bachman*, Gemagtigden van vele voornaemste en meest gedistingueerde ge-interesseerden in de Colonie van Suriname, alhier te Lande woonachtig; dat aen hun Supplianten, en derzelver Principalen, ter kennisse gekomen zynde zekere uwer

Hoog

Hoog Mog. Resolutie, genomen en gearresteerd den 2 December des jongst afgeloopenen jaers 1763, ter gelegenheid van eene Missive van Directeuren der Societeit van Suriname, den 6 July deszelven jaers geschreven; en den 18 daer aen volgenden ter Vergaderinge van U Hoog Mog. ingekomen; op het subject van het hebben en onderhouden van een zeker getal Blanken op de resp. Plantagien in de gemelde Colonie; waer van een Copie aen dezen is geannexeerd; en voorts overwogen hebbende, aen de eene zyde, de gunstige permissie en vryheid, welke U Hoog Mog., ten allen tyde, aen de resp. Ingezetenen van en Geinteresseerden in de meergemelde Colonie hebben verleend en gegeven, om, in gevalle zy tegens de eene of andere Resolutie, by U Hoog Mog. genomen, vermeinen zouden eenige gefundeerde klagten te hebben, derzelver Vertoogen deswegens, met behoorlyke eerbied, ter tafel van U Hoog Mog. te mogen brengen; en aen de andere zyde, het notabele en dringende bezwaer, welk zoo der Supplianten Principalen, als in 't gemeen alle de Planters en Ingezetenen van meergem. Colonie, by de voorsz. uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 2 December 1763, vermeinen te hebben; zy Supplianten mitsdien te rade geworden zyn van de voorsz. uwer Hoog Mog. gracieuslyk verleende Vryheid by dezen met betamelyke eerbied gebruik te maeken.

Ten welken einde zy Supplianten de Vryheid nemen aen uwe Hoog Mog. by dezen

In de eerste plaetse, voor te dragen, dat de redenen van derzelver bezwaer, tegens de voorgemelde uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 2 Decemb. 1763, *niet alleen* gefundeerd zyn, *met relatie tot de wyze op welke* dezelve Resolutie is in de waereld gekomen; zonder eenig verhoor of concurrentie, 't zy van Gouverneur en Raden of de Coloniers en Planters in Suriname; 't zy ook van der Supplianten Principalen, of eenige andere Geinteresseerden in de gemelde Colonie, welken hier te Lande woonachtig zyn; nietegenstaende het opstellen of heffen van nieuwe Impositien of Lasten tot conservatie of soutien van de

's GRAVENHAGE.

Veele Belang-hebbenden in de Colonie Suriname verklaren zich bezwaerd over het Besluit van hunne Hoog Mog. en verzoeken, dat betzelve vernietigd of buiten kracht gesteld moge worden.

'S GRAVENHAGE.

Veele Belang hebbenden in de Colonie Suriname verklaren zich bezwaerd over het Besluit van hunne Hoog Mog. en verzoeken, dat hetzelve vernietigd, of buiten kracht gesteld moge worden.

meergem. Colonie; niet alleen by het 30 Art. van den Octrooie, in den jare 1682, als een particulier Privilegie aen de Coloniers en Planters vergund en geaccordeerd, ten zulken effecte zelfs, dat, daer van, volgens de Voorrede van het zelve Octrooi; nooit, zelfs niet by de Magten van den Lande, ten nadeele van dezelve Coloniers en Planters zoude mogen worden gerecedeerd; is gereserveerd particulier aen Gouverneur en Raden, met approbatie van U Hoog. Mog. en Heeren Bewindhebberen, en aen Directeuren voorsz. ter contrarie zulks particulierlyk, ingevolge het vierde Art. van denzelven Octrooie, geinterdiceerd; maer ook boven dien nog, in den jare 1713, wanneer de Renovatie juist van dezelve Resolutie van Gouverneur en Raden van den 13 Mey 1799, welkers Renovatie nu wederom door Directeuren van de meergemelde Colonie verzocht, en thans, by uwer Hoog Mog. voorsz. Resolutie de dato 2 December 1763, geaccordeerd is; in consideratie kwam, de serieuse overweging, of en in hoe verre die Renovatie zoude kunnen geschieden, speciael door U. Hoog Mog. zelven, ingevolge het meergemelde Octrooi aen Gouverneur en Raden is gedemandeerd; *nochte ook alleen ten Opzichte van da geringe oorzake*, die 'er is, om in de tegenwoordige tyds omstandigheden deze Colonie, die reeds met zoo vele byna ondraeglyke Lasten bezwaerd is, nog boven dien eene zoo zwaer drukkende last te imponeren; daer niet alleen, zedert eenige jaren, de Vrede met de Bosch-Negers getroffen en door dezelven verscheide blyken hunner getrouwigheid in het aenen te rug brengen van gevlugte en rebellerende Slaven gegeven zyn; maer ook daer en boven, juist en præcies, om dat het houden van vele Blanken op de Plantagien, zedert lange tyden, ruineus voor de gansche Colonie bevonden is, en hierhalven alleen met oogmerk, om deze ondraeglyke last te prevenieren, en, als 't ware, af te koopen, de resp. Ingezetenen van en Geinteresseerden in de Colonie, of wel Gouverneur en Raden in derzelver naemen, wel uit eige vrye beweginge in zo verre hebben willen recederen van het hier voorgemelde Octrooi, aen hun lie-

hadden vergund en geaccordeerd, dat dezelven, in den jare 1748, verzocht en vervolgens, in den jare 1749, van U Hoog Mog. hebben geobtineerd authorisatie, om een apart Fonds tot beteugelinge en destructie der weggeloopene Slaven buiten kosten van de Societeit, en alleen tot laste van de Colonie, op te rechten, mitsgaders nog nader, in den jare 1759, der Supplianten Principalen met Directeuren van dezelve Societeit, onder approbatie van U Hoog Mog., hebben aengegaen eene Conventie, om de zes honderd Man Militie, bereids in dienste van de voorsz. Colonie zynde, te augmenteren met nog een Bataillon van zes Compagnien, ieder van een honderd Man, met hare Officieren, en tot oprechting en onderhoud van dien als anderzins, van de zyde der Coloniers en Planters, jaerlyks te fourneren meer dan tweemael honderd duizend guldens: *maer ook boven dien nog, ter oorzake* van de volstrekte onmogelykheid, die 'er is, om het middel, tot securiteit van de voorsz. Colonie by Directeuren voorsz. voorgeslagen, en in de gemelde Resolutie van U Hoog Mog. de dato 2 December 1759 uitvaet, voor al op de wyze en de voet van de Resolutie van Gouverneur en Raden, in den jare 1699, wanneer deeze Colonie eene geheel andere constitutie en gedaente was hebbende, genomen, in train te brengen en te doen observeren, ten zy met totale ruine van de gansche Colonie; aengezien de Tractementen en het onderhoud van zoo vele Blanken op de resp. Plantagien een verschriklyke somme Gelds jaerlyks beloopen; waer voor byna generhande nuttigheid aen dezelve werdt toegebragt; en boven dien zoo een aenmerkelyk getal Blanken nimmer tot eene behoorlyke onderwerpinge of subordinatie aen het Opperhoofd of den Directeur van ieder Plantagie te brengen zynde, volstrektelyk niet zyn te regeren, nemaer altoos bevonden zyn, door onderlinge dissensien, vrede behandelingen, debauches en opstookingen der Slaven en Slavinnen, gedurig alles in rep en roer te brengen, en alzoo oorzake te zyn van de totale ruïne in 't gemeen van alle de Plantagien, waer by zulks ooit gepractiseerd geworden is.

's GRAVENHAGE.

Veele Belanghebbenden in de Colonie Suriname verklaren zich bezwaerd over het Besluit van hunne Hoog Mog. en verzoeken, dat hetzelve vernietigd of buiten kracht gesteld moge worden.

'S GRAVENHAGE.

En, *in de tweede plaetse*, om deze en meer andere redenen, welken de Supplianten de vryheid genomen hebben by de ten dezen geannexeerde Memorie en Bylagen (waer toe de Supplianten zich ten dezen, kortheids halve, eerbiediglyk refereren,) nader en in 't breede te deduceren, U Hoog Mog. met behoorlyk respect te verzoeken de hier voren gemelde uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 2 Decemb. 1763 te vernietigen en in te trekken, of immers, en in allen gevalle, te verklaren, dat dezelve by provisie geen effect zal sorteren, ter tyd en wylen U Hoog Mog., na ingenoomen advis en consideratien van Gouverneur en Raden van Politie der voorsz. Colonie, mitsgaders na verhoor der Ingezetenen en Geinteresseerden van dezelve Colonie, zoo aldaer als hier te Lande woonachtig, of derzelver Gemagtigden, daeromtrent nader zullen gelieven te resolveren, zoo als U Hoog. Mog. na derzelver hooge wysheid, zullen oordeelen en verstaen te behoren. 't Welk doende, &c.

Om dit verzoek te staven en kracht by te zetten voegden de Gemagtigden van vele voorname Belanghebbenden in de Colonie van Suriname, hier te Lande woonachtig, nevens hetzelve, eene Memorie, waer in de redenen van bezwaer over hunner Hoog Mog. Resolutie omstandig opgehelderd en aengedrongen worden. Dezelve luidde:

MEMORIE, *gedaen maken en de Hoog Mogende Heeren Staten-Generael der Vereenigde Nederlanden overgegeven, uit de namen en van wege Theodore van Marselis, Mattheus Freber, en Mr. Jan Frederik Bachman, gemagtigden, enz.*

Gelyk de in den hoofde dezer genoemde Supplianten van de aldaer insgelyks gemelden Requeste zich flatteren, dat zy geenszins zullen hebben gepecceerd,

eeerd, wanneer zy; zich verlatende op uwer Hoog Mog. eens voor al verleende permissie en Vryheid, om, in gevalle de resp. Ingezetenen van, of de Geinteresseerden in de voorsz. Colonie van Suriname zouden vermeinen eenige gefundeerde klagten te hebben, tegens de eene of andere Resolutie, by U Hoog Mog., aengaende de voorsz. Colonie genomen, deswegens, met behoorlyke eerbied, de nodige Vertoogen aen U Hoog Mog. te mogen doen en gebruik makende van deze byzondere gunste; by de voorsz. Requeste de gronden en redenen van bezwaer; welken vele voornaemste en meest gedistingueerde Geinteresseerden in de Colonie tegens uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 2 December 1763, op het subject van het hebben en onderhouden van een zeker getal Blanken op de resp. Plantagien van dezelve Colonie genomen, vermeinen te hebben; zoo vertrouwd wordt, duidelyk en klaer, schoon kortelyk en succinct, hebben aengewezen: zoo vleien zy Supplianten zich mede, dat U Hoog Mog. het geenszins kwalyk zullen opnemen, wanneer zy, uit consideratie van het gewigt der zake, als waer van niet alleen de welvaert van de voorsz. Colonie en derzelver Ingezetenen, maer ook het bestaen van een groot aental, zoo van voorname Kooplieden, als andere gestingueerde Personen hier te Lande, grootelyks dependeert, mitsgaders uit hoofde van hunne iever en poogingen, om te beantwoorden aen het vertrouwen, welk zoo vele voorname en gedistingueerde Geinteresseerden in de voorsz. Colonie in hen Supplianten hebben gesteld, om aen hunne zorge en vlyt te committeren het voordragen van derzelver ootmoedige Vertoogen tegens de gemelde uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 2 December 1763, de vryheid nemen, om by deze diezelve aldaer geallegeerde gronden en redenen van bezwaer ter Justificatie van der Supplianten verzoek, by dezelve Requeste breder gemeld, nog een weinig nader en breder te detaileren:

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

In welk eerbiedig vertrouwen zy Supplianten, ter zake toetredende, dan, onder het gunstig welbeha-

's GRAVENHAGE.

gen van U Hoog Mog. wat nader zullen trachten te betoogen de *drie*, bereids by de voorsz. Requeste voornamelyk gelegde, gronden, te weten:

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mag. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

In de eerste plaetse, dat de Supplianten en derzelver Principalen by de voorsz. uwer Hoog Mog. Resolutie zyn bezwaerd *met opzichte tot de Wyze, op welke dezelve Resolutie is in de waereld gekoomen*: En

In de tweede plaetse, dat het bezwaer van de Supplianten en derzelver Principalen by de voorsz. Resolutie mede is gefundeerd, *om dat 'er, in de tegenwoordige tyds-omstandigheden, gene redenen ter waereld zyn tot het nemen van zoodanige maetregelen omtrent de veiligheid en bescherming van deze Colonie*; mitsgaders eindelyk

Ten derde, dat ook de *voorsz. uwer Hoog Mog. Resolutie volstrekt impracticabel is, zoo men de gansche Colonie niet wil ruïneren en ten gronde doen gaen.*

Wat dan het *eerste Poinct* betreft, zoo nemen de Supplianten de vryheid, uwe Hoog Mog. te herinneren, dat, door hen Supplianten, by de voorsz. Requeste aen U Hoog Mog. bereids is voorgedragen, dat by de Fundamentele Conditien, op welken, in den jare 1682, de Colonie van Suriname ten besten van derzelver Ingezetenen in handen en onder het bewind van Bewindhebberen van de West-Indische Compagnie is overgegaen, (en welke fundamentele Conditien U Hoog Mog. hebben gewild, dat als een byzonder Voorrecht en Privilegie, aen de resp. Coloniers en Planters vergund, zouden moeten worden geconsidereerd, ten zoodanigen effecte zelfs, dat daer van nooit, ook zelfs niet by de hooge Magten van den Lande, ten nadeele van dezelve Coloniers en Planters zoude mogen worden gerecedeerd;) niet alleen *Art.* 20 het opstellen of heffen van nieuwe Impositien of Lasten, tot conservatie of fortien van de meergemelde Colonie, particulier

zynde

zynde gereserveerd aen Gouverneur en Raden van 's GRAVENHAGE. dezelve Colonie, met approbatie van U Hoog Mog. en Bewindhebberen, maer ook zulks, by het *vierde Artikel* van denzelven Octrooie, aen welgemelde Bewindhebberen alleen en in 't geheel expresselyk zynde geinterdiceerd, mitsdien zy Supplianten en hunne Principalen, by uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 2 December 1763, vermeinden grootelyks bezwaerd te zyn, aengezien daer by, op het bloot te kennen geven van Directeuren der Societeit van de voorsz. Colonie van Suriname, aen de Coloniers en Planters wordt opgelegd eene considerabele en, gelyk in het vervolg zal worden getoond, zeer zwaerdrukkende last, zonder eenig ingenomen advis, concurrentie of verhoor, 't zy van Gouverneur en Raden, of de Coloniers en Planters in Suriname, 't zy ook van de Supplianten en hunne Principalen, welken, schoon hier te Lande woonachtig, echter in de voorsz. Colonie, 't zy uit eigen hoofde, of ter zake van Administratien, Commissien als anderzins zeer important geinteresseerd zyn;

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

Hoe zeer nu, Hoog Mogende Heeren, dit eenvoudig Voorstel, zoo de Supplianten vertrouwen, al aenstonds de rechtmatigheid der doleantie van hun Supplianten qq. over de meergemelde uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 2 Decemb. 1763 ten klaersten doet uitblinken, zoo kunnen de Supplianten qq. niet nalaten hier by nog te remarqueren, dat deze reden van bezwaer omtrent de meergemelde uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 2 December 1763 nog des te notabeler zal voorkomen, indien U Hoog Mog. zullen gelieven te overwegen, dat, door Heeren Directeuren van de Societeit van Suriname, tot het obtineren van de voorsz. uwer Hoog Mog. Resolutie, is gearripiëerd een Voorgeven, als of de Colonie Suriname in eenig præsent en eminent gevaer was, om te ondergaen even het zelve ongeluk, als, in den voorlede jare 1763, op eene zeer fatale wyze, aen de Colonie de Berbice is overgekomen: maer, indien zoodanig voorgeven al eens volkomen waerachtig was, voor al ten zulken effecte, dat daeromtrent spoedig en promptelyk

'S GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

behoorde te worden voorzien, (waer van zoo straks nog een enkel woord nader zal moeten gesproken worden;) zoo is het zeker onbegrypelyk, dat Directeuren voorsz. eenige schynbare redenen hebben weten uit te vinden, om aen U Hoog Mog. daer toe een middel aen de hand te geven, dat niet alleen nooit, of ten minsten niet dan zeer langzaem, en na een lang verloop des tyds, in zoo verre kan worden in trein gebragt, dat het van eenig nut en effect zal kunnen zyn, (gelyk mede nog nader blyken zal:) maer dat ook de last der bescherming en conservatie van deze Colonie geheel en al op de schouders der Coloniers en Planters doet vallen; niettegenstaende Directeuren voorsz. al mede uit hoofde van de voorgem. fundamentele Conditien van den jare 1682, als een onverbrekelyk Octrooi en Privilegie aen dezelve Coloniers en Planters geaccordeerd, *Art.* 27, notoir verpligt zyn, om alles, wat relatie heeft tot de bescherminge der Colonie, zonder de Coloniers en Planters met ondraeglyke lasten te bezwaren, zelven te bekostigen; waer voor door de Societeit, gelyk bekend is, zoo considerable Voordeelen van dezelve Colonie worden getrokken. En, Hoog Mogende Heeren, dit zal nog te onbegrypelyker moeten voorkomen, om dat, of wel meenigvuldige malen, en zelfs al van vroege tyden af, hier over differenten tusschen Directeuren voorsz. en de Coloniers en Planters, of Gouverneur en Raden in hunne namen zyn ontstaen, en ook verscheide malen ter tafel van U Hoog Mog. gebragt geweest, zulks nogthans in latere tyden (inzonderheid na dat dit point, in den jare 1733, by zekere grieven, uitname van de Geëligeerde Raden van dien tyd aen U Hoog Mog. gepræsenteerd, zoo ampel is gediscutieerd en gededuceerd geworden, dat 'er niets meerder met opzichte tot dit point kan gezegd worden,) zoo by U Hoog Mog., als by Directeuren voorsz. zelven, is geconsidereerd geworden, als iets, dat niet meer gecontesteerd of in twyffel konde getrokken worden; 't welk evident is, niet alleen daer uit, dat, wanneer in den jare 1713, deswe-

wegens dispuut was ontstaen, en hier tegens verscheide objectien by zeker bericht van Directeuren voorsz. waren geavanceerd, en particulier mede de Renovatie juist van deze zelve Resolutie van Gouverneur en Raden van den 13 Mey 1699, (welkers Renovatie nu wederom door Directeuren voorsz. verzogt, en thans by uwer Hoog Mog. voorsz. Resolutie de dato 2 December 1763, waer over de Supplianten qq. zich thans bezwaerd vinden, geaccordeerd is:) was verzogt, U Hoog Mog., wel verre van op zoodanige Objectien te regarderen, of uit dien hoofde eenig appui te verleenen aen zoodanige ondermyningen van de meergemelde fundamentele Conditien, of het onverbreeklyk Octrooi, aen de Coloniers en Planters tot hunne securiteit vergund, ter contrarie de serieuse overweginge, of en in hoe verre die Renovatie zoude kunnen geschieden, speciael by uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 28 December 1713, hebben gedemandeerd aen Gouverneur en Raden, met verdere qualificatie op dezelve Gouverneur en Raden, om, met concurrentie van Directeuren voorsz., alle andere zoodanige minstdrukkende nieuwe Lasten op te stellen, als tot het in het werk stellen van verdere en meerdere middelen van securiteit, door Gemagtigden van voorsz. Raden en de Coloniers met Directeuren voorsz., te concerteren, en de portien door de Coloniers en Planters daer in by schikkinge en conventie te contribueren, zouden worden gerequireerd; maer ook nog nader uit uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 19 Decemb. 1733, strekkende ter approbatie van de Conventie, tusschen Directeuren voorsz. ter eenre, en de Gemagtigden van de Raden van Politie, mitsgaders van vele voorname en meest gedistingueerde Ingezetenen, Geinteresseerden in dezelve Colonie, ter anderen zyde, ter voldoeninge (na vele Debatten en na het inleveren onder anderen van de voorsz. grieven uit name van de Geëligeerde Raden) aen de zoo evengemelde uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 28 December 1713, op den 8 December bevorens gesloten, waer by ten duidelykste blykt, dat niet

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

alleen U Hoog Mog. hebben begreepen en geaggreëerd, maer ook Direćteuren voorsz. by dezelve Conventie geadvoueerd, dat, of wel door de Coloniers en Planters, by dezelve Conventie, en in dat byzondere geval vry en goedwillig van hunne hier voren by een onverbreeklyk fundamenteel Oćtrooi geacquireerde voorrechten ware gerecedeerd, en die zich zelven by de voorsz. Conventie wel zoodanig hadden willen belasten, als daer by breder staet uitgedrukt, zulks echter alleen zoude zyn en blyven buiten præjudicie van het recht, zoo wel aen de resp. Coloniers en Planters, als aen Direćteuren, uit krachte van het Oćtrooi competerende, en dat dienvolgende de daer by gestipuleerde Contributie voor den tyd van zeven jaren, wanneer daer aen door de Coloniers en Planters zoude wezen voldaen; met de gestelde zeven jaren zoude cesseren en ophouden, en als dan wederom het zelve Oćtrooi exaćtelyk moeten worden naergekomen en achtervolgd; boven en behalven dat daer by dan ook verder het reguleren der nodige belastingen, ten einde de voorsz. Contributie daer uit te vinden, alleen aen Gouverneur en Raden is gedemandeerd geworden. Ja, Hoog Mog. Heeren, de Suppliąnten qq. nemen de vryheid zich, ten dezen opzichte, nog nader te refereren aen het Bericht, door Direćteuren voorsz. zelven nog onlangs, in den jare 1761, ter Vergaderinge van U Hoog Mog. ingeleverd, (het welk ten gevolge gehad heeft uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 19 Maert 1762,) als waer by Direćteuren voorsz., wanneer de Raden van Politie en Criminele Justitie der Colonie van Suriname zich, by zekere Missive en Bylagen, uit derzelver namen geschreven te Paramaribo den 16 July 1760, en ter Vergaderinge van U Hoog Mog. ingekomen, hadden bezwaerd over een Conventie, tusschen gemelde Direćteuren en Gemagtigden van vele voorname en meest gedistingueerde Geintereſſeerden in dezelve Colonie, op den 22 November 1759 aengegaen; rakende het zenden van een Corps van zes honderd man naer de gemelde Colonie, tot beteugelinge en destrućtie der weggeloopene

Sla-

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staving de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

Slaven, ten laste van het Fonds, thans tegens de wegloopers wordende geëmplooieerd, mitsgaders over uwer Hoog Mog. Resolutie van den 21 December 1759, waer by de voorsz. Conventie geapprobeerd en in een Resolutie van U Hoog Mog. is geconverteerd geworden, en de redenen van hun bezwaer onder anderen mede hadden doen berusten op de hier voorgemelde fundamentele Conditien of het Octrooi van den jare 1682, voor zoo veel daer by uitdrukkelyk is gestatueerd, dat alles, wat relatie heeft tot de bescherming van dezelve Colonie, zoo tegens binnenlandsche als uitheemsche Vyanden, zoude moeten worden gedragen by de Directeuren voorsz., met zoo veel woorden en zonder eenige restrictie of bepalinge hebben erkend en geadvoueerd, dat, volgens het 27 *Art.* van het gemelde Octrooi, de Directeuren van de Societeit het onderhoud, zoo van de Fortressen, als van de Militie, en NB. *van alles, wat tot de Defensie van de Colonie relatie heeft*, voor hunne Rekeninge en tot hunnen laste moeten nemen, en alleenlyk daer jegens maer geremarqueerd, dat die Conventie of de last, daer by geintroduceerd, niet was gecontracteerd of gestipuleerd, om dat de Militie, die thans door de Societeit aldaer onderhouden wordt, tot afwering van een Vyand hadt moeten worden vermeerderd, of om dat 'er wegens eenige omstandigheden van rupture op andere of meerdere defensie van de Colonie gedacht hadt moeten worden; maer alleen, om dat verscheiden Eigenaers en Correspondenten van Eigenaers der Plantagien hadden begreepen, dat alle de middelen, die tot hier toe tot beteugeling en destructie der weggeloopen Slaven in 't werk waren gesteld, vruchteloos gespendeerd waren, en daerom, tot bereikinge van dit oogmerk geen heilzamer middelen overig waren, dan om de Militie aldaer te versterken, en zoo als verders daer by breder is gedetailleerd; zoo dat mits dien daer uit blykt, hoe Directeuren voorsz. zelven nog zoo onlangs volkoomen overtuigd zyn geweest en begreepen hebben, dat, in cas van eene of andere omstandigheden van rupture en gevaer, de lasten tot ande-

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staginge van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

andere en meerdere Defensien, waer op in zoodanige gevallen noodzaeklyk moet gedacht worden, vereischt, geenszins door hen Directeuren voorsz. kunnen of mogen worden overgebragt op de Schouders van de Coloniers en Planters; maer door hen Directeuren voorsz. voor hunne Rekeninge moeten worden genomen: boven en behalven dat ook nog U Hoog Mog., by de gemelde uwer Hoog Mog. approbatoire Resolutie de dato 21 Decemb. 1759, hebben getoond, deze byzondere Voorrechten aen de Coloniers en Planters vergund, wel degelyk ter herte te nemen, en daeromme, uit eige byzondere motiven en bewegingen, by de zelve Resolutie expresselyk hebben verklaerd, de Approbatie van de daer by gemelde Conventie, tusschen Directeuren voorsz. en de Gemagtigden van vele voorname en gedistingueerde Geintereſſeerden in voorsz. Colonie, op den 22 November daer bevorens aengegaen, niet anders te verleenen, dan met dien verstande, dat de goede Wille, door de Coloniers, Planters en Geintereſſeerden van de voorsz. Colonie in dezen betoond, tot geen præjudicie van het Octrooi, by U Hoog Mog. verleend, nog tot eenige consequentie tot het introduceren van eenige verdere diergelyke lasten in het vervolg getrokken zal mogen worden.

En het zal geenszins het gewigt van dit notabel point van bezwaer tegens de meergemelde uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 2 Decemb. 1763, kunnen verminderen, dat men het introduceren van deze nieuwe Belastinge, ten laste van de Coloniers en Planters, van U Hoog Mog. heeft verzocht en ook weten te obtineren, onder de benaminge van eene Renovatie, waer mede men zekerlyk heeft gebuteerd de voorsz. Coloniers en Planters hunne rechtmatige redenen van beklag tegens deze Resolutie, ware het mogelyk, of te ontwringen, of by voorraed te ontzenuwen, als of dit niet was eene nieuwe belastinge, maer alleen een nieuwe ordre, om deze belastinge, die te onrechte in disobservantie geraekt was, exactelyk te doen volbrengen en nakomen. Immers, Hoog Mog. Heeren, daeromtrent zal het genoeg zyn te

remar-

remarqueren, dat, in allen gevalle, deswegens Gou-'s Gravenhage.
verneur en Raden, onder reverentie, hadden behoo-
ren te worden gehoord, als welken niet alleen spe-
ciael by het 16 Art. van het meergem. Octrooi daer
toe zyn gecommitteerd, om op hunne eed de nodi-
ge toeverzicht te nemen, dat jegens de voorgen.
Voorrechten en Privilegien geene infractien worden
gemaekt, en ook buiten alle speculatie zich het beste
op de constitutie der Colonie en het regimen der
Slaven verstaen, en alzoo ook best U Hoog Mog.
over de mogelykheid of onmogelykheid van het in
trein brengen van zoodanige Resolutie zouden heb-
ben kunnen informeeren: en dat boven dien wezen-
lyk dit als een gansch nieuwe belastinge mag en moet
worden geconsidereerd, aengezien, of wel dezelve
in vorige tyden, en wel in den jare 1699, by Gou-
verneur en Raden in der tyd is beraemd en vast ge-
steld geweest, dezelve nogthans niet alleen nimmer
is gevolgd geweest van cenige approbatoire Resolutie
van U Hoog Mog., en dus nu eerst een ordre of be-
vel van U Hoog Mog. zoude worden; maer ook
boven dien deze schikkinge en beraminge, in vervolg
van tyd, door Gouverneur en Raden zeer merkelyk
en by na geheel veranderd, en, in nog later tyd,
met derzelver toestemminge en goedkeuringe geheel
in onbruik geraekt is; gelyk ook eindelyk nog, om-
dat de hier bovengemelde Conventie van dato 22 No-
vemb. 1759, juist en precies ten einde van deze be-
lastinge voor altoos ontlast te blyven, door de Ge-
magtigden in dien tyd van vele voornaemste en ge-
distingueerde Geïnteresseerden in deze Colonie met
Directeuren voorsz. is aengegaen geweest.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

Maer, Hoog Mogende Heeren, hoe zeer dan hier
mede de rechtmatigheid van deze eerste reden van be-
zwaer, zoo de Supplianten qq. eerbiedig vertrouwen,
completelyk is gejustificeerd, zoo hebben het de Sup-
plianten qq. daer by niet gelaten, maer ook boven
dien, by hun gemeld Request, aen U Hoog Mog.
te kennen gegeven:

In de tweede plaetse, dat zy by voorsz. uwer Hoog
Mog. Resolutie de dato 2 December 1763 ook nog
verder waren bezwaerd, om reden, dat 'er in de te-
gens-

'S GRAVENHAGE.

genswoordige tyds omstandigheden geene, immers zeer geringe, noodzaek gevonden wordt tot het nemen van zoodanige extra-ordinaire maetregelen omtrent de veiligheid en beschermінge van deze Colonie.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

Wel is waer, dat, door Directeuren voorsz., tot het obtineren van meergem. uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 2 Decemb. 1763, aen U Hoog Mog. is te kennen gegeeven, *eensdeels*, dat zy, na naeuwkeurig examen, niet anders hadden kunnen bespeuren, dan dat het ongeluk, aen de Berbice overgekomen, speciael was veroorzaekt door het gering getal van Blanken, en de overmagt van het getal der Zwarten daer tegens: en *anderdeels*, dat ook de Colonie van Suriname præcies in dat geval zoude verseren; dewyl zy op het Boek van hare Hoofdgelden bevonden, dat, tegens een getal van omtrent 36000 Slaven, zoo Mannen als Vrouwen, op de *Plantagien* en in de Huizen aen Paramaribo, niet meer was dan een getal van maer omtrent dertien honderd Blanken, mede zoo Mannen als Vrouwen; en dat dit getal zekerlyk te gering was, om naer behoren te resisteren, in cas deze Slaven gezamenderhand tegens hunne Meesters opstonden; zonder daer by nog te computeren het, schoon niet ten vollen bekende, echter notoir formidabele getal der bevredigde Boschnegers, die zich ligtelyk in zoodanige nare omstandigheden by de rebellerende Slaven zouden kunnen voegen:

Maer de Supplianten nemen de vryheid daer tegens te remarqueren, dat, of schoon Directeuren voorsz. zich, by derzelver Missive in dato 6 July 1763, (welke door dezelve aen U Hoog Mog. geschreven is, ten einde te obtineren, gelyk dezelve zulks ook ten gevolge gehad heeft, de meergemelde uwer Hoog Mog. Resolutie in dato 2 Decemb. 1763, waer over hier de Quæstie is,) ten dien tyde wanneer de tyding van het ongeluk, aen de Colonie de Berbice overgekomen, hier te Lande naeuwlyks was in gekomen, in die eerste confusie, als wanneer 'er nog zeer weinig occasie was geweest, om alles naeuwkeurig te examineren, zich ligtelyk hebben kunnen imagineren, dat de voorsz. fataliteit aen de Colonie de Berbice

bice was overgekomen ter oorzake van het groot getal Zwarten of Slaven, in comparatie en proportie van de Blanken; maer dat de vervolgens van daer ingekomen berichten, en ja zelve in 't byzonder de Missive, door Directeuren van de gem. Colonie de Berbice op den 17 Augustus des voorleden jaers 1763, geschreven, en, den 18 Augustus 1763, ter vergaderinge van U Hoog Mog. ingekomen, met deszelfs Bylagen, compleetelyk het contrarie van dien hebben doen blyken; als wordende daer by duidelyk genoeg aengewezen, dat niet alleen de disproportie tusschen het getal van Blanken en het getal der Zwarten in de Colonie op verre na zoo groot niet is geweest, dan men zich daer van wel hadde geimagineerd; maer ook dat de eerste grond zoo wel als de voortgang van die revolte aen geheel andere oorzaken was te attribueeren; te weten, volgens het eigen schryven van de voorname Hoofden der Oproerigen, aen de verregaende mishandelingen der Slaven door zommige Planters, mitgaders aen de lafhartigheid van anderen, welken, in den beginne der Revolte, in plaets van, volgens de daer toe gestelde ordres, zich tegens de rebellerende Negers te opposeeren, hunne Plantagien met het Geweer en Ammunitie, 't welk daer op was, hebben geabandonneerd en verlaten, en daer door zelven oorzaek geweest zyn, dat ook derzelver getrouwe Slaven door de Rebellen genoodzaekt en gedwongen zyn hunne hoop te vermeerderen, en eindelyk mede aen de Onwilligheid van nog anderen, en in 't byzonder van de meeste Schippers en het Scheepsvolk, zich te dier tyd aen dezelve Colonie bevindende; trouwens, de ondervinding heeft dit ook reeds in de Colonie van Suriname al meer dan eens bevestigd; dat, namelyk; de blanke Dienstboden op de Plantagien, in gevallen van troubles onder of met de Negers, nimmer van eenigen dienst, nemaer altoos onwillig of te lafhartig zyn geweest, om zich daer tegens naer behoren te opposeeren, om welke reden præcies, gelyk vervolgens nader zal worden getoond, men al zedert vele jaren, in de gem. Colonie van Suriname, op andere maetregelen daer tegens is bedacht geweest: En bovendien kun-

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

kunnen de Suppliantèn qq. niet nalaten daer omtrent nog te remarqueren dat, al eens vooronderstelt wordende, dat dit voorgeven van Directeuren voorsz. by derzelver gemelde Missive van dato 6 July 1763, tot het obtineren van de te meermalen gemelde uwer Hoog Mog. Resolutie, alhier in quæstie, geschreven, alzins bevestigd en waerachtig bevonden was, dan nog de Colonie van Suriname, in de tegenswoordige tyds omstandigheden, niet kan gezegd worden te versèren in het geval, om ter diet oorzake mede een gelyk ongeval of fataliteit te dugten te hebben; immers, om dit aen U Hoog Mog. ten klaersten te demonstreren, nemen de Supplianten de vryheid U Hoog Mog. wederom voor af te herinneren 't geen zy daeromtrent, bereids met een enkel woord, by hunne gepræsenteerde Requeste, hebben aengeroerd en geavanceerd, te weten: *Voor eerst*, dat de Vrede, met de Bosch-Negers zedert eenige jaren getroffen, in de Colonie van Suriname, zoo niet alle vreze voor Rebellie onder de Slaven heeft doen verdwynen, ten minsten dezelve zeer merkelyk heeft doen verminderen; aengezien, zedert den voorsz. tyd, door dezelve bevredigde Bosch-Negers, in meer dan een opzichte, blyken zyn gegeven, dat de getroffene Vrede en Vriendschap met de Societeit by hen op zeer hooge prys gesteld wierdt; en dierhalven dezelve getrouwlyk en ongeschonden willen en zoeken naer te koomen en te behouden; als, by Voorbeeld, in het aenwyzen van de Woon- of Schuilplaetsen, of het opbrengen zelfs van de Personen van zoodanige Slaven, welken na dato van de getroffene Vrede van de eene of andere Plantagie, of uit de Societeitsdienst, waren weggeloopen of tot hen overgekomen; waer door alle refuge en toevlugt voor zoodanige rebellerende of vlugtende Slaven afgesneden en dus aen hen allen courage tot diergelyke ondernemingen benoomen is; en, *ten tweeden*, dat boven dien ook nog zoo onlangs, te weten in den jare 1759, zonder dat 'er eenig ander gevaer te vreezen of te dugten was, mitsgaders (NB. naer het eigen Systema van Directeuren voorsz. by derzelver hier voren reeds aengehaald Bericht, 't welk ten gevolge gehad heeft uwer Hoog Mog.

Mog. Resolutie de dato 19 Maert 1762, en in de zelve uwer Hoog Mog. Resolutie is geinsereerd:) enkel en alleen ten einde de voorsz. Colonie, op eene andere convenabele wyze, dan door deze of zoortgelyke belastingen, die door de ondervindinge daer toe onnut en ondienstig geworden bevonden waren, tegens ruptures of invasien met of door de Slaven te dekken, door de Gemagtigden in der tyd insgelyks van vele voorname en meest gedestingueerde Geinteresseerden in de voorsz. Colonie met Directeuren voorsz. is aengegaen geweest die Conventie de dato 22 Novemb. 1759, welke ook by uwer Hoog Mog. Resolutie in dato 21 December 1759 is geapprobeerd; waer by is geconcerteerd het oprechten van een geheel nieuw Corps Militie van 600 Man met de resp. Officieren, onder conditie, dat, tot oprechtinge en onderhoud van dien als anderzins, van de zyde der Coloniers en Planters, zoude worden afgestaen en geëmploieerd het Fonds, in vorigen tyd als een cassa tegens de Wegloopers opgerecht geweest, en renderende jaerlyks meer dan 200000 guldens, en, ingevalle zulks nog niet toereikende bevonden mogt worden, dat als dan nog drie vierde parten van het daertoe vereischt wordende Surplus, mede van de zyde der Coloniers en Planters, zouden worden gecontribueerd; gelyk zulks alles breder by de gemelde Conventie en uwer Hoog Mog. approbatoire Resolutie kan worden gezien; waer uit mitsdien evident is, dat, of wel in vorige tyden dit middel, om de Coloniers en Planters te verpligten tot het houden van een zeker getal blanke Dienst-boden, op derzelver resp. Plantagien, naer rato van het getal hunner Slaven, nuttig en noodzaeklyk geoordeeld is geworden, dit nu ten eenemale onredelyk zoude zyn; *eensdeels*, om dat deze zoo zwaer drukkende last zoude worden gevergd zonder reden of noodzake; en, *ten anderen*, om dat, op die wyze, deze last dubbeld door de Coloniers zoude moeten worden gedragen, dewyl ze *tot een en het zelve einde, en aen deze last, en aen het zware onderhoud* van het op nieuws opgerechte Corps Militie zouden zyn en blyven geassujetteerd: alle 't welke, zoo de Supplianten vertrouwen, op zich zel-

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

'S GRAVENHAGE.

ven beschouwd zynde, wederom alleen genoegzaem is, om U Hoog Mog. van de notoire intempestiviteit van deze nieuwe belastinge voor de Coloniers en Planters completelyk te convinceeren; voor al, indien U Hoog Mog. nu hier by nog in consideratie zullen gelieven te nemen, het geene bereids op het *eerste point* is getoond; dat Directeuren voorsz. zelven, by hun zoo evengemeld bericht, geinsereerd in uwer Hoog Mog. Resolutie de dato 19 Maert 1762, met zoo veel woorden hebben geadvoneerd en erkend, dat het anderzins, in cas van rupture of andere omstandigheden van gevaer, van het notoire departement van Directeuren voorsz. is, om alles, wat relatie heeft tot de defensie en beschermiage der Colonie, uit de Societeits-Kasse te bekostigen; als mede, dat bereids zoo veele klagten en vertoogen van bezwaer, door de Geëligeerde Raden van de Colonie, in name van de Coloniers en Planters, in den jare 1761, ter vergaderinge van U Hoog Mog. zyn ingebragt geweest; zoo in het algemeen over de zoo menigvuldige en zwaer drukkende lasten, waer onder de Coloniers en Planters bereids zitten te zugten, en welken het te vreezen is, dat byna voor altoos onoverkomelyk zyn, als in 't byzonder tegens de zoo evengemelde in den jare 1759 aengegane Conventie en uwer Hoog Mog. approbatoire Resolutie van dato 21 Novemb. 1759, waer over eerst by de voorsz. uwer Hoog Mog. nadere Resolutie de dato 19 Maert 1762 decisie is gevallen, en welke klagten (die waerlyk op zich zelven beschouwd zynde, indien dezelven niet waren ingebragt tegens eene vrywillige overgifte en aengegane Conventie door Gemagtigden van zoo veele en voorname Geinteresseerden in de Colonie, niet anders dan ten uitersten redelyk waren,) thans zeker ten uitersten zouden zyn gelegitimeerd, en met reden vermeerderd en verdubbeld mogen worden; en eindelyk, dat het immers notoir de uiterste hardigheid zoude zyn, dat deze belastinge, welke nimmer is voortgekomen uit eenige ordre of bevel van U Hoog Mog., maer alleen, in de jaren 1692 en 1699, is geintroduceerd geweest, door zekere schikkingen of beraminge van Gouver-

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

neur

neur en Raden, geschikt naer de constitutie en omstandigheden van de Colonie in die tyden, wanneer 'er geene andere middelen nog voor handen waren, nu in dezen tyd, na dat die schikkingen en beraminge, door derzelver opstellers zelven, reeds van tyd tot tyd, zoo ter oorzake van de difficulteiten, daer uit ontstaen, als om de telkens veranderende constitutie en omstandigheden van de Colonie, veranderd, ja zelfs, inzonderheid om de nieuwe en betere voorzieninge in later tyd, stilzwygende geabrogeerd en afgeschaft zyn, nu in een oogenblik, door U Hoog Mog., die, in den jare 1713, zelven begrepen hebben, dat alleen door Gouverneur en Raden met effect konde worden geëxamineerd, of derzelver Renovatie gevoeglyk zoude konnen geschieden, zonder verhoor van Gouverneur en Raden zouden worden geconverteerd in een nieuwe en positive ordre of bevel van U Hoog Mog.; niet tegenstaende de reden, waerom deze voorziening wel eer is gemaekt, thans ten eenemale cesseert; of, zoo 'er eenig gevaer ten dien opzichte nog mogte overig zyn, daer tegens in 't byzonder in de Colonie, behalven de 1300 blanke Inwoners, door Directeuren voorsz. opgegeven, en behalven het Corps van 600 Man Militie, 't welk van wege de Societeit aldaer wordt onderhouden, nog boven dien zoo onlangs, in den jare 1759, een byzonder Corps van nog 600 Man, genoegzaem geheel ten laste van de Coloniers en Planters, is opgerecht, waer door teffens beoogd is de voldoening aen het groote oogmerk, ('t geen de Suppliantenqq, schoon ze zich ten hoogsten bezwaerd vinden omtrent de wyze, op welke Directeuren voorsz. dit zouden willen effectuëren, te weten, door middel van deze op nieuws te introduceren belasting, niet willen ontveinzen, dat wenschelyk ware:) namelyk de vermeerdering van blanke Inwoners in de Colonie. Immers vertrouwen de Supplianten qq., dat, door het oprechten van dit nieuwe Corps Militie van 600 Man, een ongelyk beter succes ter bereikinge van het zelve oogmerk te hoopen en te verwagten is, dan door middel van deze ondraeglyke belastinge; en U Hoog Mog. zullen zulks ligtelyk kunnen be-

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

 zeffen,

'S GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van bunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

zeffen; want (om nu niet te reflecteren, dat daer door al aenstonds de Colonie op eene reize is vermeerderd met een getal van 600 Blanken, nogte dat der Colonie daer door eene ongelyk meerdere securiteit geprocureerd is, dan of de Colonie op eene andere wyze was vermeerderd met een getal, dat meer dan eens zoo groot is, omdat dit Corps ten oorloge toegerust en gedresseerd, en expresselyk daer toe aengenomen zynde, om, in cas van rupture of invasien, 't zy door uitheemsche of binnelandsche Vyanden, de Colonie tot defensie en bescherming te dienen, daer van meerder succes en dienst te verwagten is dan van een groote en ongedisciplineerde, mitsgaders de gansche Colonie door verspreide menigte Volks; welke onwillig en lafhartig zynde, in gevallen van rupture en benaeuwdheid, eerder tot een last, dan van eenigen dienst is); zoo is het natuurlyk te verwagten, dat door de erectie van dat gemelde nieuwe Corps van 600 Man, even gelyk door 't oude Corps, mede van 600 Man, door de Societeit aldaer wordende onderhouden (zoo maer altoos, door de Societeit, aen wie de directie zoo wel over het eene als het andere Corps is overgelaten, behoorlyke zorg wordt gedragen tot het voltallig houden van beide die Corpsen) het getal der blanke Inwoners, zonder eenige nieuwe Belastinge daerom te behoeven, van zelve, door den tyd, merklyk zal worden vergroot; aengezien zekerlyk altoos, en van tyd tot tyd, de eene en andere Manschap van de zelve Corpsen, welken altoos maer voor zekeren bepaelden tyd worden aengenoomen, na het eindigen van hunnen Dienst, zich in de Colonie zullen blyven onthouden en etablisseren; waer van sommigen, in plaetse van tot laste van de Colonie te zyn, door den tyd, nutte en bekwame Directeuren en Planters worden, en waer voor dan wederom anderen in de plaetse alhier aengenomen en derwaert verzonden moeten worden.

Daer in tegendeel (gelyk de Supplianten qq. nu, met opzichte tot hun *derde voorgestelde Point*, nog kortelyk zullen demonstreren) de zwaer drukkende Belastinge, welker Renovatie, by uwer Hoog Mog.

Mog. Resolutie de dato 2 Decemb. 1763, alhier in quæstie, is geordonneerd, aen dat voorgestelde oogmerk nimmer kan beantwoorden, en boven dien ten uitersten pernicieus en ruïneus is: waer omtrent de Supplianten qq. vertrouwen, dat ze alleen zullen kunnen volstaen met tot de ondervindinge van alle tyden, zedert de eerste Uitvinding van deze Belastinge, te provoceren: Immers is het zeker een waerheid, door de Directeuren voorsz. by derzelver Missive, op den 6 July 1763, aen U Hoog Mog. geschreven, waer by dezelven de Renovatie van deze Belastinge hebben verzocht en voorgeslagen, zelven erkend, dat, bereids in den jare 1692, dit Middel, om een meerder getal van blanke Inwoners aldaer te bezorgen, wel door de eerste Oprechters van de Colonie voor de eerste reize in opmerkinge is genomen geweest, en dienvolgende gestatuëerd, dat by ieder tien Slaven een Blanke zoude moeten worden gehouden; maer dat ook, reeds in den jare 1699, zoo korten tyd daer na, bevonden was, *dat die last* (het zyn de eigen woorden van Directeuren voorsz.) *voor de Planters te zwaer drukte*; hoewel, om dat echter de noodzaeklykheid, om een zeker aental van Blanken op ieder Plantagie te houden, nog zoo groot was geoordeeld, die last ten dien tyde nog maer alleenlyk in zoo verre was gemitigeerd, dat men, in plaetse van by ieder tien Slaven een Blanken te houden, volstaen zoude kunnen, met by ieder twintig Slaven een Blanken te houden; maer 't is ook een notoire waerheid, die door Directeuren voorsz. wel had mogen daer by gevoegd worden; dat, gelyk dit Middel ten dien tyde, door de eerste Oprechters van de Colonie (toen de Colonie eerst een begin nam, wanneer 'er nog maer zeer weinige Ingezetenen, en genoegzaem geene Militairen in Dienst van de Colonie, en 'er dierhalven nog geene andere Middelen van defensie waren, dan welken ieder Plantagie in zyne eigen Dienaren hadt, en wanneer eindelyk de Plantagien doorgaens nog van zoo kleine extensie waren, dat 'er genoegzaem geene Plantagie gevonden wierdt, welke met meer dan veertig Slaven wierd onderhouden en bewerkt, en wanneer derhalve dit Middel en

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

meer noodzaeklyk en ligter te practiseren en in trein te brengen was) reeds is bevonden geweest eene al te zwaer drukkende last te zyn, naer het eigen adveu van Directeuren voorsz.; zoo ook by vervolg in latere tyden, (wanneer die last door het vermeerderen van de Inwoners en der Militie min noodzaeklyk, en ook vervolgens door het vergrooten der Plantagien, in zoo verre dat nu actueel op sommige Plantagien twee à drie honderd en meer Slaven nodig en in dienst zyn, en derhalve, volgens dit Reglement, tien, twintig en meer Blanken zouden moeten worden onderhouden, impracticabeler bevonden wierdt, allengkens deze last meer en meer gemodereerd en verzagt is; zoo dat *en volgens Plakaet* of Resolutie van Gouverneur en Raden de dato 19 July 1729, (schoon ten dien tyde daer voor zeer groote en dringende Redenen waren, om dat in dien tyd de vlugtende Slaven de Bosschen hadden begonnen te kiezen, en, *volgens eene nadere Resolutie*, genomen ten tyde van de Regeringe van den Heer Gouverneur Mauritius, op den 26 February des jaers 1750, in gevolge eene Propositie, bereids in de Maend Mey des jaers 1743, bevorens gedaen, de Planters bereids konden volstaen, met op ieder Grond of Plantagie, daer niet meer dan veertig volwassen Slaven, boven de 12 jaren oud, volgens de Opgave aen de Burger-Capiteinen te doen, bevonden wierden, maer een Blanken te houden, en voorts met het houden van twee Blanken, daer meer dan veertig; van drie Blanken, daer meer dan zeventig; van vier Blanken, daer meer dan honderd; en van vyf, daer meer dan honderd en vyftig volwassen Slaven gehouden wierden; en zoo vervolgens van een Blanke by ieder vyftig Slaven meer: mitsgaders, volgens de laetstgemelde Resolutie, nog met die limitatie, dat het; om dat de ondervinding (NB. het zyn de eigen woorden, ten dien tyde in de Resolutie of de Notulen, waer van Copie ten dezen is geannexeerd, en geinsereerd) al hadde geleerd, dat het houden van vele Blanken op een Plantagie vele Disputen, Onordentlykheden en Disordres veroorzaekte; aen een ieder zoude vry staen, op zyn Grond of Plantagie, uiterlyk niet meer dan drie Blanken te hou-

houden, mits als dan voor ieder Blanken, welken hy, naer rato van het getal zyner Slaven, meerder zoude hebben moeten houden, jaerlyks in de Kasse tegens de Wegloopers, (welke men aldaer, uit eige vrye wille, even te voren, in den jare 1748, in plaetse van deze belastinge, hadden geresolveerd op te rechten; doch 't welk toen nog niet was geschied, aengezien daer toe een nieuwe en extraordinaire last aen alle de Coloniers en Planters moetende worden opgelegd, deswege alvorens approbatie zoo van U Hoog Mog., als Directeuren voorsz. hadt moeten worden verzocht en die nog niet ingekomen was, als zynde uwer Hoog Mog. approbatoire Resolutie des aengaende eerst genomen op den 20 Decemb. 1749) wierde gefourneerd een somma van 200 gl., om daer voor, in cas van noodzaeklykheid, andere Blanken te kunnen huuren of in dienste te houden, ten einde tegens de Wegloopers te worden gebruikt, daer het nodig zoude wezen. Ja, Hoog Mog. Heeren, Directeuren voorsz. hadden daer nog al verder naer waerheid kunnen byvoegen, dat ook diezelve Resolutie van den 26 February 1750, schoon in den beginne rigoureuslyk en zonder conniventie geintroduceerd en geëxecuteerd, niettemin, zoo ras de voorgemelde uwer Hoog Mog. approbatoire Resolutie tot het oprechten van de Kasse tegens de Wegloopers, in dato 20 Decemb. 1749, aldaer te Lande was aengekomen en tot stand hadt kunnen worden gebragt, wel niet door de Regeringe van dien tyd expresselyk is geabrogeerd of ingetrokken, om geen oorzaek te geven, dat de Blanken over al verjaegd zouden worden; maer van dien tyd af, niet meer, doordwang, geëxecuteerd is geworden; waer door dezelve, alzoo men ras, bespeurde, dat niemand meer over het niet voldoen aen dezelve Resolutie wierdt bekeurd of geactioneerd, noch eenige boeten ingevorderd, in korten tyd geheel in non-observantie geraekt is; zynde zulks, door de Regeringe van dien tyd, dusdanig niet alleen besloten, omdat het oprechten van de Kasse tegens de Wegloopers juist was geinventeerd, om te strekken in plaetse van deze drukkende last, en dus die Resolutie van 26 February 1750 alleen by

'S GRAVENHAGE.

Memorie ter stavinge van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

'S GRAVENHAGE.

Memorie ter staving e van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

provisie tot een hulpmiddel was genoomen, om dat men niet wist, hoe lange uwer Hoog Mog. approbatoire Resolutie tot het oprechten van de gemelde Kasse tegens de Wegloopers nog zoude achterblyven, en 'er eenig *Periculum in Mora* scheen te zyn, omdat men dagelyks niet dan van zamenrottingen, wegloopen, en oproerige neigingen der Slaven hoorde, maer inzonderheid mede, omdat de ondervinding reeds in dien korten tyd wederom hadde geleerd, hoe pernicieus de dadelyke en rigoureuse Executie van dien voor de Colonie in het algemeen was, naerdien men bespeurde, dat niet alleen het houden van zoo een aenmerkelyk getal Blanken, zoo ter oorzake van de Tractementen, als het onderhoud derzelver, een ondraeglyke last was, voor de bereids zoo sterk bezwaerde Coloniers en Planters; maer ook principalyk, dat zoo veele Blanken volstrekt niet waren te brengen tot eene behoorlyke onderwerpinge en subordinatie aen de Opperhoofden, of Directeuren van de Plantagien, nemaer ter contrarie allerhande ongeregeldheden en dissensien, ja zelfs Moorden en Doodslagen, onder elkanderen aenregteden, mitsgaders de Slaeven en Slavinnen, dan eens tot voldoeninge aen hunne ongeregelde driften, forceerden en debaucheerden, dan eens, om hunne kwaedaertigheid of trotsheid den teugel te vieren, door wreede folteringen mishandelden, en dan wederom eens, om zich aen het Opperhoofd of den Directeur te wreeken, tot rebellie en oproer zelven aenzetteden, en eindelyk altoos onwillig bevonden wierden, wanneer men hunne hulpe tegens rebellerende of invasien van weggeloopene Slaven nodig hadt, zoo dat die veelheid van Blanken, in plaets van voor de Colonie in 't gemeen, en de resp. Plantagien in 't byzonder, van eenig nut te zyn, ter contrarie oorzaek was, dat men in dien tyd meer dan ooit hoorde van ongeregeldheden, disordres, oproeren, en invasien, ja zelfs van het afloopen van gehele Plantagien, en dat alle brave en bekwame Directeuren van Plantagien weigerden, om langer eenige Plantagie te regeren of onder hun opzicht te nemen, wanneer dezelve meer dan twee Blanken onder

hun

hun moesten hebben By alle 't welk nu nog verdient in consideratie genomen te worden, niet alleen dat dit zelve ook juist even eens zoo in de andere Colonien bevonden is, en daerom het zelve ook aldaer nimmer in trein gebragt, immers niet by continuatie onderhouden en geobserveerd heeft kunnen worden, gelyk dit mede overtuigende blykbaer is, uit het reeds hier voren meer aengehaelde Bericht van Directeuren van de Colonie de Berbice, in de Maend Augustus van den voorleden jare 1763, ter Vergaderinge van U Hoog Mog. ingebragt; waerby, in substantie, even dit zelve op dit subject, door welgem. Directeuren aen U Hoog Mog. is geadviseerd; maer ook, dat zekerlyk even dit zelve, zoo wel door wylen hare Koninkl. Hoogheid, hoogloffelyker gedagtenisse, by het rapport, in den jare 1753, ter Vergaderinge van U Hoog Mog. ingeleverd, (by 't welk die Prinses ook zoo waerdiglyk gedacht heeft aen de Voorrechten, den Coloniers en Planters by het meergem. Octrooi vergund, gelyk by de insgelyks hier voren gemelde Memorie van Geëligeerde Raden, in den jare 1761, ter Vergaderinge van U Hoog Mog. ingeleverd, wel en te recht is geremarqueerd geweest) als door U Hoog Mog. zelven, ten tyde van het arresteren van derzelver Resolutie de dato 20 July 1753, in welke het zoo evengenoemde rapport van welgemelde Doorluchtige Prinsesse is geinsereerd, ten klaersten is gepercipieerd geweest, als waer by, hoe zeer ook het groote point van de vermeerdering der Blanken in de Colonie ten dien tyde notoir mede een voornaem Onderwerp van die Deliberatien is geweest, nogthans in genen dele de renovatie van deze zwaer drukkende en voor de Colonie in 't algemeen zeer nadelige en ruïneuse belasting in consideratie gekomen is; ja, dat ook U Hoog Mog. even die zelve inconvenienten, reeds in den jare 1713, hebben begrepen; aengezien, toen bereids even daerom, door U Hoog Mog., by de meergem. Resolutie van dato 28 Decemb. 1713, aen Gouverneur en Raden van Suriname is gedemandeerd geworden, in serieuse overweginge te nemen, of en hoe verre zouden kunnen worden gerenoveerd de Re-

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

's GRAVENHAGE.

Memorie ter staginge van de redenen van beswaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

Resolutien, by hen genomen op 7 January 1692, en 13 Mey 1699. En dewyl dan hier uit blykbaer is, dat de ondervinding van alle tyden aen U Hoog Mog., aen wylen hare Koninklyke Hoogheid, glorieuser gedagtenis, aen Gouverneur en Raden, aen Directeuren van de Societeit van Suriname zelven, ja ook aen Directeuren van de andere Colonien, en, men mag zeggen, genoegzaem aen de gehele Waereld heeft doen zien, dat dit middel, om *quasi* daer door de Colonie van meerder Blanken te voorzien, is een ondraeglyke last, en daer en boven, in plaetse van aen het oogmerk, dat men zich daer mede hadde voorgesteld, te voldoen, integendeel altoos eene gehele andere uitwerking heeft gehad, zynde daer door steeds de Colonie meer dan ooit door dissensien, onordentlykheden, disordres en oproeren geincommodeerd en ontrust geweest; zoo vertrouwen de Suppliante qq., dat zy dus, hier mede, ook *aen hun derde of laetste voorgestelde point* completelyk voldaen zullen hebben, en derhalve deze Schrifture zouden kunnen besluiten, indien zy zich niet verpligt hadden gevonden, boven dien nog, deze weinige considératien ten overvloede aen uwer Hoog Mog. deliberatien en overwegingen, met behoorlyke eerbied, te recommanderen; te weten, of, in de vooronderstellinge zelve, dat 'er zoo gewigtige en dringende redenen waren geweest, waerom men van de zyde van Directeuren voorsz. de renovatie van deze zoo ondraeglyke en ruïneuse belastinge met zoo veel spoed en yver, zonder consent of toestemming van de Coloniers, zonder advis van Gouverneur en Raden, zonder verhoor van de Supplianten of derzelver Principalen, hadt getracht te obtineren, dan nog de Supplianten qq. geene merkelyke redenen zouden hebben, om zich over deze Resolutie te beklagen?

Voor eerst, omdat men heeft gevraegd de Renovatie van de Resolutie de dato 13 Mey 1699, daer notoir dan eerder in consideratie hadden behoren te komen de hier voorgemelde latere Resolutien in de jaren 1729 en 1750, op dit subject genomen, (schoon by Directeuren voorsz. daer van geen mentie ter wereld is gemaekt geworden) als welken, boven en be-

halven dat dezelve zeer veel moderater zyn, notoir alleen daerom meer recommandabel zyn, omdat dezelven, in later tyd gearresteerd en genomen zynde, alzoo notoir eerder en beter naer de tegenswoordige Constitutie der Colonie van appicatie te maken zouden zyn, dan de zoo evengemelde Resolutie de dato 13 Mey 1699, by het nemen van welke Resolutie deze Colonie, nog in zyn begin, een gedaente hadt, welke hemels breedte verschilt met derzelver tegenwoordige Constitutie, gelyk te voren getoond is.

'S GRAVENHAGE.

Memorie ter staving van de redenen van bezwaer over het Besluit van hunne Hoog Mog. ten opzichte van het houden van een zeker getal Blanken op de Plantagien in Suriname.

Ten tweeden, om dat ook daer by geen het allerminste onderscheid tusschen volwassen Slaven en Kinderen van Slaven wordt gemaekt; daer by de voorgaende Resolutien altoos alleen de volwassen Slaven, boven de 12 jaren oud, zyn begrepen en genoemd geweest.

Ten derde, om dat ook de tyd, binnen welken uiterlyk aen die Resolutie zoude moeten worden voldaen, door de respective Coloniers en Planters, onder reverentie, al te eng bepaeld is, aengezien Directeuren voorsz. al te wel overtuigd zyn, en zulks altoos, als een reden en oorzaek van het defect in het voltallig houden der hier voren gemelde Militie, hebben gearripiëerd, dat het ten uitersten difficiel is, en mitsdien veel meer tyds vereischen zoude, om een zoo groot aental van Blanken, als 'er nu op nieuws nodig zouden zyn, van hier naer de Colonie te krygen. En eindelyk,

Ten vierden, om dat Directeuren voorsz., hoe zeer dezelven aen de resp. Coloniers en Planters nog al eenige gracie, met de remise der meerdere Hoofdgelden van 50 pond Suiker per Kop, voor den tyd van 10 jaren, hebben willen bewyzen, onder reverentie, die gracie al te zeer hebben doen contra balanceren, niet zoo zeer door eene vermeerdering of verhooging in 't generael der pœnaliteiten, maer in 't byzonder door de verhooging der somme, voor ieder Blanken, dien iemand minder, dan by de twintig een, zoude willen houden, in de wegloopers Kasse te fourneren, te weten van 200 guldens op 250 guldens; daer nogthans dit is een point van vry meer consideratie, aengezien veelen uit nood gedrongen

zouden

's GRAVENHAGE.

zouden worden, om liever de betaling van zoodanig een convenabele Somme te verkiezen, dan hunne Plantagien aen Disordres en daer uit te ontstane Verwoestingen bloot gesteld en zonder een bekwaem Directeur of Opperhoofd te zien, en dus door deze Remise van 50 pond Suiker per Kop niets profiteren, en daer en tegen, door die verhoginge van de gemelde 200 Guldens tot 250 Guldens, considerabel verliezen zouden, en daer bovendien ook deze Verhooging, ('t zy met eerbied gezegd) zonder eenige solide reden of wettige oorzaek zoude geschieden, daer te voren reeds getoond is, dat men nu minder dan ooit te vreezen heeft, na dat de Vrede met de Boschnegers getroffen is, en na dat 'er zoo onlangs een gansch nieuw Corps Militie van 600 Man, speciael in Kas van nood tegens Wegloopers of rebellerende Slaven te worden geëmplooieerd, is opgericht.

Waer mede Hoog Mog. Heeren, de *Supplianten* qq. dan nu deze besluiten, onder eerbiedige verwagtinge van uwer Hoog Mog. favorabele dispositie op derzelver meergemeld Requeft.

Hunne Hoog Mog. hebben, by een Besluit; den zelfden 16 van Lentemaend genomen, goedgevonden, Copie van het bovenstaende verzoekschrift, en de daernevens gevoegde Memorie, te stellen in handen van Directeuren der Societeit van Suriname, om derzelver Bericht daerop te erlangen.

In deze maend, ontving men, hier te Lande, tyding wegens den toestand der Zaken in *Rio de Berbice*. Na dat de drie Oorlogschepen, van hier naer die Colonie gezonden, onder het bevel van de Capiteinen *Haringman*, *Bisdom* en *van Oijen*, den 17 van de jongste Wintermaend, aldaer aengekoomen waren, oordeelde de Gouverneur zich sterk genoeg om de Muitelingen aen te tasten. Hoewel hy hadt

kun-

kunnen wagten naer de komst van 't Krygs-volk, dat, door hunne Hoog Mog., ter beteugelinge van de muitende Negers opgericht, eerstdaegs aldaer te gemoet gezien werdt, was hy echter eenigzins genoodzaekt iets te ondernemen, eer eenige besmetlyke ziekten onder zyn volk ontstonden. De Krygsraed derhalve verzameld zynde, kwam men overeen het ontwerp te vervolgen, welk reeds vastgesteld was geweest tusschen hem en den Gouverneur *'s Gravezande*; om, namelyk eenige Manschap naer Demerary af te vaerdigen, om van daer, landwaerds in, naer de Plantagie *la Savonette*, in Berbice, te marcheren, alwaer de Rebellen zich zeker achtten, en dus dezelven tusschen twee vuuren te zetten. In gevolge van dit Besluit was, reeds in 't begin van de gemelde Wintermaend, een Detachement van zestig Man in Demerary aengekomen. By het zelve voegde zich eene bende Vrywilligers, van Barbados tot beschserminge van deze Volkplanting gezonden. Het bevel over de onderneming werdt opgedragen aen den wakkeren Capitein Lieutenant *Smith*, wiens Dapperheid men meer dan eens beproefd hadt. Deze vertrok met zyne Manschap, omtrent in 't midden van de gemelde Maend, van het opperste gedeelte van Rio Demerary, en kwam, na een moeilyke togt van vyf dagen, door zeer dikke Bosschen, niets dan boomen tot dekzel hebbende, aen de limiten van de Plantagie *la Savonette*. Aldaer deedt hy halte houden, twee vertrouwde Indianen uitzendende om het Land op te nemen; met order, om wel op hunne hoede te zyn, en zoo omstandig verslag van hunne bevinding te

's GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE.

te doen, als mogelyk ware. De twee Indianen bleven niet in gebreke hunnen last naer behoren uit te voeren. Op een boom, naby de gebouwen van de Plantagie, geklommen, zagen zy twintig Muitelingen schildwagt houden voor het Garnisoen, de overigen hier en daer ongewapend verspreid zynde. Hier van aen den Heere Smith verslag gedaen hebbende, verdeelde dezelve zyne manschap in drie Lichamen, zelf in 't midden voorttrekkende; en beval denzelven driemael *Husza* te schreeuwen, zoo dra zy de Rebellen op een Kanonschoot genaderd zouden zyn, en als dan aen te vallen. Dit geschiedde met veel moeds, en op eene zeer geregelde wyze. De Muitelingen vlogen aenstonds in de wapenen, en boden een stouten tegenstand voor eenigen tyd, zynde honderd en vyftig in getal. Doch de Heer Smith tastte hen zoo wakker aen, dat zy het hazepad kozen, meenende hunne Kanoes te winnen, om over de Rivier te geraken; doch dit mislukte hun. Vier en zestig van dezelven werden gedood, en vyf en twintig gevangen genomen, onder welken een hunner Bevelhebberen zich bevondt, benevens eenen Blanken, die, weggeloopen zynde, hen overal verzeld en dikwyls aengezet hadt, om te lande naer Demerary te trekken, en die Volkplanting aen te tasten. Het overschot nam den Wyk naer de Bosschen. De Capitein Lieutenant gebruikte, vervolgens, de Gevangenen, en zyn eigen Manschap tot het oprechten van eene Borstwering, die hy ras sterk genoeg maekte om het, ten minsten tegens vyf honderd Man, uit te kunnen houden. Ondertusschen was de Gouver-

neur,

neur, volgens afspraek, den 19 van de zelfde Wintermaend, de Rivier opgezeild, met drie honderd man, behalven het Volk van de Oorlogs- en Koopvaerdyschepen, om, den 25, voor de Plantagie de Peereboom te zyn; daer de Rebellen hunne meeste Ammunitie, Provisien, enz. gebragt hadden, met voornemen om zich tot het uiterste te verweeren. Den 26, viel 'er een hevig gevegt voor, waerin de wakkere Smith sneuvelde. De onderneming was van dat gevolg, dat het grootste gedeelte der Rebellen den wyk nam naer de Kreek Wichie, daer ze genoegzaem als in een fuik waren. Tweehonderd en dertig van dezelven werden gevangen genomen, of kwamen uit eige beweginge over: zoo dat men het genoegen hadt van de Colonie van dat gespuis gezuiverd te zien voor de aenkomst der troepen van den Staet, die, den 29, voet aen land gezet hebbende, niets te verrichten hadden, dan eenige Posten te bezetten, en Wagten uit te zenden om de weinige overgebleven Rebellen te vangen of te dooden. Middlerwyl, zorgde zyne Hoogheid, de Heer Hertog van Brunswyk, hier te Lande, voor 't welzyn der troepen van den Staet in de Berbice. In aenmerkinge van de Ziekten, die in die Colonie regeren, oordeelde hy het raedzaem, dat men dat Krygsvolk zoo schielyk te rug deedt koomen, als de Staet van de Colonie zulks toelaten zou. Hunne Hoog Mog. keurden de schikkingen, welken hy denzelven ten dien einde voorgeslagen hadt, goed, en verzochten hem om ze werkstellig te maken, by een Besluit van den 19 dezer Grasmaend, dat aldus luidt.

'S GRAVENHAGE.

Lunæ

Lunæ 9. April.

'S GRAVENHAGE.

Hunne Hoog Mog. keuren den voorslag van den Hertog van Brunswyk goed, om de troepen uit de Berbice te rug te ontbieden, zoo ras men van daar wederom gunstige tydingen krygt.

Ontvangen een Missive van zyne Hoogheid, den Heere Hertog van Brunswyk, als representerende zyne Hoogheid, den Heere Prinse van Orange en Nassauw, Erf Capitein Generael der Vereenigde Nederlanden, geschreven alhier in den Hage op heden dato dezes; daer by aen hunne Hoog Mog. kennisse gevende, dat, eenige weinige dagen geleden, tyding hadde bekomen van den Collonel de Salve, dat de zelve, op den een en twintigsten December van het gepasseerde jaer, met de onder zyn commando zynde Troepen, gelukkig en voorspoedig op de Rivier van Suriname was gearriveerd; hebbende gene zieken, en zynde, geduurende de reise, niet meer dan twee Man van het gehele Corps overleden.

Rapporterende de gemelde Collonel de Salve, dat hy, in gevolge de Instructie, door hooggemelde zyne Hoogheid aen hem gegeven, zich aen Gouverneur en Raden van die Colonie hadt geaddresseerd, om geinformeerd te zyn van den toestand der zaken in de Berbice, en in de overige nabuurige Colonien van den Staet, en om de nodige adsistentie, in geval van onverhoopte noodzaeklykheid, aen de Colonie van Suriname te offereren. Dat Gouverneur en Raden van Suriname aen hem commanderenden Officier hadden gecommuniceerd al het gepasseerde wegens de zaken van de Berbice en de nabuurige Colonien, voor zoo verre men daer van was geinformeerd. Dat, onder anderen, aen hem commanderenden Officier ook waren gecommuniceerd de laetste ingekomen Berichten van den Gouverneur de Berbices Hogenheim, by welken zeer vriendelyk wierdt verzocht, dat, wanneer 'er eenig Schip of Schepen, naer de *Berbice* gedestineerd, op Suriname mogten binnen loopen, dezelven tot spoed van hare reise mogten worden aengemaend. Dat Gouverneur en Raden van Suriname hem, vervolgens, voor de geoffereerde adsistentie hadden bedankt; dewyl de zaken in die Colonie zoodanig waren gesteld, dat dezelve konde

wor-

worden ontbeerd. Dat hy Collonel het verblyf 's van zyne Troepen, dus in Suriname van geen dienst ziende te wezen, terstond van daer was vertrokken, in hoope van den zes en twintigsten December op de Rivier van de Berbice te konnen aenkoomen; gevende hy verder advis, dat de zaken, in de Colonie de Berbice, volgens de laetste rapporten, een favorabele keer hadden genoomen, en dat waerschynlyk de Rebellen Negers in het kort tot gehoorzaemheid zouden zyn gebragt, en dus de rust in die Colonie spoedig hersteld zoude konnen worden. Dat, uit dezelve en andere ingekoomen berichten, het hooggemelde zyne Hoogheid voorkwam, dat men niet dan favorabele tydingen uit de Colonien te wagten hadde; doch dat alle die tydingen te gelyk mede bragten, dat de kwaedaertige Ziekten by continuatie zoodanig in de Berbice grasseerden, dat weinige Menschen daer van bevryd bleeven, en dagelyks velen naer het Graf wierden gesleept. Gevende hooggemelde zyne Hoogheid, om die reden, aen hunne Hoog Mog. in consideratie, of men niet, tot menagement van verdere kosten, en om niet onnodig de Troepen aen die gevaerlyke ziekten langer te exponeren, preparatien zoude behoren te maken om de gemelde Troepen, het zy alle, het zy gedeeltelyk, te doen te rug komen; en of men niet, ten dien einde, een Schip met de nodige Vivres in gereedheid behoorde te brengen, om, zoo ras 'er directe favorabele tydingen mogten inkoomen, zoodanig dat het consteerde, dat het verblyf der Troepen in de Colonie van geen nut noch dienst kon zyn, dezelven als dan, zonder tydverzuim, te konnen rappelleren. En wyders, ten dien einde, aen hunne Hoog Mog. in bedenken gevende, om des te meer acceleratie aen het gemelde retour te geven, of men niet met het Schip, tegenswoordig in Texel gereed liggende, om met Vivres naer de Berbices te vertrekken, aen den Commanderenden Officier van de Troepen van den Staet zoude kunnen aenschryven, om de nodige schikkingen tot zyn retour naer het Vaderland te moeten maken, en hem teffens te adverteren, dat men,

GRAVENGAGE.

Hunne Hoog Mog. keuren den voorslag van den Hertog van Brunswyk goed, om de troepen uit de Berbice te rug te ontbieden, zoo ras men van daer wederom gunstige tydingen krygt.

's Gravenhage.

Hunne Hoog Mog. keuren den voorslag van den Hertog van Brunswyk goed, om de troepen uit de Berbice te rug te ontbieden, zoo ras men van daer wederom gunstige tydingen krygt.

men, ten dien einde, hier een Schip met Vivres tot zyn retour zoude gereed houden, en hem terstond toezenden, zoo ras men van hem tyding zoude hebben bekomen, dat de rust in de Colonie herfteld was; en hy het verblyf der Troepen aldaer niet langer dienstig oordeelde. En of men dan te gelyk den gemelden Commanderenden Officier niet zoude auctoriseren, om zich te ontdoen van Artillery, Ammunitie, Vivres, Parcassen, met hun toebehoren, en, in het generael, van alles het geen hy niet meer zoude nodig hebben, en het geen hy oordeelde met avantage, of zonder merkelyke schade, in de Westindiën te konnen verkoopen, om dus daer door te eviteren de kosten en het embarras van het transport naer herwaert: verzoekende hooggemelde zyne Hoogheid, dat hunne Hoog Mog. op het bovengemelde geproponeerde eene spoedige Resolutie gelieven te nemen, overmits het Schip, welk met Vivres naer de Berbices staet te vertrekken, reeds in gereedheid is liggende; als mede om de intentie van hunne Hoog Mog., ten opzichte van het gemelde geproponeerde te mogen vernemen.

Waer op gedelibereerd zynde, hebben hunne Hoog Mog. hooggemelde zyne Hoogheid voor deszelfs attentie, ten beste van de Troepen en Finantie van den Staet in dezen getoond, bedankt, en zich met de voorslagen, by de voorschreve Missive gedaen, geconformeerd; en is dienvolgende goedgevonden en verstaen, dat meer hooggemelde zyne Hoogheid zal worden verzocht, zoo als verzocht wordt mits dezen, de voornoemde voorslagen werkstellig te maken, en daeromtrent zoodanige ordre te stellen en voorziening te doen, als zyne Hoogheid, naer de omstandigheid van tyd en zaken, zal vinden te behoren.

Den 16 van deze Grasmaend vastgesteld zynde, om zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder tot Lidmaet van de Gereformeerde Religie, zoo als dezelve in de Kerken dezer Landen geleerd wordt, aen

te

te nemen, verscheenen ten dien einde eenige Gedeputeerden uit de Staten Generael, en uit den Raed van State der Vereenigde Gewesten, als mede de Heer Raedpensionaris van Holland en West-Vriesland, daer toe door den Heere Hertoge van Brunswyk Wolfenbuttel verzocht; hare Hoogheid Mevrouw de Prinses van Nassauw-Weilburg, de gemelde Heer Hertog, voorts alle de Predikanten van de Neder- en Hoogduitsche, Walsche en Engelsche Kerken alhier, en eindelyk de Heeren Domeinraden, Edellieden en verdere Bedienden van zyne Hoogheid, in een der grootste vertrekken van het Stadhouderlyk Hof, om die Godsdienstige plegtigheid by te wonen. Kort daerna tradt ook zyne Doorluchtige Hoogheid binnen, verzeld van den Eerwaerden Heere *Jean Roijer*, zynen Kapellaen en oudsten Leeraer van de Walsche Gemeente, binnen deze Hofplaetse. Zyne Hoogheid zich voor de Schoorsteen aen een tafel geplaetst, en de aenwezende Heeren zich in order en rang op stoelen nedergezet hebbende, begon de Heer Roijer, na het uitstorten van een krachtig gebed, den jongen Prinse te ondervragen over alle de stukken, die betrekking hebben tot de Beginzelen, de Bewyzen, de Leere en de Geboden zoo van den natuurlyken als inzonderheid van den geopenbaerden Godsdienst. De Vragen, hem voorgesteld, waren zoo geschikt, datze niet alleen dienden om te doen zien het geen alleenlyk het geheugen betreft, maer ook het oordeel van den Vorst in zaken van Godsdienst. Hy beantwoordde dezelven op eene nette en

's GRAVENHAGE.

's Gravenhage. duidlyke wyze, zonder de minste haperinge; zoo echter dat deszelfs Zedigheid in alle opzichten uitblonke. De kennisse, de welvoeglykheid en Godsvrucht, welke hy by deze gelegenheid aen den dag leide, zouden aen ryper jaren tot eere verstrekt hebben; bevestigende de algemeene hoop, die men van dit geliefd voorwerp reeds voor lang in ons gemeenebest heeft opgevat. Het onderzoek geeindigd zynde, welk byna drie uuren geduurd hadt, vraegde de Heer Roijer eerst aen de bywezende Predikanten, en vervolgens in 't algemeen, of men zich met de gedane Geloofsbelydenisse van zyne Hoogheid voldaen rekende, en of 'er nog iets ontbrak om zyne Hoogheid tot Lidmaet aen te nemen; waerop met volkomene goedkeuringe geantwoord zynde, deedt dezelve eene ernstige en nadrukkelyke aenspraek aen den jongen Prinse, denzelven errinnerende dat het oogmerk van deze plegtige byeenkomste eene zaek was van het uiterste gewigt; want, dat alles, wat tot nog toe verricht was, voor rekeninge van deszelfs Voogden en Verzorgeren was geweest; doch dat deze zaek voor deszelfs eigene rekeninge was; dat 'er een dag gesteld was, waerop men aen den Rechter van Hemel en Aerde rekenschap zou moeten geven, daer Prinsen en Vorsten even als de geringste en onaenzienlykste menschen stonden geoordeeld te worden; dat, naer mate ons veel was toebetrouwd, men ook veel te verantwoorden zoude hebben; dat de oogen van gansch Nederland op hem gevestigd waren; dat het lieve Vaderland een voorstander van Vryheid en Godsdienst, een steun en handhaver

van de Protestantsche Kerke in hem verwagt- 's GRAVENHAGE.
te; dat de tyd reeds naderde, op welken hy de hooge en gewigtige posten, waer toe de voorzienigheid hem geroepen hadt, stondt te aenvaerden; dat Vleiers en Oorblazers, Atheisten en Deïsten, ongebondene en wellustige menschen zich by hem zouden zoeken in te dringen; waerom hy niet nalaten kon te wenschen dat God hem den Geest des Verstands en der Voorzichtigheid wilde geven om het ware van het valsche te onderscheiden; dat hy nooit uit het ooge wilde verliezen de zorg, moeite en vaderlyke toegenegenheid, die de Doorluchtige Hertog, zyn Voogd, steeds heeft doen blyken, om al wat tot zyn tydlyk en eeuwig welzyn dienen kon, in 't werk te stellen; dat alle brave Lieden, alle Liefhebbers van dit hun Vaderland zich daer voor aen dien grooten en goeden Vorst ten hoogsten verpligt rekenen, en eindelyk, dat hy niet kwalyk geliefde te nemen, dat hy, zoo lange hy de eere heeft van zyne Hoogheid te mogen naderen, hem steeds den rechten weg zoeke onder het oog te brengen; wenschende dat hy altoos standvastig en overvloedig in 't werk des Heeren moge zyn; weetende dat zyn arbeid niet ydelyk zal zyn in den Heere. Op dusdanige en diergelyke een Christen Redenaer betamende wyze den Prinse aengesprooken hebbende, eindigde de Heer Roijer deze Godsdienstige verrichting met een gebed; waerop de Heer van Staveren, als oudste Predikant van de Nederduitsche Gereformeerde Gemeente, uit naem van zyne Amtgenoten, zyne Hoogheid het genoegen van de Vergadering betuigde en aen dezelve des Hee-

'S GRAVENHAGE. ren Zegen toewenschte. Den volgenden Zondag genoot zyne Hoogheid voor de eerste reise het hoogwaerdig Avondmael, in de Groote Kerk, uit handen van den eerwaerden Heere *Rauwertz*; offerende, ten teeken van zynen Godvruchtigen yver, en van zyne liefde voor de Armen, eene somme van honderd gouden ryders. Van het doen der Geloofsbelydenisse heeft de Heer Raedpensionaris, den 25 van deze Grasmaend, communicatie gedaen ter Vergaderinge van de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Holland en West-Vriesland, die begrepen is in het volgende Extract uit derzelver Resolutien.

Woendag, den 25 April 1764.

De Raedpensionaris geeft communicatie van de Geloofsbelydenisse van den Prinse Erfstadhouder aen de Staten.

De Raedpensionaris heeft aen hunne Ed. Groot Mog. bekend gemaekt, dat de Heer Hertog van Brunswyk aen hem by billiet kennisse hebbende gegeven, dat zyne Hoogheid de Heer Prins van Orange van intentie was, op den als toen aenstaenden 16 dezer, de belydenisse van deszelfs Geloove te doen, daer nevens aen hem hadt geproponeerd om daerby te assisteren, met byvoeginge dat hetzelve aen zyne Hoogheid aengenaem zoude wezen; dat hy, vervolgens, ten voorsz. tyde, zich, voor de klokke negen uuren, naer het Stadhouderlyk Kwartier hadt begeven, alwaer zich mede hadden bevonden de Heeren *Bentinck*, Heer van Rhoon, *van Wassenaer*, Heer van Katwyk, en een van de Heeren Gedeputeerden van ieder Provincie uit hunner Hoog Mog. Vergaderinge, nevens den Heere Griffier Fagel, als mede eenige Heeren Gecommitteerden uit den Raed van State; hare Hoogheid Mevrouw de Prinses van Nassauw-Weilburg, en de Heer Hertog van Brunswyk, en voorts alle de Predikanten van de Neder- en Hoogduitsche, Walsche en Engelsche Kerken alhier in 's Hage, en laetstelyk de Domeinraden, Edellieden en verdere Officianten en Bedienden van

zyne

zyne Hoogheid; dat alle dezelven in de groote Zael 's Gravergaderd, na een voorafgedaen gebed, door Ds. Royer, zyne Hoogheid met denzelven aen eene byzondere tafel, en de voorgemelde Heeren op stoelen, daer toe in ordre gerangeerd, gezeten zynde, zyne Hoogheid, door gemelden Ds. Royer, geduurende den tyd van byna drie uuren, was ondervraegd over alle de stukken en hoofdpointen van de ware Christelyke Gereformeerde Religie, en nadat dezelven door Hoogstdenzelven, op de voldoenendste wyze beredeneerd, en tot een ieders verwondering en genoegen beantwoord zynde geworden, gemelde Ds. Royer eerst aen de voorsz. Predikanten, en voorts in het generael gevraegd hadt, of dezelven zich met de gedane confessie van zyne Hoogheid voldaen rekenden, en of dezelven oordeelden, dat Hoogstdezelve daerop tot Lidmaet van Gods Kerke behoorde aengenomen te worden; dat hetzelve eerst door de voorsz. Predikanten, en voorts generalyk met volkomene goedkeuringe geaffirmeerd zynde, vervolgens gem. Ds. Royer, na eene welgepaste Aenspraek, aen zyne Hoogheid hadt voorgesteld de Vraegpointen, ter dezer gelegenheid gerequireerd, en dezelve door zyne Hoogheid ten genoegen beantwoord en aengenomen zynde, deze *Actus* met een gebed was beslooten, en voorts zyne Hoogheid, door Ds. van Staveren, uit naem van alle de Predikanten, derzelver genoegen betuigd, en wyders, zoo als ook door de verdere Præsenten, des Heeren Zegen aen Hoogstdenzelven was toegewenscht geworden; dat hy Raedpensionaris hadt gemeend van deze zoo solemnele als heuglyke zaek aen hunne Ed. Groot Mog. kennis te hebben moeten geven.

GRAVENHAGE.

De Raedpensionaris geeft communicatie van de Geloofsbelydenisse van den Prinse Erfstadhouder aen de Staten.

Waerop gedelibereerd zynde, hebben hunne Ed. Groot Mog. den Raedpensionaris voor de voorsz. gegevene Communicatie bedankt, daer over derzelver genoegen betuigd, met toewenschinge dat hetzelve met des Heeren allerdierbaerste Zegeningen moge worden achtervolgd, zoo voor zyne Hoogheids dierbaren persoon, als tot welzyn van den Staet in 't gemeen, en van Gods Kerke in 't byzonder.

U T R E C H T.

UTRECHT.

UT-RECHT. Den 13 van deze Grasmaend hebben de Gedeputeerden van de Staten dezes Lands de volgende *Ampliatie* van de Ordonnantie *op de Bieren* vastgesteld.

Ampliatie van de Ordonnantie op de Bieren. De Gedeputeerden van de Staten 's Lands van Utrecht, in consideratie nemende, hoe zeer het laet bestellen van Bier, dat veeltyds 's avonds en, in den Winter, zelfs by donkeren avond geschiedt, tot nadeel van het Middel op de Bieren strekken kan, hebben tot Elucidatie en Ampliatie van het geen in het III. Artikel van de Ordonnantie van den Impost op de Bieren en Bier-Azyn, den 30 October 1749 gearresteerd, omtrent den In- en Uitslag daer van gesteld is, na serieuse deliberatien, goed gevonden te statueren, dat alle, zoo Particulieren, als Herbergiers en Tappers, hun Bier en Bier-Azyn zullen moeten inslaen, 's Winters, te rekenen van den eersten November tot den laetsten February, van negen uuren, en, voor den overigen tyd des jaers, van acht uuren 's Morgens, tot dat 's Avonds de Poort-klok begint te luiden; en dat de Brouwers geen Bier of Bier-Azyn zullen mogen uitslaen, of uit de Brouwerye doen bewerken om besteld te worden, 's morgens voor den gestelden tyd, van negen en acht uuren als boven, en 's namiddags niet later dan dat het Bier of de Bier-Azyn gevoeglyk voor 't luiden van de Poort-klok kan wezen besteld; op pœne van 25 Guldens by de Particulieren, van 50 Guldens by de Herbergiers of Tappers, en van 100 Guldens by de Brouwers, welken het geen in dezen, ten verscheiden opzichte, gestatueerd is, niet naerkomen of overtreden, te verbeuren.

En hebben hunne Ed. Mog. verder, om redenen daer toe moverende, goedgevonden mede by dezen

te

te ſtatueren, dat de Dun-Tappers, die Bier by de kleine maet verkoopen, niet zullen vermogen in te ſlaen, noch de Brouwers aen gemelde Dun-Tappers uit te ſlaen, zwaerder Bier dan van vier gulden het Vat; op pœne van 100 Guldens te verbeuren, zoo by de Dun-Tappers als by den Brouwer. UTRECHT. *Ampliatie van de Ordonnantie op de Bieren.*

Willende hunne Ed. Mog. voorts, dat de Ordonnantie van den Impoſt op de Bieren en de Bier-Azyn, den 30 October 1749 gearreſteerd, in volle kracht blyve, en ordonnerende, mits dien, by dezen, allen en een ieder, gemelde Ordonnantie met deze byvoeging, ſtiptelyk te onderhouden en naer te komen. En op dat; enz.

O V E R Y S S E L.

Z w o l.

Den 11 van deze Grasmaend, hebben de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provincie, by eene Publicatie, geordonneerd en vaſtgeſteld „ dat niemand eenige Runderbeeſten in deze Provincie zal mogen inbrengen, „ te water of te lande, ten zy de Schippers, „ Dryvers of Overvoerders voorzien zyn met „ eene behoorlyke Certificatie van den Magiſtraet, of Richter van de Stad, het Diſtrict, „ of de plaetſe, van waer dezelven komen; „ houdende eene Verklaring, dat die Beeſten „ gezond, en gekomen zyn uit plaetſen, ſtallen of weiden, in welken gene beſmetlykheid of ziekte onder het Rundvee, in den „ tyd van veertien dagen, in een half uur in „ het ronde, is gevonden of beſpeurd geworden; voorts, met uitdrukkinge van het getal, hair en teeken van dezelve Runderbeeſten, en van de plaets, werwaerds dezelven ZWOL.

ZWOL. „ geschikt zyn, op verbeurte van de Runderbeesten, welken zonder zoodanige Certificatie zullen inkoomen, en vyf en twintig Goudguldens voor ieder Beest."

Den 18 daeraenvolgenden, hebben dezelfde Heeren Staten eene Publicatie vastgesteld, ten opzichte van het Yken der Vaertuigen, waermede Turf uit de Veeren gehaeld wordt; luidende als volgt:

Geen Turf mag uit de Veenen gehaeld worden, dan met Vaertuigen, die behoorlyk gemeten en geykt zyn.

Ridderschap en Steden der Staten van Overyssel doen te weten: Dat, in nadere overweginge hebbende genomen de Representatien en Klagten, aen Ons voormaels gedaen, door de Ingezetenen van Wanneperveen en Giethoorn, over onze Publicatie van den 13 April 1754, tegens het laden van de turf aen de steupel of uit de schuuren in de Veenen, en Ons geïnformeerd of niet tegens de menigvuldige fraudes van de Tollen en Impost op de Turf zoude kunnen worden voorzien op eene andere wyze, als gedaen is by de voorschreve Publicatie, waer door de voorgemelde Klagten en bezwaren zouden kunnen worden weggenomen, als mede het Verzoek van de Pachteren van de Tol en Impost op de Turf van de Zwartesluis en Blokzyl, om, by forme van Interpretatie, te mogen zyn geïnformeerd of onze Notificatie van den 12 September 1755, diesaengaende gedaen, alnog subsisteert en in vigeur is of niet, hebben goedgevonden te ordonneren en te statuëren, zoo als ordonneren en statuëren by deze, dat voorschreve onze Notificatie van den 12 September 1755 zal zyn en blyven in vigeur, en dien ten gevolge geen Turf uit de Veenen zal mogen worden gevoerd, dan met Pramen of andere Schepen of Vaertuigen, behoorlyk gemeten en geykt door den gezworenen Yker, by eene boete van twintig goudguldens, half ten profyte van den Pachter en half van de Armen, waer van de Eigenaer of Voerder of Schipper van dezelve Pramen, Schepen of andere Vaertuigen eenen behoorlyken Ykbrief zullen hebben te nemen, en die telkens

te

te vertonen aen den Collecteur van de Tol en Impost op de Turf, voor en aleer eenige Sluis zullen mogen passeren, en, by gebreke van dien, gehouden zyn de turf ten hunnen kosten te doen meten, en ten minsten aen te geven de quantiteit in den Ykbrief vervat, wel meerder maer niet minder. Zwol.

NEDERLANDSCHE KOLONIEN.

OOST-INDIE.

BATAVIA.

Den 29 van Herfstmaend des vorigen jaers geschiedde, alhier, met veel plegtigheid, de openlyke voorstelling van den Hoog Ed. Heer *Petrus Albertus van der Parra* tot Gouverneur Generael van Nederlands Indie. Met het aenbreeken van den dag, zag men, boven de poorten van het Kasteel en de Stad, als mede van de vier punten van het eerste, en de voornaemste punten van de laetste, de Vaendels, die alhier te vinden zyn, planten, om tot zonnen-ondergang te waeien. Ook waeiden, van de Compagnies-Schepen, die zich op de reede bevonden, en van alle andere vaertuigen, de by ceremonien gebruiklyke Vlaggen en Wimpels; waer toe de overheden van de Compagnies-Schepen en de Gezagvoerders van de Burger- en Inlandsche Vaertuigen, zoo op de Reede, als in de Rivier en de Vrymanshaven te vinden, door het Hoofd van 's Compagnies Zeemagt, en den Sabandaer, aengemaend waren. 's Morgens te zes uuren, verscheen het Corps van Batavia.

de

BATAVIA. de Dragonder Lyfwagten, voorzien van Standaert, Pauken en Trompetten, in de wapenen, en reedt tot voor den tuin van zyne Hoog Edelheid. Op het zelfde uur vergaderden ook, voor de woningen hunner Capiteins, de Penniſten van het Kaſteel, de Penniſten van de Stad, de Ooſt- en Weſt-zydſche Burgerye, het Corps Granadiers, het Battaillon van den Heer Brigadier de Wendt, de Compagnie Burger-Cavallerye, twee Compagnien Balyers, twee Compagnien Boegineeſen, een Compagnie Makkaſſaren, en alle de Moren, met hunne gewone wapenen en kleeding. Al deze Manſchap marcheerde, vervolgens, naer de Standplaetſen, die dezelve aengewezen waren. Te zeven uuren begaven zich de Heer Mr. *Librecht Horeman*, eerſte Raed en Directeur Generael, *Jurgen van der Spar* en *Jeremias van Riemsdyk*, oudſte Leden van de Hooge Regering, benevens den eerſten Secretaris *Fockens*, naer het generael Gouvernement, om aldaer den Heere Gouverneur, by deszelfs komſte te ontvangen.

Op dezelfde uure vergaderden, op de Voorzael van zyne Edelheids wooninge binnen het Kaſteel, de Leden van den Achtb. Raed van Juſtitie, en de Schepenen, met hunne Officieren en Secretariſſen, mitsgaders de Kerkenraed, Weesmeeſters, Heemraden, Commiſſariſſen van de Bank-courant en die van de *Bank van Leening*, Commiſſariſſen van Huuwlyks- en kleine Gerichts-Zaken, Boedelmeeſters, Notariſſen, Diakenen met de Buiten-regenten van het Lazarushuis en Vrouwen Tugthuis, alle Landmeeters en Ingenieurs, alle Militaire en

Zee-

Zee-Officieren, benevens een groot getal van gequalificeerde Ministers en aenzienlyke Burgers. Ondertusschen waren alle de overige Leden van de Hooge Regeringe den Heere Gouverneur Generael van zyn tuin op Jacatra gaen afhalen, allen rydende in Koetsen, met vier Paerden bespannen. Zoo dra zyne Edelheid binnen het Generael Gouvernement aengekomen was, nam het Lichaem der hooge Indiasche Regeringe, in de Vergaderzael, zitting aen de rechterzyde van den Heere Gouverneur, in eene enkele rye, elk op zynen rang: wanneer, op eene plegtige wyze, door den Brigadier de Wendt de Sleutels van het Kasteel en de Stad op de tafel der hooge Regeringe overlegd, en, benevens de Sleutels van de Stads Waterpoort, aen zyne Edelheid werden aengeboden. Het zelfde geschiedde ten opzichte van de Sleutelen der Kruid-Kelders. Vervolgens leiden de Heeren Raden ordinair Jeremias van Riemsdyk en Huibert van Basel, mitsgaders de Heer Mr. *Willem Vincent Helvetius*, Præsident in den Raed van Justitie, voor handen van den Heere Gouverneur, op tafel neder de Zegels, zoo van de Weeskamer, en Schepenen, als van den Raed van Justitie; ook het klein Zegel, onder gemelde Heeren, uit hoofde van hunne Voorzittersplaetsen in die Collegien, berustende. De onderlinge Eed, door het Lichaem der Hooge Regering, den 15 van Bloeimaend des jaers 1761, op het aenvaerden van het Gezag door den Heere Gouverneur, reeds gedaen zynde; zoo deedt de Heer Directeur Generael, als eerste Raed, uit name der Vergaderinge, by de overgave dier Kenteekenen

BATAVIA.

BATAVIA. nen van 't Gouvernement, eene aenspraek tot herhalinge en vervolg van de Gelukwenschingen, waermede zyne Edelheid, op den gemelden dag van Bloeimaend, door de Vergaderinge ontmoet en aengenomen was. Na dat de Heer Gouverneur Generael zyne dankbetuiging voor die gelukwenschingen hadt afgelegd, werdt ieder Collegie in 't byzonder binnen geroepen; eerst de Oud-Gouverneurs, vervolgens de Collegien van den Raed van Justitie, Schepenen, enz. en eindelyk de gequalificeerde Dienaers en Burgers. Aen dezen, ter slinker zyde van de tafel geplaetst, werdt, door den Heere Directeur Generael, de reden hunner ontbiedinge te kennen gegeeven; het aenhoren, *namelyk*, van de afkondiging der Acte van Auctorisatie, en het afleggen van den Eed, zoo als van de Estrade binnen het Kasteel, aen de Pennisten, Militie, Burgeren en verdere vergaderde Gemeente zou worden voorgelezen; zullende de gemelde Collegien zich voortaen zoo wel onder het bereik van dien Eed moeten begrypen, als onder eenigen anderen Eed, wel eer door hun gedaen. Geduurende deze plegtigheden, waren de Pennisten, de Militie, en de Burger-Compagnien gemarcheerd tot voor en bezyden eene vervaerdigde Estrade, en na dat dezelven aldaer waren geposteerd, deedt de Heer Gouverneur Generael, de gedachte Sleutels en Zegels wederom overgegeven hebbende, de Vergadering opstaen, om gezamenlyk, onder de Lyfwagt der Helbaerdiers, op eene statelyke wyze, uit het Generael Gouvernement naer de Estrade te gaen. Dezelven buiten gekomen zynde, hoorde men alle Trompetten, Pauken,

Trom-

Trommels en andere Speeltuigen; wordende zyne Edelheid, benevens het geheel lichaem der Hooge Regering, door de Hoofd-Officieren der troepen, voor welken dezelven passeerden, met Sponton en Vaendel gesalueerd; en voorts, naer de gemelde Estrade, of eigenlyk tot op dezelve, eeniglyk gevolgd van de aenwezende Oud-Gouverneurs, den achtbaren Raed van Justitie, het Collegie van Heeren Schepenen en de Eerwaerde Predikanten, zonder meer; hebbende de overige Gequalificeerden zich op de zyde derzelve moeten vervoegen, ten einde, nevens de gansche vergaderde Gemeente, aen te horen de afkondiging van de volgende Acte van Auctorisatie, met den Eed daer toe behorende; BATAVIA.

De Raden wegens den Staet der Vereenigde Nederlanden en de Generale Nederlandsche Compagnie in Indien; allen den geenen, die dezen zullen zien ofte horen lezen, salut; doen te weten dat, de eminente waerdigheit van Gouverneur Generael van Indie, op den 15 Mei des jaers 1761, door het ontslapen van Zyne Excellentie den Hoog Edelen Heer Jacob Mossel, [H. L. M.] in leven Generael over de Infantery ten dienste van den Staet, zynde komen te vaceren, wy, in nakoming van de ordre en het welbehagen van de Hoog Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, onze Souvereinen, en de Compagnie, om, tot betrachtinge van den welstand dezer Landen, ten eersten uit de aenwezende Raden de bekwaemste en ervarenste, provisionelyk, tot dat hoogwigtig amt te verkiezen, consterende by de Instructie van de Edele Hoog Achtbare Heeren Gedeputeerde Bewindhebberen ter Vergadering van Zeventienen, voor Generael en Raden van den 22 Augustus Anno 1617, by hunne Hoog Mogende op den 3 November daer aen geratificeerd, na den naem

Acte van Auctorisatie tot voorstellinge van den Heer P. A. van der Parra, *als Gouverneur Generael van Nederlandsch Indie.*

des

BATAVIA.

Acte van Auctorisatie tot voorstellinge van den Heer P. A. van der Parra, als Gouverneur Generael van Nederlandsch Indie.

des Allerhoogsten aengeroepen te hebben, om over die importante charge met rypen verstande te disponeren, en aflegging van den eed, voor de Raden van India in dezen gevalle beraemd, geconsidereerd hebbende niet alleen de talenten en goede qualiteiten van den Heer toenmaligen Eersten Raed en Directeur Generael, Petrus Albertus van der Parra, maer ook de grondige kennisse en ervarenheid, by zyn Ed. door langjarige diensten en het bekleeden van verscheidene hooge amten geäcquireerd, overzulks, eenpariglyk hebben goedgevonden en verstaen, zyn Ed. te verkiezen en te installeren tot Gouverneur Generael van Nederlands India, op de hoog geëerde approbatie der Edele Hoog-Achtbare Heeren Bewindhebberen van de Compagnie.

En dat ons onlangs uit de Missive van welgemelde Edele Hoog-Achtbare Heeren Bewindhebberen, ter Vergadering van Zeventienen, van den 11 November Anno passato, tot zonderling contentement gebleken is, dat het hunne Ed. Hoog Achtb. behaegd heeft, voornoemden Hoog Edelen Heer Petrus Albertus van der Parra, in die hoog-aenziehlyke digniteit te bevestigen: weshalven, op den 7 dezer maend, in Rade van India, alverder goedgevonden en geärresteerd zynde, de publike Voorstelling van Zyn Edelheid aen den Volke in dat caracter, welke, naer Zyne Edelheids welbehagen, dus lange is uitgesteld, plegtelyk te laten gevolg nemen, op den 29 September naestkoomende, zoo ter dezer Hoofd-plaetse, als op alle andere Comptoiren van India, alwaer de ordres ten dien einde tydig zullen worden aengebragt, en op de andere, zoo kort daer aen, als gevoeglyk zal konnen geschieden; ten einde een iegelyk van allen bewust zy en weten moge, wien hy, gelyk tot nu toe zoo ook voortaen, voor zynen wettigen Gouverneur Generael en Oppergebieder heeft te respecteren en te gehoorzamen: Zoo is 't, dat wy, als van wege den Staet het Lichaem der Regeringe hier te lande uitmakende, alle Raden van Indien, Gouverneurs en Commandeurs, Collegien en Officieren van Justitie, Hoofd- en mindere Officieren van de militie, zeevaert en burgerye, mitsgaders alle verdere hooge en lage

Be-

Bedienden van de Politie, de Justitie, den publieken Godsdienst, de Commercie, den Degen, de Marine en den Burger-stand; nevens alle andere Persoonen en Ingezetenen in den dienst en eed, item onder het ressort van de Generale Oost-Indische Compagnie, mitsgaders de gehoorzaemheid van den Nederlandschen Staet sorterende, zoo die reeds in India zyn als namaels mogten aenkomen, by dezen ordonneren en bevelen, Hoog-gemelde Zyne Edelheid, den Hoog-Edelen Heere Petrus Albertus van der Parra, voor hunnen wettigen Gouverneur Generael aen te nemen, te erkennen, te respecteren en te gehoorzamen, achtervolgens den Eed van trouwe en obediëntie, daer toe specialyk in Rade van India beraemd. BATAVIA.

Deze Acte van Auctorisatie, was den 7 van Zomermaend, in den Rade van India gearresteerd; luidende het Formulier van den Eed, waer van in dezelve gewag gemaekt wordt, aldus:

Formulier van den Eed, by die gelegenheid gedaen.

Wy allen, Dienaers van de Generale Nederlandsche Oost-Indische Compagnie, zoo van de Politie, Justitie en den publieken Godsdienst, als van de Commercie, Militie, Zeevaert &c. mitsgaders Burgers en Ingezetenen, bescheiden onder de gehoorzaemheid en 't gebied van dezelve Compagnie, geenen uitgezonderd, beloven en zweren, dat wy de Doorluchtige Hoog Mogende Heeren Staten Generael van de vrye Vereenigde Nederlanden, als onze hoogste en souvereine Overheid, zyne Doorluchtigste Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje en Nassauw, Erf-Stadhouder, Capitein-Generael en Admirael van de Republiek, en de Bewindhebberen van de Generale Oost-Indische Compagnie, mitsgaders den tegenwoordigen Gouverneur Generael Petrus Albertus van der Parra, gehouw en getrouw zullen zyn, en dat wy alle ordres, zoo by den Artikelbrief en de Ordonnantien, by de voorf. Bewindhebberen,

Batavia. Uitschryving van eenen Dank en Bededag.

want terwyl de Engel des verderfs, met het ontzachlyke zwaerd van Gods wraek oeffenende Gerechtigheid gewapend, het beste gedeelte van Europa doorwandelde, en ook verscheiden plaetzen van dit weereld-deel niet onbezocht liet, alles vervullende met schrik en slagtinge; heeft het ons; ons die door alle soorten van hemeltergende euveldaden, niets minder verdiend hadden; mogen gebeuren de aengenaemste vruchten eener verkwikkelyke vrede te smaken: terwyl men van alle kanten hoorde van oorlogen en geruchten van oorlogen; terwyl zoo vele steden en landen omgekeerd, vernield, verwoest, en in akelige puinhoopen en eenzame woestenyen veranderd zyn, hebben wy geruste aenschouwers van zulk een schrikbarend schouwspel mogen blyven: ja; wy mogen het wel tot verheerlykinge van den Allerhoogsten uitroepen; onze tydlyke welvaert, voor zoo verre ons lieve Vaderland betreft, is, geduurende den oorlog, op eene zichtbare wyze vergroot. Gave God, dat het dezelfde uitwerking hadde op onzen geestelyken staet, dat wy 'er onze zondige gemoederen door mogten opgewekt zien, om zyne oordeelen over andere volkeren bedaerdelyk en zonder liefdeloosheid te overpeinzen, en onzen wandel, met aflegging van de zoo gretig nagejaegde ongerechtigheden, op eene Gode welbehaeglyke wyze te veranderen, op dat ons niets ergers wedervare!

Wenden wy nu onze oogen op het land onzer inwoninge, beschouwen wy de verscheiden wegen, welken Gods aenbiddelyke Voorzienigheid, door zegeningen en tuchtigingen, omtrent het zelve heeft ingeslagen, en nog inslaet, om ons tot eene verstandige opmerking van de uitwerkzelen zyner Goedheid en Gerechtigheid op te leiden; aen alle kanten vinden wy ontwyfelbare blyken eener gadeloze langmoedigheid; van rondsomme worden wy teffens vermaend tot eene spoedige en oprechte betreuring onzer ongerechtigheden, en om na te jagen de Vrede en de Heiligmaking, zonder welke niemand den Heere zien zal.

Wanneer wy den staet der Maetschappye, aen wel-

ker welvaert ons zoo grootelyks gelegen ligt, in 't algemeen beschouwen; wanneer wy overdenken, wat zwaer verlies Gods slaende hand Haer, nog voor weinige maenden, by het verongelukken van de schepen den *Batavier* en den *Herkules*, toegebragt hebbe; wanneer wy haren kwynenden handel met den bloei van vorige tyden vergelyken; wanneer wy teffens onze aendacht vestigen op de donkere wolken, die Haer van meer dan ééne zyde over 't hoofd hangen, en de roede van Gods Regtwaerdigheid als van verre doen zien; wanneer wy eindelyk de vorige weelde harer onderhorigen veelal verwisseld zien met vele blyken eener zichtbare behoeftigheid, onvermydelyke gevolgen van 't algemeen verval in alle neringen en handteringen: dan moeten wy immers voor den toekomenden tyd met de uiterste bezorgdheid worden bengedaen; wy behoren, zonder eene ontydige murmureringe, rond te zien naer de ware oorzaken dezer verslimmeringe van tyden, en zy zullen zich zonder moeite vinden laten in de schandelyke ondankbaerheid, waermede des Heeren weldadigheden beantwoord zyn; in de openbare godloosheden, misbruiking van des Heeren naem, ontheiliging van zynen dag, en andere schreeuwende ongerechtigheden, die wy, zoo ze maer de straffe van den weereldlyken Rechter ontgaen kunnen, onder ons schroomloos zien in zwang gaen, en de yselykste oordeelen tot gevolg zouden hebben, zoo God ophieldt langmoedig te zyn. Het zyn de goedertierenheden des Heeren, dat wy niet vernield zyn, dat zyne barmhertigheden geen einde hebben; zy zyn alle morgen nieuw.

Dit zien wy, dit ondervinden wy dagelyks; dagelyks wordt het ons gegund nieuwe blyken van des Heeren goedertierenheid en verdraegzaemheid te ontwaren. In 't geestelyke genieten wy, in 't midden van een krom en verdraeid geslachte, het onschatbaer geluk eener zuivere verkondiging van Gods Heilig Woord, en overvloedige gelegenheid wordt ons aengeboden, om vervuld te worden met de kennisse van zynen wille, in alle wysheid en geestelyk verstand.

BATAVIA.

Uitschryving van eenen Dank- en Bededag.

BATAVIA.

Uitschryving van eenen Dank- en Bededag.

In het tydelyke zien wy niet minder des Heeren goeddadigheid van rondsomme doorstralen. Het mag der Maetschappye, in spyt van die het Haer benyden, nog gebeuren, haren handel, is het niet met die winstrykheid, als weleer, ten minsten in eene gewenschte ruste, en met geen onverwerpelyke voordelen te dryven:

Het heeft ook den Alzegenaer behaegd, hare wapenen op het dierbare *Ceilon* dermate voorspoedig te maken, dat de tegenparty, tot hare beschaming, de vernieuwing van de vorige vriendschap heeft moeten zoeken, en dat men grote hoop heeft, om 'er de rust en welvaert op eenen bestendigen voet hersteld te zien. Ook hiertoe heeft men reden om zich ten aenzien van de overige gedeelten harer heerschappye te mogen vleien. De Hooge Overheid spant daertoe alle vermogens in; Hare aendacht is steeds werkzaem om met den bloei der Maetschappye ook de welvaert van 's lands bewoners te betrachten en te bevorderen. Maer te vergeefs beraedslaegt Zy zich op middelen, die de menschelyke voorzichtigheid uitlevert; te vergeefs zyn hare raedsvergaderingen onophoudelyk bezig om de in den weg komende hinderpalen weg te nemen, zoo Zy niet teffens bezorgd is om de stad des Heeren van hare gruwelen te zuiveren, en dezelve tot eene oprechte en ongeveinsde afzweering van ongerechtigheden, door allerleie middelen, aen te sporen, en op te leiden tot eene betamelyke betrachting van den openbaren Godsdienst zoo wel, als van hare innerlyke pligten jegens den Heere en onze evennaesten.

Uit eene ernstige overweeging van dit alles, en van den naderenden vertrek-tyd der Retourvloote, die zoo van hier, als van *Ceilon*, *Bengale* en *China*, de stevens naer het lieve Vaderland staet te wenden, is, den 13 dezer, in *Rade van Indië* goedgevonden, tegen Woensdag, den 12 der aenstaende maend October, uit te schryven eenen plegtigen *Dank-* en *Bede-Dag*, om met eene Godsdienstige aendacht gevierd te worden in alle de kerken dezer stad, op de reede, en ten eilande *Onrust*, ten einde ons eenparig, met een diepen ootmoet, en met gescheurde harten te verne-

nederen voor den geduchten troon van Gods Majesteit; onze hooggaende zonden en ongerechtigheden met eene Godvruchtige verslagenheid, en met erkentenisse zyner lang getergde langmoedigheid, deemoedig te belyden; Hem dieswegens met lofzangen te roemen, en te verheerlyken; Hem vieriglyk te bidden om onze harten niet te verharden onder zyne kastydingen, of door zyne zegeningen te doen uitspatten; maer dat het Hem behage van 't dierbare Nederland, en 't goede Land onzer inwoninge, genadiglyk af te weeren alle welverdiende plagen, rampen en oordeelen; onzer aller harten, voornamelyk van de zoodanigen, welker zinnen de God dezer eeuwe heeft verblind, en die de belofte van des Heeren toekomste bespotten, vatbaer te maken voor de boet-predikaetsiën, die dan door zyne dienaren gedaen zullen worden: ten einde ons nog op dien dag te doen bekennen wat tot onze vrede dient, eer het verborgen worde voor onze oogen.

BATAVIA.

Uitschryving van eenen Dank- en Bededag.

Het zal dan te gelyk onze pligt wezen, den Heere der Heeren, van wien alle goede giften en volmaekte gaven afdalen, met eene oprechte belydenis onzer onwaerdigheid, te smeeken om zyne magtige hand van ons niet af te trekken, maer dat het Hem behage zyne zegeningen over ons lieve Vaderland en de wingewesten der Maetschappye, by aenhoudendheid, uit te storten; ons een bestendig en heilzaem genot te schenken van de zuivere verkondiging van zyn heilig en alleen ter zaligheid leidend Woord; onze woonsteden te maken tot eenen gezegenden zetel van ware Godvrucht en goede zeden; den handel onzer zeer geëerde Betaels-Heeren, en de welvaert van ieder in 't byzonder, voor zoo verre het met zynen raed bestaen kan, te doen herleven en bloeien, als in de dagen van ouds; de raedslagen en ondernemingen, welken de Hooge Overheid, ter bevorderinge van 's lands welvaert, in zyne vreze, by de hand neemt, door zyne Almagtige hand te bestieren, met gezegende uitkomsten te bekroonen, en te doen gedyen tot zyne eere.

Inzonderheid behoren wy ook de Retourvloot, welke in dit na- en in 't aenstaende voorjaer van hier

BATAVIA. zal vertrekken, in onze smeekingen gedachtig te zyn; en Hem, die over zeën en winden eene vrymagtige heerschappy voert, vieriglyk te bidden, dat het Hem behage die kostelyke kielen, en allen, die er mede overvaren zullen, onder zyne alleen veilige hoede te nemen, dezelven, bevryd voor alle rampen, te geleiden door de woeste baren, en voorspoedig te brengen in de havenen van het gezegende Nederland.

Uitschryving van eenen Dank- en Bededag.

Dat het alles strekke tot prys en roem van des Heeren allerheiligsten naem, tot voortplantinge en aenwassinge van den gezuiverden Godsdienst, tot handhavinge en bevorderinge van onze vryheid en welvaert, en tot zaligheid onzer zielen!

Voorts is verstaen de afkondiging van dezen BedeDags-brief op Zondag den 9 October te laten geschieden van de predik-stoelen, en daegs daeraen van het stadhuis, op dat elk en een iegelyk tyd hebbe om zich tot het Godvruchtig oogmerk van de Hooge Overheid naer vereisch te bereiden, en alle neringen en handteringen ten dien dage stilstaen mogen, op de straffen daertoe van ouds by de wetten gesteld.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

NYMEGEN. In plaetse van de Heeren *Lambert Schonck* en *Abraham Adriaen de Mist*, hebbende daervan vrywillig afstand gedaen, zyn, in deze Grasmaend, alhier, als Raden van deze Stad in eed genomen de Heeren *Simon Pieter Brouwer* en *Thomas van Oorschot*.

THIEL. In plaetse van den overledenen Heere Bernard Cock, is, insgelyks in deze Grasmaend, tot Schepen en Raed van deze Stad aengesteld en geïnstalleerd de Heer Mr. *Kornelis Christiaen van Lidth de Jeude*, Adjunct Secretaris van deze Stad; in wiens plaetse weder tot Adjunct Secretaris aengesteld is de Heer Mr. *Johannes Didericus van Leeuwen*.

BOMMEL. Ten zelfde tyde is, in plaetse van den overledenen Heere Mr. *Abraham Blombert* tot Schepen

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

pen en Raed van deze Stad verkozen de Heer *Hendrik de Ruuk*.

ZUTPHEN. In plaetse, zoo van den overledenen Heere Antony Albert Jalink, als door vrywilligen afstand van de Heeren Mr. *Jan Hendrik van Grietbuisen* en Mr. *Gerbard David op ten Noorth*; van welken de eerste tot geheimen Raed van zyne Koninglyke Majesteit van Pruissen aengesteld en naer Kleve met de woninge vertrokken is, en de tweede tot Schepen en Raed der Stad Groenlo is verkozen; zyn wederom als Gemeenslieden van deze Stad aengesteld en in eed genomen de Heeren *Gerrit Jan Harmsen*, *Paul Lukassen* en *Bernard Hendrik Kranius*.

HAERLEM. Den 1 van deze Grasmaend, overleedt alhier, in den ouderdom van vyftig jaren, de Heer Mr. *Pieter van Schuilenburch*, Heer van Moermont en Renesse, en, sedert den jare 1743, Raed in de Vroedschap van deze Stad, daer hy ook, in den jare 1761 en 1762, de Burgemeesterlyke Waerdigheid bekleedde.

De Heer Mr. *Paulus Abraham Gilles*, in Sprokkelmaend dezes jaers, door hunne Hoog Mog. tot Secretaris van den Raed van State aengesteld zynde, is, in deszelfs plaetse, op den 6 dezer Grasmaend, door den Wel Ed. Achtb. Vroedschap, als Pensionaris van deze Stad benoemd de Heer Mr. *François Rygerbos*, Advocaet voor beide de Hoven van Justitie in 's Gravenhage; die, den 18 daer aenvolgenden, in die hoedanigheid, den Eed afgelegd heeft, en voorts in de gemelde Vroedschap geinstalleerd is.

'S GRAVENHAGE. Door de Heeren Staten van Zeeland, is, op den 5 van deze Grasmaend, de Heer Mr. *Jakob Hendrik van Hemert*, Schepen en Raed der Stad Middelburg; wegens de Stad Tholen, aengesteld, tot Raedsheer in den hoogen Raed over Holland, Zeeland en Vriesland, in plaetse van den Heer President Mr. *H. Mollerus*.

LEIDEN. Den 11 van deze Grasmaend, overleedt, binnen deze Stad, in den ouderdom van ruim negen en zestig jaren, de Heer Mr. *Nikolaes Willem van Leeuwen*, Raed in de Vroedschap, Oud-Burgemeester en Thesaurier Ordinaris van deze Stad.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

In den jare 1729 tot Veertig in Rade verkozen, werdt hy, vervolgens, in den jare 1732 tot Schepen van deze Stad aengesteld. Hier op volgde de Burgemeesterlyke Waerdigheid, die hy, voor de eerste mael, in den jare 1747, en vervolgens in de jaren 1755, 1759 en 1763 bekleedde.

In plaetse van dien Heere, is, den 24 van deze Maend, door de Ed. Groot Achtb. Heeren van de Vroedschap, tot Medelid in hun Collegie verkozen deszelfs Zoon de Heer Mr *Nikolaes van Leeuwen*; zynde de Heer Mr. *Kornelis Chastelein*, Oud-Burgemeester van deze Stad, denzelven als Thesaurier Ordinaris opgevolgd.

EDAM. Den 21 van deze Grasmaend, geschiedde alhier de gewoone Verandering van de Regering dezer Stad, en werden, by die gelegenheid, verkozen als Burgemeesters de Heeren JAKOB HORN, Mr. ANTHONY BRASKER, Mr. JOHANNES LEONINUS en PIETER PONT: en, door de Staten van de Provincie, als Voogden over den Heere Erfstadhouder, uit eene overgeleverde Nominatie, als Schepenen de Heeren *Tjerk Lolkes*, *Harmanus Dobber*, *Jan Rieder*, *Jan Breemburg*, *Pieter Versteveren*, *Klaes de Boer*, en *Jakobus Hondius*; en uit dezelven tot Schepenen Commissarissen over des gemeenen Lands Middelen de drie eerstgemelde Heeren.

Wyders zyn tot Raden in de Vroedschap verkozen de Heeren *Pieter Versteveren* en *Pieter Hoogerheets*, in plaetse van de overledene Heeren Klaes Versteveren en Abraham Richter.

PURMERENDE. Den 4 van deze Grasmaend, overleedt, alhier, in den ouderdom van zeven en vyftig jaren, de Heer *Pieter Moolenaer*, Raed en Oud-Burgemeester van deze Stad, en thans Afgevaerdigde van wege dezelve in 't Collegie van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden in 't Noorderkwartier. Zyn Ed. werdt tot Raed in de Vroedschap verkozen in 't jaer 1735, en bekleedde voor de eerste mael de Burgemeesterlyke Waerdigheid, in den jare 1738. van den jare 1744 tot 1747, was hy gedeputeerd, wegens deze Provincie, in het Collegie ter Admiraliteit van Vriesland; en van den jare 1760 tot

1761,

1761, en nu gelyk wy reeds gezegd hebben, hadt hy zitting in 't gemelde Collegie van Gecommitteerde Raden, enz.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

Den 11 daeraenvolgenden is, door Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen, in deszelfs plaetse, tot Raed in de Vroedschap aengesteld de Heer *Jakobus van der Voren*, Oud-Schepen van deze Stad; en is de Heer *Klaes Louwen*, Burgemeester en Raed, gecommitteerd in 't Collegie van de Heeren Gecommitteerde Raden in 't Noorderkwartier, tot Bloeimaend des jaers 1765.

Den 25 dezer, gewoonen dag der Veranderinge van de Regering, zyn, alhier, uit eene overgeleverde Nominatie, door de Heeren Staten van deze Provincie, in hunne bewuste hoedanigheid, verkozen; als Burgemeesters, de Heeren KLAES LOUWEN, WILLEM BLYDENBERG, Mr. JAKOB WORMER, en PHILIPPUS REINDER BOON; doch de eerstgemelde Heer, wegens deszelfs aenstellinge tot Lid van 't gemelde Collegie van Gecommitteerde Raden, van de Burgemeesterlyke Waerdigheid hebbende afgestaen, is, in zyne plaetse, uit eene overgeleverde Nominatie, op nieuws daer toe benoemd de Heer JAN PET, Raed en Oud-Schepen; en tot Schepenen de Heeren *Andries de Flines*, *Simon Appel*, *Kornelis van der Hoek*, *Jakobus van der Voren*, *Wigboldus Ryninck*, *Henrikus van Slype*, en Mr. *Kornelis van Neck*; en uit dezen wederom tot Schepenen Commissarissen over 's Lands gemeene Middelen de drie eerstgemelde Heeren.

UTRECHT. In de jongste Sprokkelmaend van dit jaer hebben de Heeren Staten van deze Provincie, over verscheiden Commissien gedisponeerd; en onder anderen gecommitteerd Ir. *Gysbert Jan van Hardenbroek*, Heer van Berkestein, beschreven in de orde der Heeren Edelen en Ridderschap van deze Provincie, tot Gedeputeerden in het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam; en Ir. *Hendrik van Utenhove*, Heer van Amelisweerd, beschreven in dezelve orde, tot Gedeputeerden in 't Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit in Noordholland; beide tegens den 1 van de aenstaende Bloeimaend, voor den tyd van drie jaren.

ZWOL.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

ZWOL. Op den Landsdag, in de nu afgeloopene Lentemaend, binnen deze Stad gehouden, zyn in de Ridderschap van Overyssel beschreven, uit het Kwartier van Zalland, *Reint Wolter*, *Baron van Echten*, tot Alerdink, en *Koenraed Willem*, *Baron van Dedem*, tot den Berg; en uit het Kwartier van Vollenhove, *Dirk Boldewyn Hiddo Baron Gansneb*, genoemd *Tengnagel* tot Olthuis.

Op denzelven Landsdag hebben de Heeren Edelen en Gecommitteerden uit de Steden over de volgende Commissien schikking gemaekt; en benoemd om zitting te nemen wegens het Kwartier van ZALLAND; in de BINNENLANDSCHE DEPUTATIE; dat is, ter Vergaderinge van de Heeren Gedeputeerde Staten; Jongh. *Augustus Leopold Baron van Pallant*, tot Eerde, van het begin der aenstaende Bloeimaend tot Slagtmaend 1765; en Jongh. *Anthony Baron van Dedem*, tot den Gelder, van Slagtmaend 1765 tot Bloeimaend 1767: En als buitengewoon Gecommitteerden ter Vergaderinge van de Hoog Mog. Heeren STATEN GENERAEL, Jongh. *Gysbert Jan Baron van Pallant*, tot Glinthuis, van Bloeimaend dezes jaers tot Bloeimaend des jaers 1767. Wegens het Kwartier van TWENTE, ter gemelde Vergaderinge van de STATEN GENERAEL, Jongh. *Sigismund Vincent Gustaef Lodewyk Baron van Heiden Hompesch*, tot Ootmarsum, van de aenstaende Bloeimaend, tot Bloeimaend des jaers 1767; als tweeden gewonen Gecommitteerden Jongh. *Arent Baron van Raesveld*, tot Elsem, van de aenstaende Bloeimaend tot Slagtmaend des jaers 1765, en Jongh. *Willem Baron van Ittersum*, tot Oosterhof, van Slaegtmaend 1765 tot Bloeimaend 1767. Wegens DEVENTER, in de BINNENLANDSCHE DEPUTATIE, den Heer Burgemeester *Hendrik Gerhard Jordens*, voor dit loopende jaer; als eersten gewonen Gecommitteerden ter Vergaderinge van de STATEN GENERAEL, den Heer Burgemeester *Gerhard Gysbert Joan van Suchtelen*, voor het jaer 1764, en als tweeden, den Heer Burgemeester *Gerhard Dapper*, voor de jaren 1764 en 1765. Wegens KAMPEN, in de BINNENLANDSCHE DEPUTATIE, de Heeren Burgemeesters *Pieter*

Ever-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

Everhard Sabé, voor den jare 1764 en *Luier Egbert Daedels* voor den jare 1765: en ter Vergaderinge van de STATEN GENERAEL; als eerste gewone Gecommitteerden, de Heeren Burgemeesters *Abraham Vestrinck*, voor den jare 1764, en *Jan Lemker van Breda* voor den jare 1765; als tweede gewone Gecommitteerden *Jan Lemker van Breda*, voor den jare 1764, en *Abraham Vestrinck*, voor den jare 1765; eindelyk als buitengewone Gecommitteerden de Heeren Burgemeesters *Martinus Valencyn*, voor den jare 1764, en *Reint Willem van Hemert*, voor den jare 1765. Wegens ZWOL, IN DE BINNENLANDSCHE DEPUTATIE, den Heer Burgemeester *Lambert Nilant*, voor den jare 1764, tot Bloeimaend des volgenden jaers. Ter Vergaderinge van de STATEN GENERAEL als eersten gewonen Gecommitteerden den Heer Burgemeester *Lukas Gysbert Rouse*, van Slagtmaend dezes jaers, tot Bloeimaend des jaers 1766; als tweede, den Heer Burgemeester *Hendrik Crans*, voor den zelfden tyd: en eindelyk, in de GENERALITEITS REKENKAMER, den Heer Burgemeester *Herman Joan Greve*, van Slagtmaend dezes jaers, tot Bloeimaend des jaers 1766.

STAD EN LANDE. Van de Amten of Commissien, zoo in de Generaliteits als Provinciale Collegien, die voor de Ommelanden openvallen, is de volgende dispositie gemaekt; en zyn, voor de twee eerstvolgende jaren gecommitteerd, wegens het HUNSINGO KWARTIER, ter Vergaderinge van de Hoog Mog. Heeren STATEN GENERAEL, de Heer *M. Alberda*, Heer van Nyestein; in het Collegie ter ADMIRALITEIT TE HARLINGEN, de Heer *G. Alberda*, Heer van Dyksterhuis; in de GEDEPUTEERDE STATEN, de Heeren *L. T. van Starkenborg*, Heer van Wehe, en W. A. ALBERDA, Heer van Menkema; in de PROVINCIALE REKENKAMER de Heer ... *Starkenborg*, Heer van Leens; als GECOMMITTEERDE RADEN TUSSCHEN DEN EEMS EN DE LAUWERS, de Heeren *A. P. T. Starkenborg*, Heer van Thedema, *G. Allerhof* en *J. Cleveringa*; als EXTRAORDINARIS GECOMMITTEERDE RADEN de Heeren *E. J. T. van Starkenborg*, *E. G. Wiersema*, en *E. T. W. Cleveringa*. Wegens FIVELINGO KWARTIER; in de

STA-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

STATEN GENERAEL de Heer *L. S. Rengers*, Heer van Farmsum; in 't Collegie ter ADMIRALITEIT TE AMSTELDAM de Heer *Baron van Maneel*; in de GENERALITEITS REKENKAMER de Heer *B. Dusbenot*; als GEDEPUTEERDE STAET de Heer *J. Mesting*; in de PROVINCIALE REKENKAMER de Heer ... *Niehoff*; als ORDINARIS GECOMMITTEERDE RADEN de Heeren ... *Piccard*, Heer van Slogteren, *E. C. Bronsema* en *E. H. J. de Vriese*; als EXTRAORDINARIS GECOMMITTEERDE RADEN de Heeren *D. J. Clant*, *K. Allers* en *B. Hendriks*. Wegens het WESTER KWARTIER, in de STATEN GENERAEL de Heer *E. J. Lewe*, Heer van Aduard; in den RAED VAN STATE, de Heer *E. R. Alberda*, Heer van Bloemersma; in de GEDEPUTEERDE STATEN de Heer *W. Alberda*; in de PROVINCIALE REKENKAMER de Heer ... *de Hertoghe*, Heer van Feringa; als ORDINARIS GECOMMITTEERDE RADEN de Heeren *M. Bennema*, *J. J. Tempel* en *J. Jans*, en als EXTRAORDINARIS GECOMMITTEERDE RADEN de Heeren ... *Frylinck*, *H. Wessels* en *P. Heeres*.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 16 April.

	By de Z. Zak.
TARW. O. W. Zeeuwſ.	19 a 20 ß
—— N. W. dito	13 a 17 ß
—— Blaeuwe	13 a 14 ß
—— Zomer	11 a 13 ß
ROGGE, Zeeuwſ.	8 a 10 ß
	by 't Laſt.
BOEKW., Vl. enz. op 154 ℔	a 16½ £
GARST, Winter	12¾ a 14½ £
—— Zomer	11 a 12 £
HAVER, Zeeuwſ.	7¼ a 10 £
PAERDEBOONEN.	13 a 15 £

Rotterdam, den 16 April.

	by den Steen.
VLAS, Allerbeſt	29 a 30 ſt.
—— Beſt	27 a 28 ſt.
—— Gemeen	24 a 25 ſt.
—— Middelſoort	26 a 23 ſt.
—— Slegt	20 a 21 ſt.

Leiden.

	by 't Vierend.
HOOIBOT., 7 April	23 a 24 - :
—— 14 dito	21 a 22 - :
—— 21 dito	21 a 22 - :
GRASBOT., 21 April	24 a 25 - :
—— 28 dito	23, 24 a 25 - :

Hoorn.

den .. April de 100 ℔.

HOOIKAES.	12 : - 5 - :

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

MEI.

MDCCLXIV.

HOLLAND.

HAERLEM.

In de jaerlykſche Vergaderinge van de Hollandſche Maetſchappye der Weetenſchappen, den 21 van deze Bloeimaend alhier gehouden, is geoordeeld, dat de Vraeg, in den jare 1762 opgegeven, om beantwoord te worden voor het begin van Lentemaend dezes jaers, niet behoorlyk beantwoord is. Die Vraeg was: *Het bepalen van de voornaemſte ſtrekkingen der Stroomen in de Noord-Zee, zoo langs de Kuſten, als overvallen Byvloeden en Ebben, op byzondere dagen der Maen, en voornaemlyk achtervolgens de Winden, welken eenigen korten tyd, of één a twee dagen, te voren gewaeid hebben; zoo veel mogelyk is, ook de meerdere en mindere krachten der Stroomen, op deze plaetſen; naer byzondere omſtandigheid van Weêr en Wind; tevens met aenwyzinge van de beſte en zekerſte wyze, om de grootte der krachten, welken aen de vloe-* HAERLEM.

HAER-LEM. *den en Stroomen worden toegeschreven, te bepalen, of om die snelheden te meeten.* Naerdien nu de Maetschappy gaerne zien zoude, dat die Vraeg, ten nutte van 't algemeen, beantwoord wierdt, heeft zy, ten einde, zoo veel mogelyk is, daer toe tyd en gelegenheid te geven, besloten, de zelve nog eens voor te stellen, om voor den eersten van Louwmaend des jaers 1766 beantwoord te worden; met bygevoegd verzoek, dat de Schryvers, wanneer de Maetschappy begeert te weten en naeuwkeurig bepaeld te zien de strekking der Stroomen in de Noord-Zee, langs de Kusten, enz.; in 't oog houden, dat de loop der Stroomen, niet alleen voorby de Hollandsche, maer ook voorby de Zeeuwsche Kusten, is het mogelyk, mede dient aengewezen te worden; dat ook de krachten of snelheden der Stroomen dienen bepaeld te worden, benevens de daer door veroorzaekt wordende misleiding in de gestuurde koers van een Schip: waeraen den Zeevarenden niet weinig gelegen is. Men dient, derhalve, te bepalen, met welke kort vooraf geweid hebbende of nog waeiende *Winden*, de Zeelieden, het zy van het Zuiden of de Hoofden komende, het zy van het Noorden, zich door de Stroomen meest verleid; dat is, van hunne volgens koers en gegiste verheid te bekomene plaetse meest afgeweeken; bevinden, en het aendoen der Hollandsche en *Zeeuwsche* Kusten en Zeegaten: en hoeveel, naer de omstandigheden van plaetse, weêr en wind, deze Stroomsverleiding, en de daer door veroorzaekte misgissing der Zeelieden; zoo veel de ondervindingen toelaten; naer de eene of

de andere zyde bevonden wordt. Van hoe veel belang eene gegronde oplossing van deze Vraeg zy; voor Zeelieden, die verre reisen ondernemen, als zy de Hollandsche en Zeeuwsche Kusten en Zeegaten moeten aendoen, of, van dezelven afgaende, eene voorgestelde plaets willen bezeilen, en zich in het vaerwater houden, zonder, althans zoo min mogelyk, door de Stroomen misleid te worden; behoeft geen breede herinnering. Ook heeft de Maetschappy besloten, de volgende Vraeg op te geven, om voor den eersten van Louwmaend des jaers 1766, beantwoord te worden: *Welke zyn de beste en minst kostbare middelen, om het afnemen der Oevers van het Haerlemmer Meer te beletten?* In de Oplossinge van deze Vraeg, verlangt men niet zoo zeer enkele theoretische of bespiegelende beschouwingen, maer voorslagen, die met voorbeelden gestaefd zyn, het zy van het gene, met goed gevolg, hier of daer, omtrent het Haerlemmer Meer plaets heeft, het zy van het gene by andere Meeren gezien kan worden dat van goed gevolg is om het afnemen der Oevers te beletten: alles op de onderscheidenheid der gronden van de Oevers van het Haerlemmer Meer te huis gebragt. De prys, gesteld op ieder van deze Vragen, voor die, naer het oordeel van de Maetschappye, dezelven best beantwoord heeft, is eene gouden Gedenkpenning, op den gewonen Stempel der Maetschappye geslagen, met den naem van den Schryver, en het jaergetal op den rand: moetende de antwoorden, als naer gewoonte, aen den Secretaris toegezonden worden, en staende het eenen iegelyken vry naer den prys te

HAERLEM.

HAERLEM. dingen, uitgezonderd den genen, die in eenig opzichte Leden van deze Maetschappye zyn.

's GRAVENHAGE.

's GRAVENHAGE. Den 10 van deze Bloeimaend hebben de Heeren *Theodore van Marselis*, *Mattheus Frcher* en Mr. *Jan Frederik Bachman*; Gemagtigden van vele voorname en hier te Lande wonende Geïnteresseerden in de Colonie van Suriname; een nader Requêst ter Vergaderinge van hunne Hoog Mog. doen inleveren, verzoekende hoogstdezelven „ aen „ Gouverneur en Raden der gemelde Co„ lonie, provisioneel, nader aen te schry„ ven, dat de voornoemde Resolutie van hun„ ne Hoog Mog., van dato den 2 Decem„ ber 1763 (*), en de daerin gementioneerde „ Resolutie van Gouverneur en Raden der „ Colonie, van den 13 Mey 1699, by provi„ sie, niet ter executie zal worden gelegd, „ geduurende deze op nieuw hervatte Delibe„ ratien, tot dat by dezelven nader en finalyk „ op het meergemelde subject zal wezen ge„ resolveerd ". Hunne Hoog Mog., dit verzoek in overweging genomen hebbende, vonden goed het zelve in te willigen, als blykt uit het volgende Besluit, den 14 dezer genomen.

(*) Zie hier voren, bladz. 332.

Lunæ

Lunæ 14 Mey.

By resumtie gedelibereerd zynde op de Requeste's van *Theodorus van Marselis*, *Matthews Freher*, en Mr. *Jan Frederik Bagman*, Gemagtigden van vele voornaemste en meest gedistingueerde Geinteresseerden in de Colonie van Suriname, alhier te Lande woonachtig, op den tienden dezer aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd; houdende, dat zy Supplianten, in voorgemelde hunne qualiteit, in de maend Maert dezes loopenden jaers, de vryheid genomen hadden, by Requeste, aen hunne Hoog Mog. voor te dragen het notabel en dringend bezwaer, het welk zoo der Supplianten Principalen, als in het gemeen alle de Planters en Ingezetenen van bovengemelde Colonie vermeenden te hebben, wegens eene daer by gementioneerde Resolutie van hunne Hoog Mog, in dato den tweden December van het voorleden jaer, op het Subject van het hebben en onderhouden van een zeker getal Blanken op de respective Plantagien in de gemelde Colonie genomen, ter gelegenheid van eene Missive van Directeuren der Societeit van Suriname, in dato den zesden July des zelven jaers geschreven, en den achttienden daer aen volgenden ter tafel van hunne Hoog Mog. ingekomen; by welke Resolutie van den tweden December laetstleden, hunne Hoog Mog., op het voorstel van voornoemde Directeuren, hadden goed gevonden en verstaen, dat aen Gouverneur en Raden van Politie en Crimineele Justitie der gemelde Colonie zoude worden aengeschreven, dat zy, zonder eenige de minste uitstel, den inhoud van de Resolutie van Gouverneur en Raden voornoemd, in dato den dertienden Mey zestien honderd negen en negentig; mede brengende, dat by ieder twintig Slaven een Blanke moest worden onderhouden; zouden doen renoveren, zoodanig en met die alteratie en nadere ordres, als by hunner Hoog Mog. gemelde Resolutie breeder was vermeld; en dat zy Supplianten, om die en andere redenen, by de voorschreve Requeste, en de Memorie tot Bylage daer van dienende,

GRAVENHAGE.

De Staten Generael doen, aen Gouverneur en Raden van Suriname, aenschryven, dat hunne Resolutie, nopens het houden van een zeker getal van Blanken, by provisie niet ter uitvoer zal gebragt worden.

'S GRAVENHAGE.

de, zeer ampel gedetailleerd, van hunne Hoog Mog. verzocht hadden de meergemelde Resolutie van dato den tweeden December zeventien honderd drie en zestig te vernietigen en in te trekken, of immers, en in allen gevalle, te verklaren, dat de zelve, by provisie, geen effect zoude sorteren, ter tyd en wyle hunne Hoog Mog., na ingenomen advis en consideratien van Gouverneur en Raden van Politie der voornoemde Colonie, mitsgaders na verhoor der Ingezetenen en Geïnteresseerden van dezelve Colonie, zoo aldaer als hier te Lande woonachtig, of derzelver Gemagtigden, daer ontrent nader zouden gelieven te resolveren, zoo als hunne Hoog Mog. zouden oordelen en verstaen te behoren.

De Staten Generael doen aen Gouverneur en Raden van Suriname, aenschryven, dat hunne Resolutie nopens het houden van een zeker getal van Blanken, by provisie niet ter uitvoer zal gebragt worden.

Dat aen hun Suppliantên als nu was te voren gekomen, dat het hunne Hoog Mog. behaegd hadt, de voornoemde Requeste, van de Supplianten te stellen in handen van Directeuren der meergemelde Societeit, om daer op aen hunne Hoog Mog. te dienen van der zelver Bericht; verzoekende de Suppliantên, om redenen in de voorschreve Requeste geallegeerd, dat hunne Hoog Mog. aen Gouverneur en Raden der gemelde Colonie, provisioneel, nader gelieven aen te schryven, dat de voornoemde Resolutie van hunne Hoog Mog. van dato den tweeden December zeventien honderd drie en zestig, en de daer in gementioneerde Resolutie van Gouverneur en Raden der Colonie van den dertienden Mey zestien honderd negen en negentig, by provisie, niet zal worden ter executie gelegd, hangende deze op nieuws hervatte deliberatien van hunne Hoog Mog., en tot dat nader en finalyk op het meergemelde Subject by hunne Hoog Mog. zal wezen geresolveerd, en van derzelver te nemen Resolutie aen meergemelde Gouverneur en Raden aenschryving gedaen.

Is goedgevonden en verstaen, mits dezen, te consenteren in het voorschreven verzoek, en dat, dien volgende, Gouverneur en Raden der Colonie van Suriname zal worden aengeschreven, dat de voorschreve Resolutie van hunne Hoog Mog. van dato den tweeden December zeventien honderd drie en zestig, en de daer in gementioneerde Resolutie van Gouverneur

neur

neur en Raden der Colonie, van den dertienden Mey 's zestien honderd negen en negentig, by provisie, niet zal worden ter executie gelegd, hangende deze op nieuw hervatte deliberatien van hunne Hoog Mog., en tot dat nader en finalyk op het meergemelde Subject by hunne Mog. zal wezen geresolveerd, en van de Resolutie hier op te nemen aen meergemelde Gouverneur en Raden aenschryving gedaen. GRAVENHAGE.

TESSEL.

In ons Verhael wegens het afloopen van het Oost-Indisch Compagnie-Schip *Nyenburg*, gevoerd door den Capitein *Jakob Ketel*, hebbenwe hetzelve op de reede van *Cayenne* gelaten, en vervolgens gezien, hoe dat een gedeelte van de manschap, die in de schuit en boot gesprongen waren, te *Phernambuc* aengeland en aldaer in hechtenisse genomen is (*). Te Cayenne droegen de Officieren van de Admiraliteit byzonder veel zorg, om het Schip en de lading in behoorlyke verzekeringe te brengen; ook stelden zy den Schipper, op zyn verzoek, in 't bezit van 't een en 't ander; doch zy weigerden denzelven de Manschappen over te geven, die hy als Onderdanen van dezen Staet te rug eischte. Dewyl echter de Oost-Indische Compagnie dezer Landen groot belang hadt, dat het begane Oproer gestrengelyk gestraft wierde, zoo vervoegden Bewindhebbers van dezelve zich aen de Heeren Staten Generael der Vereenigde Gewesten, met verzoek, dat de nodige Vertoogen aen het Hof van Vrankryk gedaen, en daer door te wege gebragt mogte worden, dat de schuldigen overge- TESSEL.

(*) Zie ons Stukje van Wintermaend des vorigen jaers.

TESSEL. gegeven, naer eene der Colonien van dezen Staet overgebragt en aldaer gestraft wierden. Het Besluit, door hunne Hoog Mog. op dat verzoek genomen, luidde aldus.

Martis den 10 *January* 1764.

Hunne Hoog Mog. doen hunnen Gezant by het Hof van Vrankryk aenschryven om te wege te brengen, dat de Manschap te Cayenne *aen den Schipper overgegeven worde, enz.*

Ontvangen een Missive van Bewindhebberen van de Oostindische Compagnie ter Kamer Amsteldam, geschreven aldaer den negenden dezer loopende maend; houdende, dat voor weinige dagen ontvangen hadden de Papieren, welken aldaer waren overgebragt, door den Bottelier, die bescheiden was geweest op het Schip Nyenburg, welk in de maend Mey laetstleden voor de Kamer Hoorn was gedepecheerd naer Batavia, doch waer van de Equipage hadt gerevolteerd, en, welk Schip den zesden September te Cayenne was binnen gekoomen. Dat de berichten, in die papieren vervat, hoofdzaeklyk overeen kwamen met het Rapport, welk de Commandant en de Commissaris te Cayenne aen den Heere Hertog de Choiseul hadden gedaen, by eene Missive van den veertienden October zeventien honderd drie en zestig, waer van de Heer *Lestevenon* van Berkenrode, hunner Hoog Mog. Ambassadeur aen het Hof van Vrankryk, de goedheid gehad hadde Copie aen hun Bewindhebberen te zenden, zynde daer van het Afschrift nevens de voorschreve Missive gevoegd; waer uit hunne Hoog Mog. zouden ontwaren, dat de Officieren van de Admiraliteit te Cayenne byzonder veel zorge hadden gedragen, om het Schip en de Lading in behoorlyke verzekeringe te brengen; dat zy ook den Schipper, op zyn verzoek, weder hebben gesteld in het bezit van het een en ander, en ook aen hem hadden doen overgeven de Dukaten, het ongemunte Goud, en het geen verder onder hunne handen was gekoomen, en dat in zoo verre de Oostindische Compagnie dezer Landen byzondere redenen hadt om voldaen te zyn over de behandelingen, die de Admiraliteit te Cayenne, met opzichte tot het

Schip

Schip en die Lading, hadt gehouden; maer dat, daer tegens, uit de gemelde ontvangene berichten, of uit de dispositie van gemelde Commandant en Commissaris, op de Requeste aen hun gepresenteerd, kwam te blyken; dat gemelde Officieren geweigerd hadden, aen voornoemden Schipper over te geven de Manschappen, die zich ten getalle van vyf en negentig Personen aen Land bevonden, en die de gemelde Schipper hadt gereclameerd als Onderdanen van dezen Staet.

TESSEL. *Hunne Hoog Mog. doen hunnen Gezant by het Hof van Vrankryk aenschryven om te wege te brengen, dat de Manschap te Cayenne aen den Schipper overgegeven worde, enz.*

Dat het den gemelden Bewindhebberen, zelfs uit de voorschreve dispositie, was voorgekoomen, dat die Officieren eenigermate als in twyffel stelden of de schuldigen, aen de delicten op het Schip Nyenburg gepleegd, dieswegens wel zouden konnen worden gestraft.

Dat, vermits het voorgevallene op het Schip Nyenburg, de zekerheid van de Navigatie in het generael was rakende, en de Oostindische Compagnie dezer Landen een byzonder belang hadt, dat het begane oproer, en de verdere gevolgen van dien, met de uiterste rigeur, wierden gestraft, gemelde Bewindhebbers de dieswegens ontvangene berichten ter kennisse van hunne Hoog Mog. waren brengende, tessens aen hunne Hoog Mog. in consideratie gevende, of hunne Hoog Mog. niet zouden kunnen goedvinden den Heere Ambassadeur Lestevenon van Berckenrode te doen aenschryven, de vereischte representatien aen het Hof van Vrankryk te doen, ten einde de respective Officieren te Cayenne worden gelast, aen den Schipper van het Schip Nyenburg, Jacob Ketel, in goede verzekering over te geven alle de Manschappen, behorende tot de Equipagie van het zelve Schip, voor zoo verre die te Cayenne aen Land worden bevonden, ten einde dezelven te konnen overbrengen naer een der by gelegene Colonien van den Staet, om aldaer te recht gesteld, en naer bevinding van zaken geoordeeld te worden.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat den Heere Lestevenon van Berckenrode, hunner Hoog Mog. Ambassadeur aen het Hof

van

TESSEL. van zyne Majesteit den Koning van Vrankryk, zal worden aengeschreven, zulks en daer het behoort, te betuigen dat de behandeling ten opzichte van voorschreve zaek gehouden, hunne Hoog Mog. zeer aengenaem is geweest, en verders de nodige representatien te doen, zulks en daer hy het meest dienstig zal oordeelen, ten einde de respective Officieren te Cajenne mogen worden gelast, aen den Schipper van het Schip Nyenburg, Jacob Ketel, in goede verzekering over te geven alle Manschappen, behorende tot de Equipagie van het gemelde Schip, voor zoo verre die te Cayenne aen Land worden bevonden, om dezelven te kunnen overbrengen naer de plaetse, door een nadere aenschryving bekend te maken, om alsdan aldaer te recht gesteld en naer bevinding van zaken geoordeeld te worden.

Ondertusschen was men hier te Lande nog onkundig wat 'er geworden was van die tweeen-zestig man, die, toen het Schip op de hoogte van Kaep St. Rocque stiet en vastgeraekte, het gevaer in de Schuit en Boot hadden zoeken te ontvlugten. Men dacht, dat, indien zy aen Land waren gekomen, zulks geschied moeste zyn in eene der Bezittingen van den Koning van Portugal, op de Kust van Brazilie: en hierom lieten hunne Hoog Mog., op verzoek van gemelde Bewindhebberen, de vereischte instantien aen het Hof van Portugal doen, ten einde die Manschap nagespoord, en gevonden zynde, gevangen genomen en aen de Oost-Indische Compagnie dezer Landen mogte overgegeven worden; als blykt uit het volgende Besluit.

Martis

Martis den 17 January 1764.

Ontvangen een Missive van Bewindhebberen van de Oostindische Compagnie ter Kamer Amsteldam, geschreven aldaer den zestienden dezer loopende maend, daer by ter kennisse van hunne Hoog Mog. brengende, dat de Muitelingen van 's Compagnies Schip Nyenburg, na dat zy zich van het Schip meester hadden gemaekt, den Schipper had den gedwongen de steven naer de Kust van Brazilien te wenden; dat zy, na het pleegen van veelvuldige violentien en baldadigheden, en na tot Hoofden over hen te hebben aengesteld eenige Persoonen, en daer onder als Opperste zekeren *Johannes Kroos* van Hessel Kassel, die als Steenhouwer, en *Johan Godfried Wolma* van Berlyn, die als Soldaet was aengenoomen, hadden doen opbreeken de Kisten, waer in geborgen was de Specie en het ongemunte Goud, het geen in gemelde Bodem was afgescheept; bestaende in tien Staven Gouds en tien duizend zes honderd Dukaten; bedragende te zamen eene somme van honderd twintig duizend vier honderd zeven en zestig guldens, negentien stuivers.

TESSEL. *Gelyk ook aen hunnen Minister te Lissabon, om uit te werken dat eenige van 't Schip gevlugte en waerschynlyk in Brazilie aengekomen Manschap aldaer gevangen genomen, en aen de O. I. C. overgegeven worden.*

Dat het Schip, op den eersten Augusty, gekoomen zynde op de hoogte van Kaep St. Rocque, en des anderen daegs met een Verrekyker ontdekt zynde een klein Baeitje of Reede, de Muitelingen den Schipper hadden gedwongen daer naer toe te houden. Dat het Schip in het derwaerts zeilen was vastgeraekt, en hard gestoten hebbende, de Schuit was uitgezet geworden, waer in het eerste gesprongen de tweede derde Waek, *Theunis Jacobs Kock*, die gevolgd was van de twee vorengemelde Opperhoofden en eenige der Muitelingen, die zich hadden voorzien met Hand- en Schietgeweer, en met zich genoomen haer aendeel in het geroofde Goud; doch zonder eenige Provisien van eeten of drinken; dat de Boot vervolgens ook in het Water gelaten zynde, zich een verder gedeelte der

TESSEL. Muitelingen, uitgerust als voren, daer in begeven hadden, dwingende den Opperstuurman en eenige weinige welmeenenden hun daer in te volgen.

Gelyk ook aen hun nen Minister te Lissabon, om uit te werken dat eenige van 't Schip gevlugte en waerschynlyk in Brazilie aengekomen Manschap aldaer gevangen genomen, en aen de O. I. C. overgegeven worde.

Dat de Schuit en Boot, met die gevlugte Manschappen ten getale van twee en zestig Koppen van Boord gestoken zynde, kort daer na het Schip weder vlot geraekt was: Dat de overgeblevene Muitelingen alstoen weder andere Personen tot Hoofden over hen hadden aengesteld, die, op gelyke wyze, als hunne Predecesseuren, waren te werk gegaen, en den Schipper, onder zware bedreiginge, hadden gedwongen hunne ordres te volgen.

Dat zy, inmiddels, hebbende doen aenmaken een nieuwe Yol, en den negenden Augusty weder op drie mylen na aen de Wal zynde gekoomen, dat Vaertuigje met twee van hunne nieuw gemaekte Officieren en zes Man hadden uitgezonden om Land te ontdekken, en, het zelve gevonden hebbende, te vernemen of zy aldaer het Schip en Goed zouden konnen verkoopen; dat het gemelde Vaertuig en Volk na een vergeefsche reise, weder aen boord gekoomen zynde, alstoen geresolveerd was te zeilen naer Kaep Nord.

Dat zy, op den veertienden daer aen volgenden, weder Land in het gezicht hebbende gekregen, de bovengemelde twee Officieren en Gemenen ook weder met de Yol derwaerts waren afgezonden, die, gelyk hunne Hoog Mog. uit het vorige Rapport zouden hebben gezien, aen Kaep Nord ter Houw waren gekoomen, terwyl het Schip met het overgeblevene Volk te Cayenne was binnen gebragt.

Dat, wat 'er van de Schuit en Boot met die gevlugte twee en zestig Man geworden was, hun ten eenemael onbekend was; doch dat het waerschynlyk was dat, zoo dezelven aen Land waren gekoomen, zy geraekt zouden zyn in een der Etablissementen van zyne Majesteit den Koning van Portugal, op de Kust van Brazilië.

Wyders, aen hunne Hoog Mog. in consideratie gevende, vermits onder die twee en zestig Man waren geweest de voornaemste Belhamels van het oproer, en het belang van de Navigatie in het generael, en

en byzonder dat van de Nederlandsche Oostindische Compagnie, kwam te vorderen, dat alle de genen, die Deelgenoten aen het begane oproer en de verdere gevolgen van dien, vooral de bovengemelde Belhamels, alomme wierden vervolgd, ten einde, wegens de gepleegde Delicten te recht gesteld, en anderen ten exempel gestraft te konnen worden, ter bereikinge van het voorschreve oogmerk, by zyne Majesteit den Koning van Portugal niet zoude konnen en dienen te worden gedaen nadrukkelyke instantien.

Tessel. Gelyk ook aen hunnen Minister te Lissabon, om uit te werken dat eenige van 't Schip gevlugte en waerschynlyk in Brazilie aengekomen Manschap aldaer gevangen genomen, en aen de O.I.C. overgegeven worde.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat Copie van de voorschreve Missive gezonden zal worden aen den Heer van Haeften, hunner Hoog Mog. Minister aen het Hof van zyne Majesteit den Koning van Portugal, en den zelven daer nevens aengeschreven, zulks en daer hy het van vrucht zal oordeelen, zyne goede officien en meest krachtige devoiren aen te wenden, ten einde aen de respective Gouvernementen van de Plaetsen, die hoogstgedachte zyne Majesteit in die Gewesten heeft, ten spoedigsten de vereischte ordres mogen worden afgezonden, om met alle mogelyke attentie te onderzoeken, of de gemelde twee en zestig Man, of eenige van dezelve, in een der gemelde Plaetsen worden gevonden, en zoo ja, dezelven te apprehenderen, de geroofde en weggevoerde Specie, Goud en verdere Goederen, voor zoo verre die achterhaeld konnen worden, in bewaring te nemen, en vervolgens de geapprehendeerde Manschappen, met de gerecourreerde Specie, Goud en Goederen, aen de Oostindische Compagnie dezer Landen over te geven.

En zal Extract van deze hunner Hoog Mog. Resolutie, door den Agent van Byemont, gesteld worden in handen van den Heere d'Almeyda Salema, Minister van zyne Majesteit den Koning van Portugal, met verzoek om het voorschrevene, door deszelfs goede officien, by zyn Hof te willen helpen uitwerken.

Doch, eer de Heer van Haeften kennis kon hebben van dit hunner Hoog Mog. Besluit,

waren

TESSEL. waren reeds, den 5 van die Louwmaend, twintig Man van de Equipagie van 't Schip Nyenburg te Lissabon aengekomen, derwaert gevoerd op vyf Schepen, die den 18 van Slagtmaend des vorigen jaers van *Phernambuc* in zee gestooken waren. Nog twee en twintig van dezelven hadt men aldaer aen boord van een Oorlogschip gebragt; doch het zelve moest onderwege de goudmynen aendoen, en kon derhalve zoo spoedig niet te Lissabon zyn. De overigen zouden met de Schepen, die aldaer in Wintermaend des zelfden jaers moesten aenlanden, overgebragt worden. De twintig man, die de eersten naer Lissabon overgevoerd zyn, bleeven aldaer drie dagen aen boord, en werden vervolgens geboeid in de Stad gebragt en in de gevangenisse gezet. Men liet hen aldaer eenige dagen, zonder eeten of drinken, zitten; doch, op voorspraek van den Heere van Haeften, werden *Epke Elders* en *Theunis Jakobz de Kok*, die geen deel aen den opstand hadden gehad, van de anderen afgezonderd en in eene betere plaets gebragt. Ook stondt zyne Majesteit toe dat de Gevangenen aen de Oost-Indische Compagnie overgegeven wierden; het gene geschiedde, na dat zy drie weeken te Lissabon waren geweest. Het Hollandsch Oorlogschip het *Zeepaerd*, gevoerd door den Kapitein *Dirk Hartog*, bragtze naer Tessel over, en ankerde, den 10 van de jongste Sprokkelmaend gelukkiglyk op de Reede van dit Eiland. Midlerwyl hadden de Heeren Bewindhebbers reeds bericht gekregen, dat te Parys de nodige orders naer Cayenne afgegaen waren om al wat aen het Schip Nyenburg be-

behoorde, den Gezaghebberen van hetzelve, weder te geven; in 't byzonder ook de Muitelingen; welken, op bevel van hunne Hoog Mog. naer Suriname gebragt en aldaer te recht gesteld moesten worden; als blykt uit het volgende Besluit: Tesssep.

Veneris den 10 February 1764.

Is gehoord het Rapport van de Heeren van Lynden tot Hemmen, en andere hunner Hoog Mog. Gedeputeerden tot de zaken van de Oostindische Compagnie, hebbende, in gevolge en tot voldoeninge van derzelver Resolutie commissoriael van eergisteren, geëxamineerd een Missive van Bewindhebberen van de Oostindische Compagnie ter præsidiale Kamer te Amsteldam, geschreven aldaer den zevenden dezer loopende maend, houdende, dat tot hun genoegen vernoomen hadden, dat de ordres te Parys bereids waren afgegaen, om alles wat behorende was tot het Oostindisch Compagnies Schip Nyenburg, te Cayenne liggende, aen de Gezaghebberen van het zelve te restituëren, en specialyk, om, met relatie tot de Muitelingen, dezelven tot den laetsten Man toe over te geven, twyffelende zy geenszins, of de dadelyke overgeving van die Muitelingen zoude te Cayenne gesurcheerd blyven tot dat de Schipper van gemelden Bodem van hier genoegzaem zoude zyn in staet gesteld, om die Manschap in goede verzekering, en dus met volkoomen gerustheid, tot voorkoominge van dangereuse gevolgen, aen zyn boord over te nemen, ten einde dezelven naer een der nabygelegene Colonien van den Staet te transporteren, om aldaer, met goedvinden en op ordre van hunne Hoog Mog. te recht gesteld te worden; doch dat zy niet te min den Heere Lestevenon van Berkenrode, hunner Hoog Mog. Ambassadeur aen het Hof van Vrankryk, verzocht hadden, om, zoo gemelde ordres nog niet dadelyk mogten wezen gedepecheerd, door deszelfs goede officien te helpen effectuëren, dat dezelve nog eenigen kor-

Hunne Hoog Mog. doen de Muitelingen, die zich te Cayenne bevonden, van daer naer Suriname brengen, om aldaer te recht gesteld te worden.

TESSEL. korten tyd mogten worden opgehouden, om, zoo veel mogelyk, te gelyk met de dispositie van hunne Hoog Mog. op deze hunne representatien, benevens Compagnies ordres en Instructien, te Cayenne te zyn.

Hunne Hoog Mog. doen de Muitelingen, die zich te Cayenne bevonden, van daer naer Suriname brengen, om aldaer te recht gesteld te worden.

Dat van Compagnies wege alle mogelyke spoed waren makende tot Transport van al het benodigde, specialyk van een goed aental van Volk tot renfort van gemelde Bodem Nyenburg, ten welken einde zich, op den eersten Maert aenstaenden, een expres Vaertuig in Texel zoude bevinden, tot inlading van al het geprojecteerde voor dien Bodem, dewyl zy verhoopten, dat het gemelde Vaertuig, na deszelfs prompte belading, door contrarie wind in Texel niet zoude opgehouden worden: dan dat, geconsidereerd dat volstrekt noodzaeklyk was, dat, uitterlyk met dat Vaertuig, Instructien en Ordres voor den Schipper van voornoemden Bodem Nyenburg wierden gedepecheerd, waer na hy zich, zoo omtrent die Muitelingen, als de Plaets werwaerts, zoude hebben te reguleren, zy de vryheid namen aen hunne Hoog Mog. in consideratie te geven, en te verzoeken, dat het hunne Hoog Mog. behagen moge, dat de voornoemde Muitelingen, per den gemelden Bodem Nyenburg, van Cayenne naer een der Colonien van den Staet mogen worden getransporteerd, om aldaer te recht gesteld te worden, waer toe de Colonie van Suriname in allen opzichte, zoo als het hun voorkwam, het geschikste scheen, en welke Plaets zy daerom ten voorschreven einde aen hunne Hoog Mog. voordroegen; verzoekende voorts, vermits het Gouvernement van die Plaets buiten speciale ordres van hunne Hoog Mog. niet bevoegd zoude wezen om de judicature over de gemelde Manschap op zich te nemen, dat hunne Hoog Mog. het voornoemde Gouvernement gelieven te qualificeren en te gelasten, de judicature over de gemelde Muitelingen op zich te nemen, en dezelven te berechten, zoo als zy, naer mate van de begane misdaed, in goede Justitie zullen vermenen te behoren.

Wyders, aen hunne Hoog Mog. voordragende, dat by hun in consideratie gekoomen was, of dit werk niet beter en prompter te executeren wezen zoude,

door

door middel van 's Lands Oorlogschepen, indien dezelven zich in de Westindien mogten bevinden, of uit deze Landen derwaert stonden te vertrekken, dan dat daer omtrent ignorant waren; verzoekende derhalven, dat hunne Hoog Mog. dies aengaende gelieven te nemen zoodanig eene Resolutie, als ter bereikinge van het bedoelde oogmerk best zullen vermenen te konnen dienen.

TESSEL. *Hunne Hoog Mog. doen de Muitelingen, die zich te Cayenne bevonden, van daer naer Suriname brengen, om aldaer te recht gesteld te worden.*

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat Bewindhebberen van de Oostindische Compagnie ter præsidiale Kamer te Amsteldam zal worden aengeschreven, dat hunne Hoog Mog. zich laten welgevallen het geen door hen tot hier toe in dezen is gedaen, en hen voorts qualificeeren, om de voornoemde gevangen Muitelingen naer de Colonie van Suriname te doen transporteren, om aldaer te recht te worden gesteld.

Dat, dienvolgende, Gouverneur en Raden van criminele Justitie van de Colonie van Suriname zal worden aengeschreven, en dezelven gequalificeerd en geordonneerd, zoo als gequalificeerd en geordonneerd worden mits dezen, om, wanneer de voorschreven gevangen Muitelingen aldaer gebragt zullen zyn, de judicature over dezelven op zich te nemen, en dezelven te berechten, zoo als zy, naer mate van de begane misdaed, in goede Justitie zullen vermeenen te behoren; met verdere last aen gemelden Gouverneur en Raden, om, by aldien, ten dien tyde, een of meer Schepen van Oorlog van den Staet zich aldaer mogten bevinden, de Officieren van voornoemde Schepen van Oorlog by zich in de voorschreve zaek te assumeren, en met dezelve Officieren een gezamenlyke Krygsraed te spannen, om dit werk te gelyk met hun te executeren.

Vervolgens stelden de zelfde Heeren Staten Generael de vereischte orders ten opzichte van de gevangenen, die zich aen boord van het Oorlogschip het Zeepaerd bevonden. Zy vonden goed, dat die Manschap door een grooten

TESSEL Krygsraed berecht zou worden, tot het houden van welken het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit, te Amsteldam, de nodige aenschryvinving aen de Vlag- en andere Officieren moest laten afgaen; alles in gevolge van een Besluit, den 13 van de zelfde Sprokkelmaend genomen, en dus luidende.

Lunæ den 13 *February* 1764.

Hunne Hoog Mog. vinden goed de Manschap, in Tessel, door een grooten Krygsraed te laten berechten.

Ontvangen een Missive van het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam, geschreven aldaer den elfden dezer loopende maend, houdende, dat 's Lands Fregat van Oorlog het Zeepaerd, onder Commando van den Capitein Dirk Hertog, op den tienden daer te voren in Texel was binnen gevallen, van Lissabon overbrengende twintig Gevangenen van de Muitelingen van het Oostindisch Compagnieschip Nyenburg, gevoerd door Schipper Jacob Ketel, onder welken zich bevinden Epke Elders, Opper-Stuurman, en Teunis Jakobse de Kock, derde Stuurman, welken de zaek aen den Gouverneur van Fernambuc hadden geopenbaerd zoo als hunne Hoog Mog. uit de Missive van der zelver Minister van Haeften te Lissabon hadden gezien; verzoekende het gemelde Collegie ter Admiraliteit met hunner Hoog Mog. ordres te mogen zyn gehonoreerd hoe met voorschreven Gevangenen te handelen; te gelyk aen hunne Hoog Mog. voorslaende, dat by aldien hunne Hoog Mog. hun geliefden te gelasten, die Personen in een Scheeps-Krygsraed te laten sententiëren, of het niet, om de zwaerwigtigheid van het geval, het beste zoude zyn, dat aen het hoofd van dien Krygsraed wierden gesteld eenige Vlagofficieren, benevens eenige Capiteinen, dewyl zich actuëel niet meer dan drie Oorlogschepen in Texel bevonden, van welken twee reeds byna twee maenden na een goede wind in Texel hadden gewagt om zee te kiezen. en by welker uitzeiling de Commercie ten hoogsten geinteresseerd was.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en ver-

verstaen, dat aen het gemelde Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam zal worden aengeschreven, de voorschreven gevangen Muitelingen, met 's Lands Fregat van Oorlog het Zeepaerd in Texel binnen gebragt, of aen Boord, of aen Land, in goede bewaring te houden, tot dat dezelven zullen kunnen worden te recht gesteld; separerende echter den Opper-Stuurman, Epke Elders, en den Derdewaek Teunis Jakobse de Kock, als die onschuldig worden gehouden, van de voorschreven Manschappen, met dien verstande nochtans, dat gemelde Opper Stuurman en Derdewaek aen de hand werden gehouden, om behoorlyke informatie te kunnen geven.

TESSEL. *Hunne Hoog Mog. vinden goed de Manschap, in Tessel, door een grooten Krygsraed te laten berechten.*

Dat, vervolgens, zal worden vastgesteld, zoo als vastgesteld wordt mits dezen, dat de voorschreven Manschappen zullen worden berecht voor een grooten Krygsraed van Zee-Officieren, welke zitting zal hebben in Texel aen Boord van het Fregat van Oorlog, het welk met de voorschreven Manschap is ingevallen.

Dat deze Krygsraed zal moeten bestaen uit drie Vlag Officieren, en een bekwaem getal Capiteinen, en geassisteerd worden door den Secretaris van 's Lands Vloot Mr. *P. Bynckhorst.*

Dat het gemelde Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam in dit geval zal worden geauctoriseerd, zoo als geauctoriseerd wordt mits dezen, om den voorschreven Krygsraed, zoo ras doenlyk, te beschryven, en daer toe ook te emploiëren drie of vier Officieren van andere Ressorten, ten welken einde het zelve Collegie, aen het Collegie op de Maze, in Zeeland, Westvriesland, of Vriesland, een order zal verzoeken voor een, twee of meer Officieren harer Ressorten, om zich tegens zekeren precisen dag, in Texel, aen Boord van het voorschreven Fregat van Oorlog, tot het houden van den Krygsraed geordonneerd, te doen vinden.

Dat het voorschreven Collegie ter Admiraliteit, voorts, zich in dit geval zal moeten addresseren aen de præsidiale Kamer der generale Oostindische Compagnie, om de Informatien en Bescheiden, welken onder dezelve zouden mogen gevonden worden, no-

TESSEL. pens de muiterye, geweld en moord, op het voorschreven Schip Nyenburg voorgevallen, ten einde dezelven in handen van den Præsident van den voorschreven Krygsraed te kunnen stellen. En dat de zelve Krygsraed, dienvolgende, zal worden gelast, zoo als gelast wordt mits dezen, om, op den Eed, door een ieder der Officieren aen den Lande gedaen, de voorschreven Manschappen te berechten, naer de Wetten dezer Landen, en speciael naer den Artikelbrief van de generale geoctroiëerde Oostindische Compagnie dezer Landen.

Hunne Hoog Mog. vinden goed de Manschap, in Tessel, door een grooten Krygsraed te laten berechten.

En dat, laetstelyk, alle de Kosten, zoo van het overbrengen, te recht stellen, houden van den Krygsraed, en wat daer toe meerder behoort, zullen moeten worden gedragen by de generale geoctroiëerde Oostindische Compagnie dezer Landen, en dat, dienvolgende, het gemelde Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam, zich wegens het transport der voorschreven Manschappen, met 's Lands Fregat van Oorlog, het Zeepaerd, zal moeten addresseren aen de præsidiale Kamer der gemelde Oostindische Compagnie te Amsteldam, om, by behoorlyke specificatie, remboursement der Kostpenningen en verdere Kosten te vorderen: En dat, voor zoo veel de Kosten van den Krygsraed aengaet, het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam, de vacatien der Officieren en verdere onkosten, naer styl en ordre van den Lande, by dat Collegie gebruikelyk, zal avanceren, en het remboursement van hare uitgiften, insgelyks by specifique Declaratie, van de præsidiale Kamer der gemelde Compagnie moeten vorderen.

Dat, wyders, de respective Collegien ter Admiraliteit zal worden aengeschreven, om der zelver Officieren, welken, met eenige Schepen of Fregatten van Oorlog uit de Middelandsche Zee of van *Cadix*, naer herwaerts moeten retourneren, te gelasten, dat dezelven op hun retour te Lissabon zullen moeten aenloopen, en zich aen den Heer van Haeften, hunner Hoog Mog. Minister aldaer, addresseren, om te vernemen, of nog eenigen van die Muitelingen van het voorschreven Schip Nyenburg aldaer worden gevonden, om dezelven in dat geval over te nemen,

en

en in bewaring te houden, tot dat een bekwame Scheepsgelegenheid zich opdoet, om dezelven herwaerts te zenden.

En dat gemelde Officieren, op hun arrivement, aen het Collegie ter Admiraliteit hunner Ressorte zullen moeten opgeven het precise getal der voorgemelde Manschappen, die zy zullen hebben overgebragt, ten einde, by het Collegie ter Admiraliteit, op de bewaring en het overbrengen der zelver Manschappen, alsdan ordre moge worden gesteld.

En zal ten dien einde Extract van deze hunner Hoog Mog. Resolutie gezonden worden aen de respective Collegien ter Admiraliteit, mitsgaders aen de præsidiale Kamer van de Oostindische Compagnie te Amsteldam, als mede aen den Secretaris van 's Lands Vloot, Mr. Pieter Bynckhorst, om te strekken tot derzelver narichtinge, en, zoo veel een iegelyk aengaet, zich daer na te reguleren.

En zal gelyk Extract van deze hunner Hoog Mog. Resolutie gezonden worden aen den Heere van Haeften, hunner Hoog Mog. Minister aen het Hof van Portugal, om het Ministerie van het Hof aldaer, wegens hunne Hoog Mog., voor de prompte overlevering der voorschreven Manschappen te bedanken, en kennis te geven van de ordres, die op de afhaling van de overigen, die aldaer nog zouden mogen aenkomen, reeds zyn gesteld.

TESSEL. *Hunne Hoog Mog. vinden goed de Manschap, in Tessel, door een grooten Krygsraed te laten berechten.*

Uit hoofde van dit Besluit verscheenen dan de Heeren *Kornelis Schryver*, Lieutenant Admirael, *Jan van der Waeijen*, Schout by Nacht, *Roemer Vlak*, *Govert de Haen*, *Nikolaes de Beer*, *Jan Binkes*, *Kornelis Vis*, *Dirk Hartogh*, en *Jan van Gennip*, Capiteinen; benevens den Advocaet Mr. *Pieter Gallé*, als Fiscael en Secretaris; hebbende de Heer *Pieter Binckhorst*, om veelvuldige omstandigheden, verzocht van het waernemen dezer buitengewone Commissie verschoond te mogen worden;

TESSEL. den 15 van de jongste Lentemaend, aen boord van het gemelde Oorlogschip, en hielden, den 19 van die Maend, de eerste zitting ter verhoringe van de gevangenen; aennemende, op den eed aen den Lande gedaen, recht en justitie te doen. Na dat de hooge Krygsraed eenige zittingen gehouden hadt, en voor denzelven alle de overgebragte gevangenen verhoord waren, werdt, op den 29 van de zelfde Maend, 's middags om twaelf uuren een schoot gedaen, en de bloedvlag opgehyst: vervolgens werden, op eene door den Heere Advocaet Fiscael ingeleverde Memorie, de personen van *Epke Elders*, Opperstuurman, *Theunis Jakobs de Kock*, Derde Waek, *Hendrik Ubbing*, Derde Meester, *Jakob van der Vlies*, *Adrianus van Schaik*, *Ernst Hendriks*, *John Saxe*, *Gysbertus Wieland* en *Dirk Kleinhoud*, Matroosen, vry verklaerd van de beschuldigingen, tegens hen ingebragt, en uit hunne criminele detentie en boeijens ontslagen: vermits gebleeken was, dat dezelven geen deel hadden gehad aen de Muiterye en het afloopen van het Schip, en dat; voor zoo verre zy, onder weg naer Fernambucq, eenig geld van de Muitelingen hadden aengenomen; het zelve uit nood en verlegenheid hadt moeten geschieden, tot behoud van hun leeven; welk niet te vergelyken was by de elende en mishandelingen, die zy hadden moeten ondergaan. 's Anderendaegs werden, op dezelfde wyze, en om dezelfde redenen, nog drie personen op vrye voeten gesteld, namelyk *Jan Veltman*, *Jan Broon* en *Pieter Wildt*. Doch dezelven moesten, gelyk ook de eerstgenoemden, als nog eeni-

eenigen tyd hun verblyf aen het Oorlogschip houden, om by der hand te zyn, ten dienste van de Justitie, en tot ontdekkinge en overtuiginge der schuldigen gebruikt te kunnen worden. Want, onschuldig bevonden en vry verklaerd, konden zy getuigenisse der waerheid geven; tegens de overigen, die men reeds begreep dat niet buiten schuld waren, verhoord, en beider zeggingen en verklaringen met elkanderen vergeleken worden. Getuigenisse der waerheid gaven zy, den 17 van de nu afgeloopene Grasmaend, by eene Verklaring, welke wy, ter bevestiginge van het gene wy te voren wegens het afloopen van het Schip gezegd hebben, alhier laten volgen. TESSEL.

PRO JUSTITIA.

Op heden den 17 April 1764

Compareerden voor my, *Jakob Wolbers*, Schryver in dienst van 't Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit, residerende binnen Amsteldam, thans aen boord van 's Lands Fregat van Oorlog 't *Zeepaerd*, onder commando van den Wel Ed. Gestr. Heer Capitein *Dirk Hartogh*, en voor de nagenoemde getuigen, *Epke Elders*, Opperstuurman, oud 33 jaren, *Theunis Jakobs de Kock*, Derdewaek, oud 23 jaren; *Hendrik van Eyndhoven*, Bottelier, oud 41 jaren; *Hendrik Ubbing*, derde Meester, oud 17 jaren, *Jan Veltman*, Soldaet, oud ruim 20 jaren; *Pieter Wildt*, Soldaet, oud 36 jaren; *Jakob van der Vlies*, oud 30 jaren; *Jan Broon*, oud 20 jaren; *Adriamus van Schaik*, oud 16 jaren; *John Saxe*, oud 19 jaren; *Ernst Hendriks*, oud 16 jaren; en *Gysbertus Wieland*, oud 16 jaren, Matroosen, allen, in de zoo evengemelde qualiteiten, bescheiden geweest op het Oost-Indisch Comp. Schip *Nyenburg*, Capt. *Jakob Ketel*, in de maend Mey van den voorleden jare 1763, voor de

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnieschip Nyenburg.

TESSEL. Kamer Hoorn naer Batavia uitgevaren, welken ter liefde van de Waerheid en ter Requisitie van den Hr. Advocaet Fiscael Mr. *Pieter Gallé* R. O. en ten behoeve van den genen, wien het verder zoude mogen aengaen, verklaerden waer en waerachtig te zyn, het gene volgt:

Verklaring der Vryge-sprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnie-schip Nyenburg.

En wel, eerstelyk, zy getuigen alle te zamen, dat zy getuigen, den 8 Mey 1763, met het Oost-Ind. Comps. Schip, boven gemeld, uit Texel gezeild en ruim vyf weeken op reise geweest zynde, 's nachts, tusschen den 14 en 15 Juny van 't zelve jaer, tusschen twaelf en half een uuren, by 't scheiden van de eerste wagt, of terwyl het Quart gezongen werdt, op 't gemelde Schip is ontstaen een alarm of Oproer, onder sommigen van het volk, en wel ter oorzake, (zoo als zy eerste, tweede en tiende getuigen, *Epke Elders*, *Theunis Jakobsz de Cocq* en *John Saxe* nu alleen verklaren gehoord te hebben, reeds in die eerste nacht, toen het zelve alarm of oproer begonnen is, onder anderen mede uit den mond van *Jacob Boos*, als Matroos mede in dienst van 't zelve Schip geweest zynde, in de Kajuit of Koopmans kamer, kort na dat het eerste en ergste alarm voorby was, en wanneer zy getuigen uit hunne eerste schuilplaetsen, waer na toe zy, in de eerste confusie, zyn gevlugt geweest, wederom in de Kajuit of Koopmans kamer waren te rug gekeerd, en door of van wegen de Rebellen, met drie à vier Schildwagten, by hun aldaer in arrest gehouden wierden; (hebbende de derde getuige, *Hendrik van Eyndhoven*, zulks ook naderhand van *Wolnar* en *Croos*, zoo hy alleen verklaert, te meermalen gehoord,) dat sommigen van hun kwalyk behandeld zouden zyn geweest van den Botteliers-maet, Bootsmans-maet en Quartier-meester, zeggende door dezelven doorgaens voor Canailles en Spitsboeven uitgescholden, en menigmalen in stilte tusschen deks geslagen te zyn, of ook wel, ter oorzake (zoo als zy eerste, tweede, derde, zesde, zevende, achtste, elfde en twaelfde getuigen *Epke Elders*, *Theunis Jakobsz de Cocq*, *Hendrik van Eyndhoven*, *Pieter Wildt*, *Jakob van der Vlies*, *Jan Broon*, *Ernst Hendrikz.* en *Gysbertus Wieland* nu te zamen verklaren,

ren, naderhand van verscheiden der Rebellen zelven gehoord te hebben,) dat verscheiden van hun, van tyd tot tyd, wyn uit de Officiers kisten gestolen en die opgezoopen hadden, dat ook sommigen van hun de watervaten opgeboord en gezwikt, en daer water uit gedronken hadden, en dat de vreze, dat zy, wanneer dit uitkwam, gestraft zouden worden, hen tot het gem. oproer hadt aengezet; hebbende hy derde getuige *Hendrik van Eyndhoven* (zoo als die nu alleen verklaert,) den avond voor het oproer een groot zwik in een der watervaten gezien, en daer van (zoo als de eerste getuige dit nu mede verklaert) terstond, denzelven avond circa half acht à acht uuren, aen den eersten getuige als Opperstuurman kennisse gegeven, dat hy toen nog niet wist, wie zulks gedaen hadt, maer dat hy (zoo als hy derde getuige dit nu wederom alleen verklaert) een weinig later vernomen hadt van den Koksmaet, dat die zoude gezien hebben dat *Wolnar* en *Croos* zulks gedaen en daer uit gedronken hadden, en dat hy derde getuige (zoo als dit nu de eerste en tweede getuigen confirmeren, hebbende hy tweede getuige ter zelver tyd met den eersten getuige de wagt gehad en alzoo daer by present geweest,) daer op met den Bootsman en Schieman, nog dien zelven avond circa half tien of tien uuren, aen den eersten getuige als Opperstuurman kennisse heeft gegeven, dat hy nu meende ontdekt te hebben, wie de autheurs waren van het zwikken en opboren der watervaten, en dat daer op, door den eersten getuigen, is geantwoord: *'t is wel, de Capt.* (die ten dien tyde niet wel was,) *ligt nu reeds te bedde en slaept al; maer zy zullen morgen wel gevonden en gestraft worden*; en verklaerden zy zesde en achtste getuigen, *Pieter Wildt* en *Jan Broon*, tot meerder bevestiging van het hier voorgemelde ook nog, dat zy naderhand gehoord hebben, dat *Jakob Boas* in 't byzonder zich heeft beroemd, dat hy mede van der Officieren wyn gestolen en gezoopen hadt, gelyk mede zy elfde en twaelfde getuigen, *Ernst Hendrikse* en *Gysbertus Wieland*, dat zy getuigen, na dat

TESSEL.

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnieschip Nyenburg.

TESSEL. dat zy mede met schuit en boot aen Land gekomen waren, aldaer *Anthony Hekker* en *Zirchel*, met malkander questie hebbende, elkanderen hebben horen verwyten, dat zy daer aen mede deel hebben gehad en insgelyks van dien wyn hadden gedronken.

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I. Compagnie-schip Nyenburg.

Verklarende voorts hy derde getuige *Hendrik van Eyndhoven* nog alleen, dat hy, in den gemelden avond of nacht, kort voor dat het oproer een aenvang heeft genomen, telkens tusschen deks een geblaer heeft gehoord. 't welk geschiedde door een dikken Soldaet, welke hy naderhand heeft gehoord, dat *Straus* genaemd is, en van welken de eerste en tweede getuigen verklaren zulks naderhand aen Land te meermalen gehoord te hebben; doch 't welk hy toen niet wist, wat beteekende; alzoo men anders noit te voren (gelyk zy getuigen nu allen verklaren) eenig ongenoegen, gemor of zamenrötting onder het volk hadt bespeurd, maer de voornaemste rebellen dien eigen avond of nacht kort voor het oproer nog gezongen en vrolyk en wel te vreden hadden geschee- nen, hebbende hy eerste getuige (zoo als hy alleen verklaert:) ook dien zelven avond of nacht kort voor het Oproer nog verscheiden van dezelven: boven gehad aen de bras, dewyl hy, vermits de stilte en telkens veranderende wind, dikwils hadt moeten ombrassen.

En verklaren, wyders, de eerste en tweede getuigen gezien te hebben, terwyl zy getuigen nog op de Wagt en 't halve dek waren, dat het gemelde oproer, op den voorsz. tyd, begonnen is door eenigen, die met Messen in de hand naer boven kwamen loopen, waer van zy getuigen echter verklaren geen anderen op dat tydstip gekend te hebben, dan alleen den Soldaet *Johannes Wolma* of *Wolnar*, welken zy gekend hebben aen de witte rand of boordzel van zyn hoed, 't welke hy rondom dezelve geverwd of gemaekt hadt, en welke de eerste boven gekomen zynde, zy getuigen aenstonds hebben horen roepen *Alons, Duitsche broeders, valt aen, houdt, snyt en steekt*, of diergelyke woorden in substantie; als mede dat, op dat geroep, ook een menigte anderen hun zyn toe en by gevallen, zoo dat zy (gelyk hy tweede getuige alleen

ver-

verklaert gezien te hebben) al aenstonds, met een geheele troep of menigte, by de trap of het schavotje vergaderden, en zoo maer boven achter op kwamen loopen, hebbende echter zy eerste en tweede de getuigen, (zoo als zy nu wederom te zamen verklaren) ook, op dien tyd, door de duisterheid van den nacht, nog geenen gekend van de zoodanigen, die zich toen aenstonds met die eerste aenvoerders hebben vereenigd, maer wel naderhand van hun zelven, onder malkanderen pratende, gehoord, ('t welk de derde, zesde en zevende getuigen, *Hendrik van Eyndhoven*, *Pieter Wildt* en *Jakob van der Vlies* mede verklaren,) dat *Wolmar* of *Wolnar*, *Croos* of *Groscb*, *Johan George*, *Cramer* of *Cremer*, *Bouwer*, *Dominicus schip* en *Foucqué* onder anderen de eerste aenvoerders zyn geweest, als mede nog (zoo zy eerste en tweede getuigen alleen verklaren) dat *Fredrik Stysfel* naderhand aen Land, by occasie, dat hy quæstie hadt met *Croos* of *Groscb* over 't weinige geld, dat hy zeide gekregen te hebben, aen denzelven *Croos* of *Groscb* te gemoet voerde: *ik ben zoo wel als gy by het eerste begin geweest en gy hebt zoo veel geld, en ik zoo weinig*; met dezelve of soortgelyke woorden in substantie: verklarende voorts nog de zesde getuige *Pieter Wild* alleen, dat hy getuige, by het begin van het oproer, voor op de bak zynde gekomen, om de eerste wagt af te lossen, en daer naeuwlyks een half kwartier geweest zynde, met de Schiemansmaet, *Jan Melles*, *Presler* en eenige anderen, die aldaer ook waren, heeft gehoord, dat 'er achter op een groot geweld was, zoo met slaen en stooten tegens de deuren, en het inslaen en ingooien der glazen als anderzins, ('t welk de negende getuige *Adrianus van Schaik* mede verklaert gehoord te hebben,) doch dat hy, niet wetende wat 'er te doen was, aldaer voor op de bak geblevenis, tot dat de Rebellen, na dat zy achter op waren geweest, en, zoo 't scheen, aldaer allen, die hun in de weg waren, overmeesterd of op de vlugt gedreven hadden, vervolgens, naer voren naer de bak zyn komen vliegen, roepende *Wolnar* en *Croos*, (zoo als de zevende getuige, *Jakob van der Vlies*, toen beneden in zyn kooi ziek liggende, en de achtste getui-

TESSEL. *Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnie-schip* Nyenburg.

TESSEL. tuige, *Jan Broon*, die mede voor op de Bak was; verklaren mede gehoord te hebben) *alons, Duitsche broeders; achter op zyn ze nu al dood; nu naer voren, en al de Hollanders doodgeslagen*, met die zelve of dergelyke woorden in substantie: en tot dat hy zesde getuige, daer door mede verschrikt geworden zynde en in het Wand willende vlugten, daer inne door *Wolnar* verhinderd wierdt, welke aldaer zoo schielyk by hun was, dat hy eenen *Barent Vosholt*, die boven hem getuige was, van onderen met een Sabel in de beenen hieuw, zoo dat die niet verder konde komen; en welke, hem getuige toen daer by ziende, zeide, *du bist miede ein Canaille*, en hem getuige, om genade biddende, ordonneerde naer beneden te gaen.

Verklaring der Vrygesprokenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnie-schip Nyenburg.

Verklaerden al verder de eerste, tweede, derde en zesde getuigen nog gezien te hebben, dat de Rebellen, vervolgens, na dat het eerste alarm een weinig aen het bedaren begon te komen, met brandende kaerssen en met lantaerns het gehele Schip door liepen, en eenige derzelven op het dek en boord nedergezet hebben: als mede de getuigen allen te zamen, dat zy vervolgens ten deele nog in dien zelven nacht, na dat van wege de Rebellen pardon geroepen was voor allen, die nog leefden, en zy getuigen wederom voor den dag gekomen waren (sommigen uit zich zelven, horende dat het wederom stille wierdt; anderen op het horen roepen van pardon, en wederom anderen, om dat zy door sommigen der Rebellen of de zoodanigen, die van hun afgezonden waren, zyn gevonden ter plaetse, werwaert zy gevlugt waren, en van daer gehaeld,) en ten deele nog naderhand hebben gezien en bevonden, dat de Kajuits-deur met een byl of dissel was open gehakt; waerschynlyk met de byl of dissel van den derden Timmerman, *Willem Berchman*; aengezien zy getuigen naderhand vernomen hebben, dat die met zyn byl naer boven was komen loopen, maer dat de Rebellen hem die hadden ontweldigd, na dat hy zwaer gekwetst geworden was, en hebbende hy negende getuige, *Adrianus van Schaik*, (zoo als hy nu alleen verklaert) niet alleen dat hakken in dien nacht gehoord, maer ook nog die byl of dissel van den derden Timmerman voor de Kajuit

fuit op den grond zien liggen; voorts dat de panelen van de deur van de Kapiteins kamer waren uitgetrapt, en de vensters en ramen over al ingeslagen en geruineerd; als mede dat de Onderstuurman *Reynier Pieterson* was gedood, en dat verscheiden anderen, (te weten, de Doctor of Oppermeester, de Dominé of Zieketrooster, de Bootsman, de Konstapel, de derde Timmerman, *Barend Vosbolt*, *Pieter Bisschop*, en de Kapiteins jonge, *Karsten Christiaensz.*, als mede van de Rebellen de Soldaat *Johan Brand* en *Paulus de Ruyter*,) gekwetst waren; doch niet te weten, door welke personen in 't byzonder zulks is geschied, hebbende zy getuigen alleen, in maniere voorsz., eerst naderhand de geruineerde en beschadigde deuren, ramen en vensters, mitsgaders den voorsz. vermoorden Onderstuurman gezien, en bevonden, dat de overige gem. personen waren gekwetst; hebbende zy eerste, tweede, derde en vierde getuigen dezelven meest allen naderhand te meermalen zien verbinden; alleen verklaerde de vierde getuige, *Hendrik Ubbing*, in den eersten nacht van 't oproer, in de Konstapels kamer te zyn geweest, en alzoo gezien te hebben, dat *Wolnar*, *Zilner* en nog een, die hy getuige niet by den naem kent, in den eersten nacht van het oproer, dezelve kamer (wanneer die, na veel gedane dreigementen van *Wolnar*, dat hy alles zoude vermoorden, wat 'er in was, indien zy niet op deeden, open gedaen wierdt,) met geweld en met bloote degens in de hand kwamen indringen, en dat toen een van hun drieën (zonder præcies te kunnen bepalen, wie van dezelve drie personen zulks is geweest) den Konstapel, na hem de sleutels van de kamer afgeeïscht te hebben, in 't uitgaen van de kamer, met eén degen een steek in zyn bil gaf; mitsgaders verklaerde *Pieter Wildt* mede alleen nog, dat hy *Barent Vosbolt*, in maniere, als reeds hier boven gemeld is, door *Wolnar* heeft zien kwetsen; en eindelyk ook nog de eerste, vierde, vyfde, zevende, achtste, negende, tiende, elfde en twaelfde getuigen, dat zy naderhand ook wel hebben horen zeggen, dat *Foucqué* den Onderstuurman de laetste doodsteek zoude hebben gegeven, zonder echter het zelve met eenige zeker-

TESSEL. *Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnie-schip* Nyenburg.

TESSEL. zekerheid te kunnen bepalen; alleenlyk verklaerde nog, ten dezen opzichte, de negende getuige, *Adrianus van Schaik*, dat hy des nachts van het oproer, uit angst en schrik weggekroopen zynde, tusschen beiden echter nog eens is geweest boven in de Doctors hut; naest des Opperstuurmans hut, en dat hy van daer den gewonden Onderstuurman *Piterson* in des Opperstuurmans hut heeft zien leggen, om door den Doctor verbonden te worden; en dat hy een weinigje daer na den Doctor, zoo niet met dezelve woorden, ten minsten in substantie, hoorde zeggen, *nu kan ik 'er niet meer aen doen*, en dat hy getuige toen met een van daer weêr weg liep naer zyn schuilplaets by de Kok in de ketel, onder weg van den een en ander, die hem tegen kwamen, een stoot of duuw krygende, en dat hy voorts naderhand den Doctor wel heeft horen zeggen, dat *Foucqué* den Onderstuurman, onder of even nae het verbinden van zyn eerste wonden, nog een of twee doodsteken hadt gegeven, met byvoeging van deze of soortgelyke woorden: *hy heeft het wel verdiend*; als mede dat hy getuige den Doctor op *Foucqué* wel heeft zien wyzen, wanneer dezelve met anderen over 't vermoorden van den Onderstuurman sprak en *Foucqué* dan daer omtrent was; hebbende de zevende getuige, *Jakob van der Vlies*, ook eenigen tyd na het eerste alarm en oproer, wel gehoord, dat de Doctor het toebrengen van de laetste doodsteek aen den gem. Onderstuurman gezien en gezegd zoude hebben, dat zulks door *Foucqué* gedaen was: Verklarende boven dien nog zy eerste, tweede en tiende getuigen, *Epke Elders*, *Theunis Jakobs de Coeq* en *John Saxe*, en wel eerst hy *John Saxe* alleen, dat hy getuige, in de nacht van het eerste alarm en oproer, zich hebbende verstooken in de Voorkajuit achter de Stuurmans gereedschaps kist, aldaer door de Rebellen gevonden en van daer naer de Kajuit gejaegd geworden is; dat hy, aldaer gekomen zynde, gezien heeft, dat de Rebellen de geweeren van de Klabaijen afhaelden, en dat daer by onder anderen ook geweest zyn *Jan Michel Heydigsfeld*, *Jakob Boos* en *Gabriel Monniere*, (een roode Franschman,) vervolgens dat daer op de Re-

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnie schip Nyenburg.

TESSEL. *Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnie schip* Nyenburg.

Rebellen ordonneerden, dat de Officieren van 't Schip, die nog in leeven mogten zyn, by elkanderen zouden worden gezogt, en dat toen de Capt. *Jakob Ketel*, (die ongemak aen zyn voet was hebbende en de galderye uit in de Ruſt was gevlugt,) op handen en voeten weder van daer in de Kajuit kwam kruipen, en aldaer toen aen de Rebellen vroeg, wat zy van hem hebben wilden, en dat hy getuige toen onder anderen mede, door den gemelden *Jakob Boos* en *Jan Michel Heydigsfelt* heeft horen antwoorden in ſubſtantie, *dat zy niets hebben wilden, dan alleen dat de Capt. hen aen land brengen zoude*, en verders gezien, dat, tot meerder beveſtiging van dien, door den gemelden *Jakob Boos* en *Jan Michiel Heydigsfelt* ieder een zilvre lepel en vork uit de zak gehaeld en op de tafel neergelegd wierdt, zeggende, *nu dezelven* (ſchoon zy die even te voren uit de Dominé's of Stuurmans hutten geroofd hadden,) *niet te begeren, maer alleen aen Land gebragt te willen zyn*, met dezelve of ſoortgelyke woorden in ſubſtantie; en voorts, dat ook kort daer na de eerſte getuige *Epke Elders* (die even als de Capt. mede door de galderye in de Ruſt gevlugt was en dit nu mede verklaert) insgelyks van daer in de Kajuit te rug kwam, als mede dat nog een weinig later aldaer ook kwam de tweede getuige *Theunis Jakobs de Cocq*, (zoo als die dit nu insgelyks mede verklaert) en dat als toen, (zoo als zy nu met hun drien te zamen verklaren) aldaer ook nog preſent waren de gemelde *Jakob Boos*, *Jan Michiel Heydigsfelt* en *Gabriel Monniere*, alle drie (zoo als hy tiende getuige verklaert) met een Zabel in de hand, doch 't welk zy eerſte en tweede getuigen verklaren, zich niet te binnen te kunnen brengen, op dien tyd noch van iemand anders gezien te hebben, dan van den gemelden *Gabriel Monniere*, welken zy daer mede op een kiſt hebben zien zitten; hoewel zy ook, by vervolg, daer gedurig eene menigte, dan de een en dan de ander, met een houwer in de hand hebben zien heên en weêr loopen, en hebbende zy niet te min, ook op dien tyd, den gemelden *Jakob Boos* aldaer zeer horen ſchelden en razen op den Bootsmansmaet, Botteliersmaet en den Kwartiermeeſter *Jan Bonnes*,

TESSEL. zeggende in substantie, op zyn Hoogduitsch; *ons uwe Officieren hebben wy 't niet gedaen; gy lieden hebt ons nooit kwaed gedaen: maer wy hebben 't tegens die hondsvotten en spitsboeven*, (denoterende daer mede de zoo even gem. personen) *die moeten wy hebben, en daerom hebben wy 't gedaen*, en voorts in 't generael nog, dat aen hun eersten en tweeden getuigen toen aenstonds verboden wierdt met elkanderen of met den Capt. en de genen, die daer meerder waren, in stilte te spreeken; 't welk ook naderhand te meermalen, (zoo als zy getuigen nu wederom allen verklaren) door de Rebellen in 't generael door 't gantsche Schip is uitgeroepen, *dat de Officieren van 't Schip, of in 't generael de zoodanigen, die niet van hun party waren; niet met elkanderen in stilte of in 't geheim spreken mogten, of dat hun daervan moest kennisse gegeven worden, of ook dat zy de zoodanigen zouden vermoorden of doodsteken.*

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnie-schip Nyenburg.

Verklarende zy eerste en tweede getuigen ook nog al verder, dat, terwyl zy aldaer, in maniere voorsz., in de Kajuit of Koopmans kamer waren, in de morgenstond by hen met de kaert in de hand beneden gekomen is zekere *Bekker*, mede een der voornaemste Officieren der Rebellen, welke zeide, zich iets van de kaert te verstaen, en begeerde, dat hy eerste getuige hem zeggen en wyzen zoude waer zy toen waren, en dat, hy eerste getuige daer op antwoordende, dat hy zulks aldaer zoo alleen niet doen konde, zy eerste en tweede getuigen met den zelven naer boven op 't halve Dek voor de Zonne Tent moesten gaen; dat de Capitein toen aldaer ook gebragt wierdt, en dat zy toen te zamen aen dien *Bekker* en de meeste andere hoofden of Officieren der Rebellen, die daer mede by gekomen waren, op de kaert moesten wyzen, waer zy nu waren, en waer zy na toegebragt zouden konnen worden, en dat als toen de Rebellen, na alvorens verscheide plaetsen opgenoemd te hebben, evenwel op 't aenraden van den Capitein en hun Stuurlieden (om dat zulks in hunnen weg was, en zy van daer dan hunne reize naer Kaep de Goede Hoop hoopten te kunnen vervorderen) verkoren gebragt te worden naer *Bahia de Todos Los Santos*,

stel-

ſtellende zy aen den Capitein en hun Stuurlieden den tyd van vyf weeken, om hun aldaer te brengen, met bedreiging, zoo door den een als ander van de gemelde hoofden der Rebellen, en byzonderlyk door *Wolnar*, *Croos* en *Bekker*, dat zy, 'er dan niet zynde, den Capitein en hen Stuurlieden zouden vermoorden, en 't Schip in de lucht laten ſpringen, zynde ook altoos drie à vier van hun, dan de een, dan de ander, en wel voornamelyk *Bekker*, *Croos*, *Talong* en *Bouwer*, van tyd tot tyd, by het afzetten van de Kaert tegenwoordig geweeſt: en verklaerde insgelyks nog al verder de derde getuige *Hendrik van Eyndthoven*, dat *Wolnar* en *Croos* ook dien zelven ochtend by hem getuige gekomen zyn en de Sleutels van zyn kiſt afgeeiſcht hebben, hem voorts ordonnerende, dat hy zyn dienſt als Bottelier moeſt blyven waernemen, en dat hy dagelyks zyn briefje van 't gene hy nodig hadt moeſt overgeven aen *Bekker*, wien de hoofden der Rebellen tot Proviantmeeſter hadden aengeſteld, gelyk dezelven (zoo als zy getuigen nu wederom allen verklaren) onder elkanderen wel twaelf of veertien perſonen tot Officieren van hun hadden verkoren, welken zy ieder een byzonderen titel gaven, en waer van *Wolnar* de Generael was, (zynde voorts, zoo als hy derde getuige nu alleen verklaert hem door die hoofden of eenigen derzelven zelf opgegeven te zyn,) verdeeld geweeſt in twee Battaillons, tot welkers eene onder anderen behoorden *Godfried Wolnar* als Generael, *Johan George Cramer* Overſte, *Dominicus Vorſter* Auditeur, *Talong* Opper Luitenant, en tot het tweede *Hans Croos*, als Groot of Generael Majoor, *Anthony Veuke* of *Foucqué*, Overſte Luitenant, *Joſeph Valck*, Majoor, en *Bouwer*, Kwartiermeeſter Generael: hebbende wyders ook nog, behalven de hier voorgemelde Perſoonen, tot het getal van de voorſz. Officieren behoord (gelyk nu wederom alle de getuigen verklaren) *Johannes Brand*, *Ibſle*, *Fronder*, *Boulain*, *Wilwee* en *Schilger*, mitsgaders den voorn. *Bekker*, die (zoo als de derde en vyfde getuigen, *Eindthoven* en *Jan Veltman* verklaren) Proviantmeeſter is geweeſt, en welke, (zoo als hy derde getuige alleen verklaert)

TESSEL.

Verklaring der Vrygeſprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnie. ſchip Nyenburg.

TESSEL. 's morgens het briefje van 't benodigde van hem getuige ontvangen hebbende, dat moest vertoonen aen den Generael of Groot Majoor *Croos*, welke daer van dan wederom raport moest doen aen den Generael *Wolnar*, waer na het eerst wederom by hem derden getuigen te rug kwam.

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I. Compagnie-schip Nyenburg.

Verklarende ook daer en boven nog alle de getuigen te zamen, dat de Rebellen, van dien tyd af aen, altoos van 't schip meester zyn geweest en gebleven, en aldaer alles geregeerd en gecommandeerd hebben, disponerende over en zich meester makende van alles wat hun aenstondt, loopende doorgaens met ontblote geweeren over al rond, om te zien, of alles wel naer hun zin en conform hunne ordres geschiedde en uitgevoerd wierdt, slaende en mishandelende dagelyks de genen, die in hun oog kwalyk deeden; mitsgaders stellende over al Schildwagten, en mogende zelven de Capitein of Stuurlieden niets ordonneren, 't geen zy noodzaeklyk oordeelden, ten zy daer van eerst aen zoodanige hoofden of Officieren der Rebellen, die als dan de wagt hadden, kennis gegeven wierdt, en die zulks permitteerden, kunnende van 't een en ander ten blyke verstrekken, dat de gemelde hoofden der Rebellen onder anderen zich meester gemaekt hebben van de Compagnies Kisten met ongemunt goud en dukaten, hebbende zommigen van hun, en wel (zoo als zy eerste, tweede, derde en tiende getuigen verklaren gezien te hebben) *Croos*, *Talong*, *Wilwee*, en zoo zy meenen, ook *Foucqué*, dezelve Kisten op 't halve dek gehaeld, en aldaer, alzoo de Capitein gezegd hadt daer van geen Sleutel te hebben, den Onderkuiper geordonneerd die open te slaen, en hebbende ook *Croos*, wanneer de Onderkuiper daer niet schielyk genoeg mede te recht konde komen, die zelf open geslagen, en vervolgens met de anderen daer van een zak dukaten geteld, en, die 'er toen weder in gedaen zynde, vervolgens de Kisten gebragt in de Voor-Kajuit, en daer twee Schildwagten by gesteld: als mede dat de Rebellen, (zoo als zy getuigen allen verklaren wel te weten, en inzonderheid de vyfde, zesde, zevende en achtste getuigen *Jan Veltman*, *Pieter Wildt*, *Jakob van der Vlies*

en

en *Jan Broon*, welken verklaren zulks ten meesten deele gezien te hebben) eenigen tyd naderhand het ongemunte Goud in stukken hebben laten kappen, een gedeelte der dukaten in papiere huisjes verdeeld, en naderhand een Lyst opgemaekt van den genen, aen wien zy een portie van dat geroofde Goud en Geld wilden geven, hebbende vervolgens die personen een voor een by hen geroepen, en aen dezelven het deel, hun toegelegd, aengeboden en gegeven, die zulks allen, (maer zeer weinigen uitgezonderd) vrywillig hebben aengenomen, en ook meest zyn geweest Duitschers of Franschen, die tot hun complot behoorden; zynde alleenlyk daer onder geweest eenige Duitschers, als onder anderen zy, vyfde, zesde en achtste getuigen, die tot hun party niet behoorden, en echter zich, zoo door dwang en dreigementen, als schrik en vreeze, genoodzaekt hebben gevonden mede een gedeelte aen te nemen, zynde principalyk twee van de hoofden, te weten *Bekker* en *Ibsle*, geweest de genen, die by de uitdeeling de namen hebben opgeschreven van de genen, die hun portie hadden ontvangen, en wezende dezelve uitdeeling principalyk twee reisen geschied, eerst van de dukaten en naderhand van 't ongemunte Goud: item, dat de Rebellen (zoo als zy eerste, tweede en derde Getuigen verklaren) de Kist van den Opperzeilmaker, die op de reise overleden was, geplunderd en een groot gedeelte van deszelfs goed genoegzaem aen al het volk uitgedeeld hebben; dat zy ook, (zoo als de derde en zesde getuigen verklaren) zich meester gemaekt hebbende van de Sleutel van 't Kruid-gat, de Geweren geladen, en daer uit een geheel vat met Patroonen gehaeld en geplaetst hebben onder 't halve dek met drie geladen Pistolen, en Schildwagten 'er by; item dat zy (zoo als de eerste, tweede, derde, en twaelfde getuigen verklaren) meer dan eens verscheiden Hammen te gelyk, behorende aen den vermoorden Onderstuurman *Peterson*, uit de Konstapels Kamer gehaeld hebben, en, als of 't hun eigen was, doen kooken; mitsgaders dat zy (zoo als de eerste, tweede en derde getuigen verklaren) hen getuigen, den Capitein en verdere Officiers van het Schip gedwon-

TESSEL. *Verklaring der Vrygesprokenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnie schip* Nyenburg.

TESSEL. dwongen hebben hunne Kisten te openen, nemende daer uit dan al wat hun aenstondt, en dwingende hen om het zelve, en in 't byzonder de Wyn, voor Negotie mede genomen, aen hun te verkoopen of ten minsten daer voor een party dukaten aen te nemen, hebbende op de Wyn een vast bepaelde prys gesteld van een dukaet voor de vyf vlessen, alle welke dukaten zy echter naderhand weder te rug namen, gevende toen in de plaets eenige stukjes ongemunt Goud, die zy oordeelden omtrent van de zelve waerde te zyn; als mede nog dat *Wolnar* en *Croos* (gelyk de tweede en derde getuigen verklaren) eenige Vaten met Klederen, Schoenen, Kousen, Hembden enz., aen de Compagnie toebehorende, opgeslagen en die klederen enz. aen al 't volk uitgedeeld hebben: Voorts nog dat (zoo als de eerste getuige alleen verklaert) *Foucqué* hem getuigen, op zekeren tyd, ordonneerde, om een kast rooden Wyn boven te halen, en met hem getuigen mede ging naer 't groote Luik, en dat die *Foucqué*, toen aldaer voor de hand vindende twee kisten met Rhynsche wyn, aen de hooge regeringe van Neêrlands Indien geaddresseerd, terstond daer van kennisse gaf aen zyne Kameraeds en Medehoofden of Officiers der Rebellen, die toen te zamen ordonneerden, die mede boven te halen, verklarende de derde getuige, de zelve mede daer uit te hebben zien halen, en alle de getuigen te zamen, dat vervolgens die hoofden der Rebellen daer van mede aen al 't volk en alle de Bakken, niet alleen van hunne Kameraeds en Medehelpers, maer ook van de zoodanigen, die in 't geheel van hun party niet waren, uitgedeeld hebben, gelyk zy ook van tyd tot tyd van de door hun geroofde goederen, klederen &c., 't zy uit de Kisten van de Compagnie of particulieren, uitdeeling gedaen hebbende, zulks niet alleen aen die van hun complot en party, maer ook allen anderen deeden, met geen ander onderscheid, dan dat die van hun complot en party wel eens dubbeld of wat meer of beter kregen, hebbende dezelven ook van tyd tot tyd m er andere goederen, kisten en kasten van particulieren, welken hun, (zoo de eerste, tweede, derde, zesde en zevende getuigen verkla-

Verklaring der Vrygesprokenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnie-schip Nyenburg.

klaren) ten meesten deele door eenen *Paulus de Rui-ter*, zynde een Veilekapper, werden aengewezen, geplunderd, en zelfs de varkens, aen de Officieren gepermitteerd om mede te nemen, gedood, de Speceryen van achteren opgehaeld, om Worst als anderzins te maken, en daer van aen den Capitein en andere Officieren niet meer gegeven, dan hun goed dacht, met ordre, om daer van nog aen de zieken mede te geven; en voorts ook verscheiden personen zeer mishandeld, als onder anderen zekeren Matroos *Palm* genaemd, welken zy getuigen allen gezien hebben, dat, eerst door zommigen van de Rebellen geslagen zynde, vervolgens (op 't geroep van een, *wil-len wy hem maer over boord gooien*, 't geen door de groote hoop eenparig beantwoord wierdt met *ja, ja*,) door een geheele troep van hun wierdt aengegrepen en over Boord gegooid, zoo dat hy alleen by toeval aen een Touw, 't welk hy greep, bleef hangen, en zich vervolgens aen de Valreep salveerde; wanneer *Croos* nog, zoo als de zesde getuige alleen verklaert gezien, en de andere getuigen gehoord te hebben, tweemael met een Pistool op hem heeft willen schieten: doch dat het zelve telkens weigerde; waer na zy hem eindelyk pardon gaven, kunnende zy getuigen niet præcieselyk zeggen, welken van de Rebellen, behalven den gemelden *Croos*, bepaeldelyk aen dit geval deel gehad hebben, alzoo zy getuigen daer op geen byzonder acht gegeven hebben, en genoegzaem alle de Rebellen, zoo wel de zoogenaemde Officieren, als hunne gemeenen of byloopers, daer by zyn tegenswoordig geweest, en een gansche troep van hun dien matroos op 't gemelde algemeen roepen van *ja, ja*, aengegrepen en over boord gegooid hebben: item den Matroos *Maerten Maertensz.*, welken de Rebellen en principalyk twee hunner Hoofden *Bouwer* en *Cramer* of *Cremer* (zoo als zy getuigen wederom allen, de tiende getuige alleen uitgezonderd, verklaren gezien te hebben) tot twee of drie reisen toe, op een morgen, geslagen hebben, zoo dat hy vervolgens altyd ziek geweest is, en dat wel, om dat zy hem verdacht hielden aen een der Hoofden der Rebellen, die dronken geweest was,

TESSEL.

Verklaring der Vrygesprokenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnie-schip Nyenburg.

TESSEL. eenige dukaten ontstolen te hebben; en, behalven meer anderen, eindelyk ook nog den eersten getuigen, zynde de Opperstuurman *Epke Elders*, welken de Rebellen, [zoo als zy zoo wel voor als na dit geval, (gelyk als de eerste en tweede getuigen alleen verklaren) den Capitein en de Stuurlieden in 't algemeen te meermalen gedreigd hebben te vermoorden, over boord te gooien of diergelyken] ook op gelyke wyze, vier of vyf weeken na 't eerste begin van 't oproer, hebben gedreigd niet alleen, maer ook werkelyk aengevangen en hem reeds opgevat om over boord te gooien, zynde het zelve in dier voegen gebeurd, dat dezelve, zoo als zy eerste en tweede getuigen eerst alleen verklaren, op een Zondag, na hun voorstaet den 10 July, op de middag boven kwamen en in de kaert kykende zagen, dat 'er nog weinig geavanceerd was, en daer over zeer onvergenoegd zynde terstond resolveerden, om den Capitein. Opperstuurman en den Dominé over boord te gooien; dat toen *Croos* (gelyk de zesde, zevende en twaelfde getuigen, voor op de bak zynde, verklaren gehoord te hebben) geroepen heeft, *alons, twee Vrywilligers heraus*, en dat daer op *Simon Ahlberg* en *Jakob Boos* (van welken laetsten evenwel de zevende getuige hetzelve niet al te zeker durft bepalen, doch van *Simon Ahlberg* wel) aenstonds zyn toegesprongen, en den Opperstuurman (na dat door *Simon Ahlberg*, zoo als de tweede getuige verklaert duidelyk gehoord te hebben *in 't opkoomen* gevraegd was, wien zal ik eerst aengrypen, en hem *den Opperstuurman* geantwoord wierdt) dadelyk aengreepen en opligtten om hem over boord te gooien, (gelyk de vyfde, zesde, zevende en twaelfde getuigen van beiden, en de eerste, tweede en zevende getuigen ook van *Simon Ahlberg* verklaren gezien te hebben) doch dat zy hem vervolgens, op commando van *Croos*, wederom loslieten, hebbende hem met den Capitein en de anderen Stuurlieden, (zoo als zy eerste en tweede getuigen verklaren) toen nog drie weken tyd gegeeven, om hun aen de wal te brengen, met bedreiging, indien ze 'er dan niet waren, hen allen over boord te zullen gooien of de masten te kappen en 't Schip in de lucht te laten springen, of dier-

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I Compagnie schip Nyenburg.

diergelyken; verklarende de eerste en tweede getuigen wyders, dat daer by, onder anderen, ook nog present is geweest *Talong*, en dat die (zoo als de tweede getuige alleen verklaert zulks gehoord te hebben) tegens den Dominé zeide, *gy zult 'er ook meê een van de eerste aen*, of diergelyken: gelyk de zesde getuige mede nog verklaert, dat het een volstrekte onwaerheid is, dat *Jakob Boos* ten dien tyde by hem voor op de bak zoude geweest zyn, en aldaer met hem getuige over 't voorsz. gedrag der Rebellen gesprooken zoude hebben, hebbende de vierde en elfde getuigen *Hendrik Ubbing* en *Ernst Hendrikz* (zoo als die dit nu mede nog verklaren) *Jakob Boos* zoo wel als *Simon Ahlberg* op den gem. Zondag (toen 't voorsz. voorval is gebeurd, en wanneer zy daer van 't geweld en allarm wel gehoord, schoon zulks niet gezien hebben) achter op na booven zien loopen, zynde hy vierde getuige toen onder 't halve dek by de medicynkist, vlak by de trap van de Konstapels kamer, en hy elfde getuige in de kuil aen bakboord zyde by de boot geweest: en verklaerden dan nu alle de getuigen mede nog al verder, dat ook de zes persoonen, die thans nog alhier aen boord van 's Lands Fregat van Oorlog 't *Zeepaerd* gevangen zyn, (met namen *Simon Ahlberg*, *Jakob Boos*, *Jan Michiel Heydigsfelt*, *George Jakob Koot*, *Fredrik Steyssel* en *Albert Anthony Eksteyn*), zyn, zoo al niet van de eerste aenvoerders van 't oproer, ten minsten van de zoodanigen, welken, al vroeg, die eerste aenvoerders zyn toe en bygevallen, hebbende dezelven wel gene byzondere kwaliteiten gehad, gelyk de andere Officiers of hoofden der Rebellen, maer alleen als gemene byloopers of vrywillige Onderdanen of Soldaten van de gemelde Officieren en alzoo verpligt geweest tot d'ordinairen scheepsdienst, gelyk te voren, maer niet te min altoos, zoo voor, als inzonderheid ook na dato van 't oproer, en zelfs bereids aen Land, eer ze ooit in Texel aen boord van 't Schip Nyenburg zyn gekoomen, familiaer en goede vrienden geweest, zoo niet met allen, ten minsten met verscheiden van de voornaemste Hoofden of Officieren der Rebellen, principalyk de vier eerstgem., *Symon Ahlberg*,

TESSEL. *Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnie schip* Nyenburg.

TESSEL- berg., *Jakob Boos*, *Jan Michel Heydigsfelt* en *George Jakob Koot*, (zynde *Fredrik Styssel* en *Albert Anthony Ekstevn* minder en alleen als jongens by de gemelde Hoofden der Rebellen geconsidereerd geweest) aengezien (zoo als de vierde, vyfde, zesde, achtste en twaelfde getuigen te zamen verklaren,) de gemelde vier personen mede hebben behoord tot die genen, welken zich door de voorname Hoofden der Rebellen de Zwavelbende lieten noemen; behorende daer toe onder anderen ook nog *Tekelaer* en *Zirchel*, welken ook, na het oproer, ingevalle 'er *Zwavelbende* geroepen wierdt, aenstonds toesprongen en zich met een geschreeuw of gekrysch lieten horen; en welken ook even daerom, als 'er aen alle de bakken in 't generael wyn uitgedeeld wierdt, doorgaens (zoo als de vyfde, zesde en zevende getuigen verklaren:) de man wel een vles wyn kregen, in plaetse dat aen ieder der andere bakken maer een of twee flessen in 't geheel voor hun allen gegeven wierdt; en welken eindelyk ook nog (zoo als ook de eerste en tweede getuigen verklaren:) doorgaens en inzonderheid, wanneer zomwylen de meeste Officieren der Rebellen besoopen waren, oppasten en over al toezagen, wat 'er gebeurde, daer van dan of aenstonds of den volgenden morgen aen de Hoofden rapport doende, en alzoo bewerkende en oorzake zynde, dat velen, die van hun party niet waren, dikwils onschuldig geslagen en mishandeld wierden, waertoe ook nu en dan de gemelde *Steyssel* en *Ekstevn* mede hun best deeden; te weten door het bedryven van verscheide baldadigheden en brutaliteiten, steunende op hun credit by de voorname Hoofden der Rebellen, en daer van ook, indien iemand hen dorst weerstaen of sloeg, gebruik makende, om de zoodanigen, door de Hoofden der Rebellen, op deze of gene valsche aenklagten, te doen mishandelen en straffen, 't welke onder anderen ook meer dan eens is gebeurd met den Onderkuiper, welke (zoo als de eerste, derde en twaelfde getuigen verklaren) te meermalen door de Rebellen is geslagen, en principalyk eens (zoo als de derde getuige alleen verklaert) na dat de gemelde *Steyssel* en *Ekstevn* hem met water gegooid en gesard, en ver-

Verklaring der Vryge-sprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnie-schip Nyenburg.

vervolgens eenige slagen van hem wederom gekregen Tessel hebbende, hem by *Wolnar* hadden aengeklaegd, als wanneer hy zoodanig is geslagen geworden, dat zelfs een pink of vinger van hem half doorgeslagen of ten minsten zwaer gebleßeerd geworden is: Gevende allen de getuigen wyders nog voor redenen van wetenschap van hun hier voren in 't generael verklaerde, bepaeldelyk ten laste van de gemelde zes personen, boven en behalven de staeltjes hier voren bereids hier en daer opgegeven, dat zy eerste en tweede getuigen, by Rio Grande aen Land gekoomen zynde; van eenen *Pieter Smit* (die mede Matroos aen boord van 't Schip *Nyenburg* is geweest, en met de anderen, die mede met de Schuit en Boot van boord gegaen zyn, de nog herwaerts staen getransporteerd te worden, nog komen moet;) gehoord te hebben, dat *Simon Ahlberg*, al in den eersten nacht, of in den morgenstond, na het eerste alarm voorby was; hem *Pieter Smit* en verscheiden andere Matrosen hadt aengevat en gevraegd, wat zy waren, en zoo zy antwoordden Hollanders te zyn, hun als dan te gemoed voerde, *dan must du miede sterven*, of diergelyken; item dat *Jakob Boos* en *Jan Michiel Heydigsfelt* (zoo als de tweede getuige nu alleen verklaert) in den eersten nacht van het oproer reeds, de laetste tot een geleide van zyn getuigens Kameraet *Hendrik Kogh*, die op 't Schip gebleeven is, en de eerste tot een geleide van hem getuige zyn geweest, om te maken dat de andere Rebellen hem geen hinder deeden, toen hy getuige van de voortop, werwaerds hy gevlugt was, beneden op 't halve dek kwam, en zyn getuigens Kameraet, *Hendrik Kogh*, voornoemd omtrent ten zelven tyde uit het hoenderhok, waer in hy gevlugt was, voor den dag kwam, blyvende zelve by hun, wanneer zy geordonnerd wierden, in de Capiteins kamer te gaen, alwaer zy den derden Timmerman, den Bootsmansmaet en meer anderen vonden, van welken zommigen aldaer gebragt waren van onderen van de Korporaels bak, allen gevleugeld zynde, en alwaer hy getuige en zyn voornoemde Kameraet, door een der Hoofden van de Rebellen, *Bekker* genaemd, terwyl een menigte andere Rebellen met Snaphanen en Baijonet-

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnies schip Nyenburg.

TESSEL. netten geduurig heên en weder liepen, met een houwer op de borst gedwongen wierden te belooven, dat zy de Rebellen binnen drie weeken met het Schip naer Lissabon zouden brengen, zynde hy getuige verders van daer, al wederom met zyn geleide, den voornoemden *Jakob Boos*, gegaen om de Zeilen, gelyk de Rebellen hem geordonneerd hadden, te doen stryken, en voorts dat gedaen zynde, naer de Kajuit of Koopmans kamer, zynde het voorts een directe onwaerheid, dat hy getuige dien *Jakob Boos* zoude op dien tyd om de hals gevallen zyn en alzoo om zyn hulpe en bystand als een Vriend zoude verzogt hebben, schoon het een waerheid is, dat hy getuige, denzelven considererende als een, welke tot de Rebellen behoorde, hem gevraegd heeft, om hem getuige een Voorspraek by of een geleide onder zyne confraters te verstrekken; en voorts ook nog dat *Frederik Styssel* (zoo als hy derde getuige alleen verklaert:) in den eersten nacht van 't oproer, toen het eerste alarm wederom aen 't bedaren raekte, met een bloote houwer in de hand, hem getuige in de Barkas of Boot, werwaerts hy getuige gevlugt was, gevonden heeft èn tegens hem getuige zeide, dat hy maer mede moest gaen, dat hem geen leed geschieden zoude, en dat hy getuige toen door denzelven gebragt zynde tusschen deks, aen de Korporaels bak aldaer, door den Provoost, op order van *Bouwer*, gebonden is met de handen op de rug, even gelyk meer anderen, die daer waren, te weten, de derde Timmerman, Bootsmansmaet en Botteliersmaet enz. staende aldaer tessens en altoos twee a drie Schildwagten by; doch waer omtrent hy zich nu niet meer weet te herinneren, welke bepaelde personen op dien tyd aldaer op Schildwagt hebben gestaen; item, dat *Fredrik Styssel* (zoo als hy derde getuige nog alleen verklaert) na dato van het oproer, zich zekerlyk, om dat hy mede tot de party der oproerigen behoorde, ontslagen rekenende van het ontzag, aen den Capitein verschuldigd, en zich derhalven willende wreeken, om dat de Capitein, eenigen tyd voor het oproer, (gelyk alle de getuigen nu te zamen verklaren:) hem, alzoo hy pluimgraef zynde zeer slegt oppaste, hadt doen straf-

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnieschip Nyenburg.

straffen met eenige weinige slagen en hem met een Hoen om de hals te pronk hadt doen staen, zich brutael en kwaedaertig tegens den Capitein heeft aengesteld, wanneer hy van wege de Rebellen op 't halve dek als Schildwagt wierdt gesteld, in zoo verre dat de Capitein genoodzaekt was een of meer Hoofden der Rebellen te verzoeken, dat hy niet meer op 't halve dek als Schildwagt mogt worden gebruikt, 't geen den Capitein geaccordeerd werdt, zynde hy niet meer, (zoo als alle de getuigen ook verklaren wel te weten) als een reise twee à drie, op 't halve dek op Schildwagt geweest: en wyders mede nog alle de getuigen te zamen, (de derde getuige alleen uitgezonderd) dat de gemelde zes personen ook allen nog, na dato van hun vertrek van Boord naer Land, en aen de Wal, zich altoos gehouden hebben by de voorname Hoofden der Rebellen, met dezelven dagelyks eetende en drinkende, en hun getuigen met de weinige anderen, die nog meer by hun en niet by de party der Rebellen behorende waren, brutael en kwalyk handelende, zoo dat zy getuigen allen doorgaens aen Land, en zy vierde, vyfde, zesde, zevende, achtste, negende, tiende, elfde en twaelfde getuigen nog zelfs in de gevangenisse te Lissabon, veel meer van hun, of door hun toedoen, hebben moeten verdragen en uitstaen, dan van de Hoofden der Rebellen.

TESSEL. *Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnieschip* Nyenburg.

Verklarende zy getuigen allen, dat de schuit en boot, al eenige dagen voor hun vertrek van boord, op ordre van de voorname Hoofden der Rebellen zyn gereed gemaekt geweest, om dat de voorname Hoofden der Rebellen, zedert dat zy het Land gezien hadden, dagelyks staet maekten in de eene of andere haven te zullen kunnen invallen, en dan voornemens waren van boord te gaen, hebbende zy ook denzelven morgen, toen de schuit en boot van boord gegaen zyn, al eer het schip gestoten hadt, begonnen zich te kleeden en hun gereed te maken, om dien dag van boord te gaen, en dat toen, terwyl dezelven daer mede bezig waren, het schip stootte, en daerop eenigen als *Wolnar*, *Croos* en *Dominicus* terstond na boven kwamen lopen en in de schuit sprongen, zonder

TESSEL. *Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I. Compagnie-schip* Nyenburg.

der dat zy nog geheel en al gekleed waren, doch dat de meeste anderen, die in de Boot geweest en daer mede een weinig later van Boord gegaen zyn, zich eerst geheel gekleed en hunne volle Monture aengehad hebben, hebbende ook *Jan Michiel Heydigsfelt* aengehad een blaeuwe Rok of Sluitjas, die aen den Onderstuurman *Peterson* heeft toebehoord, en welke zy eerste en tweede getuigen wel weten, dat hy, al in den eersten nacht van 't oproer, heeft geroofd, en welke alle de getuigen hem ook nog zelfs hier aen Boord van 't Oorlog-Schip hebben zien aenhebben, en wyders dat, (zoo als de tweede, vierde, vyfde, zesde, zevende, negende, tiende, elfde en twaelfde getuigen te zamen verklaren) zy met de Schuit en Boot een einde weegs van Boord gegaen zynde, wel van 't Schip eenige Zeinen en Kanonschooten zyn gedaen, doch dat zy toen reeds zoo verre afwaren, dat zy alleen de damp of rook van het schieten gezien maer geen schoot gehoord hebben, en ook (zoo als hy eerste, tweede, vierde, zesde, zevende, tiende en elfde getuigen verklaren) maer even het hyssen van de vlag konden zien, en alzoo niet recht wisten, wat die Zeinen beteekenden; maer dat het onwaerachtig is, (zoo als de tweede, vierde en achtste getuigen verklaren) dat toen, door den tweeden getuigen, zoude zyn gezegd, dat zulks Noodschooten waren, schoon hy wel gesprooken heeft, om weêrom te keeren, doch 't welk *Wolnar* en nog een of meer anderen, willende aen de Wal zyn, volstrekt niet begeerden te hebben, gelyk mede dat het onwaerachtig is, (zoo als de eerste, vyfde, zesde, zevende, negende, tiende, elfde en twaelfde getuigen verklaren) dat toen, door den eersten getuigen zoude zyn gezegd, *alons kinders roeit aen, of anders worden wy in den grond geschooten*; aengezien zy (behalven dat zy toen reeds zoo verre afwaren, dat zy 't Schot niet eens hebben kunnen horen) eerder te rug gekeerd zouden hebben; doch 't welk zy nu niet konden doen, om dat 'er maer drie of op zyn best vier Matrosen in de Boot waren, die roeiën konden, dat ook de eerste en tweede getuigen, na dat ze met de Schuit en Boot aen Land gekoomen waren, hun best gedaen hebben,

(ge-

(gelyk zy eerste en tweede getuigen te zamen met den zesden en zevenden getuigen verklaren) om, terwyl zy het Schip niet meer zagen en ook geen kans wisten, om met de Boot of Schuit, by gebrek van Roeiërs, weer aen Boord te koomen, eenig Portugeesch Vaertuig te vinden, om hen weer naer Boord te brengen; maer dat alle de Vaertuigen aldaer te klein waren, om zoo verre in zee te gaen; dat ook zelfs *Croos* en eenige anderen van de Hoofden der Rebellen, die aldaer (zoo als zy eerste, tweede, zevende en achtste getuigen verklaren) mede naer een grooter Vaertuig hebben gezocht en voorgaven daer wel duizend Dukaten voor te willen geven; zeggende voornemens te zyn, om daer mede naer het Schip te zeilen en de goederen van Boord te halen, wanneer *Croos* (zoo als de tweede getuige alleen verklaert gehoord te hebben) zeide, dat hy dan den Capitein vermoorden wilde, alzoo hy dien voor de oorzaek hieldt, dat het Schip gestooten hadt, zulks mede niet hebben kunnen vinden; dat zy getuigen, alleen daer door, genoodzaekt zyn geworden mede aen Land te blyven en de Rebellen te volgen, wordende door dezelven eerst eenige dagen lang onderhouden, latende die voor hun hier en daer, wanneer zy aen een huis kwamen, een beest slagten, en deelende daer van aen een ieder zyn randsoen uit; doch krygende naderhand (alzoo de Rebellen voornemens waren, zoo zy zeiden, zich van hun te separeren) ieder eenig geld, om zelven hun kost te bezorgen en te zien daer mede in Holland te komen; doch dat zy getuigen toen het meeste gebrek hebben geleden, alzoo de Rebellen, en inzonderheid de Byloopers en de zes meergemelde Personen, die thans nog hier gevangen zyn, (waer van *Simon Ahlberg* al aenstonds aen Land mede een knegt of oppasser van *Croos* was geworden, voornamelyk met *Eksteyn* het opzicht hebbende op het goed, mitsgaders het goud en geld van *Croos*, en met denzelven te paerd rydende:) hen getuigen altoos in den weg waren, wanneer zy iets voor levensonderhoud wilden koopen, daer dan aenstonds eens zoo veel geld voor biedende, en alzoo oorzake zynde, dat zy byna niets, en althans niet anders dan voor veel geld, kon-

TESSEL. *Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnieschip* Nyenburg.

TESSEL. konden krygen; hebbende de zes personen zich ook overal, wanneer 'er occasie was, by de Hoofden der Rebellen gevoegd, om met hun in huis te eeten, terwyl zy getuigen in de open lucht in 't zand zich moesten behelpen.

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnieschip Nyenburg.

Verklarende ook de eerste en tweede getuigen nog, dat, wanneer zy, onder weg tusschen Rio Grande en Fernambucq, in een huis waren gegaen, om een zoopje te drinken, en *Croos*, aldaer komende, den tweede getuigen onder schelden en razen wakker geslagen hadt, vervolgens ook *Simon Ahlberg* en *Jakob Boos* kwamen toeschieten en hen getuigen aengreepen, hen scheldende voor Spitsboeven, en dreigende, dat zy hen, den volgenden Nacht, vermoorden zouden, en dat zy niet eer los lieten, voor en al eer *Croos* (die voor de deur stondt met een bloot Geweer onder de arm, hen dreigende te vermoorden, zoo ras zy het huis uitkwamen) aen den zelven, op hun getuigens bidden en smeeken, ordonneerde hen getuigen los te laten, zynde ook de vierde getuige, *Hendrik Ubbing*, (zoo als hy en de tweede getuige verklaren) mede onder weg geslagen door *Wolnar* op den zelven tyd, dat hy hem vierde getuige zyn dukaten, welke hy kort te voren ontvangen had voor zyn portie, om van te leeven op de reise, weder heeft afgenoomen; item nog den hier boven reeds gemelden *Pieter Smit* door *Croos*, 't welk de tweede getuige ook nog verklaert gezien te hebben, als mede den zevenden getuige *Jakob van der Vlies*, die (zoo als hy alleen verklaert) door *Simon Ahlberg* by *Croos* is aengeklaegd, dat hy de Rebellen voor Spitsboeven hadt uitgescholden, en vervolgens door den zelven by *Croos*, die te paerd zat, geleid en vast gehouden is, terwyl *Croos* hem met een Rotting sloeg, en een party anderen, daer onder ook *George Jakob Koot*, rondom stonden, om hem getuige het wegloopen te beletten; verklarende de twaelfde getuige *Gysbertus Wieland* het slaen van den gemelden *Jakob van der Vlies* door *Croos*, en ook dat 'er een party anderen by en rondom stonden, gezien te hebben, maer niet meer te weten, wie dat geweest zyn; en

verklaerde de vierde getuige ook nog, dat hy en de derde Timmerman, op weg geen paerd gehad hebbende, en alzoo eens achter gebleven zynde, door *Dominicus*, *Cramer* of *Cremer*, *Foucqué* en *Bouwer* ingewagt wierden; dat *Dominicus*, hen toen van verre ziende aenkoomen, hun in het gemoet gereden is, hen scheldende en dreigende te vermoorden, en dat hy hen te Fernambucq wel anders vinden zoude, en dat zy vervolgens met hun beiden voor de paerden van de gem. vier Personen, byna altoos op een draf, voor uit moesten loopen; en voorts al mede nog de eerste en tweede getuigen, dat zy getuigen, op den tweeden September, des na de middags, te Fernambucq gekomen wezende, en aldaer den volgenden morgen iemand vindende, die de Hollandsche Tael verstondt, (waer na zy te voren onder weg, inzonderheid te Rio Grande, al te meermalen, doch te vergeefsch, hadden gezocht:) terstond aen den zelven, zynde een Doctor, genaemd *Joseph de Mol*, de gansche zaek verhaeld en verzocht hebben, zulks aen den Generael of Gouverneur bekend te maken; dat zulks geschied en daer op den volgenden nacht alle de Personen, die met hun aen Land gekomen waren, gevangen genomen zynde, (geduurende welken tyd zy getuigen zelven nog gevaer geloopen hebben, gelyk byna geduurig over de gansche reise aen Land, om door de Rebellen, welken hen getuigen daer van verdagt hielden, en zelfs iets scheenen gemerkt te hebben, vermoord te worden:) vervolgens ieder van de gem. gevangenen, in presentie van hun getuigen, een voor een, gevisiteerd en 't Geld en Goud afgenoomen is, dat zy by zich hadden; dat vervolgens dezelven aldaer ook allen een voor een verhoord zyn; doch dat zy getuigen alleen by de verhooring van de zes eersten en voornaemsten, te weten *Croos*, *Cramer* of *Cremer*, *Foucqué*, *Talong*, *Valck* en *Bouwer* zyn tegenwoordig geweest; doch dat die, vermits *Wolma* of *Wolnar* zich toen reeds hadt verhangen, wel bekenden mede Officieren van de Rebellen te zyn geweest, maer de meeste schuld aen *Wolma* of *Wolnar* gaven; behalven dat *Croos* nog bekende, dat ze het oproer reeds, toen ze nog in Texel

TESSEL. *Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnie-schip Nyenburg.*

TESSEL. Texel waren, hadden voorgenomen en ook het zelve reeds ondernomen zouden hebben, toen ze naeuwlyks een 8 of 14 dagen in zee waren geweest; maer daer in belet zyn geworden door een Fransch Schip, dat hun lange by gebleven was; dat zy getuigen ook niet weten, hoe veel Geld of Goud by een ieder van hun gevonden is, om dat het alles, zonder van iemand apart geteld te worden, by elkaer gegooid wierdt, wetende alleenlyk van eenen *Anthony Hekker*, (die zyn Geld zelve terstond uit zyn zak haelde en het zelve overluid toe telde aen den genen, aen wien hy zulks over gaf) dat die toen nog 93 dukaten hadt, en voorts in het generael wel, dat ook by de zes meergemelde Personen, die thans nog hier aen boord gevangen zyn, ten dien tyde mede nog Geld en Goud gevonden is, en dat dierhalven dezelven niet alleen mede aen boord ontvangen, maer ook hetzelve van daer mede naer Land genomen hebben; of ten minsten, dat, zoo een of meer van hun allen dat gene, 't welk zy aen boord ontvangen hadden, aldaer mogten hebben gelaten door de schielykheid van hun vertrek, de zoodanigen wederom op nieuw aen Land moeten hebben gekregen, zynde 'er evenwel eenigen geweest, die een gedeelte van hun Goud en Geld te Rio Grande gelaten hadden; alzoo zy zich aldaer, zoo met eenige Vrouwspersonen tot trouwen, als op andere wyze, om aldaer te blyven hadden geëngageerd, en alleen mede naer Fernambucq vertrokken waren, om aldaer permissie by den Generael of Gouverneur te vragen, om aldaer te Lande te mogen blyven wonen, zonder 't welke zulks, zoo als de Commandant te Rio Grande hun hadt gezegd, niet mogte geschieden, zynde van de zoodanigen geweest (zoo als alle de getuigen, de derde getuige alleen uitgezonderd, mede verklaren wel te weten) *Cramer* of *Cremer*, *Foucqué*, *Talong*, *Jan Michiel Heydigsfelt*, *Fredrik Styssel* en *Zirchel*; doch welker aldaer achtergelaten Goud of Geld, op aenschryving van den Generael of Gouverneur van Fernambucq, mede van daer naer Fernambucq is over gezonden: en eindelyk ook nog, dat vervolgens alle de genen, die schuldig ge-

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnie. schip Nyenburg.

geoordeeld werden, te Fernambucq in de gevangenis zyn opgesloten geworden, en particulier ook de zes meergem. personen, die thans hier nog aen boord gevangen zyn, terwyl de anderen alleen met een wagt by hun in arrest gehouden wierden, in het huis of op de kamer, welke hun allen van het begin hunner aenkomst te Fernambucq tot hun verblyf was aengewezen; edoch, onder welke laetsten evenwel ook eenige weinigen zyn geweest, die tot de party der Rebellen behoorden, en particulier mede een *Dominicus*, die een der voornaemste Hoofden of Officieren der Rebellen geweest is; welke een zeer bekwaem Kaerel en wel ter tale zynde (spreekende zelfs drie a vier Talen) zeer waerschynelyk, by de directie aldaer, zyne schuld en misdaed kunstig zal hebben weten te bedekken; verklarende eindelyk nog de vierde, vyfde, zesde, zevende, achtste, negende, tiende, elfde en twaelfde getuigen, dat, hoe zeer niet alleen zy getuigen, maer ook alle de genen, die met hun te Fernambucq zyn gevangen of gearresteerd geweest, aldaer gevisiteerd zyn en hun alles van Goud en Geld afgenomen is, wat zy by zich hadden, niet te min verscheiden personen van de genen, die tot de party der Rebellen behoorden, byzonderlyk, welken de laetsten binnen stonden en gevisiteerd werden, zulks voorziende, een gedeelte van hun geld hebben weten te verbergen in hunne Schoenen als anderzins, hebbende onder anderen de zevende getuige (zoo als die nu alleen verklaert) in hun arrest te Fernambucq van dato van de visitatie nog eenig Geld en een Portugeesch stuk Goud van twintig pittak gehaeld uit de Schoenen van *Christiaen Tekelaer*, terwyl hy dronken zynde lag te slapen, en 't zelve aen den Officier van de wagt over gegeven, gelyk de twaelfde getuige mede heeft gedaen, wanneer dezelve (zoo als de zesde, achtste en hy twaelfde getuigen te zamen verklaren) ook nog in een klein Vertrekje, dat aldaer was, en waer in de gemelde *Christiaen Tekelaer* doorgaens zich alleen onthieldt, in een scheur van de Muur nog gevonden hadt een papiertje met vier dubbelde en een enkelde zilveren pittak, en hebbende voorts ook zoo niet allen,

TESSEL. *Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnieschip Nyenburg.*

TESSEL. ten minsten verscheiden van de gemelde zes personen, die thans nog hier aen boord gevangen zyn, op diergelyke wyze, eenige dukaten of ander Geld weten over te houden, zelfs na de gemelde visitatie; aengezien, zoo als zy getuigen allen (de drie eersten alleen uitgezonderd) te zamen verklaren, dezelven (en wel in 't byzonder *Simon Ahlberg* en *George Jakob Koot*, zoo als de tiende en elfde getuigen alleen verklaren) in de gevangenisse te Lissabon nog een groote party dukaten en geld overig hebben gehad, waer van zy in de gevangenis met elkanderen nog rykelyk en zelfs veeltyds baldadig geleefd hebben, zuipende zomwylen tien, twintig en meer fleſſen Wyn op een dag, zonder dat zy daer van aen hun getuigen iets mede gegeven hebben, dan somwylen wel eens aen den een of ander een enkeld glas Wyn, en hebbende dezelven, byzonder *Fredrik Styssel*, *Jakob Boos* en *George Jakob Koot*, ('t welk echter de tiende getuige, *John Saxe*, alzoo hy ten dien tyde voor de Tralien hadt gestaen, niet heeft gezien, maer alleen heeft horen zeggen) ter contrarie den derden Timmerman *Willem Berchman*, die mede een kameraed van hun getuigen was, en niet tot de party der Rebellen behoorde, deerlyk geslagen, zoo dat de zesde en zevende getuigen (gelyk die zulks nu alleen verklaren) denzelven met moeite achter hun hebben kunnen verbergen en redden, terwyl ze hem overal achter na liepen, 't welk zy getuigen echter gelooven, zoo zy wel gehoord hebben, geschied te zyn uit een oude wrok tegens denzelven, omdat hy zommigen hunner, of ten minsten *Fredrik Styssel*, na dat hy, voor dat zy aen boord gekomen zyn, eens was gedeserteerd, hadt opgevangen, en by den Ziele-Verkoper te rug gebragt; en zynde die zes personen ook oorzaken geweest, dat zy getuigen eenige dagen genoegzaem formeel honger hebben moeten lyden, alzoo, of wel door den Consul te Lissabon aen hun getuigen zoo wel, als aen de gemelde zes personen, waren toegelegd ieder vyf Wintyns daegs, en of wel zy getuigen zulks eens of tweemael hadden gekregen, de Heeren, die het opzicht over de Gevangenis aldaer hadden, nogtans resolveerden, niet meer dat geld, maer

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnie-schip Nyenburg.

maer in plaets van dien behoorlyk eeten en drinken te geven, en de gemelde zes perſonen, daer over zeer te onvrede zynde, hen getuigen ordonneerden te zwygen, zeggende dat zy geld wilden hebben, en dat de Heeren daer toe wel zouden moeten reſolveren, dat het uiterſte zoude zyn, dat zy eens een dag twee a drie niemendal kregen, en dat zy hun getuigen dan wel een Broodje van hun geld zouden koopen, en vervolgens ook door *Jan Michel Heydigsfeld*, die, de Franſche Tael verſtaende, hun Tolk was by die Heeren en ook alleen boven ging, lieten zeggen dat zy geld en anders niet met al wilden hebben, en dat zy toen ook eenige dagen niets kregen, dan van die zes perſonen een broodje van een halve wintyn ieder, en zommigen nu en dan een glaesje wyn, wanneer zy met malkanderen rykelyk aen het zuipen waren, tot dat eindelyk de derde Timmerman een brief aen den Conſul ſchreef, en zy getuigen alzoo vervolgens eeten kregen, verklarende nog de elfde getuige, *Ernſt Hendriks*, dat hy *Fredrik Styſſel* heeft hooren zeggen, dat zy met geen vyf Wintyns daegs toe konden, maer ieder nog een dukaet daer en boven verteerden, en wetende zy getuigen boven dien ook nog zeer wel, dat *George Jakob Koot* te Liſſabon in de gevangenis nog een rood lakens Kamiſool heeft gekogt, 't welk hy mede hier aen Boord heeft gebragt, mitsgaders aldaer ook nog eenige Hemden heeft laten maken, doch welken, immers ten meeſten deele, naer de waſch waren, toen zy getuigen, te gelyk met de gemelde Perſonen, uit dezelve gevangenis gehaeld en hier aen Boord van 't Oorlogs Fregat 't *Zeepaerd* overgebragt zyn, en hebbende eindelyk de eerſte en tweede getuigen *Fredrik Styſſel*, wanneer hy, nevens de anderen hier aen Boord gebragt zynde, door den Lieutenant *Kuyper* zoude worden geviſiteerd, tegens denzelven Heer *Kuyper* hooren zeggen, *meent gy dat wy nog dukaten hebben, dat is mis, die zyn al gevlogen*, met deze of diergelyke woorden in ſubſtantie.

TESSEL. *Verklaring der Vrygeſprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O.I.Compagnieſchip* Nyenburg.

Waer mede de getuigen, hunne Verklaring eindigende, verklaerden hun bovenſtaende gedepoſeerde waer en waerachtig te zyn, bereid zynde het

TESSEL. zelve nader met solemnelen Eede te sterken, voor reden van wetenschap gevende, een ieder zyn verklaerde respectivelyk gezien, gehoord, bygewoond en ondervonden of verricht te hebben, en wyders als in den Text.

Verklaring der Vrygesprookenen, wegens de Muiterye en het afloopen van het O. I. Compagnie-schip Nyenburg.

Aldus gepasseerd aen boord van 's Lands Fregat van Oorlog *'t Zeepaerd*, onder commando van den Wel Edelen Gestrengen Heer Capitein *Dirk Hartogh*, liggende op de Reede van Tessel, ter præsentie van den Opper-Meester *Johannes Veltkamp* en de Seconde Meester *Jan van Rouwendal*, als getuigen hier toe verzocht.

Quod Attestor.

(was Get.)

JAKOB WOLBERS,
Schryver.

Naerdien nu, uit deze Verklaringe, welke op denzelfden dag, door de getuigen, met plegtigen eede gestaefd werdt, volkomenlyk en den rechten genoeg bleek, dat *Simon Albberg*, *Jakob Boos*, *Jan Michel Heidigsfeld* en *George Jakob Koot* wel degelyk, zoo al niet van de eerste Aenvoerderen van het Oproer en de Muiterye, immers van de zoodanigen geweest zyn, die dezelven in alles geholpen en ten dienste gestaen hebben, en dus de oorzaek zyn geweest, dat het den eersten Aenvoerderen en Hoofden der Muiterye heeft kunnen gelukken, niet alleen zich meester te maken van het geheele Schip, maer ook om zulks te blyven; boven en behalven, dat ook uit derzelver en anderen Confessien sterke vermoedens en blyken van hun aendeel in 't oproer af te nemen waren; zoo verzocht de Advocaet Fiscael

zael de gemelde personen, dewyl zy hardnekkiglyk hun wanbedryf bleeven ontkennen, ten overstaen van den Hoogen Krygsraed, ter scherper onderzoek te mogen doen brengen, en, vervolgens ook, buiten pyn en banden, de waerheid te doen bekennen. De Hooge Krygsraed, den 21 van de zelfde Maend, in dat verzoek bewilligd hebbende, werdt de Lieutenant *Nabuys*, met een Loots-schuit, naer Vriesland gezonden, om den Scherprechter van die Provincie te halen; dezelve gekoomen zynde, werdt het scherp onderzoek voltrokken; de Beschuldigden bekenden, zoo by hetzelve, als naderhand, buiten pyn en banden, dat zy aen 't oproer deel hadden gehad. Daer bleef dan niets over, dan dat men die Muiters tot de welverdiende straffe veroordeelde. Ten dien einde leverde de Advocaet Fiscael, uit naem van de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, zynen Eisch tegens elk derzelven den Hoogen Krygsrade over: welke, daerop recht doende, *Simon Albberg*, *Jakob Boos*, *Jan Michiel Heidigsfeld*, en *George Jakob Koot* veroordeelde om aen een galge, eenige roeden bezyden Kykduin opgericht, met de koorde en in yzeren banden te worden opgehangen, moetende de doode Lichamen, ten voorbeelde en afschrik van alle andere zeevarende personen, blyven hangen, tot dat dezelven door de lucht en de vogelen des hemels zullen zyn verteerd. *Frederik Styffel* werd verwezen, om met een strop om de hals onder de galg te staen, terwyl zyne gemelde Medepligtigen met de koorde gestraft wierden, en om voorts, mede de strop om de hals, aen een der

TEXEL.

TESSEL. ſtylen van de galge, wel ſtrengelyk gegeeſſeld en gebrandmerkt, en wyders ten eeuwigen dage uit de Vereenigde Nederlanden te worden gebannen. *Albert Anthony Ekſtein* werdt alleenlyk tot eene geeſſelinge en banniſſement veroordeeld. Deze Vonniſſen werden, op den 8 van deze Bloeimaend, ter uitvoer gebragt. Men voerde de Gevangenen, 's morgens om half elf uuren, van boord, onder eene wagt van Soldaten en gewapende Roeijers, naer de Gerichtsplaets, daer elk de ſtraffe onderging, waer toe hy door den hoogen Krygsraed verwezen was. Het vonnis, tegens *Simon Ahlberg* uitgeſprooken; waermede de anderen in 't hoofdzaeklyke over een kwamen, uitgenomen in eenige byzonderheden, die den eenen meêr dan den anderen betroffen; luidde als volgt:

PRO JUSTITIA.

Vonnis van Simon Ahlberg, wegens Muiterye, enz op 't O. I. Schip Nyenburg gepleegd.

Alzoo de Perſoon van *Symen Ahlberg*, Matroos, geboortig van Siers-dorff aen den Rhyn, oud 18 jaren, tegenswoordig gevangen alhier, buiten pyn en banden van yzer heeft bekend en beleden;

Dat hy gevangen, een Duitſcher van geboorte, en met nog eenige andere Perſonen uit de Hanoverſche armee gedeſerteerd en alhier in Holland gekomen zynde, vervolgens, als matroos is aengenomen in dienſte van de E. E. Ooſt-Indiſche Compagnie dezer Landen, ter kamere van Hoorn, en alzoo beſcheiden op het Schip *Nyenburg*, in dienſte van welgemelde Compagnie, mitsgaders met het zelve, op den 8 Mey des voorleden jaers 1763, alhier uit Texel is uitgevaren, gedeſtineerd naer Batavia.

Dat, het zelve Schip eenigen tyd in zee geweeſt zynde, door ſommigen van de Soldaten en ander Scheeps-volk in 't zelve, is verwekt een alarm en oproer, ten zulken effecte, dat dezelven het zelve Schip heb-

hebben afgeloopen en overmeesterd, den Capitein en andere Officieren van 't Schip gedwongen hunne koers te veranderen, naer de Brazilien te zeilen en te beloven, hen Rebellen aldaer in een vrye haven te brengen en aen land te laten gaen; mitsgaders, by vervolg, diverse kisten met ongemunt goud, gemunt geld en andere goederen geweldig open gehakt en geroofd, als mede meer andere geweldenaryen en onordentelykheden gepleegd, en eindelyk sommigen derzelver ook het zelve Schip op de hoogte van Rio Grande, of de Brazilien, terwyl het zelve op een zandbank stootte en vast zat, moedwilliglyk verlaten hebben.

TESSEL. *Vonnis van* Simon Ahlberg, *wegens Muiterye, enz. op 't O. I. Schip* Nyenburg *gepleegd.*

Voorts dat; het gemelde oproer aengevangen en alle de voorsz. enorme faiten en misdaden gepleegd zynde, ten meesten deele en principalyk door zoodanige Duitschers, die, even gelyk hy gevangen, uit de Pruissische of Hanoversche Armeën of diensten waren gedeserteerd, en, in Holland gekomen zynde, zich in dienste van meer welgemelde Comp. hadden geëngageerd; hy gevangen ook op het geroep van derzelver Hoofden *Wolnar* en *Croos*, *allons Duitsche Broeders; valt aen, verliest den moed niet*, of diergelyken, zich al vroeg, en in den eersten nacht, in welken het gemelde oproer omtrent twaelf uuren is begonnen, by dezelven heeft gevoegd, en hen lieden, zoo ten zelven tyde, als by vervolg, geholpen en bygestaen, ja zelfs zich verbonden, om hen getrouw te zullen zyn en blyven, ook indien de Hollanders en anderen van de Officieren of het verdere Scheepsvolk zouden willen ondernemen, om zich weder meester van het Schip te maken; in zoo verre zelfs, dat hy gevangen zich niet heeft ontzien, niet alleen om, reeds in den gemelden eersten nacht, mede een houwer of ander geweer op te vatten, de andere geweeren, waer van de Rebellen zich hadden meester gemaekt, te helpen bewaren en bewaken, mitsgaders met zyn geweer, zoo dien nacht als den volgenden dag, 't gansche Schip door, mitsgaders op en neêr te loopen, om den zoodanigen, die niet mede tot hunne party Re-

TESSEL. bellen behoorden, in bedwang te houden, nemaer ook om zich geheel en al te begeven by en onder den grooten hoop der geenen, welken zich vrywillig onder commando en de gehoorzaemheid van de voorname Hoofden of verkooren Officiers der Rebellen gesteld hadden, en zich de Zwavelbende lieten noemen, en zich daer by altoos te houden.

Vonnis van Simon Ahlberg, wegens Muiterye, enz. op 't O. I. Schip Nyenburg *gepleegd.*

Item dat hy gevangen zich, dienvolgende, ook al verder niet heeft ontzien, om mede te profiteren en zyn deel vrywillig te ontvangen en aen te nemen van 't gene, 't zy geld of goed, door de Hoofden der Rebellen geroofd en hem gevangenen aengeboden wierdt, en zulks zoo wel aen boord als naderhand aen de wal, mitsgaders denzelven in het pleegen van diergelyke Roveryen ten dienste te staen; ja zelfs den Hoofden en den Officieren der Rebellen te gehoorzamen, wanneer zy den Officieren van 't Schip gedreigd hebben hen over boord te zullen gooiën; in zoo verre, dat hy gevangen zelfs eens, by zoodanige gelegenheid, wanneer door de voorname Hoofden der Rebellen geresolveerd was den Opperstuurman *Epke Elders* over boord te doen gooiën, om dat zy meenden door denzelven bedroogen te worden, dewyl 't zoo lang duurde, eer zy land zagen, en door of van wege dezelven geroepen wierdt, *vrywilligers beraus* of *agter op*, niet alleen aenstonds achter op kwam loopen, en, om zyn gereed en bereidwilligheid te toonen, vraegde, *wien zal ik aengrypen*, maer ook, zo ras 'er geantwoord wierdt, *den Opperstuurman*, denzelven dadelyk mede aengegrepen en gepakt heeft, om denzelven over boord te gooiën, daer in alleen verhinderd geworden zynde, om dat de Officiers van de Rebellen op 't bidden en smeeken van denzelven Opperstuurman en anderen, die daer omtrent waren, nog pardon verleenden.

En wyders, dat hy gevangen zich ook niet heeft ontzien, om, op de hoogte van Rio Grande of de Brazilien, met en in gezelschap van verscheiden, en meest alle de voorname Hoofden der Rebellen, 't bovengemelde Schip Nyenburg, waer op hy was bescheiden, terwyl het zelve in gevaer scheen te zyn en

op

op een Zandbank stootte, moedwillig, en zonder ordre of consent van den Capitein, of de andere Scheeps-Officieren, te verlaten, en zelve, om zulks te doen, aen 't uitzetten der boot mede te helpen; hebbende reeds te voren bepaeld en voorgenomen, om mede by de eerste occasie naer de wal te gaen, mitsgaders nog al verders, om aen de wal gekoomen zynde als nog den Rebellen te blyven aenhangen, met en in gezelschap van dezelven (afgezonderd, zoo veel doenlyk; van de Stuurluiden en andere onschuldigen, die by hun waren) voort te reizen, dezelven behulpzaem te zyn in 't bewaren en transporteren van derzelver geroofde goederen, geld en goud, van dezelven al-daer ook op nieuws nog een gedeelte van 't geroofde geld en goud, in plaetse van 't gene hy gevangen voorgeeft, by toeval by 't verlaten van 't Schip aen Boord te hebben gelaten, te ontvangen en aen te nemen, en alzoo, in deszelfs moedwil en misdryf te continueeren tot den tyd zyner apprehensie toe; en ja zelfs, nog na dien tyd, en geduurende deszelfs gevangenis; hebbende hy gevangen, te Fernambucq gevangen genomen en gevisiteerd zynde, nog een gedeelte van zyn ontvangene portie van 't geroofde geld heimelyk achtergehouden en verborgen, en daer van, geduurende deszelfs detentie, voornamelyk in de gevangenisse te Lissabon, overdadiglyk geleefd en zich ook aldaer, zoo wel als voor heen, oproerig en onbetaemlyk aengesteld en gedragen tegens zyne aldaer mede gevangenen, die niet van de party der Rebellen waren, mitsgaders ook zelfs tegens de opzienders van de Gevangenisse aldaer.

TESSEL. Vonnis van Simon Alhberg, wegens Muiterye, enz. op 't O. I. Schip Nyenburg gepleegd.

En aengezien uit alle het gene voorschreven staet, mitsgaders de verdere bewyzen daer van zynde, aen den Hoogen Scheeps Krygsraed ten vollen gebleeken is, dat hy gevangen mede is een der Muitelingen van het meergemelde Oost-Indische Compagnies Schip *Nyenburg*, en alzo zich heeft schuldig gemaekt aen diverse zeer atroce delicten, welken in een Land, daer goede Justitie vigeert, niet kunnen of mogen worden geleden, maer in conformité van de Zeerechten in 't gemeen, en van den Artikelbrief van de E. E. geoctrooiëerde Nederlandsche Oost-

In-

TESSEL. Indische Compagnie in 't byzonder, anderen tot een exempel ten rigoureusten behoren te worden gestraft:

Vonnis van Simon Ahlberg, *wegens Muiterye, enz. op 't O. I. Schip* Nyenburg *gepleegd.*

Zoo is 't, dat de voornoemde Hooge Scheeps Krygsraed, gezien en geëxamineerd hebbende de Criminele Eisch en Conclusie van Mr. *Pieter Gallé*, Advocaet Fiscael R. O., met des gevangens respective confessien en andere bescheiden, mitsgaders gelet hebbende op alles, waer op in dezen te letten stondt en ter materie dienende was, doende recht in den name en van wege de Hoog Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, hem gevangen condemneert, om met de koorde te worden gestraft, dat 'er de dood na volgt, en dat ten dien einde hy gevangen, na dat deze Sententie alhier aen boord van 's Lands Fregat van Oorlog 't *Zeepaard* aen hem gevangen zal wezen voorgelezen en gepronuntiëerd, van hier met een behoorlyke escorte zal worden getransporteerd naer de wal, mitsgaders het Strand of de Zeeduinen, vyftig roeden, of verder bezuiden Kykduin, en aldaer, door den Scherpregter, aen de ter dier plaetse opgerechte Galge met de Koorde en in Yzeren Banden zal worden opgehangen, dat 'er de dood na volgt, mitsgaders dat ook deszelfs doode Lichaem aldaer tot een exempel en afschrik van alle anderen zeevarende persoonen zal blyven hangen, tot dat het zelve door de Lucht en de Vogelen des Hemels zal wezen vertéerd; verklaert voorts ook nog zyn gevangens verdiende Gagien en Maend-gelden verbeurd, ten profyte van de E. E. Oost-Indische Compagnie, in welker dienste hy gevangen is geweest, en condemneert eindelyk hem gevangen mede in de kosten en misen van Justitie, mitsgaders deszelfs apprehensie en detentie, met ontzegginge van den verderen of anderen eisch, by den Advocaet Fiscael R. O. gedaen en genomen, om redenen.

Aldus gearresteerd aen Boord van 's Lands Fregat van Oorlog het *Zeepaard*, op de Reede van Texel, den 5 Mey 1764, præsent alle de Heeren Leden, *demto* den Heer Capitein *de Haan*, en gepronuntieerd

den

den 8 Mey 1764, mede præsent alle de Heeren, *dem-* TESSEL.
to den Heer Capitein *de Haan.*

(was get.) *C. Schryver*, *Jan van der Waayen*, *Roemer Vlacq*, *N. de Beer*, *Jan Binkes*, *Cornelis Vis*, *Dirk Hartog*, *Johan van Gennep.*

In kenniſſe van my

(was getekend) P. GALLE'.

Secretaris.

UTRECHT.

UTRECHT.

Den 21 van deze Bloeimaend hebben de UTRECHT. Ed. Achtb. Heeren Burgemeeſters en Vroedſchap van deze Stad een Reglement beraemd en vaſtgeſteld, waernaer de Jaermarkt alhier voortaen zal worden beſchikt. Het zelve beſtaet in de volgende Artikelen. „ I. Dat, „ van nu voortaen, de Plaetſen op de publique ſtraet, ten tyde der Jaermarkt, zullen „ worden geſchikt by Loting, in dezer voegen, dat de gemelde Markt verdeeld worde in vier diſtincte Gaerden of Regels; zoo „ dat men beginnen zal met de eerſte van boven af aen, en zoo met de volgende, en in „ dezelve plaetzen de Kooplieden in ſoorten, „ zoo nogtans, dat de Burgers elk in zyn ſoort „ eerſt zullen aenloten, dan de buiten luiden, „ en zoo 'er van 't ſoort, in de eerſte Gaerd „ lotende, meer waren, dan men daer gevoeglyk plaetzen konde, zullen dezelven in „ de tweede Gaerd ſucceſſivelyk, naer haer

„ Lot,

UT-RECHT. „ Lot, van boven af aen gesteld worden, en „ zoo zal men ook doen met de volgende Gaer- „ den. II. Dat men in de eerste Gaerd plaet- „ zen zal voorname Galanterie, Chitse, Kan- „ ten, Katoen, Kousen, en Sajet-Kramen, „ welken ten minsten twaelf voet breed zyn, „ en behoorlyk geguarneerd, in zoo verre dat „ dezelven, indien aldus opgegeven, en ech- „ ter in diervoege by de Heeren Commissaris- „ sen niet worden bevonden, of schoon reeds „ opgeslagen, wederom verplaetst zullen moe- „ ten worden. III. Dat men in de tweede „ Gaerd stellen zal de mindere van boven „ staende soorten; in de derde Gaerd, Spie- „ gelkramen, Sadel, Kristal, klein Schryn- „ werkersgoed en diergelyks in hebbende Kra- „ men. In de vierde Gaerde, korte Kramen, „ Blik, Koper, Tin, en Messe Kramen, be- „ neffens andere van deze soorten. IV. Dat „ de Poppe Kramen, Hoede; Schoen, Wa- „ fel, Broedertjes, Schotel, Potte Kramen, „ en anderen, niet gespecificeerd, zullen aen- „ loten in de Zyregels en andere plaetsen, daer „ dezelven tot nog toe hebben gestaen, de „ Glazen Tafels agter de Gaenderye; de Koek, „ en Houte Kramen zullen tusschen anderen in „ de voorsz. Regels gesteld worden, daer het „ met de plaets uitkomt en zy voorheen ge- „ staen hebben. V. Dat, omtrent het te be- „ talene Marktgeld, men zich zal reguleren „ als volgt, namelyk: dat de Borgers, waer „ ook staen en van wat soort zy zyn, voor „ Marktgeld niet meer zullen verschuldigen „ dan twaelf stuivers voor ieder Kraem. De „ Buiten Luiden, vallende in de eerste Gaerd,

„ vyf

„ vyf guldens, in de tweede vier guldens, in „ de derde vier guldens, in de vierde drie a „ twee guldens, na de grote der Kramen. De „ Hout en Koek-Kramen twee Guldens, de „ Poppe, Hoeden, Schoen, Stoelemakers, „ Mandemakers Kramen vier en twintig Stui- „ vers, de Wafel Kramen acht en twintig Stui- „ vers, de Broedertjes Kramen eene Gulden, „ Schootel, Potte Kramen, eene Gulden tien „ Stuivers, Glase Kramen voor elke Tafel tien „ Stuivers, die met Matten voorstaen, twaelf „ Stuivers, de Joden of andere met Tafels &c. „ voorstaende, voor elke Tafel, waer ook „ staen, eene Gulden en tien Stuivers. VI. „ Dat wat aengaet die genen, welken tot hier „ toe hebben verkoren met de Possesseurs of „ Eigenaers van beslotene terrainen, alwaer „ tot nog toe Kramen zyn getolereerd, als de „ Kerk van St. Mariæ, Academie, &c. te ac- „ corderen, dezelven zullen daer in wel ver- „ mogen continueren, edoch gehouden zyn „ aen de Marktmeesters voor elke Kraem te „ betalen twee Guldens, except de Neuren- „ bergers en anderen, die gewoonlyk in den „ ingang en Gaenderye van St. Mariæ staen, „ welke met twaelf Stuivers zullen mogen vol- „ staen, maer indien voorsz. personen zich met „ die Eigenaers of Possesseurs niet konnen ver- „ staen, zullen zy in de Loting vermogen te „ participeren, of zoo zulks te laet mogt zyn, „ zich aen Heeren Commissarissen tot de Jaer- „ markt konnen addresseren, die hunlieden als „ dan andere bekwame plaetsen zullen doen „ aenwyzen. VII. Dat gene accoorden tus- „ schen de Marktmeesters en welke met Spel-

UTRECHT.

„ len

UT-RECHT. „ len alhier komen, zullen bestaen, dan die, „ welken met goedvinden van Heeren Gecommitteerden zullen worden gesloten. Blyvende ook voorts alles wat hier voren is gestatueerd of mogt zyn gecomitteerd ter discretie van gemelde Heeren, om, naer vereisch der zake een ieder te contenteren zoo ver zy zullen oordelen te behoren.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN. Om te doen zien, dat met alle de Predikanten van den Hervormden Godsdienst, in onze Landen, de verderflyke beginzelen, ten toon gelegd in de Aenspraek en Deductie (*) van Ds. K. Blom, omhelzen, maer dat verre het grootste gedeelte, ja gehele Kerkvergaderingen dezelve afkeuren en verfoeien, plaetzen wy hier met vermaek de volgende

Bekentmaking van het Ed. Classis van Leeuwarden.

De Classis van deze Stad keurt de Deductie, op naem van den groten Kerkenraed dezer Stad uitgegeven, af.

In het afgaen van het voorleden jaer 1763, door de Drukpersse, in 't licht gekomen zynde eene zekere en alombekende Deductie, waeruit grote Onlusten geboren zyn, en wel voornamelyk, ter oorzake van *drie zeer verregaende stellingen*, in dezelve vervat: welken bondig en ontegenspreeklyk zyn wederlegd van eenen Liefhebber der Waerheid, in zyne uitgegevene brieven: zoo vindt zich de Eerw. Classis van Leeuwarden (volgens Resolutie, genomen in de eerste ordinaire Vergaderinge, gehouden den 1 May dezes jaers) gedrongen om, tot voorkominge van kwaed vermoeden, dat door stilzwygendheid tegen dezelve konde opgevat worden, en tot betoninge

(*) Zie ons vorig Deel, bladz. 695 en 728.

ge van haer verschuldigden eerbied en ontzag voor de wettige Overheden, voor de Waereld te verklaren en plegtig te betuigen, gelyk dezelve doet by dezen, dat zy de drie stellingen, in bovengemelde Deductie vervangen, houdt voor zoodanigen; die niet den weg tot vrede en ruste, maer veel eer tot verwyderinge en verwarringe banen; en, dienshalve, dezelve *verfoeit, afkeurt en t'eenemael verwerpt*. Latende de Deductie, benevens de daer in voorkomende Stellingen, zonder te melden van *eenen*, wiens zaek door hunne Ed. Mog. de Heeren Gedeputeerde Staten van Friesland, in zekeren opzichte, is afgedaen, aen de Deducenten, wie zy ook zyn, vorders ter verantwoordinge over, tot dat dezelven zich daerover nader mogen gezuiverd hebben.

LEEUWARDEN.

De Classis van deze Stad keurt de Deductie, op naem van den groten Kerkenraed dezer Stad uitgegeven, af.

Uit naem en last van het Eerw. Classis van Leeuwarden.

WINANDUS VAN ASSEN.

Classis p. t. Scriba.

GENERALITEITS LANDEN.

STAETS BRABAND.

STAETS BRABAND.

Van wege den Raed van Staten der Vereenigde Gewesten, is, binnen de Steden *'s Hertogenbosch, Breda, Bergen op Zoom* en *Steenbergen*, eene Publicatie, ten opzichte van den *Impost* op de ingevoerd wordende *Zeep*, afgekondigd, die den 2 van deze Bloeimaend in 's Gravenhage vastgesteld was, en dus luidt:

Alzoo wy in ervaringe gekomen zyn, dat, niettegenstaende het gestatueerde by de eerste en derde Artikelen van de Ordonnantien op de twaelf stuivers van de Zeep, den 6 February 1716 over de Stad en Vrydom van 's Bosch en over Braband gearresteerd,

STAETS BRABAND.

steerd, geen Impost van twaelf stuivers betaeld wordt van elke Ton Zeep, wegende twee honderd veertig ponden, die binnen 's Bosch, Breda, Bergen op den Zoom en Steenbergen uit een der geunieerde Provincien of van buiten dezelve ingebragt wordt:

Van ieder Ton Zeep moet twaelf Stuivers voor Impost betaeld worden.

ZOO IS 'T, Dat wy goedgevonden hebben te ordonneren, gelyk wy ordonneren by deze, dat, aenvankelyk met het ingaen van de eerstvolgende Pagttermyn, en vervolgens, de Impost van twaelf Stuivers op ieder Ton Zeep, wegende twee honderd veertig ponden, zal gevorderd en aen den Pagter van dat Middel betaeld worden van al de Zeep, die binnen 's Bosch, Breda, Bergen op den Zoom en Steenbergen, het zy uit een der geunieerde Provincien, het zy van elders, van waer het ook zy, wordt ingebragt.

Dat die Impost zal moeten betaeld worden door den Inslager, het zy dat de Zeep ingeslagen wordt om zelfs te consumeren of om wederom te verkoopen: zullende de Schippers of Voerlieden geen Zeep binnen de voorschreve Steden mogen ontladen of lossen, zonder dat zulks alvorens aen den Pagter van dezen Impost aengegeven, de Impost daer van betaeld, en een Billet van den Pagter aen hun vertoond zal zyn, op een boete van een honderd guldens; en zullende niemand op gelyke boete van buiten inkomende Zeep mogen ontvangen of inslaen, zonder dat zulks alvorens aen den Pagter van dezen Impost aengegeven, de Impost daer van betaeld en een Billet van den Pagter geligt is. En op dat, enz.

'S HERTOGENBOSCH.

'S HERTOGENBOSCH.

HEt zesde en dertiende Artikel van de Ordonnantie op de Brandewynen, over deze Stad, den 23 van Hooimaend des jaers 1716 vastgesteld, eenige verandering vorderende, heeft de Raed van State, ten dien einde, op den 23 van deze Bloeimaend, de volgende Publicatie vastgesteld.

Alzoo

Alzoo wy nodig geoordeeld hebben eenige alteratie en ampliatie te maken in het geſtatuëerde by het zesde en dertiende Artikel van de Ordonnantie op de Brandewynen over de Stad 's Boſch, Vrydom en Schanſen van dien, gearreſteerd den 23 July 1716; 's HERTOGENBOSCH.

Zoo IS'T, dat wy goedgevonden hebben te ordonneren, gelyk wy ordonneren by deze, dat, aenvankelyk met 1 October aenſtaende, en vervolgens, de Fleſſianen, dat is die by het Soopje verkoopen, in plaets van twee Stoopen van ieder ſoort, by het zesde Artikel van de voorſz. Ordonnantie bepaeld, geen meer Brandewyn of gediſtilleerde Wateren, van wat ſoort het ook zy, te ſamen, te gelyk en op een tyd, in hunne Huizen zullen mogen hebben dan achttien Stoopen Dordſch, of wel vier en twintig Boſſche Kannen. *Hoe veel Stoopen Brandewyn enz. de Fleſſianen in hunne Huizen mogen hebben.*

En dat het den Pagter zal vry ſtaen de Peiling by de Groſſiers, in plaets van alle twee maenden, by het dertiende Artikel van de voorſz. Ordonnantie bepaeld, maendelyks, of wel twaelfmael in het jaer, te mogen doen.

Blyvende voor het overige de voorſz. Artikelen in haer volle kracht. En op dat, enz.

STAETS-VLAENDEREN.

By denzelven Raed van State der Vereenigde Nederlanden, is, ten opzichte der betalinge van den Impoſt van twaelf Stuivers op de Ton Zeep, binnen de Stad *Hulſt* en eenige andere Diſtricten van deze Provincie, op den 2 van deze Bloeimaend, hetzelve vaſtgeſteld, het geen, by de reeds gemelde Publicatie, met betrekkinge tot eenige Steden in Staets-Braband, gearreſteerd is; zoo dat van Zeep, die, het zy uit een der Vereenigde Provincien, het zy van elders, wordt ingebragt, de gemelde Impoſitie betaeld moet worden; „ des STAETS-VLAENDEREN.

STAETS-VLAENDEREN.

„ nogthans, dat de Zeep, die uit eenige Stad, „ of uit eenig District van het platte Land van „ Vlaenderen, daer dit middel verpagt wordt, „ in een ander District van het platte Land „ aldaer wordt ingebragt, om aldaer geconsumeerd te worden, niet andermael aen dezen „ Impost onderhevig zyn zal; mits daer van „ by een Billet van den Pagter van de voorsz. „ Stad of District blyke ".

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

HAERLEM. In plaetse van den overledenen Heere Mr. Pieter van Schuilenburg, Heer van Moermont en Renesse, is, den 14 van deze Bloeimaend, door de Ed. Achtb. Heeren Raden in de Vroedschap, tot Medelid van hun Collegie verkozen de Heer Mr. *François Konstantyn Druivestein*, Vryheer van Haringkarspel, Oudkarspel en in Koedyk; thans Secretaris van deze Stad.

DELFT. Den 8 van deze Bloeimaend, overleedt alhier, in den ouderdom van vyfenzeventig jaren en zeven maenden, de Heer Mr. *Kornelis van der Goes*, Oud- Raed en Oud- Burgemeester van deze Stad, mitsgaders Ontvanger van des gemeenen Lands Middelen over dezelve. Hy was, zedert den jare 1721, een Lid van de Regeringe alhier geweest; hadt in de jaren 1728, 1729 en 1730, het Schepens, en, in de jare 1731, 1732 en 1733, het Hoofd-Officiers Amt bekleed. In den jare 1740 werdt hy, door de Heeren Staten van deze Provincie, aengesteld tot Ontvanger van des gemeenen Lands Middelen over deze Stad en derzelver ressorte. Driemael heeft hy de Burgemeesterlyke Waerdigheid bekleed; namelyk, in de jaren 1744 en 1745, 1749 en 1750, 1753 en 1754. Waerna hy, met den 1 van Bloeimaend des jaers 1755, benoemd is geworden om zitting te

nemen

nemen in het Collegie der Ed. Mog. Heeren Raden van State der Vereenigde Nederlanden. In den jare 1758 werdt hy, op zyn verzoek, ontslagen van zyne Raedsplaetse, waerin zyn oudste Zoon, de Heer Mr. Adriaen van der Goes hem opvolgde.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAREN ENZ.

'S GRAVENHAGE. Den 7 van deze Bloeimaend hebben de Heeren Staten Generael der Vereenigde Gewesten den Heer Mr. *Willem Gerrit Dedel*, Schepen der Stad Amsteldam, aengesteld om, wegens den Staet, als Ambassadeur by de Ottomannische Porte te gaen resideren; en den Heer *Anthony Opitz* benoemd tot Consul van de Nederlandsche Natie in de Corunha, in het Koningryk Gallicie.

AMSTELDAM. Den 14 van deze Bloeimaend hebben de Heeren Bewindhebbers van de West-Indische Compagnie, ter Vergaderinge van Tienen, over verscheide Waerdigheden en Bedieningen gedisponeerd, en, onder anderen, aengesteld ter Kust van Guinea, als Directeur over de Noord- en Zuid-kusten van Africa, den Heer Mr. *Jan Pieter Theodoor Huidekoper*, oudsten Opper-Commies en Raed, en reeds voorheen President aen de gemelde Kust. Op Curacao, tot Directeur den Heer *Jan Rodier*.

ROTTERDAM. Uit eene, volgens gewoonte, overgeleverde Nominatie, zyn, op den laetsten van de nu afgeloopen Grasmaend, door de Heeren Staten van deze Provincie, als oefenende de Voogdye over den minderjarigen Heere Erfstadhouder, tot Burgemeesteren van deze Stad verkozen de Heeren Mr. HUGO CORNETS DE GROOT, Mr. GERARD FRANCOIS MEINERS, Mr. DIRK KORNELIS VAN DER STAEL en Mr. ABRAHAM ADRIAEN DU BOIS, Heer van Molenaersgraef, Giessen en Steenhuisen; tot Schepenen, de Heeren Mr. *Willem Prins*, *Bastiaen Molewater*, Mr. *Isaac van Teylingen*, *Johannes Hoog*, Mr. *Antonius Wilhelmus Senn van Basel*, *Gerard Ellinkhuisen* en *Arnout Leers*; en uit dezen, tot Schepenen Commissarissen over 's Lands gemeene Middelen de Heeren *Molewater*, *Hoog* en *van Teylingen*.

SCHIEDAM. Uit eene overgeleverde Nominatie, hebben dezelfde Heeren Staten, in hunne reeds gemelde hoedanigheid, op den laetsten van de nu afgeloo-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

pen Grasmaend, tot Burgemeesteren van deze Stad verkozen de Heeren Mr. MARTINUS DE BEER, THOMAS PIGEAUD, en LEENDERT VAN DEN BERG; tot Schepenen de Heeren *Martinus Kneppelhout*, *Pieter Schoubamer*, Mr. *Arnoldus Fridericus Hogerwaerd*, Heer van Waverveen, Mr. *Karel Jan Bosschaert*, Mr. *Dominicus Doom* Jacobsz, *Nanning de Greve* en *Leonardus de Beer*; en tot Schepenen Commissarissen de drie eerstgemelde Heeren.

SLOTEN. Den 5 van de vorige Grasmaend, overleedt, binnen 's Gravenhage, de Heer Mr. *Antony Patras*, zedert den jare 1745 Raed in de Vroedschap, thans regerend Burgemeester van deze Stad, en, wegens de Provincie Vriesland, afgevaerdigd ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael der vereenigde Gewesten.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 14 Mey.

		By de Z. Zak.
TARW.	O. W. Zeeuwsſ.	19½ a 21 ß
——	N. W. dito	12 a 17 ß
——	Blaeuwe dito	13 a 15 ß
——	Zomer dito	12 a 14½ ß
ROGGE,	Zeeuwsſ.	8 a 9 ß

		by 't Last.
BOEKW.,	Vl. enz. op 154 ℔	a 15½ £
GARST,	Winter	11¾ a 13¾ £
——	Zomer	11 a 12¼ £
HAVER,	Zeeuwsſ.	6 a 7¾ £
——	Vriese Brouw.	9 a 10½ £
——	dito Voer.	6½ a 8½ £
PAERDEBOONEN.		13½ a 15 £

Rotterdam, den 14 Mey.

		by den Steen.
VLAS,	Allerbest	29 a 31 st.
——	Best	26 a 28 st.
——	Middelsoort	25 a 24 st.
——	Gemeen	22 a 23 st.
——	Slegt	21 a 20 st.

Leiden.

by 't Vierend.

GRASBOT., 5, 12, 19 Mey 23 a 24 -:
—— —— 26 dito 21, 22 a 23 -:

Hoorn.

KLEINE HOOIKAES. de 100 ℔ .... 8 : 15 -:

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

JUNY.

MDCCLXIV.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

Hunne Hoog Mog. de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, op den 16 van de vorige Lentemaend, goedgevonden hebbende, dat het Requeſt en de Memorie (*) van de Heeren *Marſèlis*, *Freber* en *Bachman*, als Gemagtigden van vele voorname Belanghebbenden in de Colonie van Suriname, geſteld zouden worden in handen van Directeuren van de Sociëteit, en zulks ter ooren gekomen zynde van de gemelde Gemagtigden, hebben dezelven een nader Verzoekſchrift ingeleverd, ten einde de Reſolutie van den 2 van Wintermaend des jaers 1763, nopens het houden van een zeker getal Blanken, by proviſie, hangende hunner Hoog Mog. op nieuws hervatte Deliberatien, niet ter executie gelegd moge 's GRAVENHAGE.

(*) Zie hier voren, bladz. 334 en 338.

's Gravenhage. moge worden; om redenen, in het Requeste en de Memorie gemeld. Hunne Hoog Mog. over dit onderwerp, op den 14 van de nu afgeloopen Bloeimaend, nader raedpleegende, „ hebben goedgevonden en verstaen in het „ voorsz. verzoek te consenteren, en dat dien- „ volgende aen Gouverneur en Raden der Co- „ lonie van Suriname zal worden aengeschre- „ ven, dat de voorsz. Resolutie van hunne „ Hoog Mog. van dato den tweeden Decem- „ ber zeventienhonderd drieënzestig, en de „ daerin gementioneerde Resolutie, van Gou- „ verneur en Raden der Colonie van den der- „ tienden Mey zestienhonderd negen en ne- „ gentig, by provisie niet zal worden ter exe- „ cutie gelegd, hangende deze op nieuws her- „ vatte Deliberatien van hunne Hoog Mog. „ en tot dat nader en finalyk op het meerge- „ melde subject by hunne Hoog Mog. zal we- „ zen geresolveerd, en van de Resolutie, hier „ op te nemen, aen meergemelde Gouverneur „ en Raden aenschryving gedaen."

Den 28 van dezelve Bloeimaend hebben hunne Hoog Mog. de Instructie, voor den Heere *Jean Rodier*, als Directeur over de Eilanden van Curacao, by de Heeren Gecommitteerde Bewindhebberen uit de respective Kameren van de generale geoctrooiëerde West-Indische Compagnie der Vereenigde Nederlanden, goedgekeurd; als blykt uit het volgende Besluit, op dien dag genomen.

Lunæ

Lunæ 28 *Mey*.

Is ter Vergaderinge gelezen, de Remonstrantie van de Gecommitteerde Bewindhebberen uit de respective Kameren van de generale geoctroiëerde West-Indische Compagnie der Vereenigde Nederlanden, ter Vergaderinge van Tienen, houdende dat, overmits *Jakob van Bosveld*, gewezen Directeur over de Eilanden van Curacao, voor eenigen tyd was overleden, en daer door die Charge was komen te vaceren, en overzulks nodig was, dat die plaets wederom met een ander capabel en habil Persoon voorzien wierde, zy vervolgens tot Directeur over de Eilanden voorschreven hadden geëligeerd en aengesteld den Persoon van *Jean Rodier*, zynde Commissaris van den Train en Vivres, en thans voor de tweedemael de directie *ad interim* waernemende; dat zy voor denzelven hadden ontworpen de daer toe nodige Instructie, nevens de voorschreve Remonstrantie gevoegd; verzoekende derhalven, dat hunne Hoog Mog. de voornoemde Instructie gelieven te approberen en den voornoemden Directeur, in conformité van het derde Artikel van den Octroie, te muniëren met een Commissie van wegens den Staet, in voege en maniere als by het Formulier, mede nevens de voorschreve Remonstrantie gevoegd, is geëxpresseerd.

's GRAVENHAGE.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat de voorschreve Instructie zal worden geapprobeerd, zo als dezelve geapprobeerd werdt mits dezen, in diervoegen, als die aen het einde dezes is geinsereerd, waer naer de Directeur zich zal reguleren.

Zullende voorts voor gemelde Jean Rodier Commissie in behoorlyke forma worden gedepecheerd, volgens het Formulier, nevens de voorschreve Remonstrantie gevoegd, doende den Eed van getrouwigheid, in gevolge het Formulier, mede nevens de voorschreve Remonstrantie gevoegd.

Instructie voor Jean Rodier, aengesteld tot Directeur over de Eilanden van Curacao.

Art. I.

'S GRAVENHAGE.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

De voornoemde Directeur zal zich aldaer in dezelve functie laten installeren, met zoodanige Solemniteiten, als in diergelyke occasie te geschieden gebruiklyk is, en zoo als by zekere particuliere Memorie, nopens dat subject verzonden, breeder staet vermeld.

II.

Hy zal den genen, die in dienst van de Compagnie aldaer te Lande zyn, genen uitgezonderd, als mede de Burgerye en Vryluiden, en voorts alle de Opgezetenen der voorschreven Eilanden, uit den name en van wegens de Hoog Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, en de generale geoctrooieërde West-Indische Compagnie, op nieuws in zyne handen doen afleggen den behoorlyken Eed van getrouwigheid.

III.

Hy zal, in alle zaken, zoo van Policie, als van Oorlog, het zy te Water of te Lande, het opperste gezag hebben, waer voor hy by een iegelyk zal worden erkend en gerespecteerd, zoo Dienaren van de Compagnie als alle anderen, van wat qualiteit of conditie die ook zouden mogen wezen, genen uitgezonderd, zoo aen Land als mede op de Schepen en de Vaertuigen daer zynde, en van tyd tot tyd successivelyk staende te komen; doch by aenwezen van Schepen van Oorlog van den Staet, zal hy zich in alles moeten reguleren naer hunner Hoog Mog. Resolutie van den vyftienden September zeventienhonderd veertig, copiëlyk by dezen gevoegd.

IV.

De eerste en principaelste zorg van den Directeur zal daer henen strekken, ten einde de Godsdienst, by publicque autoriteit hier te Lande aengenomen, werde geoeffend en onderhouden, conform de order en Liturgie der Nederlandsche Kerke: Dat ook een behoorlyke Kerkenraed van twee Ouderlingen en

twee

twee Diakonen worde geformeerd, welke Kerken- 's GRAraed met de Classis van Amsterdam zal moeten VENHAcorrespondëren, en zal de voorschreven Kerken- GE.
raed opzicht en administratie hebben van de Armen-kas, waer van zy zullen gehouden zyn jaerlyks behoorlyke rekening en verantwoording aen den Directeur en Raden te doen, en zal hy Directeur zorg dragen, dat vervolgens alle middelen aengewend worden, om de Naturellen van het Land en hunne Kinderen te brengen tot kennisse van den waren God, en het Licht des Heiligen Euangeliums; zullende hy Directeur dan ook wel letten, dat de Predikant, Ouderlingen en Diakonen, Voorlezer, Schoolmeester en Ziekentrooster, of zoodanige anderen, als de Compagnie ten fine voorschreven emplooiëren zal, in hunne respective Amten of Bedieningen naer behoren worden gemaintineerd, ten welken einde hy Directeur exactelyk zal hebben te inquireren op der zelver Capaciteit en goed Comportement in leven en wandel, en daer van pertinent adviseren, mitsgaders dienen van zyne consideratien en advis.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

V.

Over zaken van belang, en betreffende het maken van nieuwe Wetten, Keuren en Reglementen, zal hy gehouden wezen den Raed te convoceren, welke bestaen zal uit hem Directeur, den Commissaris van den Train en Vivres als den tweeden Persoon, den Capitein over de Militie den derden, den Commissaris tot de zaken van den Slavenhandel den vierden, den Capitein van de Burgerye den vyfden, en den Lieutenant over de Militie den zesden, den Vaendrig over de Militie den zevenden, benevens die van de voornaemste en vroomste Opgezetenen, doende professie van de Gereformeerde Religie, of zoodanige andere Personen, als de Compagnie in tyden en wylen zal goed vinden tot Reden te eligeren en aen te stellen; met dien verstande, dat de voornoemde geassumeerden, alvorens, op het Formulier daer van gearresteerd, beëedigd zullen moeten worden, en dat niemand tot Raedspersoon in den voornoemden Raed zal mogen geadmitteerd wor-

's GRAVENHAGE.

den, welke als Factoor de Commissie van het Assient der Slavenkas, en in derzelver eed en dienst is; insgelyks zullen niet te gelyk Raedspersonen vermogen te zyn, die in de opgaende, en nedergaende Linie malkanderen bestaen; nochte een Schoonvader met zyn Schoonzoon, nochte die malkanderen in de vierde graed in bloede bestaen, nochte die met des anderen Zuster is getrouwd, en zal hy Directeur gehouden zyn jaerlyks aen de Vergaderinge van Tienen over te zenden een nette en accurate Lyst van alle de Collegien, die eenige administratie hebben van zaken, de Justitie, Policie of Finantien concernerende.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

VI.

De Directeur zal in den voorschreven Raed altyd præsideren, alle zaken voorstellen, by meerderheid van Stemmen concluderen, en in cas van het steken der Stemmen een dubbelde Stem hebben; *doch zal* hy in dien gevalle zich alleenlyk van zyn dubbelde Stemme mogen bedienen in politique zaken; doch geenszins in judiciële, als wanneer hy by het steken der Stemmen gehouden zal zyn *pro reo* te concluderen, invoegen als zulks achtervolgens het gemene Recht allezins wordt geobserveerd; en zal hy Directeur, wyders, niet vermogen te resolveren en te concluderen over zaken van belang, dan op tyden dat het meerder gedeelte der Raedspersonen in den Raed present zal zyn.

VII.

En zal, by den voornoemden Raed, gedisponeerd worden niet alleen over zoodanige zaken, als door den Directeur aldaer zullen worden voorgebragt; nemaer ook over zaken van Justitie, zoo Civile als Criminele, waer op dan gedaen zal worden kort en onvertogen recht, met alle candeur en sinceriteit, zonder eenige haet, gunste of partyschap, aenzien van persoon of qualiteiten; zelfs in zaken de Compagnie aengaende, die in hare nature en gelegenheid de ordinaris Justitie subject zyn: en op dat de zaken van de Justitie met alle promptitude mogen worden geëxpedieerd, zoo zullen Directeur en Raden gehouden zyn alle veertien dagen te vergaderen, op

dat

dat elk en een ieder, de Justitie imploreerende, 's GRAVENHAGE.
goed en faciel acces tot dezelve zoude mogen vinden.

VIII.

Instructie voor den Gouverneur van Curaçao.

En zal de Directeur allen en een iegelyk, onder hem gesteld en nog te stellen, in goede ordre en discipline houden, en door dezelven doen naer komen en betrachten den inhoud van het Octrooi, voor zoo verre het zelve hen concernerende is, mitsgaders de generale Artikelbrief, en voorts alle andere Ordonnantien, Reglementen, Instructien en Bevelen, reeds gemaekt en nog te maken, zonder te gedogen, dat dezelven worden overtreden of te buiten gegaen, directelyk of indirectelyk in eenigerhande manieren.

IX.

Dien volgende zal hy, zoo menigmael als het de zaek vereischt, door den Fiskael aldaer, het recht van de hoge Overigheid en van de Compagnie laten waernemen, de Delinquanten doen calangeren, en dienvolgens, benevens den Raed, den Fiskael moeten muniëren met zodanige Documenten en Bewyzen, als hy tot het instituëren van zyne Actie nodig hebben zal, en ingevalle de Fiscael mogte oordelen in eenige zaken niet te zyn gefundeerd, nochte uit dien hoofde te moeten ageren, zal hy Directeur en Raden van zoodanig refus, met byvoeging van de ingewonnen informatien, aen de Vergadering van Tienen kennisse moeten geven, en, in zoodanige gevallen, een ander persoon vermogen te qualificeren, om in die zaken het recht van de hooge Overigheid waer te nemen; en zal hy Directeur de Sententie, tegens de Delinquanten gewezen, naer hare forme en inhoud, ter executie doen stellen; zullende de te vallene Confiscatien en Geldboeten worden verdeeld, invoegen navolgende, en namentlyk, voor en ten behoeve van de Compagnie, een derde, voor den Directeur een derde, en voor den Fiscael en Aenbrenger gezamenlyk een derde.

X.

En zal overzulks gene Personen, die aldaer, geduurende hunnen dienst, het zy te Water of te Lande, zouden mogen hebben misdaen, herwaerds over-

's GRAVENHAGE.

Instructie voor den Gouverneur van Curaçao.

zenden om gestraft te worden; nemaer, achtervolgens en in conformiteit van het vorenstaende Artikel, den zoodanigen Personen hunne verdiende straffe aldaer ter plaetse doen erlangen, tot een exempel van anderen, en, van nu voortaen, in de extensie nooit laten influëren de woorden *præfererende gratie voor rigeur van Justitie.*

XI.

Zal aen niemand, die by den Raed ter dood verwezen is, vermogen pardon te geven, ten ware zulks kwame te geschieden om zeer pregnuante redenen en considerațien, hem daer toe moverende; waer in hy met alle voorzichtigheid te werk zal gaen, en, in allen gevalle, aen gene Gecondemneerden pardon verleenen, dan met kennisse en advis van den Raed, als wanneer hy met de meerderheid van Stemmen zal moeten concluderen, en met de eerste gelegenheid van de redenen, daer toe moverende, aen de Vergaderinge van Tienen kennisse geven.

XII.

Hy zal alle Missiven, aenschryvinge houdende aen hem Directeur en Raden, moeten brengen in den Raed, waer op de Rescriptien, by advis van hem en Raden, zullen moeten worden geconcipiëerd en gearresteerd, en met de meerderheid van Stemmen geconcludeerd; en zal, ter intentie van den Raed voorschreven, door den Secretaris doen extenderen zoodanige Rescriptien, mitsgaders alle Acten en Depeches, uit het gebesoigneerde van den zelven Raed resulterende, als mede Acten judicieel en Sententien, en voorts alle andere Geschriften, de Compagnie concernerende, waer van de Copie met de eerste vertrekkende Schepen zullen moeten worden overgezonden, benevens Copie van het Journael of Dagregister van het gene tot dien tyd toe, zoo te Water als te Lande, zal wezen voorgevallen. En zullen alle Missiven en andere Papieren, welken in den Raed zullen zyn gebragt, aldaer gelezen zynde, ter Secretarye moeten blyven berusten, tot alle welken aen alle de Raedspersonen acces en visie zal worden gegeven, zoo dikwyls als zy zulks zullen requireren; doch zal geen van de Raedspersonen zyn bevoegd dezelven

van

van daer te brengen, en met zich te nemen, ten zy met kennis en goedvinden van den Raed, als wanneer van zoodanige mede genomene Papieren, door den Secretaris, accurate aenteekening zal moeten worden gehouden.

's GRAVENHAGE.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

XIII.

De Directeur zal, ter aenvang zyner directie, pertinentelyk doen opschryven en inventariseren alle de Middelen en Effecten van de Compagnie, daer te Lande, Actien, Crediten en Gerechtigheden, gene uitgezonderd, met specificatie van al het gunt waer van de Compagnie eenig profyt of inkomen heeft of hebben kan, en zulks met de eerste occasie herwaerts overzenden, voegende daer benevens een wel geraisonneerden Brief, hoe, en op wat wyze men de voornoemde Middelen van tyd tot tyd en meer en meer zal doen accresseren.

XIV.

Specialyk wordt den Directeur gerecommandeerd een Notitie te maken van al het gene, welk hy binnen de Fortresse aldaer, mitsgaders in de Pakhuisen of Magazynen van de Compagnie, vinden zal, namelyk Metael en Yzer Geschut, Kogels, Buskruit en verdere Ammunitie van Oorlog; voorts Koopmanschappen, Equipagien en andere Behoeften, en wat des meer zy, om als dan vervolgens met de eerste occasie aen de Compagnie bekend gemaekt en overgezonden te worden.

XV.

Hy zal, met gestadige zorgvuldigheid, vigileren voor de behoudenis en defensie der voornoemde Eilanden, zoo wel in tyden van Vrede als Oorlog, en gedurig wel op zyn hoede zyn, ten einde men aldaer te Lande niet en worde overvallen nochte overrompeld; zullende dierhalve de Capitein over de Militie, en alle die genen, welken hun ordinaris verblyf in de Fortresse hebben, niet vermogen landwaerts in te gaen, nochte buiten te vernachten, dan met voorgaende consent en speciale permissie van den Directeur, en zal de voornoemde Fortresse mede by gene Vreemdelingen gefrequenteerd en bezichtigd worden.

XVI.

XVI.

'S. GRAVENHAGE.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

In cas van overval of attacque van Vyanden (dat God verhoeden wil) zal hy de voornoemde Fortresse, en het verdere District, waer over zyne directie strekkende is, couragieuselyk en getrouwelyk tot het uiterste toe defenderen, vertrouwende op de hulp van God Almagtig, en voorts alzoo gebruikende de middelen, die by de hand zyn.

XVII.

Hy zal, met de eerste occasie, aen de Compagnie overschryven de constitutie van de voornoemde Fortresse, met den aenkleve van dien, en vorders alle zoodanige Fortificatie werken, als op de voorschreven Eilanden zyn gebouwd en opgerecht; voegende daer nevens zyne consideratien, en advis, of op dezelve Eilanden nog eenige andere nieuwe Fortificatien van noden zyn, en in cas van ja, hoedanig en wat voor plaets; item, of de Fortificatien, welken reeds aldaer gebouwd en gelegd zyn, eenig nieuw redres of reparatien van noden hebben.

XVIII.

En zal hy dierhalven, zonder præalabele ordre van de Compagnie, niet vermogen van de jegenwoordige Fortificatien te verminderen, of ter contrarie eenige nieuwe Werken op te werpen, ten ware, zoo veel het laetste aenbelangt, hy zich zelven daer toe, door pressanten nood, die geen uitstel konde lyden, geobligeerd vondt.

XIX.

De voornoemde Directeur zal, met een geduurige en gansch serieuse applicatie, zyne gedachten laten gaen op de culture van de voornoemde Eilanden, en alle het gene daer toe eenigzins zoude konnen dienen; zal dierhalve de als nog onbebouwd liggende Plaetsen, die bekwaem zouden mogen wezen om onder culture gebragt te worden, ten meesten voordele van de Compagnie doen bearbeiden, en daer van zoo veel Vruchten en Gewassen trachten te bekomen als eenigzins mogelyk is, mitsgaders die voorziening doen, dat de Opgezetenen van het Eiland Curacao worden aengemaend, ten einde, op de bekwame tyden van het jaer, te verzorgen het aenplanten van Bomen

men en Maïs, om altoos provisie in voorraed te hebben, en zich te voorzien tegens drooge en onvruchtbare jaren.

's GRAVENHAGE.

XX.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

En alzoo, in vroege tyden, is bevonden, dat vele Gronden en Landen, bekwaem tot de Culture, aen Particulieren zyn uitgegeven, en alzoo de Compagnie daervan is ontzet geworden, zo zal hy Directeur geenszins vermogen eenige Gronden of Landen, om onder culture gebragt te worden, aen Particulieren uit te geven, om wat redenen of oorzaek het zoude mogen zyn, en zal hy Directeur zyn gehouden, in gevalle door Particulieren aen hem verzoek wordt gedaen, om eenige onbebouwde Landeryen te cultiveren en van de Compagnie te huuren, daer van, met de eerste gelegenheid, aen de Vergadering van Tienen kennisse te geven, en zyne consideratien deswegens te communiceren, en zal hy niet vermogen eenige Erven van de Compagnie, om daer op Huisen of eenige andere Gebouwen te zetten, aen Particulieren uit te geven, zonder daer van bevorens aen de Vergadering van Tienen kennisse te hebben gegeven, en permissie van dezelve bekomen.

XXI.

In het maken van de Plantagies, en het bearbeiden van Landen, zal hy wel letten, dat het Land niet te veel worde ontdekt noch opengelegd, waer door in tyd van Oorlog, het acces van den Vyand tot de Fortresse te veel zoude worden gefaciliteerd.

XXII.

Item, wordt den voornoemden Directeur ten hoogsten gerecommandeerd de aenkwekinge van het Vee op de voornoemde Eilanden, en derhalven, dat hy alle zyne krachten en devoiren zal hebben in te spannen, om het zelve, van tyd tot tyd, meer en meer te doen aenkweken en te vermenigvuldigen, gevende successivelyk advis daer van aen de Compagnie, en goed reguard nemende, dat het voornoemde Vee de Compagnie niet worde ontvreemd.

XXIII.

En alzoo bevonden wordt, dat des Compagnies Vee op Curacao, zedert eenigen tyd, merkelyk is ver-

'S GRAVENHAGE.

verminderd, en dat het Vee van de Particulieren aldaer in het getal considerabel groter is, waer door het Voedsel van des Compagnies Vee op de Savane, alwaer alle dezelven zonder onderscheid weiden, wordt benomen, dat derhalven het Vee van de Particulieren, weidende op de voornoemde Savane, zal moeten worden bepaeld en gereguleerd, gelyk het zelve mits dezen bepaeld en gereguleerd wordt, naer de proportie van ieders gegoedheid; en namelyk, dat de hoogste Gegoede niet meer zal vermogen te hebben dan een getal van drie honderd zestig stuks klein Vee, en vyftig stuks groot Vee, de Paerden daer onder gerekend, de mindere Gegoede naer advenant; en dat hy in dezen zal moeten handelen in alle candeur en oprechtigheid, zonder aenzien van Personen, en zulks met de meeste egaliteit, als doenlyk zal zyn.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

XXIV.

Hy zal die Voorzienigheid doen, en zoodanige Ordres beramen, ten einde de Vellen van het groot Vee, het welk men aldaer slagten zal, zonder kwetsuuren of scheuren mogen werden afgevild, en alzoo goed en gaef herwaerts overgezonden, om de voornoemde Compagnie des te meer in verkopinge te renderen, en zal hy boven dien daer op letten, dat men geen of weinig Koeijen, nemaer voor het meerder gedeelte Bullen kome te slagten.

XXV.

En op dat de Factoren des te beter op de Culture van de aen hunne directie aenbevolene Plantagien zich zouden mogen appliceren en overgeven, zoo zullen zy voor zich zelven niet mogen hebben eenige Plantagies, Vee-Coralen of eenige Gronden of Landen, direct of indirect, ook gene meerdere dan twee of ten uiterste drie eigene Slaven, en zulks ook geenzins by anderen in eenige Plantagies, Vee-Coralen, of eenige Gronden of Landen, mitsgaders in Slaven geïnteresseerd zyn, zich daer van niet goedvindende te ontdoen, aenstonds uit des Compagnies dienst moeten worden gelicentiëerd, alzoo zy zich in hunne functie geheel en al moeten overgeven ten dienste van de Compagnie, waer toe, op dat dezelven te

meer

meer zouden mogen worden geanimeerd, zoo wordt aen dezelven toegelegd twee per Cento van alle de Vruchten en Gewassen, die hunne Plantagien zullen komen voort te brengen, welken hy Directeur op hunne Rekening zal stellen, mits alvorens hunne administratie ten genoegen hebbende verantwoord, zullende het gestatuëerde in dit Artikel in gene applicatie zyn ten opzichte van des Compagnies Plantagien, welke zyn verhuurd.

'S GRAVENHAGE. *Instructie voor den Gouverneur van Curacao.*

XXVI.

En aenbelangende de Zoutpannen en het trekken van het Zout, wordt hem Directeur insgelyks gerecommandeerd zorgvuldig regard te nemen, en te vigileren dat de Compagnie daer van hoe langer hoe meerder en groter profyt trekken moge.

XXVII.

Aenbelangende de Regenbakken en Waterputten, aldaer reeds gegraven, of nog te graven, zal hy bezorgen dat dezelven niet komen te bederven; nemaer in tegendeel voor bevuilinge mogen blyven gepreserveerd.

XXVIII.

De Directeur zal goede ordre stellen op het innen en den ontvangst van des Compagnies Middelen, Recht en Effecten, daervan doen houden pertinent Boek en Rekening, mitsgaders de voornoemde Rechten, Middelen en Effecten, ter zyner tyd, verantwoorden, als naer behoren; en zal hy Directeur gehouden zyn, van alle des Compagnies Bedienden, welke eenige Comptabele Amten bekleeden, alle drie Maenden rekening en verantwoording te vorderen, en de ontvangene Gelden in de Kasse van de Compagnie te doen brengen, mitsgaders alle de achterstallen door hen te laten voldoen, binnen den tyd van de eerste daer aen volgende zes Maenden, of met valabele bewyzen doen verifiëren de posten, welken door hen niet hebben kunnen worden geïnt, van welke posten, met byvoeging van de Documenten, hy aen de Compagnie kennisse zal moeten geven; zullende de Directeur, in gevalle des Compagnies Bedienden tot het voorenstaende door hem niet worden gehouden, aensprakelyk zyn voor alle de

'S GRAVENHAGE. de schaden, welken de Compagnie door zyne nalatigheid zal komen te lyden.

XXIX.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao. Item zal hy bezorgen, dat de Boeken van de Negotie, mitsgaders die van het Guarnisoen en van de Maendgelden, als mede die van de Magazynen, en wegens de consumtie van natte en droge Vivres, Victualie, Materialen en andere Behoeften, en verders alle andere Rekenboeken van die genen, welken daer toe gesteld zyn, met goede ordre en distinctie gehouden worden, van welke Boeken respective de Copyën door hem, alle half jaren, en zulks tweemalen des jaers, overgezonden zullen worden.

XXX.

Het Goud en Zilver, zoo gemunt als ongemunt, mitsgaders de Goederen en Koopmanschappen, Waren of Vruchten, die van wegens den Handel aldaer succesfivelyk zullen inkomen, zal hy, zoo menigmalen goede occasie daer toe is, inschepen, en ten behoeve van de Compagnie naer deze Landen laten overvoeren; gevende daer benevens advis wat, en hoeveel hy alsdan in Kasse of in voorraed zal hebben, altoos wel lettende, dat zoo wel Compagnies als particuliere Goederen, in Cas twee of meer Schepen van Curacao naer *Patria* de wille hebben, in diervoegen worden gescheept, dat de Goederen, welken geaddresseerd worden aen de Kamer Amsteldam, niet en worden geladen in de Schepen, die in Zeeland of andere Havens t'huis horen en *vice versa*; en, in gevalle dat alleen een Schip in Lading mogte leggen, zal hy Directeur, in cas een Compagnies Schip is, de Goederen op geen andere plaetsen doen aennemen te leveren, als waer naer het zelve in *Patria* gedestineerd is in te komen.

XXXI.

En aenbelangende het Advis van den Staet van de Kasse, in het vorenstaende Artikel gemeld, zal hy Directeur met alle repatriërende Schepen hebben over te zenden de Rekening en Staet van 's Compagnies Kassa, zoodanig dat dezelve Kassa-Rekening altyd zyn begin zal nemen met het slot van de laetst geslotene te voren overgezondene Kassa Rekening; en

en voorts specifieq narreren en *particulatim* dicteren 's GRAVENHAGE.
alle posten, die zedert hetzelve slot, tot de overzending van de laetste Rekening toe, zyn ontvangen en uitgegeven, met insertie van, en aen wie, waer over en waer toe.

Instructie voor den Gouverneur van Curaçao.

XXXII.

Wyders zal hy Directeur gehouden zyn de Contanten en Retouren van de Compagnie, met alle goede occasie van Schepen, zoo wel in de Provincie van Zeeland als Holland t'huis horende, naer deze Landen te laten overgaen, als breder in het vorenstaende dertigste Artikel en dierhalven bevonden wordende contrarie dezes gedaen, en de Contanten meerder als ten dienste van de Compagnie bevonden zullen worden nodig te zyn, en de Retour-Waren aldaer behouden te hebben, als wanneer een goede occasie tot verzendinge heeft gehad, dat hy van de zoodanige ingehouden Gelden in Retour-Waren verschuldigd zal zyn aen de Compagnie goed te doen een percent 's maends van dien tyd af, dat hy eenige bekwame occasie heeft verzuimd, tot dat hy de afscheping en verzending effective zal komen te doen, en dat dezelve een percent op zyne Rekening gebragt zal worden; en zal hy Directeur niet vermogen eenige meerdere Penningen, dan alleen een somma van vyf duizend Stukken van achten tot het nodige gebruik van de Compagnie in de Kassa aldaer te houden, en zal gemelde Directeur mede bezorgen, dat als wanneer eenige betalinge uit de Penningen van het Familiegeld zullen moeten worden gedaen, die betaling niet anders kome te geschieden, dan op een Ordonnantie, door hem Directeur geteekend, en zal hy Directeur alle die Gelden, in 't voornoemde Hoofdgeld wordende ontvangen, ten eersten in de Kassa van de Compagnie doen brengen, en by alle occasien aen de Bewindhebberen doen blyken hoe veel dieswegens in de Kassa gekomen, en daer uit weder betaeld zal wezen.

XXXIII.

En op dat, in het afladen der Goederen, alle fraudes in het toekomende, zoo veel doenlyk, mogen worden geweerd, zal hy Directeur, by behoorlyke pu-

's GRAVENHAGE. publicatie en affixie van Plakaten, notificeeren en bekend maken, dat niemand voortaen, van wat qualiteit of conditie hy ook zoude mogen wezen, eenige Goederen, Waren of Koopmanschappen, naer het *Patria* zal vermogen af te schepen, of in eenige Schepen te laden, ten zy alvorens in qualiteit of quantiteit zyn aengegeven of bekend gemaekt, ter plaetse en aen den genen, dien hy Directeur zal komen te ordonneren, ten einde dezelve op de Lyste van de Ladinge moge worden gebragt, op pœne dat alle zoodanige Goederen, Waren en Koopmanschappen, van wat natuur de zelven ook zouden mogen wezen, op alle Plaetsen, by de Compagnie wordende achterhaeld, zullen verbeurd en ten behoeve van de Compagnie vervallen wezen.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

XXXIV.

In cas eenig Schip of Schepen, benoorden het Eiland Curacao, in de Baeijen St. Barbera, *de Kruisbaei* of elders, mogten komen in te vallen, zal hy Directeur exactelyk inquireren, by wat occasie en toeval niet in de rechte Haven onder het Fort ten anker zyn gekomen, en wel particulier of dezelve met een behoorlyke Commissie voorzien zyn, en zal hy vervolgens wel zorg dragen, dat de Compagnie in hare Recognitie niet gefraudeerd worde.

XXXV.

Mede zal hy Directeur wel scherpelyk achting geven, en, zoo veel in hem is, beletten dat geen Schepen van eenige vreemde Natien, omtrent, veel min aen en op het Eiland Curacao, aen niemand van de Opgezetenen, of aen vreemde Natien aldaer in de Haven liggende, of zich op het Eiland onthoudende, eenige Slaven komen te debiteren en verhandelen, als zynde nadelig en ruineus zoo aen des Compagnies als verdere gepermitteerde Slavenhandel; in cas *zulks* echter mogte komen te gebeuren, daer jegens doen procederen ter confiscatie van die Slaven, welken in voegen voorschreven zullen aengebragt en achterhaeld worden.

XXXVI.

Alzoo de Compagnie grotelyks gelegen is aen de Conservatie van Slaven op Curacao, zal hy Directeur

recteur zich, met een gedurige vlyt en naerstigheid, appliceren op het onderhouden van de zelve, met genoegzame Spys en Drank, mitsgaders van de Zieken, en het gene tot hunne ververschinge zal kunnen dienen, ten welken einde hy Directeur, door die genen, die over de Slaven zyn gesteld, een pertinente Lyst van de Slaven, met onderscheid van de Gezonden en Zieken, mitsgaders wat en hoe veel Spys en Drank en verversching aen dezelven hebben uitgelangd, en daer van aen de Commissarissen tot de zaken van den Slavenhandel kennisse geven, ten einde en om mede naeuwe achting te geven of alles behoorlyk wordt opgevolgd en naergekomen; mede zal hy Directeur zorge dragen, dat de Zieken behoorlyke verversching van Vlees ontvangen.

's GRAVENHAGE. *Instructie voor den Gouverneur van Curacao.*

XXXVII.

Hy zal, voor zoo veel in hem is, trachten de Naturellen van het Land van alle barbaersche manier van leven af te wennen, en hen te emploieren tot de Culture van deze Landen, of tot andere nodige diensten, waer toe hunne genegenheid en capaciteit best zoude mogen strekken.

XXXVIII.

Hy zal niet toelaten, dat eenige Christenen met wilde Vrouwen of Zwartinnen trouwen, voor en al eer dezelve, na genoegzame onderwyzing in de Hoofdstukken der Religie, zullen wezen gedoopt, en in de gemeente Christi ingelyfd.

XXXIX.

De dienstbare Zwarten van de Compagnie zal hy, onder het opzicht van iemand, daer toe reeds gesteld, of nog te stellen, doen aenleiden tot zodanigen arbeid, waer uit de Compagnie het meeste nut en profyt zoude mogen trekken, alles met discretie, zonder wreedheid of onchristelyk tractement, en zal hy niet gedogen dat de Negros Slaven van Particulieren anders worden gehandeld; zullende zoo wel de eene als de andere, op behoorlyke tyden, als wanneer de Godsdienst gepleegd wordt, tot de publicque exercitie van dien worden gezonden, en met geen arbeid op de Rustdagen bezwaerd, ten ware de noodzaeklyk-

 heid

's GRAVENHAGE. heid of de dienst van de Compagnie zulks kwam te vereisschen.

XXXX.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao. De Directeur zal niet vermogen eenige Slaven, Goederen of Koopmanschappen aen iemand te verkopen anders dan om contant geld, zonder dezelven te mogen fideren, en op dat gene uitstaende schulden op de Boeken van de Compagnie zullen mogen gebragt worden, zal hy die genen, die jegenwoordig uitstaen, uit wat hoofde of oorzake het zoude mogen zyn, ten spoedigsten en zonder uitstel doen inkomen, en in cas bevonden mogte worden dat hy Directeur de schulden, by zyne directie en door hem gemaekt, niet, zoo als voren gezegd, kwame in te vorderen, en in de Kasse van de Compagnie te brengen, zal hy in zoodanige gevallen gehouden zyn die schult te voldoen met den interest van dien, tot een per cent 's maends, van dien tyd af, dat de betaling in Kasse van de Compagnie hadt moeten gebragt geweest zyn tot de volle en effectuële voldoening toe.

XXXXI.

Generalyk zal de voornoemde Directeur alle Resolutien, Ordonnantien en Reglementen, by de Compagnie reeds genomen en gearresteerd, en ter neder gesteld, of nog te nemen, te arresteren en ter neder te stellen, in allen dezen punctuëlyk en getrouwelyk achtervolgen en naer komen, en zich zelven naer de voornoemde Resolutien, Ordonnantien en Reglementen gedragen, zoo en in diervoegen als het een vroom en vigilant Directeur toekomt.

XXXXII.

Voor welken dienst hy genieten zal tot een vast Tractement honderd Caroli Guldens ter maend, benevens vrye Woninge, mitsgaders voor zyn Tafel en Huishoudinge eens de somme van twee duizend Guldens in het jaer, mits welke hy Directeur niet en zal vermogen iets het geringste, zoo wegens zyn Tafel en Huishoudinge, of ook over extraordinair Tractement ten laste van de Compagnie te brengen, met dien verstande nogtans, dat het voorschreven Tractement, zoo lange in dienst zal wezen, zal moeten blyven staen, en onbetaeld onder de Compagnie

gela-

gelaten worden, voor den tyd van twee jaren, om, in alle gevallen, te strekken tot securiteit van deszelfs getrouwe administratie.

's GRAVENHAGE.

XXXXIII.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

Item zal den voornoemden Directeur, boven en behalven het voornoemde Tractement, nog trekken en genieten een half stuk van achten voor ieder Negroslaef, Pees d'Indias, en een quart van een stuk van achten voor ieder Macquerons-Slaef, dien hy Directeur voor rekeninge van de Compagnie zal komen te verkoopen, leveren en te verzenden, respective; mitsgaders vyf per cent van alle Waren, Koopmanschappen, Vruchten en Gewassen en Mineralen &c. welken de Curacausche Eilanden zyn voortbrengende, en die de voorgemelde Directeur, van tyd tot tyd, successivelyk, voor rekeninge van de Compagnie zal komen over te zenden, gene uitgezonderd; noch wordt aen den voornoemden Directeur insgelyks toegelegd vyf per cent van het Civet, het welk van de aldaer zynde Civetkatten zal komen te proveniëren, en door hem Directeur op zyn rekening alhier te Lande worden goedgedaen uit het rendement der verkoopinge van de voornoemde Waren, Koopmanschappen, Vruchten en Gewassen, en Civet respective, zonder dat men zal aftrekken eenige onkosten.

XXXXIV.

Des zal hy Directeur niet vermogen te ontvangen en aen te nemen eenige Geschenken, Giften of Gaven, welken, zoo van de Opgezetenen aldaer, als van andere particuliere of publicque Personen, welken van hem in zyne qualiteit iets verzoeken, of eenige zaken met de Compagnie uitstaende hebben, of apparent zullen verzoeken of met de Compagnie uitstaende zullen krygen, zouden mogen worden aengepresenteerd, maer dezelven declineren en van de hand wyzen, ook niet toelaten dat aen iemand van de zynen worden gedaen of ontvangen, direct noch indirect, in generhande manieren, zynde echter hier onder eenige geringe Eet- en Drinkwaren niet begrepen.

XXXXV.

Vermits altoos by het separeren der Slaven, wel-

's GRAVENHAGE.

ken op Curacao worden aengebragt, een groote quantiteit dier Slaven voor Macquerons worden gesteld, waer door de Compagnie, alzoo dezelven tot veel minder prys dan de Pees d'Indias; worden verkogt, groote schade en nadeel komt te lyden, zal hy Directeur, mitsdien, na de uitlevering van ieder Armasoen Slaven, by een behoorlyke Verklaring, geteekend door alle die genen, die de separatie hebben gedaen, aen Bewindhebberen opgeven, en adviseren, uit wat oorzake, om wat redenen en om welke kwalen of toevallen de Pees d'Indias Slaven als Macquerons door hun zyn uitgeschoten en geteekend, en welke Verklaring hy Directeur successivelyk met de Slaef-Schepen aen Bewindhebberen zal toezenden, om daer omtrent, naer bevindinge, de nodige voorziening gebruikt te worden.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

XXXXVI.

Wanneer eenige Doodlysten der Slaven aen de Compagnie worden gezonden, zal hy Directeur alle de Doodlysten der Gestorvenen onder eede doen brengen en bevestigen door die genen, die het opzicht en behandelingen over dezelven hebben gehad, met accurate designatie en aentekeninge aen wat Plaetsen, op wat dag en aen welke ziekte die Slaven zyn gestorven, en die Doodlysten, alzoo geformeerd, by alle occasien, naer herwaerts overzenden.

XXXXVII.

En zal de gemelde Directeur, benevens den Commissaris van de Trein en Vivres, en over den Slavenhandel, ieder in den haren, alle jaren, by een behoorlyke Acte, door hen lieden te teekenen, op den Eed aen de Compagnie gedaen, verklaren, dat alle de Bedienden op Curacao, genen uitgezonderd, welken als dan op de Boeken bekend staen, wezenlyk en effective in den dienst van de Compagnie *zyn*, en hunne Gagien en Rantsoenen hebben genoten, en die Verklaringen naer herwaerts overzenden; en zal aen niemand van des Compagnies Bedienden zyn gepermitteerd, zich, om eenige oorzaken, naer deze Landen te begeven, zonder ten dien einde permissie van den Directeur te hebben verzocht en bekomen; en zal hy Directeur niet zyn bevoegd, voor langer

tyd,

tyd, zoodanige permissie te verlenen, dan voor den tyd van een jaer, de reise heen en weêr daer onder begrepen; zullende hy van zoodanige verleende permissie, zoo aen de Vergadering der Tienen, als aen de Kamer van Amsteldam, kennisse moeten geven, met byvoeginge van den tyd voor hoe lange de zelven zyn verleend, en zullen des Compagnies Bedienden, welken zich langer, dan de aen hun geaccordeerde tyd, zonder wettige redenen, komen te absenteren, van hunne Amten of Bedieningen zyn vervallen, en zal wyders de Compagnie aen zich behouden het vast Tractement en Rantsoenen van zoodanige absente Bedienden; zullende de genen, welken, gedurende hunne absentie, der zelven Bediening komen waer te nemen, alleenlyk de voorvallende Emolumenten profiteren; en zal hy Directeur insgelyks zorg dragen, dat door gene Bedienden eenige nieuwe Emolumenten op hunne eige auctoriteit worden geïntroduceerd, maer in tegendeel zulks weeren en beletten.

'S GRAVENHAGE. *Instructie voor den Gouverneur van Curacao.*

XXXXVIII.

Gelyk hy Directeur, en Commissarissen voornoemd, ook niet zullen vermogen eenige Slaven van de Compagnie tot hunnen particulieren en privé dienst te gebruiken, nochte daer voor van anderen ietwes te genieten, en zullen zy gehouden zyn van die Slaven van de Compagnie, welke by hen lieden zelfs, of door anderen, in dagloon zyn gebruikt, het Geld daer voor in de Kasse van de Compagnie te brengen, en welke Gelden, zulks geschied zynde, en uit de voornoemde hoofden in de Kasse gekomen wezende, hy Directeur behoorlyk zal moeten verantwoorden.

XXXXIX.

De gemelde Directeur zal mede bezorgen en de nodige ordres stellen, dat gene Vivres, Houtwaren en andere Goederen, van wat soorten die zyn, welken in het Magazyn van de Compagnie op Curacao berusten, als ook die Goederen, die in het Magazyn gebragt en weder daer uit geleverd moeten worden, in en uit het Magazyn zullen mogen komen en gaen, dan als op eene præallabele en speciale Ordon-

'S GRAVENHAGE.

Instructie voor den Gouverneur van Curacao.

nantie, door hem Directeur onderteekend, en met welke respective Ordonnantien de Equipagie-Meester of andere Bedienden, welken over het Magazyn zyn gesteld, zich zullen moeten justificeren en verantwoorden.

L.

De gemelde Directeur zal niet vermogen eenige Bedienden van de Compagnie aldaer uit den dienst te removeren en af te zetten, of dezelven naer herwaerts op te zenden, als op behoorlyke Attestatie en valabele bewyzen van derzelver kwaed en onordentelyk gedrag, waer mede hy Directeur zich, ter genoege van Bewindhebberen, zal moeten justificeren, en daer voor responsabel zyn, van alle welke Attestatien en Bewyzen hy Directeur Copie zal moeten ter hand stellen aen dien genen, die hy zoude vermeinen te moeten removeren of opzenden, en aen denzelven alvorens geven behoorlyken tyd om de nodige Bescheiden tot hunne defensie te kunnen innemen; doch zal de voorgemelde opzending alleen plaets hebben ten opzichte van de mindere Bedienden; maer zal hy Directeur niet vermogen uit den dienst van de Compagnie te removeren of op te zenden eenige hooge Bedienden, die acces tot den Raed hebben, den Fiscael, of die eenige maniantie hebben van 's Compagnies Penningen, ten zy alvorens de redenen, hem daer toe moverende, aen den Raed te hebben gecommuniceerd, en dat zulks door denzelven zal zyn geapprobeerd.

LI.

En in gevalle, buiten verwagting, of hy Directeur, of eenige Bedienden op Curacao, eenige beschuldigingen tegens den anderen zouden willen maken, en aen Bewindhebberen toezenden, zoo zullen zy lieden, in zoodanige gevallen, der zelver beschuldigingen niet alleen met woorden, nemaer met behoorlyke en valabele Bescheiden en Bewyzen moeten justificeren; want anderzins geen de minste reguard of reflexie op zulke beschuldigingen genomen, en dezelven van de hand gewezen zullen worden.

LII.

LII.

Laetstelyk zal de voornoemde Directeur gene particuliere Negotie, noch in Slaven, noch Muilezels of ander Vee, noch Koopmanschappen, noch ook in Rederyen van Schepen of Barken, hoedanige de zelven ook zouden mogen wezen, noch door hem zelven, noch door iemant van de zynen, voor zyne of andere Luiden hunne rekeninge vermogen te dryven, noch iemand in commissie te bedienen, direct noch indirectelyk; onder wat pretext het zoude mogen zyn; nemaer alleen op de directie van de affaires van de Compagnie moeten passen, zonder anderen aen zich te trekken; en wordt, aen hem Directeur buiten en behalven de Gagien en andere Emolumenten, in de bovenstaende Artikelen 42 en 43 vermeld, als mede het gene de Directeur volgens gewoonte uit des Compagnies Magazyn heeft genoten, mits dat zulks niet zal vermogen te excederen vyftien honderd guldens, voor het missen van de faculteit om te mogen negotiëren, een somma van vier duizend guldens jaerlyks toegelegd; zullende de betaling van de voorzeide somme cesseren, in gevalle naderhand mogte worden verstaen dat hy wederom zoude vermogen te negotiëren.

'S GRAVENHAGE. *Instructie voor den Gouverneur van Curacao.*

Aldus gedaen en gearresteerd in onze Vergaderinge, gehouden binnen Amsteldam den veertienden Mey zeventien honderd vier en zestig.

Ten zelfden dage hebben hunne Hoog Mog. insgelyks goedgekeurd de Instructie, door de reeds gemelde Heeren Bewindhebberen van de West-Indische Compagnie, ter Vergaderinge van Tienen, ontworpen voor den Heere Mr. *Jan Pieter Theodoor Huidekooper*, als nieuw aengestelden Directeur Generael over de Noord- en Zuid-Kusten van Africa. Het Besluit, ten dien opzichte genomen, was als volgt.

Lunæ den 28 Mey.

'S GRAVENHAGE.

Instructie voor den Gouverneur van Guinée.

Is ter Vergaderinge gelezen de Remonstrantie van de Gecommitteerde Bewindhebberen uit de respective Kameren van de generale geoctrooieerde West-Indische Compagnie der Vereenigde Nederlanden, ter Vergaderinge van Tienen, houdende dat, overmits *David Pieter Erasmi*, in leven Directeur Generael over de Noord- en Zuid-kusten van Africa, voor eenigen tyd, was komen te overlyden, en die Charge mitsdien was komen te vaceren, en derhalven nodig was, dat die plaets wederom met een ander capabel en habil Persoon voorzien wierde, zy vervolgens tot Directeur Generael over de Noord- en Zuid-kusten van Africa hadden geëligeerd en aengesteld den Persoon van Mr. *Jan Pieter Theodoor Huidekooper*, Opper-Commies en Raed, en reeds voor heên Præsident ter voorschreven Kuste; dat zy voor denzelven hadden ontworpen de daer toe nodige Instructie, nevens de gemelde Remonstrantie gevoegd; verzoekende derhalven dat hunne Hoog Mog. de voorschreven Instructie gelieven te approberen, en den voornoemden Directeur Generael, in conformité van het derde Artikel van den Octrooie te muniëren met een Commissie, wegens den Staet, in voegen en manieren, als by het Formulier, mede nevens de voorschrevene Remonstrantie gevoegd, is geëxpresseerd.

Waer op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaen, dat de voorschrevene Instructie zal worden geapprobeerd, zoo als dezelve geapprobeerd wordt mitsdezen, in dier voegen, als die aen het einde dezes is geïnsereerd, waer naer de Directeur Generael zich by provisie zal reguleren.

Zullende voorts, voor gemelden Mr. Jan Pieter Theodoor Huidekooper Commissie in behoorlyke forma worden gedepecheerd, doende den Eed van getrouwigheid, in gevolge het Formulier, mede nevens de voorschrevene Remonstrantie gevoegd.

IN-

's GRAVENHAGE.

Instructie voor den Gouverneur van Guinée.

INSTRUCTIE voor *Mr.* Jan Pieter Theodoor Huidekooper, *Directeur Generael van wegens de Hoog Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, en de Geoctrooieerde West-Indische Compagnie in dezelve Landen op de Kusten van Africa, beginnende van* Rio Sierre Liones *af, de voorsz. Kuste langs, tot de hoogte van dertig Graden bezuiden de Linie* Æquinoctiael, *en over de Eilanden onder het District der voorzeide Kuste, ingesteld en beraemd by de Gecommitteerde Heeren Bewindhebberen van de respective Kameren ter Vergaderinge van Tienen, waer naer de opgemelde Directeur Generael en Raden zich in alle getrouwigheid zullen hebben te reguleren, den dienst van de Compagnie waer te nemen en in allen deele te bevorderen.*

Art. I.

Den Directeur Generael zal, in den name als boven, zoo te Water als te Lande, in alle Politique en Militaire zaken, den dienst van de Compagnie betreffende, het opperste gezag, en, nevens zyne Raden, de volkomene directie van dien hebben, waer door een iegelyk in dienst van de Compagnie wezende, daer te Lande, als mede op de Schepen en Vaertuigen, daer zynde, en van tot tyd komende, hem gehouden zal zyn te erkennen, en alle deszelfs ordres, en Commandementen te gehoorzamen, naerkomen en executeren.

II.

In alle verdere zaken, en specialyk over de regeringe en bestieringe over de Koopmanschappen en Verhandeling van dien, zal de Directeur Generael mede het opperste bewind hebben, doch in deze, zoo wel als in de zaken van Politie, als Oorlogen, gehouden zyn de Raden, bestaende in den Fiscael (doch alleen in de zaken van Politie en Negotie, en zyne bediening als Fiscael niet betreffende) en verders de zeven in rang volgende eerste Bedienden, in alle zaken van de uiterste importantie en aengelegenheid te convoceren; doch zal hy Directeur Generael in zaken van mindere aengelegenheid vermogen, zyne

Raeds-

's GRAVENHAGE.

Instructie voor den Gouverneur van Guinée.

Raedsvergadering te houden met de presente Leden, zich dagelyks aen Elmina bevindende, de voorvallende zaken voor te dragen, en, na voorgaende deliberatie, daer over, by pluraliteit van Stemmen te doen resolveren en concluderen, en in cas de Stemmen komen te steken, zal de Directeur Generael een dubbele Stemme hebben, om de zaken tot eene conclusie te brengen.

III.

Den Directeur Generael en Raden wordt ernstelyk aenbevolen, zonderlinge zorg te dragen, dat de Godsdienst, door publique authoriteit hier te Lande aengenomen, zoo wel op het Fort als op de Schepen, met goede en ordentelyke order, zoo veel mogelyk, worde onderhouden, en alle middelen aen te wenden om de Inwoners des Lands en hunne Kinderen tot de kennisse Gods en de Christelyke Gereformeerde Religie te brengen, ten welken einde zy de Predikanten en Zieketroosters in hunne amten zullen doen respecteren en dezelven maintineren.

IV.

De Directeur Generael en Raden zullen voor al zorg dragen, dat de Forten en Logies niet vervallen, maer waer, en wanneer van noden zal zyn, die aenstonds laten repareren en van noodwendigheden voorzien, en gedurig een wakend oog houden, op dat zy niet t'eeniger tyd vyandelyk, of onder pretext van vriendschap, mogten overvallen worden.

V.

Hy zal trachten niet alleen zelf wel te staen in goede vriendschap, en vaste vrede met de Naturellen, maer ook, zoo veel mogelyk, directelyk en indirectelyk helpen voorkomen en weeren de Oorlogen, die tusschen dezelven mogten ontstaen, en dat de Passen en Wegen niet onveilig zyn, waer door de Handel en toegang tot de zelve verhinderd wordt.

VI.

Om alle ongepermitteerde Handel te kunnen ontdekken, zoo zullen alle der Compagnies Goederen en Koopmanschappen, naer Guinea verzonden wordende, boven het gewoonlyk Merk, nog door een Yzer op alle Kisten, Kassen en Vaetwerk gebrand wor-

worden, met dien verstande, dat alle de Goederen 's GRAVENHAGE.
en Koopmanschappen, van wat nature de zelve ook
zouden mogen zyn, die zonder zodanig een teeken
in de Schepen van de Compagnie bevonden worden,
door den Directeur Generael en Raden, ten behoeve
van de gemelde Compagnie geconfisqueerd en verbeurd verklaerd zullen worden.

Instructie voor den Gouverneur van Guinée.

VII.

Den Directeur Generael en Raden wordt ook by dezen gelast, allen en een iegelyk, die eenigen Handel of contraventie, tegens den Octrooie en Compagnies ordre ondernomen, komen te ontdekken, en aen hun E. E. bekend te maken, te geven en effective te doen genieten een gerechte derde part in de confiscatie, daer over en ter zake van dien te vallen, en hunne namen te secreteren, en daer en boven restitueren, indien aen de contraventien mede vast mogen zyn, al het gunt hy daer in zoude mogen participeren.

VIII.

Directeur Generael en Raden zullen alle Persoonen en Luiden, onder hen gesteld of nog te stellen, in goede discipline en devoir houden, en door dezelven doen naer komen, en punctuëlyk achtervolgen, den inhoud van het Octrooi, voor zo veel hen is concernerende, en de generale bezworen Artikelbrief, mitsgaders alle onze Bevelen, Instructien en Ordonnantien, gemaekt of nog te maken, zonder uit consideratie, hoe het ook zoude mogen wezen, te gedogen, dat iemand, tegens dezelven of eenig Artikel van dien komende te pecceren, niet en worde gestraft in confimité van het gunt daer omtrent by den Staet en de Compagnie is gedisponeerd, hoe rigoureus de voorschreve dispositien ook zouden mogen leggen, inzonderheid, indien zodanige misdaden de ware belangen en interessen van de Compagnie zyn rakende.

IX.

Zullen ook de Directeur Generael en Raden delibereren op alle zaken, de Handelingen en Traficque betreffende, als mede nieuwe Handelingen op zoeken,

's GRAVENHAGE. ken, zo wel van Goud, Slaven, Tand en andere Negotie.

X.

Instructie voor den Gouverneur van Guinée. De Directeur en Raden zullen de pryzen van des Compagnies goederen stellen, en de Markt-brief formeren, zodanig als zy, naer uitwyzinge van den inkoop, mitsgaders de onkosten, zoo hier te Lande, als aldaer op de Kuste vallende, bevinden zullen de Compagnie de meeste winsten te kunnen toebrengen, en zal het dienvolgende voortaen ten hunnen laste en verantwoordinge staen, indien bevonden wordt de Compagnies interessen in die deelen niet naer behoren waergenomen te zyn, daer omtrent byzonderlyk in acht nemende, dat op de Marktbrief op alle Comptoiren een en dezelve prys worde gesteld, en zulks op het eene Comptoir niet hoger dan het andere, mitsgaders op het aenwezen van Lorrendraeijers, en of 'er gene op de Kust zyn, als mede of door andere Natien, op de Kust mede possessie hebbende, vele Koopmanschappen aengevoerd worden, en waer uit dezelve bestaen, zich door alle bedekte wegen en middelen laten informeren, tot gouverno omtrent de schikkingen van de Negotie, met het meeste interesse en avantage voor de Compagnie.

XI.

De Markt-brief, in maniere voorschreven, zoo als de Directeur Generael en Raden met den dienst van de Compagnie zullen oordeelen over een te komen, vastgesteld, en in den Raed gebragt zynde, zoo zullen zy Directeur Generael en Raden denzelven, alvorens die in het werk te stellen, publiquelyk op de gansche Kust van Guinea doen affigeren, en den inhoud van dien alomme by publicatie en ook by discoursen bekent maken, ten einde niet alleen des Compagnies Bediendens, maer ook de Naturellen en Inwoonders aldaer, mitsgaders alle de genen, die eenigen Handel gewoon zyn met de Compagnie te dryven, of zouden komen te dryven, mogen weten en volkomen kennisse hebben tot wat prys alle soorten van Koopmanschappen en Waren van de Compagnie te bekomen en in te kopen zyn.

XII.

De Marktbrief en Pryzen der Koopmanschappen, in maniere voorschreven, vastgesteld, en alomme gepubliceerd zynde, zal een iegelyk van des Compagnies Bedienden, van wat staat en conditie hy zoude mogen zyn, wel scherpelyk worden geïnterdiceerd, gene Koopmanschappen of Waren van de Compagnie hooger of duurder dan de Marktbrief telkens zal medebrengen, te verkoopen, op pœne van, anderen ten exempel, als Schelmen en Dieven, zonder dissimulatie of conniventie, aen den Lyve gestraft te worden, met confiscatie van alle derzelver Maendgelden en Emolumenten.

's GRAVENHAGE. *Instructie voor den Gouverneur van Guinée.*

XIII.

Zullende de Directeur Generael en Raden gehouden zyn naerstiglyk te inquireren, en door alle middelen secretelyk te vernemen, en zelfs door de Naturellen te doen navorschen, of hier omtrent, door eenige Bedienden, ook valschelyk mogte worden gehandeld.

XIV.

De Directeur Generael en Raden zullen alle Schepen, uit Patria komende, doen lossen, en de Goederen van de Compagnie in de Pakhuisen en Logies binnen d'Elmina doen opslaen, om door Handeljagten en andere Vaertuigen op de Kusten vervoerd te worden, naer zodanige Handelplaetsen, als de tyd en gelegenheid zal vereischen, en goede acht te nemen op de Goederen die, contrabande wezende, daer in geladen zouden mogen zyn.

XV.

De Directeur Generael en Raden, of door Gecommitteerden; zoo de gelegenheid zulks vereischt, zullen zich transporteren naer alle Handelplaetsen, om te examineeren hoe het met de Negotie gaet, die Goederen, die elders vruchteloos mogten leggen, te transporteren en Scheep nemen.

XVI.

Alle des Compagnies Goederen en Koopmanschappen, van Elmina na de respective Comptoiren verzonden wordende, zullen Directeur Generael en Raden door een Teeken of Merk kennelyk doen maken.

XVII.

XVIII.

's Gravenhage. Instructie voor den Gouverneur van Guinée.

En indien iemand van des Compagnies Bedienden bevonden mogte worden, het voorschreven of eenig ander Teeken of Merk van de Compagnie nagebootst, nagemaekt, of door anderen nagemaekt zynde, gebruikt te hebben, zoo zullen Directeur Generael en Raden de zodanige, als *crimen falsi* te hebben begaen, doen straffen, ingevolge van het gunt dien aengaende by beschrevene Rechten is geordonneerd.

XIX.

De Directeur Generael en Raden zullen alle Bediendens, eenige opzicht en directie over de verhandeling van 's Compagnies Goederen en Koopmanschappen op eenige Comptoiren hebbende, daer toe houden, dat zy zyn Ed. by alle gelegenheid, adviseren, wat Goederen by hen verkogt zyn, en nog onverkogt resteren, mitsgaders wat quantiteit Gouds van de verkogte Goederen geprovenieerd en onder hen zyn hebbende.

XX.

De Directeur Generael en Raden zullen de ondienstige en onbekwame Opper Commisen, Commisen, Onder-Commisen en Adsistenten, vermogen naer huis te zenden met de eerste Schepen, en derzelver plaetsen met andere bekwame Personen, zynde in den dienst van de Compagnie, en tot de Penne, vervullen, en voorts alles doen, wat tot den dienst en voortzetting van de Negotie van de Compagnie zal vereischt worden, behoudens dat alle dezelven alleen by provisie gesuppleerd, en daar op ons goedvinden en approbatie ingehaeld zullen moeten worden.

XXI.

Het verzorgen van de Vivres voor de Soldaten en ander Landvolk in de Fortreissen en Logien, wordt ter Discretie van Directeur Generael en Raden aenbevolen, om het zelve naer gelegenheid van tyd, of van het vaste Land of van de Schepen te doen, mits dat zy zorg dragen, dat het Kasteel Elmina, tegens eene belegering of aenval, van nodige Vivres, ten minsten voor den tyd van drie Maenden, voorzien zy.

XXII.

XXI.

Alle beschadigde en verweerde Goederen zullen moeten getoond worden aen den Directeur Generael en Raden, die daer van kennisse zullen dragen, en zal voorts omtrent het waernemen en conserveren van alle Goederen een eenparigen voet in alle Comptoiren, zo veel doenlyk, gehouden worden.

'S GRAVENHAGE.

Instructie voor den Gouverneur van Guinée.

XXII.

In cas van veroveren en opbrengen van Prysen op den Vyand en Lorrendraijers Schepen en Goederen, zal de Directeur Generael en Raden wel bezorgen, dat alles, perfectelyk worde geinventariseerd, dat zodanige Inventaris, door die genen, die voorschreven Prysen of Lorrendraijers Schepen gevoerd hebben, ondertekend worden, met een behoorlyke Verklaring, onder solemnelen eede, dat niets meerder of anders geweest is in zyn voorschreven Schip, en dat het zelve alles, zonder iets achtergehouden te hebben, ter goeder trouwe opgegeven is; waer na hy Directeur Generael en Raden zal laten taxeren naer de waerde alhier te Lande, en dezelven aldaer, ten behoeve van de Compagnie, beneficeren.

XXIII.

De Directeur Generael en Raden zullen bezorgen dat alle oude Alliantien met de omliggende Koningen worden onderhouden, en vernieuwd en by gelegenheid nieuwe Alliantien maken, zoo het mogelyk is, tot verzekeringe van dezelve Ostagiers zien te bekomen, en onderstaen met de Koningen aldaer te tracteren, dat zy met hunne Ingezeetenen niemand eenige Handelingen toestaen, dan de onzen; tot dien einde ook vermogen onze Geconfereerden tegens hunne Vyanden en maintien van hunne Forten, naer gelegenheid van zaken, eenige assistentie te doen, wel lettende daer voor eenige notabele beneficien en voordeelen voor de Compagnie te bedingen, en hunne Contracten zo te clausuleren, dat de teneur van dien niet en luidt tegens de Geallieerde Potentaten van deze Landen, en specialyk, indien het mogelyk is, daer op letten, dat de Compagnie het souverain gezag onder de Naturellen, met welke gecontracteert wordt, moge verkrygen.

XXIV.

'S GRAVENHAGE. Instructie voor den Gouverneur van Guinée.

De Directeur Generael en Raden, zullen, by alle gelegenheden, en voornamelyk met de Retourschepen, aen de Vergaderinge van Tienen adviseren alle het gene schryvenswaerdig en tot dien tyd voorgevallen is, zoo van de Negotie als Cargasoenen, welken best en minst begeerd zyn, die de meeste of minste winningen geven, ook het gene in zaken van Regeringe en Oorlogen voorgevallen is, en de gesteltenissen van de Forten en Logien; en voorts van Victualy en Ammunitie, als mede de gelegenheid der Schepen, ook wat Volk zich op de Kust bevindt en wie gestorven zyn, met hunne Testamenten, Afrekeningen en Inventarissen van hunne nagelaten Goederen, tot wat prys ieder specie verkocht is, en addresseren alle dezelven met een Couvert, omme de Kamer Amsteldam.

XXV.

Zullen zorg dragen, dat, nevens de voorschreven Brieven, dubbelde daar van overgezonden worden, mitsgaders van de Resolutien, Journalen van de reisen en andere Contracten, Sententien, en wat meer voorgevallen mogte wezen, in het voorgaende Artikel gementioneerd, zonder dat de Schepen nogtans, op haer vertrek staende, onder pretext van dien zullen mogen worden opgehouden.

XXVI.

Alle Cargasoenen, die voortaen van hier verzonden zullen worden, zullen geconsigneerd gaen aen den Directeur Generael, die, onder behoorlyke Facture en Inventaris, dezelven zal ontvangen, en op het verhandelen van dien wel letten, en met een vermogen, onder pertinente Reekening, de Goederen van het eene Comptoir of Logie in de andere te brengen, en welkers zuivers Procedido in de wederkomste zal worden geconsigneerd aen zoodanige Kamer, als door welke, en voor welkers rekening de voorschreven Goederen derwaerds verzonden zyn.

XXVII.

Wordt mede wel expressely k gelast, dat men, van nu voortaen, distinctelyk en apartelyk Rekening zal houden van alle Waren en Koopmanschappen, die

van

van hier naer de Kust gezonden, en aldaer verkocht worden, en in cas men eenige der zelver verzendt naer de Kust van Gabou, Grynkust en elders, dat men zoodanige Handelplaetsen zal debiteren voor de rechte waerde van de derwaerts afgezondene Goederen, en wederom crediteren voor het zuivere provenu van dien, het welk mede geobserveerd zal worden in de veroverde Prysen en aengehaelde Goederen, op dat klaerlyk mag blyken hoe alles rendeert, en ieder Cargasoen wordt gebeneficieerd; het welk mede verstaen wordt te zullen geschieden van de Goederen, die op zoodanige Kusten worden vermangeld in Waren, welke Waren wy begeren dat in qualiteit en quantiteit worden gespecificeerd, houdende daer van aparte Rekening, op dat alzoo volkomen bericht van de Negotie in verscheide Quartieren aldaer mogen bekomen.

'S GRAVENHAGE.

Instructie voor den Gouverneur van Guinée.

XXVIII.

En nademael de Handel op Ardra en de omliggende Plaetsen staet ter verantwoordinge van den Directeur Generael, zoo zal hy zoodanige ordres hebben te stellen, en te bezorgen, dat alle Cargasoen-Waren, die naer Ardra worden gezonden en aldaer verhandeld, mitsgaders de Slaven die daer voor worden ingehandeld, alle punctuëlyk worden verantwoord op de generale Rekening en Boeken van Guinea, zulks dat de gehele Handel op Ardra in dezelve Boeken mede zal moeten zyn gecomprehendeerd en begrepen, even en zoodanig als de Handel van alle de verdere Comptoiren op de Kuste in de zelve Handel-Boeken zyn geïnsereerd en ingebragt.

XXIX.

Dat de Directeur Generael en Raden zullen bezorgen, dat, op het overlyden van een der Bedienden, op de Kusten, hunne Rekening met het geprocedeerde van derzelver Plunje en verdere Nalatenschap, zoo haest doenlyk, worde gesloten, en met de eerste gelegenheid herwaerts overgezonden, op dat men dien aengaende aen de Kinderen en Erfgenamen satisfactie en voldoeninge geven mag.

XXX.

Aenbelangende de Sluikers en Lorrendraeiers, die

'S GRAVENHAGE. op de Kuste zouden mogen verschynen, zal hy zich in het veroveren, aenhalen en confisqueren van de zelven strictelyk reguleren naer de Placaten van hunne Hoog Mog., daer tegens geëmaneerd, tot maintien van het Octrooi, aen de Compagnie verleend, en vooral niet ontzien alle Schepen, onder het Gebied van den Staet geëquipeerd en direct naer de Kust vertrokken, het zy met wat Commissie, buiten die van hunne Hoog Mog., de zelven ook zouden mogen wezen voorzien en gemunieerd, aen te halen en te confisqueren.

Instructie voor den Gouverneur van Guinée.

XXXI.

De Directeur Generael en Raden zullen alle Compagnies Brieven, Chartres, Boeken en Papieren, onder behoorlyke Inventaris en Recepisse overgenomen hebbende, wel in goede ordre conserveren, gelyk voorts alle Directeuren Generaels in *cas* van dimissie, zullen gehouden zyn, alle de voornoemde Brieven, Chartres, Boeken en Papieren van hunne Prædecesseurs ontvangen, volgens Inventaris weder over te leveren, met ampliatie van alle die Brieven, Chartres, Boeken en Papieren, welken tot het einde van hunne directie nog bygekomen zullen zyn.

XXXII.

En zal de Directeur Generael en Raden op de Kuste van Guinea alle des Compagnies Bedienden, aldaer zynde, genen uitgezonderd, uit den naem, en van wegens de Hoog Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, en de generale geoctrooieerde West-Indische Compagnie, op nieuws in hun E. E. handen doen afleggen en presteren den behoorlyken eed, wordende gerequireerd van alle die genen, die zich in dienst van de Compagnie komen te begeven.

XXXIII.

De Directeur Generael en Raden zullen eindelyk adviseren, hoe veele Koopmanschappen, naer alle apparentie, dienen ontboden te worden, alle welke redenen en verdere consideratien, die den Directeur Generael benevens zyne Raden bewogen zouden mogen hebben, om de Formulieren en Petitien van Koopmanschappen telkens aen de Vergaderinge der

Tie-

Tienen, besloten en verzegeld over te zenden, en 's GRAVENHAGE.
van gelyke aen ieder van de respective Kameren in het
byzonder kennisse geven van de bevindinge der ont-
vangene Cargasoenen en Koopmanschappen van een
en dezelfde soorten alhier te Lande, van verscheide- *Instructie*
ne Personen gekocht, welke best van deugd naer *voor den*
haer Prys zyn bevonden, en voor anderen behoorden *Gouver-*
te worden gepresereerd, ook daer by noteren of eeni- *neur van*
ge defecten daer onder zyn geweest, en waer in te *Guinée.*
zullen hebben bestaen, en door wat Kamer gezonden, ten einde Bewindhebberen in het kopen en verzenden der voorschreven Koopmanschappen, daer naer mede hunne Mesures mogen nemen.

XXXIV.

De Directeur Generael en Raden zullen verder alle de Stukken, Brieven, Chartres en Papieren, die van eenige importantie zyn, door hun E. E. en den gehelen Raed, doen vidimeren en authentiseren, en de Copie authenticq op het Kasteel d'Elmina laten blyven en bewaren, en voorts alle de Originelen aen ons zorgvuldiglyk addresseren.

XXXV.

En indien eenige Brieven, of andere importante Papieren mogten worden geintercipiëerd, zullen de Directeur Generael en Raden, de Personen, by welken dezelven worden bevonden, pertinentelyk op interrogatorien doen horen, en voornamelyk daer in acht nemen van wien de Brengers zoodanige Brieven hebben gekregen, en op wat wyze, en voorts alle omstandigheden, die eenigzins zouden konnen dienen, als mede aen wien die zouden behandigd worden, en wat verdere ordres van den Schryver van dezelven of van anderen mogten zyn gegeven, en op alles den eed doen presteren; en zoo wanneer dezelven wierden geauthentiseerd, door den Brenger, het zy Schipper of Commisen, doen teekenen; en zal hy Directeur Generael zig verder exactelyk reguleren naer alle zoodanige ordres, als hem van tyd tot tyd van ons zullen gegeven worden.

Aldus gedaen en gearresteerd in onze Vergaderinge, gehouden binnen Amsteldam, den veertienden Mey zeventien honderd vier en zestig.

UTRECHT.

UTRECHT.

UTRECHT. In onze Berichten voor Lentemaend dezes jaers hebben wy onzen Lezeren eenen Brief medegedeeld, geschreven door de Heeren Staten van deze Provincie aen die van Holland, waerby de eerstgemelden hunne gedachten open leggen over den voorslag, door de laetstgemelden op nieuw gedaen, om, namelyk, door het verhoogen en verzwaren der Noorder Lekdyken, tusschen Wyk te Duurstede en den Ysseldam, het Sticht en Holland te beveiligen tegens het gevaer en nadeel van het hooge water op die rivier; dan welke verhooging en verzwaring hunne Ed. Mog. oordeelden, dat weinig baten zoude, indien 'er tessens geene andere middelen by de hand genomen wierden om de Lek van het overtollig water te ontlasten en beter schot aen die Riviere te geven; waer toe verscheiden opruimingen gedaen en Inlaegdyken gemaekt zouden moeten worden; eene zaek, waer in Holland tot nog toe zwarigheid gemaekt hadt, om dat de kundige Lieden, by die Provincie gebruikt wordende, in gansch andere gedachten waren, ten opzichte van de opkropping van het water by en beneden Schoonhoven, dan de Staten van deze Provincie. Hierom oordeelde men het van beide kanten nodig, om door kundige Lieden uit de twee Provincien de Rivier by en boven die Stad, en op eenige andere plaetsen, te doen waterpassen; waer toe,

toe, van wege Holland, de Landmeters *M. Bolstra* en *D. Klinkenberg*, van wege het Sticht, de Major Ingenieur *A. C. Veltgen* en de Secretaris *H. Brouwer* gemagtigd werden. Dezen, op den 20 en 21 van de jongste Lentemaend, de zaek werkstellig gemaekt hebbende, leverden vervolgens hunne gedachten daeromtrent schriftelyk over. UTRECHT.

RESULTAET *van een Besogne over de opkropping van de Rivier de Lek, enz. gehouden binnen de Stad Schoonhoven, den 20 en 21 Maert 1764, tusschen de Landmeters* M. Bolstra *en* D. Klinkenberg *ter eener, en den Major Ingenieur* Veltgen *benevens den Secretaris* H. Brouwer *ter andere zyde, in krachte van de respective Commissien en Last van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerden tot de zaken van het Pannerdensche Kanael en de Spyksche Dyken, wegens de Provincie van Holland, en van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerden 's Lands van Utrecht, tot het beneficiëren van den Nederrhyn en Yssel.*

Wy Ondergeschrevenen, met malkanderen overwogen hebbende de zaek van de Opkropping op de Rivier de Lek, zyn eenparig van gedachten,

Resultat van een Besogne over de Opkropping van de Lek.

Dat, uit de vergelyking van de onderscheide Peils hoogten, welke de Nederrhyn en de Lek, zedert verscheide jaren, gehad hebben, zichtbaer is, dat, wanneer het water te Arnhem van de hoogte van tusschen de acht en negen voeten aen het Peil aldaer ryst tot een hoogte, die egael of minder is, als de Peilshoogte van tusschen de vyftien en zestien voeten, als dan de rysing der Rivier te Arnhem doorgaens groter is dan op de Lek, aen de Vaert en verder nederwaerts: doch dat, in tegendeel, wanneer het Water te Arnhem van de gemelde Peilshoogte van tusschen de vyftien en zestien voeten aen de pael aldaer ryst, tot een groter hoogte, als dan de rysing der Rivier te Arnhem merkelyk minder is dan op de Lek, aen de Vaert, en nog minder dan te Jaersveld.

UT-RECHT.

Resultaat van een Besogne over de Opkropping van de Lek.

Dat die groter rysing van het Water, welke by een hooge Rivier op de Lek, aen de Vaert en verder nederwaerts, bespeurd wordt, toe te schryven is, eerstelyk in het algemeen aen het naderen van de Lekdyken by malkanderen nederwaerts, en ten anderen daer aen, dat in het vlak van de Rivier de Lek, daer de gemelde nadering van de Dyken plaets heeft, niet alleen nog eenige belemmeringen, maer ook zommige byzondere naeuwten gevonden worden, welken de voorsz. groter rysing, uit de eerstgemelde oorzaek ontstaende, helpen vermeerderen; waer by de twee eerste ondergesz. van gedachten zyn, dat als een oorzaek, die in de tweede plaetse in aenmerking komt, nog te voegen is de verhooging van de bedding der Riviere en van de Uitterwaerden.

De gezamenlyke Ondergeschrevenen vermeinen, dat, tot vermindering van de gemelde groter rysing van het Water op de Lek, nuttig en dienstig zoude zyn, niet alleen de voorsz. belemmeringen op te ruimen, maer ook, door het leggen der geproponeerde Inlaegdyken, by Tienhoven, by Willige Langerak, en tegen over Schoonhoven, als mede door een behoorlyke opruiming en verlaging van den Uitterwaerd by Willige Langerak, de particuliere naeuwten, welke op die plaetsen gevonden worden, weg te nemen.

De twee eerste Ondergesz. zyn wel niet van gedachten, dat daer uit al dat voordeel zal volgen, dat de twee laetste Ondergesz. daer van meenen te moeten verwagt worden; doch oordeelen echter, dat het wenschelyk ware, dat het zelve, hoe spoediger hoe beter, konde werkstellig gemaekt worden.

En zyn de gezamenlyke Ondergesz. van begrip, dat, wegens het belang der zake, hoe eer hoe beter, behoorde onderzocht te worden, op welke wyze de voorsz. opruimingen best behoren te worden gedaen, en in hoe verre het leggen der gemelde Inlaegdyken, ten opzichte van den toestand der gronden, daer zy op gelegd zouden moeten worden, en ten aenzien van den daer toe vereischten voorraed van specie, executabel zy.

Ook

Ook zyn de gezamenlyke Ondergesz. van gedachten, dat by de zoo evengemelde Opruimingen, en het verwyden van de voorsz. naeuwten, teffens behoorde gevoegd te worden het verhoogen en verzwaren van de Noorder-Lekdyken bovendams, van Amerongen af tot aen den Yſſeldam toe; als mede dat het zeer te wenſchen ware, dat de Gelderſche Yſſel in een beteren ſtaet konde gebragt worden, dan dezelve nu is, zoo by een hooge als by een middelbare Riviere; en dat 'er eenig expedient konde gevonden worden, om de bywegen uit de Bovenwael naer den Nederrhyn, van beneden den bovenmond van den Ouden Rhyn, tot aen den mond van het Pannerdenſche Kanael, te ſluiten, en eindelyk, dat de zorge voor het bewaren van den Spykſchen Dyk met alle attentie behoord gecontinueerd te worden.

UTRECHT. *Reſultaet van een Beſogne over de Opkropping van de Lek.*

Actum Woerden den 26 Maert 1764.

Melchior Bolſtra.	D. Klinkenberg.
A. C. Veltgen.	H. Brouwer.

Vervolgens is, op den 9 van de jongſte Grasmaend, het onderzoek gedaen, waer van in het bovenſtaende Reſultaet gewag wordt gemaekt; op welke wyze, namelyk, die Opruimingen beſt gedaen zouden kunnen worden, en in hoe verre het leggen der Inlaegdyken; ten opzichte van den toeſtand der gronden, daer zy op gelegd zouden moeten worden, en ten aenzien van den daer toe vereiſchten voorraed van ſpecie; uitvoerlyk zy; met dien uitſlag als af te nemen is uit het volgende

RESULTAET *van een Beſogne, den 9 April 1764, en volgende dagen, binnen de Stad Schoonhoven gehouden, tuſſchen de Landmeters* M. Bolſtra *en* D. Klinkenberg *ter eener, en den Major Ingenieur* Veltgen, *benevens den Secretaris* Brouwer *ter andere zyde, over de wyze op welke de opruimingen der Belemme-*

UTRECHT.

ringen op de Rivier de Lek *best behoren te worden gedaen; en in hoe verre het leggen der geproponeerde Inlaegdyken, tegens over Schoonhoven, achter Tienhoven, en in Willige Langerak, ten opzichte van den toestand der gronden aldaer, en ten aenzien van den nodigen voorraed van Specie executabel zyn.*

Resultat van een Besogne, over het opruimen der Belemmeringen op de Lek.

1. Zoude, naer de gedachten van de gezamenlyke Ondergeschrievenen, de Kade, die een weinig beneden de Vaert zich uitstrekt van den Noorder-Lekdyk tot aen de erf van den vervallen Steenoven, *het Oude Werk* genaemd, zoo dezelve boven het peil van den Viaenschen Veerweg verheven is, tot op dat peil dienen verlaegd te worden.

Hier by meenen de twee eerste Ondergesz., dat gevoegd behoord te worden een gelyke verlaging van die erf zelve; doch de twee laetste Ondergesz. oordeelen zulks onnodig te zyn, alzoo, naer hunne gedachten, die erf geen wezenlyke belemmering kan toebrengen, wanneer de gemelde Kade op de voorsz. peils hoogte is, of gebragt wordt.

2. Ten aenzien van de Kaden of opgeworpen wallen, heggen en betuiningen, dwars strooms liggende op den Uitterwaerd onder Achthoven, tusschen Kersbergen en de Viaensche Voormolens, zyn de gezamenlyke Ondergesz. van Advis, dat die Kaden, of opgeworpen wallen, tot op de hoogte van het klokkeslag van Jaersvelt behoren te worden verlaegd, die heggen geamoveerd, en die betuiningen jaerlyks opgenomen, van den 1 December tot half April toe.

3. Dezelven meenen ook, dat de veerkrip onder Jaersveld dient te worden ingekort, ter lengte van zeven Roeden aen de bovenzyde, en van vyf Roeden aen de beneden zyde.

4. Als mede, dat de buiten Bovenmolen, onder Jaersveld, binnensdyks behoort te worden verplaetst, en deszelfs Kaden geslegt tot gelyk met het Maeiveld.

De twee eerste Ondergesz. meenen, dat ook de Sluisvliet aldaer naer den afloop der Riviere dient verlegd, een nieuwe Veerweg langs de benedenzyde

van

van die vliet gemaekt, en de oude Veerweg ingekort en verlaegd te worden; het geen de twee laetste Ondergesz. oordeelen geen nadeel te zullen doen, mits dat die nieuwe Veerweg niet hooger gemaekt worde, dan de tegenwoordige nu is.

UTRECHT.

Resultat van een Besogne, over het opruimen der Belemmeringen op de Lek.

5. Verders, zyn de twee eerste Ondergesz. van gedachten, dat de Steenplaets van van Ommeren tot aen de Erf van het bouwhuis aldaer, behoort verlaegd te worden, aen de Rivierkant, tot op twee voeten onder, en naer de Dykzyde tot op twee voeten boven het Klokkeslag van Jaersveld; en dat de Specie, daer van komende, in de laegte naer den Dyk, beneden het voorsz. Bouwhuis gelegen, dient te worden vervoerd; ten einde dus by hooge Rivieren het water te meer in het ordinaire Rivier bed te houden.

De twee laetste Ondergesz. meenen, aen den eenen kant, dat hier door het Water, wanneer de Rivier beneden het Klokkeslag van Jaersveld is, zonder noodzaeklykheid, buiten zyn tegenwoordigen Oever zoude gelokt worden; en konnen, aen den anderen kant, het houden van het hooge Water binnen het ordinaire Rivierbed niet overeenbrengen met het oogmerk der opruimingen: weshalven zy van Advis zyn, dat de heuvel, daer het voorsz. bouwhuis op staet, en de dwarsdyk, waer mede die heuvel aen den hoogen Dyk gehegt is, dienen te worden verlaegd tot op de hoogte van het klokkeslag van Jaersveld, ten einde dus aen het hooge water een vryen overtogt te bezorgen over den ondergelegen ruimen Uitterwaerd, en dat, zoo dit behoorlyk ter uitvoer gebragt wordt, als dan de erf van den verlaten Steenoven zonder merkelyk nadeel zoude konnen blyven liggen; zynde het echter niet afteraden, die erf mede te verlagen tot op de hoogte van het voorsz. Klokkeslag, indien het zelve met matige kosten kan geschieden.

6. De gezamenlyke Ondergesz. zyn van gedachten, dat de Kaden, hoogten, en dwarswallen op den Uitterwaerd, beneden den Slaepwerf, onder Willige Langerak, tot op de hoogte van het Klokkeslag van Jaersveld behoren te worden verlaegd.

UT-RECHT.

Resultaat van een Besogne, over het opruimen der Belemmeringen op de Lek.

7. Als mede, dat de hoogte en dwarswallen op de Uitterwaerden by, en beneden het Veer over Schoonhoven, tot gelyk met het Maeiveld behooren te worden geslegt, het resterend houtgewas aldaer tot op 1½ of 2 Roeden van den Dyk weg gehakt, en een uitstekend huisje met twee of drie annexe houte lootsen even beneden het voorsz. Veer staende geamoveerd.

8. Eindelyk, dat de boven dwarskade van de Nessepolder op den afstand van tien roeden van den Dyk, tot aen de Kade, welke op dien Polder met de Rivier parallel loopt, dient verlaegd te worden, tot gelyk met den bovenkant van den bovendorpel van het sluisje of duiker, gelegen in de Wetering, welke dien Polder van den boven gelegen Uitterwaerd afscheidt, en dat insgelyks de beneden dwarskade van dien Polder, op den afstand van vyf roeden van den Dyk tot aen den heuvel van de Korenmolen, en van dien heuvel opwaerts tot aen de bomen, van de gemelde parallelkade, verlaegd behoort te worden tot op het voorsz. peil, gerekend volgens den afloop der Riviere.

Wat aenbelangt in hoe verre het leggen der geproponeerde Inlaegdyken, tegens over Schoonhoven, achter Tienhoven en in Willige Langerak, ten opzichte van den toestand der gronden aldaer, en ten aenzien vau den noodigen voorraed van Specie executabel zy; dien aengaende refereren zich de gezamenlyke Ondergesz. tot het Rapport en Advis, hier over door de Dykbasen Pieter Bouman en Barent Goudriaen Jansz. en de Dykmeesters Gysbert van der Ven en Jan Kuyck, op den 22 dezer, schriftelyk gedaen en gegeven.

De gezamenlyke Ondergesz. zyn ook van gedachten, dat, zoo het leggen van die Inlaegdyken geresolveerd wordt, dezelve met het meeste nut voor de ontlasting van het hooge water zouden behoren te beginnen en uit te komen, omtrent op die plaetsen, welken in de Memorie der Boringen van de gemelde Dykbasen en Dykmeesters vermeld zyn, en een strekking behoren te hebben, omtrent overeenkomende met de Raeien, waer langs de

voorsz.

voorsz. Boringen gedaen zyn, onverminderd nogtans zoodanige geringe verschikkingen hierin, als by de uitvoering mogten bevonden worden nuttig en dienstig te zyn.

UITRECHT.

Resultaat van een Besogne, over het opruimen der Belemmeringen op de Lek.

Ten aenzien van de hoogte, waer op de af te snyden Dyken (na dat de Project Inlagen in behoorlyken staet zullen gebragt zyn) zouden moeten verlaegd worden, daer omtrent zyn de twee eerste Ondergesz. wel van gedachten, dat, hoe meer dezelven verlaegd worden, hoe meer de ontlasting van het hooge Water daer door zal worden bevorderd; doch zouden de præcise bepaling van die hoogte liever uitstellen tot den tyd van de executie, ten einde niet aenspreeklyk te zyn voor de zwarigheden, welke zommige Leden van Holland in zoo eene gemaekte bepaling mogten komen te vinden.

De twee laetste Ondergesz. zyn van gedachten, dat (in het gestelde geval) de afgesneden Dyken by Tienhoven en in Willige Langerak tot op de hoogte van het klokkeslag van Jaersvelt, en die tegen over Schoonhoven tot op de hoogte van drie duimen beneden het klokkeslag aen de pael van den Krimpenerwaerd, kort onder die Stad staende, zoude behoren te worden verlaegd.

Eindelyk, considererende de onzekerheid, of, en wanneer die Inlaegdyken zullen geresolveerd worden; en den tyd die 'er verloopen zal, eer dat dezelven, geresolveerd zynde, zullen voltooid worden en effect doen; zoo zyn de gezamenlyke Ondergesz. van gedachten, dat de hier bovengemelde opruimingen niet behoren daer na uitgesteld, maer, in tegendeel, zoo ras mogelyk, werkstellig gemaekt te worden.

Actum Schoonhoven, den 24 *April* 1764.

M. Bolstra. *D. Klinkenberg.*
A. C. Veltgen. *H. Brouwer.*

Nota. Na dat de Boringen en examinatie der gronden was verricht, en de bovengem. Dykbasen en Dykmeesters hun schriftelyk Rapport en Advis hadden overgeleverd, is het den Ondergesz. bedenkelyk voor-

UT-RECHT. voorgekomen, of, tot meerder regulariteit van de tusschen wydten van de Dyken, de geprojecteerde Raeien achter Tienhoven, en in Gelkenes, niet wat meerder buitenwaerts genomen zouden konnen worden, en de Raei by Tienhoven, getrokken van pael 292, tot op pael 286; en onder Gelkenes van pael 248, tot 20 roeden beneden pael 239.

D. Klinkenberg.

Het schriftelyk Rapport en Advis van de Dykbasen *P. Bouman* en *B. Goudriaen Jansz.* en de Dykmeesters *G. van der Ven* en *J. Kuik*, waervan in dit Resultat gewaegd wordt, was als volgt.

RAPPORT *en* ADVIS *van* Pieter Bouman, Barent Goudriaen Jansz., Gysbert van der Ven *en* Jan Kuik, *over de Project Inlaegdyken tegenover Schoonhoven, van omtrent 22 Roeden beneden pael 237 tot by pael 249; en agter Tienhoven van omtrent 8 Roeden boven pael 284, tot by pael 292, en eindelyk in Willige Langerak van pael 260, tot by pael 285.*

Rapport over de Project Inlaegdyken, enz.

De Ondergesz. hebben, by boring op de drie gemelde plaetsen, bevonden de gronden en de diepte van de Klei te zyn, zoo als in de volgende Memorie vervat is.

Dezelven zyn eenparig van gedachten, dat, op de drie gemelde plaetsen, namelyk tegen over Schoonhoven, achter Tienhoven, en in Willige Langerak, de voorsz. Inlaegdyken konnen gelegd, en de respective Waerden, door dezelven, tegen overstroomingen aldaer beveiligd worden, onder deze volgende voorwaerden:

1. Dat die Inlaegdyken gemaekt zullen worden, volgens de Profilen, vervat in de volgende tweede Memorie.

2. Dat die Inlaegdyken, in het eerste jaer, alleen gebragt zullen worden tot omtrent de hoogte van zes voeten (of zoo veel meer of minder, als by de uit-

uitvoering zal bevonden worden te behoren) beneden de geprojecteerde hoogte van dezelven, welke genomen is twee voeten boven het peil van de tegenwoordige Dyken, behalven nog de tonnerondte. UIT-RECHT.

Rapport over de Project Inlaegdyken, enz.

3. Dat die Inlaegdyken, op de zoo evengemelde hoogte gebragt zynde, een winter stil liggen, en eerst den volgenden zomer hunne volkomene hoogte bekomen zullen, en daer na wederom een winter zullen stil liggen.

4. Dat, zoo bevonden wordt, dat dezelven, in dezen laetst gemelden winter, geen kwaedaertige, of naer den aert van zulke werken ongewone zakkingen ondergaen hebben, als dan de oude Dyken verlaegd, en tot verbetering van deze Inlaegdyken gebruikt, of geslegt zullen konnen worden.

5. Doch, zoo bevonden wordt, dat dezelven, in den laetstgemelden winter, eenige kwaedaertige, of, naer den aert van zulke werken, ongewoone zakkingen ondergaen hebben, dat als dan die zakkingen behoorlyk dienen bezorgt te worden, en het verlagen en slegten der tegenwoordige Dyken wederom een winter behoort te worden uitgesteld, en op die wyze voortgegaen, tot dat de meergemelde Inlaegdyken een winter gelegen zullen hebben, zonder dat, geduurende denzelven, eenige kwaedaertige zakkingen daer in zullen bespeurd zyn.

6. En dat, na het voltooien van die Inlaegdyken, voor dezelven op die plaetsen, daer de buitenbermen aen het dagelyksche Water bloot gesteld zyn, behoorlyke rysbermen zullen gelegd worden.

Eindelyk zyn de gezamenlyke Ondergesz. van gedachten, dat de nodige voorraed van specie tot het leggen van de voorsz. Inlaegdyken te vinden is op die plaetsen, welke in de volgende tweede Memorie aengewezen zyn.

Aldus naer beste kennisse en wetenschap ter goeder trouwe geadviseerd.

Schoonhoven den 22 April 1764.

Pieter Bouman. *Barent Goudriaen Jansz.*
Gysbert van der Ven. *J. Kuyk.*

De

UT-RECHT.

De Memorie van de Boringen der gronden, door de zelfde Dykmeesters en Dykbasen gedaen, waer van almede in het bovenstaende Resultaet melding gedaen wordt, luidt aldus.

MEMORIE *van de Boringe der Gronden tegen over* Schoonhoven, *achter* Tienhoven, *en in* Willige Langerak, *gedaen den* 11 *April* 1764, *en volgende dagen, door* Pieter Bouman, Barent Goudriaen Jansz, Gysbert van der Ven *en* Jan Kuyk, *tot onderzoek, in hoe verre het leggen der geproponeerde Inlaegdyken aldaer, ten opzichte van den toestand der Gronden, en ten aenzien van den daertoe vereischten voorraed van Specie, executabel zy.*

Tegen over Schoonhoven onder Gelkenes.

Memorie van de Boringe der Gronden tegen over Schoonhoven, enz.

De Raei van den geprojecteerden Inlaegdyk alhier begint omtrent 22 Roeden beneden pael 237, of omtrent 27 Roeden boven den benedensten afweg, naer het Huis van Liesveld, en sluit weder aen den Ouden Dyk, boven het Veer van Schoonhoven, by pael 249, hebbende een lengte van omtrent 550 Roeden.

1. In deze Raei, omtrent 100 Roeden van de beneden aensluiting, geboord en bevonden 5 voet klei, en dan 8 voet klei met zand vermengd, in 't geheel 13 voet diep geboord.

Nog in de Raei, omtrent 25 Roeden Westlyker in den Elst, met het korte boor, de diepte van de klei onderzogt, en bevonden 4 voet klei en dan zandige klei.

Nog wat Westlyker, in de Raei achter de Zaegmolen, *ut Supra.*

2. In de Raei omtrent achter, of wat beneden pael 240, op 100 Roeden binnen de tre van den tegenwoordigen Dyk, gevonden 2½ voet klei, dan 9 voet slegte derry, dan 2 voet slappe klei met derry, dan 2 voet steviger klei met wat zand gemengd, ver-

vol-

volgens 4 voeten en meerder zand; in 't geheel diep geboort 19½ voet. UTRECHT.

3. In de Raei, omtrent achter pael 241; op een hooge Kennipakker, eerst 4 voet klei, dan 10 voet gemene derry, dan 3 voet kleiachtige derry, dan nog 8½ voet gemene derry; diep geboord 23½ voet. *Memorie van de Boringe der Gronden tegen over Schoonhoven, enz.*

Nog in de Raei met het korte boor de diepte van de klei onderzogt en bevonden, ter zyde van de voorgaende boring, een akker westlyker, 4 voet klei, en dan derry.

Twee Akkers westlyker, 3 voet klei, en dan derry.

Drie Akkers westlyker, 2½ voet klei, en dan derry.

Een Akker oostlyker, 2 voet klei, en dan derry.

4. In de Raei, omtrent achter, maer wat lager dan pael 243, op 100 Roeden binnen den Dyk, bevonden 2½ voet klei, dan 10½ voet gemene derry, dan 2 voet derry met klei, dan 2 voet slappe blaeuwe klei, dan 4 voet stevige derry, dan 2½ voet derry met klei; diep geboord 23½ voet.

5. In de Raei omtrent achter pael 246, of omtrent 26 of 27 Roeden bewesten het Veer van Schoonhoven, op 70 Roeden binnen den tegenwoordigen Dyk, bevonden 2 voet klei, dan 10 voet derry, dan 1 voet derry met klei, dan 2 voet slappe klei, dan 5 voet derry, nog 2 voet derry met klei; diep geboord 22 voeten.

Nog in de Raei 10 of 12 Roeden westlyker, de diepte van de klei, met het korte boor onderzogt, en bevonden 1¾ voet klei en dan derry.

6. In de Raei omtrent in het midden tusschen de boring N. 5. en de bovenste aensluiting, bevonden 2½ voet klei, dan 8 voet derry, dan 2 voet slappe klei, vervolgens zand, diep geboord omtrent 13 voeten.

UT-RECHT.

Memorie van de Beringe der Gronden tegen over Schoonhoven, enz.

Nog in de Raei, omtrent 20 Roeden westlyker, de diepte van de klei, met het korte boor onderzogt, en bevonden 1½ voet klei en dan derry.

Nog omtrent 20 Roeden westlyker 1½ voet klei en dan derry.

Op de meeste plaetsen was de derry slap, het geen oorzaek is geweest, dat, wegens het toezakken en vernaeuwen der geboorde gaten, op die plaetsen niet dieper geboord is.

Beringen, gedaen tusschen den tegenwoordigen en den geprojecteerden Dyk, tot onderzoek van de diepte van de klei.

Achter de Zaegmolen by Liesveld, omtrent 30 Roeden van den Dyk, gevonden 3 voet klei en dan zand.

Beneden pael 240, in het Rietveld, tusschen de Kwelkade en den Dyk, gevonden 4 voet klei, met een schel zand.

Op dezelve distantie, nader by de Kwelkade, en verder van den Dyk, gevonden als boven.

Even boven pael 241, op 25 Roeden van den Dyk, 1¾ voet klei, dan derry.

10 Roeden beneden pael 242, op 40 Roeden binnen den Dyk, 2 voet klei, dan derry.

Achter pael 243, op 30 Roeden van den Dyk, 3 voet klei, dan derry.

Nog 30 Roeden verder binnen den Dyk, 2½ voet klei, dan derry.

Achter pael 244, op 40 Roeden van den Dyk, 2 voet klei, dan derry.

Nog 30 Roeden verder binnen den Dyk, 2 voet klei, dan derry.

Een weinig boven pael 245, op 40 Roeden van den Dyk, 2 voet klei, en dan derry.

Nog 30 Roeden verder binnen den Dyk, 1½ voet klei, en dan derry.

Omtrent 40 Roeden beneden het Veer, op 35 Roeden van de Raei, of byna midden tusschen de Raei,

en den tegenwoordigen Dyk, 2 voet klei, en dan derry.

Nog wat oostelyker omtrent 40 Roeden van den Dyk, 1¼ voet klei, en dan derry.

Omtrent achter het Veerhuis, midden tusschen de Raei, en den tegenwoordigen Dyk, 2 voet klei, en dan derry.

UTRECHT. *Memorie van de Boringe der Gronden tegen over Schoonhoven, enz.*

Onder Tienhoven.

De Raei van den Project Inlaegdyk alhier begint omtrent 8 Roeden boven pael 284, en strekt zich in een rechte lyn uit tot by pael 292, ter lengte van omtrent 310 Roeden.

1. In deze Raei omtrent .... Roeden van 't beneden einde op het Land van Ary Heykoop, 22 Roeden boven pael 285 geboord, en bevonden 8 voet klei, en dan verder zandige specie.

2. In de Raei, wat boven pael 286, in 't Land van de Wed. Groen, gevonden 3½ voet klei, dan 9 voet derry, dan 5½ voet slappe klei, en dan zand.

3. In de Raei omtrent 40 Roeden oostwaerts, op het Land van Ary Maet, bevonden 11 voet klei en meer.

4. In de Raei ten einde de Kapelsteeg, 111 Roeden binnen den Dyk, bevonden 2½ voet klei, dan 2½ voet klei met zand gemengd, dan 2½ voet zand, diep geboord 7½ voet en konde niet dieper.

De volgende Boringen met het korte boor.

5. In de Raei 35 of 40 Roeden oostwaerds, in een Weikamp achter het huis Herlaar, gevonden 3 voet klei, dan 2 voet zandige klei, en verders zand.

6. Nog omtrent 20 Roeden oostwaerts, in de Soodeslagen, 2½ voet klei en dan zand.

7. Nog omtrent 20 Roeden oostwaerds, in de Soodeslagen; *ut supra*.

UT-RECHT.

Memorie van de Boringe der Gronden tegen over Schoonhoven, enz.

Boringe, gedaen tusschen den tegenwoordigen en den Project Inlaegdyk, tot onderzoek van de diepte van de klei.

Op het Land van de Wed. Groen by den Kweldam 3½ voet klei, en dan zand.

Tusschen den Raei en den Kweldam, 4½ voet klei, en dan derry.

Wat oostlyker vier of vyf Roeden van den Kweldam, 3½ voet klei; en dan zand.

Nog wat oostlyker tusschen de Raei en den Kweldam, 4 voet klei, en dan zand.

Op het Weiland achter het huis van Jan van der Ven, 3½ voet klei, en dan zand.

Op het zelve Land meer zuidwaerds, 8½ en meerder voeten klei.

Achter de Kerk van Tienhoven, 6 voeten klei, dan zand.

Op het zelve Land, wat verder van den Dyk, 1 voet klei, dan zand.

Nevens de Kapelsteeg aen de Oostzyde in de Griend omtrent den Dyk 4 voet klei, en dan zand.

Verder binnen den Dyk. 3½ voet klei }
Nog verder. . . . 2 voet klei } en dan zand.
Nog verder by den Kweld. 3 voet klei }

In Willige Langerak.

De Raei van den Project-Inlaegdyk alhier begint by pael 260, en strekt zich in een rechte lyn uit tot by pael 285, ter lengte van omtrent 260 Roeden.

1. In deze Raei omtrent 56 Roeden van het boven einde geboord, en bevonden 2 voet klei, dan 7 voet derry, dan 4 voet klei, en dan zand.

2. In de Raei omtrent 65 Roeden lager, 4 voet klei, dan 4 voet derry, dan 5 voet klei, en dan zand.

3. In de Raei nog 53 Roeden lager, gevonden 2 voet klei, dan 11½ voet derry, dan 2½ voet klei, en dan klapzand.

Bo-

Boringen, gedaen tusschen den tegenwoordigen en den Project Inlaegdyk, ter halver afstand omtrent van boven naer beneden, op elf onderscheiden plaetsen, na genoeg even wyd van malkanderen, tot onderzoek van de diepte van de klei. UTRECHT. *Memorie van de Boringe der Gronden tegen over Schoonboven, enz.*

1	2½ voet klei	gevonden, en dan derry.
2	3 voet klei	en dan derry.
3	2½ voet klei	
4	2½ voet klei	
5	2½ voet klei	
6	2½ voet klei	
7	ruim 3 voet klei	
8	2½ voet klei	
9	3 voet klei	
10	3 voet klei	
11	5 voet klei	

Aldus geinspecteerd, en bevonden ten tyde als voorsz. is

Actum te Schoonboven den 22 April 1764.

Pieter Bouman. *Barent Goudriaen Jansz.*
Gysbert van der Ven. *J. Kuik.*

Alle deze Stukken, benevens de Profilen van de nieuw ontworpen Inlaegdyken, zoo onder Gelkenes, als onder Tienhoven en Willige Langerak, zonden de Heeren Staten van deze Provincie aen die van Holland en West-Vriesland, verzellende dezelven met eenen Brief, die gedagteekend was den 2 van de nu afgeloopen Bloeimaend, en dus luidde:

Missive van de Heeren Staten 's Lands van Utrecht aan de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland, in dato den 2 May 1764.

UT-RECHT.

EDELE GROOT MOGENDE HEEREN, BYZONDERE GOEDE VRIENDEN, NAGEBUREN EN BONDGENOTEN.

De Staten van deze Provincie zenden de bovenstaende Stukken aen die van Holland, enz.

De Heeren Gecommitteerden tot de zaken van het Pannerdensche Kanael en de Spyksche Dyken, en de Heeren Gecommitteerde Raden van U Ed. Groot Mog., by Missive van den 12 Maert, laetstleden, aen de Heeren, onze Gecommitteerden tot het beneficiëren van den Nederrhyn en Yssel te kennen gegeven hebbende, dat *de kundige Lieden by dezelven geëmplooiëerd wordende in geheel andere gedachten waren ten opzichte van de opkropping van het water by en beneden Schoonhoven*, dan wy, by onze Missive van den 1 dier Maend, aen U Ed. Groot Mog. getoond hadden geinformeerd te zyn, en vervolgens den voorslag hebbende gedaen, waervan U Ed. Groot Mog. in derzelver rescriptie op onze voorsz. Missive melding maken, namelyk, *om door wederzydsche kundige Lieden de Rivier de Lek by en boven Schoonhoven, als ook by Willige Langerak, Jaersveld, aen de Vaert en te Ammerstol, Bergstoep en Lekkerkerk te doen waterpassen*, met verzoek, dat de Heeren onze Gecommitteerden, dien voorslag goedkeurende, derzelver kundige Lieden den 19 Maert te Schoonhoven gelieffden te laten zyn, om des anderendaegs dat werk met de Landmeeters Bolstra en Klinkenberg te beginnen, hebben de Heeren onze Gecommitteerden, by hunne rescriptie van den 15 dier Maend, daer op geantwoord, dat hunne kundige Lieden tegens den voorgeslagen tyd te Schoonhoven zouden zyn, om met die van de Heeren Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden in conferentie te treden over de bewuste opkropping op de Rivier de Lek, *ten einde dat poinct onderling optehelderen door de reeds gedane waernemingen en het doen van alle zulke Observatien*, als pro re nata *bevonden mogten worden daer toe verder nodig te zyn*, in vertrouwen, dat de Heeren Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden *aen derzelver kundige Lieden wel een diergelyken Last zouden gelieven te geven, zonder*

hunne

kunne Commissie te bepalen tot de geproponeerde Water-passingen. UTRECHT.

Die Conferentie vervolgens gehouden, en behalven het point van de voorsz. Opkropping, nog verscheide andere voorname pointen, betrekkelyk tot de zaken der Rivieren, teffens daer in verhandeld zynde, is de uitslag daer van geweest, zoo als U Ed. Groot Mog. uit het nevensgevoegde Resultaet van die Besogne zullen konnen vernemen. *De Staten van deze Provincie zenden de bovenstaende Stukken aen die van Holland, enz.*

En daer by verstaen zynde, dat nog behoorde onderzogt te worden, op welke wyze de opruimingen op de Rivier de Lek best zouden behoren gedaen te worden, en in hoe verre het leggen der Inlaegdyken tegen over Schoonhoven, in Willige Langerak en achter Tienhoven, ten opzichte van den toestand der gronden, daer zy op gelegd zouden moeten worden, en ten aenzien van den daer toe vereischten voorraed van Specie, executabel zy, is ook kort daer na dit onderzoek, door dezelfde wederzydsche kundige Lieden, met adsistentie van twee Hollandsche Dykbazen en twee Stichtsche Dykmeesters, gedaen, met dien uitslag, als uit het nevensgaende Resultaet van deze Besogne af te nemen is

Zoo gereed, Edele Groot Mogende Heeren, als wy zouden geweest zyn om van ons verzoek, ten opzichte der voorsz. Opruimingen en Inlaegdyken af te zien, indien ons aengewezen was, dat de gemelde opkropping op de Rivier de Lek niet subsisteert, of door die middelen niet weg te nemen, immers notabel te verminderen is; zoo zeer vinden wy ons thans verpligt met allen ernst op dat gedaen verzoek te blyven insteren, nu wy in onze begrippen, nopens dat een en ander door het aveu zelve van de kundige Lieden, by de Heeren Uwer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden gebruikt wordende, nader bevestigd zyn, en overtuigd, dat het leggen der voorsz. Inlaegdyken zeer wel doenlyk is.

Wy moeten te meer op het gebruik van die middelen insteren vermits daer door de hooge Lek zelve zal ontlast, en niet alleen den Landen ten Noorden, maer ook teffens die, ten Zuiden van die Rivier ge-

Ut-
Recht.

legen, eene aenmerkelyke vermindering van gevaer zal toegebragt worden.

De Staten van deze Provincie zenden de bovenstaende Stukken aen die van Holland, enz.

En wy vertrouwen, dat U Ed. Groot Mog. met ons overwegende, aen welke gegronde verwytingen van het tegenwoordige geslachte, en van een ongelukkige nakomelingschap men zich bloot stellen zoude, indien men de zware onheilen en verwoestingen, die jaerlyks te wagten zyn, niet trachtte door het gebruik der natuurlyke middelen, die voor handen zyn, naer vermogen en ten spoedigsten af te wenden; eindelyk tot het doen der voorsz. opruimingen en het leggen der gemelde Inlaegdyken wel zullen gelieven te verstaen, en aen de Heeren derzelver Gecommitteerden tot de te houdene Conferentien zoodanigen last en authorisatie dien aengaende te geven, dat die gewigtige zake aldaer ten spoedigsten gereguleerd, en, zoo ras mogelyk, ter uitvoer gebragt mag worden, onverminderd het gebruik der overige middelen tot verder redres van de Rivieren en tot meerder beveiliging van onze wederzydsche Provincien, by onze vorige Missiven aengewezen.

Hier mede &c.

Den 28 van de nu afgeloopene Bloeimaend heeft de Vroedschap van deze Stad een aanmerkelyk Besluit genomen, ter handhavinge van het Recht, welk het Gerecht van deze Stad beweert te hebben om, in zaken, 's Gemeenen Lands middelen betreffende, by Arrest te vonnissen. De Heer *Gysbert Egeling*, Burger en Koopman in Wynen alhier, een aenkoop van Wynen in Vrankryk gedaen hebbende, hadt vyf en twintig Vat Rooden Wyn, op derzelver aenkomst, met een Schip uit Bourdeaux voor Amsteldam, van daer doen overbrengen naer deze Stad, door Hermanus Belderman, Burger en Veerschipper van hier op Purmerend. Dat Vaertuig alhier aengekomen

zyn-

zynde, dacht de Heer Hoofd-Officier, Jonkheer *Jan Floris* Graef van Nassauw la Leck, gerechtigd te zyn, de gemelde lading aen te houden; uit hoofde, dat by het XI Artikel van de Ordonnantie der Heeren Staten van deze Provincie, aengaende den Impost op de Wynen en Wynedik, op den 31 van Wintermaend des jaers 1749 vastgesteld, verboden zoude zyn „ dat niemand, 't zy Koopman, „ Tapper of Particulier, eenige Wynen van „ buiten zoude mogen inbrengen, dan met de „ ordinaris Veerschippers en Voerluiden, en „ dus niet met particuliere schuiten, wagens, „ of andere personen, zelfs niet met eigen „ schuiten of rytuigen, op de verbeurte van „ dezelve Wynen, en een boete van een hon„ derd Guldens ". De Heer Egeling, oordeelende, dat dit Artikel op zyn geval niet toepasselyk was, hadt den Heere Hoofd-Officier deswegens zoeken te overtuigen; doch vruchteloos; waerop de zaek voor den Gerechte dezer Stad in rechten behandeld is, met dat gevolg, dat de Heer Egeling, als schuldig aen Overtredinge van het gemelde Artikel, is veroordeeld, by het volgende Vonnis, den 1 van de vorige Bloeimaend uitgesprooken.

UTRECHT.

Gezien by den Gerechte der Stad Utrecht het Proces aldaer gefurneerd, ongedecideerd hangende tusschen Jonkhr. Jan Floris Grave van Nassauw La Lecq, &c. Hoofd-Officier dezer Stad R. O. Orig. Requirant en Gerequireerden van Contra Verzoek ter eenre, en Gysbert Egeling, Borger en Koopman in Wynen binnen deze Stad, Orig. Gerequireerden en Requirant van Contra Verzoek ter ande-

Vonnisse tegens G. Egeling, wegens het inbrengen van Wyn, enz.

UTRECHT.

Vonnisse tegens G. Egeling, wegens het inbrengen van Wyn, enz.

dere zyde; 't Voorsz. Gerecht, op alles gelet, doende Recht ten principael, en wel eerst nopens des Heer Requirants verzoek, condemneert den alhier Orig. Gerequireerden, wegens transgressie van het XI. Art. van de Ordonnantie op den Impost van de Wynen van de Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provincie, in dato 31 Decemb. 1749, in een Boete van één honderd Guldens. Verklarende de Wynen des questie, by Requeste van den Heere Orig. Requirant vermeld, als met geen Ordinaris Beurtschipper ingebragt, verbeurd, en wel ter waerde van drie duizend Guldens; tot welk montant dezelven door den Orig. Gerequireerden zyn geschat. Zoo als het voorsz. Gerecht ook verbeurd verklaert de Steen-Ligter, waer mede gezegde Wynen alhier zyn ingebragt;

En, nopens het Contra Verzoek tot schade en interesse, verklaert den Requirant in dezen en Orig. Gerequireerden in het zelve te wezen niet ontvankelyk nochte gefundeerd, den Heer Orig. Requirant en alhier Gerequireerden daer van absolverende by dezen, en condemneert den Orig. Gerequireerden en Requirant van Contra Verzoek in de kosten, zoo over het Verzoek als Contra Verzoek gevallen, tot taxatie van dezen Gerechte.

Aldus gepronuntieerd den 1. May 1764.

Met dit gewysde vondt de Heer Egeling zich ten hoogsten bezwaerd; waerom hy te rade werdt zich aen de Heeren Staten, als den hoogsten Rechter in deze Provincie, te vervoegen, met onderdanig verzoek, om te mogen ontvangen worden in Revisie. Dit, meende hy, was hem geoorloofd, schoon hy niet onkundig was, dat by de Heeren van den Gerechte dezer Stad al van ouds beweerd is, in zaken, des Gemeenen Lands Middelen betreffende, te wyzen by arrest, en buiten appel; want, hoewel hy zoodanig recht en privilegie,

als

als een Burger van deze Stad, nimmer onderstaen zou in twyfel te trekken; oordeelde hy echter, dat het zelve naer rechten niet wegnemen kon, dat hunner Ed. Achtb. Vonnissen onderhevig blyven aen de Herziening der Heeren Staten; als een recht, by alle Staetkundige Schryvers begrepen, zoo onafscheidelyk van de Souvereiniteit te zyn, dat, in hoe krachtige en bondige termen de Rechtsdwang ook aen andere Collegien door de hooge Overigheid toegestaen moge wezen, het zelve echter altoos verstaen wordt geschied te zyn, behoudens het recht om in het uiterste ressort te oordelen, waervan de Souverein, Souverein blyvende, zich niet berooven kan. Waerom hem dan ook behoorde te worden vrygelaten, zyn bezwaer te mogen brengen in den schoot van hunne Ed. Mog., als den Oppersten Rechter over hunne Onderdanen. Zyn Verzoekschrift, om in Revisie by de Heeren Staten ontvangen te worden, ter Vergaderinge gelezen zynde, werdt hetzelve in handen van hunner Ed. Mog. Ordinaris Gedeputeerden gesteld, die, den 23 van dezelfde Bloeimaend, hunne bedenkingen daeromtrent inbragten, behelzende hoofdzakelyk „ dat de verzochte „ Revisie niet kon worden verleend, als heb„ bende hy zich aen Heeren Gedeputeerden „ moeten addresseren, met verzoek om in Ap„ pel te worden ontvangen, gelyk in andere „ gevallen geschied is, en dat derhalve het ver„ zoek, by Requeste gedaen, diende te wor„ den afgeslagen ". De Staten verstonden dan ook, dat in zyn verzoek niet kon worden getreden. Ondertusschen was hy, kort na het

UTRECHT.

UTRECHT. inleveren van zyn Requeſt, onderricht dat het gemelde Privilegie van het Gerechte dezer Stad niet buiten alle tegenſpraek was, en dat daer over by uitſprake van den Souverein, wel eens anders zou kunnen worden geoordeeld: om derhalve nieuwe bedenklykheden voor te komen, deedt hy den Heere Hoofd-Officier, op den 9 van de gemelde Bloeimaend, door eenen Deurwaerder, verklaren ,, dat hy, on- ,, verminderd zyn Verzoek, by Requeſte van ,, den 2 Mey laetſtleden, aen hunne Ed. Mog. ,, gedaen, en alzulks alleen, in cas dienaen- ,, gaende mogte worden verſtaen, dat aen ,, hem, tegens het gewysde van den Ed. ,, Achtb. Gerechte, kwam te competeren het ,, Recht van Appel; het zy aen de Heeren, ,, hunner Ed. Mog. Ordinaris Gedeputeer- ,, den, het zy aen de Heeren Staten zelven, ,, of aen wien zoodanig Recht van Appel ,, anders zoude kunnen verſtaen worden toe ,, te komen; zich, voor nu als dan, en dan ,, als nu, jegens vorengem. gewysde te ſtel- ,, len Appellant, enz. ". Dus het recht van Appel zich voorbehouden hebbende, door dit tydelyk Proteſt, maekte hy gebruik van het zelve, zoo dra als hy verſtondt, dat hy zich van het buitengewoon middel van Herziening niet kon bedienen. Het Verzoekſchrift, ten dien einde door hem op den 24 van die Maend ingeleverd, luidde aldus.

Aen de Edele Mogende Heeren Gedeputeerde Staten 's Lands van Utrecht.

Geeft ootmoediglyk te kennen Gysbert Egeling, Burger en Koopman in Wynen, binnen deze Stad,

Stad, dat, Jonkheer Jan Floris Grave van Nassauw la Lecq, als Hoofd-Officier dezer Stad, *ratione officii*, te rade hebbende gelieven te worden, eerst, op den 23 April 1761, te doen aenhouden vyf en twintig vat Fransche Wyn, den Suppliant competerende, en directelyk gearriveerd en aengebragt van des Lands gemene Stroomen, uit een Bourdeaux Vaerder de Vyf Gebroeders de Trompe, Kapitein Gerrit Jansze Schaper; mitsgaders vervolgens, op den 28 dito daer aen volgenden, zich te addresseren by Requeste aen den Ed. Achtb. Gerechte der Stad Utrecht, en daer by te verzoeken jegens den Suppliant en zekeren Herman Belderman; mits den een voldoende de ander gevryd zy; decretement van eene boete van één honderd guldens, met declaratoir op de verbeurte van de voorsz. Wynen, mitsgaders ook van de Ligter of het Schip, waer mede dezelve Wynen binnen deze Stad ingebragt zyn: ter cause *quasi*, dat de Suppliant, op den 23 der bovengem. Maend April 1761, met de Schuit of Steenligter van Herman Belderman, en dus met eene particuliere Schuit, door denzelven Belderman gevoerd wordende, van Amsteldam, dat is van buiten, zoude hebben ingebragt vyf en twintig vat Fransche Wyn; waer door, in conformité van het elfde Artikel van hunner Ed. Mog. Ordonnantie, aengaende den Impost op de Wynen en Wyn-Edik, gearresteerd 31. Decemb. 1749, zoude zyn geincurreerd eene boete van één honderd guldens: en zich aen de transgressie dier Ordonnantie schuldig zoude hebben gemaekt de Suppliant, immers de voorn. Herman Belderman: Vervolgens over die gedane aenhouding en opgevolgde Actie van den Heer Hoofd-Officier, tusschen zyn Hoog Gebr. en den Suppliant, benevens Hermanus Belderman, voor den Ed. Achtb. Gerechte dezer Stad Different en Proceduren zyn ontstaen. En wel, zoo met relatie tot het gedane verzoek aen de zyde van den Heer Hoofd-Officier R. O., conform deszelfs conclusie by Requeste genomen, als ten aenzien van het contra verzoek, aen de zyde van den Suppliant gedaen, tenderende, ten fine de Heer Hoofd-Officier zoude worden gecondemneerd, aen den Suppliant, aldaer

UTRECHT.

G. Egeling appelleert van dat gewysde aen de Gedeputeerde Staten.

Reqnt;

UT-RECHT.

G. Egeling appelleert van dat gewysde aen de Gedeputeerde Staten.

Reqnt. van contra verzoek, te refunderen, op te leggen en te betalen alle zoodanige kosten, schaden en interesse, als de Suppliant, door de onwettige aenhaling van de vyf en twintig vat ofte één honderd Oxhoofden rooden Wyn, op den 23 April 1761 binnen deze Stad aengebragt, met het Schip van Hermanus Belderman, ordinaris Veerschipper van deze Stad op Purmerend en vice versa, heeft gehad en geleden, tot de dadelyke ontslaging van die Wynen toe; En alzulks de gemelde aenhaling met alle gevolgen en aenkleeven van dien kost en schadeloos af te doen, *ubique cum expensis*. Dat die respective Proceduren, zoo nopens het verzoek als contra verzoek, van dien finalen uitslag voor den Suppliant waren geweest: Dat, (na alvorens by den Ed. Achtb. Gerechte dezer Stad op den 21 July 1761 in der zake van den Heere Hoofd-Officier R. O. Eisscher en den Suppliant Gerequireerden, mitsgaders Herman Belderman, Borger alhier en Veerschipper van Purmerend op deze Stad en vice versa, mede Gerequireerden ter andere zyde, provisionelyk was verstaen, het verzoek van den Heer Requirant, by Requeste van den 28 April 1761 tegens beide de Gerequireerden gedaen als mede des eersten Gerequireerdens mondeling contra verzoek te ontzeggen: alles met compensatie van kosten) de Suppliant, by Sententie definitive en ten principael, gepronuncieert den 1 Mey 1764, door de Heeren van welgem. Gerechte was gecondemneerd, wegens Transgressie van het XI. Art. van de Ordonnantie op de Wynen, in dato den 31 December 1749, in eene boete van één honderd guldens, verklarende de Wynen des questie, by Requeste van den Heer originelen Requirant vermeld, als met geen ordinaris Beurtschipper ingebragt, verbeurd, en wel ter waerde van drie duizend guldens, tot welk montant dezelven, door den orig. Gerequireerden zouden zyn geschat. Verklarende welgem. Gerechte ook voorts verbeurd de Steenligter, waer mede de gezegde Wynen alhier ingebragt zouden zyn. En nopens het contra verzoek tot schade en interesse, was den alhier Suppliant verklaerd daer inne niet te wezen ontvangkelyk, nochte gefundeert,

deert, den Heer orig. Requirant en Gerequireerden van contra verzoek daer van absolverende; met condemnatie van den Suppliant in de kosten, zoo over het verzoek als contra verzoek gevallen. Dat de Suppliant, zich aen de eene zyde met voorsz. gewysde om vele redenen ten uitterste vindende bezwaerd, en aen de andere zyde geinformeerd wordende dat by de Heeren van den Gerechte der Stad Utrecht wierdt gesustineerd, in alle zaken, concerneerende de Transgressien van 's Lands gemeene middelen, te wyzen buiten Provocatie en by Arrest, voor hem geloofd heeft, tot redres van zyn voorsz. bezwaer, geen ander middel van Provocatie over te zyn, dan deszelfs toevlugt te nemen tot de hoogste Judicature van den Souverain. En alzulks, op den 2 Mey laetstleden, hem by Requeste heeft geaddresseerd aen de Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provincie, en daer by verzoek gedaen, om tegens de vorengem. Sententie van den Ed. Achtb. Gerechte der Stad Utrecht, zoo nopens het verzoek als contra verzoek tusschen den Heer Hoofd-Officier dezer Stad en den Suppliant gewezen, ontfangen te mogen worden in Revisie: surcherende inmiddels alle Prosecutie dienaengaende: ook, in cas van Deliberatie, by Provisie. Dan dat, op die Requeste by Hoogstgem. Heeren Staten gerequireerd geworden zynde de considerratien van U Ed. Mog., met surcheance, gedurende de Deliberatien tegens alle Prosecutie van gedachte gewysde, de Suppliant, kort na het presenteeren van gedachte Requeste, is geinformeerd geworden, als of het recht van te wyzen in zaken, concernerende 's Lands gemene Middelen, by Arrest en buiten Appel, zoo als het zelve by den Gerechte der Stad Utrecht zoude worden begrepen hen te competeren, niet was buiten alle contradictie: en daer over, by uitsprake van den Souverein, wel anders zoude kunnen worden geoordeeld en verstaen: waerom de Suppliant dan ook, ter voorkominge van alle verkeerde Cavillatien en Exceptien, die in zoodanige gevallen tegens het entameren van Proceduuren by forme van Appel zouden geformeerd mogen worden, geloofd hadde, ter conservatie van deszelfs goed recht

UTRECHT. *G. Egeling appelleert van dat gewysde aen de Gedeputeerde Staten.*

UTRECHT.

G. Egeling appelleert van dat gewysde aen de Gedeputeerde Staten.

recht ten dien opzichte, voor nu als dan, en dan als nu, binnen den rechtelyken Termyn van tien dagen, zich te moeten constitueren Appellant, het zy aen U Ed. Mog. het zy direct aen Heeren Staten dezer Provincie, ofte aen wien anders zoodanig recht van Judicature by uitsprake van den Souverein zoude worden toegekent: met Protest tegens de Prosecutie van gedachte Sententie, *More Solito*, en daer van aen den Heere Hoofd-Officier behorelyke insinuatie te laten doen. Blykende *ex annexis*. En dewyl nu 't zedert ook aen den Suppliant, na ingekome considératien van U Ed. Mog., door Hoogstgem. Heeren Staten deszelfs Provocatie *per modum Revisionis* van de hand gewezen is, en verklaerd geworden in het verzoek, *in voegen gedaen*, niet te kunnen worden getreden: zoo de Suppliant vertrouwt, op fundament, dat aen den Suppliant, tegens deszelfs bezwaer, openstonde het gewoon remedie van Appel: wienaengaende de Suppliant, in dat geval, ook deszelfs recht door het geinterjecteerd Protest tydelyk heeft geconserveerd gehad; zoo keert de Suppliant, ter prosequering van het zelve, zich by dezen tot U Ed. Mog., ootmoedelyk verzoekende tegens de Sententie van den Ed. Achtb. Gerechte der Stad Utrecht, zoo nopens het Verzoek als Contra Verzoek, in der zake tusschen den Heere Hoofd-Officier dezer Stad R. O. ter eenre en den Suppliant ter andere zyde gewezen, en gepronuncieerd 1 May 1764, hier vorens breder gemeld en dezen annex, ontvangen te worden in Appel. En ten dien fine U Ed. Mog. ordinaris Appoinctement van citatie in cas d'Appel jegens Jonkheer Jan Floris Grave van Nassauw la Lecq &c. Hoofd-Officier dezer Stad R. O. met de clausule van Surcheance. Dit doende &c.

Het schynt, dat hunne Ed. Mog. de Heeren Gedeputeerde Staten van deze Provincie geene zwarigheid gemaekt hebben, om den Heer Egeling in Appel te ontvangen; doch zonder denzelven tevens de verzochte *Surcheance* te verleenen; ten minste, hy heeft

zich

zich verpligt gevonden, by een nader Requeſt, hunne Ed. Mog. in bedenkinge te geven, dat zulks onbeſtaenbaer was met de gronden van het Recht; en, uit dien hoofde, andermael Appoinctement van Surcheance te verzoeken. Dit nader Requeſt werdt, op den 28 van de meergemelde Bloeimaend, in eene buitengewone Vergaderinge van hunne Ed. Mog. ingeleverd; wanneer goedgevonden werdt, de overweging van hetzelve tot de aenſtaende gewone Vergadering, die 's anderendaegs ſtondt gehouden te worden, uit te ſtellen. In dien tuſſchentyd werdt hem het navolgende Extract uit de Reſolutien van de Ed. Achtb. Heeren Burgemeeſteren en Vroedſchap dezer Stad in handen geſteld: UITRECHT.

Maendag den 28. May 1764.

De Vroedſchap, in ervaringe gekomen zynde, dat Gysbert Egeling, Burger en Koopman in Wynen alhier, hadde konnen goedvinden, op den 25 dezer, by Requeſte aen de Heeren hunner Ed. Mog. bem het Ords. Gedepd. te verzoeken citatie in cas d'Appel, tegen de Sententie van den Ed. Achtb. Gerechte dezer Stad, gepronuncieerd op den eerſten dezer Maend, in de zake van den Heer Hoofd Officier R. O. tegens hem Gysbert Egeling: En vermits het zelve was ſtrydende tegens dezer Stads rechten, en alzulks tegens de pligt van een goed en getrouw Bruger, heeft na deliberatie goed gevonden, voornoemden Gysbert Egeling te ordonneren, gelyk dezelve geordonneerd wordt by dezen, om binnen 24 uuren in te trekken en af te zien van het voorzeide Appel, by hem geintenteert: en daer van promptelyk uit te leveren behoorlyke Acte; op pœne, dat de Vroedſchap, in cas van diſobedientie, zoo ten opzichte van deszelfs Burgerſchap, als anders, alzulke Diſpoſitien ne-

De Vroedſchap ordonneert hem het Appel in te trekken.

UT-RECHT. nemen zal, als hunne Ed. Achtb. zullen oordeelen te behoren. En zal Extract dezes, zonder resumtie, aen hem Egeling, door een dezer Stads Deurwaerders, worden geinsinueerd.

Door dit Besluit, en om de moeilyke gevolgen voor te komen, welken, voor hem en zyne familie, uit het niet naerkoomen van hunner Ed. Achtb. orders zouden kunnen ontstaen, vondt hy zich dan genoodzaekt zyn gedaen Appel in te trekken, daer van af te zien, en het recht, hem, zoo hy geloofde, door den Souverein toegekend, te laten buiten vervolg; gelyk hy zulks verklaerde te doen; zoo by zekere Notariele Acte, uitgeleverd ter plaetse daer het behoort, als by een Request aen de Heeren Gedeputeerde Staten, ten einde zyn Request van Appel buiten dispositie gelaten, en hem wederom in handen gesteld mogte worden.

GENERALITEITS LANDEN.

STAETS BRABAND.

STAETS-BRA-BAND. Van wege den eersten en presiderenden en de andere Raden van den Leenhove van Braband en Overmaze, is, zoo in 's Hertogenbosch, als in andere Districten, onder het Ressort van dezen Raed behorende, eene Publicatie afgekondigd, die den 7 van deze Zomermaend in 's Gravenhage vastgesteld was, houdende hoofdzakelyk. „ Dat hunne Ed. „ Mog. in ervaringe gekomen zyn dat, van „ tyd tot tyd, zoo in andere Districten onder „ het Ressort van dien Rade, als specialyk in „ de

„ de Meierye van 's Hertogenbosch, toeneemt STAETS-BRABANDT.
„ het zeer verkeerd en schadelyk Misbruik; by
„ die genen, welken gesteld zyn tot Voog-
„ den, Executeurs, Curateurs, Administra-
„ teurs, of, onder andere benamingen, be-
„ wind verkrygende in Boedels, waer in zyn
„ geconcerneerd minderjarige of toezicht be-
„ hoevende Personen; dat het onnodig zy te
„ formeren of te doen formeren eenigen Staet
„ of Inventaris van de nagelatene Boedels, en
„ dat zy ook niet verpligt zyn te doen behoor-
„ lyke rekening en verantwoording van hun-
„ lieder bewind en administratie, het geen
„ zelfs zoo verre gaet, dat onnozele en onkun-
„ dige Menschen zich laten induceeren, om by
„ derzelver Testamenten, of andere Acten van
„ uitterften Wille, het doen maken van Staet
„ en Inventaris, als mede het doen van reke-
„ ning en verantwoording, te remitteren of te
„ interdiceren, niet lettende op de kwade en
„ schadelyke gevolgen van dien, waer uit ont-
„ staet, dat die Voogden, Executeurs, Cu-
„ rateurs of andere Administrateurs, zommi-
„ gen wel uit onkunde, maer ook anderen uit
„ verkeerde en sinistre oogmerken, op ver-
„ scheide slordige en onbehoorlyke manieren te
„ werk gaen, en buiten staet geraken, om,
„ ter zyner tyd, zoodanige verantwoording te
„ kunnen doen, waer in de belanghebbenden
„ met eenige zekerheid zouden mogen beru-
„ sten, als zynde zeer bezwaerlyk na te gaen,
„ of en in hoe verre zy verkort zyn geworden:
„ zoo dat zy, of blindeling zich moeten laten
„ vergenoegen met het geen die onachtzame
„ Administrateurs aen dezelven tragten op te

STAETS-BRABAND.

„ dringen, of zich in de noodzake vinden om „ lastige en kostbare Procedures tegens de „ zoodanigen te ondernemen; waerom hunne „ Ed. Mog. ordonneren, om in die onbeta- „ melyke handelwyze en kwade Practyquen „ te voorzien, dat alle Voogden, Executeurs, „ Curateurs enz., gehouden zullen zyn, uiter- „ lyk binnen zes Weeken, pertinente Inven- „ tarissen te maken, en te zyner tyd behoor- „ lyke Rekening en Verantwoording te doen. „ Wordende alle Officiers, Gerechten, Magi- „ straten en Secretarissen gelast, zich daerop „ te informeeren, de nalatigen daertoe te con- „ stringeren, of naer bevinding te removeren „ van hunne Qualiteit, en indien de Inventa- „ rissen mogten geformeerd worden onder de „ hand, zonder legale of publyke Personen „ daerby te gebruiken, dat in zulken geval een „ dubbeld, gezegeld en gesloten, zal moe- „ ten worden gebragt ter Secretarye van de „ plaets, alwaer het Sterfhuis zal zyn geval- „ len enz.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Geduurende deze, en de twee vorige Maenden, zyn de volgende Oorlogschepen, die, ter geleidinge van de Nederlandsche Koopvaerders, of om andere oorzaken in Zee geweest zyn, in de Havenen dezer Landen te rug gekomen: namelyk, op den 12 van Grasmaend, het Schip KENNEMERLAND, gevoerd door den Kapitein *Andries Hartsink*, die daer mede, den 23 van Hooimaend des vorigen jaers, uitgezeild was, naer de Middelandsche Zee, tot Livorno toe. Den 31 van de nu afgeloopene Bloeimaend kwam

GEVALLEN BETREFFENDE DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

kwam in Tessel binnen WESTERSTELLINGWERF, Capitein *Johan Arnold Zoutman*, welk, den 18 van Bloeimaend des vorigen jaers, uitgezeild was naer de Middelandsche Zee, tot Livorno toe; en vervolgens eene reis gedaen hadt naer Tunis, om aen den Dei een quantiteit Buskruid over te brengen, waer door het zelve vier maenden en vierentwintig dagen langer gediend heeft, dan den tyd, voor welken het in dienst was gebragt. Aen boord van dit Schip bevondt zich een ander gedeelte der Muitelingen van het Oost-Indisch Compagnie-Schip Nyenburg; die op hetzelve te recht gesteld zullen worden. Het Schip SCHIELAND, Capitein *Jakob Hendrik van Stokken*, den 23 van Hooimaend des voorleden jaers uitgezeild naer de West-Indien, ankerde wederom in Tessel, op den 1 van deze Zomermaend, zynde den 1 Maert van Curacao herwaerts vertrokken. Den 20 July kwam in Zeeland, voor Rammekens, ten anker het Schip ST. MAERTENSDYK; Capitein *Maerten Haringman*, den 23 van Hooimaend des vorigen jaers, op ordre van de Staten Generael, uit Goeree, naer de afgeloopene Colonie Rio de Berbice gestevend. Hy hadt zes en dertig doden op deze reis gehad, en was zelf, en genoegzaem de gehele Equipagie ziek geweest.

Wyders zyn, in de vorige Bloeimaend, in Zee gestoken, op den 23, DE ORANJEZAEL, Capitein *J. H. van Ouryk*; en op den 27, ZWIETEN, Capitein *L. Grave van Byland*, en 'T LOO, Capitein *P S. van Wickevoort Crommelin*, om op de t'huis komende Oost-Indische Schepen te kruissen. Het laetstgemelde Schip, is, den 10 van deze Zomermaend, in Tessel binnen gekoomen, en den 19 daeraenvolgende, tot het zelve einde weder in Zee gestoken.

'S LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

In het Voorjaer, en in den Voorzomer, was men, in ZEELAND, zeer gekweld met

'sLANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

vlekken, die eerst verdelgd scheenen, maer weder opgekomen zyn; zoo dat de Hoveniers drie ja viermael hebben moeten zaeien. Zelfs heeft dat Ongedierte den Oogst beschadigd; het Koolzaed wel het minste, doch de Tarw het meest. In *Walcheren* heeft men 'er minder van geweten, dan in *Zuidbeveland;* daer de boeren de Tarw hier en daer hebben moeten verplanten. De eene akker was genoegzaem geheel afgegeeten, de andere geheel vry. Hier door is veroorzaekt dat de Oogst hier te Lande maer middelmatig is.

In gene der Vereenigde Gewesten hoort men veel van de sterfte onder het Rundvee.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

AMSTELDAM. Den 15 van deze Zomermaend overleedt alhier, in den ouderdom van zevenenvyftig jaren en ruim acht Maenden, de Heer Mr. *Nikolaes Geelvink*, Heer van Castricum, die, in den jare 1735, voor de eerstemael, tot Schepen van deze Stad verkozen werdt. In het jaer 1737 was hy Commissaris van Huuwlykszaken; en in 1739 bekleedde hy wederom het Schepenamt: vervolgens werdt hy, in den jare 1740, tot Commissaris van de desolate Boedels benoemd; en, in den jare 1744, tot een der zesendertig Raden van deze Stad; hierop volgde, in den jare 1746, de Burgemeesterlyke Waerdigheid, die hy, zedert dien tyd, niet weder bekleed heeft (*).

MIDDELBURG. Den 10 van de nu afgeloopene Bloeimaend is, door de vyf voorzittende Leden van Staet, tot Schepen van deze Stad aengesteld de Heer Mr. *David van Vis-*

(*) Zie ons II. Deel, (1748.) bladz. 868.

Visvliet, in plaetse van den Heer Mr. *Jakob Hendrik van Hemert*, thans Raed in den Hoogen Rade van Holland, Zeeland en Vriesland.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

Den 26 van dezelfde Bloeimaend hebben de Ed. Achtb. Heeren Burgermeesters, Schepenen en Raden van deze Stad, uit eene, door de Heeren Bewindhebberen en Hoofdparticipanten van de Oost-Indische Compagnie ter Kamer Zeeland, overgeleverde Nominatie, tot Bewindhebber in dezelve Compagnie, in plaetse van den overledenen Heere Jan van Borssele, Vryheer van Borssele, verkozen den Heer Mr. *Johan Willem Parker*, Schepen en Raed van deze Stad; die, uit hoofde van deze aenstellinge, afstand heeft gedaen van zyne Bewindhebbersplaetse der West-Indische Compagnie, ter Kamer van deze Provincie.

GOES. Den 25 van deze Zomermaend hebben de vyf voorzittende Leden van Staet, uit eene overgeleverde Nominatie van Burgemeesteren Raden, en Regeerderen, tot Raed dezer Stad verkozen den Heer Mr. *Johan Adriaen van Dorth*, in plaetse van den Heere Mr. *Jakobus Dominicus*, die daervan vrywilligen afstand gedaen heeft; en tot Schepen, den Heer Mr. *Adolf Westerwyk*, in plaetse van den Heere *Gideon Ossewaerde*, die insgelyks daervan afstand heeft gedaen.

Voorts hebben hunne Ed. Mog., uit eene Nominatie, geformeerd by den afgaenden Burgemeester, de twee Stads Rentemeesters en twee Oudermannen, verkozen tot Burgemeester den Heer PIETER OSSEWAERDE, en tot Schepenen de Heeren Mr. *Willem van der Bild*, *François de Keizer*, Mr. *Laurens Pieter van der Spiegel* en Dr. *Coenraed Coenraeds*.

THOLEN. Den 13 van den afgeloopene Bloeimaend zyn, uit eene overgeleverde Nominatie, door de vyf voorzittende Leden van Staet, als Voogden over den Heere Prinse Erfstadhouder, tot Burgemeesteren van deze Stad verkozen de Heeren JOHAN JAKOB VAN LICHTENBERG en Mr. JOHAN HENDRIK NOEY; en tot Schepenen de Heeren Mr. *Johan Hendrik Noey*, *Gerrit ten Hage*, *Johan Plevier*, *Marinus van der Vliet*, Mr. *Abraham Aegidius Rubbens*, *Diderik Vleugels*,

Mr.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAREN, ENZ.

Mr. *Gerard Jan Blankert*, *Jakob Jan van Stapelen* en *Adriaen van der Schoor*.

VLISSINGEN. Den 3 van de meergemelde Bloeimaend is alhier de Regering veranderd, en zyn, door den Heere Hertoge van Brunswyk Wolffenbuttel, als adminiſtrerenden Voogd over den minderjarigen Prinſe Erfſtadhouder, uit eene overgeleverde Nominatie, verkozen als Burgemeeſters de Heeren MATTHYS PRUIST en Mr. EVERT CLYVER; als Schepenen, de Heeren Mr. *Jan Willem van Sonsbeek*, Mr. *Johannes Mauritz*, Mr. *Kornelis Caen*, Mr. *François Jacob de Vos*, *Kornelis Damme*, Dr. *Paſchier Baert*, *Hendrik de Zitter*, *Johannes Louyſſen* en *Jakobus Andrieſſen*.

Wyders is door Heeren Burgemeeſteren, Schepenen en Raden, tot Penſionaris Honorair van deze Stad aengeſteld Mr. *Johan Louis Gerlag*.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 18 Juny.

		By de Z. Zak.
TARW. O. W. Zeeuwſ.	19 a 21	ß
—— N. W. dito .	12 a 17	ß
—— Blaeuwe dito	$13\frac{1}{2}$ a $15\frac{1}{2}$	ß
—— Zomer dito .	12 a $14\frac{1}{2}$	ß
ROGGE, Zeeuwſ. .	8 a $8\frac{1}{2}$	ß
		by 't Laſt.
BOEKW., op .	154 ßß a 16	ℒ
GARST, Winter .	$11\frac{3}{4}$ a $13\frac{1}{4}$	ℒ
—— Zomer .	$10\frac{3}{4}$ a $11\frac{3}{4}$	ℒ
HAVER, Zeeuwſ. ..	$6\frac{1}{4}$ a $8\frac{1}{4}$	ℒ
—— VrieſeBrouw.	$9\frac{1}{2}$ a 11	ℒ
—— dito Voer.	$6\frac{1}{2}$ a $8\frac{1}{2}$	ℒ
PAERDEBOONEN.	14 a $15\frac{1}{2}$	ℒ

Rotterdam, den 18 Juny.

	by den Steen.
VLAS, Allerbeſt	29 a 30 ſt.
—— Beſt	27 a 26 ſt.
—— Middelſoort	25 a 23 ſt.
—— Gemeen	21 a 22 ſt.
—— Slegt	20 a 19 ſt.

Leiden.

	by 't Vierend.
GRASBOT., 2 Juny.	21, 22 a 23 - :
—— 9, 16 dito	23 a 24 - :
—— 23 dito	23, 24 a 25 - :
—— 30 dito	21, 22 a 23 - :

Hoorn.

GRASKAES, kleine	10 - 15 - :
—— groote	12 - 10 - :
—— midd.	11 - 5 - :